THOMÆ GATAKERI
LONDINATIS,
DE
NOVI INSTRUMENTI
STYLO DISSERTATIO.
QVA VIRI DOCTISSIMI
SEBASTIANI PFOCHENII,
DE LINGVÆ GRÆCÆ NOVI TESTAMENTI PURITATE;
IN QUA HEBRAISMIS, QUÆ
vulgo finguntur, qam plurimis larva detrahi dicitur;
DIATRIBE
AD EXAMEN REVOCATUR:

Scriptorumqe qâ sacrorum, qâ profanorum, loca aliqam multa, obiter explicantur atqe illustrantur.

CUM INDICIBUS NECESSARIIS.

LONDINI,
Typis T. HARPERI, Impensis L. SADLERI Bibliopolæ, commorantis in vico vulgo vocato LITTLE BRITAINE, apud quem prostant venales. AN. DOM. 1648.

Jo. Fridericus Gotfridus Grupen.
H. 399

EX
BIBLIOTHECA
REGIA ACAD.
GEORGIÆ
AUG:

Lectori Candido.

Habes hîc tertium, & qidem prioribus duobus longè ampliorem, otii per valetudinem infirmam dudum interdicti, qem in illorum altero pollicitus sum, fætum. Cinni, *sive* κυκεῶνα, (*id enim nominis inscribere libuit*) libros sex *penes me confectos habueram. in qibus eorum, qæ vel in codicibus sacris legendis, vel in aliorum scriptis evolvendis, avt adnotaram, avt animadverteram, segetem satis amplam, tanqam in* " Lancem Saturam *sev* "εἰρεσιώνην *aliqam convectam, conjectamqe, immiseram, & in publicum emittere in animo habueram. Huic avtem tanqam* avctarium *sive* mantisam (* & mercem *forsan ipsa superasset* mantisa) *dissertationem hanc subjungere statueram. Verum opus istud, postqam partem bene magnam qadantenus absolveram, e manibus excussit Senatus apud nos supremi edictum, qo Theologorum qos de re Ecclesiasticâ constituendâ consultum accersebat, conventui ut interessem, evocabar. Huic deinceps per bienium integrum, & qod excurrit, operam, an opellam, dicam? qam possim, præsentiam saltem, qâ per atatem, valetudinemqe licuit, assiduam sedulus exhibere dum adnitor; opus hoc interim affectum, atqe imperfectum, inter chartas promiscuas, neglectim prorsus habitum jacuit. At per morbum nuperum, cum & Conventui adeundo, & muneri pastoritio publicitus obeundo, abstentus agerem; ad opus, tam diu intermissum, reversus, postqam tum eis qæ affecta, magis hactenus qam effecta, nedum perfecta prorsus fuerant, manum novissimam admoveram, tum & ea qæ supererant (nec*

" De lance saturâ videantur Casavbon. de satyr. Rom. c. 4. et Hejns. de Satyr. Horat.

" De Eiresione ex Sophocl. Polyid. Porphyr. de abstinent. l. 2. & Clem. Storm. l. 4.

* mantisa obsonia vincit Lucil. Vide Scalig. ad Fest.

exigua aut contemnenda pars ea) pertexueram; mutato consilio, quod Cinno, auctarii sive mantisæ loco, adjiciendum destinaveram, id promulsidis, sive anticænii vice, qia generalia magis continere visum, in antecessum dare, satius existimabam. Id autem si eruditis ad gustum facere intellexero, etiam Cinni integri propinandi aliqando, ubi facultas fuerit, animum dabit. Tu, lector, istis interim, qæ hîc habes, fruere; & à veritatis tramite sicubi devium deprehenderis; memineris, & me, & te etiam ipsum, hominem esse; qi * errore immunis nullus existat: Sed & nominis qidem Christiani professorem utrumqe, cujus munus sit, & fratrem errantem amicè monere; & monentem, avre pronâ, animo prompto, ausculare. Tu autem hac in parte si officio tuo non defueris, nec me meo defore spondeo, &, cum Deo bono, etiam spero. Hoc certè utrumqe votum est, eritqe perpetim,

Tui, in Servatore communi,

T. G.

* 1. Reg. 8. 46. Eccles. 7. 20. Ἁμαρτάνει πᾶς σοφὸς σοφώτερός. Æschyl. Ἀνθρώπινον τὸ ἁμαρτάνειν Greg. Naz. de bapt. Ἔδει πᾶς ἁμαρτάνειν ἀνθρώπους ὄντας. Idem de pace. Τὸ ἀναμάρτητον κρεῖττον ἢ καθ' ἡμᾶς. Idem ad Cledon. Ep. 2. Τὸ γὰρ μηδὲν ἁμαρτεῖν ὄντως οὐδὲς ἀνθρωπον, καὶ μόνε θεῦ. idem in Patr.

CAPUT.

CAPUT I.

Scripti occasio. Diatribes Pfocheniana encomium liberale. Linguæ matrices, qæ primitus fuerint, incertum. Latina, earum nulla: aliarum lingvarum cinnus: Græca, Æolica maximè, maximam partem, tradux. In Maroniana ecloga prima versuum primorum voculæ natalibus suis redditæ. μελέτη meditatio. *Avena à siccitate dicta.* Αὐη ψυχὴ *Heraclito. Ab H. Stephano dissensus. Composita spiritum mutantia.* Σχοῖνος funis & finis. *Hymnus* 16.6. & *Amos* 7. 17. *illustrati. Funiculis antiqitus terræ dimensæ & distributæ.* Σχοῖνος *mensuræ nomen. Ea omnibus non eadem. Mevrsius & Etymologus de isto notati.*

DUm amici rogatu, cujus curæ fideiqe reculas suas bonus ille senex morti jam proximus commiserat, viri gravissimi, & cum eruditione non vulgari, tum canitie qoqe venerandâ insignis, D. Gvalteri Traversii bibliothecam, bonis avtoribus liberaliter instructam, excutio; incidi in *D. Sebastiani Pfochenii Vedderavi* libellum, qi diatriben habebat *de lingva Græca Novi Testamenti puritate*; mole qidem havd grandem, sed literis bonis gravidam, qæqe pavcis schedis utilia ac observatione digna visa est complecti non pavca. Itaqe qam primum ei operæ me subduxeram, avidus admodum percurri strictim; legentemqe magnâ me voluptate affecit, cum tot sacræ Scripturæ periochas adverterem ex avtorum exterorum scriptis tam luculenter illustratos. Eundem verò, e biliopolio havd ita multo post comparatum, dum per otium jam accuratiùs evolvo, offendi nonnulla, in qibus seqius sensisse virum doctissimum existimem. De qibus & ipse qid sentiam, si liberè indicavero, havd gravatim, spero, ille laturus est,

— *Et hanc veniam petimus, qe damus, qe vicissim.*

Ex his primum est qod *Sect.* 12. *Cardinales lingvas, qæ nullâ primâ mediante divinitus hominibus sunt datæ, Græcam, Latinam, Germanicam, Illyricam, &c.* statuit. At hoc, nec de reliqis tribus constat, avt con-

 stare

ſtare etiam poteſt. Qum ut veriſſimè V.cl. Jo. Buxtorfius *de ling. Hebr. conſervat. & propagat. qæſt. 5. ſect. 39. Plurimæ linguæ in confuſione Babylonica ortæ ignorantur, & vel planè interciderint, vel ita inſigniter mutatæ ſint, ut nec veſtigia, nec memoria illarum remanſerint.* De *lingua verò latinâ* conſtat contrà planè. Ea enim, cum ex Sabinâ Oſcâqe multa habet, tum Græcæ maximâ ex parte originem ſuam debet. Aſtipulantur huic ſententiæ viri undeqaqe doctiſſimi lingvarumqe harum peritiſſimi. Ex antiqioribus, Dionyſius Halicarnaſſ. *antiqit. Roman. l.* 1. Ρωμαῖοι δὲ φωνὴν, μήθ' ὅτ' ἄκρως βάρβαρον, οὐδ' ἀπηρτισμένως ἑλλάδα φθέγγονται, μικτὴν δέ πως ἐξ ἀμφοῖν, ἧς ἐστιν, ἡ πλείων Αἰολίς. τοῦτο μόνον ἀπολαύσαντες ἐκ τῶν πολλῶν ἐπιμίξιων, τὸ μὴ πᾶσι τοῖς φθόγγοις ὀρθοεπεῖν. *Romani ſermone nec prorſus barbaro, nec exqiſitè Græco utuntur, ſed qodam ex utroqe mixto, cujus major pars eſt Æolica. Atqe ex commercio multiplici hoc ſolum reportarunt, qod non omnia vocabula rectè efferant.* Qod Euſtathius in *Odyſſ.* α. Λέξεις Ἑλληνικαὶ πολλαὶ τοῖς ἐκεῖ ἐπεπόλασαν, καὶ μάλιστα Δώριαι ἐναπέμειναν καὶ χρόνῳ ὕστερον ἀπηγριώθησαν τὰ ἑλληνικὰ ὀνόματα, κατάκοπα γεγονότα καὶ βαρβαρικά. *Dictiones multæ Græcanicæ ad Italos emerſerunt; & Doricæ maximè apud illos perſtiterunt: etiamſi temporis progreſſu Græcanica illa nomina à nativâ deſciverint ſpecie, dum decurtantur & ritu barbaro enunciantur.* Fabius *inſtitut.* l. 1. c. 5. *Verba aut Latina, aut peregrina ſunt: peregrina porrò ex omnibus prope dixerim, gentibus, ut homines, ut inſtituta etiam multa, venerunt.* Ita *lingvarum cinnum*, qod noſtræ qidam vitio vertunt, ſuam qoqe, Latinam nempe, Fabius ipſe agnoſcit. Tum, *Plurima*, inqit, *Gallica valuerunt.* Mox, *poſt Punica & Hiſpanica*, qædam adjecta, *ſed hæc*, inqit, *diviſio mea ad Græcum ſermonem præcipuè pertinet: nam & maximâ ex parte Romanus inde converſus eſt: & confeſſis qoqe Græcis utimur verbis, ubi noſtra deſunt.* Et *ibid* c. 6. *Vocabula Latina plurima ſunt ex Græcis orta; præcipuéqe Æolicâ ratione, cui eſt ſermo noſter ſimillimus, declinata.* Ter. Varro *de ling. Lat. l.* 9. *Adventitia pleraqe habemus Græca. Evander enim qi venit è Græciâ in Palatium, Arcas fuit.* Idem *l.* 4.

Verrius, an Feſtus: *Olim lingua Graciæ fuit eadem cum Latinâ, parum pro prolatione mutata.* Svidas deniqe in Νάβα. Φαίνεται δὲ ἐν πολλοῖς μὴ διεχώσα τῆς ἑλλάδος φωνῆς ἡ Ρωμαϊκή. E recentioribus, Jul. Scaliger in *de plant. l.* 1. *Univerſæ pene linguæ noſtræ originem Graiis ipſis debemus.* Joſ. Scaliger *in Feſt. Verum eſt, eandem penè cum veteri Græcâ veterem Latinam linguam fuiſſe.* Dan. Hejnſius *de Satyr Horat. ex eâ linguâ* (Græcam dicit) *unde plurima Romani uſu ſua fecerunt.* Hugo Grotius

de

de satisfact. Christi, c. 8. Est veterum Latinorum lingua tota, Græcæ depravatio. Jo. Mevrsius *in mantisâ ad Luxum Romanum, c. 12. Veterem linguam Latinam esse Græcæ traducem, jam non ignotum est vel mediocriter eruditis.* Jo. Vossius *in præf. ad lib. de Vitiis Serm. Lingua Latina, tota pene fluxit ex Græca: si exceperis ea, quæ vel ex primigenia lingua retinuit, vel â vicinis Celtis accepit.* Lavr. Ramirez. *Pentecontarch. c. 6. A Græca defluxit lingua Latina.* Conradus Gesnerus *in Mithridate; Latini innumera rerum vocabula à Græcis mutuati sunt.* Hieron. Megiserus *præfat. Polyglot. Latini à Græcis complures voces mutuantur.*

Cæterũ ut missâ testiũ testimoniorumqe avtoritate, in rem ipsã præsentem deveniamus; periculum facere volenti, istud hâc ratione mox patescet. Sumas qemcunqe volueris avtorem Latinum; vix lineam aliqam deprehendes, in qâ voces plusculæ non occurrant, qæ Græcam originem non redoleant tantum, sed palam præferant. Unus nobis pro omnibus impræsentiarum Maro sufficiet. Is *Bucolica* sic orditur.

Tityre, tu patulæ recubans sub tegmine fagi,
Sylvestrem tenui musam meditaris avenâ.
Nos patriæ fines, nos dulcia linqimus arva;
Nos patriam fugimus: tu, Tityre, lentus in umbrâ
Formosam resonare doces Amaryllida sylvas.

De *Tityro* & *Amaryllide*, qia propria sunt nomina, nihil dico. *tu* est Doricum τὺ: *patulus*, à *pateo: pateo*, πετάω. *recubo, cubo*, κύπτω. ὑπὸ *sub*: ut ὑπὲρ *super*. στέγω, *tego*: & inde *tegmen*. φῆγος, Dorice φᾶγος, *fagus*. ὕλη, *sylva, sylvestris*. τείνω, *tendo, extendo, tenuis*. μῶσα, *musa*. μελετῶ, *meditor*. ut *sedeo, sella*. Servius. nam μελέτη, *meditatio*.

Μελέτη τὸ πᾶν, *Periandri est Corinthii,*
Meditationem esse qi totum putat. Avson. *lud. 7. sap.*

Et rursus:

Μελέτη τὸ πᾶν, *qi dixi; & dictum probo,*
Meditationem id esse totum qod geras.

αὖος, *siccus, aridus*. Itaque Homero Odyss. σ. tria illa ξύλων *lignorum epitheta*, κάγκανα, αὖα, σφῆκτα, ταυτὸν ἐν τῷ σφαλιόλα δηλῶν, *idem planè pollere*, monet Evstathius. Inde Heraclito αὐὴ ψυχὴ, *anima sicca & sobria*; de qâ alibi diximus. Ab αὖος αὕω verbum, & αὐαίνω, *exicco, arefacio*. Solon. Eleg. 2.

Αυαίνει δ' ἄτης αὔθεα φυόμενα.
At noxæ exiccat germina enascentia.

Neqe possum assentiri Lexicographorum principi, qi contra codicum

fidem & matricis ipsius affectum, αὖω & αὐαίνω, cum spiritu aspero scribendum censet; eo qod ἀφαύω & ἀφαυαίνω in compositis habeantur. Siqidem usus in nonnullis obtinuit, ut composita spiritum mutent; qod in αὐτήλιος, ἀπηλιώτης, aliisque patet. Potiusque videtur, ut primigenii proles, qod ut compositi simplex, spiritum sequatur. Ab αὐαίνω itaqe αὐηρός *siccus*, αὐηρία, & λ in ν redeunte, ἀυανέα; unde, ab ariditate potius qam, ut Grammaticum vulgus, ab aviditate, sic dicta, *avena. avena*, inqam, ut *cicuta*, ambitus latioris vox, nec ad speciem singularem restricta. νῶϊ, *nos*. πατρία, γῆ, scil. *patria*. χοῖνος, *funis*, & *finis*, ut σφενδόνη, *funda*. Funibus enim terram dimetiebantur, & fines sive terminos constituebant. Inde locutiones illæ, Hymn. 16. v. 6. *Funiculi acciderunt mihi in locis amœnissimis*. Et Amosi c. 7. v. 17. *Funiculis dimitietur terra tua*. Inde in Glossario, *Arvipendium*, χοῖνος γεωμετρικός. Etymologus: χοῖνος μέτρον ὅτι γεωμετρικόν. — ἐν γῇ τὸ χοῖνιξ, ἢ μετρικὸν ἀπαρτία, καὶ τὰ μεταξύμενα τῶν χοίνων χοινίσματα ἔλεγον. Sed & certam terræ portionem, sive mensuram, χοῖνος designat; qem Herodotus l. 2. affirmat *stadia sexaginta* continere; Plinius l. 5. c. 10. non *qadraginta*, ut Mevrsius, *animadv. l* 4. *c.* 4. sed *triginta*: qod est dimidio minus qam qod Herodotus, qi *parasanga* totidem tribuit. At Hilarius *in Hymn.* 138. qod adhuc multo minus est, *milliario* nostro respondere vult, qod *octo* duntaxat *stadiis* constat. Cæterum *schænos* & *parasangas*, etiam alios alia mensura determinasse, monet Plinius idem, *l.* 6. *c.* 26. Malè tamen Etymologus, qi *Schænum* cum *Parasangâ* confundit. Pejus, qod *Parasangam Persicum stadiis triginta*, *Ægyptiacum sexaginta*, definit: ex qo errato priori medicinam facere Mevrsius frustrà conatur. qum contra planè Herodotus *Ægyptios* ajat, *qi minimam habent terræ portionem, ulnis metiri*; *qi plùs paulò, stadiis*; *qi multum, parasangis*; *qi plurimum schænis*. *Parasangam* autem (qem, nisi qo Ægyptii utantur?) *Stadiis* 30. *schænum* 60. constare. Nec moratur hîc me, qod Vir. Cl. Fr. Junius, *Orat. de ling. Hebr. parasangarum* esse *Persis spatium* 30. *stadiorum*, *qod Parash-angarus*, *i. eqestris tabellarius*, *ab angariâ sive statione unâ ad alteram decurrebat*: *qam duplicatam in* 60 *stadia iidem Shenuin vocarint*. Ut χοῖνος dimensorius originem Persicam, an Hebraicam potius, habeat. qicqid enim de vocabuli hujus ortu primo fuerit, funium usus in limitibus designandis ac delineandis nulli, opinor, negabitur.

Sed hæc obiter, ad Maronem revertamur. γλυκὺς, δλυκὺς, *dulcis*, ut γόφος, δόφος Doricè. Et γῆ, δᾶ, Canin. λείπω, *liqo*, *lingo*, ut ἵππος, *equus*; unde *Epona*, & λείχω *lingo*. ἀρόω, *aro*, *arvum*. φεύγω, φυγῶ, *fugio*.

λεαίνω

λειαίνω, *lenio, lenis, lenitus, lentus. Vox lenior sit, gradus lentior.* Senec. *de ira, l.3.c.13.* Gellius *l.1.c.26.* Plutarchus *lente & leniter.* ἐν, *in,* ὄμβρος, *umbra,* si Jos. Scaligero credimus. μορφὴ, *forma*, ut κόσμος *decus*; & inde *formosus*: non à *formo* calido, ut ineptè nonnulli. Quanquam & *formus* est Græcum θερμός. τόνος, *sonus*, ut σείω, *sepio*, σεπτὸς, *septum.* δοκέω, *docco.* Vides e vocabulis 24 ex qibus qinqe versus isti constant, vix unum aliqod supereſse, qod non natales Græcos apertè præferat. Fruſtra ergo inter primigenias linguas Latina Pſochenio collocatur.

CAPUT II.

Linguæ Græcæ ſuavitas. Dictionis ſonum qod attinet: nec Latinam huic prorſus imparem videri. Fabii de hac cenſura diſcuſſa. Bivocales, qæ dicuntur, pinguiores craſſioreſqe à Romanis rejecta. De V conſonâ critici à Fabio diverſi. Ejus ſonus genuinus; nec F Latini, nec Φ Græci, ſed digammi Æolici, W noſtri. F Latinum non eſt φ Græcum. Illo Græci carent, hoc Latini. De hoc etiam à Fabio diſſenſus. De Z ſono cenſuræ variantes. Υ ſonus qalis, nec Latinis ignotus. Conſonarum commiſſiones & colliſiones Græcis duriores & difficiliores qam Latinis in vocum initiis: freqentiores etiam in mediis & extremis. A Turnebo, & Mevrſio in nonnullis diſceſſum Epiphanius emendatus. Aſpirata Græcis crebriora. Ciceronis locus expenſus. in Cartaginis, triumpi, pulcri, orci, lurconis natales & ſcripturam rectam inqiritur. Aſpirationis in his ratio nulla. L litera qalis, qam ſolens Latinis. Græca lingua an ſermonis ſuavitate & gratiâ alias ſuperet. Variæ doctorum hac in parte cenſuræ. Peculiares ſuæ qadam linguæ cuiqe præ aliis elegantiæ. Utilitatis & commoditatis, non ſuavitatis ratio habeta in Græcâ ad mentem divinam ſcripto promulgandam eligendâ.

DEinde qod *Sect.* 16. aſſeritur; *ſine dubio hanc unam ex pluribus cauſſam fuiſſe, cur Deus linguâ iſtâ voluerit doctrinam Evangelii longè ſuaviſſimam & jucundiſſimam inter gentes propagari; qia ſcil. omnium aliarum linguarum ea ſuaviſſima & jucundiſſima ſit.* Nec de antecedente ſi qis litem velit intendere, qod hîc tam fidenter affirmatur, avtor facilè probatum dederit. De conſeqente vero mihi nec vero ſimile videtur. Sed de utroqe ſejunctim videbitur:

bitur. Ac primò qidem de linguæ hujus ſvavitate, qâ reliqis univerſis palmam præripuiſſe avtori noſtro cenſetur.

Habet reverâ hîc, fateor, Lingvam Latinam qod attinet, σύμφορον ἢ σύμμαχον, M. Fabium Qintilianum, Oratorem nobiliſſimum, eumqe Latinum; ut nec judicii ratione cenſendo parum idoneus, nec affectus, qi judicium tranſverſum agat, reſpectu, ſuſpectus jure habeatur. Is de ſono ſi qæſtis inſtituatur, *Sermonem Græcum Latino jucundiorem, Græco Latinum duriorem* pronunciat, *Inſtitut. Orat. l.* 12. *c.* 10. Nolim eqidem eum viro tanto, in cavſâ præſertim iſtiuſmodi, cui rite dijudicandæ plura tanto, atqe ampliora illa, ſuppetebant adminicula, in certamen lubens deſcendere. Illud tamen monere, haud abs re fuerit, qod uſus vitæ nos edocet qotidianus. Qemadmodum alterâ ex parte venire ſæpe compertum eſt, ut propenſiores in ſua ſuoſqe affectus à recto cenſendi tramite abducant; ſic ex alterâ parte etiam id, nec rarò, contingit, exterorum admiratione effaſcinatos, ita affici mortales, ut ſuis qoqe iniqiores evadant. Scil.

Ξένου θερμᾶν μᾶλλον ἀνθρώπων ἔθος.

nec eſt inſolens rerum domeſticarum faſtidium, ut Cicero, *de finib.* l. 1. dum *vile habetur, qod domi eſt*, ut Senec. *de benef. l.* 3. *c.* 3. vel *qicqid intra pomærium naſcitur*, ut Varro. Deniqe vitioſum affectum hunc Fabius ipſe, l. 1. c. 10. agnovit, *alienis*, inqit, *favemus. Ideoqe cum* κυρτώχενα *mirati ſumus*, incurvi cervicum *vix à riſu defendimus.* Ea innuit à gente ſuâ in ſuis deridiculo habita, qæ in Græcis non probarent tantummodo, ſed applavderent ac ſuſpicerent. Et rurſus l. 8. c. 3. *Multa ex Græco formata nova, & plurima à Sergio Flavio, qorum dura quædam admodum videntur: qæ cur tantopere aſpernemur, nihil video, niſi qd iniqi judices adverſus nos ſumus.* Sed & in eis, qæ liti huic definiendæ attulit vir præſtantiſſimus, nonnullis; ex ſeculi noſtri ſcriptoribus, non diverſa tantum, ſed adverſa ſentientes habere, ſuis locis demonſtrabitur. Liceat ergo, veniam ſaltem præfatis, de linguæ utriuſqe ſvavitate pavca diſſerere; ne prærogativam hac in parte alteri ademptam, ad alteram transferri, proni nimis patiamur.

Atqe hic illud primo loco pro Latina præſcribi poterit, qod ſonis illis pingvioribus (diphthongos alii, alii bivocales, in qibus & Voſſius l. 2. c. 2. nevtri commode ſatis, qod alibi oſtendimus, nuncupant) αι & οι, quibus Græci παλαιάζουσιν ἅπαντες, & υ etiam, qod enormius vaſtiuſqe qiddam ſonat, Latini prorſus ferè careant. Qam bellè ſcil. avribus occinunt Heſiodia illa,

ἀρα-

—— ἀϐατά τε φατίτε, Ρυπά τ' ἄῤῥηπά τε.

Cujuſmodi in eâ linguâ occurrant neceſſe eſt non pavca ; *ſonumqe pinguem* dare nec Fabius ipſe, l. 1. c. 4. diffitetur. Iſta enim etiamſi Latini priſci admiſerant, unde *Mouſaj, Cojraj, Ojſus, Jovre* dicebant, pro eo qod *Muſæ, Curæ, Uſus, Jure*, nunc dicitur ; ætas tamen poſterior, comptior præſertim politiorqe ea, qâ in mundum hunc carne veſtitus humanâ prodiit mundi ipſius conditor, dato πλαπασμοῖς illis repudio, horum loco ſubſtituit, qibus tenuiorem pavlo lenioremqe ſonum cum darent, avres teneriores delicatioreſqe minus offenderentur. Qod & in multis factitatum, pronum eſt repertu, qæ a Græcis mutua Latini ſumpſere. Sic enim qod Græcis κραιπάλη, Latinis eſt *crapula* ; qod βασκαίνω, illis, his *faſcino* ; φαιὸς, *fuſcus* ; λεαίνω, *leo*, unde *deleo*, & *lenio* ; χαμαὶ, *humi*, λαιὸς, λαιϜὸς Æolicè *lævus* ; ut λεῖος, λεῖϜος Æol. *levis* ; μοιχὸς, *mœchus* ; κοῖλον, *cœlum*, κοιλαίνω, *cœlo* ; κοινὴ, *cœna* ; ποίνη, *pœna* ; κοινὸν. *cœnum* ; κοινῶ, *qino, inqino* ; οἶνος, Æol. Ϝοῖνος, *vinum* ; χοῖνος, *funis, finis* ; φοινίκεος, *puniceus* ; λύω, *lavo* ; βῦς, *bos* ; βόλομαι, *volo* ; ϝαλέω, Æol. Ϝαλέω, *valeo* ; ϝαὶ, *væ* ; ϝέρον, *urina* ; ϝεῖα & ϝεῖνα, *urina ova.*

Nam qod *Æolicarum literarum vis, qæ in V illâ, qa cervum & ſervum dicunt, ſermonem duriorem facere* Fabio videtur. Hanc ſaltem in parte diſſentientes prorſus habet, Criticorum ſeculi noſtri par nobile, Juſtum Lipſium ac Joannem Voſſium, qi uterqe huic literæ, ille *in dialogo de recta pronunciatione ling. Lat. c.* 12. hic, *de arte Grammaticâ, l.* 1. *c.* 18. *ſonum udum, natantem, mollicellum* attribuunt. Prior ille etiam ſuam de ea diſſertationem his verbis clavdit : *Illud mearum avrium judicium non celo ; ſvaviorem literam hac duplici natam non videri poſt literas natas.* Certè qi rebus qibuſqe nomina primitus imponebant, ſi cum Fabio ſenſiſſent, nevtiqam illi in vocabulo *ſvavitatis* indice, cujus tam inſvavis avribuſqe ingratus ſonus exiſteret, literam eam iterato poſuiſſent.

Cæterum, qem literæ huic pleriqe nunc dierum dant ſonum, qidam etiam (& è noſtris, Oxonienſes plurimum) B Græco, contra omnem antiquitatem, prout Checus noſter jam olim palam fecit in diſceptatione eâ de re cum Gardinero habitâ ; neutrius eſt genuinus, ſed eſt F Latini peculiaris. Perperam enim & hanc pronunciant noſtri, qaſi eſſet Græcorum Φ : cui Latini, qod reſpondeat, non habent ; ſicut nec Græci, qod F Latino. Aliud enim digamma Æolicum, (ſive F erecti, ſive inverſi Ⅎ ei figura) ſonabat ; idqe ipſum planè, qod W noſtrum, prout alibi demonſtravimus. Patet hoc ex eo, qod de Cicerone Fabius l. 1, c. 4. refert ex

Oratione

Oratione pro Fundano; ubi teſtem Græcum ridet, quod primam ejus nominis litteram dicere non poſſet. *Phundanium* ſc. proferebat, cum *Fundanium* (quod *Vundanium* noſtri pleriqe ſcriberent) debuiſſet. Is enim eſt planè F Romani ſonus, qo V conſonum efferunt pleriqe noſtrum, in *Vitis*, Vine, *Vallis*, Vale, *Vitulina*, Veale, &c. Huic avtem qod *horridum planè* Fabius, *nec humanum* dat *ſonum*; et hîc Criticos non ignobiles habet diverſum ſentientes. Imò *convitium, non judicium, vere appellandum*, cenſet Lipſius. Sonum certè hujus *molliorem dilutioremqe*, qam qi eſt Græcorum Φ, cum Lipſio juxta (Priſciano etiam in partes advocato) cenſet, inculcatqe ſubinde Voſſius *art. l.* 1. *c.* 15. & 24. & 26. Accedit qod Terentianus præ F Latinâ *hirtam*, qaſi ab aſpiratione inſitâ aſperiorem illâ, pronunciat Græcorum Φ. Qam tamen inter *jucundiſſimas* illas, qibus *carere* ait *lingvam Latinam*, recenſere Fabium, nonnulli ſunt opinati.

Verum falli eos conſtat, inde in fraudem inductos, qod *Zephyrum* & *Zopyrum* in exemplis Fabianis legebant. At duarum ille tantummodo, non & tertiæ meminerat. *Jucundiſſimas*, inqit, *ex literis non habemus; vocalem alteram, alteram conſonantem, qibus nullæ apud illos dulcius ſpirant.* Addit, *horum in locum triſtes & horridas à Latinis ſubſtitui, qibus Græcia careat.* Literas, qas deſiderat, conſonantem Z eſſe, vocalem Y, ex voce *Zephyrus* ſatis claret. Atqi nec Z, cui jucunditatis & dulcedinis lavdem tam amplam tribvit, ab aſperitate omni immunis deprehendetur, ſi eam (pro duplici namqe habetur) in elementa ſua diſſolverimus; vel Dorum ritu, in σ & δ, ex qibus conſtare affirmat Dionyſius Halicarnaſſenſis; vel Æolum more in δ & σ, è qibus componi vult, Velio citante Verrius; qi Z à D incipere ait, ut X à C. Sive enim cum illis, νεί σδω & πλεονά σδω, ſive cum iſtis Δσεύς & μέλι σδεν protulerimus, avt fvaviter admodum ſonabunt illa; et hæc (opinor) multo minus, ad Fabium etiam ipſum delatâ cenſurâ, qi l. 12. c. 11. *ſyllabas in* d *innixas aſperum ſonare*, jam pronunciavit. Martianus certè Capella avtor eſt, *de nupt. Philolog. l.* 2. *c.* 8. literam hanc idcirco Appium Clavdium deteſtatum, qod *dentes mortui*, dum exprimitur, *imitatur*. Verum *è duplicibus ſvaviſſimam* eſſe Dionyſius Halicarn. affirmat. Et ut qod verum eſt fatear, prout noſtri enunciant, nec avt adeò inſvavis eſt, avt etiam duplex eſſe videtur; cum ſonum ab S leviter declinantem, & leniorem paulò etiam attribuant. Qod patere poterit *ex verbis* illis cum nominibus cognatis unâ commiſſis, to oppile qaſi *appretiare*, & to let a price *pretium conſtituere*, (aliter enim price pro *pretio*, aliter prize pro *bravio* & exaramus,

&

& efferimus) to advise, *consulere*, & to give advice *consilium dare*, to devise, *excogitare*, & a device, *excogitamentum*. siqidem in illis τὸ Ζ in istis τὸ ſ ſonus avditur; etiamsi illa per ſ, ista per e, perperam utraqe, pingamus. Cæterum Latini literam hanc literâ, uti mihi videtur, non minus ſvavi, molliore ſane, non raro permutant, dum pro μεῖζον, *majus*, pro ζευγνύω *jungo* pro ζυγὸς *jugum*, dicunt. Mollius certè ſonare *y* noſtrum quod eſt plane j Latinum qam 2, vix fore puto qenqam, qi inficias ire ſuſtineat. ut *triſtem horridam*, qe in hujus locū ſubſtitutam, qamnam Fabius voluer it, ego neqeam ariolari. Y autem qod attinet, primò diſſidet hic à Fabio artis rhetoricæ magiſter inſignis, avtiſqe planè ſubactiſſimæ, Dionyſius Halicarnaſſeus, qi εὐφωνίας ratione ſedem inter vocales ultimam ferè huic tribuit, dum tribus illis α ι ω ſubjungit ὅπ πνίγεται, καὶ σεισὸς ἐμπίπτει ὁ ἦχος *eo qod, inqit, facilâ contractione non contemnenda ſuffocatur, & anguſtior excidit ſonus*. At ejuſdem ſive vocalis, ſive conſonæ poteſtatem (nam ſcapo tantum abſciſſo figuram retinebant) Latinis prorſus defuiſſe, vix eſt ut Fabio, licet id jurato etiam, credamus. ϒ ſcil. vocalem, & V conſonantem, nunc craſſius & pinguius, nunc exilius tenuiuſqe, nunc medio etiam inter utrumqe ſono vocalem efferri ſolitam, non eſt qod diffiteamur; idqe multis diſcepant viri magni, Jul. Scaliger, *de cauſ. ling. Lat. l.* 1. *cap.* 8. & Jo. Voſſius, *artis Gram.* l. 1. c. 12. At nullo horum modo enunciatum, exhibuiſſe, qod ϒ Græco plane reſponderet, id vero à ratione omni alienum prorſus videtur; nec ab eis admitti poterit, qos in *Cvi* & pitvitavi idem ſonare, qod *y* in υὸς affirmantes alibi adduximus. Qin nec qid *triſte horridumve* ſonet U Latinum, ego quidem intelligo. Nam de conſonæ ſvavitate Lipſius qid ſenſerit ac cenſuerit, eſt ſuperius in dicatum. Interim Y Græco aſperitatis notam aliqam aſpergit, qod in dictione inchoandâ conſtanter aſpiratur. Qod Latinis rarius fit, qi *udus*, *unus*, *urceus*, dicunt, licet ab ὑδὸς, ἑνὸς ὑγχη, deſcendant: niſi forte, qo ſoni aſperitatem ex parte ſaltem leniant, qam non integram tollunt, ut in χαμαὶ *humi*, χαμαλὸς, *humilis*, χυμὸς, *humor*, & ſimilibus.

Cæterum de *M mugiente*, qem cum N *tinniente* componit Fabius; qorum illud Latina, Græca iſtud freqentius clavdit: deqe *ſyllabis in B literam & D innixis*; qarum aſperitatem veteres mollire tentaverint, *averſa* pro *abverſis* (malè vulgò, *averſis* legunt) dicendo, (qo modo ſcil. *avſero*, & *avfugio*, pro *abſerō*, & *abfugio* dixere) ſed & in propoſitione illâ τὸ *B abſonam & ipſam*, *S ſubjiciendo*; qod videre eſt in *abſcedo*, *abſtineo*, *abſtemius*. Ut nihil aliud adjiciam, regeri poteſt; conſonarum conflictus, idqe in ipſis vocabulorum initiis, duriores multo, crebrioreſqe

brioresqe eos, apud Græcos, qam apud Latinos, si rem rite qis putare voluerit, facile iri deprehensum. Hujusmodi sunt β & δ, in βδέω, βδελυπω; δ & μ, in δμὼς, δμωὶς, δμῶσις, δμωλὸς; δ & ν, in δνόφος, δνοφόεις, δνοφερὸς, θ & λ, in θλάω, θλίβω, θ & ρ, in θρύω, θρέμμα, θρῆνος, θρίξ, θρόιος, θρύλλος; κ & μ, in κμέλεθρα, si Herodiano fides, κωπὰ, si Hesychio; κ & σ, in ξέω, ξύω, ξηρὸς, ξίφος, ξὺν, qod Attici qoqe toties τῦ σὺν loco usurpant; κ & τ, in κλάω, κλείω, κλῆρος; μ & ν, in μνᾶ, μνήμη; π & σ, in ψαύω, ψάλλω, ψεῦδος, ψιλὸς, ψωλὸς; π & τ, in πίσσω, πύσσω, πύον, πώσσω, πωχὸς, πόρθος; σ & β, in σβέννυμι, σβέσις, σβεστὴρ; σ & θ, in σθένω, σθένος, σθένελος; σ & μ, in σμάραγδος, σμερδαλέος, σμικρὸς, σμῆνος, σμηχω, σμύχω, σμύρνη, σμώδιγξ; σ & φ, in σφάλλω, σφαδάζω, σφενδόνη, σφὶγξ, σφύζω σφοδρὸς; σ & χ, in χάω, χθὸν χίζω, χόλιον χοῖνος: σ & κ & λ, in σκλῆμι, σκλῆμα, σκληρὸς; σ & κ & ν, in σκνιπὸς; σ & τ & λ, in στλεγγὶς, στλεγγίζω; σ & φ & ρ, in σφραγίζω, σφριγάω; χ & θ, in χθὲς, χθὼν, χθαμαλὸς, χ & λ, in χλαῖνα, χλαμὺς, χλιδὴ, χλωρὸς, χλωρὸς; χ & ν, in χνάυω, χνῦς; χ & ρ, in χραύω, χρεία, χρίω, χρόνος, χρυσὸς, χρὼς; aliisque ejusmodi, ὅσα φύλακα θ' ὕλην.

Atqi consonantium concursiones & concussiones istas, qæ vocum exitus primos præsertim ubi occupant, cum prolationem necesse est reddant difficiliorem, tum & stridores strepitusqe duriores sæpenumero, diriores etiam qandoqe cient, sermo Latinus, maximam partem, nec admittit, nec agnoscit, Qin & in eis, qæ è Græco sermone deduxere, asperitatem illam variis modis Latini emollitum iverunt. nunc consonantium commissuris illis recisis prorsus ac rejectis; ut in ξηράω, *areo*, ξηρὸς, Doricè ξαρὸς, *aridus*, ξυράζω, *Doricè* ξυράσδω, *rado*: nunc vocalibus; qæ consonarũ collisum asperum illum solverent, interjectis; ut in μνᾶmina, μνῶμαι, *moneo* μέμνημαι, *memini*: metathesi etiam qandoqe facta; ut in βδέω, *pedo*; β in π, ut βαβαὶ, *papæ* (nisi sit à πέρδω, ρ extrito, ut in λέκτρον, *lectus*, μετρέω *metior*) σφὼ, *vos*, σφετερὸς, *vester*, σφέτερον πατέρ ὑμνέουσι, Hesiod. σφῆκα, *Vespa*, *ut* λύκος, *lupus*, φάτης, *vates*; ψαρὸς, *Æolicè* σπαρὸς, *passer*; nunc, consonantium alterâ sublatâ, ut in βδέσις, & βδέσμα, *visim*, βδέσαι, *visire*, an *vesire*, unde Lucilio, *-visire minutim*; μνήμων, *memor*, ψύλλα, *Æolicè* σπύλλα, *pulex*; πίσσω *piso*, *pinso*; πτερνὸν, Æolicè πέρνον, *penna*; πτύω, πτύσις *tussis*; ταλῶ, τλῆμι, *tolo*, *tulo*, *tolero*, τλητὸν, Dorice τλατὸν, *latum*; σφάλλω, *fallo*, σφάλλομαι, *labo* & *labor*; ut ἄμφω, *ambo*, ὄμφαλος, *umbilicus*; χλαῖνα, *lena*; σφύρα *sura*; πέρνη, *perna*; nunc in rejectarum locum, qæ mollius leniusqe spirarẽt, substitutis ut in χίζω, *fido*, *findo*, prout χύω, χύζω unde χύδην, *fudo*, *fundo*; item χίζω, *scido*, *scindo*; σχοῖνος, Æolicè σφοῖνος *fœnis*, *finis*, & *funis*, item *juncus*. Quibus adjici poterant innumera alia, qæ paginas integras implerent.

In

In mediis itidem dictionibus consonarum commissiones duriores observes nonnullas, qas aures Latinæ respuunt. Qod genus in ἄχθος, ἀχθεὶς, ϖεοσχθεὶς, ἀεράχνη, βλῆχνον, ϖολάγχνον, (aliisqe ejusmodi, de qibus denuò videndi locus mox dabitur) sed & in compositis illis ϖεοσπλάω πεόσπημι, ϖεοσπύω, ϖεοσπύοω, ϖεοσψαύω, ϖεοσψηφίζεσθαι, & ϖεοσψιθυείζεσθαι, cum similibus. Et mihi certè durius multo sonare videntur syllabæ illæ Græcis in γ & τ innixæ; cujus prioris modi habentur in ἴγδη, λίγδην, λιγδην, μίγδην, βρύγδην, ῥάγδην, posterioris in ἄτλας, ὄτλος, ἀτμὴν, ἀτμὶς, πάτμος, πότμος, ἐρετμὸς, ἔτνος, πίτνω, φάτνη, in Latio verò, avt illius avt hujus etiam, vix ullæ reperiuntur; qam qæ (ut *abdo, abdomen, advenio, adversus*) in B & D Latinis ex qo genere nec apud Græcos deesse docent illa, λάμβδα, λάβδα, ῥάβδος, λάβδακος, γραβδην, κίβδα, κρυβδα, κρύβδην, ὄβδην, unde ἦλθεν ἐς ὄβδην, in epigrammate, & his similia.

Deniqe terminationes itidem apud Græcos asperiores offendas, qas Latini vel ignorant prorsus, vel rarentius usurpent. Ejusmodi sunt qæ passim in eâ lingva occurrũt, σαὶξ, φάσγξ, λάρυγξ, πλάστιγξ σμώδιγξ, ἴυγξ, λυγξ, πῦγξ, λίκιγξ, φριβιλίκιγξ, ἄψ, λαίλαψ, φλὲψ, ἶψ, θρὶψ, κνὶψ, λὶψ, κόκλιψ, αἰγίλιψ, ὄψ, ὦψ, αὐθίοψ, ἔλοψ, μέσοψ, κακροψ, πέλοψ, κύκλωψ, κώνωψ, &c. tum in ξ exeuntia, non nomina tantum, sed & adverbia complura qibus nullus in Latio locus, λαὶξ, πῦξ, πλὶξ, πνὶξ, πέρυξ, ἄπρυξ. Duplices avtem istas ξ & ψ (qarum tam ampla in clausulis apud Græcos seges) minus svaves esse Dionysius ipse agnoscit.

Qam multis avtem, qæ è Græciâ mediâ in solum Latiale transferre Romanis est visum, culturam aliqam deprehendas adhibitam, qâ soni agrestioris nativa in eis qoqe mitigaretur asperitas? hinc ἀράχνη, *aranea*, ἀσκλήπιος *Æsculapius*, κύκλωψ, *cocles*, ἀστράγαλος, *taxillus*, *talus*, μασχάλη *axilla*, *ala*, ut *maxilla*, *mala*, πάσσαλος & πάσσαλος, *paxillus*, *palus*, ἀσπάλαξ, *talpa*, ἀλώπηξ, Æolicè Fαλώπηξ, *vulpes*, αὔξω, *augeo*, ἄγω, ἄξω, *occo*, κύστις, *cutis*, πυσὸν, *putum*, unde *purum putum*, πύδη, *puta*, unde περιπόδιον *praputium*, non à præputando, ut vulgus Grammaticum putat, ὑστέρα, *uterus*, βοάζω, Doricè βρώσδω, *rodo*, ἐρετμὸς, *remus*, ὀρέδαμνος, ῥόδαμνος, *ramus*, φλογμὸς, *flamma*, ῥωχμὸς, *rima*, ὑάκινθος, *vaccinium*.

Nec abnuerim tamen antiqitatis ultimæ Latinos, anteqam à Græci sermonis (unde Latinæ dictionis partem maximam defluxisse supra docuimus) more moduloqe longius abscesserant, è durioribus commissuris illis retinuisse non pavcas, cum *sfunem*, *sfundam*, *sfungum*, sed & *stlembum*, *stlites*, *stlocum*, *stritavum*, & similia dicerent: qod cum ex vetustis monumentis, tum & ex scriptoribus fidei haud dubiæ satis constat.

verum ætas insecuta, qo ab incunabulis suis illis primis remotior, eo lingvæ suæ expoliendæ studiosior, sonis tonisqe eis minus gratis offensa, pavlatim abjecit, Græcisc; à quibus majores sui primitus acceperant, usurpandas reliqit. Qando Græci recentiores ex adversa stribliginis (sive Aristophaneo vocabulo στριβιλίγγα nuncupare libuerit) istius retinendæ ambitiosi, in Latinis, qas usurpant, vocibus Græce exprimendis, commissionibus istiusmodi, contra Romanum, qi puriori seculo invaluerat, ritum moremqe abutuntur. Inde σφέκλη pro vini fæce, apud Trallianum & Nicolaum, quod frustra Turnebus adversl. 18. c. 18. erroris arguit, & Mevrsius emendatum ivit; est enim σφέκλη *facula*: sicut apud etymologum, τάβλα *tabula*, σάβλη *subula*, φίβλη *fibula*, σφίδη χορδή, & σφίδες, χορδαὶ μαγειικαὶ teste Hesychio, pro *fidibus* sive *fidiculis*. Inde συμφέλλιοι pro *subsellio*; Epiphanius haeres. 58. ἐπὶ συμφελλίοις καθίζειν, quod ἐπὶ συμφελίοις vitiosè junctim legitur: qibus accenseri possunt seqioris ævi illa, τζάγος pro ἄγιος, τζάγγρα pro *sagittâ*, τζαγγάριος pro *sagittario*, & τζέστες pro κέστους *cestus*, & τζίνα pro κόνις, *cinis*, & alia ejusdem furfuris infinita.

Illud est insuper observatu non indignum, aspirata apud Græcos crebriora esse multo, qam Latinis. siquidem universis illi, sicut ab Y, ita & à P exorsis, spiritum asperum præfigunt; unde literam caninam illam, ex se asperam satis, aspiratione additâ asperiorem etiam efficiunt. Nec valebit hic qicqam exceptio illa, siqis objecerit Latinos in mediâ qoqe dictione aspirationem qandoqe admitterè, ut in *veho*, *traho*, *vehemens*, *prehendo*; & in verbis compositis, quorum simplicia sunt ab *b* inchoata, *habeo*, *halo*, *hæreo*, *hisco*, &c. etenim potest altera ex parte regeri. 1. rarentur admodum in vocibus simplicibus id fieri. 2. è verbis pavcissima esse in qibus *h* initialis sit. 3. nec in horum compositis perpetim obtinere, ut litera illa retineatur; etiamsi enim ab *habeo*, *exhibeo*, & *perhibeo* servata dicatur; at *debeo*, non *dehibeo*; *diribeo*, non *dihibeo*, avt *dishibeo*, (sicut ab *emo*, *dirimo*) *præbeo*, non *præhibeo*, ab eodem verbo literâ eadem extritâ dicimus: sicut & ab *hisco*, *dehisco* qidem, non itidem *fathisco*, sed *fatisco*, licet qasi *fatim hisco* sit. 4. qædam ex his asperius Græcis, à qibus sumpta sint, sonare: est enim *veho*, nihil aliud qam ὀχῶ Græcum, sive Fοχῶ Æolum, qod & Caninius observavit, *traho* inde compositum, qasi *traveho*, ut *mavelim*, *malim*. 5. P Græcum ubicunqe in mediâ dictione geminũ occurrit, alterũ saltẽ spiritu asperiore signari. 6. contineri spiritus asperi illius vim & potestatem in Græcorum literis tribus, Θ Φ Χ: qæ proinde ubicunqe obviam fiunt, sive in initiis præfixæ, sive in mediis vocibus interfitæ, syllabam eam, qam constituunt, flatu suo afficiunt,

afficiunt; & in mediis qidem syllabis, nunc exeuntibus, nunc ineuntibus, nunc & utrisqe simul (qod in verbis primæ ac secundæ flexionias oristis passivis prioribus, participiisqe inde deductis, videre est) creberrimæ occurrunt. At apud Latinos, qod istis respondeat nihil est. Etiamsi Græca qedam qo exprimant, literis *C P T* spiritus asperi notam indicem qandoqe subjiciant; ut in *Chalcus, Chia, Chryse, Philtrum, Phœnix, Philosophus, Thalamus, Theatrum, Therma*, & similibus; qorum numerum justum inire haud ita difficile foret. Nam qod *in Oratore* de se Cicero, *Cum scirem*, inqit, *ita majores locutos esse ut nusqam, nisi in vocali aspiratione uterentur, loqebar sic, ut pulcros, Cetegos, triumpos, Kartaginem dicerem; aliqando, idqe sero, convicio avrium cum extorta mihi veritas esset, usum loqendi populo concessi, scientiam mihi reservavi*; verbis eis qid voluerit Orator, si avt nescium planè, autnon satis assecutum me profitear, eo minus dispudeat, qia virum clarissimum & in rebus hisce versatissimum, *tanqam in crepusculo constitutum videre, nec videre se, Delioqe rem istam egere natatore*; ingenue agnoscentem deprehendo, *artis Gram.* l. 1. c. 24. Tentemus tamen, si dabitur forte, mentem Tullianam expiscari. Ecqid est ergo, qod *avrium convicio extortum* sibi vir dicendi peritissimus profitetur? istud enim est, opinor, de qo maximè ambigitur. Ego verò existimo, *avrium convicio extortã* sibi innuere, non veritatis confessionem; qasi serò tandem agnovisset eam, qam prius adhibuerat pronunciandi rationem rectam minus avt legitimam esse; sed *veritatem* (qod verbis disertis ait) ipsam, h. e. veram ac genuinam illam vocabulorum istorum pronunciationem, qam juxta normam à majoribus suis observatam, constanter prius usurpaverat. Cum enim populi, qi diversum loqendi seqebatur ritum, sermone freqentiori, qasi *convicio qotidiano* avres obtunderentur, eô tandem redactum se, profiteri videtur, ut veram rectamqe, cui prius assveverat ipse, prolationem sibi eripi, & qasi per vim qandam *extorqeri* pateretur. Ut pari modo tum *extortam* sibi perhibeat *veritatem*, qo à Cæsare negat *extorqeri* posse *humanitatẽ, in Orat. pro Ligario*; qoqe *ab hominibus* per Epicuri dogmata, *verborum notiones*, an *cognitiones, qibus imbuti sint, extorqeri* conqeritur, *de Finib.* l. 2. Hanc oratoris mentẽ esse, ex eis colligo, qæ subjungit, *usum se loquendi* (qod praxin spectat) *populo concessisse, scientiam* (qod veritatis est) *sibi retinuisse* hoc est, si ego rectè capio, in sermone communi ad populi morẽ se accõmodasse, hoc solo contentum, qod rite pronunciandi rationem veram, ab illorum ritu diversam, compertam sibi cognitamqe, etiamsi eâ jam non uteretur, haberet. Ita idem planè fuerit, ac siqis hodiè apud nos diceret, etiamsi

norit literas *C* & *T* eundem in Latinis vocabulis qibuſqe ſonum olim obtinuiſſe, eodemqe modo eſſe pronunciandas; tam *C* ante vocales *E* & *I* in *Cera*, *Cirrus*, qam ante *a* & *o* in *Carus*, *Corus*; tamqe *T* in ſecundâ vocis, *titio*, qam in primâ; avrium tamen convicio aſſiduo, a *C* in illis, *T* iſtis, ut *S* proferentibus, ſuperatum, uſum, vitioſum qem norit, populo concedere, veræ pronunciationis ſcientiam ſibimetipſi retinere.

Firmari poterit hoc ulterius ex vocabulis illis ipſis, horum ſaltem aliqibus, qorum prolationem nuperam atqe vulgarem à priſcâ priſtinâqe ſuâ diverſam, ſecutum jam ſe profitetur. Qatuor tantum recenſet, *pulcros*, *Cetegos*, *triumpos*, *Kartaginem*: qorum duo ſunt propria nomina, familiæ alterum, alterum urbis: duo reliqa communia, ſive, ut vulgus Grammaticum, appellativa ſunt; de qibus ratio certa magis. Nam de *Cetegos* ambigi poteſt, *Chetegos* an *Cethegos* vulgo dictum voluerit, qia nominis ratio in abdito deliteſcit. *Carthago* verò cur potius qam *Cartago* dici debeat, ratio juſta vix ulla dabitur. Pœnis, qorum lingva eſt Syriacæ propago, fuit קרתא חדא Νεάπολις, *Urbs nova*. Inde Græcis corruptè, literâ tertiâ extritâ, Καρχηδών; & Latinis corruptius adhuc, (reſtitutâ tamen, qam illi eliſerant, literâ) *Cartago*. *Cartago*, inqam, potius qam *Carthago*, ſi Grammaticam ſeqimur lingvæ Syriacæ normam, qia *Tav* poſt *Sheva* iſtiuſmodi Hebræis Syriſqe lenius ſonat; ſed nec ſi Caninii rationem ſeqimur, qi ita vult à Græco nomen Latinum traductum, ut per metatheſin pro Καρχηδὼν Καρθηχὼν primò tum *Carthago* dicatur, *t* literæ aſpirandi cavſſa ulla fuerit, cum θ tenui, non χ aſpiratæ reſpondeat, dum θ in *t* ſicut in ἔνδον *intus*, σουβὶς σουβίδα *ſporta*, χ in *g* tranſit, prout in ἀγχω *ango*, χαλβάνη *galbanum* & ſimilibus. Verum in iſtis analogia minus liqido ſe prodit; in reliqis duobus clarè ſatis eluceſcit. *Triumpus* enim, an *triumphus*, eſt Græcis θρίαμβος. Ubi, ut de α in *u*, demutatâ (qod neutiqam eſt inſolens, unde ἀγκύλος, *uncus*, ἄρκτος, *urſus*, ἴαω, Æolicè, ἴαϝω, *juvo*, ταλω, *tulo*, *tuli*, μάλα, *multum*, μάχαιρα, *mucro*, κραιπάλη *crapula*, στραγγαλῶ, *ſtrangulo*, & ſimilia) nihil dicam, qia ad rem præſentem nihil facit; in ſyllabâ primâ aſpirationem, ſicut in multis aliis ſuſtulit Latinitas: inde λήθω, λαθῶ, *lateo*, πάσχω, παθῶ, *patior*, ποθῶ, *peto*, & per metatheſin etiam *opto*, θίγω θίγγανω, *tago*, *tango*, ἄρθρον, artus, articulus; θυμαίνω, *tumeo*, θώμυγξ, *tomex*, aliqe innumera: in noviſſimâ verò aſpirationem, qum in Græco nulla haberetur, infectum ire qæ cogeret, avt ſvaderet etiam, ratio nulla ſuppetebat: qin nec ullum permutationis iſtiuſmodi ſuccurit exemplum, qâ β litera unqam in φ vel in *ph* tranſeat, at in φ purum, citra aſpirationem, β verſum creberrime occurrit; ut

in

in βαβὰ, *papæ*, βόσκω, *pascо*, πύξος, *buxus*, βυθός, *puteus*, κύββα, *cuppa*, κυβὴ, *caput*, βάλλω, βλέω, *pello*, βλιχὼν, *pulegium*, στείβω, *ſtipo*, ταρβέω, *torpeo*. Sed nec frequenter minus in *v*; unde ἔρεβος, *ervum*, βιῶ, Æolicè βιϝῶ *vivo*, βίοτος, *vita*, βία, *vis*, βιάω, βιάζω, *violo* βόλω, *volo*, βαδίζω, *vado*, βόσκομαι, *veſcor*, βεβαιῶ, *voveo*: & in *f*; unde βρέμω *fremo*, βδάλλω *fello*, βλύω, *fluo*, βολὴ, βλῆμα, *fulmen*, βυθὸς, βένθος, *fundum*. Ut ſuſpicari qis non ſine cavſa poſſit, *triumfos*, non *triumpos*, ſcripſiſſe & dixi e ſolitum Ciceronem: *triumphos* verò, ſive morem Romanum, qi niſi Φ Græcorum exprimendo *ph* nunqã adhibebant, cur dicéret ſive vocabuli originem, ſive derivationis ritum perpetuum reſpiciamus, præter uſum qi apud populum jam invalnerat, aliud nihil ſuppetebat. Nec celabo tamen, qod argutè ſatis hîc l. 8. Priſcianus. cum *in pho verbum nulli Latinum terminaret*, ἀπὸ τῦ θριαμβεύω *triumpho* faſtum, *aſpiratione à primâ ad poſtremam ſyllabam tranſlatâ*, qo modo Ionice κύθρα pro κύτρα, ἐνθαῦτα pro ἐνταῦθα dicitur: *ad cujus imitationem Latini* pro θρίαμβος *triumphus* per *tranſmutationem aſpirationis* protulerint; ideò tamen *b in p converſâ*, qia *b aſpirari non poteſt*. Cæterum nec in traductionibus è Græco exemplum datur; nec pariant, qæ dantur; qum demutatio literarum iſtic aliuſmodi ſit; eaqe Latinis inſolens: nec deniqe tam qid ſit factum qæritur, qam qid faciendum, ratio & analogia poſcat.

Reſtat vox *pulcros*; de qâ analogia qid poſcat, dubitandi locus non datur. *Pulcrum* ſiqidem, ſive *polcrum*, qo modo antiqitus efferebant, eadem ratione, à *poliendo*, qa *à ſepeliendo ſepulcrum*, deformatur. Vel ſi à ſupinis potius deducere, cum Voſſio *analog.* l. 2. c. 32. libuerit, eodẽ erit modo à *politum*, *polcrum*, qo à *fultum*, *fulcrum*, à *ſepultum ſepulcrum*, à *lutum lucrum*, à *lavatum lavacrum*, à *ſimulatum ſimulacrum*: nec in *pulcrum* igitur magis, qam in his omnibus, aliiſqe notæ ejuſdem innumeris, aſpiratio jure ullo deſideratur. Qin & *ſepulcra* ſine aſpiratione prolatum, Cicero ipſe eodem in loco & teſtatur, & probat. Nec me moratur hîc Servius, qui ad Georg. l. 3. Reboo *eſt Græcum verbum. Nam apud Latinos nullum verbum eſt, qod ante finalem habet* o; *excepto* inchoo: *qod tamen majores aliter ſcribebant, aſpirationem interponentes duabus vocalibus, & dicebant* incoho. *tria enim habebant nomina, in qibus* c *literam ſeqeretur aſpiratio*, Sepulchrum; Orchus, Pulcher: *è qibus* pulcher *tantum hodiè recipit aſpirationem*. Nam de *ſepulcro*, analogia qid poſtulet, & Cicero ipſe monuerit, ſupra vidimus: nec poteſt ratio juſta dari, qare in iſto magis qam in reliqis ſupra adductis, aſpiratio iſtiuſmodi interſeratur. De *Orco* diverſa ſen-

ſiſſe

sisse & censuisse Grammaticos monet ipse ad *Georg.* l. 1. Probum enim *Orchum* legere; Cornutum aspirationem addendam vetare. Mitto Verrium, qi, Festo teste, veteres ait *Vrgum* (male codices excusi *Vragum*) qasi ab *urgendo*, dixisse. presertim qum sine exemplo gratis affirmatum hoc, Festus ipse adnotarit. At Cæsar *Scaliger* à Servio diversus, *de caus. ling. Lat. l.* 1. *c.* 22. *Aspirationem multis detraximus. ajunt remansisse in tribus*, Orchus Pulcher, Lurcho. de numero cum Servio convenit; de vocum unâ dissentitur. Tum, Orchus, inqit, *tota Graca fuerat, & translata aspiratione à vocali ad consonantem* ὄρκος. De origine Græcâ havd contenderim: de aspiratione translatâ, est cur meritò ampliandum existimem: qum ab ὕρχη, Ionicè ὕρκη *orcam & urceum*, *ab* ἕλκος, *alcus*, *ab* ἐρκίζω *erciseo & erciscor*, sine translatione ullâ ejusmodi legam. Cæterum an ab ὅρκος *Orcus* descenderit, qod pro concesso sumitur, havd constat. Favet huic sententiæ, qod ex Celso Servius ad Georg. l. 1. *jurisjurandi Deum Orcum existere.* Et de Stygiæ qidem paludis aqis Homerus *Od.* ε. —ὅστε μάγησος

Ὅρκος δεινότατός τε πέλει μακάρεσσι θεοῖσι.

Et Maro *Æn l.* 6. —*Stygiamqe paludem,*

Dii cujus jurare timent & fallere numen.

at de Orco gemina nusqam, opinor, legas. qerendum ergò unde hoc habuerit Celsus, *Orcum esse juriejusrandi Deum* Id verò mihi ab Hesiodo havsisse videtur, qi in Deorum prosapia describendâ Erin refert, inter reliqam sobolem numerosam satis genuisse, Ὅρκον, ὅς δὴ πλεῖστον ἐπιχθονίους ἀνθρώπους πημαίνει, ὅτε κέν τις ἑκὼν ἐπίορκον ὀμόσσῃ. Cæterum ambigi potest, an ὅρκος iste Latinorum *Orcus* sit, cui provinciam eam nusqam adscribi legimus. Itaqe aliô hîc à patre abit Josephus filius, & ipse forsan à veritate, patre, quem deserit, havd minus. Orcum, inqit, *in conjectaneis ad Varronem, Romani sine dubio à Græcis acceperunt.* Nam ὅρκον *vocabant conditorium mortuorum.* Menandrum advocat, qi scripserit, ἐπώπτ' ἐζήλωσα πολυτελῆ νεκρόν.

Εἰς τ' ἴσον ὅρκον τῷ σφόδρ' ἔρχεῖ εὐτελεῖ.

Hunc ergo si seqimur, in neutrâ syllabâ aspirationi locus ullus futurus est. Verum Scaligero refragatur, etiamsi refragari neget se, vir Cl. Casaubonus ad *Svetonii Augustum*: & versum Comici alterum his corruptum esse avtumat. rescribi postulat. Εἰς τ' ἴσον ὄρκον τῷ σφόδρ' ἔρχετ' εὐτελής. ὄρκος autem vult esse *foveam in qâ conduntur mortui, qasi* ὀρυχὸν *ab* ὀρύττω dictum; & *inde* potius *Orcum.* Verum *sibi videri*, Orcum, *sive* Horcum, *qo modo veteres scripsisse avtor est Marius Victorinus, esse Gracorum*

ὅρκος

ἕρκος. etenim *e* & *o* esse *literas permutabiles.* et sunt reverâ, sic enim ab ἐμῶ, & Æolicè Fεμῶ fit *vomo*, ab ἔλαια, ἔλαιον; *olea, oleum*, à θέρω, *torreo*, à θερμὸς, *formus*, ab ὀρὸς, *serum*, ab ἑλίζω, *volvo.* accedit quod ὀρκάνη Hesychius εἱρκτὴν, δημωτήριον, φραγμὸν exponat; & μανδραν, Jo. Callierges *in schol. ad Theocr.* περὶ τῶν ὀρκάνην, *ovium septum*: qo etiam *Orci* nominis rationem à Varrone datam refert Turnebus adverss. l. 20. c. 37. sed & ὄρκον esse βόθρον, εἰς ὃν ἐνπήγεται τὸ φυτὸν, *foveam in qã depangitur planta ut pullulet*, tradit idem Theocr. Schol. atque eâ ratione, ἀπὸ τῆς ὀρχάτου distingvi, qi sit φυτῶν εἶρκος, sive ὀπίσιρκος φυτεία, *arborũ sive plantarũ ordine certo depactarũ series.* Verũ idẽ hoc utroqe vocabulo designari docet Evstathius. Hesychio verò etiam ὄρκος, κῆπος. unde & Latinam *horti* vocem descendisse Scaligero visum est. ὄρκος, *hortus*, ut μόρκος, *mustus.* de qa voce Charisius *institut. Gram.* l. 1. Graccus & ortus *sine aspiratione dici debere Varro ait: sed consuetudo & Gracchos & hortos cum aspiratione usurpavit.* Dato igitur pro *mortuorum conditorio*, ὄρκον, à Menandro positum; & Latinorum *Orcum* inde deductum, aspiratam literam *c* poscere analogia videretur, etiamsi eam rarius admittant Latini. Verum de emendatione alterâ Grotius ut Scaligero assentiatur; at de priore cum Stobæo dissentit. apud hunc enim, & ex eodem Grotium, non ὄρκον, sed ὄγκον legitur. Menander Perinthiâ,

Εἰς τ' ἴσον ὄγκον, τῷ σφόδρ' ἔρχεθ' εὐτελῆς.
In molem eandem cum summo vilis venit.

Et est elegans ἀντανάκλασις in voce ista, qæ et corporis *molem* & *fastum* qoqe designat. Cvκον certè codices Stobæani, qi soli credo Menandri reliqias istas nobis conservarunt, constanter præferunt. ut cum de vocabuli usu isto nihil certi habeamus, ab origine incerta petita Scripturæ ratio, incertos nos necessariò sit dimissura. Mihi in istis ampliandi licentiam datam velim, donec certius aliqid exhibitum fuerit. nec spreverim tamen avt Casavboni ἕρκος, avt Hesychii ὀρκάνη, qam & εἱρκτὴν dici monet, qum εἱρκτὴν pro orco usurpatam offendam, Petri ep. 1. c. 3. v. 19. Verum Orci favcibus erepti tandem ad *Lurconem*, Orcum alterum, transeamus. *Lurcho*, inqit ὁ πάνυ, *contra analogiam aspiratum fuit.* nam ut mucco à muccis, & bucco à buccis, ita lurco, à lura, *ob ingluviem. sed ratio significationis potior fuit, ob sonitum voratoris.* de etymo consentiunt Festus, Fr. Junius, alii pleriqe. Nonius à verbo nomen mavult. de aspiratione paria qui sentiat, neminem hactenus deprehendi. Restat vox tertia, qam & Cicero Serviusqe inter eas, recensent, qæ vulgò aspirabantur. De hac sic vir summus, *at qære* pulcher

aſpiretur ratio declarat: fuit enim Græcum πολύχειρ i.e. fortis: *igitur Romani, qi omnia ponerent in fortitudine, eum demum bonum & formoſum putarunt, qi eſſet fortis,* eadem fere habet & *de ſubtil. exerc.* 300. S.3. Verum in notationibus eruendis viro, licet alias incomparabili, minus feliciter ceſſit: in hac avtem à veritate qam longiſſimè receſſit. Mitto qærere πολύχειρ ubi pro *forti* unqam ſit uſurpatum: Luce meridianâ clarius eſt *Pulcri* nomen in ſolo ac ſermone Latiali, non advenam, ſed indigenam eſſe, uti eſt ſuperius comprobatum. *Pulcher*, utiqe vox eſt eâ analogia eſſormata, qâ *volucer, alacer,* ἄδρανις, *acer, acris,* ἄκρος, ἀκεσίνης, prout ἄγος, *ager, acer, acernus,* ἄκανθος, *acer,* & *acus, aceris, aceratus,* ἄκυρον, in qibus aſpirata litera nulla; licet noviſſima etiam à Græco aſpirato deſcendat. Nulla itaqe ratio hactenus comparet, qare in *pulcer,* avt *pulcrum, c* litera aſpirationem habeat adjectam; qum nec analogia id reqirat ulla, nec inſvavior avt minus avribus gratus ſonus in iſtis, qam in tot eiſdem analogis, qæ ſunt ſuperius recenſita, citra aſpirationem ullam prolatis deprehendatur.

Illud interim ex Cicerone conſtat, qod & Servius adfirmat, præter uſum Romanum fuiſſe in ſuis conſonæ ulli aſpirationem ſubjicere. Proinde *incohare,* non *inchoare,* licet à χάος foret tractū, dicendum pertendebant Verrius Flaccus, qi Avguſti ævo vixerat & Tranqillus; qod ex Diomede diſcimus, operis Grammat. l. 1. Etiamſi avtem ſtudio atqe exemplo lingvæ Atticæ, Gellius *l.* 2. *c.*2. *Veteres* Latinos refert, *pleriſqe vocibus verborum firmandis roborandiſqe, ut ſonus earum eſſet virîdior vegetiorqe,* h *literam, ſive ſpiritum magis, inſerere*: Sic lachrymas, ſepulchrum, &c. dixiſſe. At certè qi aſpirationes ejuſmodi, Græci ritus æmuli, apud Latinos uſurpabant, deridiculo fuiſſe habitos, ex Catulli, qo in Arium qendam luſit, (extar adhuc) Epigrammatio, monet & Fabius ipſe l. 1. c. 5. Et Latini ipſi in deductitiis X Græci (qod ח Hebræorum ferè ſonabat, unde Νῶχος, χάμμα, πάχα, pro נוח חמם חסח aſperitatem nimiam haud ſuſtinentes, vel tollebant prorſus, ut in ἀράχνη, *aranea,* ἔχθος, *odium,* ῥωχμή, *rima,* χλαίνη, *lena,* vel leniebant ſaltem, nunc aſpiratione ſimplici contenti, ut in χάω, χάσκω, *hio, hiſco,* χελιδών, *hirundo,* χείρ, *hir,* (unde Lucilio, citante de finib. l. 2. Tullio, *hir, ſiphon cui nil dempſit*) χεῖμα, *hiems,* ὄχος, *veho,* aliiſqe qæ ſupra exhibuimus; nunc tenuem aliqam ſubſtituentes, vel eam, cujus vim inclusam jam habebat, unde ἡ χώ, Doricè ἁ χοά, *aqa,* ἄχυρον, *acus, aceris,* ἀχλύς, *caligo,* αὐχμέω, *muceo,* λόγχη, *lancea,* λόχος, *locus,* μασχάλη, *axilla,* σκηχός, *ſcenus,* σχίζω, σχίσδω, Doricè, *ſcido, ſcindo,* ὄρκος, *orca, urceus,* χάω, Æolicè

χάϝω

χάFω, *vaco*, χάος, Æol. χάFος, *cavus*, ut οἶς, *ovis*, ᾠόν, ovum; vel aliam qamlibet, qæ insvavius nihil sonaret; modò *g* affinem, eamqe vel solam, ut in ἄγχω, *ango*, ἄχνυμαι, *angor*, λόγχη, *longus*, *longurio*, χαλβάνη, *galbanum*, χάεις, χάειτα, *gratia*, βλήχων, *pulegium*, vel *v* subjectâ, qo plenius sonaret, unde ἔχω, *qeo*, ἔχις, *angvis*, ἐγχελυς, *angvilla*, ὄνυξ, ὄνυχος, *ungvis*, *ungula*, modo *v* solitariam, unde βραχὺς, *brevis*, μαλάχη, *malva*, modo *f* ut in χοῖνος, *funis* & *finis*, χύω, χύζω, χύσδω, Dor. χυτὸς, *fudo*, *fundo*, *futo*, unde *confuto*, *refuto*, (Titinnius apud Nonium, *coqus magnum ahenum, quando fervit, paulâ confutat truâ*) & *futilis*, χολὴ, *fel*, χλόος, *flos*, χλῶρις, *Flora*, (*Chloris eram, qæ Flora vocor*, Naso *Fast. l.* 5.) modo *j*, unde ὀμχέω, *mejo*, (*mejere vis iterum?* Martial. l. 3. ep. 78.) βλήχων, *pulejum*, Ciceroni, qod *pulegium*, Plinio, χοῖνος, *juncus*; qandoqe, sed rarius, etiam *s*; unde ἔγχος, *ensis*; & *t*; unde μόχθος, *mustum*. et hac qidem aliqando etiam aspiratâ, sed qæ mitius tamen qam illa altera spiraret; unde Καρχήδων, *Carthago*; qod priscis tamen (Cicerone ipso id testante) *Cartago*, dicebatur.

Qin nec illud præteriri debuit, literam *l*, qæ ἡδύφωνον τοῖς ἀκούουσι, esseqe *semivocalium omnium suaviſſima*, Halicarnassensi censetur, Latinos in mutuatitiis, freqenter admodum substituere; nunc loco τοῦ γ, in σιγάω, *sileo*; nunc τοῦ δ, in δαὴρ, Æolicè δαFὴρ, *levir*, δάκρυμα, *lacruma*, Ὀδυσσεὺς, *Ulisses*, Παλυδεύκης, *Pollux*, qasi *Poldux*; nunc τοῦ ζ, in ἁλάζω, *halo*, βιάζω, *violo*, ὄζω, ὄδωδα, *oleo*, *odor*: nunc τοῦ κ, in κόνις, *lens*, *lendis*; nunc τοῦ μ, in δόκιμος, *docilis*, ξυρήσιμος, *rasilis*, μόρσιμος, *mortalis*, nam μόρος, *mors*, ut μῆνις, *mens*; τοῦ ν, verò creberrimè, in ἀμείνων, *melior*, νυμφὴ, *lympha*, unde νυμφόληπτος, *lymphaticus*, κώνωψ, *culex*, σκύνιον, *cilium*, unde ἐπισκύνιον, *supercilium*, πνεύμων, πλεύμων, *pulmo*, ἴον, *viola*, τειχίνη, *trichila*: sed nec τοῦ ρ, minùs crebro, ut in κιρρὸς, *gilvus*, λείριον, *lilium*, κρίβανος, *clibanus*, φάρος, *pallium*, ἴερις, *lis*, γαργαρεὼν, *gurgulio*, φύρω, *fullo*, βράζω, βρύζω, *bullio*, ἀστὴρ, ἀστέρια, *stella*, ἀστραπὴ, ἀστράπτω, *scintilla*. In diminutis verò nulla istâ apud illos frequentior occurrit. Sic enim eis *culter*, *cultrum*, *cultellus*, *cultellum*, *flagrum*, *flagellum*, *scalprum*, *scalpellum*, *scamnum*, *scabellum*, *offa*, *ofella*, *mamma*, *mamilla*, *equs*, *equlus*, & *equleus*, *hinnus*, *hinnulus*, & *hinnuleus*, *parvus*, *parvulus*, *puer*, *puera*, *puerulus*, *puerula*, *puellus*, *puella*, *pulvor*, *pulcellus*, *miser miſellus*, *niger*, *nigellus*, *pulex*, *pulicellus*, *cuneus*, *cuniculus*, *culeus*, *culullus*, *cutis*, *cuticula*, *fidis*, *fidicula*, *vinum*, *villum*, *unus*, *ullus*, & alia ἀναειθμητά. qum Græci ad formam eam exprimendam literâ caninâ illa omnium asperimâ plurimum abutantur. inde enim illis παιδάριον, ᾠάριον, ὀγάριον, οἰνάριον, λογάριον, κοσμάριον, χρυ-

νάειον, ψυχάειον", aliaqe κόμματ& ejuſdem, qæ nec recenſeri qeant. at horum qorundam, (neqe enim univerſa diminuunt) præter ſuperius recenſita, *aſellum*, *verbulum*, *dictiunculam*, *tuniculam*, *animulam* dicunt Latini. Iſtis proinde univerſis æqa lance perpenſis, non tam facile patietur δεινότης ός πς lingvæ Latinæ ὑπεραστικὴς, ſvavitatis prærogativam ei lingvæ præreptam, ad dictionem Græcam delatum iri. ſed nec Gallus forſitan qiſpiam, qorum lingvâ nulla, opinor, confragoſas illas conſonantium commiſſiones colliſiones qe religioſius devitat, ſvavitatis palmam, ſi cum ſuâ ſimul in arenam deſcenderit, Græcæ concedere ἀκονιτὶ ſuſtinuerit.

Atqe iſta qidem vocum ipſarum ſonum ac tinnitum (ut ita dixerim) merum ſpectant: in qo non ſine certamine ſanè juſto, difficilique eo, in qo ſudet ſatis, illud conceſſum iri ſibi, Pſochenius ſperare potuit, avt debuit; qod pro conceſſo tamen ſumpſit. Cæterum dictionis ſenſum mentemqe (qod animæ ſpirituſqe ei vicem habet) ſi examini ſubjecerimus, longè à Pſochenio hîc abibunt viri ſummi, lingvarum qe peritiſſimi. Siqidem primò de Hebraica pronunciat V. Cl. Fr. Junius, eſſe *omnium lingvarum principem*, *omniumqe jucundiſſimam*. Tum Tho. Erpenius, eſſe *eandem doctorum unanimi conſenſu*, *omnibus ſvavitatis & majeſtatis numeris abſolutiſſimam*. Qin & Arabicam idem cum Græcâ pariter ac Latinâ hoc ipſo nomine committit; nec dubitat, qi *præjudicio ſepoſito ſi inſtituatur examen*, *pro Arabicâ ſtatuendum fore*; *& tum Græcorum* χάριτας, *cum Arabum collatas*, ἀχαρίτας, *tum & ingratas Latinorum gratias*, *haud rarò deprehenſum iri*. qod & de Hebraicâ Junius Erpenio prior cenſuerat: qam cum eiſdem illis componens ipſe; *loquendi formulas*, inqit, *& phraſes huic lingvæ peculiares*, *qi æqâ judicii lance examinabit*, *frigidæ illi*, *inſulſæ*, *atq; inelegantes Græcorum & Latinorum*, *etiam nobiliſſimæ videbuntur elegantiæ*. Verum iſtud illi viderunt; nec is ego ſum, qi præſtandi onus avſim in me ſuſcipere, qicqid hac in parte heroes illi pronunciaverint. Nec tam barbara avt impolita mihi videtur ulla lingva, qin elegantias ſibi peculiares habere poſſit, qæ aliâ etiam politiore ac comtiore haud ſatis commode explicentur. De iſtis autem qomodocumqe ſe res habuerit, duram certè difficilemqe nimis provinciam ſibi impoſuit Pſochenius, cum *lingvarum omnium*, (qarum haud pavcarum mecum pariter ignarum credo) *Græcam ſvaviſſimam eſſe*, probandi, neceſſitatem ratione hac interdixit ipſe ſibi.

Tum

Tum *ſuavitatis* nomine *Deum linguam Græcam delegiſſe, qâ lætum illud ſalutis æternæ nuncium mundo voluerit propalatum,* nullâ prorſus ratione tam fidenter ſtatuitur. Et aliô planè contendit ex Ciceronе *pro Archiâ* ſubjunctum teſtimonium; qod non *ſuaviſſimam*, ſed tunc temporis *receptiſſimam* fuiſſe probat; ut ſi alia, qæ minùs illâ ſvavis extiterat, Evangelii primitùs promulgandi tempore paritèr obtinuiſſet, hanc potiùs ei muneri Deus fuerit aſſignaturus, & emolumenti publici magis qam oblectamenti, habiturus rationem. Qod eo magis credere par eſt; qia Apoſtolus ipſe palam profitetur, οὐκ ἐν πειθοῖς λόγοις, i. πιθανοῖς, (ſi ſincera ea vox) ſive ἐν πειθοῖ λόγων, (ut ex Evſebio in *præparationis Evangelicæ* initio Beza) Evangelium ſe prædicaſſe; nec *ſuadæ medullam* illam, avt florem Atticum ſectatum; qi Evangelicæ prædicationis vel vim maſculam enervare poſſet, vel ejuſdem exiſtimationem imminutum ire videretur; cum dictionis ſvavitate potiùs allecti mortales, qam ſpiritus ſancti virtute præpotente ad fidem Chriſtianam ſuſcipiendam attracti fuiſſe cenſerentur.

CAPUT. III.

Græci ſermonis ubertas. Ciceronis judicium ab affectu profectum videri. Hebraicæ paupertatem perperam concludi, à radicum numero; à variis vocis ejuſdem ſignificatis, avt adverſis etiam. Eſaias c. 59. v. 15. explicatus. יחד *ſeorſim.* צוה *interdicere.* Μέλι, *acetum.* γλυκεῖα, *fel.* παλίας, *ſimia.* φαῦλις, & εὐήθης, *quam diſparata deſignent. Eſaj. c. 59. v. 9. explicatur. Ubertatem à Synonymorum quorundam varietate minus certò colligi. Viſus, Leonis, avri appellationes complures Hebræis. Nulla non lingva in nonnullis aliâ qavis locupletior. Noſtra in qibuſdam Latinâ & Græcâ.* Panem pinſere, *vix Latinum. Calius Curio notatus. Diomedes emaculatus. Pomponius reſtitutus. Eraſmi dictio caſtigata. Scaligeri elogium,* intẽperies; *locutio minus propria.* Panis *pro* frumẽto, Frumẽtum *pro pane.* ἄρτος 1 Cor. 10. 17. *qo modo reddendus. Iovis nomina*

mina Græca fruſtrâ in hoc argumento à Pfochenio adducta. Dei itidem Hebraica ab aliis. Sabaoth *non eſt nomen Dei.* יהוה *appellativum etiam. Deut.6.4.* אחד *non eſt nomen Dei. Wemeſius & Reuchlinus notati* Unus *per* Solo. *Iob* 31. 15. *& Zech.* 14.9. *Nec* פחד *Gen.* 31. 42. 53. *expenditur. Nec* אף-הדא 4 *Reg.* 2.14. *Nec* הוא *Eſai.* 42.8. *&c. Provocabulum per verbo ſubſtantivo uſurpatum. Nec* ש *Lev.* 24. 11. *nec* שכינה *Exod.* 29. 45. *nec* פלאי *Iudg.* 13. 15. *Nec* Hu Peloni-Almoni. *nec* Palmoni. *Dan.* 8. 13. *De Dei nominibus abſconditis exercitatoris figmentum. Capnionis item de uno qandoqe futuro.*

TErtiò, de *ſermonis Græci ubertate* nolo ἀμφισβητεῖν, & ἐρίζειν multo minùs: mihi omnium, qæ apud nos in uſu ſunt, (de ignotis enim qis ſanus qicqam ſtatuerit?) lingvarum uberrima ac copioſiſſima videtur. Ægréqe inducor, ut Ciceroni ſubſcribam ſic pronuncianti de ſuâ, *lib. de Fin.* 1. *Ita ſentio, & ſæpe diſſerui, Latinam lingvam, non modo non inopem, ſed locupletiorem etiam eſſe, qam Græcam.* Et de eodem argumento l. 3. *Sæpe diximus, & qidem cum aliqâ qerelâ, non Græcorum modò, ſed etiam eorum, qi ſe Græcos magis qam noſtros haberi volunt, nos non modò non vinci à Græcis verborum copiâ, ſed eſſe in eâ etiam ſuperiores.* Nam qod *Tuſcul. l,* 2. in contrariam mentem protuliſſe videtur; *Hæc duo (laborem* utiqe & *dolorem) Græci illi, qorum copioſior eſt lingva qam noſtra, uno nomine appellant*; ironice potuit dictum eſſe. Affectus forſan homini Latino impoſuerit. M. Fronto, homo Latinus & ipſe, Gellio Noct. Attic. l. 2. c. 26. referente, *Non inficias*, inqit, *imus, qin lingva Græca prolixior fuſiorqe ſit, qam noſtra.* Nec vero accedo facilis Cl. V. Thomæ Erpenio fidenter affirmanti, *Inopem fore lingvam Græcam, ſi cum Arabicâ conferatur.*

De Hebræâ, cujus tam pavca extant, qis certi qicqam definierit? Hinc illæ tam adverſâ fronte in ſe invicem arietantes de hâc lingvâ ſententiæ; de qibus videri poterunt Petrus Lizetus in *Dialog. de Sacr. lib. in vulg. eloq. non vertend.* & Dan. Chamierus *de Canon. Verſion.* l. 11. c. 2. S. 9. Alii enim hanc lingvam, verborum qidem inopem

inopem valdè, ſed ſenſibus copem admodum uberemqe exiſtere, contendunt. Id eo argumento evinci volunt; qod radices in hâc lingvâ numero ſatis exili, prout rem ipſi ſupputant, comprehendantur. tum qod vocabulum unum, ſive radix una, ſignificationes ſæpenumero plures obtineat. Verum iſta planè nec navci ſunt. Radicum enim numerum qod attinet; dato lingvæ cujuſpiam, Græcæ puta vel Latinæ, tantundem duntaxat extare, partim hiſtoricè, partim didacticè ſcriptum, qantum è lingvâ Hebraicâ purâ jam ſupereſt; ſatis probabile eſt, thematum, ſive radicum, cenſum haud valdè diſparem utrobiqe iri deprehenſum. Imò, ne longiùs abeamus, inſtituatur collatio inter veteris inſtrumenti verſionem Græcam, avt Latinam certam aliqam, ejuſdemqe contextum Hebraicum, thematumqe primitivorum utrobiqe numerus ineatur; haud multo radicum Hebraicarum, ſi hanc ſuperet ſaltem, ſuperaturam vel Græcorum vel Latinorum ſummam exiſtimem. certè haud multum intra numerum bis millenarium ſubſiſtunt themata Hebraica, vel prima, vel qorum natales primi in occulto deliteſcunt prorſus, ut pro primis haberi debeant.

De ſignificatu verò, qod ſubjicitur, multiplici; cuinam lingvæ non eſt iſtud cum Hebraicâ commune? Græca vis? qam varia ſignificant iſta, è multis pavca? ἄγω, *ago, eo, habeo, duco, trahe, veho, adduco, abduco, educo, impello, rapio, æſtimo, rego, inſtituo, pendo, frango.* βάω *loqor, incedo, abeo, ineo, conſcendo, impono, conſiſto.* ἅπτω & ἅπτομαι *necto, accendo, incendo, tango, tento, aggredior, guſto, eſito.* ἄρχω, *incipio, impero.* ἥγημαι, *exiſtimo, ducatum præbeo.* qod utrumqe & *duco* Latinis. ἵστημι, *ſtatuo, erigo, conſtituo, inſtituo, ſiſto, appendo.* καρπὸς *fructus, ſemen, emolumentum, corporis pars, manus utiqe cum cubito commiſſura.* Φοίνιξ, *Panus, rubidus, palma, inſtrumenti muſici, medicamenti genus.* è Latinis havd pavciora adducere liceret; & ex aliis itidem lingvis; ſi vel opus id, vel operæ pretium eſſet.

At contraria etiam idem vocabulum qandoqe deſignat. ברך & *benedicere & execrari.* סכל & *prudentem & ſtultem eſſe.* יחד *ſimul*; qod paſſim occurrit; & יחד *ſeorſim*; qod pavcis animadverſum; Eſdr. c. 4. v. 3. & Job c. 34. v. 29. Concedo pavca qædam iſtiuſmodi deprehendi. qanqam horum qod primo poſitum eſt loco, κατ' ἐυφημισμὸν in ſignificatu altero uſurpari videtur; qo modo εὐμενίδες *Furiæ* Græcis dicuntur, & ἀριστερὰ *læva* εὐώνυμος eiſdem nuncupatur. Et Attici, teſte, apud Photium *cod.* 279. Helladio, *Chreſtomath.* l. 4. *acetum*

μέλι

μέλι *mel* vocant, cum sit à mellis sapore maximè alienum; et *fel* sive *bilem*, γλυκεῖαν *dulcem*, cum sit amarissimum: et *simiam* καλλίαν, qasi *pulcram*, cum sit turpissima; ut ex Dinarcho Svidas docet. Sed & idem istud in lingvis nihilo minus aliis offenditur, ἀγάζομαι & *suspicio* significat, & *succenseo*; & *cum veneratione colo*, & *invide*; & *admiror*, & *indignor*. ἄγος & *sacrum* & *scelus*. sicut & Latinis, *Auri sacra fames*. Ostendit itidem Plutarchus *de poetis legendis*, *reg.* 7. ex Homero; Verbum ἀλύειν significare nunc δάκνεσθαι καὶ ἀποπνίγεσθαι, *angi & perplexum esse*; nunc γαυριᾶν καὶ χάιρειν, *exultare & gaudere*: Ex Evripide & Sophocle, verbum θοάζειν, modo κινεῖσθαι *moveri*, & *concitari*, modo καθίζεσθαι καὶ θαάσσειν *considere* & *quiescere*. τὸ φαῦλον observat Eustathius *ad IL.* ω nunc κακὸν significare, unde φαῦλοι σύμμαχοι Demostheni; nunc ἀγαθὸν (sive ut Hesychius, καλὸν) unde φαῦλος Hercules Evripidi: nunc ἐπὶ μεγέθους, de *magnitudine*, unde φαῦλον στόμα, *os patulum*; nunc ἐπὶ σμικρότητος, de *parvitate* usurpari, unde φάυλη ἐλαία, *oliva exigua*; nunc ἀντὶ τοῦ ἁπλοῦ καὶ μετρίου pro *simplici* ac *mediocri* sumi; qo modo & Platonem usurpasse avtor est Laertius. Sed & τὸ εὐηθες monet Thucydidis Scholiastes, ἀντὶ τοῦ ἁπλοῦ καὶ ἀπονήρου, ἐπὶ καλοῦ, pro *simplici*, *candido*, ac *malitiæ atqe improbitatis omnis experte*, *in bonam partem* sumi; in Thucydidis illis *L.* 3. Καὶ τὸ εὐηθες, ὃ τὸ γενναῖον πλεῖσον μετεχει, καταγελασθὲν ἐφανίσθη· τὸ δὲ ἀνεπιστάχθαι ἀλλήλοις τῇ γνώμῃ ἀπίστως, ἐπιπολὺ διήνεγκεν. hoc est qod Esajas c. 59. v. 15. *veritas sublata est*, & *qi à malo abstinet*, משתולל *facit ut pro mente capto habeatur*, *deridendum se propinet*, (ut post Abrahamum & Solomonem Junius; qod Thucydides καταγελασθὲν) vel *spoliandum se præbet*, *in prædam semet exponit*, ut post Chaldæum interpretem Piscator, qod Thucydides ἠφανίσθη. & Salvian, *de provident. Divin. l.* 5. *In hoc scelus res devoluta est, ut nisi qis malus fuerit, salvus esse non possit*; qum tamen τὸ εὔηθες usitatissimè pro *stulto* ac *fatuo* sumi consveverit. Galenus, *in comment.* 3. *ad Hippocr. prognost. S.* 7. Εὐήθεις ἄνθρωποι, λέγονται μὲν καὶ οἱ κακοήθεις ἐν ὑποκρίσει τινὶ, καθάπερ ὁ πίθηκος καλλίας. λέγονται δὲ καὶ οἱ ἐπαινετὸν ἔχοντες τὸ ἦθος. ἀλλὰ τοῦ μὲν πρώτου παμπόλλη χρῆσίς ἐστι παρὰ τοῖς Ελλησι. τοῦ δὲ δευτέρου σπανιωτέρα περιδύσαι, nunc *induere*, nunc contra & *exuere*, significat: qod ex Hyperide Pollux *L.* 7. *c.* 12. ex Avtore innominato Svidas, observarunt. στέγω præterqam, qod *tegere*, unde στέγος *tectum*; & *sustinere* unde πάντα στέγειν charitas dicitur. Corinth. ep. 1. *c.* 13. *v.* 7. nunc *continere* significat, **to keepe in**; unde στεγανὸν

stagnum,

stagnum, qod *aqam continet* ne effluat; nunc *arcere*, **to keepe out**, unde calceus vel ocrea ὑδατοφύλαξ, *aqam arcere* dicitur ne influat. Latinis pariter, *interdico*, nunc *præcipiendi*, nunc *prohibendi* significationem habet. ſicut, & צוה ſive צוה Hebræis. Deuter. c. 2. v. 37. & Eſaj. c. 5. v. 6. Cicero *pro Cecinâ*; *Prætor interdixit, vt unde dejectus eſſet, eo reſtitueretur.* et inde Plavto *Aſinar.* 3. 1. *interdicta* pro mandatis:

Neqeon' ego te interdictis facere manſvetam meis?

Elevo nunc *minuendi & deprimendi.* Cicero, *de orat.* l. 2 *Qod frangit adverſarium, qd impedit, qod elevat.* nunc *magnificiendi & extollendi.* *Perſius* ſat. 1. ——— *non ſiqid turbida Roma*

Elevet. ——— i. *altum faciat laudando.* Schol. vet. qæ Cornuto tribuuntur. Et in proprio ſignificatu, Plavtus alicubi;

Capedum lapidem hunc, atq; eleva. Conficio, nunc *conſummare*, nunc *conſumere*, nunc ad exitum perducere atqe perficere, nunc exitio atqe internecioni dare ſignificat. *Infractum* animum pro *invicto & erecto* dicimus: at Cicero pro *fracto*, ſive *valde fracto* uſurpavit. Orat. *poſt redit. Non modò non infracto animo erat, ſed etiam confirmato, & renovato. Incoctum*, pro *non cocto, crudo, immaturo.* Plavt. *Milit.* 2. 2.

Qicqid eſt, incoctum non expromit; benè coctum dabit.

Et *incoctum* conſilium, qod *immaturum* Sveton. l. 2. c. 8. at *incoctum, benè, probè excoctum* Perſio ſat. 2.

——— *incoctum generoſo pectus honeſto.*

qo modo Maroni *Georg.* l. 3.

——— *Tyrios incocta rubores*

Vellera. ——— Tamqe Perſio eidem, *ſat.* 1. *ſacer locus*, pro *ſacroſancto* & non temerando; qam Maroni *Æn.* l. 3. *ſacra fames*, pro *ſceleſta* & execrabili, dicitur. Qin & in Anglicâ noſtrâ, **to let**, & *permittere*, & *impedire*; **to cleave**, & *fatiſcere*, & *cohærere* denotat, **ouerſight**, tam ἐπισκοπὴν, ſive *curam ſedulam*, qam & παρόραμα, ſive *neglectum ſupinum* deſignat. Nihil ergò iſtinc emergit, qod lingvæ ſanctæ inopiam pauperiemve evincat..

Cæterum ex adverſâ parte, alii lingvam hanc uberrimam & locupletiſſimam eſſe contendunt: qum tot in eâ vocabula deprehendantur, qæ rem unam eandemqe ferè ſignificent. Inſtant nonnulli in verbis illis, qæ *videndi*, ſive *aſpiciendi* ſignificatum obtinent. ראה Græcis ὁράω, חזה, פנה, נבט, שקף, שור, שוף, שעה, שבר.

Habes 10 vocabula idem ferè designantia. Septem apud Hebræos *auri* vocabula sunt, inqit Hieronymus *ad Principiam de Hymno* 45. ea sic enumerat Drusius, *observ.* l. 4. c. 15. 1. זהב 2. פז sive אופז 3. חרוץ 4. כתם 5. אופיר 6. בצר 7. כנור primum & secundum habetur Jobi c. 28. v. 17. qartũ ibidẽ v. 16. septimũ ibidẽ v. 15. qintũ & sextũ ibidẽ c. 22. v. 24. tertiũ Paræm. c. 8. v. 10. Qanqam פז sive אופז regionis nomen esse; (qo modo & אופיר Annal. l. 2. c. 8. v. 18. & c. 9. v. 10.) כתם lapillum sive gemmam designare, Salmasio ad Solinum probetur magis. Qm & *Leonis* nomina septem observant; qibus & ætates distingvi volunt. 1. גור σκυμνὸς, *catulus*. Genes. c. 49. v. 9. 2. כפיר λεοντάριον, *leunculus*; ut *leno leonculus*. Drus. Ezek. c. 19. v. 2, 3. 3. אריה & ארי *leo adultus*, à ראה ab oculorum fulgore Lejsild. ut λέων à λάω *video*; qia leo est ὀξυδερκέστατος. Jun. analogia eadem, qâ ארבה *locusta* a רבה Livel. alii ab ארה *discerpere*; qi prædari jam ceperit. Brughton: vel a ירא qod *qicunqe eum viderit, timore corripitur*. Schindler. Esai c. 11. v. 7. & c. 38. v. 13. 4. לביא à לב *leo cordatus*, & *animosus*. qia ferarum animosissima hæc. Hist Reg. l. 2. c. 17. v. 10. Drus. Numb. c. 23. v. 24. 5. ליש λὶς, *leo annosus, veteranus*, Paræm. c. 30. v. 30. 6. שחל *leo immanis*. Job. c. 28. v. 8. 7. שחץ *leo superbus, fastuosus incessu*. Ibid. horum pars magna simul congesta reperitur. Jobi. c. 4. v. 10, 11. & c. 28 v 8. item Nahum c. 2. v. 11. 12 vide Drus. observ. l. 10. c. 4, 5. Camius sic distingvit. אריה est commune, ut *homo*; גיר ut *infans*; כפיר ut *juvenis*; לבי ut *vir mas*; ליש *vir adultus*, ætatis perfectæ. Opulenta satis procul dubio lingva hæc. verum nulla est lingva adeò inops & egena, qin in particularibus qibusdam, etiam alioqi se locupletiorem, non provocare tantùm, sed & superare possit. Lingva nostra, qantumvis pavpercula compluribus habeatur; at in nonnullis etiam luxuriari videtur, nec cum Latinâ solummodo, sed & cum Græcâ liberè fidenterqe satis in certamen posse descendere. Ex. gr. In eduliorum qorundam apparandi ratione variâ ac multiplici designandâ, qanta nobis sermonis ubertas, ubi penuriâ insigni dictio Latia laborat? qam enim ampla nostris vocabulorum seges, cum dicimus, **seeth broth, stew prunes, poch egs, cooool pppes, bake bread**? qæ omnia per varietatis parilis inopiam, communi ac generali unâ *coqendi* voculâ Latini exprimere coguntur; qum & *jusculum*, & *pruna*, & *ova*, & *poma*, & *panes* qoqe *coquere* dicunt. Errant enim, qi *panem pinsere* Latinum esse putant. In his est Cœlius Curio, grandis illius, qo Rob. Stephani

phani labores invasit, *Thesavri Latini*, sive *Fori Romani*, compilator, qi *Pinsere*, etiam pro *panem facere* sumi tradit. adducto Pomponii Comici vetusti testimonio, qi dixerit,

Neq; molis molui, neqe palmis pinsui.

Verum in codices ille depravatos incidit, qibus in fravdem est inductus. Et qidem apud Diomedem *l.* 2. editionis Badianæ sic legitur. at apud Priscianum *l.* 10. ex Probo vera comparet lectio,

Neqe molis molui, neqe (*neve*, Vossius, qo senarius constet) *pilis pinsui.*

Palmis sive manibus, sed et pedibus qandoqe, plantisqe, massa ea (qam nos pastam dicimus, Latini peculiariter qo exprimant, vix reperiunt) subigitur, panesqe efformantur; *pilis*, sive pistillis farta frumentave pinsuntur. à pinsendo *pistillum* & inde *pilum*, ut *qassillus, qalus, paxillus palus, vexillum velum.* Proinde nec dictionis puritati consuluit satis magnus ille Desiderius, qum Diogenis ex Athenæi *l.* 3. de *placentâ* illud, ἄρτον esse καλῶς πεποιημένον, *panem bene pistum* vertit. melius Dalechampius, *scitè*; Casavbonus, *probe*; *confectum*, uterqe, reddit. sed nec *pinsere*, avt *conficere*, avt *coqere denotat*; **neither to mash, nor to bake.** *Pisere* siqidem, sive *pinsere*, est Græcorum πλίσσειν, In pistrino avtem pinsuntur farta, uti prodeat farina, unde panes confiant, in furno, qo sint esui, demum coqendi, Qin nec ad sermonis proprietatem astrinxit se Desiderio magno vir major ille, & patre etiam summo in nonnullis longè superior, cum in *prolegomenis ad Canones Isagogicos*, (in qibus adversus Theologos qosdam tam eruditione qam & pietate verendos, sub *Catharorum ac Propheta-rum*, nominibus, per animi inpotentiam, calamum strinxit acerbius) dum de *mundi Natalibus* differit, eos qi ad *Æqinoctium Vernum* referunt, refellendo, αὐτόχθονα aliqem alium eis fingendum ait, *qi Adamo panem pinseret, depseret, coqeret.* coquntur siqidem panes; at nec pinsuntur, nec depsuntur etiam. molitur pinsiturve granum ipsum, qodcunqe fuerit; subigitur depsiturve farina aqâ liqoreve qovis macerata: panibus, qi nondum sunt, nevtrum hoc competit, nisi si metonymicè, *panis* nomine frumentum, pani conficiendo natum aptum destinatumqe, intelligi placuerit. sic enim in sacris, *panis* qandoqe pro frumento usurpatur, Gen. c. 47. v. 15. 16 Hymn. 104. v. 15. Eccl. c. 11. v. 1. & Esajæ c. 28. v. 28. sicut & vice versâ, *triticum*, sive *frumentum* pro pane, Thren. c. 2. v. 12. & Zach. c. 9. v. 17. Sed hæc obiter, & qasi in transcursu sint animadversa. Græci ipsi pariter

& ὑγιὲς ὀπτᾶν, & ἰχθῦς ὀπτᾶν, & ἄρτους ὀπτᾶν, unde ἀρτοπτὴς nomen; promiscùe dicunt, at nos distinctius, nec sine varietate qadam idoneâ venustâqe, **roast flesh, boyl fish, bake bread.** Itaqe qod Diocles helluo ille apud Athenæum *l.* 8. percontanti, gonget uter an lupus, piscis esset præstantior, respondit, Ὁ μὲν ἑφθὸς, ὁ δὲ ὀπτός. nostri commodissimè, nec eleganter minus qam Græcus ille, sic efferrent, **the one boyled, the other bro iled. roasted,** enim omninò non diceremus. Deniqe (plura ne adjiciam) tam panis substantiam in genere, qam & massas singulas inde confectas & efformatas, Græci pariter ac Latini comuni ἄρτος *panisqe* appellatione comprehendunt. inde Luc. c. 11. v. 5. τρεῖς ἄρτους, *tres panes.* qod nobis ἀυτολέξει esset, **three breads.** & Cor. ep. 1. c. 10. v. 17. εἷς ἄρτος. *unus panis.* qod vulgò vertunt paniter, **one bread.** verum nos distinctius elegantiusqe, **bread** illam, has **loaves,** dicimus. itaqe rectè reddunt apud Evangelistam, **three loaves:** rectiusqe apud Apostolum redderent, **one loaf.** de qo alibi disseruimus. Proinde ineptum planè fuerit, ex vocularum pavcarum qarundam copiâ avt inopiâ de lingvæ cujusqam totius ratione velle statuere. perinde enim is foret, ac si qis ex fundi uinus & alterius vel feracitate vel sterilitate, de regionis integræ alicujus conditione pronunciaret. atqi apud nos in provinciis eis etiam qæ sterilitatis nomine notantur, soli pingvioris laciniæ qandoqe occurrunt, qæ nec feraciſſimarum qæ habentur, parti ulli assurgant. unde de agro, in qo dego Surrejensi dicterium vulgare, *Tunicam esse eam e panno hirto confectam, sed qæ limbæ serico prætexta sit.* Et in lingvâ qavis, egentissimâ etiam, offendi poterunt qæ affluentiæ insignioris specimina exhibeant non contemnenda.

De Dei interim nominibus, qod utrinqe objicitur. nec ad rem ipsam satis facit, qod à Pfochenio deζεὺς, Διὸς, Δῖ, Δῖν, Δᾶν, ζῆν, ζᾶν, ζῆς, ζᾶς; adducitur; cum hæc pleraqe sint avt dialecti varii, avt efformationis meræ variationes. nec magis pro diversis, qæ lingvæ fæcunditatem indicent, vocabulis habenda, qam σειρίζω, & σειρίσδω, σειρίαω & σειρίτω Græcis; *volucer* & *volucris* Latinis; **a stone,** & **steane** & **stane** nostris, qod pro variis regionibus variè profertur. nec verò sunt reverâ Dei nomina Hebræis ea omnia, qæ ex parte alterâ à multis, qo Hebraicis dictionis copiosæ existimationem concilient, recensèri consveverunt.

Hieronymus, *ad Marcellam de Dei nominibus, decem,* ait, esse *nomina, qibus Deus apud Hebræos nominetur.* qem numerum ut conficiat

ficiat אלה & אלהים qæ nullâ re aliâ distant, nisi qod alterum formam singularem habet, alterum pluralem, pro duobus Dei nominibus diversis posuit. poterat eâdem ratione *undecim* facere, si אדני & אדנים (nam & hoc de-Deo usu patur. Malac. c. 1. v. 6.) pro duobus posuisset. Sed plura multo recenset Revchlinus, an Capnio avdire magis præ optet, *de verbo mirifico*, lib. 2. qibus & alia insuper nonnulla, qi adjiciant, non desunt.

Primo loco τὸ צבאות posuit, qi Hieronymi nomine *in Psalmum* 146. scripsit. eidemqe in Dei nominibus locum dare Hieronymus etiam ipse sustinuit. qin & hoc inde confirmatum volunt, qod in Novo Testamento vocabulum hoc ipsum retentum sit ab Apostolis; Pavlo, Rom. c. 9. v. 29. & Jacobo. c. 5. v. 4. verum & siculneum planè est argumentum istud. cum alia ab eis retenta fuerint, qæ tamen Dei nomina neqaqam sint, ut *Amen*, *Abba*, *Talitha*, *Tabitha*, *Hallelujah*, et *Sabaoth* Dei nomen, non esse patet. 1. qia creaturas ipsas designat, *exercituum* nomine ideò appellatas, qia militiæ divinæ destinatæ sunt, ad imperatoris supremi nutum, ubi is voluerit, operam exhibituræ, vel ad hostium offensam, vel ad suorum tutelam. docet Moses, qi creaturam universam, sive mundi totius *structuram* & *instructuram* hoc nomine insignivit. Genes. c. 2. v. 1. 2. qia Deus freqentissimè אלהי צבאות *Deus Sebaoth* dicitur; ut Sebaoth à priori vocabulo, qod Dei nomen est, regatur. Histor. Reg. l. 3 c. 19. v. 10. 14. nec obstat, qod aliqoties צבאות אלהים legitur; ut Hymn. 80. v. 4: 19. integrum enim pro contracto nonnunqam usurpatur. sic אלהים אמת Jer. c 10. v. 10. *Jova Deus veritatis est.* i. *Deus verus.* nec aliter capiendum יהוה צבאות qo modo & interpretes omnes ferè tam Græci, qam Latini, cepere, qi vertunt κύριος δυνάμεων, & *Dominus exercituum.* Nec est opus, ut cum Piscatore אלהי istic supplendum censeamus. unde etiam comprobari potest, tam vocem Jova, qam & *Elohim*, non tanqam proprium tantùm, sed tanqam appellativum qoqe usurpari. qo modo *Adam* & proprium est protoplasti nomen, & hominis etiam, sive generis humani, communæ. atqe ita Deuteronem. c. 6. v 4. (de qo loco amplius infra videbitur) secundo loco sumi videtur, ubi dicitur; *Jova Deus noster, est unus Jova*, i. *solus verus Deus.* Optimè Epiphanius *hæres.* 26. de Gnosticis agens; Τὸ ὄνομα τὸ Σαβαωθ ἀρχοντά τινα εἶναι νομίζουσιν. οὐκ οἰδότες, ὅτι ὅπου λέγει, Τάδε λέγει Κύριος Σαβαὼθ, οὐκ ὄνομά τινος εἶπεν, ἀλλ' ὄνομα δοξολογίας τῆς θεότητος. [Κύριος] Σαβαὼθ γὰρ ἑρμηνεύεται ἀπὸ τῆς ἑβραϊκῆς διαλέκτου

λεκτος Κύριος τῶν Δυνάμεων. ὅπου γὰρ ἐν τῇ παλαιᾷ διαθήκῃ τὸ Σαβαὼθ ὄνομά ἐστι μεγαλωθὲν δυνάμιν ὑποφαίνει. ὅθεν ὁ Ακύλας παντα χοῦ τὸ Αδωναὶ Σαβαὼθ ἑρμηνεύει, λεγων, Κύριος τραπῶν. *Sabaoth quendam principium esse existimant eo nomine insignitum. nescii utique ubi dicitur, Hæc dicit* Dominus Sabaoth, *non nomen cujusquam dici, sed quod ad nominis divini celebrationem pertineat. Dominus enim* Sabaoth *est ex linguæ Hebraicæ usu,* Dominus potestatum. *ubicunque enim in Veteri Instrumento* Sabaoth *scriptum reperitur, potestatem denotat. proinde Aquila ubique* Adonæ Sabaoth, *reddit* Dominus exercituum.

Sed & אחד quod *unum* sive *eundem* significat, unde Ethnicorum *Adad* sumptum fuerit, Dei nomen esse volunt. Elicit hoc Jo. Wemesius noster *in tab. 1. leg. 2. exerc. 5.* ex Jobi c.31.v.15. Ubi Job de famulo suo verba faciens; *An non in alvo qi me fecit, fecit & illum? an non concinnavit nos in ultero* אחד *unus?* id est *Deus,* verissimè. sic enim Jeremiæ ipse c.1.v.5. *Prjusquam in utero formaveram te.* scil, quod Augustinus *de verb. Apost. serm. 11. qi prius creavit hominem sine homine, idem modo procreat hominem ex homine.* Idemque *ad Julian. l. 3. c.17. Qi primum hominem fecit ex pulvere, omnes etiamnum fabricatur ex semine.* Verum *unus* in Jobi dicto mihil est aliud qam *idem.* idem est planè cum eo qod Malachias c.2.v.10. *An non unus,* i. *idem, pater nobis omnibus est? An non Deus unus.* i. *idem, creavit nos?* idem cum eo qod Lucretius *l. 2. Denique cælesti sumus omnes semine oriundi. Omnibus ille idem pater est.* Et enervant sane atqe elidunt vim argumentationis, cum Jobi, tum & Malachiæ, à communi utriusqe conditore atqe avtore, sive (ut cum Scholâ loqamur) ab efficientis ac effabricantis causæ principalis identitate petitæ cum non *Deum eundum,* sed *Deum Echadum,* qod est ipsorum futile commentum, verti postulant. Religiosiùs certè hic scripturam tractant Doctores Hebræi, qi אחד exponunt, פועל אחד *opifex unus,* ut R. Jajrus. vel יוצר אחד *opifex unus,* ut R. *Levi.* nam qod Græci vertunt, ἐν τῇ αὐτῇ κοιλίᾳ *in matrice unâ,* ut אחד ad רחם referatur, etsi Mercerus admittat, & de unà ratione omnes in eodem uteri, sive matricis, loco formandi exponat; mihi certè nullo modo probari potest.

Sed alius locus adducitur, unde certiùs istud evincatur. Is est è Zachariæ c.14.v.9. *Die illo erit Jova unus, & nomen ejus* אחד *unum.* ubi disertè dicitur Dei nomen futurum אחד *Echad.* at vero istic nihil minùs dicitur. hoc tantum prædicitur, fore ut Jova solus, solus verus Deus, pro Deo solus habendus sit, nomenqe ipsius solum in ve-

neratione

nèratione futurum, non & idolorum, prout ante obtinuerat. firmant antegressa: *erit Jova rex super terram universam*. i. solus regnum & dominium obtinebit. Atqe ita strictim Salomon Jajrus. Sed desertissimè David Camius: *erit Deus unus, qia agnoscent, qod Jova unus est Deus, nec est alius Deus præter ipsum: atqe ita etiam nomen ejus futurum est unum, qia non facient mentionem alterius alicujus Dei in seculo, sed nominis illius tantummodò mentionem facient; juxta id qod supra scriptum est*, Cap. 13. v. 2. *Excindam nomina idolorum è terrâ, & non commemorabuntur amplius.* Nec secus Abraham Ezræ filius, *Deum unum futurum, qia unus is per totum orbem rex futurus est:* qanqam de *nomine uno*, prout & Moses Maimonides ad ineptum de tetragammato commentum declinat; qo solo, cum omnibus tunc innotuerit, in diebus illis Deus sit nuncupandus. *Unus* pro *solo*; sicut & Devt. c. 6. v. 4. *Jova Deus noster Jova unus.* i. *solus est.* ac proinde, qod mox sequitur, *toto corde, animo, valore diligendus*, non tam qia simplex & *unicus*, nec plures; sed qia *solus*, nec alius præter ipsum, qi partem aliqam dilectionis huic, qi solus verus Deus est, subtractam sibi vindicet. Ineptiunt enim prorsus, qi Triadem hoc loci insinuari somniant; in qibus est qi Alexandri Pont. Ro. nomine epistolam prodidit commentitiam. *Si Trinitas*, inqit, *non est, qare in Devteronomio dicitur, Dominus Deus vester, hic est Deus?* nec melioris notæ, qod subjungitur statim; *Si Trinitas non est, qare in eodem dicitur libro, Dominus Deus tuus, Deus magnus & potens est?* qo eodem fine & Avgustinus usurpavit de verb. Ap. serm. 1. qasi hypostoseon trinitas in Deitatis unitate eis verbis designaretur. qæ reverâ meræ sunt argutiolæ. Nihil siqidem est aliud qam qod supra dixerat Cap. 4 v. 39. *Jovam Deum esse, & in cælis supernè, & in terris infra; nec ullum esse* (Deum scil.) *præter ipsum.* qodqe toties inculcatur Esaiæ c.45.v.5.6.14.18.21. *Ego sum Jova: & præter me nullus est.* Qin & ita Abraham Ezræ filius; יהוה Deus tuus est אחד יהוה *unus*, & *sensus est* לבדו *solus*. prout Nehem.c.9.v. 6. אתה הוא יהוה לבדך *Tu es solus Jova* pro eo qod est Hymno 86. v. 10. אתה אלהים לבדך *tu es Deus solus.* Et remittit nos ad illud Zachariæ superius allatum, tunc complementum habiturum, ubi *Deus verus qi rex solus futurus sit, gentibus omnibus labium purum dederit*, ex Zephan. c.3.v 9. *ut lingvâ unâ eademqe loquantur universa, & ipsius solius nomen invocent. Et qia*, inqit idem, *non est alius Deus nisi ipse solus, ideo debitor es ut diligas eum toto corde*, &c. Qin

& eo-

& eodem plane Solomon Jajrus concedit. *Ipse*, inqit *nunc est nobis Deus, & non gentibus: sed etiam omni mundo futurus est, ubi Zachariæ & Zephaniæ illud complebitur.* Clarum itaqe satis est ex eis qæ allata sunt, non *unius* vocabulo nomen aliqod speciale denotari, qo Deus scil. nuncupetur, sed loco qi adducitur, altero *ejusdem*, altero *solius* significationem obtinere. Illud tantum adjicio, ne phrasis insolens videatur. *Unum* pro *solo* etiam apud avtores profanos freqenter admodum usurpatum deprehendi. Flaccus lib. 2. od. 2. *virtus*, inqit, *populum falsis* Dedocet *uti Vocibus regnum & diadema tutum* Deferens *uni*, (h. e. huic soli) *propriamqe palmam Qisqis ingentes oculo irretorto spectat acervos.* Et ibid. *Latius regnes avidum demando Spiritum, qam si Libyam remotis Gadibus jungas & uterqe Pœnus Serviat uni* i. e. *soli.* Idem epist. 19. l. 1. *Septimius Claudi, nimirum intelligit unus* (i. *solus*) *Qanti me facias.* Et ibid, *mihi commodus uni.* i. *soli.* Plavtus Mostell. l. 3. *—erras, qa illum expectes unum.* i. *solum.* Ibid. *Qid oleas nescio, nisi id unum, ut male olere intelligas.* Et act. 3. sc. 3. *Sat sapio, si abs te modò unmo caveo.* Cicero deniqe Verrin. 2. *Ille erat unus timendus ex his omnibus.* i.e. solus.

Qod avtem exercitator doctissimus ex Talmudistarum lacunis putidis אחד in vaticinio illo per magnum ד scribi, qe litera nota sit numeri qaternarii, qo significatur, Deum in orbis terrarum plagis qatuor solum colendum; geminum est illi planè nugamentum; qo hominem creaturæ totius epitomen qandam, mundumqe minorem existere, indicari volunt ex protoplasti nomine, qod itidem literis qatuor constet, qibus mundi plagæ totidem designentur, A ἀνατολή, Δ δυσμὴ, A ἄρκτος, M μεσημβρία. Videatur Avgustinus in Psalm. 95. Et in Joan. tract. 9. & Psevdo-Cyprianus (qem vel hinc Cyprianum non esse cum Erasmo pro comperto habeas) *de montibus Sion, & Sinai, adv. Judæos.* Ut mirum sit virum gravem ineptiis hisce Rabbinicis qicqam delatum voluisse.

Postqam avtem in hoc pelagus nos immersimus imprudentes, altiùs paulo provehamur; nec succensebunt nobis, credo, qi veritatis divinæ simplicitatem affectu pio prosequntur, Et religiosè venerantur. Proinde τῷ אחד subjungemus τὸ פחד & hoc nomen Dei esse Capnio dictus contendit in opere prænotato. Id confirmat partim ex Jacobi dicto gemino. Genes. c. 31. v. 42. *Nisi Deus patris mei, Deus Abrahæ, &* פחד *Isaaki metum fuisset.* Et rursus v. 53. *& juravit*

ravit Jacob per פחד *patris sui Isaaki.* partim ex Petronii illo, *Primus in orbe* Deos *fecit timor.* unde & ἀπὸ τῦ δέος Deos dictos Grammatici voluerint. Verum infirma nimis hæc. ut enim illa omittam, qæ minus huc faciunt, non seqi *Timorem* esse *nomen* Dei, etiamsi detur, timorem primum mentibus humanis divinitatis opinionem vel religionem incussisse; qod tamen secus esse novimus; et opinionem formidini, prout intellectum affectui, præisse, rationi magis est consentaneum. Sed & de notatione posse non immeritò ambigi; cum *Dei* vocabulum potiùs, vel a Δεὺς, qod pro Ζεὺς Æolicum est, qod Fr. Junio; vel à θεὸς, sicut a σφθω perdo, ab ἔνθεν inde; qod Ang. Caninio placet, deductum videatur. Non evincunt Mosis testimonia illa פחד esse Dei *nomen*, etiamsi nomine *pavoris*, vel *timoris* potius (neqe enim illis assentior, qi ad pavorem alludi volunt, qo Isaac expavit, vel cum mactandus erat, vel cum Jacobo Esavi loco benedixerat. Cap. 27. v. 35. licet hoc Rab. Solomon & Junius velint) non inficias iverim, *Deum* illum designari, qem *Isaak* pater Jacobi *timeret*, i. *coleret*, & veneraretur. non magis qam מורא aut מעריץ ejusdem esse nomina, propterea qod Esajæ c. 8. v. 13. de eodem dicitur, *esto ille timor, & tremor vester.* avt etiam *spem* & *salutem* esse Dei nomina, qia idem suorum *spes salusqe* dicitur. Jerem. c. 14. v. 8. & Esajæ c. 12. v. 2. i. is in qem spem suam collocant, & à qo salutem & expectant & adipiscuntur. qod idem & de φῶς *Lux*, & Ἀγάπη *Dilectio*, etiam potiori ratione dictum fuerit; qia ista absolutè de Deo prædicantur. *Deus est Lux*; et, *Deus est* Dilectio. Joann. Ep. 1. c. 1. v. 5. & c. 4. v. 8. 16.

Sed pergamus porrò. Aliud Dei nomen exculpunt nobis nugivenduli qidam Judæi ex historiæ Regum l. 4. c. 2. v. 14. *& assumpsit Eliæ chlamydem, qæ ab eo deciderat, & percussit aqas dicens, ubi est,* (vel *ubi es*) *Jova* Deus *Eliæ?* אף־הוא *Etiam ipse, & percussit aqas & divisæ sunt huc & illuc.* Qæritur hîc, cuinam parti commatis hujus, אף־הוא illud annectendum sit; vel potius, sit ne Elisæi, an historici Elisæi factum referentis. Verba eum seqentibus committunt, & historici verba faciunt, è doctoribus Judæis, qi locum hunc commentariis illustrarunt, R. Solomon Jajrus, R. David Camius, & R. Levi Gersomi filius; et interpretantur, *etiam illi sic factum, qomodo Eliæ priùs fuerat*; sive ipsum qoqe eodem cum successu aqas Jordanis percussisse. Qos sequntur e nostris Vatablus, Castellio, Junius, & Piscator: nisi qod Vatablus seorsum legit: q. d. *etiam ipsi factum*

eſt miraculum; qod & Camius ἀνακλάσει: cum iſti provocabulum cum verbo percutiendi conjungant, vertantqe, *etiam iſte cum percuſſiſſet aqas*, &c. Alii, qos mox recenſebimus, præcedentibus annectunt. atqe ita faciendum contendit D. Weemeſius in tabul. 1. leg. 3. Exercit. 7. Ratio, qam ſubjungit ibidem, hæc eſt: *Diſtingvuntur*, inqit, *à præcedentibus iſta per pavſam, qam Peſik vocant.* Reſp. 1. Ut de nomine ne contendam; qum tradant tamen Grammaticorum filii lineolam illam, ubi inter duo *Munachin* intercedit, qod hoc loco fit, non *Peſik* ſed *Legarme* dici. *Peſik* ſive etiam *Legarme* illud leviſſimam plerumqe vocis ſuſpenſionem indicat. tantum abeſt ab eo, ut ſententiæ, in qâ reperitur, partes à ſe invicem divellat. Exempla vis? occurrunt paſſim. Geneſ, c.3. v. 15. ואיבה אשית *Et ponam inimicitiam, inter te & mulierem.* habes *Peſik* propriè dictam poſt *Munach* ante *Rebia*, inter nomen caſus qarti & verbum à qo regitur. Ibid. c.1.v.30. ולכל רמש *Et omni repenti ſuperterram.* habes *Legarme*, inter duo *Munachim*, prout iſtic, inter adjectivum & ſubſtantivum, cui cohæret, interjectum. qam futilis ergo ratio iſta? qam infirmo nixa fundamento?

2. Accentus iſtic, qi τῷ *Aph-hu* ſuffigitur, *Munach* ſcil. non eſt è regiis, qi vocem ſiſtunt; ſed e miniſtrantibus, qi protelare ſolent. Prior avtem verſiculi, ſive commatii, pars habet *Athna* affixum vocabulo proximè præcedenti, qam perfectioris diſtinctionis notam eſſe, integrum verſiculi membrum claudere, & *colo noſtro reſpondere*, fatetur ipſe, ad Leg. 10. exercit. 2. ut ex ipſius conceſſis *Aph-hu* iſtud, pavſarum rationem ſi habuerimus, ſit à præcedentibus ſejungendum. Qodſi qis dictionis ſeriem objecerit, verborumqe trajectionem duriuſculam admitti obtenderit, ſi cum ſeqentibus iſta commiſerimus: norit is in ſacrâ paginâ trajectiones iſtiuſmodi havd infreqentes occurrere. Sic Geneſ. c.22.v.4. ביום השלישי וישא *Die tertio & ſuſtulit Abr. oculos.* Job c.23.v.12. מצות שפתיו ולא אמיש *Mandata labiorum illius & non declinavi.* Prov. c. 23. v. 24. יולד חכם וישמח בו *Sapientem gignens & lætabitur de illo.* Ibid. c. 24. v. 27. אחר ובנית ביתך *Poſtea & domum tibi extruito.* Eſaiæ c. 37. v. 16. מימי קדם ויצרתיה *A diebus priſcis & formavi eam.* Jer. c. 52. v. 6. בחדש הרביעי בתשעה לחדש כיחזק הרעב בעיר *Menſe qarto, die menſis nono, & invaluit fames in urbe.* qæ cum aliis multis ſunt huic gemina planè. ut nihil iſtinc præſcribi qeat, qo minus hiſtorici verba cenſeantur iſta, qibus poſt Vatis dictum intertextum,

ad

ad rei geſtæ narrationem denuò redeatur.

Verum prioribus reverâ annectunt non pavci, & Eliſæi verba volunt eſſe: ſed qibus de ſenſu havd inter ſe perinde convenit. Pleriqe ſimpliciter, prout & priores illi, verba capiunt. Vetus Lat. *Ubi eſt Deus Eliæ etiam nunc?* Pagnin. & Tigurin. *etiam ipſe?* Hejnſius; *ille ipſe?* Petrus Martyr, *ac etiam ipſe? Elias* ſcil. qi diſcedens ſpiritus duplam portionem promiſerat. qomodo & Camius qoſdem accepiſſe refert.

Alii verò myſticum neſcio qid ſubeſſe ſomniant. voluntqe iſtud אף הוא *nomen* eſſe *Dei*, qem Eliſæus adoraverit. ita R. Abrabaniel intellexiſſe fertur; qi יהוה pro *Aph--hu* in commentariis ſubſtituerit. atqe hanc ſententiam multis propugnat vir doctiſſimus. cujus rationes breviter diſcutiemus. 1. *Unicum*, inqit, *eſſe vocabulum patet, qia accentu Evphonico, qi Maccaph dicitur, Aph & hu conjunguntur.*

Imò contra potius; & ideò contrà potiùs. iſte enim perpetuus ferè ־ *maccaph* uſus eſt, ut vocabula, qæ à ſe invicem diſtincta ſunt, uno qaſi tono, ſive accentu, enuncianda ſimul indicet. qis enim ſani cerebri, כי־טוב *qod bonum eſſet:* Geneſ. c.1.v.4. ויהי־ערב *& fuit veſpera* ויהי־בקר *& fuit mane.* ibidem v.5. ויהי־אור *fuitqe lux.* v.3. (ut innumera paſſim occurrentia taceam) unum conficere uocabulum dixerit? ut mirari non poſſim ſatis, virum in literis Hebraicis tam ſedulò verſatum, tam à lingvæ uſu aliena prorſus, uti ſciolus qivis facilè animadverterit, chartis ſuis illinere voluiſſe.

2. *Septnaginta interpretes nunqam vertunt.*

Qid hoc *nunqam* iſtic velit, non poſſum ariolari. qaſi verò ſæpiùs occurrat *Aph-hu* iſtud. id enim Lector imprudens forſan hinc exiſtimaverit. Atqi etiamſi hoc loco illi Ἀπφὼ reddiderint; nec alibi tamen uſpiam occurrit *Aph--hu* iſtud, qod Deo ſcil. tribuatur; nec apud interpretes illos ἀπφὼ illud, præterqam iſtic deprehenditur.

3. *Aqila & Symmachus* κρύφιον *vertunt, qod nomen Dei occultum ſignificat.*

Eſto, ſed horum avtoritas parum valet; apud eos ſaltem, qi qales ii fuerint, novere; ad nomen numinis Divini novum conflandum ex vocabulis, qæ ſenſum uſumqæ communem alium paſſim obvium obtinent.

4. הוא *proprio Dei nomini ſapè conjungitur.* Thren. c.1.v.18.

הוא יהוה *Jova ipſe ſanctus eſt.* הוא פלאי Dan c.8. *etiam Meſſiæ.* Zech. c. 9. v. 9.

De הוא amplius deinceps videbitur. interim μνημονικὸν σφάλμα eſt illud ex Dan. c.8. eſt enim Judic. c. 13 v. 15. Cæterum ratio eſt ineptiſſima. הוא. i. *ipſe, nunc de* Deo, *nunc de Meſsia enunciatur: ergo* הוא & אף הוא *eſt nomen* Dei. pari modo ratiocinari licuerit. הוא *de Achazo rege enunciatur*, idqe non ſine emphaſi qadam. Annal. l.2.c. 28. v. 22. חוא המלך אחז *ipſe rex Achaz.* vet. Lat. idem. Jun. *talis*, Piſc. *Vis, de rege Achazo dico*, Caſtell. *ergò Hu eſt nomen regis Achazi.* vel ſic etiam, אנכי & אני i. *ego, de* Deo *enunciatur*; Deiqe *nomini paſſim conjungitur.* Exo.c.19.v.12.& Levit.c.19. eodem in capite duodecies *ergò Anoci, vel Ani, ſive Ego, eſt nomen propriũ* Dei.

5. *Chaldeus non tranſfert, ſed hoc modo* προσφώνησον, *Suſcipe petitionem meam, Domine* Deus *Elijahu Aph-hu.*

Illud ubi προσφώνησον, *Aph-hu* qod transferret, nihil erat; non magis qam nomen Eliſæi: qia in utraqe lingva idem utrumqe valebat. nec aliud Camius, qi paraphraſten hîc lavdat, inde collegit.

6. *Judæuli precationes ſuas ita ordiuntur, Aph-hu, qi ante orbem conditum fuiſti; Aph-hu qi orbem condidiſti.*

Præclarum ſcil argumentum, à ſuperſtitioſulis homunculis mutuatum; qibus qidlibet pro libitu confingere & procudere parum eſt penſi; qorumqe preculæ tot ineptiis & inaniis, farfari qidem folio levioribus, aranearum avtem telâ vanioribus vilioribuſqe ſunt refertiſſimæ. qoties enim, ut reliqa impræſentiarum mittamus, occurrit in preculis illis אנא והנא qaſi נא & אנא i. *Nunc* vel, *Qaſo, ναὶ, ηα*, ſint peculiaria Dei nomina; uti inter reliqa nugamenta Talmudica Revchlinus; (qibus ille nimium qantum eſt effaſcinatus) qia Hymno 118.v.26. dicitur, *Ana, domine, ſalvifica Na. Ana domine, fortunifica Na.* uti ille vertit, barbarè ſatis.

Verum de *Aph-hu* iſto, unde Ἀπφὼ & Ἀμφὼ procuderunt; uti apud Svidam & Procopium videre eſt, qi p'ura volet, adeat licet V. C. Danielem Hejnſium *in Prolegomenis ad Nonni Cenſuram*; ex qo Exercitator ipſe nonnulla ſumpſiſſe videtur; ſed in alienam ab avtoris mente, ſenſuqe, qi delirio illi nullus favet, ſententiam contendit. Non itaqe *nomen* Dei *in vanum aſſumunt*, (uti exercitationum avtor fidenter, ac cenſoriè nimis pronunciat,) *qi iſtud*, utpote qod pro Dei nomine Jure non habeant, *nevtiqam advertunt*; ſed ii potius Dei verbum ſacratiſſimum in vanum accipiunt, qi commenta iſtiuſmodi ex eodem eliciunt.

De

De loco illo in Elisæi historiâ, qæstio altera moveri poterat; semel an bis amnis à Prophetâ percussus sit. Neqe enim desunt, qi existiment, vatem, cum irrito successu primò percussisset, ad preces cum expostulatione conceptas confugisse; à qibus, cum denuò idem tentasset, pro voto exitum habuisse. atqe in hâc sententiâ est R. David. qam & sequntur Græci interpretes, vetus Lat. & Vatablus. alii semel tantùm percussum volunt amnem; ut sit actus singularis iterata narratio. atqe ab hac parte est R. Levi; qem sequntur Junius, Piscator, nostrùmqe pleriqe. suo qisqe per me eâ de re fruatur judicio: qanqam ipse huc devergam magis.

Verum hoc misso. qem admodum istud compositum אתה הוא ita הוא (qod est *ille*, vel *ipse*) simplex, volunt esse *nomen* Dei. De hoc mira multa multis sermocinatur Jo. Revchlinus, sive Capnionem mavis, *de verbo mirifico* l. 2. *Sanctissimum ac imprimis venerandum hoc nomen* הוא *ante* אהיה *à nonnullis collocatum fuisse: prophetarum nobilissimo à* Deo *ipso manifestatum*, Esajæ c. 42. v. 8. *Ego Jehovah* הוא *est nomen meum*. Cap 43. v. 25. *Ego sum, Ego sum* הוא *delens iniqitates tuas*. ibid v. 10. *Ego sum* הוא *& ante me non est formatus* Deus. *&c.* Hymn. 102. v. 27. *Tu es* הוא *& anni tui non deficient. hoc esse qod Platoni* τωὐτὸ, *qod Latinis idem ipsum, Jovi à Virgilio tributum*, Æn. *l.* 10.

——— *Rex Jupiter omnibus idem.*

tum de hujus nominis virtute ac potestate disserere pergit, qæ legenti meritò possint vel navseam parere, vel stomachum movere. Nam loca adducta qod attinet; qis nî blennus barduisqe planè fuerit, non primo statim intuitu animadverterit, provocabulum istud pro *ipso* sive *eodem*, prout passim in argumento qovis, ἀδιαφόρως usurpari? Evincit plane hoc ipsum locus primo lavdatus *Ego Jova: hoc* (*Jova*, nēpe) *est nomẽ meũ* Sed & proximus: *Ego, ego* (inqam) *sum, ipse qi deleo iniqitates tuas*. Hymni verbis pro *eodẽ* sumi, antithesis docet. *illa mutãtur*; (qæ avtem mutantur, desinunt esse qod fuerant. & incipiũt esse qod non erãt.) σὺ δὲ ὁ αὐτὸς εἶ, uti post Græcos interpretes Apostolus, Heb. c. 1. v. 12. *tu avtem idem es*: & æternus scil. & immutabilis. Qin nec Maroni *Idem* nomen est *Jovis*; qod ridiculè hic asseritur; sed *idem*, i. æqalis omnibus, paritèr erga utramqe partem affectus, ὁ ἀδεσπολήτως, ea voculâ prædicatur. *Hu* ergò cum *Aph-hu* eodem abeat. non Dei *nomen* alterutrum magis, qam, *Ille, Iste, Ego, Idem*, Virgilii; qia de se iste, *Ille ego qi qondam*, &c. avt Æneæ, qia de eodem idem,

Multum ille & terra jactatus & alto. Qanqam & locis illis plerisqe *provocabulum* הוא etiam pro *verbo ſubſtantivo* uſurpatum dici poſſit. (qemadmodum & Hymno 44. v.4. הוא מלכי אלהים אתה ubi non malè vertunt, *Tues rex meus, o Deus*) qod in literis ſacris locis innumeris factum deprehendere licet. Eccleſ. c. 1. v. 5. זה חרש הוה זולח הוא שם *ibi eſt oriens.* i. e. *ibi oritur.* Et v.10. *hoc novum eſt.* Et c. 5. v. 9. יתרון ארצ בכל הוא *emolumentum terræ in omnibus eſt.* Eſter. c.7.v.5. מי הוא זה ואי זה הוא *Quis eſt iſte? aut ubi eſt iſte?* & alibi paſſim.

Sed nec שם nomen proprium Dei, etiamſi de Dei nomine, cum nomen in genere ſignificet, καθ' ἐξοχήν uſurpetur. Levit. c. 24. v. 11. nec eſt neceſſe ut שכם ibi pro nomine Dei tetragrammato, prout Jajrus vult, potius qam pro aliqo alio ſumatur. etiamſi illud poſtea verſ. 16. exprimatur. Sed de loco iſto alibi diſſeruimus. Et שכינה multo minùs, cujus in ſacris literis, tanqam nominis divini, nec vola comparet, nec veſtigium. nam qod ex Exod. c. 29. v. 45. producitur ושכנתי *Et habitabo inter eos.* non magis שכינה qod *habitationem* vel *habitaculum* ſignificare ex deductionis formâ debuit, qam הליכה *ambulatio* ſive *ambulacrum*; qia Deus idem dixit Levit. c. 26. v. 12. והתהלכתי *Et deambulabo inter vos*; nomen eſſe Dei evincit. imò hoc qam illud potius; ſiqid roboris rationibus iſtiuſmodi ineſſet, qia Dei הליכות *ambulationes*, ſive *inceſſus*, legimus, Hymn. 68. v. 25. Qodſi ex loco illo, qo Deus, apud populum ſuum habitare dicitur, Dei nomen procudere ex uſu foret שכן potius qam שכינה nominis id eſſet; qum is qi habitat, *habitator* potiùs qam *habitaculum* diceretur. Cæterum pari licentiâ, imò ratione etiam potiore, ex Hymno 90. v. 1. מעון qod idem ſonat; ex Hymn. 32.v.7. סתר *latibulum*; ex Hymn. 9. v. 9. משגב *arx*, ex Hymn. 46. v.2. מחסה *receptus*; ex Hymn. 18. v. 2. מצודה *propugnaculum*; ex Hymn. eod. v.31. צור *rupes*; ex Hymn. 31.v.3. סלע *petra*; ex Hymn. 30.v.20. מגן clypeus; ut reliqa omittam, pro Dei nominibus haberi poſſent: atqe ita in infinitum multiplicarentur Dei nomina.

Qin nec illud פלאי Judic. c. 13. v. 15. (unde אף הוא & הוא Dei nomina aſſerebantur, propterea qod הוא שֵׁם פלאי qod ſit *Dei nomen, præfixum* reperiatur) *Dei nomen* eſt; cum *occultum* tantùm ſive *abditum* eo loci ſignificet. Et ſi foret etiam, nihil minùs inde evinceretur, qam הוא itidem eſſe Dei nomen. qale enim hoc eſſet, de

nomine percontanti reſpondere, *nomen meum Hu eſt, nomen meum Peli?* verum angeli nomen ſciſcitanti Manoæ, regerit ipſe, Manoæ curioſitatem compeſcendo; *qorſum inquiris in nomen meum, quum occultum ipſum ſit?* Accedit R. Solomon qi מכוסה i. *abſconditum* interpretatur: item R. David, qi & qod Chaldæus habet מפרש interpretatur *ſeparatum. à notitiâ tuâ* ſcil. *qod tuum non eſt noſſe.* Sed & Tigur. *reconditum.* & Vatab. *occultum.* Caſtell. *arcanum.* at Græcus, θαυμαστὸν. Lat. vet. *mirabile.* ſed illud potius, opinor. neqe enim Junio poſſim aſſentiri vertenti, *et mirificus fuit.* Licet verſu proximo angelus מפליא *mirificè feciſſe,* ſive *mirum in modum egiſſe,* dicatur. et Capnioni multo minùs: qi *nomen mirificum* vertit; et, delirans ipſe portentoſiſſimè, *portentificum* exponit. Potiore certè ratione קנא *Kane,* qod *Zelotypum* denotat, in Dei nominibus ſedem ſortemqe aſſereret. ſibi ac tuetetur, qia Deus ipſe Moſi, Exod. c. 34. v. 14. יהוה קנא שמו אל קנא הוא *Jova cujus nomen eſt Zelotypus: Deus eſt Zelotypus:* ut ab affectu ſive attributo illo, nominis, qod ſibi ipſe indiderit, rationem verbis eis reddiderit; qam *Peli,* ſive *Admirabilis,* vel *Abſconditus,* qia Angelus, ſive *admirabile,* ſive *abſconditum* eſſe *nomen ſuũ* dixerit. Nolo interim hîc diſqiſitionem exqiſitiorem inſtituere angelu-ſne iſte qi dicitur, fuerit *angelus federis.* Mal. c. 3. v. 1. de qo Deus Moſi. Exod c 23. v. 21. *nomẽ meũ eſt in eo:* qod non conſtat.) an *Spiritus* qiſpiam; uti R. Solomon cenſet, qi *angelos nõina vel ipſis etiã nota nulla* negat habere, ſed *cognomina* pro negotii ratione, cui obeundo deſtinãtur; qo modo angelus שרפים dictus eſt a שרף qod eſt *urere,* qia ad vatis labia prunâ admotâ expurgandum miſſus eſt; unde & iſtum vult Petr. Martyr, פלאי qod etiam *mirabilem* ſignificat, dictum; qia ideò venerat, ut *miraculum* ederet: an denique *vates* aliqis; qod R. Levi opinatur; qi & Pinchaſum (i. *Phœnicem* ſi Scaligerum ſeqimur) eſſe ſuſpicatur. certè niſi Deus ipſe fuerit, (qod non liqet, nec verò veriſimile eſt, cum ſacrificium ſibi immolari prohibeat,) qo modo *nomen* Dei dicetur *Peli,* cujus iſtic nulla mentio?

Cæterum monitu gravi ſerioqe concludit diſſertationem ſuam de nomine *Aph-hu.* Exercitator eruditiſſimus; qo *Dei numina, qæ nobis revelata ſunt, inqirenda ſtudioſè* monet; verum *qæ abſcondita ſunt penitùs,* qale ſit *Hu Peloni-Almoni,* & contractum *Palmoni.* Dan. c. 8. *nevtiqam eſſe inveſtiganda.*

1. Qæro, ubi legatur iſtud, *Hu-Peloni-Almoni.* nuſqam ſanè. *Hu-Peli* ſupra habuimus; tanqam ex Daniele; ſed qod alibi reperiatur.

atur. at istud sacra pagina nullibi exhibet. Cæterum & hoc inter σφάλματα μνημονικὰ censeatur, qæ apud avtorem illum crebra sunt. qanqam ea tanqam Spiritus sancti verba, qe omninò nulla sunt, lavdare, incogitantiæ supinæ nimis fuerit. 2. *Peloni-Almoni* pro Dei nomine ubi qæso reperitur? ter tantum legitur, de homine semel usurpatum, Ruth c.4.v.1. de loco bis; Hist. Reg. l.1.c.21.v.3. & l.4. c.6. v. 8. & nihil est aliud qam qod Græci dicunt ὁ δεῖνα, *hic vel ille homo, hic vel ille locus*; et usurpant, ubi vel nomen hominis locive non succurrit, vel etiam nominatim designare nihil sit opus. qam avtem absurdum, nec à ratione tantum, sed & à religione alienum, è formulâ dictionis istiusmodi, qam usurpare consveverint homines, ubi nihil qicqam pensi habent, illud qod volunt, nominent nec ne, nomen fictitium comminisci, qod majestatis divinæ attributum eas? 3. *Palmoni*, (qod Dan. c. 8. v.13. reperitur) si ex *Peloni Almoni* contractum fuerit (qod est vero simillimum, & Exercitatori etiam ipsi probatur) qâ ratione *Dei nomen* censebitur, nisi illud item, ex qo contractum est, fuerit? at hoc nihil esse minus, liqidò satis est demonstratum. Esse avtem inde *contractum* monent R. Abraham Esræ filius; & Saadias Illustris, qi & ideò angelum allocutum se, à Daniele *Palmoni* vocatum volunt, qia *nomen illius nesciebat*. Symmachus reddidit, τινὸς τῶν. qem & Hieronymus secutum sese profitetur. Pagnin. & Castell. *cuidam*. Tigur. *cuidam eximio*. Lat. vetus & Vatabl. *alteri nescio cui*. Piscator *anonymo*, sive *innominato, cuidam*. Concedunt eodem R. David in radicibus, & Jo. Mercerus. Et verisimilius videtur ac simplicius istud, qam qæ Jo. Calvinus, Fr. Junius, & Constantinus Imperatorius, viri licet summi, contra magis receptam, cum Judæorum, tum & nostrorum, sententiam, de voce istâ argutantur, qo ad *Christum* trahant; qi פלא i. *admirabilis* dictus sit, Esajæ c.9. v.6. qo loco (id ut obitèr advertam) miror, qâ ratione adducti interpretes, duo illa vocabula פלא & יועץ à se invicem dispescuerint, secus qam in reliqis factum est, Christo ibidem attributis appellationibus; ut *mirabilis* pro uno attributo, *consiliarius* pro altero habeatur. Meliore consilio mihi videntur Septuaginta, qi seruntur, interpretes conjunxisse θαυμασὸς βουλῆς. (neqe enim verum est qod Petrus Cluniacens. l.2. Epist. 2. *nomina ista tam sublimia, ne Regi scandalum objicerent, reticuisse.*) & Castellio paritèr, *admirabilis consiliarius*. nam qod Hieronymus vult אל & גבור qoqe sejungi, ut jam non qatuor, avt qinqe etiam duntaxat, sed sex constituantur

appellationes,

appellationes, vix qenqam opinor aſtipulatorem habiturum. Cæterum nihil horum Exercitatorem juvat. qi *Palmoni* concedit eſſe ex *Peloni* & *Almoni* coalitum; qod viri ſummi illi negant, qi Chriſto attribuunt; ſecus facturi, ſi de vocabulo iſto cum Exercitatore noſtro gemina ſentirent.

4. Si nomen iſtud *prorſus abſconditum* ſit, qo modo tandem in hominum notitiam devenit? avt qâ ratione *abſconditum prorſus* eſſe perhibetur, qod in ſacris codicibus ſcriptum palam reperitur? avt ubi tandem in hoc nomen inqirere altiùs prohibemur? avt cur in nomen *Aph-hu* potius, qam in iſtud inqirere teneamur? tum velim ſcire, qænam illa ſint *abſcondita prorſus* Dei *nomina*: & unde eſſe ejuſmodi aliqa noſtro iſti innotuerit. Qale enim eſt nomen, cujus nullus eſt uſus? avt qis uſus nominis abſconditi prorſus? De Muſicâ notum eſt adagium, qod Lucianus habet in *Harmonide*; ὕδὲν ὄφελος ἀπορρήτε ἢ ἀφανῆς ἡ Μουσικῆς. hoc eſt, ut Gellius l. 13. c. 29. *Muſicam, qæ ſit abſcondita, eam eſſe nulli rei.* de nomine idem multo juſtiùs dixeris. qorſum enim nomen, qod mortalium nulli innoteſcat? avt ſi cui innotuerit, prorſùs abſconditum certè ampliùs non erit. niſi forſan Dei nomina neſcio qæ ſomniare velimus, qæ mortalibus ignota prorſus, angelis ac ſpiritibus beatis in uſu ſint. qo modo Poetarum princeps, verſibus illis, *Iliad.* v.

Ὃν Ξάνθον καλέουσι θεοὶ, ἄνδρες δὲ σκάμανδρον. & *Iliad.* φ.

Χαλκίδα κικλήσκουσι θεοὶ, ἄνδρες δὲ κύμινδον. alia apud ſuperos rerum nomina, alia apud mortales in terris poſitos obtinere. Nec ſanè minus frivolum, qod Capnio *de verb. mirif.* l. 2. *hoc tempore plura eſſe Dei nomina, in futuro ſeculo non niſi unum fore*; atqe hoc voluiſſe Zacariam, ubi dixit, *Et nomen ejus unum erit.* Utinam diſcerent tandem mortales Apoſtoli monitum illud religioſius obſervare, μὴ ὑπερφρονεῖν παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν, ἀλλὰ φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν. Rom. c. 12. v. 3. Interim, de lingvæ vel exilitate vel ubertate, ex iſtis haud eſt facile certi qippiam ſtatuere.

CAPUT. IV.

Nullam lingvam res qasqe Græcâ aptius exprimere, non posse probari. Sed nec idem dici posse de Hebræâ. Io. Burtorfii jun. elogium. A nominibus qæ Adam creaturis dedit, id minus solidè censeri. Ada nec perspicacia, nec comprehensio immensa. Nominum Hebraicorum notationes multæ ignotæ. è notis nonnullæ exteris nihilo feliciores. אריה λέων *לילית noctua.* שפן *cuniculus.* ארבה ἀκρὶς. *Iul. Scaligeri elogium. Nulla non lingva in notationibus, & locutionibus nonnullis felicior aliis. Latina multa Græci, qibus exprimant, non habent. Ineptus. Deliciæ. Inde tralationum difficultas.* Ἐγκομβώσασθαι. 1. *Pet.* 5. 5. ענק *Hymn.* 73. 6. ישתרגו רמה *Thren.* 1. 14. σαργάνη. *Hesychius. & Arrianus, emendati.* ταργάνη. *Stuckii, & Dunæi conjecturæ rejectæ. Rob. Spaldingi elogium.* τάργανον. רקמה *Hymn.* 139. 15. רטפש *Iob.* 33. 25. גלולים *idola. Stercutius. Picumnus. Pithumnus. Bel-Zebul. Bel-Zebub. Verborum apud Hebræos formæ transeuntes & reciprocæ, Græcè ac Latinè difficilius expressæ* הרעיב *Deut.* 8. 3. λιμαγχονεῖν. הרקיד *Hymn* 29 6. σκιρτῶσαι, σκιρτοποιῆσαι. ע. 8. וחיל ἐκτοκίσαι μαιεύεσθαι. *LXX et Vulg. notati.* המליך βασιλεύειν, *transitivè usurpatum.* διψῆσαι *itidem &* θριαμβεύειν. 2. *Cor.* 2. 14. γνωσθῆναι, & ἐπιγνωσθῆναι. 1. *Cor.* 8. 3. & 13. 12. *Gal* 4. 8. *à Beza discessum. Reciprocorum apud Hebræos usus non unus. Formæ mixtæ. Agentia Latinis in sensu reciproco. A Vossio recessum. H. Stephanus à Pfochenio frustra accersitus; qum contra ipsum faciat.*

Lingvæ Græcæ svavitate ac übertate, ad ejusdem significantiam, sive notiones ac res qaslibet aptissimè exprimendi vim atqe virtutem, transitur *sect.* 19. *Nulla*, inqit, *lingva est, qa res qascunqe aptiùs exprimat.* Atqi hâc

hâc in parte Pfochenio ex diametro adverſum plane iter intendunt, qi de lingvâ Hebraicâ ſcripſerunt pleriqe, cum Theologi, tum literaturæ humanioris profeſſores. Siqidem lingvam Hebraicam iſti ideò contendunt in notionibus rebuſqe qibuſvis exprimendis fælicissimam habendam, qòd ea primitus à Deo protoplaſtis ſit data; qodqe eâ generis noſtri avtor, qi creaturarum omnium naturam, cum dotibus innatis perſpectiſſimam habuerat, tum animantibus ſingulis, tum & rebus aliis qibuſqe, pro rerum ipſarum naturâ, nomina commodiſſima aſſignaverit. itaqe nuſqam alibi notationes deprehendi, qæ rerum vocabulis ſubjectarum ingenium ac proprietates tam vivaciter depingant. Iſtis Pfochenius (nec turba tantum numeroſa, ſed & egregiè erudita ſunt) qî ſatisfacere poſſit, ipſe viderit. Mihi interim, (ut ne controverſiæ illi de lingvæ primigeniæ origine me immiſceam, qam à viro preſtantiſſimo & profeſſore celeberrimo Jo. Buxtorfio in diſſertatione ea de re eruditiſſimâ, qæ nuperrimè prodiit accuratiſſimè pertractatam video) nec tam vaſta, ac pene immenſa, videtur extitiſſe primi parentis noſtri, ab origine ipſâ, comprehenſio, uſ univerſas rei totius creatæ facultates ac dotes à primordio ſtatim perviderit. multa enim experientia edoceri, multa ratiocinationis vi elicere atqe adjicere, opus habuit. nec notationes pleræqe vocum Hebraicarum ejuſmodi ſunt, qin ex aliis lingvis proferri poſſint, qæ aptitudinis ratione cum illis meritò committantur. nam & qod inde colligunt interminatam illam Adæ peritiam, qia nomina ſingulis qibuſqe tam apta, tam naturæ cujuſqe ſignificantia impoſuerit; havd qaqam neceſſaria mihi videtur conſeqentia. neqe enim avt peritiâ, ſive perſpicaciâ, tantâ eſt opus, ut nomen idoneum ſatis rei cuipiam qis indat; qum à facultate aliqâ, qæ ſtatim ſe prodat, ſatis felicitèr id fiat; avt in eis, qæ extant in codice ſacro animantium, rerumve aliarum nominibus, tam clarum hujuſcé rei ſpecimen elucet. qùm qorundam notationes in abdito planè deliteſcant; (qis enim vocabulorum horum ליש, סוס סיס, תור, שור, שה, דוב, ואב qæ *leonem, hirundinem, eqùm, turturem, bovem, ovem, urſum, lupum* deſignant, rationem vel probabilem, nedum certam dederit?) aliorum verò ejuſmodi ſint, qæ vel cum aliis lingvis communes exiſtant, vel earum ſaltem nihilo ſuperiores. v. gr. אריה & ארי *leonem* volunt à viſu nomen mutuatum. idem Græci de ſuo jactant; ὁρᾷ τὸ λάειν, τετίσι βλέπειν, λέαινα dictum. לילית non *lamia*, avt *ſpectrum*, avt *Furia* neſcio qæ Adamo in conjugio primitus juncta, (uti delirant Talmu-

diſtæ) ſed *ſtrix*, avis nocturna, ut Ezræ filius, à לילה; qod *noctem* colat. Latinis pariter *noctua*, & *veſpertilio*, à *nocte* altera, à ſero *veſpere* alter nomen ſortiti. שפן a ספן affini; qod ſub terram ſe abſcondat, non *mus montanus* (qod Junius vult) Alpium incola, regionibus Canaaniti cis ignotus; ſed *cuniculus*, qem & Latini pariter inde ſic nuncuparunt, qod *cuniculos* clam ſub terram agat, unde latibula ſibi comparet. Agur. paræm. c. 30. v. 25. ארבה *locuſta*, à multitudine, qod turmatim incedat, catervatim volet. Idem ibid. v. 26. nec minus commodè ἀκρὶς eadem Græcis, ἀπὸ τὸ ἄκρας τῆς ἀ-κρόων καὶ τῆς φυτῆς νέμεσθαι. Etymolog. *qod ſummas ſegetes ſtirpeſque depaſcat.* Fruſtra ergò, qantum ego aſſeqi poſſum, de notationibus tanto cum faſtu prædicatur, tam claras, tam illuſtres, tam ſenſuum fætas, tam rebus ipſis accommodas, tam denique peritiæ ac perſpicatiæ eximiæ indices, in lingvâ ſanctâ reperiri.

Sed nec de lingvâ Græcâ tam fidenter pronunciatum oportuiſſe videtur, *nullam eſſe lingvam, qa res qaſcunqe aptius exprimat.* habent lingvæ ſingulæ appellationes, dictiones, phraſes, formulas, ſibi peculiares; qæ vix ullâ aliâ feliciter ſatis, pariqe vel elegantiâ vel emphaſi, exprimi poſſint. De Latinis qibuſdam monuerunt hoc veri magni. Vocabuli *Ineptus vim maximam* eſſe Cicero affirmat, de Orat. l. 2. *nec poſſe Grecâ voce ullâ vim hujus exprimi*, contendit multis Jul. Scaliger, ſummus ille ſcientiæ omnimodæ literaturæqe theſaurus. De Tito Imperatore dictum illud, *Moriuntur deliciæ generis humani*; Græcos, qi exprimerent, fruſtra qæſiviſſe, obſervat Cl. Caſavbonus ad Svetonii Titum. Ita nec *ineptiarum*, qod in partem ſeqiorem; nec *deliciarum* vocabulum, qod in meliorem ſumitur, his avtoribus Græci fæliciter expreſſerint. Cæterum hujus ejuſdem farinæ farraginem ſatis amplam, qæ Græcè reddere volenti crucem figat, apud virum illum ſummum deprehendere eſt in diſſertatione illâ ad Ferronum Atticum inſcriptâ. Hinc illud Hieronymi ad Pammachium de optimo genere interpretandi, ex præfat. ad Evſebii Chronicon à ſe verſum; *Difficile eſt, alienas lineas inſeqentem, non alicubi excidere: & arduum, ut qæ in aliâ lingvâ benè dicta ſunt, eundem decorem in tranſlatione conſervent. Significatum eſt aliqid unius verbi proprietate: non habeo, qo id efferam, & dum qæro implere ſententiam, longo ambitu vix brevis viæ ſpatia conſummo.* Idem comment. in ad Epheſ. c. 1. *Multa verba ſunt, qæ nec de Græco in Latinum transferi valent, nec de Hebraico in Græcum, & reciprocè nec*

de

de Latino in Græcum, nec de Græco in Hebræum. Et ibid. in c. 4. *Omnis metaphora, si de aliâ in aliam linguam transferatur ad verbum, quibusdam quasi sentibus orationis sensus & germina suffocantur.* Qin & A. Gellius noct. Attic. l. 9. c. 9. tametsi *Virgilium* ajat *Theocriti quidam reliquisse, quod Græcum quidem mirè quam suave sit, verti autem neque debuerit neque potuerit*; subjungit tamen, *non abesse, quin, quod pro eo, quod omiserat, substituerit, jucundius lepidiusque sit.*

Proinde iniqam nimis censuram exercuerit, qi ex uno & altero vel dicto, vel vocabulo, (imo plura si istiusmodi congesserit) avt Græcæ, avt alicui cuivis linguæ, peculiari, qod linguæ aliæ, citra vel elegantiam, vel emphasin deminutam vix exprimant; statuere velit, *nullâ aliâ aptius avt significantius designari res ullas.* cum in qibusdam Latina Græcis, in qibusdam Hebræa utrisque his, aliæ aliis invicem, in multis hoc nomine palmam præripiant. De voce ἐγκομβώσασθαι Petro ep. 1. c. 5. v. 5. usurpatâ alibi diximus. nec video cur *interne vestire* vertat istic avtor iste, cum nec vocula ipsa *interni* significatum habeat, non magis qam *induendi* verbum; nec, qem adducit, Grammaticus aliqid ejusmodi insinuet. At pro illâ possim ei Asaphi illud opponere Hymn. 73. v. 6. תענקתמו אוה *Eos torqis instar* (qod ornamenti insignis loco habetur) *cingit superbia.* de qo reddendo Græcus desperasse videtur. possum & τῷ δελεάζειν Hebræum רמה objicere, qod escam vel ejusmodi qicqam projiciendo fallere ac decipere significat. Sed Jeremiæ illud Threnor. c. 1. v. 14. ישתרגו si pensiculatiùs consideres, vix reperias, avt apud Latinos, avt Græcos etiam, qod vim & ἐνέργειαν vocabuli exprimat satis. habet enim in se inclusam imaginem non unam. tralationem nempe, vel à *ramis arborum densarum* sibi invicem *implexis.* hi enim שריגים Genes. c. 40. v. 10. qod post Esdræ filium Vatablo placuit. vel à *filis*, qæ ad *funem*, sive *rudentem* conficiendum *contorquentur.* unde סריגי חמטה *lectorum funiculi.* qod post Jajrum Piscatori visum. vel à *viminibus* etiam è qibus *sportæ contexuntur*: qod Junius mavult. vel à *retibus* sive *laqeis*, qibus *pisces, fera, volucres*, ita *impliciti involuti, intricati, constricti tenentur*, ut expedire sese nullâ ratione qeant, siqidem סרינן Chaldæis tam *retia*, qam & *sportas è vimine contextas*, designat. inde avtem σαγήνη Græcis, qod utrumqe horum qoqe, & *sportam* & *sagenam*, significat. frustra enim sunt, qi Græcam largiuntur originem, Etymologus & Favorinus. Usurpavit Apostolus ad Corinth. Ep. 2. c. 11. v. 33. ubi סריגתא Syrus, pro eo

qod σαγήνη dixit Lucas Act. c.9.v.25. qam vocem ibi Syrus retinuit. Etymolog. Σαγήνη, ἀπὸ χοινίκος πλεγμάτιον, εἰς ὑποδοχὴν ἰχθύων. Svid. Σαγήνη, οἱ μὲν σχοινίον τι, οἱ δὲ πλέγμα ἐκ σχοινίων. Hesych. Ὀρμαγή, ἔνιοι χρεμάθραν, ἄλλοι σαγήνην Idem alibi σειρήνην, inter alia ex qorundam sententiâ, σαγήνην. In Æschylum Scholiastes ad illud Tragici, Ποῖ πόλιν δ' ἰρκάνη πυργῶπις. Ορκάνη, τὸ θηρευτικὸν δίκτυον, ὃ καὶ σαγήνη καλεῖται· Rursus Hesychius; Σαγήναι, δεσμοὶ, καὶ πλέγματα γυναδῶδη σχοινίον ἀγγεῖα. pro qo Vir Cl. Salmasius *in exercit*; *Plin.* legendum existimat, φορμίσκ ἀγγειαγωγά. h. e. *corbulæ paleis colligendis ac ferendis.* sunt avtem γύραδοι, ἐκ λύγων πλέγματα. *è vimine contexta* qælibet. addit qi Hesychium transcripsit, Favorinus; ἔστι δὲ καὶ εἶδος σαγήνης. Qin & Hesychius idem. Σάρπη, σαγήνη, κόφινος. qod aliis τάρπη Sic enim idem, Salmasio itidem restituente, Τάρπη Συρακούσιοι κόφινον. πρὸς δὲ σεσήν. et, Ταίρη, κόφινος μέγας· οἱ δὲ νεκροφορικὸν ἀγγεῖον. est avtem & hoc ex viminibus contextum, cratis instar. Maro Æn. l. 11.

Haud segnes alii crates, & molle feretrum
Arbuteis texunt virgis, & vimine querno.

Qid si avtem apud Peripli maris Erythræi avtorem, in verbis illis, βαστάζοντες φορτία μεγάλα, πέρπειας, ὠμαμπελίνων ξυλαπλήσια, pro πέρπονας, non ἐν Ταρπώναις, qod V.Cl. vult, sed ἐν Ταργάναις legamus? hoc enim apud Hesychium legitur; (Ταργάναι, πλοκαὶ, συνδέσεις, πίδαι) illud, qod hactenus succurrit, nusqam. nam πέπονας, qod Stuckius substitutum ibat, locum istic non habet. Ταργάνην avtem Attici dixere, qod alii σαγήνην. Tzetzes *ad Lycophronem*; ἡ γὰρ ἡμῖν σαγήνη, ἤτοι αὐτίδιον, ὅθεν παῖς Ἀττικοῖς ταργάνη λέγεται. unde ταργανᾶν *implicare, intricare, involvere.* τεταργανωμένη, συμπεπλεγμένη, συνειλημένη. Etymologus. qi & πεταργανῶσθαι ἀντὶ τοῦ συνειλεῖσθαι Lycophroni usurpatum monet. Atqe ita is de Agamemnone,

Ἐν ἀμφιβλήστρῳ συντεταργανωμένον.
Cinctu Sagenæ convolutus undiqe.

ἀμφίβληστρον, h. e. *sagenam* dixit amiculum illud δυσέξοδον, sive ἀυχενισπέρα βρόχον, qo implicatum maritum interfecit Clitæmnestra. frustraqe est Dunæus noster, cum συντεταγνωμένον legendum existimat. siqidem & vocabulum idem alibi usurpavit Lycophron idem, sed sensu pavlò diverso, pro *committere* sive *compingere*, qum Ulyssis ratem vocat Ἀυτηγότδικτ βέλεμ,

Εἰναίᾳ γόμφοις ξυστετόρνωμένην.

h. e. *gomphis*, (qâ voce & Septimius est usus) sive *clavis*, *temere commissam*, sev *compactam*. Ad Prophetæ threnodi illud (qod

Græci

Græci συνεπλάκησαν reddidere) proxime accedere avtumabat, Rob. Spaldingus ὁ μαθεῖτης, vir literarum Hebraicarum peritiſſimus, cui ego prima lingvæ ſanctæ rudimenta debeo, qiqe D. Livelæo in profeſſione publicâ ſucceſſit, Plavtinum illud, qo is in Perſâ act. 4. ſc. 6. uſus eſt, *Contortuplicata ſunt.* Eodem Fr. Junius Exod. c. 26. v. 1. expreſſum voluit, qod de byſſo Moſes משזר dixit; *contor tuplicatum.* i. *duobus vel pluribus filis in modum chordæ contortis.* Vides qam *contortuplicato nomine*, ut cum Comico loqar, ad Hebraicum illud vix etiam fælicitèr ſatis explicandum ſit opus. Græcè fæliciùs opinor, non extuleris, qam ſi ἐταραγανώθησαν vel τετάραγανται dixeris. verum nec iſtud licet a lingvâ ſanctâ mutuatum (inde enim natales trahere ſupra indicavimus) Hebraici vocabuli vim integram aſſeqitur: qum tot notiones non exprimat Græcorum τὸ ταραγαιῶν, qot שרג Hebraicum; qia ampliorem hoc משפחה (ut cum Ezraida loqar) ſive *cognationem*, qam Græcorum illud habeat. Aliud eſt (ut id obitèr moneam) Platoni Comico οἴνου τεταραγανωμένου. qod V. C. Caſavbonus ad Athenæi l. 11. c. 13. oſtendit eſſe οἶνον ςεμφυλίτην, *loram.* ſic enim Heſych. τάργανον, πόμα ἐκ ςεμφύλων. unde apud Phænicem Colophonium in Iambis, ἐκ πελλίδος τάργανον σπένδειν, de ſene, qi vinum non poterat, loram, qod poterat, libabat. atqe inde ταραγαίνειν, ταράττειν, *turbare*, Heſychio. ad prius illud שרוג accedit propriùs, qod Grammaticus idem monet, ὄζον. i. *ramum*, Lydis τάργανον dici.

Qale verò eſt illud Hymno 139. v. 15. רקמתי pro qo Septuaginta Interpretes, qi vocantur, qos & Latinus ſecutus eſt, רקמתי legiſſe videntur, qum reddunt ἡ ὑπόςασίς μου. *ſubſtantia mea.* at Aqila, referente Druſio, qam exilitèr, qam jejunè? ἐπλάσθην, *effictus ſum.* Certè nec Græcus, nec Latinus qiſpiam, niſi ambitu verborum adhibito, vocabuli vim nativam ac genuinam unqam abſolverit. inſignem enim in ſe continet imaginem ab *opere ac artificio Phrygionico* traductum, qod Hebræis רקמה dicitur. Efformationis opificium, qod nervis, oſſibus, carne, cute, conſiſtit, *artificio* confert *Phrygionico*, qod magnâ conſtat varietate, filiſqe ac tincturis ſibi invicem intertextis. R. D. Camius. qi & vocabulo מסתבכים uſus eſt, cujus radix סבך eſt ſignificantiâ שרג illi, de qo dictum ſuperius, affine. Piſcator: *Verbum* רקם *ſignificat propriè acu pingere, ſeu intexere variorum colorum fila: qod Itali verbo ex voce Hebraâ deducto vocant* recamare. *eſt igitur hic elegans metaphora. nam ut phry-*

gio

gio diversorum colorum fila scitè in telâ contexit; ita Deus ex diversis membris corpus hominis scitè atqe artificioſè compegit. Imò non corpus tantum ex membris, ſed membra etiam ſingula ex particulis variis & variantibus, qaſi opus qoddam variegatum, contexuit. Itaqe Marcus Imperator l. 2. S. 2. corpus humanum vocat, χροιὺφαντον, ἐκ νεύρων, φλεβίων, ἀρτηριῶν πλεγμάτιον. *peplum*, ſive *reticulum* potiùs, *ex nervis, venis, arteriis, implexis invicem, contextum.* Hebraicam vocem proximè acceſſit Symmachus, qi ἐποικίλθω reddidit. h.e. *variegatus ſum.* nam ποικίλτης Sept. רקם & ποικιλτικὴ, πολυμιτευτικὴ τέχνη, Heſychio Svidâqe teſtibus. Cæterum generaliùs laxiuſqe qiddam τὸ ποικίλλειν Græcorum, qam Hebræorum רקם qod artificium iſtud peculiariter deſignat.

Job. c. 33. v. 25. רטפש *viridior ac vegetior, avctiorqe fit caro ejus,* dum plantarum germinumqe in morem vigeſcit ac accreſcit, *qam in pueritiâ fuerit.* dilutè ſiqidem nimis Græcus ἀπαλυνεῖ, *molliet.* Eſt enim, ut David Camius, dictio compoſita ex רטב *vireſcere* ibid. c. 8. v. 16. & בש *creſcere, avgeri.* Malac. c. 4. v. 2.

Qin & גלולים à גלל qod *ſtercus* ſignificat, *idola*, qaſi *ſtercorea*, & ſtercoris inſtar abominanda; Græcè, avt Latinè etiam qî verteris, ut vocabuli vim non corrumpas? aliud eſt enim Latinorum *Stercutius*; ſive *Saturnus* ut Macrobius l. 1. c. 7. ſive *Pilumni filius is*, ut Plinius l. 17. c. 9 *cui ab inventum ſimum, ſive ſtercoris, ad agros lætificandos uſum, immortalitatem Italia tribuit.* hoc enim honoris, non dedecoris, nomen fuerat. qanqam Avguſtino nevtiqam aſſentiri poſſum, qi *à Stercutio ſtercus* nomen accepiſſe vult, de moribus Manich. c. 8. qum ab hoc potius manaverit illud; et a munere nomen ille, qiſqis fuerit Deunculorum, fortitus ſit; ut ex Varrone monet Servius ad Georg. l. 2. *Sterculius* idem. Lactantio inſtitut. l. 1. c. 20. ni codices vitiati ſint. nam Tertulliano *Stercutus* dicitur, apolog. c. 25. Et ad nation. l. 2. c. 9. & c. 17. *Stergilinis* etiam Servio ad Æn. l. 9. qi & *Pithumno Pilumni fratri* appellationem eam inditam vult. ita enim Danielis Servius habet; licet alii, è qibus Giraldus de Diis, & Vives ad Avg. Civit. l. 6. c. 9. *Picumnum*, non *Pithumnum* legant. aſtipulari lectioni illi videtur, qod nonnulli fratres iſtos *lavdum* Deos habitos idem refert; qaſi ἀπὸ τὸ πιθῆς *Pithumnus* dicatur; cum Varro tamen *conjugales* faciat: qod & ex Marcello diſcimus. *Beelzebul* verò, qod literulâ unicâ permutatâ, à *Beelzebub* fluxiſſe videtur, & αὐτολεξεὶ *Belum*, ſive *Jovem ſtercoreum*, avt *ſtercoris Dominum*

minum significat, utrum *ad ignominiam à Judæis confictum* sit necne, ut Jo. Drusius censuit, alterius loci disquisitio fuerit.

Jam illud est Hebrææ lingvæ peculiare, qod unum idemqe verbum flexione solâ levitèr immutatum, non activam tantum & passivam, qod & aliis conceditur, sed in alium aliudve transeuntem, in sese etiam redeuntem, obtineat usitatissimè significationem; ut efformatione unâ, id alius ut faciat facere, aliâ ut ipse tibi te facere, significet, qod simpliciter facere te formâ primævâ, fieri à te efformatione primâ denotabat. Id verò Græcis cum sit insolens prorsus, avt ambitu facto, avt efficto novitèr vocabulo, avt Hebraismo adhibito, sensum istum exprimere necessariò coguntur. Hinc apud Græcos interpretes verba plane insolentia, λιμαγχονῆσαι, qasi *famis anginâ afficere*, qo הרעיב LXX. Devter. c. 8. v. 3. Symmachus & Theodotion Prov. c. 10. v. 3. exprimere conati sunt. qod enim de Midâ dictum refert Budæus, ὁ δὲ τυχὼν τῆς εὐχῆς λιμαγχονηθεὶς ἀπέθανε, recentioris alicujus esse videtur; et est præter fabulæ argumentum. ævi recentioris & illud Galeni, hominis Asiatici, *de dogmat. Hippocr. & Plat.* l. 5. c. 12. ὃ σοι αὐτῷ (τῷ ὀικείῳ) ἢ κλέπτοντες, ἢ τι τοιοῦτον ἕτερον δρῶντες ἁλῶσι, καὶ μαστιγούμενοι, καὶ λιμαγχονούμενοι, καὶ ἀπαγχόμενοι θεοῖς τῆς δεσποίνης, ἐκ ὀργίζονται. nam qod λιμαγχεῖν verbum, qod idem significet, eidem avtori ascribit Budæus, & ex Budæo Stephanus; nec locum ullum lavdant, & est meritò suspectum. Ejusdem modi sunt et σκιρτῶσαι, qo Aqila; σκιρτιποιῆσαι, qo Symmachus, הרקיד eorundem, Hymn. 29. v. 6. item ὠδηγέειν, qo Aqila; ἀκτυπίζειν, qo Symmachus, Hebr. יחיל ibid. v. 8. reddiderunt. nam qod qinta editio ad hoc exprimendum verbum μαιεύεσθαι adhibuit, est omninò ab hymnographi mente prorsus alienum. μαιεύεσθαι enim, sive *obstetricari*, dicitur, qi vel qæ parturienti fert opem, datqe operam ut commodiùs faciliusqe enitatur; cum vocabulum à vate sacro usurpatum significet *ad partum cogere, eoqe adigere ut abortum per pavorem faciat & consternationem*: ut rectè Ezraides. qod & vocabulis illis novâ facie deformatis interpretes illi designatum volebant. mitto enim LXX. interpretum (qæ dicitur) versionem, qia aliorsum abscedit, dum vertit καταρτιζομένη, in *efformationis* sensu sumptâ voce Hebraâ (prout & Jajrus accepisse videtur) qod tamen *præparandi* verbo pejus Latinus vetus extulit.

Hinc & apud eosdem vocabulorum, havd insolentium qidem illorum, significatus & syntaxes insolentiores. ita, qo חמליך τὸ Hebræorum

bræorum explicent LXX illi, βασιλεύειν Βασιλέα, pro *regem constituere*, ſive *facere, qi regat, regem.* Hiſtor. Reg. l. 1. c. 9. v. 22. & l. 4. c. 3. v. 27. (etiamſi loco altero à veritate Hebraicâ, & Hiſtorici mente receſſiſſe videantur) Eſajæ c. 7. v. 6. Ezech. c. 17. v. 16. Hoſh. c. 8. v. 4. et alibi. ita Clemens Alex. Stromat. l. 1. editionem neſcio qam ſecutus, Devter. c. 8. v. 3. legit ἐδίψησέν σε ἐν γῇ ἐρήμῳ. *ſitivit te*, pro *ſitire te fecit*, הצמאיך Hinc & in novo Teſtamento Hebraiſmus ille Pavli ad Corinth. Ep. 2 c. 2. v. 14. τῷ δὲ θεῷ χάρις τῷ πάντοτε θριαμβεύοντι ἡμᾶς. ubi θριαμβεύειν ἡμᾶς, non eſt qod Hieron. ad Hedybiam, qæſt. 11. vel *triumphum ſuum per nos agere.* qod Eraſmo tamen placuit. Et multo minus, *triumphare nos*, uti vetus interpres. i. e. *de nobis triumphare*, ſive *nos in triumpho circumducere*, qod & Hieron: attulit ex ep. 1. ad Cor. c. 4. v. 9. qomodo βασιλεῖς θριαμβεύειν. Plutarchus dixit in Romulo. et θριαμβευας αὐτὰς, de dæmonibus, Apoſt. idem ad Coloſ. c. 2. v. 14. ſed & è Latinis, *Achæos triumphandos*, Plinius de viris illuſtribus. et, *gentes triumphatas*, dixit Maro Geotg. l. 4. ſed θριαμβεύειν ἡμᾶς, eſt *facere ut triumphemus*, uti recte Primaſius. Ita Tertullian. apologet. c. 27. *Illos nunqam de triumphamus magis, qm cum pro fidei obſtinatione damnamur.* Ejuſdem νόμμαις eſſe exiſtimat Beza, illa Pavli, in ad Corinth. ep. 1. c. 13. v. 12. τότε ἐπιγνώσομαι, καθὼς καὶ ἐπεγνώσθην. ubi Vetus interpres; *Tunc cognoſcam, ſicut & cognitus ſum.* at Beza, *Tunc amplius cognoſcam, prout amplius edoctus fuero* ut τὸ ἐπὶ *pro loco ſuper veniens incrementum cognitionis declaret.* et ἐπιγνώσθω ἀντὶ τοῦ ἐδιδάχθω *ſumatur.* In eadem Epiſt. c. 8. v. 3. εἴ τις ἀγαπᾷ τὸν θεὸν, οὗτος ἔγνωσται ὑπ' αὐτοῦ. *Si qis Deum diligit, is cognitus eſt ab eo.* hoc eſt, inqit interpres doctiſſ. *ſcire eum fecit, qd æqipollet* τῷ ἐδιδάχθη *qo modo & Auguſtinus in Joan.* orat. 98. *Qum hoc fit in hominis mente, ut qod credit, ſciat*; (i.e. *amplius intelligat*) *ipſe dicitur cognoſci à Deo, qia Deus illum cognoſcentem facit.* In Epiſt. ad Gal. c. 4. v. 8. γνόντες Θεὸν, μᾶλλον δὲ γνωσθέντες ὑπὸ θεοῦ. *cum cognoſcatis Deum, imò potius cogniti ſitis à Deo.* ubi Beza rurſus, *cogniti.* i. *ſcire facti, edocti.* ex eodem Auguſtino; cujus & hæc ibidem verba; *Non tunc cognoverat* (i. *cognoſcere ceperat.*) *eos Deus, præcognitos & electos ante mundi conſtitutionem: ſed tunc eos cognoſcere ſeipſum fecerat.* Verum de primo iſtorũ loco, malim ego ſimpliciter, cum veteri interprete: *Tunc cognoſcam ſicut & cognitus ſum.* i. ut Piſcator; *tunc perfectè cognoſcam.* qod & *imperfecti* antitheſi confirmatur. In poſterioribus

oribus duobus cum Grotio & Piscatore; *à Deo cogniti. i. pro suis agniti & approbati.* qo modo *viam justorum nosse* i. *probare*, Deus dicitur. Psal. 1. v. 6. & Apostolus, Rom. c. 7. v. 15. Οὐ γινώσκω. *quod perpetro, non probo. non agnosco promeo* Vide Vers. 17. Et Christus in die novissimo, improbis nomen suum professis, dicturus prædicitur; Math. c. 7. v. 23. Οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς. *Nunqam novi vos. nunqam pro meis habui.* et Virginibus fatuis, qeis lucernæ oleo inanes, Math. c. 25. v. 12. Οὐκ οἶδα ὑμᾶς. *nescio, non agnosco, vos.*

Sed nec reciprocæ illius significationis, nisi παρεμφάσει adhibitâ Græcus unqam explicuerit. Cujus tamen insignis, nec unus usus est. Neqe enim significat tantùm, *hoc vel illud sibi facere*, sed & *hoc vel illud facientis personam sibi induere.* Sic Histor. Reg. l. 2. c. 13. v. 5. התחל *ægrotum finge te.* Ibid. c. 14. v. 2. התאבל *lugentem age, lugere te fingito.* Ibid. l. 1. c. 21. v. 13. ויתהולל *insanum egit, insaniro se finxit.* Et c. 18. v. 10. ויתנבא *prophetico more se agebat.* Et l. 3. c. 14. v 2. מתנכרה *aliam, extraneam simulans se.* qorum omnium (& adjici multa plura possint) ne unum qidem Græci interpretes adamussim extulerunt, dum reddunt, μαλακιζηται, πέρι τοῦ ἡσυν. ὑποκρίσασθαι, ὑποφύτευσε, ἀλλοιωθήσῃ. Qin & illud Hymni 76. v. 5. אשתוללו (qod Sept. ἐλυμήχθησαν & vocabulo ipso & sensu procul) unde nobis Græculus qispiam citra ambaginem expediet? hoc enim voculâ unâ insinuatur, ut optimè Junius, *spoliandos dediderunt se.*

Mitto formas flexionesqe mixtas, qia rariùs occurrunt. qale illud Jerem. c. 22, v. 23. יושבת *ô qæ habitasti, & etiamnum habitas.* uti Sixt. Amama reddidit. illud Zachar. c. 10. v. 6. הושבותים *reversos collocabo*, sive *reduces considere faciam.* i. in tranqillitate constituam. Est enim ex שוב & ישב sive השיב & חושיב conflatum: ut D. Camius admonuit. Cæterum de istoc ista sufficiant.

Formæ avtem reciprocæ qod respondeat Latinis cum desit, in sensu reciproco verba multa agentia coactè satis ac violentèr usurpare coacti sunt; qibus ideò sensum passivum, sed perperam, puto, assignat V. C. Jo. Vossius de analog, l. 3. c. 3.

Denique, qod ad Henr. Stephani in N. T. *Præfationem* in sectione hac extremâ, nos Pfochenius amandat; nihil ibi qicqam, qod avt sententiæ nostræ adversetur, avt Pfochenianæ patrocinetur, comparet. Adversus illos differit Vir cl. qi *in scriptis Evangelicis ac Apostolicis inculta & horrida putant esse universa.* qum *non pavci sint in eis locis, in qibus interpretandis non aliâ de causâ valdè laboratur, qam*

qod selectis & valdè significantibus vocabulis usi sint horum avtores: & qod παρονομασιῶν sive παρομοιώσεων; qæ in eis occurrunt, *elegantiæ in versionibus exprimi nevtiqam qeant.* Qæ nos viro doctissimo omnino concedimus. Cæterum nec hoc esse lingvæ Græcæ peculiare pronunciat ille, ut *res qasvis reliqis lingvis qibusqe aptius ac significantius exprimat*: Et in scriptis sacris, cum *Latinismos* etiam, non *Hebraismos* tantum deprehendi agnoscit; tum & ex *Hebraismis* illis qosdam tales esse affirmat, ut *eorum vim, energian, & emphasin nulla in nullâ lingvâ loqendi genera assqi possint.* Qod Pfocheniano placito ex diametro adversatur.

CAPUT V.

Pfochenii tria ζητήματα. *Tertium, qia nominum duntaxat, qum de re constet, rejicitur. Io. Cochii de eo dissertatio. Primum examini subjicitur. Non seqitur stylum N.T. eundem, qi Græcorum priscorum fuerat, qia voces, phrases, formulæ multæ eædem utrobiqe. In N.T. vocabula multa Latina, Hebræa. In V.T. versione Græcâ & in N.T. plures significationes vocabulis Græcis datæ qam lingvæ illius usus ferat, ex analogo illi, Hebraico.* σαρκὸς *significata varia.* σαρξ καὶ αἷμα. πνεύματι *itidem. Ioan. 3 8. Iac. 2. 26.* ἀνῶγος *etiam, &* κόσμος. *2. Cor. 4.4. discessum ab Irenæo, & Græcis. Ad qæsitum secundum transitur. Possunt etiam stylo puriori assueti, minus purè scripta intelligere. Græci qâ Græci Latina aut Hebraica non intelligerent. Græcus sermo temporibus Apostolicis à puritate pristinâ desciverat. Sermonem minus elegantem rudiores nonnunqam melius intelligunt. Græci prisci ad multa in N.T. hærerent. Beza a Pfochenio adversus semet advocatus.*

TRia qærit *sect.* 27. Pfochenius, 1. *an textus novi Testamenti verè Græcus sit, nec alienior â stylo Græco profano.* 2. *An Homerus, Pindarus, Plato, Demosthenes, Isocrates, &c. si reviviscerent, possent novum Test. intelligere.* 3. *an ea lingva dici debeat Græcanica, Hellenistica, seu Græciensis.* h.e. ἑλληνιστὶ.

De tertio, qia est ὀνομάτων ζήτημα ψιλὸν, & de qo Heroum par nobile jamdudum certamen acre satis inierunt, ego intactum præteribo; illud tantum præfatus, istic nomine illo qodcunqe tandem assignare libuerit, characterem qendam peculiarem designari, qi Hebræorum ac Syrorum idioma verbis licet Græcanicis facie tota ferè repræsentet, de qo ad viri doctissimi Jo. Cochii in Titulos duos Talmudicos præfationem, Lectorem qi hac de re plura voluerit, (transcribere enim nimis prolixum foret) et Pfochenium cum primis ipsum, qo ista perpendat ulterius, percipiat plenius, amandatum lubens velim.

De prioribus duobus, qantum potero, dispiciam. Primum qod attinet, fidenter asseritur, *Textum novi Testamenti verè Græcum, nec alienum planè â stylo Græco profano esse.* probatur id, qia *Græci autores profani, eisdem phrasibus & verbis locuti sunt, qibus N. T. Scriptores.* At consecutio ista infirma nimis est, nisi eisdem per omnia vocibus formulisqe usos constiterit. Etiamsi enim in multis conspiraverint, non tamen inde seqetur, stylum utrobiqe esse eundem. qis nisi pituitâ nares penitùs obstructus Scholasticorum stylum purè Latinum pronunciaverit? eisdem tamen illi cum vocabulis tum & formulis, utuntur qam plurimis, qæ in Ciceronis, Salustii, Livii, Terentii &c. Scriptis passim deprehenduntur. Scriptores verò sacros, cum vocabulis, tum formulis etiam havd pavcis, qæ a Græcæ lingvæ puritate eâ, qæ in scriptoribus profanis, qorum supra mentio facta est, sese exerit, aliena sunt, usos esse, qi negare voluerit, is sanè non ἀμβυώπειν dicendus videtur mihi, sed ἐκκοίως τὰς ὀφθαλμὰς καταμύειν.

Latina plane non Græca, nemo puto negaverit esse illa, ἀσσάριον pro *asse*, formâ diminuente, Math. c. 10. v. 29. Et Luc. c. 12. v. 6. κοδράντου, *qadrantem*. Math. c. 5. v. 26. & Marc. c. 12. v. 42. κουστωδίαν, *custodiam*, Math. 27. v. 65, 66. & c. 28. v. 11. κῆνσον, *censum*. Mat. c. 17. v. 25.

17.v.25. & c.22.v. 17. 19. Marc. c. 12. v. 14. λέντιον, *linteum.* Joan. c. 13. v. 4. μίλιον, *milliare.* Math. c. 5. v. 41. πραιτώριον, *prætorium,* Matth. c.27.v.27. Marc.c.15.v.16. Joan. c.18. v.28,33. & c. 19. v. 9. Act. c.23.v.35. Philip c.1.v.13. σικαρίους, *Sicarios.* Act, c.21. v. 38. σιμικίνδιον, *semicinctum*; & σουδάριον, *sudarium.* Act. c. 19. v. 12. σπεκουλάτορα, *speculatorem.* Marc. c. 6. v. 27. φαιλόνην, *pænulam,* Tim. ep. 2. c.4.v.13. φραγέλλιον, *flagellum,* Joan.c.2.v.15. φραγελλῶν, *flagellare,* Matth. c.27.v.26. & Marc. c.15.v.15.

Hebræa verò, vel Syriaca, non Græca illa, ἀββὰ, Marc.c.14.v.36. Rom. c.8. v. 15. Gal. c. 4. v. 6. ἀλληλούια, Apoc. c. 19. v. 1. 3, 4, 6. ἀμὴν, qod passim occurrit. βελίαλ, Cor. ep. 2. c. 6. v. 15. γέενναν. qod toties inculcatur, Matth.c. 5. v.22,29,30. & alibi sæpè, cum apud eundem, tum & apud Evangelistas, Marcum c. 9. v. 43, 45, 47. & Lucam c 12.v.5. & Apost. Jacobum c.3. v.6. μαμωνᾶ, Matth. c.6. v. 24. & μαμωνᾷ, Luc. c.16. v. 9. 11, 13. μανίας, Joan. c. 1. v. 41. & c.4. v. 25. πάσχα, Matth. c. 26. v. 2, 18. & alibi sæpè. ῥαββὶ, Matth. c.23.v.7,8. & c.26. v.25,49. Marc. c. 9. v. 5. & c. 11. v. 21. & apud Joannem numerosè. & ῥαββουνὶ, Marc. c. 10. v. 51. pro qo ῥαββόνι, Joan.c.20.v.16. ῥακὰ. Matth.c.5. v. 22. ναβαωθ, Rom. c. 9. v. 29. & Jac.c.5 v.4. σάββατον. Joan. c 5.v.9. & alibi passim. Et σαββατισμὸς, Hebr. c.4. v. 9. σατᾶν, Cor Ep. 2. c. 12. v. 7. Et σατανᾶς, Matth. c 4. v. 10. et alibi sæpenumerò. σατὸν, Matth. c. 13. v. 33. σίναπι, Luc. c.1.v.13. ὡσαννα. Matth. c.21.v.9. 15. Marc.c.11.v.9 10.

Formulas autem phrasesqe, qod attinet, etiam si multas congesserit avtor iste, qæ apud Græcos scriptores, etiam probatissimos, reperiuntur; qanqam in qibusdam asserendis (qod pòst, cum Deo bono, ostendendi locvs dabitur) lapsus videtur; non tamen hoc evincit, nihil qicqam interesse inter stylum, qo usi Novi Testamenti scriptores, eumqe qo profani illi, si aliæ freqentes reperiantur, qæ lingvæ Græcæ scriptoribus purioribus illis insolentes plane fuerint.

Tum de usu sensuqe vocabulorum, illud observarunt viri magni, qod nemo hactenùs est inficiatus, nec etiam inficiari qisqam poterit, nisi mero meridie solem ortum negare, animum obstinaverit, Testamenti veteris interpretes Græcos, hosqe secutos Novi scriptores, vocabulis G æc s plures sensus significatusqe tribuisse, qam Græci sermonis usus receptior ferat; qia qæ illis in sensu primo proprioqe apud Hebræos respondent, nationes in eâ lingvâ plures designant.

Moris

Moris istius exempla suppeditant havd pavca V. C. Daniel Hejnsius in *Aristarcho sacro*, & Sixtinus Amama in *appendice ad paranesin de excitandis lingvarum studiis*. Ego unum avt alterum tantùm proponam.

Vox σαρκὸς apud Græcos scriptores profanos pro *corporis parte* aliqâ, unâ propriè, aliâ unâ & alterâ minus propriè, usurpari, monuit Galenus method. med. l. 10. συνεκδοχικῶς, pro *corpore toto* sumi, docet H. Stephanus *Lexic. Ciceron. Graco Lat.* *fructuum* etiam quorundam *pulpam* eâ voce designari, ex Theophrasti scriptis discimus. Atqi σαρκὸς nomine (qod pro αἱματος apud Hejnsium reponendum p. 211.) horum nihil intelligitur, ubi dicitur, Joannis, Evang. cap. 1. v. 13. οἱ οὐκ ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς. ubi ibid. v. 14. καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο. ubi Pavlo ad Rom. c. 1. v. 3. ἐκ σπέρματος Δαβὶδ κατὰ σάρκα. ubi cap. 3. v. 20. οὐ δικαιωθήσεται πᾶσα σὰρξ. ubi cap. 6. v. 19. διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς ὑμῶν. ubi cap. 7. v 18. οὐκ οἰκεῖ ἐν τῇ σαρκί μου ἀγαθὸν: ubi cap. 8. v. 1. & 4. οὐ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν. v. 5. οἱ κατὰ σάρκα ὄντες v. 6. τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς. v 8 οἱ ἐν σαρκὶ ὄντες. v. 9. οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκὶ v. 13. εἰ κατὰ σάρκα ζῆτε ubi ad Hebr. c. 5. v. 7. ὃς ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς σαρκὸς αὐτοῦ ubi ad Galat. c. 5. v. 19. τὰ ἔργα τῆς σαρκὸς. ubi ad Ephes. c. 2. v. 3. ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς σαρκός qibus locis τὸ σὰρξ nec eorum qos diximus, ullo, nec uno tamen modo sumitur; sed nunc pro ipso *homine*; nunc pro *humanâ naturâ*; nunc pro ejusdem *infirmitate*; nunc pro *vitiositate*; qia scil. בשר Hebraico ista designari consveverunt. Ecqem avtem mihi avtorem profanum dabis, qi formulas illas, in codicibus sacris, adeo freqentes, adeò familiares, ἐν σαρκὶ εἶναι, κατὰ σάρκα εἶναι, ζῆν, περιπατεῖν, στρατεύεσθαι, eo præsertim, qo Apostolus sensu, vel unicâ saltem vice usurpaverit? Adjici poterat his formula illa σὰρξ καὶ αἷμα, & αἷμα καὶ σὰρξ, *caro & sargvis*, sive *sangvis & caro*; (qam Judæorum Magistris familiarem esse docet V. Cl. Drusius Annot. in N.T. part. alt.) Domino Christo, Matth. c. 16. v. 17. sed & Pavlo, ad Galat. c. 1. v. 16. & ad Eph. c. 6. v. 12. pro *homine*, sive *natura humana* (qo modo Sirachidæ c. 14. v. 15. γενεὰ σαρκὸς καὶ αἵματος est *genus humanum*) Apostolo avtem eidem ad Corinth. Ep. c. 15. v. 50. pro *naturâ corruptâ*, sive *corruptioni obnoxiâ* usurpata. Sed pergamus.

Τῷ σαρκὶ τὸ πνεῦμα in sacrâ pagniâ opponitur. ecqid avtem scriptoribus profanis πνεῦμα? *ventum* significat. idemqe, esto, denoter, ubi D. Christus Joannis c. 3. v. 8. τὸ πνεῦμα, ὅπου θέλει, πνεῖ. etiamsi

nusqiam

nuſpiam alibi in N. T. paritèr uſurpetur. *Flatum* ſive *halitum* deſignat. idemqe, me Cajetano calculum ſponte concedente, deſignet, in illis Jacobi c. 2. v. 26. τὸ σῶμα χωρὶς πνεύματος νεκρὸν. pro *afflatu* ſumitur. Et per me licet, ſumatur Act. c. 20. v. 22. δεδεμένος τῷ πνεύματι. cæterum, qia latiùs longè patet Hebræorum רוח qam Græcorum πνεῦμα, prout apud avtores profanos uſurpatur; ut huic reſpondeat, cum idoneum magis nihil occurreret, aliis planè ſenſibus ac notionibus exprimendis ſcriptores ſacri adhibuerunt. Hinc illa, Joannis c. 4. v. 24. πνεῦμα ὁ θεός. & c. 1. v. 31. τεθέαμαι τὸ πνεῦμα, & v. 33. ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι. & c. 3. v. 6. τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ πνεύματος, πνεῦμά ἐστιν. & c. 7. v. 39. οὔπω γὰρ ἦν πνεῦμα ἅγιον. & Hebr. c. 1. v. 14. λειτουργικὰ πνεύματα, & c. 12. v. 23. πνεύματα δικαίων τετελειωμένα, & Marc. c. 3. v. 11. τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα. & Theſ. Ep. 1. c. 5. v. 23. τὸ πνεῦμα, καὶ ἡ ψυχὴ, καὶ τὸ σῶμα. & Rom. c. 8. v. 1. οἱ κατὰ πνεῦμα περιπατοῦντες & v. 5. οἱ κατὰ πνεῦμα ὄντες. & Gal. c. 6. v. 1. ἐν πνεύματι πραότητος. & Cor. Ep. 1. c. 12. v. 10. διακρίσεις πνευμάτων. et alia innumera. qibus locis τὸ πνεῦμα nunc *numen* ipſum; nunc in numine, *tertiam*, qam dicimus, *hypoſtaſin*; nunc *angelos*; nunc *dæmonas*; nunc *animam humanam*; nunc in animâ τὸ ἡγεμονικὸν, *mentem*; nunc *partem* animi *regenitam*; nunc *ſanctificationis donum*; nunc *dotes* qaſdam *peculiares*; nunc *animæ diſpoſitionem* qamlibet, deſignat. qæ ſcriptoribus exoticis peregrina reverâ & extranea ſunt.

Αἰὼν Græcis *ſeculum, ætatem, æternitatem* ſignificat. Verum noſtris, non hæc tantum, licet & hæc, ſed *mundum* etiam ipſum, prout עולם Hebræis utrumqe denotat. hinc illa, Hebr. c. 1. v. 2. δι' οὗ καὶ τοὺς αἰῶνας ἐποίησε. & c. 11. v. 3. κατηρτίσθαι τοὺς αἰῶνας. Sed & qod Apoſtolus Cor. Ep. 2. c. 4. v. 4. ὁ θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου nuncupat; qem Chriſtus apud Joannem c. 12. v. 31. & c. 14. v. 30. & c. 16. v. 11. ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου. fruſtra enim ſunt, in qibus eſt Irenæus *adv. Valent.* l. 3. c. 7. qem & Jo. Chryſoſtomus & Theophylactus ſequntur, qi qo hæreticorum cavillationes eludant, de Deo verè dicto intelligi volunt utrumqe conjunxit Apoſtolus idem Epheſ. c. 6. v. 12. ubi dixit τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ κόσμου τούτου. Qin & κόσμος pro totâ *mundi fabricâ* Græcis eſt familiare, & peculiaritèr qandoqe pro *cælo*. At ſacris ſcriptoribus, præter mentem iſtam, variè admodum adhibetur; nunc pro *hominibus mundi* ipſius *incolis* generatim ſumptis, ſive pro *genere humano*, Joan. c. 3. v. 16. οὕτως ἠγάπησεν ὁ θεὸς τὸν κόσμον. i. e. ut rectè Calvinus, *genus humanum*. inde qæſita ἐκ τοῦ ἀμ-

τὰμφιβολίας elegantia eidem c. 1. v. 10. ἐν τῷ κόσμῳ ἦν· καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω. *in mundo fuerat is, per quem conditus est mundus; nec tamen eum norat mundus.* nunc pro *mundi amasiis*, hominibus impiis improbisqe, de qibus, Joan. c. 15. v. 19. μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος. et c. 17. v. 9. οὐ περὶ τοῦ κόσμου ἐρωτῶ. et Joan. Ep. 1. c. 5. v. 19. ὁ κόσμος ὅλος ἐν τῷ πονηρῷ κεῖται. inde formæ illæ ἀποδιαιρετικαὶ, εἶναι ἐν τῷ κόσμῳ et εἶναι ἐκ τοῦ κόσμου Joan. c. 16. v. 19. 33. & c. 17. v. 11, 14, 16. nunc pro *gloriâ, potentia, opulentia*; qibus homines imprimis operam dare solent. unde illud Apostoli, Gal. c. 6. v. 14. ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται, κἀγὼ τῷ κόσμῳ. & Joan. Ep. 1. c. 2. v. 15. ἐάν τις ἀγαπᾷ τὸν κόσμον, οὐκ ἔστιν ἡ ἀγάπη τοῦ πατρὸς ἐν αὐτῷ. Alia ad navseam etiam adjungi & coacervari poterant. Verum ista impræsentiarum sufficient; qæ et ideò selegi magis, qia ex istis qædam singulis ferè paginis occurrunt.

Verum de istis seorsum infra videbitur. Interim qæsitum secundum aggredior, qò qæritur, *scriptores illi veteres, si reviviscant, utrum Apostolorum & Evangelistarum scripta intelligere possint.* Hoc tu asseris: Et præsumpto priore (qod nondum tamen satis firmatum est) niti adfirmas. *Sect.* 134. Ego verò exadversùm tibi hac in parte consisto denuò.

Ac primò, nego tibi illos, qâ Græcos Græciqe sermonis purioris duntaxat gnaros, potuisse multa in sacris codicibus posita intelligere, qum partim *Latina*, partim *Hebraica* sint Græcis freqenter immista, qalia non pavca supra dedimus.

Tum nec in rem tuam fore contendo, etiamsi hoc tibi concessum esset. Etiamsi enim dictio minus pura foret; fieri tamen posset, ut intelligerent etiam illi, qi lingvæ puriori duntaxat essent assveti. Cicero avt Salvstius, si reviviscerent, an non in scriptis Scholasticis, Boethio stolidè tributâ *scholarium disciplinâ, epistolis obscurorum virorum*, aliisqe ejusmodi, qisqiliis, an sterqiliniis dicam? Ennianis certè appellatione istâ dignioribus, (nisi sicubi voces exoticæ occurrerent) pleraqe intelligere possent? ecqis tamen scripta hæc, avt purè Latina, avt non etiam impuriſſima atqe inqinatissima, dixerit? Qod tamen non ita accipi velim, ac si scripta sacra cum putidis illis lacunis, vel cloacis etiam, committam; sed ut ostendam, non si prisci illi intelligere possint scriptum Græcanicè qippiam, inde confici necessariò, ut purè Græcâ illud conceptum sit. Imò missis (si id minùs placet) sterqiliniis illis, Apulejum unum, è seqioris ævi scriptoribus

feligamus. Hunc Tullius, si ad vivos redire concederetur, qin maximâ ex parte intelligeret, nullus ambigo. nec tamen stylum Apulejanum ideò purè Latinum avt Romanum esse assentiri qisqam me adegerit. Adjicere poteram Irenæi Lugdunensis Episcopi libros adversus sui temporis μυθοποιὸς καὶ μυθολόγους conscriptos. hos nemo non intelligat satis, qi Latinè qicqam norit, nec qisqam tamen lingvæ utriusqe peritus, dictionis phrasin purè Romanam, ac non planè Græcanicam potiùs dixerit. Unde etiam facilè constare poterat, etiamsi apud Epiphanium scripti hujusce ἀποσπασμάτα, vel πεμάχη magis, satis ampla & prolixa non supereſſent, avtorem lingvâ Græcâ scripsisse; nec opus ipsius primigenium, sed versionem esse duntaxat, qam in manibus habemus. Qin & Demosthenes avt Plato redivivi, si in scripta sacra inciderent, multa dubio procul intelligerent, qæ usus Græci non esse intelligerent tamen.

Verum urges *sect.* 135. &c. *Paulum cum Græcis locutum frustra, ni ab eis posset intelligi. qodsi ab illis, qibuscam agebat, qidni & à priscis pariter illis, si ad superos reverterentur?* At ego tibi illud facile concesserim. et nego tamen firmam satis esse consequentiam. Apostoli siqidem temporibus declinare ceperat lingva Græca, & à puritate priscâ havd parum desciverat, dum exoticas tum dictiones, tum & phrases Italas, Siculas, Syras, Pœnas, alias, partim imperii, partim commercii diuturni ratione usuqe admiserat. Ut ne adjiciam, minus purâ concepta, ab imperitis & plebejis, qibus non minùs qam sapientioribus & peritis rerum ac sermonis, debitores se agnoscunt scriptores sacri, sæpenumerò meliùs intelligi, qam si purissimâ & elegantissimâ conciperentur. qo Sect. 140. objectioni obviam catur.

Cæterum etiam literatissimis illis remoram non rarò objiceret, acceptionum formularumqe, qarum superiùs mentio facta est, occurrentium subinde insolentia; qo minùs multa adeo expeditè comprehenderent, avt sensum etiam literalem, qam vocant, facilè expiscarentur. Et ex eis etiam qæ probè satis intelligerent, avribus forsan insolentia acciderent non pavca. Demosthenes certè ipse in scriptis Pavlinis hæreret qandoqe; pluresqe fortasse salebras offenderet, qam facilè conjecerit, nisi qi rationem apud se pensiculatiùs putaverit, uti pavlo post ostendemus.

Sed ad Bezæ de sermone Apostolico dissertationem, qam *annotationibus* in Act. c. 10. subjecit, provocatur. sect. 136. Næ tu, Pfocheni,

cheni, valdè imprudenter, & inconsultè facis, dum ad eum provocas, qi jam olim litem contra te eo ipso in loco deciderit. cujus ego sententiam, cum prius adducere potuissem, qæ causæ tuæ jugulum, non impeteret tantum, sed confoderet planè; in hunc tamen locū reservatam malui, qo tuis temet telis confectū haberes, et cōtra te jam (qod leguleii ajunt) *in Curia rectus* consisteret, nec respui posset, qem pro te ipse vel testē adduxeras, vel Patronum advocaveras, vel avtorem lavdaveras, vel arbitrum judicempe cavsæ tuæ statueras. Avdi ergò Bezam jam tuum; sed nihil minùs qam tuam, qod tu rere, cavsam agentem, avt pro te in lite istâ pronunciantem. *Qod attinet*, inqit, *ad sermonis Apostolici simplicitatem, eam ego qidem non modò non reprehendo, sed etiam non possum satis admirari. —dicam certè qod sentio, qi hac simplicitate pios animos magis afficiant, scriptores prorsus nullos extare. neqe de rebus ipsis loqor duntaxat, sed de verbis ac dicendi genere. —— Sed cur ista potius simplicitas placeret, qam ornata elocutio, gravissimas cavsas habuerunt Apostoli: atqe adeò, cur interdum etiam balbutiendum, atqe adeō solaciſſandum cum vulgo putarent. Sic placuit Deo confundere hujus seculi sapientes, ut ex professo Paulus adversus Corinthios illos disertulos disserit. Deinde res erat illis maxima ex parte cum rudibus ac plebejis hominibus: qorum sermonem siqis ad Grammaticorum avt Rhetorum præcepta exegerit, ineptè profectò fecerit. Ut avtem Hebraismos permiserent. non modo hæc cavsa fuit, qia Hebræi erant, (potuisset enim Spiritus sanctus hoc qicqid erat in ipsis emendare, si displicuisset) sed qia cum de eis rebus disserent, qæ Hebraicis literis erant tradita, necesse fuit multa retinere, ne doctrinam qampiam novam afferre viderentur. et certè tam multos Hebraismos ab illis servatos fuisse minime miror; qum plerique sint ejusmodi, ut nullo alio idiomate tam faliciter exprimi possint: ut nisi illas formulas retinuissent, nova illis interdum vocabula, & nova dicendi genera comminiscenda fuerint, qæ nemo plane intellexisset.* Hæc ille, qibus nos & ista consignabimus: hoc tantum adjecto (qod & superius attigeram, *Hellenismos* cum nonnullis, an *Hebraismos*, ac *Syriasmos* cum aliis, magis idoneè forsan, dixerimus; phrases formulasqe & vocabulorum significationes intelligi, qæ *Orientalium linguarum, Hebræa Syræve idiotismum redolentes*, apud Græcos scriptores, Asiaticos presertim atqe Alexandrinos, seculi ut plurimùm inclinatioris duntaxat, in usu communi deprehenduntur.

CAPUT. VI.

Minus idonea paradigmata plurima Pfocheniana; cum & rarius usurpata, nec tam clara Hebraismi vestigia præferant. Temporum enallage nulli non lingvæ communis. Enallage ex usu peculiari in nonnullis. In Hesiodo aliisque quibusdam explicandis lapsum videri Pfochenium. Aoristus sæpe notat, qd fieri consveverit. De Ioan. 11. 37. ab Hejnsio dissessum. Mar. 15. 6. ex Matthæo explicatus.

IAm ad *selectiora* (uti ipse *Sect.* 30. appellat) *exempla* accedo; qibus de qæstione primâ ratiocinationis assumptum (*eisdem* nimirum *phrasibus verbisque locutos Græcos scriptores profanos, qibus & N. T. scriptores*) *ad oculum demonstrare* conatur. Adversus qæ prima nobis esto præscriptio ista. *selectiora* parum meritò dici horum non pavca, præ eis, qæ nos ante attigimus, qalia & plurima alia poterant exhiberi, & nos deinceps exhibebimus obiter nonnulla. partim qia Hebraismum qædam minùs clarum exhibent, qem illa palam præ se ferunt; partim qia rariùs interveniunt nonnulla, qum illa singulis materiis sint intercalaria, & nusqam ferè non occurrant.

Siqidem qæ primâ in facie collocantur, *sect.* 31, 32, 33. de *temporum enallage*, qâ *præsens pro futuro, præteritum pro præsenti*, vel etiam *pro futuro* ponitur, id duntaxat nobis ferè repræsentant qod nullius non lingvæ est communis affectio. qanqam exterorum avtoritates adductæ havd ita appositæ forsan censeri possint nonnullæ. Nam qod ex Demosthene, ὑφείληφα ἀντὶ τοῦ ὑπολαμβάνω, ex Luciano, μέμνημαι ἀντὶ τοῦ ἀναμιμνήσκω, adducitur, non tam à lingvæ usu generali, qam à verborum istorum ratione peculiari profluere videtur. atqe in altero, eo magis, qia præsens in istâ significatione (poetas si semoveris) nusqam ferè reperitur. qâ ratione & *memini*, & *odi*, apud Latinos, cum præteriti formam habeant, præsentis significationem obtinent, qia forma præsentis, qæ in usu sit, nulla est. sed & peculiari locutione *novi* & *noveram* iidem familiariter dicunt,

& illud,

& illud, qod præteriti perfecti, hoc, qod pluſqam perfecti, ut vulgo appellitant, formam gerit, præſentis ac imperfecti loco plurimùm uſurpant; cum tamen & *noſco* & *noſcebam* utrumqe legatur. Tum in Heſiodi illo,

ἔργων ἀνθ' ἀδίκων χαλεπὴν ἐπέθηκεν ἀμοιβήν,

non exiſtimo neceſſarium eſſe, ut ἐπέθηκεν, ἀντὶ τοῦ ἐπιθήσει ſumatur. ego malim reddere, *panam*, ſive *retributionem gravem ſolet exhibere.* ut ſit ἐπέθηκεν, ἀντὶ τοῦ ἐπιτιθέναι εἴωθε, ἐχᾷ, φιλεῖ. hoc enim ſenſu ἀόριſτα illa creberrimè uſurpantur. Sic enim Homerus Odyſs ξ. v. 464. de vino;

—— ὅς τ' ἐφέηκε πολυφρονέοντε καὶ ἀμφὶς ἀείσαι.

ad canendum impulit. i. e. *impellere aſſolet.* et Heſiodus ipſe v. 238.

Τοῖσιν δ' ὑπερμενέτης μέγ' ἐπήγαγε πῆμα Κρονίων.

Jupiter ipſe malum induxit grave cælitùs illis.

i. *inducere ſolet*; *ſæpenumero inducit.* qod proximè dixerat.

Πολλάκι καὶ ξύμπασα πόλις πακοῦ ἀνδρὸς ἐτίσεν.

Sæpe mali unius pœnas urbs integra pendit.

Demoſthen. Olynthiac. 2. Ὅταν, ἐκ πλεονεξίας καὶ πονηρίας τις ἰσχύσῃ, ἢ πρώτη παρέφασις καὶ μικρὸν πταῖσμα ἅπαντα ἀνέκοψε καὶ διέλυσεν. *ubi vires qis per avaritiã malaſqe artes acqiſivit, prima qæqe occaſio, & offenſio leviſſima, excuſſit omnia & diſſolvit.* i. e. *excutere & diſſolvere ſolet.* Iſocrates ad Demonicum: ταῖς τῶν φαύλων συνηθείαις ὀλίγος χρόνος διέλυσε. *Improborum conſvetudines exiguum dirimere ſolet temporis ſpatium.* Et rurſus: Κάλλος, ἢ χρόνος ἀνάλωσεν, ἢ νόσος ἐξήρανεν. *formam vel tempus abſumere, vel morbus corrumpere conſverit.* Hæc ubi chartis illeveram, virum literarum Græcarum peritiſſimum deprehendi, plane de hoc ipſo, qem Pfochenius adduxit Heſiodi loco paria mecum ſtatuentem, in *append. de Dialect.* c. 6. qo loco & geminam planè ex Homero *Il.* δ ſententiam profert de numinis vindictâ, in eâ explicandâ ab Evſtathio, qi eodem cum Pfochenio iſtic inclinat, diſcedens, in partes noſtras pedibus it.

Εἴπερ γάρ τε καὶ αὐτὸς Ὀλύμπιος οὐκ ἐτέλεσσεν,
Ἐκ τε καὶ ὀφὲ τελεῖ· σὺν τε μεγάλῳ ἀπέπασαν,
Σὺν σφῇσιν κεφαλῇσι, γυναιξίτε, καὶ τεκέεσσιν.

ubi ἀπέπασαν, pro ἀποτίειν εἰώθασιν, ut Heſiodo ἐπέθηκεν, pro ἐπιτιθέναι εἴωθεν, dictum, rectè vult Stephanus. qi & inter multa alia qæ congeſſit ibidem exempla, ſubjungit & Homeri illud ex *Il.* α.

Ὃς κε θεοῖς ἀπιθήσαι, μάλα δ' ἔκλυον αὐτῷ.

h. e. κλύειν εἰώθασι.

Qi Dijs parnerit, hunc præcipùe exaudibant.

i. e, *exaudire consueverunt.* Eodum modo Christi illud Joan. c. 11. v. 33. εὐχαριστῶ σοι, ὅτι ἤκουσάς μου, exponit V. C. Hejnsius in *Aristarcho* suo. cap. 24. ἤκουσας, ἀκούσεις, vel ἀκούειν εἴωθας. qod hoc tamen loco nevtiqam necessarium videtur. nam qod ex Tertulliano affertur, qi verterit, *Gratias ago tibi, qia semper me exaudias*; videtur is locum strictim citando, incisa duo in unum contraxisse, ne iteratò idem poneret. Habetur libri adversus Praxeam cap. 23. Verum pari prorsus citra controversiam modo locutus est Marcus Evangelista, c. 15. v. 6. Κατὰ δὲ ἑορτὴν ἀπέλυεν αὐτοῖς ἕνα δέσμιον. pro eo qod Matheus c. 27. v. 15. Κατὰ δὲ ἑορτὴν εἰώθει ἀπολύειν ἕνα δέσμιον τῷ ὄχλῳ. *solvebat*, inqit ille, qod iste, *solvere solebat.* Eundem & temporis futuri verborumusum apud Hebræos observat vir doctiss. Simeon de Muis in sacris variis, c. 11. *E consvetudine* scil. *idiomatis Hebraici, verbo futuri temporis, rem, qæ fieri soleat, frequenter atqe eleganter exprimi.* ita ישתה & ינחש *bibet & augurabitur.* Gen. c. 44. v. 5. interpretatur is, *bibere solet*, et, *augurari solet.* itaqe locum sic Davidæi, *Qem surripuistis scyphum, is est, in qo potare herus meus, & ad se venientium fidem experiri solet.*

CAPUT. VII.

De Phil. 1. 23. *disceptatur. Hebraismus ei à Pfochenio affictus.* ἀναλύσαι, ἀντὶ τῦ ἀναλυθῆναι. *Infinita in* Kal *passivè sumi exempla Pfocheniana non probant. Indefinitè usurpata multa passivè possunt efferri. Historia* 2. *Reg.* 21. 8. *expenditur & explicatur. Nutrix mater dicta. Scaligeri* σφάλμα μνημονικὸν. *at non genitrix. A Camio discessum. Locus* 1. *Annal.* 3. 16. *expenditur. A Junio discessum. Genuisse Nasoni dictus, qi adoptaverat. Piscateris vacillatio, & lapsus memorialis. Zedekiæ duo. Gen.* 50. 23. *explicatur, ex c.* 30. 3. *Locutiones syllepticæ. Hym.* 91. 12. *Num.* 26. 59. 3. *Reg.* 1. 6. *explicantur. Expenditur & explicatur locus subdifficilis*

ſubdifficilis. 2. *Reg* 24.1. *Evlogii interpretatio rejecta. nec Theodoreti admiſſa. nec Pſeud-Auguſtini.* Piſcatoris *audentior; etiam vix pia. Iunii ſupplementum minus neceſſarium. minus tamen audax ipſe* Piſcatore, *a qo audacia nomine notatur.* Piè *magis Doctores Iudæi. Veram videri interpretationem, ut verbum indefiniti è ſumatur; copula (qod ſape fit) pro cauſali. Deut.* 32. 37. *expenditur & explicatur. Altare,* Dei menſa; *victimæ,* cibus. *Gen.* 41. 13. *&* 2. 20. *&* 15. 6. *&* 9. 6. *&* 48. 1 2. 3. *Reg.* 22. 28. *Luc.* 6. 38. *&* 12. 20. *locutiones indefinitæ.* לקרא *non paſſivè ſumitur Gen.* 4. 26. *nec* בצרוף *Hymn.* 66. 10. *nec* באמר *Hymn.* 42. 4. *nec* אמר *Prov.* 25. 7. *Locus Tob.* 3. 13. *à Iunio parum rectè redditus. Verſus* 6 *&* 7. *ibidem explicati.* ἀπολυθῆναι, *defungi. Ad* Philip. 1. 23. 2. *Tim.* 4 6. *redditur.* ἀνάλυσις, *reſolutio. de morte uſurpatur. Epicharmi verba apud* Plutarchum *reſtituuntur; Antoninum ſupplentur.* ἀναλύσις, *dimiſſio. à gladiatoribus certamine exacto dimiſſis; vel vectoribus itinere confecto, lora ſolventibus,* Beza. *Tertulliani varia lectio. aliud* καταλύειν, ἀναλύειν *aliud.* ἀπόλυσις *de morte. Matth.* 26. 24. *explicatur.* ἀνάλυσις, *reditus. Stobæus emendatur.* ἀνάλυσις, *migratio, diſceſſus.* ἔξοδος, *exitus tranſitus; de morte. à tentorii funes vel navis rudentes ſolventibus. tractum. cur* ἀναλυσαι, ἀντὶ τῦ ἀναλυθῆναι, *nulla ratio.*

SEct. 35. qod *plerique* dicuntur *tradere* Philip. c. 1. v. 23. *ex Hebraiſmo poſitum eſſe* τὸ ἀναλύσαι ἀντὶ τῦ ἀναλυθῆναι qinam illi plerique ſint, ego plane ſum neſcius. neqe hactenus in aliqem, qi id tradiderit, incidi. Qod avtem ipſe ſubdit, qo Hebraiſmi ſaltem ſpeciem induat, *infinitiva & gerundia in Kalſape paſſivè uſurpari;* ſed & *gerundia Latinis paſſivè ſumi qandoqe;* etſi qi negent non deſint, evinci poſſe videtur. Cæterum *infinitiva Hebrais,* ubi cæteroqi verba ipſa non promiſcuè uſurpantur, in flexurâ primâ

primâ *passivè sumi*, non evincunt, qæ istic allata sunt. Id qo liqidius eluceſcat, sic habeas. Hebræis solenne est verba sæpenumerò indefinitè usurpare; qæ passivâ formâ vertendo optimè expresseris. exempla pavca, sed illustriora dabimus.

De duabus Herodici Thessali natis Livius l. 40. *Theoxena multis petentibus aspernata nuptias est. Archo Poridi cuidam nupsit, & apud eum plures enixa partus, parvis admodum relictis omnibus, decessit. Theoxena, ut in suis manibus liberi sororis educarentur, Poridi nupsit; & tanqam omnes ipsa enixa foret, suum sororisqe filios in eadem habebat curâ.* De Micale & Merabe, Savlis filiabus, havd absimile qiddam refert historia sacra Reg. l. 2. c. 21. v. 8. *Accepit rex qinqe filios Micalis filiæ Savlis, qos peperit Hadrieli Barzillæi filio.* nodus istic non unus. primò unde Micali proles, qæ ἄπαις defuncta dicitur. Cap. 6. v. 23. tum qomodo Adrieli ea prolem sustulerit, cui non ipsa, sed Merab soror ipsius est uxor data, Lib. 1. c. 18. cum Paltieli ipsa nupserit. Lib. 1. c. 25. v. 44. & l. 2. c. 3. v. 14. Priori solvendo Junius (qod & Piscator probat) *sororis* nomen interserit. ut sit *sororis Micalis*. qod firmatum it ex versu 19 ubi *Golias* idem dicitur, qi Paralip l. 1. c 20. v. 5. *Goliæ frater* perhibetur. cui adjici potest & illiud Jerem. c. 32. ubi Hanameel vers. 12. Jeremiæ *patruus* dicitur, qi vers. 8. ejusdem *patruelis*, sive *patrui filius* dictus fuerat. sed et qod Mattanias Jeconiæ *patruus*, sive *patris frater* perhibetur, Reg. l. 4. c. 24. v. 17. qi Annal. l. 2. c. 36. v. 10. ejusdem *frater* nuncupatur. At Chaldæus; *filios Merabis, qos educaverat Mical.* Hunc sequntur Judæi doctores plerique, Camius, Jajrus, Esajas, & Ezræ filius; qi ideo Micalis filios dictos volunt, qæ Merabis erant, qia illa educavit, & pro suis habuit. qod Archus liberis præstitisse Theoxenam retulimus. cui adjici poterit, qod *matris* nomine (id monente Nonio) *nutrix* qandoqe veniat. hinc Maro Æn. l. 8. de lupâ qæ Romulum Remumqe expositos nutricabat.

Geminos huic ubera circum
Ludere pendentes pueros, & lambere matrem.

Ad qem locum Servius, *Matrem. i. qasi matrem, cujus affectum pueris exhibebat. sanè etiam veteres nutrices matres vocabant.* Plavtus Menæch. prolog.

Ita formâ similes pueri, ut mater sua
Non internosse posset, qæ mammam dabat,
Neqe adeò mater ipsa, qæ illos pepererat.

qem

qem locum, puto, Jo. Scaliger in animo habuit, qum in *notis ad Maronis Cirîn* scripsit, *Nutrix etiam mater Plauto in Mercatore; et obstetrix etiam mater eidem in Truculento.* sed *Mercatorem*, opinor, pro *Menæchmis*, per memoriæ lapsum posuit.

Sed restat alter scrupulus; qomodo illos Mical *genuisse* sive *peperisse* dici possit. Siqidem hac ratione *genitricem* à *matre* latiusculè sumptâ, ut nutricem etiam comprehendat, distingvi volunt Grammatici. Hunc ut eximant nonnulli, è qibus Camius. volunt *gignere*, vel *parere*, pro *educare* sumi. trahit horsum is illud ex historiola Ruthæ c. 4. v. 17. *Naomiæ natus est filius.* qum eum illa tamen non peperit, sed enutriverit duntaxat. v. 16. verum aliud *gignere aliqem*, sive *aliqam, filium*; aliud *natum esse alicui.* nam & *nobis natus* dicitur Christus. Es. c. 9. v. 6. & Luc. c. 2. v. 11. & apud Juvenalem sat. 9. cui ope suâ patris nomen acqisiverat, patrono parasitus,

Qod tibi filiolus vel filia nascitur ex me.

Tum adjungit illud, Num. c. 3. v. 1. *Hæ sunt generationes Aaronis & Mosis*; cum Aaronis filii soli recensentur. sed, *Mosis*, inqit ille, *perhibentur esse. qia sub Mose educati atqe instituti.* Sed & istud longiùs petitum videtur, & consangvinitatis ratione potiùs dictum, meritò censeatur.

Ad adoptionis itaqe ritum alii confugiunt. et *gennit* pro *adoptavit* dici volunt. Sic enim inqiunt, Annal. l. 1. c. 3. v. 16. Jeconiæ *filius* Zedekias dicitur; cum iste tamen illius *patruus* existeret; successionis ratione. qomodo de Avgusto, qi adoptionis jure Julio Cæsari successit, Naso *Metamorph.* l. 15.

Qam sua progenies; nec enim de Cæsaris altis
Vllum majus opus, qam qod pater extitit hujus,
Qam tantum genuisse virum, qi nominis hæres, &c.

Hoc enim volunt nonnulli, inter qos Junius ad Annal. l. 1. c. 3. & in *Parall.* l. 1. c. 2. & Brughtonus noster in *concentu Scrip.*. nam Piscator istic ἀλλοσφάλλεται deprehenditur. siqidem in *Scholiis* ad Annales, *Tsidkia*, inqit, *filius ejus; scil. Jechoniæ; non naturalis, sed legalis, successor nempe in regno.* at in curis posterioribus idem, in *scholiis* scil. ad Matthæum, *Ego puto*, inqit, *in Chronicis recenseri duos Sedechias; qorum prior numeratur inter filios Josiæ, posterior verò inter filios Jehoiakimi: hunc posteriorem in locum Jechoniæ à Rege Babylonia suffectum esse; ac proinde propriè in loco citato* (nempe 2. Reg. 24. v. 17.) *fratrem nominari.* Hæc ille. in qibus, de Jechoniæ suc-

 cessore

cessore qod statuit, ego ampliandum censeo. Leviculum est enim, qod bonus senex memoriâ l plus, *fratrem* dicit in Regum historiâ nominari, qum illic diserte *patruus* dicatur. qod superius p vlò, aliâ occasione indicavimus. *Chronicorum*, qam app llant, historiam voluit, cum *Regum* lavdaret. Verum de duobus Sedeciiis qod opinatur scripturæ sacræ contextus mihi liqidò satis prodere videtur. Sic enim verba habent in stirpis Davidicæ genealogiâ producendâ; *Filii Josia, Primogenitus Johanan, secundus Joakim, tertius Tsedekias, qartus Shallum. Filii autem Joakimi, Jeconias filius ejus, Tsedekias filius ejus.* Qo loco qare *Sedekias duos* in unum conflemus, rationem nullam video; præsertim cum *Ezechias* parites *duos* in eodem Capite Vers. 13. & v. 23. legamus Nec videtur destina satis valida locutio poetica, qæ sermonis historici interpretationem, coactiorem saltem, nullo alio tibicine suffultam sustineat. Nec hic itaqe locus locum istic obtinebit Ut nec illud insuper adjiciam aliam esse adoptionis, qa Julio Avgustus, qod Naso respexit, aliam successionis meræ, qâ Jeconiæ Sedekias suffectus est, existere rationem.

Illud forsan videri poterit, Chaldæi versioni firmandæ, non ineptum, qod Genes. c. 50. v. 23. etiam *filii Maciris filii Manussis nati* p rhibeantur *super genua Josephi.* ubi *nati* sunt. pro *educati* sunt, positum videri possit. sed dictio po is est ἑλληνιστικὴ qod Junio visum. qi reddidit, *nati sunt & educati super genua Josephi* vel συνηθικὴ potius, *nati ponebantur*, sive *educabantur, super genua Josephi.* qomodo & Rachel de Bilhâ ancillâ suâ. Cap. 30. v. 3. *ut pariat super genua mea.* i. e. ut rectè Piscator; *ut pariat ponendos* (sive *educandos*) *super genua mea.* Junius: ut *partus ejus excipiam gremio, & tanqam meo habeam* Chaldæus qem et Jajrus sequitur. *pariat ea, & ego* ארבי *educam.* ut Esaiæ c. 1. v. 2. גדלתי *educavi. nam* רב et גדול freqenter pro eodem usurpantur. itaqe Ezræ filius cap 50. ילדו exponit גדלו *educati sunt.* ubi Chaldæus; *Maciri nati sunt* וזבו *& educavit eos Joseph.* et Jajrus; *educati sunt*, sive *creverunt, inter genua ejus. super genua*, dixit Moses, qod *in manibus* Livius. altera phrasis à *nutricibus*, qi infantulos manibus gestant; qô allusum Hymn. 91. v. 12. altera à *parentibus*, sive *avis*, avt *aviis*, sumpta, qi filios avt nepotes parvulos oblectamenti causâ, *super genua collocare* solent: qod Piscator adnotavit.

Verum expeditior mihi videtur de Micale extricandi via, qam et Brugtonus noster suggerit. ut verbum *genuit* indefinitè sumatur.

qos

qos gennit, sive *peperit qædam*, Merab nimirum. nos dicimus *which one bare*. i. e. explicatius loqendo, *qi geniti sunt*. sive, ut optimè in eam mentem Castellio, *ex Adriele genitos*. sic Num. c. 26. v. 59. *Uxor Amrami Jocebed filia Levi, quam peperit Levi in Ægypto*. i. qam *peperit qædam*. uxor nempe ejus. i. e. *qæ ei cata est*, sive, ut Castellio, *ei in Ægypto natam*. nec est opus cum Junio *uxorem* interserere. Sic & Histor. Regum l. 3. c. 1. v. 6. de Adonia dicitur, *Et peperit eum post Absalomum*, cum tamen mater eadem utriusqe non fuerit; sed Adoniæ Chaggitha, Absalomi Maaca. Reg. l. 2. c. 3. v 3, 4. itaqe Jun. *peperat eum* [*Chaggitha*] *post Absalomum* [*natum.*] nostri, *peperit illum* [*mater ejus*] *post Absalomum*. Castell. [*a matre*] *post Absalomum genitus*. qi si & illud, *a matre*, reticuisset, (è qâ enim, nisi è matre gigni poterat?) historici mentem abunde satis expressisset. Absalomo utiqe ætate, sicut minorem, ita proximum, ac Salomone consequentur majorem, Adoniam extitisse. Sed ab hoc paradigmate, nobili satis, ad aliud havd nobile minus transeamus. Histor. Reg. l. 2. c. 24. v. 1. *Ira autem Jovæ ulterius accensa est adversus Israelem, & incitavit* Davidem *in eos. &c.* plurimùm hic se torqent interpretes, qo modo Deus Davidem excitasse dicatur ad id faciendum, qod ipsi displicuit, & de qo supplicium in suis à Davide exegit. nec novus hîc scrupulus. Christophorum qendam olim cum malè haberet, Evlogium Alexandrinum per literas de eodem consuluit, uti Photius avtor est *Biblioth. Cod.* 230. Huic avtem respondet Evlogius, Græcum interpretem secutus. scripturam sacram κυρίου. i. *Domini*, sed & *Dei*, nomen tribuere qandoqe, non Deo vero, sed *Diabolo*, neqitiæ ac pravitatis principi. huc accersit illud Christi de *dominis duobus* Matth. c. 6. v. 24. & Apostoli illud de *Deo hujus seculi*, ad Cor. Ep. 2. c. 4. v. 4. addit tamen, non tam κύριον, *dominum*, qam ὀργὴν κυρίου, *iram Domini* hîc dici, qi in Paralip. l. 1. c. 21. v. 1. *Diabolus* dictus sit. Verum solutionem istam Photius nullus probat; qi Theodoretum aliosqe sanctos patres nodum istum fæliciùs avtumat solvisse. Theodoretus ergo ipse qid? ἐπέτρεψε. τουτέστιν, ἐνδέδωκε, συνεχώρησε· κωλύειν δυναμένῳ, καὶ ἐκώλυσε. τὴν συγχώρησιν ἐνόμισεν ἐντολήν. *incitavit*, inqit, id est, *permisit*, *commovit*. i. e. *concessit*: *in pœnam populi*, *prohibere*, *cum posset*, *non prohibuit*. *mandatum pro concessione sumitur*. Hæc ille in Reg. l. 2. q. 37. Utrumqe & Evlogii & Theodoreti commentum in commentariolos suos *in octateuchum* retulit Procopius Gazæus. At Avtor mirabilium S. scr. qi Augustini no-

mine proſtat, l. 2. c. 13. *Deum ipſum moviſſe* diſertè pronunciat, ob peccata populi. et diſertiùs, imò fidentiùs ὑ τολμηοτερον Piſcator; *Incitavit, ipſe Jehova; nam apertè de Jehovâ utrumque dicitur; quod ira ejus accenſa fuerit in Iſraelitas, & quod incitarit Davidem, dicendo. i. e inſpirando. inſpiravit autem per Satanam, ut apparet ex collatione* 1. *Chron.* 21. 1. *h.e præcepit Satanæ ut inſpiraret. confer.* 1. *Reg.* 22. *v.* 22. verum iſta vix pronis avribus mens pia exceperit. nec adducta loca firmant ſatis. Interim avdaciæ reum Junium peragit, ipſe juſto plus avdentior, qod vertit, *Qumqe incitaſſet adverſarius Davidem. avdax*, inqit, *ſupplementum; & qod ipſa verborum conſecutio reſpuit.* Ex Hebræis deniqe doctoribus R. David, & Levi; ad *cor*, ſive *cogitationem*, *Davidis* rejiciunt. ita tamen ut nec Deum prorſùs excludant; cujus providentiâ reguntur ac diſponuntur univerſa: unde illud Joſephi ad fratres ſuos, *Non vos, ſed Deus me miſit huc.* Geneſ. c. 45. v. 10.

Cæterum ſunt reverâ coactiores interpretationes iſtæ univerſæ; nec ad κρησφύγετα iſta refugere eſt opus. expedita difficultatum harum exolvendi ratio futura eſt, ſi illud *incitavit* indefinitè ſumatur & reddatur; *incitavit* (*aliqis* ſcil.) *Davidem* i. *David incitatus eſt, ad numerandum populum.* à qo, niſi a *Satanâ*, cujus mentio expreſſa in Annalibus ſacris; ubi hiſtoria eadem denuò narratur? qod tamen textui hoc in loco infectum non oportuit; ne amplius diceretur, qam Spiritus ſanctus, qo hiſtoriæ concinnator actus eſt, hoc loco dici voluerat. qod ſi *avdax ſupplementum* cenſeatur, qod nihil ſupplet, niſi qod alibi hâc ipſâ de re dictum ſit, qanto magis avdaciæ deputabitur, id Deo tribuere, qod nec iſtic nec illic etiam neceſſariò aſcribitur? Cavtiùs et religioſiùs Caſtellio; *Eo impulſus eſt. David*, &c. In hac avtem interpretatione etiamſi lubens acqieſcam; ſubjiciam tamen qod penſiculatius iſta perpendenti ulterius mens ſuggerit. Hebræis *copula cauſſæ* notionem freqenter ſatis induit. Geneſ. c. 12. v. 1. ואמר *Dixerat enim Jova Abramo.* Jun. Hymn. 60. v. 13. & 108. v. 13. *Exhibe nobis auxilium, qa ab hoſte tuti ſimus:* ושוא *vana eſt enim qam homo pollicetur, ſalus.* Eſaiæ c. 64 v. 5. *Ecce, tu iraſceris;* ונחנו *qia nos peccavimus.* Qid & ſtic vertamus? *Ira avtem Jovæ rurſus exarſit adverſus Iſraelem: nam inſtigatus fuit*, avt *eo qod inſtigatus fuerat, David adverſus illos, ut Iſraelem Judamqe recenſeri mandaret.* Ut Davidis in populo recenſendo lapſus, iræ divinæ flabellum, non flagellum prædicetur. ego certè, qod

obſtet,

obstet, nihil video: peritis tamen piisque aliis pensitandum proposito, ad alia notæ congeneris jam pergo.

Devt.c.32.v 37. ואמר *& dicet.* qæritur, qisnam iste, qi dicturus dicitur. R. Abraham Ezraides, *adversarius.* Vatabluſqe itidem: *Qum dicet Hostis, ridendo vos.* nec alitèr Latinus interpres vetus (qem sequntur & Genevenses nostri) qi vertit, *& dicent: adversarii, scil.* Nic. Lyranus. vel, *alii videntes*; Hugo Cardinal, ut sint hostium & alienigenarum verba, populo Dei in captivitate illudentium. At Græci interpretes, ὃ εἶπα πάντες. qos qi sequntur, *Dei verba* volunt esse, vel *suos increpantis*; qomodò Judic. c. 10. v. 14. & Jer.c.2.v.28. & c.11. v.11,12. qo Jajrus inclinare videtur; Procopius, & ab Oleastro palam concedunt: vel *gentibus insultantis*, qod Junio & Piscatori magis probatur. Joannes verò Calvinus vult esse *populi Dei, hostibus suis illudentis & insultantis, eosqe post liberationem suam qasi triumphantis.* Ego primis illis assentior. nec obstat interpretationi isti, qod avt *Dii* in plurali nominantur; qum pro more sic suo loqantur Ethnici, avt qod *victimis ac libaminibus vesci* dicatur: de Deo enim vero gemina censent cum eis, qæ de Deis suis opinabantur. Utavtem rectè Calvinus observat, *verbum*, dicet, *indefinitè sumitur*: eodemqe redit, ac si dictum esset, *dicetur.* in eo tamen cum Oleastrio idem halucinatus, qod de *sacrificantibus* dictum existimet, *adipem victimarum comedisse eos, libaminisq; vinum hausisse*, cum de *Deis* ipsis id dictum sit. hos enim victimarum suarum nidore, libaminumqe ac suffituum vapore, vesci illi existimabant. idemqe forsan eo magis de Deo vero sentiebant, qod & altare *mensa Dei*, & victimæ *cibus* Dei, in sacris dicta deprehendantur. Ezech.c.41. v.12 & c.44.v.16. & Malach c.1.v.12.

Genes. c.41.v.13. *Sicut interpretatus est nobis, ita fuit. me restituit in locum meum, illum verò suspendit.* at qis hoc utrumqe fecisse perhibetur? coactiùs nonnulli, qos commemorat Esraides, *Josephum fecisse*, qia *futurum prænunciaverit.* qomodo, *mundat* i.e. *mundum pronunciat*, sacerdos. Levit. c.14. v.11. Et Propheta, cum *extruere*, & *depangere*; tum & *diruere* & *extirpari* dicitur; qæ & qos vel extructum & depactum iri prædicat, vel demolitum & extirpatum iri denunciet. Jer. c.1. v.10. cum c.18. v.7,9 atqe ita Jo. Burgesius noster *adv. Amef.* c.4. S 9 Meliori (opinor) consilio, alii ad *Pharaonem* referunt, cujus & nomen textui ipsi Junius inseruit. qod minus tamen necesse fuit. Vertere poterat, *ego restitutus, ille vero sus-*

ſpenſus eſt. ut in margine Hebraiſmum adnotaret, *reſtituit, & ſuſpendit*, indefinitè uſurpatum utrumque; atque ita Græci, ἔστω συνεβη, ἐμε τε ἀπο[illegible] τ' [illegible]ν τε χρεμασθῆναι *ita etiam contigit. & me reſtitui, & illum ſuſpendi.* licentiùs pavlo Caſtellio: *ejus interpretationem, & me in integrum reſtituto & illo in crucem acto, eventus comprobavit.* Optime Jajrus. *Reſtituit, Pharao* ſcil. cujus mentio ſuperius facta. Cap 40 v. 2. *Eſt dejecta locutio. neqe enim exprimit qis reſtituerit; nec id vero opus erat. ſatis fuit dicere, reſtituit, is ſcil. cujus in manu ſitum erat; iſte autem fuit Pharao.* pariqe modo ſcripturas ejuſmodi defectivas accipere oportet; ut ii feciſſe intelligantur id qod dici ur, qorum muneris vel poteſtatis erat id exeqi.

Geneſ. c.2.v.20. *& nuncupavit Adam pecudem qamlibet, & volucrem, & beſtiam: ſed non invenit Adamo auxilium idoneum. non invenit* indefinitè. i. *non eſt inventum.* Græci, οὐχ εὑρέθη. qomodo qod Cap 15. v.6. de Abrahâ dictum eſt, *Credidit Deo, & reputavit illi in juſtitiam*, reddunt cum iidem, tum & Apoſtolus, Rom. c. 4. v. 3. & Gal. c.3.v.6. καὶ ἐλογίσθη, *& reputatum eſt.* ſed nec ineptè Junius; *non aderat. non inveniri*, pro *non adeſſe, non eſſe*, Hebræis familiare.

Sic cap 9.v.6. *qi effundit ſangvinem hominis, per hominem effundetur ſangvis illius: qoniam ad imaginem Dei fecit hominem* ad ſenſum rectè Jvnius *ad imaginem ſuam hominem fecit* [*Deus*] malim tamen, ut dictionis ſyntaxis retineatur, *ad imaginem Dei factus eſt homo.*

Hiſtor. Reg. l. 3. c. 22. v. 38. *et immerſit currum ejus* (Achabi in prælio occiſi) *in piſcinâ Samaritică, & linxerunt canes ſangvinem ejus, & laverunt arma ejus. immerſit, aliqis* ſcil. (neqe neceſſe eſt, ut cum Junio *avrigam* dicamus) i. e. *currus immerſus eſt.* ita Camius, *immerſit, immerſor* ſcil. ſive *is qi immerſerat. ſicut*, Geneſ. c.48. v.1. *dixit Joſepho.* & ibid. v. 2. *& nunciavit Jacobo. aliqis*, ſcil. pro eo qod eſt, *dictum eſt Joſepho; nunciatum eſt Jacobo. & laverunt arma*, qibus id ut facerent obvenerat, ſcil. i. *lota ſunt.* qanqam dictio iſtic eſt ambigua. itaqe pro eo qod *arma* Chaldæus, & cum eodem *conſentientes* Camius & Jajrus; *meretrices* exponit Levi Gerſomides, & Græci πόρναι.

In Novo Inſtrumento. Lucæ c.6. v. 38. *menſuram bonam dabunt in ſinum vobis. i. dabitur vobis menſura bona.* vel ab hominibus, vel a

Deo

Deo saltem. Et cap. 12. v. 20. *hâc nocte repetent à te animam tuam.* i. *ea a te repetetur.* neqe enim designatur, per qos id futurum sit. Sed & illud cap. 16. v. 9. ἵνα δέξωνται ὑμᾶς *ut recipiant vos in aterna tabernacula.* qidni commodissimè reddi possit? *ut recipiamini.* Videatur Piscator in *scholiis* ad locum. Apocal c. 12. v. 6. *habuit mulier in eremo paratum sibi a Deo locum, ut alerent eam.* hoc est, (qod disertè dicitur. v. 14.) *ut ibi aleretur.* ab eis scil. per qos id ut fieret à Domino est provisum.

His defixis, ad Pfochenij exempla accedo, Primus qem adduxit, locus est Genes. c. 4 v. 26. ubi לִקְרֹא vult passivè sumi. atqi ego illud Pfochenio nullus concesserim. de variis loci interpretationibus nihil dicam. ad verbum sic habet. *Tum captum est* (ab hominibus nempe piis, in corpus qoddam à fœce seculi secretis) *invocare nomen Jovæ.* neqe enim *nomen* ad *captum* refertur; qod & Abraham Ezræ monuit. Optimè Hieron. in qæst. Hebr. *Tunc initium fuit invocandi nomen Domini,* nam qod Junius reddidit, *tunc captum est invocari nomen Jehovæ.* sensum, non syntaxin secutus est: qod & in margine monitum voluit. neqe Pfochenius ipse, qia Sect. 65. ὅσα ἀφειδόμην, vertit, *qæ erepta,* & ὡς οἰκεῖα παραδιδόναι, *ceu propria transmitti,* ideò ab Halicarnasseo, avt participium illud, avt verbum istud, passivè sumi avtumabat.

Alter locus est ex Psalm. 66 v 10. *Conflasti nos, Domine,* בצרוף *secundum conflare,* i. e. *ut conflatur,* ὡς πυρέται LXX.) *argentum.* poterat qis eo confugere, ut diceret, *secundum conflare,* esse *secundum conflationem argenti.* sicut *velle* pro *voluntate* sumitur, *vivere* pro *vitâ.* verum nec id opus. infinitum indefinitè usurpatur. *secundum conflare,* i. *perinde ac conflet aliqs,* avrifex, an qis alius *argentum.* qod tamen rectè cum Junio vertas, *ut conflatum argentum.* Optimè Piscator: Hebr. *secundum conflare argentum.* i. e. *sicut conflant argentum. impersonalis locutio.* qanqam indefinitam nuncupare præoptem.

Tertius locus est Psalm. 42. v. 4. *Sunt Lachrymæ meæ cibo mihi interdiu & noctu,* באמר *dum dicitur mihi, ubi est Deus tuus?* sensus non displicet; sed nec μετάφρασις. ad verbum tamen, *in dicere,* idem est ac si diceretur, *cum dicunt.* Nec aliud de loco novissimo censendum, ex Prov. c. 25. v. 6. טוב אמר *satius est, ut dicatur,* (ad verbum tamen, *ut dicat*) *tibi.* rectè Piscat. *Hebr. Dicere tibi.* i. e. *ut dicat tibi.* scil. *magister aula;* Sive etiam ὁ καλῶν, *is qi invitavit*

tavit te, ut Dominus Lucæ c. 14. v. 10.

Eadem est ratio, qo ad seqentia viam muniemus, voti illius, qod Raguelis filia Sara concepisse perhibetur, in hist. Tobiæ c. 3. v. 13. εἶπον ἀπολῦσαί με ἀπὸ τ γῆς. qod Junius minùs commodè reddidisse videtur; *Dicens, ut liberes me ab hâc terrâ* qasi vel εἰπὼν scriptum sit; vel εἶπον qid ea *dicat*, indicet. cum insinuet potius, qid Deum *edicere* velit. ab εἶπα εἶπον in imperandi notione; ut ab ἔπυθα πύθου. sed fefellisse virum doctissimum simul ac diligentissimum videtur, distinctiuncula post εἶπον in editis posita; qæ omnino furcillanda est ad verbum sic sonat, *edicito dimittere me à terrâ istâ.* ubi *dimittere* indefinitè sumitur: & sensus est, *ut dimittar.* qo modo Tobias pater supra versu 6. ἐπίταξον ἀναλαβεῖν τὸ πνεῦμά μου, ὅπως ἀπολυθῶ, καὶ γῆ γένωμαι. *Præcipe recipere spiritum meum.* i. e. *ut recipiatur spiritus meus; qo dimittar*, vel *absolvar, & in terram redigar.* corpus scil. qod attinet. prout Marcus Imperator, *commentar. l 6. S. 9.* Τί δέ μοι καὶ μέλει ἄλλο τινὸς, ἢ τοῦτο, ὅπως ποτὲ καὶ γενέσθαι; *qid mihi aliud curæ fuerit, qam ut aliqandò terra fiam?* et versu proximo: ἐπίταξον ἀπολυθῆναί με τ ἀνάγκης ἤδη εἰς τ ἀιώνιον τόπον. *Præcipe dimitti*, sive *absolvi me*, i.e. ut *dimissus*, sive *absolutus, à necessitate istâ* concedã) *iam in locũ aternũ.* ἐπίταξον dicit hîc, qod εἶπον ibi. ἀπολυθῆναι hîc (sicut de Aarone, Nũ c. 20. v. 29. ἀπελύθη Ἀαρὼν, dicitur, pro eo, qod est, *defunctus*, sive *mortuus est.*) qod ibi ἀπολῦσαι, sed indefinitè, sicut & τὸ ἀναλαβεῖν, sumptum; nec secus in simili ferè sententiâ, ἀπιστῶσι Lucæ c. 12. v. 20. de qo loco supra diximus.

Atqe ita demum ad locum illum supra adductum ex ad Philipp. c. 1. v. 23. revertimur. ubi τὸ ἀναλῦσαι affirmat Pfochenius optimè exponi posse per *reverti.* et istud pavlisper dispiciamus. Est enim locus insignis: sed in qo Hebraismus mihi, cæcutienti forsitan, hâc saltem in parte, nullus omnino relucet. Verba sic habent. ἐπιθυμίαν ἔχων εἰς τὸ ἀναλῦσαι· cui & geminum ejusdem adjicere liceat, ex ad Timoth. Ep. 2. c. 4. v. 6. ὁ καιρός τ ἐμῆς ἀναλύσεως ἤγγικε. qibus in locis qid τὸ ἀναλῦσαι, qid ἡ ἀνάλυσις, significet, inter eruditos havd perinde convenit. interpretamenta illustriora discutere, havd infrunitum (spero) censebitur.

Ἀνάλυσις itaqe qatuor plurimùm significata habet. primo *resolutionem dissolutionem, solutionem* compositi alicujus designat. atqe ita reddidit vetus interpres in illo ad Timoth. ἡ γὰρ ἀνάλυσις τῶν συνθέτων opponitur ut rectè Budæus. De Penelopes telâ, qæ proverbio locum fecit, Homer. *Odyss. β.* ἔνθα

Ἔνθα καὶ ἡματίη μὲν ὑφαίνεσκε μέγαν ἱστόν·
Νυκτὶς δ' ἀλλύεσκεν ———

Hic magnam illa die texebat ſedula telam:
Nocte reſolvebat. ———

Eô alluſiſſe videtur Plutarchus lib. de *Oracul. deſit.* verbis illis, Ἐπάγει τὴ φθορὰν ἔνιοις καὶ στέρησιν ἡ φύσις, μᾶλλον δ' ἡ ὕλη στέρησις οὖσα, ἀναφέυγει (ἀνυφαίνει, Xylander leg.) πολλάκις καὶ ἀναλύει τὸ γενόμενον ὑπὸ τὴ κρείττονος αἰτίας. Quibuſdam interitum & privationem natura infert; vel materia potius privationi obnoxia, retexit & reſolvit id qod à cavſa preſtantiori extiterat. atqe hac ratione *morti* aptè ſatis tribuitur ἀναλύσεως appellatio. ſicut enim creatio, ſive procreatio, συνθέσεως; ita obitus ἀναλύσεως rationem habet. notum eſt Epicharmi illud. Συνεκρίθη, καὶ διεκρίθη· καὶ ἀπῆνθεν, ὅθεν ἦνθε, πάλιν· γᾶ μὲν εἰς γᾶν, πνεῦμα δ' ἄνω. τί τῶνδε χαλεπόν; οὐδὲ ἕν. ita enim ſunt reſtituenda, qæ in Plutarcho, *ad Apollon. conſolat.* vitiata exhibentur. *Concretum eſt, & diſcretum eſt. eodemqe revenit, unde venit. ſurſum ſpiritus; ad terram terra. Ecqid horum grave? nihil qicqam.* cui conſonat M. Antonini Imper. illud commentar. l. 4. S. 5. vocula modò, qæ intercidit, reſtituatur. Ὁ θάνατος τοιοῦτος, οἷον γένεσις. σύγκρισις ἐκ τῶν αὐτῶν στοιχείων, [καὶ] εἰς τὰ αὐτὰ [διάλυσις,] *Mors ejuſmodi qiddam eſt, qale genitura. hæc enim ex eiſdem ipſis elementis concinnatio, in qæ eadem illa diſſolutio eſt.* Emendationi Marcus ipſe præit, qi l. 2. S. 17. *mortem* pronunciat, οὐδὲν ἄλλο, ἢ λύσιν τῶν στοιχείων, ἐξ ὧν ἕκαστον ζῶον συγκρίνεται. qin & Platoni *in Gorgiâ*, (referente & Clemente, *Stromat.* l. 4.) Ὁ θάνατός ἐστι τῆς ψυχῆς καὶ σώματος διάλυσις. ſive, ut idem *Phædone*, λύσις καὶ χωρισμὸς ψυχῆς ἀπὸ σώματος. *Mors eſt ſolutio compagis humanæ, qæ animo corporeqe conſtat. Et ſeparatio atqe exolutio animi à corpore.* de qo etiam Soſibius apud Stob. tom. 2. c. 119.

——— ἀναλύεται
Τὸ σῶμα πνεύματος φύγοντος. ———

——— *poſt animæ fugam,*
Diſſolvitur corpus relictum. ——— Et omnium diſertiſſimè avtor vitæ Homericæ, (qi Plutarchi nomine cenſetur) poetam ait verbis illis, Iliad. ν. v. 99.

Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε.

Vos in aqam & terram cunctos convertier opto.

σημαίνειν ἀνάλυσιν εἰς τὰ γενητὰ στοιχεῖα τῶν πάντων, *reſolutionem* (qæ

morte fit interveniente) *in genitalia totius elementa designare.* de qo etiam videri possunt Hesychius, Eustathius, Plutarchus adv. Epicur. et Alexander. problem. l. 1. q. 75. Hac ratione forsan de Pamphilo Martyre Photius dixit, cod. 118. subiisse illum τῷ διὰ πυρὸς ἀναλυσιν. Atqe ita τὸ ἀναλύσαι cepit hîc vetus Interpres, qum vetit, *dissolvi.* qem Jo. Calvinus etiam & Tigurinus sequntur.

Secundò ἀνάλυσις *dimissionem* significare qibusdam censetur. atqe ita vertit Theod. Beza. Ep 2. ad Timoth. c. 4. v. 6. ut *allusio* sit *ad gladiatorum certamen, qi victoriâ demum potiti in ipsâ ex certamine dimissione coronabantur.*

Qin & istic εἰς τὸ ἀναλύσαι, idem reddidit, *ad dimissionem*; sed allusione aliâ potiùs probatâ. *Metaphora est*, inqit, *ab eis sumpta, qi currn vecti, qum ad locum destinatum pervenerunt,* καταλύειν *dicuntur, qod eqorum loca & vincula solvere consveverunt atqe ita goqe verbum* ἀπολύειν *activè accipitur hoc ipso sensu* Luc. c. 2. v. 29. *Et pro dimittere, sive abeundi copiam facere* Luc. c. 9. v. 10. Hæc ille, qibus & Syri מפטר astipulari videtur; qod *dimittere* significat; unde & הפטרה *dimissio*, qâ populo abeundi facultas datur in synagogis post lectionem prophetarum. favet &, qod Tertulliani à Rigaltio editi codices in Scorpiac. c. 13. pro ἀναλύσεως in Ep. 2. ad Tim. c. 4. v. 6. *dijunctionis* exhibent. *disjungi* enim dicuntur jumenta, cum dempto jugo interqieturi ab opere dimittuntur. Verum alii codices, qod & Junius præfert, *deversionis*, habent; qod est vocabulum Tertulliano familiare. Cæterũ primò ista sine exemplo dicuntur. Tum & ἀναλύσαι & καταλυσαι diversa significant. qod & Joan. Leunclavius observavit *in not. ad Gregor Nyss.* καταλύειν, inqit, *eleganter significat aliqò divertere. Unde* κατάλυσις *militare vocabulum*; & κατάλυμα *diversorium* Luc. c. 2. v. 7. ἀναλύειν *contrà significat migrare de loco in qo fueris.* Et Erasmus: καταλύειν *dicuntur, qi se componunt in diversorio*; ἀναλύειν *qi movent sarcinas, mutantqe diversoriums.* sed & aliud apud Lucam, ἀπολυειν, aliud apud Paulum ἀναλύσαι, cum dimittentis sit, qod illic Simeon, Νῦν ἀπολυεις (qod Tobias dixerat, ἐπίταξον ἀπολυθῆναι, & Sara εἰ θέλει ἀπολῦσαι) dimissi, qod Paulus hîc εἰς τὸ ἀναλύσαι qæ & accuratè distingvit, de hoc eodem negotio agens, Epictetus; uti mox videbitur. qnqam non abnuerim ἀπόλυσιν etiam *discessionis* significatum habere, & hâc eâdem ratione de *morte* dici. sic enim in Testamento suo Lyco apud Laertium, μετὰ τὴν ἐμὴν ἀπόλυσιν (qod Petrus ep. 2. c. 1. v. 15. μετὰ ἐμὴν ἔξοδον dixit.) Et Heraclitus

clitus ad Amphidem. Ep. 1. Ταχα ἡ ψυχὴ μαντεύεται ἀπόλυσιν ἑαυτῆς, ἤδη ποτὲ ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου τούτου καὶ σκηνώματος τοῦ σώματος ἐκκύπτουσα. *Forsan & anima discessum præsagit suum, ex carcere & casso hoc corpore prominens, vel prospectans.* Tum & Themistius (quod Pfochenius quoque monuit, ἐπιδόσεως sect. 2.) apud Stobæum Tom. 2. tit. 119. ἀπολύεται τοῦ ἀποδημήσοντα, καὶ τὴν τελευτὴν ἀπόλυσιν καλοῦσι. Et Theophrastus hist plant. l. 8. c. 17. ῥᾳδίαν ποιεῖν καὶ ἄπονον ἀπόλυσιν. pro *mortem facilem & expeditam facere.* quod nos diceremus, to make a speedy and safe dispatch. contrà quam de Tyndaro Hegio Plautinus in Captivis, act. 3 sect. 5.

Diu ego hunc cruciabo, non uno absolvam die.

Illud itidem Abrahæ, Genes. c. 15. v. 2. אנכי הולך ערירי *ego orbus incedo*, vel *vado.* quanquam potest sumi, & sumendum existimo, quo modo Maronianum illud Æn. l. 1.

Ast ego, quæ divûm incedo regina. ——

Græci interpretes vertere, ἐγὼ ἀπολυομαι ἄτεκνος. *sine prole decessurus sum.* quâ eadem notione Christus Matth. c. 26. v. 24. & Marc. c. 14. v. 21. Ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει. pro quo Lucas. c. 22. v. 22. πορεύεται. *Filius hominis abit*, sive *vadit*; è vitâ *decedit*, *eo quo scriptum est modo.* quod Sophocles θανάσιμον βεβηκέναι plenius dixit in Oedipo Rege; τὴν παυσάτην ὁδὸν, in Trachiniis.

Sed de hoc etiam supra; nec ἀπολυσιν nunc, sed ἀνάλυσιν quærimus.

Tertio loco, ἀνάλυσις, *reditionem, reditum, reversionem* significat. ita τὸ ἀναλύειν sumitur Lucæ c. 12. v. 36. προσδεχόμενοι τὸν κύριον ἑαυτῶν, πότε ἀναλύσει ἐκ τῶν γάμων. *servis similes, qui dominos expectant suos, quando à nuptiis reversuri sint.* quod eô dictum, quia in nuptiis plurimùm ad noctem intempestam trahebantur convivia. Ita Athenæus dipnosophist. l. 2. ἀπὸ τῶν δείπνων ἀναλύοντες. *à cenâ reversi.* Et Appian. *belli civil.* l. 4. ἀναλύοντα δὲ ἐκ μέθης φαπῶται προσκρούσαντές τινα ἀπέκτειναν. *à compotatione ebriâ revertentem milites, occasione aliqua offensi, interfecerant.* In Salomoni falsò inscriptâ sapientiâ. c. 2. v. 1. οὐκ ἐγνώσθη ὁ ἀναλύσας εἰς ᾅδου. *non est inventus, qui ab inferis regressus sit.* Et ibid. c. 16. v. 14. οὐδὲ ἀναλύει ψυχὴ περιληφθεῖσα. (emendante D. Hoeschelio *in notis ad Phot.*) *neque revertitur anima semel recepta.* quo eodem sensu, resurrectionis argumentum tractans, Gregorius Nyss. *de homin. opific. c.* 25. πάντας κατὰ τὸ ἴσον ἑνὶ προστάγματι πρὸς τὴν ζωὴν ἀναλύοντα. *omnes ex æquo eodem interdicto, ad*

vitam revertentes, sive in vitam denuo remigrantes. Atqe hâc ratione etiam de *morte* usurpari poterit. est enim illa ἐπάνοδος, *reversio* sive *regressio* qædam. Salomon ipse Eccles. c. 12. v. 7. *Redit pulvis* (i. corpus) *ad terram, qd priùs fuerat; Spiritus autem ad Deum qi eundem dederat.* Genes. c. 2 v. 7. facitqe huc qod Epicharmus supra. Sed & qod Evripides. in *Supplicib.* (qod Moschionis nomen frustra præfert apud Stob. tom. 2. c. 124.) et ex Evripide Lysias in Epitaph.

Οὗτον δ' ἕκαστον εἰς τὸ σῶμ' ἀφίκετο,
Ἐνταῦθ' ἀπελθεῖν. πνεῦμα μὲν θεὸς λαβεῖν,
Τὸ σῶμα δ' εἰς γῆν. ———

Et unde nostra qodqe naturæ est datum,
Eo reverti; magnus æther spiritum,
Corpus recipiat terra. ———

Idemqe Chrysippo (qod ex Clementis *stromat. l.* 6. discimus) referente etiam Philone lib. *de mundi immortal.* et Marco Imper. l. 7. S. 49.

Χωρεῖ δ' ὀπίσω, τὰ μὲν ἐκ γαίας
Φύντ' εἰς γαῖαν· τὰ δ' ἀπ' αἰθερίου
Βλαστόντα γονῆς εἰς οὐράνιον
Πόλον ἦνθε πάλιν. θνήσκει δ' οὐδέν.

ita Philonem emendat H. Grotius: apud qem vitiosè leg. Βλαστάνοντα γῆς.

Retroqe meant, qæ terra dedit
Iterum in terram: qod ob ætherio
Venerat ortu, cæleste poli
Repetit templum. nihil emoritur.

qod Gregor. Nyssen. de homin. opific. c. 27. per verbum ἀναλύεσθαι expressit. ὃ μόνον τῶν γῆν εἰς τὴν γῆν ἀναλύεσθαι, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀέρα, καὶ τὸ ὑγρὸν χωρεῖν τῷ ὁμοφύλῳ qi & ἀνάλυσιν αὐτὴ τὴν ἀνάκαμψιν usurpavit, ibid c. 26. uti Elias Cretens. observavit, verbis illis, δι' ἀναλύσεως ἀποκαταστῆσαι τῷ ἀνθρώπῳ τὸ ἴδιον. Idem & Lucretius sic extulit de rerum natur. l 2.

Cedit enim retrò, de terra qod fuit antè,
In terras: & qod missum est ex ætheris oris,
Id rursum Cæli relatum templa receptant.

Itaqe Seneca, Epist. 76. *Mors est, eo reverti unde veneris.* atqe hoc modo τὸ ἀναλύσαι Hieronymus hîc cepit; qum vertit *reverti, adv.*

Ruffin.

Ruffin. apol. 2. qo & Tertullianus fortè an reſpexerit, qum *recipi* reddidit. *de ſpectac, c.* 28. *exire de ſeculo, & recipi apud dominum:* Et *ad uxor. l.* 1. *c.* 5. *ſeculo eximi, & recipi ad dominum.* Et *de patient.* c. 9. *recipi jam, & eſſe cum Chriſto.* atqe huc inclinat Pfochenius; ut τὸ ἀναλύσαι iſtic τὸ ἀποστρέψαι, ſive ut Elias Cret. τὸ ἀναχάμψαι ſignificet; & ad animæ conditionem priſcam reſpiciatur, qâ à Deo illa primitus devenerat.

Non improbo prorſus. exiſtimo tamen ſimpliciùs hoc loco locutum Apoſtolum.

Reſtat itaqe qarta, & noviſſima ea, τῆ ἀναλύσεως ſignificatio, qâ *migrationem, abitum, diſceſſum* ſignificat. Jaſonis Cyrenæi Epitomator. *Maccab. hiſt. l.* 2. *c,* 12. *v.* 7. ἀνέλυσεν, ὡς πάλιν ἥξων. *diſceſſit,* vel *receſſit, tanqam rediturus denuò.* Epictetus apud Arrianum diſſertat. l. 1. c. 9. ὅταν ὁ θεὸς ἀπολύσῃ ὑμᾶς τῆ ὑπηρεσίας ταύτης, τότε ἀναλύεσθε πρὸς αὐτὸν *ubi Deus è ſervitio iſto vos dimiſerit, tunc ad ipſum diſcedatis, proficiſcamini, emigretis.* ita Melanchthon, Camerarius, Piſcator, Caſtellio, Leunclavius iſtic ſumunt, & *migrare* vertunt. ſed & Chryſoſtomus, qi μεθίστασθαι. i. *emigrare, ſedem commutare.* et noſtri, qi *diſcedere.* Nec aliter ego Syri illud מפטר ceperim. nam & פטר Hebræis, unde Syrorum פטר etiam pro *diſcedere* atqe *abire* uſurpatur. *Reg. Hiſtor.* l. 1. c. 19. v. 10. ויפטר Græc. καὶ ἀπέστη. *abſceſſit.* Jun. Ita de Moſe Chald. *in Cant. c.* 1. *Cum adveniſſet tempus Moſis* למפטר מן עלמא *ut ex hoc mundo diſcederet, emigraret, exiret.* qod de Conſtantio Imper. Ammianus *rer. geſt. l.* 21. *mundo citiùs digreſſurum.* Et de ſe Julianus apud eundem *l.* 25. *clarum hunc merui è mundo digreſſum.* Et de Proteo philoſopho *l.* 29. *cum mundo digredi ſtatuiſſet.* Et de Archo Livius ſupra lavdatus, *parvis admodum relictis omnibus deceſſit.* qod nos dicimus, **shée deceaſed.** De Chriſto Domino Lucas c. 9. v. 31. ſermones cum illo habuiſſe Moſen, & Eliam περὶ τῆ ἐξόδου, *de exitu ſive exceſſu, ejus.* ſicut Patercules *hiſt. l.* 2. de Varrone; *moriturus, vera de exitu ejus* (i. Antonii morte) *magnâ cum libertate ominatus eſt.* Et de ſe Petrus ep. 2. c. 1. v. 15. μετὰ τὴν ἔξοδον, *poſt exceſſum meum.* qo modo *l.* 25. Ammianus, *Poſt fratris Conſtantini exceſſum. Mors* enim, animam qod attinet, eſt *exitus*, ſive *exceſſus de corpore*, ut Tertull. *de reſurr. c.* 19. inde Gregor. Naz. orat. in *ſacr. bapt.* de homine moribundo, Δάκρυα πείσετε τὴν ἔξόδου μνήματα. qanqam Cyprian. *de mortal. Mors non eſt exitus, ſed tranſitus.* Sed *exitum* is

esse negavit, qâ *exitus* cum *exitio* affinitatem aliqam habere videtur; qasi non *interitum*, sed *transitum* esse significaret qomodo Plavtinus ille captivus *Act.* 3. *sc.* 5. *Qi per virtutem peritat, hava inierit.* Qin & Chrysost. Et Theophyl. ad illud Joan. c.13.v.1. de Christo dictum, cum instaret tempus, ἵνα μεταβῇ ἐκ τοῦ κόσμου, *qo ex mundo aemigraret, transitet*; observant mortem μετάβασιν. i. *transitum* dici. qo modo & in Lemuelis documentis v. 8. חלוף *transitus* pro morte usurpatur. Seneca Epist. 65. *Mors avt finis est, avt transitus. at non illud, hoc ergo* Ita Cicero *Tusc. l.* 4. *Mors migratio est.* Tertull *de patient. c.* 9 *Profectio est, qam mortem putamus.* De Metello Paterculus *l.* 1. *magis de vitâ migrare, qam mori.* Et Hieronymus de Nepotiano in *Epitaph. non emori, sed emigrare.* nec secus Apostoli hujus ejusdem cum Piscatore sumendum illud censuerim, cujus supra non semel meminimus ex ad Tim. Ep. 2.c.4.v 6. ὁ καιρός τῆς ἐμῆς ἀναλύσεως ἤγγικε *instat tempus migrationis meæ.* Hinc de Meletio Gregorius Nyss. ἡ πρὸς Χριστὸν ἀνάλυσις. *ad Christum profectio*, vel *migratio.* De Pamphilo Photius *cod.* 118. ἀπέλυσε πρὸς ὃν ἐπόθει θεόν. *ad Deum, qm expetebat, profectus est.* De Evlogio Palladius *histor. Lavsiac.* c. 26 ἀναλύσας πρὸς τὸν κύριον. *ad Dominum commigravit.* videtur avtem metaphora, vel ab eis sumpta, qi in *tentoriis* degunt; qibus migraturis *tabernaculorum funes solvuntur*; vel (qod magis reor, eoqe cum Erasmus, tum & Piscator propendent) à *navtis* traducta, qi ubi terris relictis discessuri sunt, *solvunt rudentes*, qod Græcis nunc λύσασθαι, nunc ἀπολύσασθαι, nunc ἀνάλυσαι dicitur. unde τὰ ἀπόγεια λυσάμενοι, Lucianus in Sectis. et, πῖσμ' ἀπολυσάμενοι, Cyrillus, *de sacr. Trinit. dialog.* 2. et τὰ πρυμνήσια ἀνάλυσαι, Homerus Odyss. ο. Et Latinis pariter, nunc *solvere*, nunc *navem*, nunc *oram solvere*, nunc *resolvere* Cicero *ad Tiron. l.* 16. *ep.* 9. *nos eo die cænati, solvimus.* Cæsar *de bell. Gallic. l.* 4. *Naves per mediam noctem solvit.* Fabius *institut. l.* 1. *Oram solventibus bene precamur.* Et *l.*4. *c.*2. *Oram solvimus, profecti sumus.* Et Livius l. 23. *Alij resolvunt oras; alij, ut ne qid teneat, ancborâlia incidunt.* Facit huc eximiè Platonis illud *in Timæo*, à Dionysio Longino lavdatum, περὶ ὕψους c. 28. Ἡ γὰρ δὴ τελευτὴ ὥρισται, λυεσθαι φησὶ τὰ τῆς ψυχῆς, οἷονεὶ νεὼς, πείσματα, μεθεῖναί τε αὐτὴν ἐλευθέραν. *Ubi mors, sive vitæ finis, affuerit, solvi animæ, tanqam navis cujusdam, retinacula, eamqe liberam dimitti.* Denique, ut locum hunc Pavlinum mittamus tandem, nihil est necesse, ut

ἀναλύσαι

ἀναλύσαι hic ἀντὶ τοῦ ἀναλυθῆναι sive ex Hebraismo nescio qo, sive citra Hebraismum etiam ullum, sumatur.

CAPUT. VIII.

Κοινὸν, profanum, immundum. κοινοῦν, inquinare. *à Christianorum usu traxit Lucianus.* Τὸ δικαῖον, *qâ* τῷ צדיק *Hebræorum respondet apud Thucydidem non comparere. Scholiastæ verba pro Thucydideis â Pfochenio supposita. Camerario, qæ nullus dixit, adscripta. Thucydidis loco data.* δικαῦν, *non* absolvere, *sed* condemnare *Thucydidi. Græcis priscis, et* addicere supplicio, *&* officere. *Suidas restituitur; a Portâ male habitus. Halicarnassensis frustra à Pfochenio laudatus. aliud* δικαῦν *de personâ reâ; aliud* δυκαῦν *de causâ, sive re ipsâ. Guil. Bradshawi et Fra. Spanheimii elogia. utriusqe halucinatio. Etymologus explicatus. Analogia non sufficit ad dictionis probitatem puritatemve. non potest ex eâ constare de sensu τῦ δικαῦν Apostolico. Eudoxii* ἀσεκὴς. *Ulpiani* ἄχρηστος. *Demosthenes Paulum vix cepisset.* Justificare *Latinum non est, non magis qam* justare. Πίστις *alio sensu in N. T. usurpata qam alibi pass.m.* Πιστεύειν *et* πιστοῦσθαι, εἰς τι, *vel* τινα, ἐν, *vel* ἐπί τινι, *formulæ Græcis priscis inusitatæ. Aristotelis locus perperam acceptus. Styli dotibus precipuis, puritate exqisi â denegatâ, non detrahuntur. Tertulliani & Apulei dictio qalis. Utriusqe elogium. Hebraismi Apostolicæ dictioni vim addunt.* נשׁע *de fiducia.* ἀπιστεῖζεσθαι, *&* ἀπίστευγμα.

Hactenus in exemplorum delectu minùs ἀκριβῶς versatum Pfochenium ostendimus: nec *selectiora* debuisse dici, qæ vel peculiare propemodum nihil habent, vel in sacris rariùs occurrunt, vel pro Hebraismis havd ita communitèr habentur. Jam in eis qibusdam,

qæ

qæ *selectiora* jure merito censeantur, qomodo rem egerit, deinceps perpendemus. Το κοινὸν pro *prophano, polluto, immundo,* & τὸ κοινῦν (unde tamen forsan Latinis & *cœni* nomen, & *inquinandi* verbum) esse *lingvæ Hellenisticæ peculiaria* affirmat Drusius, negat Pfochenius *sect.* 65. Nolo qod ille olim, Æmyl. Scavrus apud Fabium instit. l. 5. c. 12. et Val. Maxim. l. 3. c. 7. *utri creditis?* Stet per me libera sua cuiqe animi sententia, dum qod contendit, saltem probatum præstet. De Hellenisticæ vocabulo controversiam, qæ est περὶ ὀνομάτων ζήτημα, sepono. Apud *Maccabæorum scriptorem* reperiri largitur Pfochenius. Verum, qo partes tutetur suas, Lucianum advocat ex *de Protei.* sive *Peregrini morte*, ubi hæc habeat. καταφρονῦσιν ἁπάντων ἐξίσης, κὴ κοινὰ ἡγῦνται, ἄνευ τινὸς ἀκριβῦς πίστεως τὰ τοιαῦτα παραδεξάμενοι. At qis non primo statim intuitu hominem impurissimum deprehendat solenni Christianorum vocabulo Christianis illudentem. qomodo pavlo ante σοφίστης κὴ θιασάρχης, κὴ ξυνοδαγωγεὺς, dixerat. Itaqe ut de ævo inclinatiore nihil dicam, à Christianis ipsis petito verbo Christianis convitium dicere voluerat.

Ad vocem proximam pergamus.

Αὕτη γὰρ ἡ μόνη δίκη ἔφατεν.

Ea est verbum τὸ δικαῦν, qod הצדיק Hebræorum respondeat. Et hoc *apud avtores profanos reperiri*, negat Paræus, affirmat Pfochenius. Est avtem istud ex vocabulis insignioribus, inter exempla lectiora jure collocandum, utpote qod & in dissertationibus sacris creberrimè occurrat, idqe designet qod in religionis Christianæ ac salutis negotio primas ferè non immerito occupat. Hoc verò apud Thucydidem in eâdem significatione reperiisse, indicante Camerario, adfirmat Pfochenius. *Apud alios*, inqit, *profanos avtores Græcos, & in eâdem significatione occurrere, atteſtatur pro nobis doctiſſimus Camerarius; proaucto scil. exemplo hoc ex Thucydide.* ὑμᾶς δὲ αὐτὸς μᾶλλον δικαιώσεσθε ὅτι πεφανερωκότες ἄρχετε. Verum non uno modo a Pfochenio est istic peccatum, nec latæ culpæ tantum & supinæ negligentiæ, sed fravdis doliqe mali manifestus tenetur. Supinæ negligentiæ ascribi jure merito potest, qod Scholiastæ verba pro Thucydideis apponit illa, ὅτι πεφανερωκότες ἄρχετε, cum interpretantium esse diserte monuisset Camerarius; tum & qod ex verbis, qæ apposuit non animadvertit, nisi si qod animadvertit, dissimulare libuerat, non posse eo qo ipse vult, significatu verbum δικαῦν hîc sumi. itaqe versione, prudens forsan, præter morem suum, hîc abstinuit. Ecqis

enim

enim erit horum verborum sensus, *justificabitis vos, quod tyrannicè imperatis?* Fravdi manifestariæ non potest non dari; primo, quod ea interpretantium verba omisit, qæ disertissimè docent, sensu plane adverso τὸ δικαιῦσθαι hîc usurpari: δικαιώσεσθε, inquiunt, i. e. δικαίως καθ' ὑμῶν ἀποδείξετε. *justè, sive jure, contra vos statuetis, sive demonstrabitis.* hoc verò non est *justificare*, sed redarguere, & sententiam adversus se ferre. Tum Camerario insignem facit injuriam, qem interpretationis tam absurdæ avtorem ciet. nihil enim ille minùs, qam qod illi affingit Pfochenius; imo potius contrarium prorsus. Verborum Domini Christi apud Matthæum c. 11. v. 19. ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς, duplicem exhibet expositionem. prior hæc est, ad qam Thucydidem adducit. *Sapientia à sobole judicatur. Vel sententia pronunciatur, tanqam in judicio, de sapientia ab eis, qi illam, ut pueri audire debebant. qo nihil scil. magis perversè, atqe præposterè fieri posset.* At qis perversum avt præposterum unqam censuit, ut a filiis suis sapientia justificaretur? hæc enim verbi istius de qâ agitur, est significatio. et hoc ferè modo, rejecto priore, Camerarius tandem illic sumendum concludit; *ut dicatur sapientia à suis coli, cum alii eam respuant, qo modo Publicani perhibentur* δικαιῶσαι τὸν θεὸν i. e. *Deum celebrasse*, ut ille interpretatur. Lucæ c. 7. v. 29. eoqe magis huc inclinare profitetur, qia Lucas c. 7. v. 35. eadem referendo πάντων addiderit: *absurdum* sit avtem *existimare, à suis omnibus tam indignè habitam sapientiam, ut adversus eam sibi ipsi censuram arriperent universi.* cæterum priorem ubi proposuerat expositionem. *Sic*, inqit, *propemodum est verbo hoc usus Thucydides l. 3.* ὑμᾶς δὲ αὐτὸς μᾶλλον δικαιώσεσθε *sic enim interpretantur:* δικαίως καθ' ὑμῶν ἀποδείξετε, ὅτι τυραννικῶς ἄρχεσθε. *Censet Cleon omnibus modis severissimè esse in Mitylenæos, qi defecerant, animadvertendum. qod si non fiat, inqit, neqe apud illos gratiam ejus inituri, ac potius contra vos ipsos decernetis, tanqam sententiâ justè latâ, qod vestra gubernatio Tyrannica sit* Hæc αὐτολεξεὶ Camerarius; qæ Pfochenio qî faveant ipse viderit. Sed Thucydidis loco obscuriori paulò, qo lux clarior illucescat, de concionis à Cleone habitæ occasione pauca dicentur. Defecerant ab Athenienſibus Mitylenæi, & Lacedæmoniis cl m se adjunxerant. adversus qos Paches dux Athenienſis cum exercitu missus, urbem deditione ceperat, sub eâ legè, ut qid de civibus statueret, Athenienſi populo liberum foret. Ii ad primum conventum vehementiùs commoti, puberes omnes interficiendos, impuberes in

ſervitutem redigendos cenſuerant. at poſtero die, ubi æſtus detumeſcere jam ceperat, ſubiit animos tam immanis conſilii pœnitentia. Et reclamat Diodotus; ſed urget Cleon. ἐπανέσησαν γὰρ μᾶλλον (inqit) ἢ ἀπέσησαν. *neqe enim tam ab Atheniensibus illos defeciſſe, qam adverſus eoſdem conſtitiſſe.* orationem verò verbis his concludit, (integram enim periodum non gravabor deſcribere. Ἐν δὲ ξυνελὼν λέγω, πειθόμενοί μὲν ἐμοὶ, τάτε δίκαια εἰς Μιτυληναίους, καὶ τὰ ξύμφορα ἅμα ποιήσετε· ἄλλως δὲ γνόντες, τοῖς μὲν ἀχαρίστοις· ὑμᾶς δὲ αὐτοὺς μᾶλλον δικαιώσετε. *ut ſemel rem totam expediam. ſiqidem me avdieritis, & qod adverſus Mitylenæos juſtum, & qod vobis ipſis utile, facietis: ſin aliter cenſueritis, nec gratiam apud illos ullam inibitis.* (qum ſint ſcil. ἀχάριστοι, *homines* planè *ingrati*, ut Scholiaſtes adnotavit. vel potius qia imperium veſtrum pro injuſto & tyrannico nihilominùs habituri ſunt) *& vos ipſos condemnabitis.* ſive, ut Schol. *juſtam plane adverſus vos ipſos ſententiam feretis, qod injuſtam atqe Tyrannicam poteſtatem exercetis.* atqe hunc reverâ ſenſum eſſe ſeqentia docent. Εἰ γὰρ ἐκεῖνοι ὀρθῶς ἀπέσησαν, ὑμεῖς αὖ δεῖ ἀρχόντε. *ſi enim iſti deficiendo à vobis rectè fecerunt, vos ipſi contra jus faſqe eis imperare cenſebimini.* Ita contrarium planè ſignificatum apud Thucydidem ſortitur τὸ δικαῦν, atqe apud ſcriptores ſacros; cum iſtis abſolvendi, illi condemnandi ſenſu ſumatur. Qin & δικαῦν Thucydidi, qomodò & aliis Græcis ſcriptoribus, non eſt *damnare* tantùm avt *addicere*, ſed & *punire, pœnas exigere.* Sic enim idem *l.* 8. εἴπε τὶς ἀντεῖποι, εὐθὺς ἐν πρόπε πινὸς ὑπηδείᾳ ἐπεδύνκει· καὶ τῶν δρασάντων. ὅτε ζήτησις, ὅτε δικαίωσις ἐγίγνετο. *Si qis contradiceret ſtatim ſub ſpecioſo aliqo prætextu interficiebatur: de cædis avtem avtoribus, nec qæſtio habebatur, nec ſumebatur vindicta.* qod nos diceremus; **no iuſtice was done vpon them.** utramqe ſignificationem indicavit Svidas. Δικαῦσαν κατεδικάζεσαν. (qo loco Lexicographum fruſtra tum ſolicitat, tum & interpolat Porta, qum ſcriptoris teſtimonium ſupplere debuiſſet, vocabulum hoc ipſum ad dictionis finem ſubjiciendo, ut τὴν γῆς ἀγονίαν δικαῦσαν legeretur) et Δικαῦν, τὸ κολάζειν. Heſychius item; Δικαῦν, μαστιγῶν, νυδετεῖν. et, Δικαῶσαι, κολάσαι. Fruſtra ergò Thucydidem hîc Pfochenius avtorem lavdat; fruſtra Camerarium teſtem advocat.

Verum qod Thucydides non præſtat, Dionyſius forſan Halicarnaſſ. præſtabit. Apud hunc *Antiqit. l. 6.* T. Largius ſic fatur: Ἡμεῖς οἱ Ρωμαῖοι δικαῦμεν, ὅταν κτᾶταί τις ἀχρεῖον πολεμίαν ἀφελόμενοι, ταῦτα τοῖς ἐγχώροις ὡς οἰκεῖα παραδιδόναι. *Nos Romani ita juſtum eſſe*

censemus, qæ qis hostibus erepta virtute qæsivit, cev optimo jure propria ad posteros transmitti. Sed nec istud Pfochenii cavsam juvat. Imposuerat certè jam olim viro doctissimo, mihiqe cum primis amicitiæ tædere conjunctissimo, D. Gvilielmo Bradshavo, qod apud Svidam offenderat, Δικαῦν, τὸ δίκαιον νομίζειν. existimabat enim eo sensu id dictum, qo δικαιοῦσθαί τις Apostolo dicitur; uti patet ex avreo illo qantivis pretii *de Justificatione peccatoris coram Deo*, libello, editionis Anglicanæ *c.* 1. *S.* 8. verùm à V. C. Antonio Vottono, in *animadversionibus*, erroris admonitus, vir pectoris candidissimi, ac veritati indicatæ cedere promptissimi, in editione Latinâ expunxit. Imposuit & viro celeberrimo D. Friderico Spanhejmio, qi in *Dubiorum Evangelicorum* opere elaboratissimo, *part.* 3. *dub.* 104. τὸ *Justificare* varia significata recensens, inter alia; *Aliqando*, inqit, τὸ δικαῦν *in scripturâ sumitur*, 1. *effectivè*; *& notat qandoqe* δίκαιον καθιστάναι, *justum constituere*; *non per infusionem justitiæ, sensu Pontificio, sed per ejus imputationem, sensu Scripturæ.* 2. *declarative*; *& notat*; δίκαιον νομίζειν, *secundum Svidam*; *idqe vel gratis, qando terminatur ad homines, vel meritò, qando terminatur ad Deum.* At verò priore illo sensu nusqam in sacrâ paginâ τὸ δικαῦν vel τὸ הצדיק etiam usurpatum reperio. De Danielis verbis c. 12. v 3. ipse superiùs pronunciaverat, *vocabulum hoc illic* ἀφηγικὸν *esse*; *ut eo sensu Doctores & pastores justificare dicantur, qo salvare Timotheus.* 1. Tim. c. 4. v. 16. Optimè. neqe enim, ut recte Avgustinus *contr. Petil. l.* 3. *c.* 42. *Etiam cum per sanctum & fidelem dispensatorem gratia spiritalis credentibus impertitur, dispensator ipse justificat, ac non ille unus, de qo dictum est, qi justificat impium.* Verum justitiæ insitæ, an imputatæ, notionem includat, Vir Clarissimus nihil statuit. Et mihi certè prior subindicari videtur, ut eodem sensu מצדיקים qo et משכילים dicantur; eidemqe utroqe vocabulo designentur; *qi homines ad sapientiam erudiunt, qiqe ad justitiam convertunt*, h. e. *qi sapientes justosqꝫ faciunt.* Nec aliter Fr. Junius & Jo. Piscator. qanqam si, qod Calvino magis placet, prius vocabulum absolutè sumamus, ut *eruditi & veritatis intelligentes* intelligantur, eodem recideriṭ. Qod ávtem ad Rom. c. 5. v. 19. (hunc enim locum, opinor, Vir Cl. voluit) *Christi obedientiâ* δίκαιοι κατασταθῆναι dicimur: non id probat τὸ δικαιοῦν eo sensu usurpari. neqe verò uspiam, opinor, eo sensu usurpatur. aliud est enim *justum constitui*, etiam ubi de imputatione sermo habetur, aliud *justificari.* cum illud justificationis

fundus & fundamentum exiſtat; et juſtificationem veram, cui ſubſternitur, neceſſariò præcedat. juſtus enim qis exiſtat priùs neceſſe eſt, qam poſſit verè juſtificari. utrumqe avtem iſtud à Chriſto habemus. nam & ſatiſfactionis Chriſti meritum homini ex ſe injuſto imputatum, juſtum eundem jam conſtituit; qum juſtitiam ei conciliet, qâ juſtus ſit, et juſtitiæ hujus virtute, qæ merito illo comparatur, juſtificatur neceſſariò, ubi id opus fuerit: h.e. jure merito abſolvitur, qi hâc ratione juſtus extat. Senſum poſteriorem qod attinet; ut nihil dicam, meritò juſtificari poſſe & hominem, ubi culpâ, cujus arguitur, immunis inſonſqe fuerit deprehenſus, Devt. c. 25. v. 1. idqe ſub Deo etiam ipſo judice. Hymn. 7. v. 8. δικαίωσις illa, de qâ Svidas, *neq; ad hominem terminatur, neqe ad Deum.* neqe enim *perſonam* ullam, ſive *reum*, cujus utiqe res agitur, ſed *cauſam* ſive *rem* ipſam, de qâ agitur, reſpicit. Proinde aliud eſt δίκαιον νομίζειν, eo qo Svidas voluit ſignificatu; de re ipſâ nempe, (factum illud, ſive cenſura fuerit) prolatum. h.e. *æqum* id *juſtumqe cenſere*: qo ſenſu Hebræorum הצדיק uſurpatum nuſqam reperies. aliud τὸ δικαιῶ phraſi Apoſtolicâ, forenſi tamen, de perſonâ, ſive reâ, ſive criminis ſuſpectâ, pronunciatum; et ſignificat *pro juſto abſolvere*, & adverſus criminationes, vel ſuſpectas etiam vel objectas, juſtitiam perſonæ, cujâ id intereſt, innocentiamqe ſartam tectam tueri. In ſignificatu priore paſſim occurrit, Svidaſqe exemplum unum & alterum exhibet. in poſteriori verò niſi apud Scriptores ſacros, qiqe ab eis ſumpſerunt, nuſqam, qod ſciam, qiſqam hactenus extare docuit. Itaqe qod Etymolog ci avtor habet: ἐδικαιώθησαν, δίκαιοι ἐνειδήσαν, ἐνομίδησαν. σημαίνει δὲ ἡ τὸ ἐναντίον, κατεδικάδησαν δίκαιος illud ad uſum vocabuli apud ſcriptores ſacros; hoc ad ejuſdem apud profanos avtores acceptionem, referendum eſt, è qibus hujus, non & illius, exempla profert, eoqe ſenſu freqenter monet uſurpari. Ita nullus planè iſtic locus adducitur, qi τὸ δικαιῶν ſenſum uſumqe eum, qem qærimus, exhibeat.

Cæterum, qod iſtorum nullus, Vir Clariſſimus Martinus Chemnitius forſan eſt exhibiturus. De qo, Joannes Cunradus Dietericus, in *Speciminis Antiqitatum Biblicarum lib.* 1. *In Loco*, inqit, *de Juſtificatione, vocis* δικαιόω, *qâ utitur Apoſtolus, ſignificationem genninam eruit, non tantum ex perpetuo S. Scripturæ uſu, ſed etiam ex profanâ literaturâ conſtanter enim tam ſacri, qam profani avtores* τὸ δικαιῶν *in ſuâ qiſqe lingvâ, in forenſi ſignificatione, pro accuſatum*

cusatum in judicio absolvere, & justum pronunciare usurpant.

Nolo impræsentiarum, de *perpetuo* vocis istius in sacris scriptis *usu*, cum Viro doctiss. litigare: etiamsi aliud svadeant superius animadversa nonnulla. mitto itidem qærere, qid velit, qod air, *avtores profanos in sua qemq; lingva*, vocabulum istud ita, uti ipse explicat, usurpare. neqe enim, qod hoc sit, assequor satis. Sed Chemnitium ipsum, qid afferat, videamus. *Pontificii*, inqit, *clamitant, usu omnium linguarum verbum justificandi significare, non absolvere, sev reputare justum, sed justum facere, datis sev infusis novis qalitatibus.* His ille opponit; *In Græcâ communi lingvâ* δικαῦν *simpliciter esse verbum forense; et duas habere significationes.* 1. *significare, aliqid justum censere, non privato judicio; sed sicut illi, qi cum imperio sunt, pronunciant.* Huc adducit, è Sophoclis ad *Oedipum Colon.* Scholiaste, δικαῦν, δίκαιον κρίνειν et Svidæ illud, δίκαιον νομίζειν. cui usui comprobando, cum è Svidâ, tum & Plutarchi qædam adducit. 2. *significare, supplicio afficere,* κολάζειν, *non sicut privati homines puniunt, sed cum causâ dijudicatâ, judicialiter aliqis punitur.* unde Svidas, δικαιώμενος κολαζόμενος, δίκης τυγχάνων· et, δικαίωσις, κατάκρισις. cujus itidem exempla ex eodem subjungit; sed et ex Cicerone, qi in *Verrinis* sic usus est. Unde adversus Pontificios rite concludit, τὸ δικαῦν apud Græcos esse *verbum forense; nec in usu vulgari lingvæ Græcæ*, ita perpetuò (qod illi contendunt) usurpari, ut significet *justitiâ positivâ, sive inhærente, imbuere.* Qanqam in significatione, istâ, qâ *justum qid censere* dicitur, havd forense semper est. neqe enim judices soli, sed privati qoqe qilibet, qid sit jus fasqe, qid æqum, qid iniqum, et consulere & censere consveverunt: nec de privato cujusvis judicio, et opinatione etiam, qam de judicis pro tribunali sedentis sententiâ, vocabulum istud minus usurpatur. qod exemplis havd pavcis, si id opus esset, firmatum dari poterat. Sed neqe Chemnitium hoc latuisse videtur, qi *à specie forensi ad genus transferri*, agnoscit. etiamsi vero similius multo sit, ab usu promiscuo, qi prior extiterat, ad usum fori transiisse.

Addit Chemnitius, *ideò Apostolos hoc verbo usos in Articulo Justificationis*; tum *qod Gracis in forensi significatione in usu lingvæ Græcæ vulgari notum esset*; tum & *qia LXX.* τὸ δικαῦν *usurparunt pro Hebræo illo* הצדיק Monet deniqe, qod Dietericus non advertit; *Observandam differentiam*, inter vocabuli istius apud sacros scriptores, & apud profanos, usum etiam forensem. *Non enim*,

inqit, *omninò congruit* (istorum usus) *ad phrasin Scripturæ, qæ justificare, pro justum pronunciare usurpat ferè semper de personis: Græci vero de ipsis causis vel negotiis usurpant. Hebræis item justificare significat, eum, qi absolutus est, defendere, & ornare præmiis*: (imo potius, vel ut insontem defendere, qod est advocati, vel absolvere, qod est judicis: nam neqe ad absolutionem præmii qicqam necessario consequitur, nec absolutum præmiis nescio qibus ornandi ulla suppetit necessitas) *Græcis vero usurpatur in alteram partem, pro condemnare, vel condemnatione* (*condemnatum*, forsan) *punire; id qod in Scripturâ non fit.* Fallit ergò lectores suos Dietericus cum Chemnitium affirmat, ex literaturâ exoticâ demonstrasse, τὸ δικαῦν *apud profanos autores pro accusatum absolvere & justum pronunciare, constanter* usurpari. Tantum enim ab hoc abest, ut illud dicat Chemnitius, ut adversum planè verbis disertis pronunciet. Nihil itaqe hactenus à qoqam allatum comparet, unde vocis istius usus Apostolicus à veteri lingvâ Græcâ descendisse comprobetur.

At, inqit Pfochenius, *sect.* 145. *vocabuli sensus iste elici poterit ex Græca lingva fundamentis. neq; enim insvetum est, verba Græca in ὁω habere activam significationem. siqidem sic dicimus,* χυσόω, *deavro,* τᾰξιόω, *ordino,* διμισόω. *doceo.*

Primò, ex contextus serie, argumentoqe subjecto deprehensum iri plerumqe hoc, non ego qidem negaverim. Tum etiam vox minùs purè Latina, à Latinè perito tamen havd difficulter poterit percipi. 3. Analogiam qod attinet, non sufficit ea ad vocabulum aliqod vel Græcâ vel Latinâ civitate donandum. usus accesserit necesse est,

Qempenes arbitrium est & jus & norma loqendi,

uti Flaccus. Proinde ex Varrone *de Ling. Lat. l.* 8 Gellius *Noct. Attic. l.* 2. *c.* 25. statuit, *In omnibus pæne verbis consvetudinem dominari; nullamqe esse similium observationem*, nisi usu comprobatam. id qod multis ibidem exemplis confirmatur. Qod si cui Luciani *Lexiphanem* adire libuerit, qot ibi comperiet vocabula pro insulsis, nec Græcis, sed Barbaris habita, qibus tamen ad justam analogiam nihil desit? Verum illorum loco unum & alterum subjicere non abs re fuerit. Ἀσεβὴς analogiam & notationem etiam si spectemus, qidni significare possit eum, *qi nihil colat*, qia qod colat, non habet? qæ est numinis summi prærogativa singularis. nec tamen ego certè Græcè locutum existimo Evdoxium illum, ἐπεύξαν γὰρ, αἱρυπνὸν, qe Deum Patrem eâ notione ἀσεβῆ dixit, cum orationem,

tionem, qam prò concione habuit, à verbis illis parum avſpicatis eſt avſpicatus, ὁ πατὴρ ἀσεβής· ὁ υἱὸς εὐσεβής. ad qas voces orto tumultu havd levi, qod Deo Patri *impietatis* notam inurere videretur; cum qid vellet verbis illis, explicaturus, adjeciſſet; ὁ μὲν πατὴρ ἀσεβὴς, ὅτι καινὰ σέβει· ὁ δὲ υἱὸς εὐσεβὴς, ὅτι σέβει τὸν πατέρα. reſedit qidem tumultus; ſed pro tumultu riſus havd reſtrictior eſt ¡nſecutus. refert Socrates. *l.*2.*c.*43. Sed nec Ulpianum, cum τὸ καινὸν, καὶ ὅπως ἐναγεία γενόμενον φαινόλην, *penulam novam, & qâ uſus nondum erat*, ἄχρηστον dixit, Græcè peritiſſimus etiam qiſqam, qid vellet, facile aſſecutus eſſet; qem ludibrio idcirco habitum refert Athenæus *l.* 3. ἀχρήστου ζητεμβροῦ φαινόλης, cum eâ in balneis ſurreptâ, *penulam* ἄχρηστον *amiſſam* conqereretur; qam niſi *inutilem*, ſive nulli jam uſui, nemo non dici exiſtimaverat. Certe Cl. Caſavbonus mecum pronunciabit. *Id verbi*, inqit, *hac notione barbarum eſſe conſtat.* Deniqe qod *in ὁω exeuntia activam habere ſignificationem* adjicitur, qid hîc faciat nullus video. nam δικαιόω tam, qum in *condemnationis* & in *caſtigationis*, qam cum in *abſolutionis*, avt *defenſionis* ſignificatu uſurpatur, activam obtinet ſignificationem: nec hinc itaqe conſtare poteſt in hoc potius qam in illo ſenſu ſumendum. Certè ſi Thucydides avt Demoſthenes in illud Apoſtoli incideret, Rom. c.3. v.30. εἷς ὁ θεὸς, ὃς δικαιώσει περιτομὴν ἐκ πίστεως καὶ ἀκροβυστίαν διὰ τῆς πίστεως. aliud qidvis (credo) potiùs inde exculperent, qam qod Apoſtolus voluit: et de fide divinâ potius in maleficis ex utrâqe claſſe ad juſtitiæ normam ſupplicio vel adjudicandis vel afficiendis, qam de peccatoribus fiduciæ in Chriſtum intuitu abſolvendis liberandiſqe, dictum exiſtimarent. cum τὸ δικαιοῦν illo ſenſu vulgò receptum noſſent, hoc nunqam à qoqam uſurpatum accepiſſent. illud itaqe demum affirmo, nihil hactenus dictum, unde conſtet τὸ δικαιοῦν hâc notione magis eſſe Græcum, qam eſſe *juſtificare* Latinum: qod ut לְצַדִּיק reſpondeat, ex lingvæ Latinæ analogiâ (qod obſervaſſe memini Majum noſtrum) diceretur potiùs, ſicut à *probus probare*, ita à *juſtus juſtare*. nec hoc Latinum tamen qiſqam diceret.

Juſtificationis negotio annexa eſt *fidei*, an *fiduciæ* potius, conditio; ſub cujus lege ea datur. Atqe hîc primo τὸ τῆς πίστεως ὄνομα aliâ apud ſcriptores ſacros notione adhibetur, qam apud profanos plerumqe ſumitur. Accedit proximè qod ex Heſiodo ac Theognide (idem enim ferè uterqe voluit) adduxit H. Stephanus in *Theſavro*. Ille enim,

Πίστεις δ' ἔστι ὁμῶς καὶ ἀπιστίαι ὄλεσαν εἰδρας.

Fidere fit, fitq; & diffidere causa ruinæ.

Iste autem, quod ille dixerat, ex parte alterâ quasi ἐπανορθώσας,

Πίστει χρήματ' ὄλεσα, ἀπιστεῖν δ' ἐσάωσα.

Fidendo periit res, diffidendo remansit.

Sive ut H.S. explicatiùs, *Fidem habendo pecuniam amisi; at diffidendo ea salva remansit.* Unde pervulgatum fluxit illud, quod Epicharmo tribuitur (de quo videri poterunt, Polyb. *Hist.* l. 17. Et Dio Prus. *orat.* 24.)

Νᾶφε, καὶ μεμνᾶσ' ἀπίστει· νεῦρα ταῦτα τᾶ φρενῶν.

Vigila, nec cui temere fidas (aut credas) nervi hi sunt prudentiæ.

Verum amplius aliqid (quod & idem observavit) apud sacros scriptores id vocabuli designat. Certè apud nos vocula illa **Faith**, quæ Latinorum *fidei*, Græcorum πίστει respondet, nunquam extra rem sacram eo sensu adhibetur, quo in religionis argumento necessariò sumitur; nunquam pro eâ vel *fide* vel *fiduciâ*, quam alicui habemus, cum dictis ejus *credimus*, ipsi de re aliquâ præstandâ *fidimus*; sed pro eâ, quam aliis præstamus, *fidelitate*; quâ notione πίστις usurpata deprehenditur, Matth. c. 23. v. 23. Cæterum formulas illas, quibus nihil frequentius, ἡ εἰς τὸν κύριον πίστιν. Act. c. 20. v. 21. τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν. ibid. c. 24. v. 25. & Coloss. c. 2. v. 5. τὴν πίστιν ὑμῶν τὴν εἰς τὸν θεόν. Thess. ep 1. c. 1. v. 8. & πίστιν ἔχειν πρὸς τὸν κύριον Philem v 5. τὴν ἐν Χριστῷ πίστιν. Galat. c. 3. v. 26. Ephes. c. 1. v. 15. Coloss. c. 1. v. 4. Timoth. Ep 1. c. 3. v. 13. & Ep. 2. c. 3. v. 15. denique τὴν πίστιν ἐν τῷ ἐμῷ αἵματι· Rom. c. 3. v. 25. tum πιστεύειν εἰς τινα. quod in Joannis evangelio solo tricies sexies reperitur. Joan. c. 2. v. 11. & c. 3. v. 15, 16, 18, 36. & c. 4. v 39. & c. 6. v. 29. 35, 40, 47. & c. 7. v. 5. 31, 38, 39, 48. & c. 8. v. 30. & c. 9. v. 35, 36. & c. 10. v. 42. & c. 11. v. 25, 26, 45, 48. & c. 12. v. 11. 36, 37, 42. 44. ter. 46. c. 14. v. 1. bis. 12. & c. 16. v. 9. c. 17. v. 20. Act. c. 10. v. 43. & c. 14. v 23 & c. 19. v. 6. Rom. c. 10. v. 14. Galat. c. 2. v. 16. Philip. c. 1. v. 29. Petr. Ep. 1. c. 1. v. 21. Joan Ep. 1. c. 5. v. 10. & εἰς τὸ ὄνομα τινος. Joan. c. 1. v. 12. & c 2. v. 23. & c. 3. v. 18. Joan. Ep. 1 c. 5. v. 13. sed & τῷ ὀνόματι· Joan. Ep. 1. c. 3. v. 23. & εἰς τὸ φῶς Joan. c. 12. v. 36. & εἰς τὴν ὑπηρεσίαν. Joan. Ep. 1. c. 5. v. 10. & ἐν τινι. Act. c. 13. v. 39. & Ephes. c. 1. v. 13. & ὑπό τινι. Rom. c. 9. v. 33. & c. 10. v. 11. Tim. Ep 1. c. 1. v. 16. Petr. Ep. 1. c. 2. v. 6. qibus & adjici possunt ejusdem ferè mentis illa, ἐλπίζειν εἴς τινα, Joan. c. 5. v. 45. Cor. Ep. 2. c. 1. v 10. & ὅτι τινα Act. c. 10. v. 43. & c. 16. v. 31. &

31. & c. 22. v. 19. Rom. c. 4. v. 5, 24. & ἐν τινι, Philip. c. 2. v. 19. & ἐν τῷ ὀνόματί τινος, Matth. c. 12. v. 21. & ἐπί τινι, Rom. c. 15. v. 12. Timoth. Ep. 1. c. 4. v. 10. & c. 6. v. 17. & ἐπί τινα. Timoth. Ep. 1. c. 5. v. 5. Petr. Ep. 1. c. 3. v. 5. & ἐπί τι. Petr. Ep. 1. c. 1. v. 13. item πεποιθέναι ἐν τινι. Philip. c. 2. v. 24. & c. 3. v. 3, 4. & Thess. Ep. 2. c. 3. v. 4. & ἐπί τινα, Matth. c. 27. v. 43. & ἐπί τινι, Marc. c. 10. v. 24. Luc. c. 11. v. 24. & c. 18. v. 9. Cor. Ep. 2. c. 1. v. 9. Hebr. c. 2. v. 13. formulas, inquam, istas. (ut de voce πιστός, & πιστοὶ, nihil dicam, unde οἱ πιστοὶ tam crebro αὐτὶ τῆς πιστευόντων usurpatur) ubinam tandem apud priscos Græcos illos, in eis, quæ scripto consignarunt, monumentis reperias? certè qi omnia illorum etiam rudera qælibet, qam diligentissimè ruspati sunt, nihil hactenus ejusmodi nobis repræsentarunt. Nam quod πιστεύειν πρὸς τὸ θεῖον, non nemo deprehendisse se ratus est, apud Aristotelem *rhetor. l.* 2. c. 17. partim interpretis errore, partim interpunctione pravâ deceptus est. Sic enim philosophi habent se verba: Φιλόθεοί εἰσι, καὶ ἔχουσι πρὸς τὸ θεῖόν πως, πιστεύοντες διὰ μεγάλων ἀγαθὰ ἀπὸ τ τύχης. *Dei amantes sunt, & numini qdam modo addicti sunt*, sive, *erga numen divinum affecti aliqo modo sunt, fidentes ob bona qæ à fortunâ eis obtigerunt.*

Neqe ista cô à nobis dicuntur, ut (qod immeritò hâc à parte stantibus affingi solet) sacrosanctis illis summè verendis Spiritus Sancti amanuensibus sermonis *impolitiem, illuviem, barbariem* astruamus. qanqam de dictionis facie havd laborasse se profitentur ipsi: et occurrere in scriptis eorum σολοικοφανῆ saltem nonnulla nemo dôctus diffitebitur: sed nec ut *gravitatem majestatem, vehementiam, perspicuitatem, vennstatem* etiam eisdem detractum avt derogatum eamus.

Facessant Pfochenii nugamenta ista καὶ κεναὶ περιττεύματα, qæ frustra, ὥσπερ τὸ σκεύασμα πλένας, (ut cum ipso loqar) oggerit *sect.* 158. qasi Græca lingva prisca pigmenta oratoria in se, tanqam in pyxide una unicaqe concluśa universa contineret; nec extra eam gratiarum qiqam avt elegantiarum haberi posset. Neqe verò à *puritate* lingvæ alicujus pendet prorsus dictionis *vis* ac *vehementia*. qis enim Tertulliano in suo genere disertior? qis Apulejo locupletior? figuris ac pigmentis rhetoricis abundat uterqe; alter etiam luxuriat. qæ narranda suscepere, adeò vivis coloribus describunt, vel depingunt potiùs, sed diversimodè prorsus, ut legentium oculis ipsis exhibita, & exposita videantur. noster verò ille, ubi cum adversario aliqo agen-

dum, qam artificioſè aggreditur, acriter premit, vehementèr perurget, arctè undiqe conſtringit, ut elabendi avt eluctandi ratio omnis intercepta habeatur? itaqe non immeritò de illo Vincentius Lirinenſis *commonitorii cap.* 1. *Ingenio tam gravi ac vehementi excelluit, ut nihil ſibi pene ad expugnandum propoſuerit, qod non avt acumine inruperit, avt pondere eliſerit? jam porro orationis ſuæ lavdes qis exeqi valeat? qæ tantâ neſcio qâ rationum neceſſitate conſerta eſt, ut ad conſenſum ſui, qos ſvadere non potuerit, impellat: cujus qot pæne verba, tot ſententiæ ſunt; qot ſenſus, tot victoria.* Ecqis tamen Apulejum, avt Tertullianum etiam, de dictionis Latinæ puritate prædicet? ecqis non Afrum magis qam Romanum dicendi characterem in utroqe agnoſcat? qodſi in Septimio tamen impedire non potuit, qin diſertiſſimus haberetur, & qod de Pericle olim oratorum vehementiſſimo, ἔστραπ', ἐβρόντα. Ariſtoph. *Acharn.* Fab. *inſtit. l.* 12. *c.* 10. *fulminare* cenſeretur: cur Hebraiſmum ſapiens ſtylus Apoſtolicus obſtet, qo minùs Pavlus, qod & de Pericle dictum, *tonare* dicatur; avt qo minùs δεινότητος, *lenitatis*, *illecebrarum* nomine *Pavlina*, *libertatis & majeſtatis Petrina*, *gravitatis Joannina* dictio prædicetur?

Imo potiùs (ne Bezæ verba ſupra adducta denuò repetamus) è còntrario aſſerimus, ſicut iſta eis qibuſcum plurimùm Apoſtolis res erat, tunc temporis cum primis familiaria extitiſſe, Judæis præſertim, qi verſione Græcâ utebantur; ita & mentem Spiritus Sancti pleniùs atqe ἐμφατικώτερον multo explicare, qam priſcæ illius Græcæ, qæ apud profanos habentur, formulæ floſculive etiam poterant. Certe Hebræorum ilia האמין & בטח cum particulâ ב adjectâ, vim qandam & ἐνέργειαν inſignem habent, qæ niſi formulis iſtiuſmodi fæliciter ſatis exprimi vix poſſe videtur. Qin & illud eorundum נשען unde משען & משענת *ſcipio*, *bacvlus*, cui innititur qis, qoqe ſuſtentat ſeſe in formulâ illâ נשען על יהוה Annal. l. 2. c. 13. v. 18. & c. 14. v. 11. & c. 16. v. 7. 8. & Eſaj. c. 50. v. 10. qo alluditur & Hymn. 18. v 18. eam emphaſin habet, ut coacti ſint Græci Interpretes vocabulis inſolentibus iſta reddere, τῷ πνεύματι, ἢ τῷ πνεύματι. Eſai. c. 50. v. 10. πνευματιεῖται ὅτι τῷ θεῷ. & Hymn. 18. v. 18. ἐγένετο κύριος πνεῦμά μου. Sed ad alia tranſeamus.

CAPUT

CAPUT. IX.

Inter ἰδιότητας *et* ἰδιωτισμὸς *distingvendum. Idiotiſmum non probat locutio poetica, avt rarior vocabuli formulæve uſus. In poetis Latinis Helleniſmi crebri. Ex notionibus communibus formulæ peculiares oriuntur.* Is, id, παρέλκον. Ἰδὼν εἶδον, *Hebraiſmus. Æſchylus incaſſum accerſitus. Craſſa Pfochenii in Æſchylo halucinatio.* Videndo non videre, *Deut. 29. 3. & alibi. In improvidos, illiteratos linguæ alicujus ignaros, rerum divinarum imperitos, uſurpatum. Plutarchus emendatus & ſuppletus. Lucianus Chriſtianorum formulis utitur, Chriſtianis illudendo. In Platonis loco lapſus Ribera. Reduplicationes Hebræis familiares, Græcis priſcis inſolentes; vehementiæ inſerviunt: quandoqe deminuunt. Gen. 3. 4. qod Junius minus commodè reddit, explicat. In Joan. 11. 26. Auguſtinus pariter halucinatus.* Facundus, facundia; Gratitudo, ingratitudo; Beatitas, beatitudo; *vocabula olim minus uſitata.* Mortem videre, guſtare, *pro* mori.

PRima nobis fuit præſcriptio adverſus exempla à Pfochenio adducta; omiſſa fuiſſe, qæ omnium ferè conſenſu Hebraiſmum reſipiunt, qæqe in uſu apud ſacros ſcriptores ſunt freqentiſſimo. Altera, qod nec in eis qæ ad rem ipſam aptiora & pertinentia magis ſunt viſa, id qod eſt pollicitus, præſtiterit: qod in quibuſdam jam liqidò demonſtratum eſt; et in aliis multò pluribus deinceps demonſtrabitur. Alia jam futura eſt præſcriptio, non ſufficere ad cavſam ipſius obtinendam, qod formula hæc avt illa apud ſcriptorem Græcum aliqem, poetam præſertim, ſemel avt iterùm occurrat, qo probetur uſu communi receptam fuiſſe apud Græcos formulam illam. De poetis ſiqidem primò, conſtat ſatis, multa eos hâc in parte uſos eſſe libertate; formulas phraſeſqe uſurpaſſe, qæ nec in

sermone communi, etiam eruditorum, habeantur, nec etiam lingvæ suæ idiomati satis conveniebant. Ecqis illud Horatu *carm. l. 2. ode. 9. desine querelarum.* Latinum, (& non Græcum potiùs, λῆγε τῶ ὀδυρμῶν) esse dixerit: avt illud, *l. 3. od. 27. abstineto irarum.* (ὀργῆς ἀπίχου) cui affine Silii illud *l.* 10.

——— *Consul non desinit ira.*

(δ' ὀργῆς οὐκ ἐπαύσατο) avt illud etiam *ibid, od.* 30. *agrestium regnavit popu'orum* (τῶν λαῶν ἦρξεν, ἢ καὶ ἐβασίλευσεν) de qo Servius ad Maronis illud *Æn. l.* 11.

——— *nec veterum memini latorve malorum,*

Lator malorum pro malis figura Græca est: sicut Horatius, Agrestium regnavit populorum, pro agrestibus populis.

Sed de his amplius videri poterit Jo. Vossius in *arte Grammat. de constructi.* c. 33. qi idem & ejusdem illud in Epist. ad Pisones,

——— *idem facit occidenti.* h.e. τῶν ἐν ἐκείνῳ.

more Græco, non Latino, dictum affirmat, *libri jusdem cap.* 58. advocato etiam Victorio, qi *Var lect. l.* 10. *c.* 22. idem ante censuerat. qanqam ad Vossium amandare nihil est opus, cum Pfochenium ipsum habeamus *sect.* 153. agnoscentem. *apud Virgilium, Ovidium, Horatium, in singulis ferè paginis varios Hellenismos.* Deniqe, cum formulæ nonnullæ ex notionibus qibusdam communibus effictæ, atqe enatæ sint; qidni etiam præter usum lingvæ, qâ utebantur populares sui, notionis ejusmodi expressio scribenti alicui in mentem incidere potuerit, qam is scripto suo insereret?

Tùm inter ἰδιότητας & ἰδιωσμοὺς distingvendum meminerit. potest enim esse lingvæ alicujus & solius *idiotismus*, qod non tamen sit ita lingvæ illius peculiare, qin in aliis, sed rariùs & insolentiùs, usurpetur. Avdi. V. Cl. If. Casavbonum ad Apuleji in *apologiâ* illud, *Calumniam Magiæ, qæ facilius infamatur, qam probatur, eam solum sibi delegit ad accusandum. Est* ἑλληνισμὸς, inqit, *familiaris huic scriptori, apud qem sæpe reperias,* eam *dictionem* παρέλκουσαν. *Infra*; qod animi partem rationalem, qæ longè sanctissima est, eam violet. *Tolle,* eam, *sententia nihil detraxeris. Ita autem Græci, Herodotus præsertim ac Pausanias, atqe è recentioribus Agathias. etsi id propriè Hebræorum dialecti esse certum est.* Qarè *propriè Hebræorum dialecti* dixit, cum & Græcos ita loqi agnoscat? scil. qia nec tam solens lingvæ Græcæ, & avtorum duntaxat qorundam peculiaris formula illa videatur: cum apud Hebræos qosqe nihil crebrius, nihil

usu

usu tritum magis. V. g. ut ad exempla, qæ a Pfochenio allata sunt, discutienda tandem perveniamus. Act. c. 7. v. 34. ἰδὼν εἶδον. *Vulgaris*, inqit *creditur esse Hebraismus. atq; ita* οἱ LXX. *solent exprimere, qod Hebr.* ראה ראיתי Et qid nî ita credatur? cum apud Hebræos scriptores, formulis istis nihil qicqam freqentius occurrat. Qia scil. *non soli* οἱ LXX. *sic loquntur, sed alii etiam.* qi alii? *Æschylus, & Lucianus.* At horum alter nihil minus. Æschyli, qæ adducuntur ex *Prometheo vincto v.* 437. ista sunt.

Οἳ πρῶτα μὲν βλέποντες ἔβλεπον μάτην,
Κλύοντες οὐκ ἤκουον.

Qi primò qidem videntes videbant frustrà,
Avdientes non avdiebant.

At tu, Pfocheni, frustra es planè, dum ea lavdas, qæ ad rem ipsam nihil pertinent. neqe enim dicit apud Æschylum Prometheus, mortales olim cæcos planè surdosqe fuisse. sed cum visu avdituqe pollerent satis, perinde illis fuisse ante artes disciplinasqe a sese inventas invectasqe ac si nec viderent ea qæ in oculos ipsis incurrerent, nec avdirent, qæ avribus incidissent. non sunt itaqe conjungenda βλέποντες ἔβλεπον, sed inciso potius à se invicem distingvenda. Id qo meliùs pateścat, altiùs pavlo repetita Æschyli verba representabimus.

——— τ' ἀν βροτοῖς δὲ πήματα
Ἀκέσαθ', ὡς σφᾶς νηπίους ὄντας τὸ πρὶν
Ἔννους ἔθηκα, κ) φρονεῖν ἐπεβόλους. ———
Οἳ πρῶτα μὲν βλέποντες, ἔβλεπον μάτην,
Κλύοντες, οὐκ ἤκουον, ἀλλ' ὀνειράτων
Ἀλιγχοι μορφαῖσι, ϗ μακρὸν χρόνον
Ἔσυρον εἰκῆ πάντα, ——— ἄτερ γνώμης τὰ πᾶν
Ἔπρασσον. i. e. vertente Grotio:

——— *nunc sed hominum incommoda*
Avdite; qos ego mentis exortes prius
Expergefeci cordis ad prudentiam.
Etenim videntes multa, cernebant nihil;
Surdâ avdiebant avre: sic par somniis
Abibat evum, cuncta cum promiscua
Passim jacerent; cuncta temere, improvidè,
Sine mente agebant. ———

Contenderam jam olim Tragici ista cum Mosis illis l. 5. c. 29. v. 3. *Specimina illa maxima, & ostenta, & prodigia viderunt oculi vestri: sed necdum dedit vobis Jova hactenus cor ad dignoscendum, neque oculos ad perspiciendum, neque aures ad auscultandum.* Item cum illis Esaiæ c. 6. v. 9. (qo tamen loco in priore sententiolæ commatio formula, de qâ agitur, disertè exprimitur) *Audiendo audietis,* (Græc. ἀκοῇ ἀκούσετε. & ex Græco Matth. c. 13. v. 14. & Lucas. Act. c. 28. v. 26.) *nec intelligetis; & videndo videbitis* (βλέποντες βλέψετε. Græc.) *neque cognoscetis. pingvefacito cor populi hujus, aures eorum aggravato, & oculos occludito; ut ne oculis suis videant, neve auribus audiant, neve corde intelligant.* et c. 42. v. 19. *quis adeò cæcus ac servus meus? surdus ac nuncius meus? qi multa videns, nihil observat, aures aperiens nihil obaudit.* ita ὁ συνιέναι, καὶ ὁ φυλάσσειν Græcis interpretibus hîc idem sunt, qod Tragico illi βλέπειν μάτην. Geminum est avtem Sophoclis illud apud Stobæum tom. 2. tit. 4.

Ἀλλ' οἱ κακῶς φρονοῦντες, οὐ κωφοὶ μόνον,
Ἀλλ' ὄμμ' ὀρῶντες εἰσορῶσι τὰμφανῆ.

Qos distinent adversa, surdescunt malis,
Et clara qæ sunt, non vident, nec cum vident.

Nec abscedit Heracliti illud apud Clementem *Strom. l.* 5. (qi cum dicto celeberrimo Matth. c. 11. v. 15. & c. 13. v. 19. & alibi, à Christo usurpato, componit, ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω) & Evsebium *præpar. Evang. l.* 3 c. 13. & Theodoretum *therapevt.* l. 1. Ἀξύνετοι ἀκούοντες κωφοῖσι ἐοίκασι· φάτις αὐτοῖσιν μαρτυρεῖ, παρεόντας ἀπεῖναι. *Insipientes etiam cum avdiunt, surdis sunt similes: atqe etiam, teste adagio, præsentes absunt.* Qod avtem de avditu Heraclitus, de visu itidem avtoris αὐτονύμου Senarius:

Οὐ γράμματ' ἄπειρος, τὰ βλέπει βλέπων.

cujus dicti venustatem corruperit plane, qi eodem, qo Æschylum Pfochenius, modo exceperit. Grotius elegantèr sic expressit.

Illiterata vita, cum oculis cæcitas.

αὐτολεξεὶ sic habeas,

Illiterati, nec ea qæ vident, vident.

Contra,

Δὶς τὰδ' ἰδῶσιν οἱ μαθόντες γράμματα.

Qi literas didicere, bis tantum vident.

Ex sapientum scitis illustremus ista. Apud Platonem, Socrates, sensu scientiam distare demonstraturus, à Theæteto qærit; ἦ γὰρ βάρ-

σων

ϛων πρὶν μαθεῖν τὴν φωνὴν, πότερον ἀκούειν φήσομεν ἀκούειν, ὅταν φθέγγονται, ἢ ἀκούειν τε, καὶ ἐπίστασθαι ἃ λέγουσι; καὶ οὐ γράμματα μὴ ἐπισάμενοι, βλέποντες εἰς αὐτὰ, πότερον οὐχ ὁρᾶν, ἢ ὁπίσασθαι, εἴπερ ὀρῶμεν, διισχυριούμεθα; *Antequam barbarorum vocem intelligamus, utrumne nos negabimus, audire eos, ubi loquuntur, an audire & ſcire qæ dicent affirmabimus? rurſuſqe literarum imperiti, ubi eas ſpectamus, num videre, & ſcire, ſiqidem videmus, aſſeverabimus?* Cui ille; Ἀυτόγε τοῦτο αὐτῶν, ὅπερ ὁρῶμέν τε καὶ ἀκούομεν, ἐπίστασθαι φήσομεν. Τὸ μὲν γὰρ τὸ χρῶμά τε καὶ τὸ σχῆμα ὁρᾶν τι καὶ ἐπίστασθαι, τὸ δὲ τὸ ὀξύτητα καὶ βαρύτητα ἀκούειν τε ἅμα καὶ εἰδέναι· ἃ δὲ οἵ τε γραμματισταὶ περὶ αὐτῶν, καὶ οἱ ἑρμηνεῖς διδάσκουσιν, οὔτε αἰσθάνεσθαι τοῦ ὁρᾶν ἢ ἀκούει, οὔτε ἐπίστασθαι. *Hoc ipſum illorum qod videmus atqe audimus, ſcire nos dicemus. alterius nempe figuram ac colorem videre nos & ſcire, alterius acutum gravemve ſonum audire ſimul & percipere. at vero qæ literatores atqe interpretes docent; ea nec ſentire nos, nec ſcire, dicemus.* Vides qomodô literarum lingvarumqe imperiti, *nec videntes vident, nec audientes audiunt*; qomodò item harum *periti duplo plus* qam illi & *audiunt*, & *vident*. De ſignis divinitùs datis paritèr Porphyrius, *de abſtinent. ab animal. eſu. l.* 2. Πᾶσι σημαίνουσιν· ὑ πᾶς δὲ συνίησι τὰ σημαινόμενα. οὐδὲ γὰρ ὁ παῖς τὰ γεγραμμένα δύναται ἀναγινώσκειν, ἀλλ' ὁ μαθὼν γράμματα. *Significant ea qidem omnibus; ſed ſignificata non intelligit qivis. neqe enim puer, qæ ſcripta ſunt, legere poteſt, ſed is ſolus qi literas didicit.* Idemqe apud Evſebium *præpar. Evang. l.* 3. *c* 7. *præfat. ad Phyſiolog.* de ſignis ac ſtatuis ab hominibus confectis, qas cum Pontificiis noſtris librorum inſtar habere contendit. Τὸν θεὸν, καὶ τὰς θεοῦ τὰς δυνάμεις διὰ εἰκόνων συμφύλων αἰσθήσει ἐμήνυσαν ἄνδρες, τὰ ἀφανῆ φανερῶς ἀποτυπώσαντες [ὑποτ. M.S.] πλάσμασι τῆς καθάπερ ἐν βίβλων τὴν ἀγαλματῶν ἀναλέγειν τὰ περὶ θεῶν μεμαθηκόσι γράμματα. θαυμαστὸν δὲ οὐδὲν, ξύλα καὶ λίθους ἡγεῖσθαι τὰ ξόανα τοὺς ἀμαθεστάτους· καθὰ δὴ καὶ τῶν γραμμάτων οἱ ἀμόητοι, λίθους μὲν ὁρῶσι τοὺς στήλας, ξύλα δὲ, τοὺς δέλτους, ἐξυφασμένην δὲ πάπυρον, τοὺς βίβλους. *Deum Deiqe virtutes per imagines ſenſui ſubjectas depinxerunt homines, in eorum gratiam, qi ex ſtatuis tanqam ex libris qibuſdam, didicerant divina ernere documenta: nihil autem mirum eſt, ſi homines imperiti ſtatuas nihil aliud qam ligna lapideſqe reputent: qemadmodum literarum ignuri, columnas*, ſive *pilas tanqam lapides ſpectant, codices ut ligna, libros ut papyrum affabrè contextum.* Plutarchus *de Socrat. genio.* Ὡς ἐν ἰατρικῇ σφυγμὸς ἢ φλύκ-

ταινα,

ται να, μικρὸν, ἐ μακρῷ δὲ σημεῖόν ἐστιν ὅτω μαντικῇ ψυχῇ παρεισὶ ἢ κλιδὼν, ἐ μέγα καθ' αὐτὸ [μεγάλε δὲ σημεῖον] συμπέφυκεν. ἐδεμίας γὰρ τέχνης καταφρονεῖται τὸ μικροῖς μεγάλα, ἢ δι' ὀλίγων πολλὰ σημαίνειν. ἀλλ' ὥσπερ ἔιπε ἄπειρ@ γραμμάτων δυνάμεως, ὁρῶν ὀλίγα πλήθει ἢ φαῦλα τὴν μορφὴν ἀπιζόιη ἄνδρα γραμματικὸν ἐκ τέτων ἀναλέγεδαι πολέμες μεγάλες, ὅι τοῖς, παλαι συνέπεσον, ἢ κλίσεις πάλεων, φράξεις τε ἢ μαθήματα (παθήματα, forsan) βασιλέων, ἔιτα φανείη ὀμύνειν ἢ καταλέγειν ἐκεῖνον πᾶ ἰσοεικῶ τέτων ἕκασον, ἥδὺς ἄν, ὦ φίλε, γέλας σοι τὸ ἀνθρώπε τ ἀπειρίας ἐπίλδοι.. &c. (Ita locum mancum ac perperam habitum restituere qadantenus conati sumus:) *Qemadmodum in re medicâ, pulsus aut pustula, parvum qiddam, nec parvi tamen indicium est. ita animæ divinationis paritæ sternutatio aut omen, cum per se nihil magni sit, magni tamen eventus potest esse præsagium. neqe enim ulli arti hoc neglectui est, è parvis magna, è paucis multa præsagire. Sanè siqis literarum imperitus, cum eas numero paucas, specie minùs elegantes videret, pro incredibili haberet, fore ut literatus qispiam ex eis recitaret bella magna à priscis gesta, urbes conditas, regum facta fortunasqe; ac jurare paratus esset, memoritèr illum ex notitiâ propriâ potiùs narrare unumqodqe horum, qam ex libro recitare; nonne suaviter hominem de imperitiâ ridere tibi subiret?* E nostris, qanqam in istis exterorum superstitionibus addictior, Synesius *de insomn.* Σημαίνει μὲν δὴ πάντων πάντα· ἢ ἔστι ταῦτα γράμματα παντοδαπὰ, καθάπερ ἐν βιβλίῳ τοῖς ὠφελ' (forsan, τοσαῦτα ὄψει) τὰ μὲν φοινίκεια, τὰ δὲ Αἰγύπτια, ἢ ἄλλα Ἀσσύρια· ἀναγινώσκει δὲ ὁ σοφός· σοφὸς δὲ ὁ φύσει μαθών. *Omnia per omnia numen significat: sintqe ista ut literæ omne genus,* in libris videre est, *qadam Phœnicia, qadam Ægyptia, qadam & Assyriæ. sed legit hæc peritus duntaxat. peritus vero is est, qi natura didicit.* Ad qem locum videri possunt Nicephori Scholia. Melius Joan. Chrysostomus de divinis eloqiis in Ep. 1. ad Corinth. orat 7. Καθάπερ τὰ παιδία, τὰ βιβλία ὁρῶντα, ὐκ οἶδε τὴν γραμμάτων τὴν δύναμιν, οὐδὲ οἶδεν ἄπειρ@ ἀρᾷ. μᾶλλον κ' ἂν εἰπεῖν ἄπειρ@ ἢ γραμμάτων, ταῦτα πάσχεται· ὁ δὲ ἔμπειρ@ πολλὴν εὐρήσει τῆς γράμματος τὴν ἀπαρτιμυθήτην δύναμιν, ἢ βίβε ὁλοκλήρε, ἢ ἱστορίας. ἢ ὅτι τὸν μὲν ἄπειρ@ λαλῶν, χάρτην ἡγήσεται ἢ μέλαν εἶναι· ὁ δὲ ἔμπειρ@ ἢ φωνῆς ἀκούσεται, ἢ διαλέξεται τῷ ἀπόντι, ἢ ὅπερ αὖ βάλλεται διὰ τῆς γραμμάτων πάλιν ἐρεῖ. ὅτω ἢ ὅτι τὸ μυστήριον κέκτηται· ὅι μὲν ἄπιστοι, ἢ πάντα ἀκούσεται, ἃ δυνήσεται ἀκέσαι· ὅι δὲ πιστοὶ, ἢ διὰ τὸ πνεῦμα@ ἔχοντες ἀμπειρίαν

πειείας, ὁχῶσι τὴν ἐναποκειμένων ἀ δύναμιν. *Qemadmodum pueri libros cum intuentur, qia literarum vim nesciunt, ne norunt qidem qæ vident: qin & pariter afficitur vir qoqe, si literarum fuerit imperitus. at peritus qi fuerit, magnum in literis illis delitescentem vim deprehendet, vitas integras, atqe historias. Epistolam pariter imperitus acceptam pro chartâ duntaxat atramento litâ habebit: at peritus vocem audiet in eâ loqentem, & cum absente ejus operâ colloqetur, & qicqid libitum fuerit literarum ope respondebit. ad eundem modum in mysteriis istis usu venit: infideles etiam cum audiunt, nec audire videntur: at fideles peritiâ spirituali imbuti, rerum subjectarum vim intuentur.* De operibus divinis itidem Gregorius Nyssenus *lib. de prematurè abreptis*: ἐπὶ τ ὑεργίων θαυμάτων ὀς ἀ μὲν ἐπίσης τὰ φαινόμενα κάλλη, κἂν πεπαιδευμένος, κἂν ἰδιώτης τύχῃ τις ὤν, ὁ θεὸς τ ὑεργὸν ἀναβλέπων· διαφοεῖται δὲ τὰ πεεὶ αὐτῶν ἀχ ὁμοίως, ὅτε μὲ ἀπὸ φιλοσοφίας ὁρμώμενος, χ ὁ μόναις ταῖς αἰσθήσεσι τὸ φαινόμενον ἐπιβέπων. ἔτ ἀ γὰ ἡ τῶν ἀκτῖνων ἥδεται τῷ ἡλίῳ, ἢ τὸ κάλλ τ ἄστρων θαύματ ἄξιον κρίνει, ἢ τ ἀειθμὸν τῶ σεληναίῳ δρόμῳ ἐπὶ τὸν μηνὸς παρεπέρησεν. ὁ δὲ διορατικὸς τ ψυχὴν, χ διὰ παιδεύσεως θεὸς τ κατανόησιν τὴν ὑεργίων κεκαθαρμένος, θεὸς τ τῶν ὅλων ἁρμονίαν βλέπει, χ ἐκ τ ἐγκυκλίου κινήσεως τ ἐκ τ ἐναντίων συναρμοσίαν ἐποπτεῖ. &c. *In cælestibus miraculis, qæ oculis objiciuntur, pulcritudines vident pariter, sive qis eruditus, sive rudis fuerit, qotqot cælum intuentur. nec tamen pariter de illis cogitant, is qi philosophiâ imbutus accedit, atq; is qi sensibus rem totã permittit. iste enim, vel radiis solaribus delectatur, vel sideru fulgorem admiratur, vel Lunæ per menses singulos redeuntis numerum observat. at verò is qi animum perspicacem habet, & eruditionis ope ad cælestium contemplationem excultus est, universi totius harmoniam miram intuetur, atqe ex motu circulari rerum sibi invicem adversantium concinentem pulcrè compaginationem considerat.* &c. De eisdem denique Augustinus *in Joan. tract.* 24. *Qemadmodum, si literas pulcras alicubi inspiceremus, non nobis sufficeret laudare scriptoris artificium, qoniam eas pariles, æqales, decorasqe fecit, nisi etiam legerimus, qid nobis per illas indicaverit: ita Dei facta miranda, qi tantùm inspicit, delectatur pulcritudine factorum, ut miretur artificem; qi autem intelligit, qasi legit. aliter enim videtur pictura, aliter videntur literæ. picturam cum videris, hoc est tantùm vidisse, laudasse, literas cum videris, commoveris eas & legere. qodsi forte nos nosti,* Qid putamus, *inqis*, esse, qod hîc scriptum est? *interrogas qid sit, cum jam vides, a-*

liqid. ſed alind tibi demonſtraturus eſt, à qo qæris agnoſcere qod vidiſti. alios ille oculos habet, alios tu: apices ſimiliter videtis, non ſimiliter ſigna cognoviſtis. tu vides, & lavdas; ille videt & lavdat, legit & intelligit. Idemqe *de verb. Dom. orat. 44. Qemadmodum qi videt literas in codice optimè ſcripto, & non novit legere, lavdat qidem antiqarii manum, admirans apicum pvlcritvdinem; ſed qid ſibi velint, qid indicent illi apices, neſcit; & eſt oculis lavdator, mente non cognitor. alius avtem & lavdat artificium, & capit intellectum: ille vtiqe, qi non ſolum videre (qod commune eſt omnibus) poteſt; ſed etiam legere, qod, qi non didicit, non poteſt. ita qi viderunt Chriſti miracula, & non intellexerant qid ſibi vellent, & qid intelligentibus qodam modo innuerent, mirati ſunt tantùm, qia facta ſunt. alii vero & facta mirati, & intellecta aſſecuti.* Verum oblitus es, inqis, eorum, qæ præ manibus habes. nihil minùs. Cinno hæc mantiſa deſtinabatur. mercis avtem naturam referre mantiſam novum non eſt. nec ſtudioſis ingrata fore iſta ſpes eſt. Sed de viâ in ſemitam.

Æſchylum oſtendimus Pfochenio fruſtra advocatum. Ad Lucianum tranſimus. Apud hunc Protei Menelaus, ἰδὼν εἶδον. *videns vidi, ita locutus Lucianus* ὁ ἀπικώτατος. *nec veriſimile Lucianum hominem Ethnicum, Judæis (pariter ac Chriſtianis) infenſiſſimum, ab eorumqe moribus, vitâ, converſatione qam maximè abhorrentem, Græci ſermonis elegantiâ relictâ, illos in ſtylo imitatum.* ita *ſect.* 131. Pfochenius. Reſpondeo, 1. Lucianus ὁ ἀπικώτατος ille poetica ſuis immiſcere ſolenne habet. è qo genere hoc eſſe potuit. tum potuit per ludibrium è noſtris phraſin iſtam uſurpaſſe. neqe enim hoc ſcurræ illi impuro inſolens, inde enim et τὸ βεβηλώσων pro Moſe poſuit, et ἐκ τῶν ἀσεβῶν χώρων λυτρώσασθαι, pro liberare *à locis impiis*, dixit, in *Philopatride*: qo in centumculo dogmata Moſaica rituſqe Chriſtianos ſubinde ſubſannat. ut Dei ipſius apud Moſem. l. 2. c. 3 v. 7. verba μυκτηρίζων immitari voluiſſe non immeritò cenſeatur. Cui adjici poteſt, avtores etiam profanos & Chriſtiano nomini ſatis iniqos, horum tamen formulas, interdum ſerio, interdum et per deriſum, uſurpare. Sic Ammianus *l.* 22. *c.* 11. de Diodoro qodam Alexandrino, *dum ædificanda præeſſet Eccleſiæ.* qod V. Cl. Cl. Salmaſio obſervatum in *Epiſt. ad Colvium de Virorum cæſarie & mulierum comâ.* Denique geminationem vocabuli vim aliqam dictis adjicere ratio ipſa, eadem omnibus communis, ſuggerit. qid ergo impedit, qo minùs

iſtius

istius ductu, formulam qandoqe concipiat qis à lingvæ suæ usu alienam; qæ alii alicui, qam is nescíat tamen, familiaris existat? etiam mulierculæ ad mensam Hebraismum excidisse temerè animadverti non semel; qam tamen literas Hebraicas nunqam attigisse, etiam sacramento interposito, avsim asseverare. Qe avtem, malùm, pervicacia ista, Hebraismum negare, qod singulis ferè paginis in Hebræis scriptoribus occurrit, qod apud Græcos horum interpretes huic exprimendo adhibetur, qod spiritus sancti amanuenses, ab istis sunt mutuati; Græcismum asserere, cum priscum nullum omninò, qi eo unqam usus sit, lavdes; unum duntaxat scriptorum sacrorum ætate inferiorem, scriptis sacrisqe Christianis illudentem passim, qi semel tantum id usurparit, proferas? at nos è contrario Græcis receptam formulam non esse, ex priscorum omnium silentio certiùs, non probabiliùs tantum, multo probabimus. Sic habeas. *Facundum & facundiam*, vocabula ista Ciceronis ætate extra poesin havd fuisse usu recepta, rectè contendunt Grammatici, qia *facundiæ literarumqe Latinarum parens Cicero* (Plinium avdis ex *l.* 7. *c.* 30.) cum de re ipsâ tot libros scripserit, totiès tam multa dixerit, vocabulis istis nusqam sit usus. Sed & qis non pro certissimo habuerit argumento, *gratitudinis & ingratitudinis* vocabula, qæ hodiè nec ab illorum scriptis exulant, qi politi tamen haberi solent, nec Senecæ ætate (qam *Ciceroniana tanqam avrea argenteam successisse*, Erasmus censuit) nedum Ciceronis obtinuisse, qia hic (qod & Budæo observatum) Græco ἀχαριστίας uti maluerit, *ad Attic. l.* 8. ille cùm in libris *de beneficiis* istius vel virtutis vel vitii totiès meminerit, *animi grati ingratiqe* periphrasi perpetuò id utrumqe expresserit? Certè de *beatitatis*, forsan & *beatitudinis*, vocabulo idem statui possit; cum Cicero semel tantùm, idqe cunctabundus, *sive beatitas, sive beatitudo. de Natur. Deor. l.* 1. (qod & Fabius *l.* 8. *c.* 3. monuit) eo usus sit: Seneca argumentum illud ex professo prosecutus, non *de beatitate*, avt *beatitudine* etiam, sed *de vitâ beatâ* librum suam inscripserit. Pariqe nos ratione formulam istam, qâ de agimus, apud Græcos, ab antiqo nevtiqam receptam jure contendimus, qod cum varias admodum qæ vehementiæ inservirent formulas usurparint, istâ tamen ex eis nemo qisqam unqam uspiam usus deprehendatur.

Cæterum Pfochenio de formulâ istâ suppetias forsan tulerit Fr. Ribera. Is enim in *commentariis* ad Zephaniæ c. 1. S. 7. Etiamsi Evthynium castiget, qod ad Hymn. 132. ambigere videatur, an *He-*

braiſmis accenſeri debeant *reduplicationes* iſtiuſmodi; profert tamen ex Platone, qo nemo ἀπλικώτερος, compoſitionis iſtius, uti ipſe cenſuit, exemplum. Ex *Sympoſio* itaqe ejuſdem adducit, Βία γὰρ ἔρωτος οὐχ ἅπτεται, οὔτε ποιῶν ποιεῖ. qod ipſe vertit; *violentia enim amoris non tangit, neq; faciens facit*; i. *non vehementèr ſtimulat.* inqit ille. At vero pari modo in Platone lapſus eſt Ribera, qo in Æſchylo Pſochenius. dictionis Platonicæ ſeries hæc eſt. Ἔρως ὅτ' ἀδικεῖ, ὅτ' ἀδικεῖται· οὔτε γὰρ αὐτὸς βίᾳ πάσχει, εἴπ πάσχει, (βία γὰρ ἔρωτος οὐχ ἅπτεται) οὔτε ποιῶν, ποιεῖ. ſubit animum viri mihi multis nominibus honorandi D. Joannis Bojſii dictum; *Da codicem probè interpunctum, commentarii juſti vicem habebit.* interpunctione genuinâ adhibitâ, vides omnia iſtic proclivia; ſed qæ ad Riberæ argumentum nihil qicqam pertinent. *Amor*, inqit, *injuriam nec infert cuiqam, nec a qoqam eandem patitur. neq; enim per vim patitur qicqam, ſiqid patitur, (vis enim amorem nulla tangit) neq; faciens, facit.* hoc eſt, *neqe ſi qid facit, per vim facit.* qod de perpeſſione ſuperiùs dixerat. dicti ratio ab axiomate illo pervulgato petitur, *Nemo volens laeditur.* ſubjungit enim, Πᾶς γὰρ ἑκὼν ἔρωτι πᾶν τοῦτο πάσχει. *Amori enim qiſqe in re qâqe ſponte ſuâ obſequitur.*

Unicum ubi adjecero, qod nemini hactenus animadverſum offendi, formulam hanc mittam; *geminationem* nimirum *vocis* iſtam Hebræis ſolennem, non *augere* aut *intendere* ſemper, ſed *minuere* qandoqe atqe *elevare.* Ita ſumendum in ſerpentis verbis. Geneſ. c. 3 v. 4. *non moriendo moriemini.* ubi argute nimis, ſed & dilutè, Junius; qod Piſcatori tamen placuit; *infert non eſſe certum, qod mors ſecutura ſit, ſi de fructu vetito comedat: non enim dicit*, inqit, *moriendo non moriemini; qod ex diametro pugnaret cum verbis* Dei *ſupra* c. 2. v. 17. *ſed inverſo vocum ordine, tantùm negat mortis certitudinem.* At ego vocum ordinem inverſum nullum video. מות תמות *moriendo morieris*, inqit Deus. לא מות תמותון *non moriendo moriemini*, inqit Diabolus. qænam iſtic inverſæ voces? nec incertum eſſe voluit, an morituri eſſent fructu vetito guſtato, ſed pro certo planè habendum, non eſſe morituros: nullam eſſe prorſus à fructus illius eſu mortis juſtam formidinem, vel ſuſpitionem etiam leviſſimam. qod & Pareus vidit, qi ex Lombardo adducit illa, *Deus affirmat, mulier dubitat, diabolus negat.* ita *non moriendo moriemini*, idem valet ac ſi dixiſſet, *non omninò morituri eſtis.* nihil minùs eventurum eſt, qam ut mortis diſcrimen ſubeatis vel leviſſimum. Non abſimile prorſus eſt

illud

illud D. Christi, Joan. c. 11. v. 26. πᾶς ὁ ζῶν καὶ πιστεύων εἰς ἐμὲ, οὐ μὴ ἀποθάνῃ εἰς τὸν αἰῶνα qod malè accipiunt, qasi neget Christus, eos, qi dum in vitâ sunt, in ipsum crediderint, in æternum perituros. Avgust. *de verb. Apost. serm.* 33. *Licet moriatur ad tempus, non morietur in æternum*, qum Christus *nunqam moriturum* pronunciaverit. qo modo eum Judæi qoqe ceperant, cum idem ferè, nisi qod aliâ usus mortis periphrasi, θανάτου θεωρεῖν, αἴτε τὸ ἀποθανεῖν (qomodo Ethan Hymn. 89. v 48. Et Luc. c. 2. v. 26. & Hebr. c. 11. v. 5. ἰδεῖν θάνατον, pro eodem; & contrà ζωὴν ὄψεσθαι, pro *vitâ frui, vivere.* c. 3. v. 36.) dixit. c. 8. v. 51, 52. nam qod ille θάνατον οὐ μὴ θεωρήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα, illi οὐ μὴ γεύσεται θανάτου εἰς τὸν αἰῶνα, (eâ usi formulâ qâ & Apostolus Hebr. c. 2. v. 9.) *mortem in æternum non gustabit.* hoc tantùm falsi, qod mortem naturalem dixisse Dominum avtumabant, cum spiritualem ille diceret; nec morte istâ qæ naturam confeqitur, defungendos, sed in illâ etiam, qam oppetituri essent morte, morituros negaret. Sed ne de loco illo obstruatur, etiamsi verbi significatio minui videatur, intendi tamen rem ipsam negatè prolatam. plus enim esse extra omne mortis ullâ ex parte admittendæ periculum consistere, qam ejusdem subeundæ necessitate nullâ obstringi. qanqam ad id qod proposuimus obtinendum, illud suffecerit: de verbi siqidem geminati usu sensuqe dumtaxat qæritur: alterum huic subjungemus, qo etiam affirmatè enunciata minuit formula ista. habetur is Genes. c. 43. v. 7. ubi Jacobo cum filiis suis expostulanti qod Benjaminis mentionem apud Ægyptium feciissent; respondent illi, *num cognoscendo cognoscere poteramus, dicturum illum fuisse, facite descendat huc frater vester.* rectè Jun. *Poteramus ne ullo pacto cognoscere?* itaqe perperam reddidere, qi vertunt; *poteramusne certò cognoscere?* cum illi hoc vellent, se ne suspicari qidem hoc potuisse. Eadem est formulæ istius ratio in jumenti verbis, qibus Balaamum dominum sessoremqe suum alloqendo interrogat, Numer. c. 22. v. 30. *an solere, sive solendo solita sit.* h. e. *an unqam omninò soleus fuerit id facere* qod tum fecerat. Et neqis objiciat, ἰσοτιμίαν istâ negationem vi saltemac virtute in se continere, habeat ex Mosis l. 4. c. 30. v. 12. & 15. *Si vir illius* הפר יפר *irrita faciendo irrita fecerit.* i.e. si qo modo *irrita fecerit. ubi nostri.* ἀλλοφύλλοι, priore loco, **utcunq; male dato**; posteriore **any ways male dato**, rectius, reddunt.

CAPUT. X.

נפש anima *pro* homine. *Ezekiel Tragicus qualis avtor. alius ſermo communis, alius poeticus, et affectibus commovendis exprimendſve adhibitus.* συνεσθχαὶ *linguarum omnium communes. nec omnes tamen uſuparili familiares.* σώματα *pro ſervis. Strabo emendatus. Campenſis in Athenæo lapſus. Epiphanii ratio altera rejecta. ſed & Magii.* Animæ *pro ſervis.* Corpora *& de liberis. A parte totum. A potiore Hebræis magis familiare. Apoc.* 18. 13. *explicatur. Pollux notatus.* Anima *pro vitâ. de Evcherio Eraſmi elogium.* Anima *ipſa poteſt in Heſiodi & Homeri locis adductis intelligi. Scholiorum Homericorum avtor qis.* Anima *pro cadavere, Hebræis: Maroni qoqe.* σὰρξ, caro, *pro corpore, Hebræis etiam pro homine; in ſermone qoqe communi.* κρέας *pariter poetis Græcis; ſed rarius. Sophoclis locus cum Ariſtophaneo à Scholiaſte perperam comm ſſus.* περὶ ψυχῆς, de animâ *dimicare, fugere. Eunapius emendatur.* περὶ κρεῶν, pro carnibus. *ubi fruſtra Scholiaſtes. aliter lepus, aliter ſervulus. Plauti locus, aliter qam Scaligero explicatus.* caro *pro homine Hebræis crebrum, Græcis rarum.* corpus *contra illis rarum, his crebrum.* Caro *Hebræis, pro parte genitali.* Corpus *item, juxta Auguſtinum. utrumqe pro parte irregenitâ.*

Seis expeditis alia nonnulla diſcutiamus. *Sect.* 34. נפש *anima*, pro *ſeipſo Hebr. poni dicitur.* Pſal. 16. v. 10. & ψυχὴ pariter Act. c. 2. v. 27, 31. ſed & Jerem. c. 51. v. 14. & Marc. c. 13. v. 34. Sed *idem apud Græcos autores profanos legi* excipitur. Theocr. *Idyl.* 16. *v.* 24.

Ἀλλὰ τὰ μὲν ψυχῇ, τὰ δὲ καί τινι δῶρα ἀοιδῶν.

ſed

ſed partem animæ. i. ſibi ipſi; *partem etiam alicui poetæ dare.* Et Evripid. *Hercul. Fur. v.* 451.

Ἢ τὶς ταλαίνης τ' ἐμῆς ψυχῆς φονεὺς;

Aut qis miſeræ animæ meæ, i. mei. *occiſor?*

Hoc avtem aliis tantùm verbis repetit noſter nobis denuò *Sect.* 95. ψυχὴν *animam pro homine uſurpari*, LXX Gen. c. 46. v. 27. *Moſen ſecutis: & a Lucâ* Act. c. 7. v. 14. *à Petro itidem* Ep. 1. c. 3 v. 20. *Verum ab Evripide pariter uſurpatum in Helenâ. v* 15. *Ubi ea aſſerit,* ψυχὰς πολλὰς, *animas multas* i. e. *homines ob ipſam occubuiſſe. Et Ezechielem Tragicum* (qem nemo tamen pro Græci ſermonis avtore idoneo jure habuerit) *eadem formulâ uſum, ubi ex Moſe eadem, qæ apud Lucam Stephanus. denarrat.* Verum cedo nobis arbitrum qemvis, non præjudicio corruptum prorſus. is ſententiam ferat, æqum ne ſit pro Hebraiſmo haberi, qo eſt nihil apud ipſos in ſermone qolibet uſitatius; an Græcorum idiomati ideò aſcribi, qia apud poetam unum avt alterum ſemel, bis ve, avt ſæpiùs etiam, ad affectus maximè teneriores exprimendos, uſurpatum deprehenditur.

At *unde,* inqis, *Hebraiſmi illis innotuerunt, qibus nihil unqam fuit cum gente illâ commune?* norunt omnes συνεκδοχικῶς *partem* pro *integro* uſurpari. eſtqe hoc in genere lingvæ nullius non commune. Verum in rebus qibuſdam non in aliis, huic vel illi peculiare. Verbi gratiâ. Græci σῶμα i. *corpus* pro *homine* ipſo, præcipuè ubi de *ſervis* loquuntur, uſurpant. Demoſthenes *Philip.* 3. Τριήρεις γε, ἢ σωμάτων πλῆθος, ἢ χρημάτων περίοδοι, ἢ τ' ἄλλης κατασκευῆς ἀφθονία. *triremes, corporumqe multitudo, & pecuniarum reditus, reliqiqe apparatus copia immenſa.* Ariſtoteles in *narrat. mirand.* Iberos refert gentem καλάγνιον, αὐτὶ ἑνὸς σώματος δηλυκοῦ δίδυμα τοῖς ἐμπόροις τίθεσθαι ἢ πέντε σώματα ἄῤῥενα. *pro uno corpore fæmineo qatuor avt qinqe maſcula mercatoribus permutare.* inde σωματέμπορος, *venalitius, Mango.* Gloſſar. ſive ἀνδραποδοκάπηλος, ἢ μεταβολεὶς ἀνδραπόδων. Evſtath. *ad Odyſſ.* α. et σωματεμπορεῖν Straboni *l.* 14. qi de prædonibus Cilicibus, ληζόμενοι ἢ σωματεμπορεύοντες. *prædam agentes, & corpora mundinantes.* et rurſus προσποιούμενοι σωματεμπορεῖν. *corporum mercaturam prætendentes.* ita enim conjunctim legendum, non diviſim σώματα ἐμπορεύοντες, & σώματ' ἐμπορεῖν. qod Cl. Caſavbonus tamen non mutavit. Sic Athenæus. *l.* 5. ex Moſchione refert, molis ſtupendæ navigium traxiſſe Archimedem, ὀλίγων σωμάτων. i. e. non *paucis inſtrumentis* uti vertit Dalechampius, ſed *paucorum ſervorum*

rum ope; qod monuerunt Hieron. Magius *Miscell. l.* 1. *c.* 12. & Casavbon. *ad Athen. l.* 5. *c.* 10. Epiphanius in *ancorat.* S. 59. Ἡ συνήθεια τῆς δούλης σώματα εἰωθε καλεῖν. δεσπότης, φησὶν, ἕκατον σωμάτων, ἀλλὰ καὶ ψυχὰς ἐχόντων. *Servos usus communis corpora vocare consvevit.* centum, *inqit* dominus est corporum; *cum illa animas tamen habeant.* rationem subjungit primo loco argutiorem pavlò. ἐπειδὴ ἡ δεσπότεια τῶν ἀνθρώπων σωμάτων κυριεύει, ἀλλ' ὐ ψυχῶν, διὰ τοῦτο δούλους εὐλόγως σώματα ἐκάλεσαν σὺν ψυχῇ, ἵνα δείξῃ τὸ κρῖσιν τῶν σωμάτων. *quandoquidem dominium in corpora, non in animas, habetur, ideò servos rectè corpora vocarunt, ut corporum usum designarent.* et favet qidem opinioni isti illiud Aristophanis *Pluto*;

Τῦ σώματος γὰρ ἐκ ἐᾷ τὸ κύριον
Κρατεῖν ὁ δαίμων, ἀλλὰ τὸν ἐωνημένον.

Jus corporis, non illi qi illud possidet,
Sed ei, qi pretio est mercatus, concesserit.

nec tamen ea videtur formulæ hujusce ratio, cum aliis *anima* contra pro eisdem dicantur; atqe ita ferè Epictetus apud Stobæum *tom.* 2. *tit.* 5. ubi monuerat, ne ministrantium ad epulas turba nimiâ uterentur. ἄτοπον γὰρ, inqit ὀλίγαις κλίναις πολλὰς δουλεύειν ψυχάς. *absurdum est, ut toris exiguis anima multa inserviant:* nec *corporis* tantùm sed *animæ* usum etiam habent fructumqe percipiunt domini, & ab eis præsertim, qi artificio aliqo insignes sunt, servis. Sed nec probabile videtur, qod Magius; ideo *corpora servos dici, qia in nostro sunt dominio, qomodo corpus, qod solum nostrum esse ex philosopborum qorundam sententiâ Servius ad Æn. l.* 6. qasi non et anima nostra sit. Qin nec de servis solis, licet de istis creberrimè, phrasis illa usurpatur, qâ *corpus* pro *homine* ponitur. Siqidem de se Iolaus in Evripidis *Heraclidis*,

Τὸν Ἡράκλειον ἴσθ' ὅτῳ παραστάτην
Ἰόλαον; ὅ γὰρ σῶμ' ἀκμαῖόν τόδε.

Nostis Iolaum, qi Herculi qondam astitit
Socius? neqe est enim incelebre corpus hoc.

h. e. non est *incelebris persona* hæc. Et in eadem fabulâ, v. 529.

Ἡγεῖσθ', ὅπου δεῖ σῶμα κατθανεῖν τόδε.

Deducite eò, ubi corpus hoc debet mori.

h. e. ubi me oportet mori. prout pavlò post ibidem.

Εἰ δ' ὅ δίκαιον κατθανεῖν αὖτῳ πάλιν

At te est iniqum sorte non missâ mori.

Nec

Nec secus Sophocles *Oedipo Rege*,

——— δρῶντα γὰρ νιν, ὦ γύναι, κακῶς
εἰλήφα τὸμὸν σῶμα σὺν τέχνη κακῇ.

Malum struentem, o mulier, artibus malis
Hunc deprehendi corpus adversus meum. i. e. adversus me.

Verum potius illud est, qod adjecit Epiphanius ibid. εἴωθεν ἡ ἀνθρωπότης καλεῖν τ ἄνθρωπον ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ὀνόματος. & rursus, S.78. ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἴδους ὁ ἄνθρωπος ὅλος καλεῖται. *Homo duabus cum constet partibus, animâ & corpore, solent homines hominem ipsum ab harum alterâ nuncupare.* sed & fortassis à parte seqiori servos sæpius, qia deterioris illi conditionis censeantur. At Hebræis familiare magis à parte alterâ, *animâ* scil. נפשות ψυχὰς *animas* eosdem nuncupare. Avgustin. *de Trinit. l. 7. c. 3. A parte meliore. i. animâ totum dicitur, cum anima & corpus sit totus homo.* Hinc Genes. c. 13. v. 5. inter Abrahæ facultates reliqas recensentur *& animæ qas acqisiverat*: Græc. πᾶσαν ψυχὴν ἣν ἐκτήσαντο· Apocalyps. avtem c. 18. v. 13. utrumqe reperitur; ubi inter reliqa Babylonicæ meretricis mercimonia habentur, tum σώματα *mancipia*, tum & ψυχαὶ ἀνθρώπων, *animæ hominum*, qod ex Ezechiele mutuatum videtur c. 27. v. 13. ubi נפש אדם *anima hominis* (i. e. *animæ humanæ*) pro *mancipiis* venalibus usurpatur. qanqam apud Joannem non incommodè distingvere videtur Piscator, qi *corporum* nomine, *servos ære comparatos, animarum, liberos plagio surreptos*, avtumat designari. Pollux interim hîc notandus venit, qi. *l.* 3. *c.* 7. *S.* 1. σώματα ἁπλῶς, inqit, ἂν μὴ εἴποις, ἀλλὰ σώματα δοῦλα. vetat scil. servos σώματα simpliciter dicere, sine adjectâ voce δοῦλα. qod avtorum omnium, probatissimorum etiam, avtoritati planè contrait. *corpora* ergò pro *hominibus, servis* maximè, Græcum est. *animæ* pro eisdem idiotismi Hebraici: qi tamen usus cum fundamento communi nitatur, potuere Græcorum nonnulli, etiam usus Hebræorum ignari; poetæ præsertim qi à suorum usu freqentiùs recedere solent; præter lingvæ suæ morem, hominem aliqandò à parte illâ alterâ designare.

Addam, in Pfochenii gratiam, nec Latinis ignotum, avt insolens planè, *animam* pro *homine* usurpare. Tertullianus *de anima c.* 13. *Enimverò qis non anima dabit summam omnem, cujus nomine totius hominis mentis titulata est?* Qantas animas pasco? *ait dives*; *& animas salvas optat gubernator.* Cicero *famil. l.* 14. *Ep.* 14. *vos, mea carissima animæ, qam sæpissimè ad me scribite.* Cæterùm qis

mihi apud veteres Græcos, vel hiſtoricum vel philoſophum exhibuerit, qi vocem ψυχὴ familiaritèr eo modo qo ſcriptores ſacri, uſu parit? Pavlus Rom. c. 2. v. 9. θλῖψις ἐπὶ στενοχωρία ὅπι πᾶσαν ψυχὴν et c. 13. v. 1. πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσέσθω Lucas Act. c. 3. v. 23. πᾶσα ψυχὴ, ἥτις αὐ μὴ ἀκούσῃ &c. et c. 2. v. 43. ἐγένετο δὲ πάσῃ ψυχῇ φόβος· et ibid. v. 41. ψυχαὶ ὡς τρισχίλιαι. et c. 7. v. 14. Stephanus, ἐν ψυχαῖς ἑβδομήκοντα πέντε· et Petr. Ep. 1. c. 3. v. 20. εἰς ἣν ὀλίγαι, τουτέστιν ὀκτὼ, ψυχαὶ. et Joan. Apocalypſ. c. 16. v. 3. πᾶσα ψυχὴ ζωῆς. pro *animante qovis.* neqe hîc qiſqam mihi Homerum reponat, qi *Iliad.* α. dixerit,

Πολλὰς δ' ἰφθίμους ψυχὰς Ἄϊδι προΐαψεν.

qanqam & ibi ψυχὴ pro alterâ hominis parte ſumi videtur: avt Juvenalem, qi *ſatyr.* 4.

Claras qibus abſtulit urbi
Illuſtreſqe animas impunè & vindice nullo.

& *ſatyr.* 10. de Annibale,

Finem animæ, qæ res humanas miſcuit olim,
Non gladii, non ſaxa dabunt, nec tela, ſed ille
Cannarum vindex, & tanti ſanguinis ultor
Annulus ——— Avt ſiqid etiam ex rhetorum myrotheciis, avt amatorculorum blanditiis depromptum, huc arceſſere libuerit. neqe enim avt poetico, avt oratorio, avt amatorio etiam dicendi genere uſi ſunt, ubi hoc modo loquntur Spiritus ſancti amanuenſes, ſed ſimplicitèr vel res geſtas narrant, vel præcepta ſuis tradunt,

Animam verò pro *vitâ* etiam Græcis uſurpari, freqentèr ſatis, ego qidem Pfochenio id *ſect.* 41. urgenti, non invitus conceſſerim. etiamſi poetarum tantùm hîc qoqe dicta adducat; qorum etiam pars dimidia meritò fuerit controverſa. qum & Heſiodi illud, χρήματα γὰρ ψυχὴ πέλεται δειλοῖσι βροτοῖσι, nihil impediat; qo minùs de *animâ* ipſâ ſumatur, qam nec pecuniis cariorem habeant havd pavci. qos elegantèr Evcherius in inſigni illâ *ad Valerianum epiſtolâ* parænetică (de qâ pronunciat Eraſmus, *nihil vidiſſe profectum à noſtræ religionis hominibus, qi eloqentiæ qoqe gloriâ floruerint, qod cum hujus phraſi ſit conferendum*) his verbis alloqitur: *Qo devius ac præceps hominum amor raperis? ſcis ea qæ tibi obveniunt diligere, & ipſum te diligere neſcis? foris eſt qod amas; extra te eſt qod concupiſcis. revertere potius in te, ut tu tibi ſis carior, qam tua.* (ipſum

te

te vult animam tuam. *Animus enim cujuſque is eſt qiſque.* Cicero *Scipion. ſomn.*) Et, *Meritò*, inqit, *poſcit ſtudia majora pars melior.* ſed nec Homeri illud *Iliad. ι.*

Αἰεῖ ἐμεῖο ψυχὴν παραβαλλόμενος πολεμίζειν,

non & de *animâ* ipſâ intelligi qeat. nam Didymus qem advocat, (qanqam Heracleo is, non Didymus, vicis doctis cenſetur) nihil hîc mutat. eoqe magis ob ea, qæ ſequntur. ubi Achilles, ἐ γὰρ ἐμῆς ψυχῆς ἀντάξιον, &c. qibus animam ſibi ſuam cariorem eſſe pronunciat, qam theſavros univerſos, qos vel Troja ipſa, cum floreret maximè, vel Apollinis Pythii ſepta contineant: et rationem adjungit, ὅτι ἀνδρὸς ψυχὴ πάλιν οὐκ ἔλθοι, ἐπεὶ ἄρ κεν ἁμείψατο ἕρκος ὀδόντων. ubi Evſtathius τὴν ψυχὴν, τὸ ψυχικὸν πνεῦμα, *animam, animalem ſpiritum*, dicit verum miſſis his; Hebræorum illud peculiare non immeritò cenſetur, qod *animam*, non pro *vitâ* tantùm, vel etiam pro *homine vivente*, ſive *vitâ prædito*; ſed etiam pro *homine mortuo & exanimi* uſurpant, inde נפש טמא *polltus animâ*, i. a contactu hominis mortui, cadaveris. Agg. c. 2. v. 14. Levit. c. 22. v. 4. Ibid. c. 19. v. 28. *Neqe cæſuram inditote carni veſtræ* לנפש *pro animâ* i.e. *pro mortuo* qovis. et cap. 21. v. 1. *Sacerdos pro animâ ne ſe polluito.* & rurſus v. 11. *Sacerdos maximus* על כל נפשות *ad animas ullas*, i. cadavera, mortuorum corpora, ulla, *ne accedito.* rationem reddit Avguſtin. epiſt. 157. *Anima corpus, qod animam continebat; ut eccleſia dicitur locus ille etiam abſente populo.* atqe ita ſumunt pleriqe noſtri, qod ex Pſal. 16, Pfochenius attulit At eandem tamen formulam Maroni uſurpatam deprehendimus Æneid. l. 3. de Polydori cadavere ab Æneâ cum pompâ funebri ſepulto. ——————

——— *animamqe ſepulcro*

Condimus. ——— i. *cadaver*, corpus inanime. ἐ γὰρ θάπτομεν τὰς ψυχὰς ἐν τοῖς μνημείοις. Epiphanius in ancorat. S. 87. nam qæ Servius ibi garrit, nec navci ſunt.

Sed aliud eſt poetam aliqando inſolentiùs ſic locutum; aliud in ſermone communi ac familiari obtinere.

Sed porrò pavlò pergamus. *Uſus ſacri eloqii eſt*, inqit Gregorius Rom. in Evangel. homil. 25. *ut aliqandò ex parte totum, aliqandò ex toto partem ſignificet. ex parte totum*, ut Geneſ. c. 47. v. 26. *Omnes animæ, qa deſcenderunt cum Jacobo in Ægyptum*, &c. *neqe enim animæ ſine corporibus deſcenderant. ſed per ſolam animam totus homo ſignificatur; qia ex parte totum exprimitur. contra ſolum dominicum*

nisi cum corpus in monumento jacuerat, & Maria non corpus Domini, sed sublatum Dominum *qærebat. videlicet ex toto significans partem.* Nec ab usu, qem loqitur Gregorius, abhorret sermo profanus. Sed in lingvæ cujusqe proprietate usuqe peculiari statuendo, exqirendum semper *qatenùs*. Verbi gratiâ. adducit Pfochenius sect. 56. σάρκα i. *carnem* pro *corpore* usurpatam, ne pro *Hebraismo* mero id habeatur, ab Evripide Tragico non semel; ab Epicteto, etiam, qi Stoicis solenni more, *corpus* σάρκα, appellat. cui poterat & M. Antoninum Imper. adjicere, qi nunc κρεάδιον nun σαρκίδιον per contemptum corpus nuncupat. Epicurum etiam qi in select. sent. apud Laert. l. 10. Τὴν γᾶν σαρκα τὸ παρὲν μόνον σχηματίζει· ἡ δὲ ψυχὴν καὶ τὸ παρελθὸν καὶ τὸ μέλλον qod Cicero fin l. 1. *Nam corpore nihil nisi præsens, & qod adest, sentire possumus: animo autem & præterita & futura.* Et è Latinis Senecam, qi Epist. 74. *Non est*, inqit, *summa felicitatis nostræ in carne ponenda.* Mittò qærere, an familiaris ista Græcis priscis locutio fuerit. nam de poetis non repetimus, qod dictum superius; Epictetus avtem an Arrianus, vix est ut lingvæ Græcæ purioris avtor idoneus habeatur. tum aliud est, ut rhetoricando ad rem elevandam, & deprimendam, *carnis* nomine *corpus* nucupetur; aliud ut in usu familiari, ubi nihil istiusmodi attenditur, eadem corpori appellatio tribuatur. Sed concedatur carnem illis pro corpore usurpatam; ex *parte* scil. *totum, totum*, inqam, *corporis.* at nunqid ideò & *totum hominis?* Certè Hebræis sicut נפש i. ψυχὴ anima, pars altera freqentèr; ita בשר i. σὰρξ caro, non minus familiaritèr, nec ubi tropi avt schemata qæruntur, sed ubi more vulgari ac usitatissimo sermo instituitur, pro *toto homine* sive *toto hominis*, siqis id maluerit, usurpatur. Exempla aliqot superiùs dedimus, ubi de variis hujus vocabuli apud sacros scriptores significatis egimus: qibus plura hîc adjicere, cum possent plurima, superfluum foret. Videantur Gen. c. 6. v. 3. 12, 13. Esaj. c. 40. v. 5, 6. cum Psal. 97. v. 6. Matth. c. 24. v. 12. Rom. c. 3. v. 20. cum Psal. 143. v. 2. &c.

Nec abnuerim tamen et κρέας, qo modo ψυχὼν supra diximus, pro homine ipso, sed rarenter admodum, poetis Græcis usurpatum. Exemplum unum dabitur, qod è Sophocle nobis suggerit Aristophanis enarrator. Apud Comicum ludibundus, vector Stygius, negat servum qenqam admissurum,

Εἰ μὴ ναυμαχήσας ἦ θανὼν τὸν κρεῶν.

Nisi qi navali interfuerit prælio,

Et

Et fortiter pro carnibus rem gesserit.

Ad qem locum Scholiastes, περὶ ὑστρὸς ἄλλου, ἢ περὶ τῶν ἰδίων κρεῶν, τουτέστι, σωμάτων· ὁ περὶ τῶν χρημάτων καὶ πατρίδος, ἀλλὰ περὶ τοῦ ἰδίου σώματος. *pro re nullâ aliâ, praterqam carnes suas. i, corpora: non pro pecuniis & patriâ, sed pro corpore proprio.* Additqe idem, κρέας γὰρ τὸ σῶμα. caro enim pro *corpore* usurpatur. qod & Sophocleo illo confirmatum it;

Τοιοῦτος οὖν ἄρξεις σὺ τοῦδε τοῦ κρέως.

Tun' ergò talis imperes huic corpori? Grot.

Ita perinde foret, acsi περὶ ψυχῆς, *pro animâ.* h.e. pro vita, sive salute, dixisset. qo modo περὶ ψυχῆς decertare, dimicare, fugere, currere, festivare dicuntur, qi in extremo versantur discrimine. Sic Reg. l. 3. c. 19. v. 3. Elisæus *pro animâ suâ* fugere perhibetur. Et apud Synesium Epist. 4. Maccabæus gubernator Judæus, etiamsi per diem qieti sacræ destinatum, clavo manum admovere obstinatius recusasset, tandem tamen, cum navfragii periculum clarum satis instare animadverteret, Νῦν, φησὶν, ὁ νόμος ἐφίησιν· ἐπειδὴ νῦν σαφῶς τὸ ὑπὲρ τῆς ψυχῆς δρόμου. *Nunc*, inqit, *lex permittit: qandoqidem pro animâ jam cursum instituimus.* h. e. vitæ nunc discrimen agitur. Comicus idem ipse in Vespis,

—— ποιήσω δακεῖν τὴν καρδίαν,
Καὶ τὸν περὶ ψυχῆς δρόμον δραμεῖν. ——

Faxo suum cor mordicus Ut lancinet,
Pedemq; pro vitâ struat. Florens.

De Valente Evnapius in Maxim. Τοῦ βασιλέως κινδύνοις τοῖς ἐσχάτοις ἐμβεβηκότος, καὶ ὁ περὶ βασιλείας, ἀλλὰ τὸν περὶ τῆς σωτηρίας ἀγῶνα τρέχοντος. *Rege in extremo discrimine constituto, nec de regno, sed de salutem jam decertante.* qod ἀγῶνα θανάσιμον δραμεῖν dixit Evripides Oreste, et

Ψυχῆς ἀγῶν', ἐν ᾧ ζῆν ἢ θανεῖν χρεών.

Idemqe in Julian. ὁ τὸν περὶ ψυχῆς θέοντες, ἀλλὰ τὸν περὶ κρότου καὶ φωνῆς ἀγωνιζομένης. (leg. ἀγωνιζόμενοι.) *Non de vitâ, sed de plausu famaqe decertantes.* Qibus adjici posset & Nicetæ illud in Manuel. l. 6. c. 3. Πάντες γὰρ τὸν περὶ ψυχῆς τρέχοντες, ἀκούσιοί πως ἦσαν οἰκτιρμονες, καὶ ὡς τάχος εἶχον, σώζειν ἑαυτοὺς ἔσπευδον. *Cum in extremo vitæ discrimine versarentur universi, inviti qodammodo immisericordes facti sunt, & propriæ qisqe, qanta poterat celeritate, saluti consulebat.*

Eadem itaqe ratione περὶ κρεῶν dimicare dictum avtumabat Scholiastes, qâ περὶ ψυχῆς in illis dicitur, ubi salutis discrimen agitur. ut qemadmodum τὸ κρέας apud Tragicum pro corpore, sive pro homine ipso, ita τὰ κρέα apud Comicum pro eodem usurpetur. Atqi aliud planè τὸ κρέας, aliud τὰ κρέα: nec περὶ κρέως, sed περὶ κρεῶν Comicus dixit. qod περὶ σωμάτων Scholiastes ineptissimè interpretatus est, *nisi siqis pro corporibus strenuè rem gesserit*; tanqam si Geryones qosdam, tricorpores, avt bicorpores saltem servos, Orci vector somniasset: Verum κρέα, non κρέας posuit Comicos, qo modo in Vespis idem, μαλῆν κρέα κλέψαν, *carnes furatam felem*, dixit. Joci festivitatem corrupere prorsus, dum non advertunt, ab inexpectato poetam lusisse. Cum enim, *qi natali prælio rem strenuè gesserit*, dixisset; expectaret qis adjecturum, *pro salute*, vel *pro patriâ*. at ille servulorum, cum parasitis communem eisdem, indolem tangendo, *pro carnibus*, subjecit, Stasimus Plavtinus in Trinum. 2. 4.

——— pol ego, etiamsi vetet,
Edim, atqe ambabus malis expletis vorem;
Et qod illi placeat, præripiam potissimum,
Neqe illi concedam qicqam de vitâ meâ.

Habes luculentissimè depictum τὸ περὶ κρεῶν ἀγῶνα. *Servi Comici sententia*, inqit Erasmus, *qi salicitatis puppim ac proram in ventris expletione collocat.* Rectissime! avdi enim qod seqitur;

Verecundari neminem apud mensam decet:
Nam ibi de divinis atqe humanis cernitur.

Senatum respexisse putat Jos. Scaliger, in qo dici solet, *Nulla verecundia debet nos demovere à sententia dicendâ, ubi de rebus divinis & humanis agitur. divina res & humana Parasiti est esca. aliter*, inqit, *ceperis, perit lepos.* At qidni bellum patrium spectetur potius? In hoc enim qoqe *pro aris focisqe* pugnatur. Celeberrimum illud Hectoris Il. μ. v. 243. pronunciatum, a tot avtoribus, Aristotele, rhet. l. 2. c. 21. Cicerone, Plinio, Luciano, aliis tantopere prædicatum,

Εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης.

i. e. *Una avis optima, pro patriâ pugnare tuendâ.*

Parasitus à Metagene Comico inductus, ad suos mores inflectendo, sic παρῴδησι,

Εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ λίπης.

Una

Una avis optima, pro cœnâ pugnare tuendâ.

qod nos diceremus, **to fight for ones victuale**. Verum aciem pugnamqe bellicam, non Senatus diſſidia avt diſceptationes forenſes alluſiſſe Comicum Græcum patet clariſſimè. cujus mentem paræmiographus cum fæliciter ſatis expreſſiſſet; aliorſum tamen declinare maluit hîc, ubi poſuit, reſpicere potuiſſe adagium illud, qo ὁ λαγὼς ἕνεκα τῆς κρεῶν τρέχειν dicitur, ne in pulpamentum concedant ſcil. qod σωμάτων tamen, me avtore, nullus interpreteris. Illud potiùs huc fecerit, qod Plutarchus *in animant. terreſt. & aqat. collat.* ubi canes ait venaticos, qi lepores inſectantur, qos exanimes nolint attingere, ὐ κρεῶν χάριν, ἀλλὰ νίκης ἀγωνίζεσθαι, non carnium, ſed victoriæ cauſſâ contendere; ſed & qod Neoptolemum Pindarus Nem. 7. κρεῶν ὕπερ μάχας (qia pro carnibus victimæ, qas diripere contendebant indigenæ) decertantem occubuiſſe. qod mortalibus priſcis freqentius uſu venire neceſſe fuit, qum de victu ac commeatu potiſſimum bella invicem gererent. De Achille ac Hectore Homerus Iliad. χ.

Τὴν ῥὰ διαμπερὲς, φεύγων, ὁ δ' ὄπιθε διώκων,
Καρπαλίμως· ἐπεὶ οὐχ ἱερήιον, οὐδὲ βοείην
Ἄζηυδον, ἅτε πόδεσσιν ἄεθλια γίνεται ἀνδρῶν·
Ἀλλὰ θέειν ψυχῆς θέον. ———

Currebant, iſte hâc fugiens, pone ille ſecutus,
Quam poterant rapidi: neqe enim carnes ve petebant;
Aut offam, ſolita velocis præmia curſus:
Curſus erat de animâ. ———

At iſtis contra, qos perſtrictos volebat Comicas, *de offa* planè *carnibuſqe*; qanqam & ideo *de animâ*, ſive *de vitâ*, uti alter ille Comicus. Pari avtem modo in Epicureos ludit Plutarchus; apud qem ubi negaverat qidam, *juxta Epicuri placita* ἡδέως ζῆν εἶναι, *ſuaviter vitam agi poſſe*; Παπαὶ, inqit aliter, εἰς τὴν γαστέρα τοῖς ἀνδράσιν ἔοικας ἐναλεῖσθαι, καὶ τὴν περὶ τῶν κρεῶν ἐπάξειν. *Papæ, videris in ventrem virîs iſtis inſultum facturus, & ad curſum pro carnibus adacturus.* Servus ergo catillo *pro carnibus*, non tamen, qo modo *lepus*, pro ſuis, ne in eſcam & pulpamentum aliis cedant, ſed *pro offâ*, ut habeat ipſe, qod abliguriat, ſtrenuè rem gerere dicitur. Perperamqe omninò Tragici dictum, cum Comici iſto committitur. aliud enim ibi κρέας, aliud hîc κρέα. Qin nec κρέας Sophocli, tam *corpus*. qam *hominem* ipſum deſignat: μεταληπτικῶς tamen, havd diffiteor; ut *carne*

primò

primò corpus, tum *corpore homo*, ὅλον τὸ ὑποκείμενον, denotetur. Cæterum nec hujus tantùm unius significati, sed reliqorum qoqe à lingvarum aliarum usu, etiam isto remotiorum, exempla protulisse Pfochenium oportuit, si cavsam suam obtinere vellet.

Illud insuper istic obsevatum velim, qo lingvarum idiomata acuratius attendantur. cum σῶμα. i. *corpus* Græcis sit in usu freqentiore pro *homine* ipso, σὰρξ i. *caro* non item, contra Hebræis בשר i. *caro*, in usu familiari pro eodem habetur; at גף sive גוף *corpus* non item: ut sicut vix Hebraicè loqatur, qi גוף pro *homine*; ita vix Græcè qi σάρκα pro eodem usurparit. cum tamen eadem in hoc utroqe, qæ & in illis, synecdoche exist at. Nec sum nescius apud Mosem l. 2. c. 21. v. 3, 4. בנפי i. e. αὐτολεξεὶ, *cum corpore suo*, αὐτὸ τὸ μόνον (uti Græci rectè reddiderunt) i. e. *ipse solus*, vsurpatur. sed & apud Doctores Hebræos גוף i. e. *corpus* pro *homine* adhiberi. unde illud Simeonis Gamalielis filii in Dictis Patrum c. 1. v. 17. לא מצאתי לגוף טוב משתיקה *non inveni qod sit corpori*, i. *homini*, *melius silentio*. Verum aliud est in formulâ peculiari unicâ, aliud in sermone communi qovis promiscuè adhiberi: nec qid lingva Rabbinica avt Talmudistica, sed qid sacra & purè Hebræa admittat, jam qæritur. certè qi כל גוף pro *omni homine* Hebraicè dixerit, nescio an Hebraicè locutus dicatur; qi avtem πᾶσα σὰρξ, cum Apostolo Rom. c. 3. v. 20. pro eodem dixerit, cum priscis Græcis ego locutum dicere non avsim. Adjicere liceret & illud בשר sive *carnem* pro *certis* qibusdam *corporis membris*, qæ disertè nominari pudor prohibet, Hebræis sumi familiaritèr. Levit. c. 15. v. 1. Ezech. c. 23. v. 20. unde tractum videtur, qod σὰρξ pro *parte* hominis *irregenita* ab Apostolo usurpatur. Rom. c. 7. v. 18. qia partes eæ concupiscentiæ sedes. nec τὸ σῶμα seciùs eidem usurpatum, si Avgustino credimus, in ad Corinth. Epist. 1. c. 7. v. 4. *Corporis*, inqit, adv. Julian. l. 5. c. 4. *nomine appellat, non totum corpus qod membris omnibus constat, sed membra, qibus sexus discernitur, concubitusqe peragitur.* qo nomine pars itidem nondum regenita censetur, Rom. c. 6. v. 6. & Col. c. 3. v. 5. Verum nec Avgustini istud nos præstabimus; & ad alia properamus.

CAPUT.

CAPUT. XI.

Δόγοι σεμνοὶ. *A rè rusticâ & agriculturâ. in his,* νεοσσοὶ *Pfochenio haud rite.* Ἄεσποι ἱερεῖ *Athenis.* ἀρᾶν, σπείρειν, ἐμφύειν, שכבת זרע עא הורי זרע פרי בטן *semen mulieris etiam. Lev.* 12. 1. *de qo commentum Rabbinicum.* semen *&* fructus *pro sobole & posteris, Hæbreis q im Græcis in sermone communi usitatiora.* φιλότητι μιγῆναι *Hesiodo & Homero freqens. Batrachomyomachiæ autor.* Εὔνοια, *Hebræorum* עובה *Epiphanius emendatus.* Φιλότης, *&* φιλότητις. χάεις, χαεῖζεσθαι, χάειτας φᾶξαι. *Maximus Tyrius emendatus. & Pindari Scholiastes.* εὔνοια ἀπὸ τ δμιλίας *diversa Plutarcho, & Dioni; sed ejus qam Apostolus radix genuina, comesqe necessaria.* Εὔνοια ὀφειλομένη *Solonis lege indicta.* πόθεν; *&,* πόθεν γαρ; *elegans formula. Plutarchus mendâ fœdâ emundatus. Halicarnensis interpres notatus.* Cognoscere, *&* notitiam habere, *in* σεμνοῖς λόγοις; *nec Hebræis solis. Epiphanius notatus. formula eadem de sexu sequiore usurpata. Ab Hebræis derivatam vult Grotius.* Τὸ συνελθεῖν, καὶ τὸ συνοικεῖν, *in eisdem. Laertium Pfochenius haud rectè cepit.* συνοικεῖν, ἐ συμβιῶναι. *Themistius emendatus. Vita pars minima vivitur. Senarius Menandro assertus. Ennius restitutus & explicatus.* שכב συγκαθεύδειν. בוא ביאה εἰσπορεύεσθαι, εἰσελθεῖν, intrare, ingredi: *Locutiones elipticæ; metonymicæ, vel synecdochicæ. Græci* βαίνειν, *&* ἐμβαίνειν *de brutis solis.* קרב *&* πλησιάζειν *tam de homine qam de brutis;* πλησιασμὸς *de his* διαλεχθῆναι *de hoc negotio usurpatur, at non* διαλεξις: πλάτης, πλάτις, *&* ἐμπλάτιος; *at non* πιλάζειν. *Pollux, & Aristophanis Schol. emendati. Frischlini versio parum idonea.* Esse cum aliqâ. συγγενέσθαι γυναικὶ. ἅπτειν, tangere, attingere. tagaces. *Nonius emendatus. A Phil. Pareo dissen-*

ſus. ἀδίκτως, ἀνέπαφος, intacta virgo. *Catullus fruſtra ſollicitatus.*

Natura (inqit Tertullianus de animâ c. 27.) *veneranda eſt, non erubeſcenda. conexibitum libido, non conditio, fœdavit. exceſſus, non ſtatus, eſt impudicus.* Cæterum ita verenda qædam ſunt naturæ officia, ut diſertis vocabulis id palam proloqi ſit pudor, qod exeqi tamen pudor nullus prohibeat. imo, ſicut apud verecundos ac modeſtos homines (Cynicos enim impudicos pariter ac impudentes nihil iſtic moramur) actus ipſe lucem aſpectumqe alienum non ſuſtinet; ita nec verba nuda claraqa ſermo patitur pudicus, ubi facti mentionem exigit cavſæ juſta neceſſitas. Inde λόγοι σεμνοὶ, qi dicuntur, formulæqe honeſtiores, (de qibus Agellius noct. Atac l. 9. c. 10.) apud omnes ferè gentes, rebus iſtiuſmodi exprimendis conqiſitæ. Atqe hâc in parte Pfochenio Sect. 36. Hebræorum de re conjugali ſermo, cum Græcorum, committitur, nec horum hac in parte inferior eſſe pronunciatur. qanqam iſtud iſtic non qæritur; ſed an formulæ eæ, qas ſcriptores ſacri uſurpant, Græcis priſcis pariter familiares fuerint. ſed qid afferatur videamus tamen. qæ ex ſermone Græco, eoqe ſerto, non ſoluto, adducuntur *metaphoræ elegantes, à reruſticâ & agriculturâ* traductæ (qanqam, qod liberi νεοσσοὶ Evripidi in Herc. Fur. dicuntur, qum ad avium pullitiem potiùs Tragicus reſpexerit, qî ad agriculturam ſpectet, non video,) ad controverſiam præſentem nihil qicqam faciunt. Poteſt tamen iſtis adjici Plutarchi inſigne illud ex libr. de præcept. conjugal. Ἀθηναῖοι τρεῖς ἀρότους ἱεροὺς ἄγουσι. πρῶτον μὲν Σκίρῳ, τὸ παλαιοτάτῳ τῶν ἀρόσεων ὀνόματι· δεύτερον ἐν τῷ Ῥαρίᾳ· τρίτον ὑπὸ Πέλιν, ὃν καλέσαντον βοζύγιον. τούτων δὲ πάντων ἱερώτατός ἐστιν ὁ γαμήλιος ἀρότος καὶ ἄριστος ὅτι παίδων ποιητικός. διὸ δεῖ μάλιστα τοῦτο χρῆσθαι μὲν ἐυλαβείᾳ τὸν ἄνδρα καὶ τὴν γυναῖκα, τὴν αὐτήρων καὶ ἡνιόχων θεὸς ἑτέρους ἀγωνίζονται ὁμιλίων, καὶ μὴ σπείροντας, ἐξ ὧν ὄδεν αὐτοῖς φύεσθαι βέλτιον, ἀλλὰ καὶ γένηται καρπὸς, αἰσχύνονται καὶ ἀποκρύπτουσιν. *Tres arationis ritus ſacros Athenienſes celebrant.* —— *Caterum iſtis omnibus ſacratior eſt ſatio conjugalis, & de liberis pignendis inſtituta aratio. in qâ itaqe exprimes virum ad mulierem religioſè converſarî addeces; congreſſûs extraneis, inceſtis eis illegitimiſqe, puros ſeſe conſervantes; nec*

ibi

ibi ſerentes, unde nihil enaſci velint, aut ſigis inde fructus prodeat, cum probro futurum ſit, clam haberi cupiunt. Sed et è Legibus Atticis Iſidori Peluſiotæ illud lib. 3. ep. 243. Τὴν γὰρ παρθένον ὁ ἀνὴρ συναπτόμενος, γυναῖκα, τοτέ σι, γόνιμον ποιεῖ· διὸ καὶ παρ' Ἑβραίοις, ἡ συναφεια ἡ κατὰ νόμον, ἐπ' ἀρότρῳ παίδων ἐλέγετο γίνεσθαι, καὶ γονὰς οἱ τεκόντες καλεῖσθαι. qo loco tamen cum Plutarcho ἐπ' ἀρότου malim. Ibidem: Τῇ γαμετῇ ὁ ἀνὴρ ἀποδιασπέλλεται· τοτέσι, τῷ σπείροντι γεωργῷ, καὶ ἀρότριον τὴν γυναικείαν χώραν, (παρὸ καὶ ἀνὴρ, ὡς ὅμαι, λέγεται) ἡ σπειρομένη γῆ, καὶ διὰ τοῦτο γόνιμος γινομένη. De qibus verbis (nam notationes ridiculas mitto) alibi dicetur. Et Epiſt. 12. ὁ μὲν σπείρει, ἡ δὲ σπείρεται· ὁ μὲν γεννᾷ, ἡ δὲ τίκτει· ὁ μὲν γεωργῶν χώραν ἐπέχει, ἡ δὲ γῆς. Poterant adjici et è poetis Latinis havd pavca; qæ tamen qia reverâ magna ex parte ſunt minus σεμνὰ, prætereo. Subjiciam duntaxat Sophoclis locum qendam ex Oedipo Rege, in qo pluribus eodem reſpicientibus vocabulis ſubjectum hoc proſecutus eſt.

——— τὴν τεκοῦσαν ἔφυσε,
Ὅθεν περ αὐτὸς ἐσπάρη, κἀκ τοῦ ἴσου
Ἐκτήσαθ' ὑμᾶς, ὧν περ αὐτὸς ἐξέφυ.

——— *genitricem araus;*
Ex qâ ipſe ſatus eſt ipſam, vôs ſibi inſuper,
Qibus ipſe pullulavi, ex eis protulit.

Habes hic ἄεσθαι, σπείρειν, φυτόν. Verba ſunt Oedipi filias ex Jocaſta matre ſuas alloqentis.

Sed nec inſveta Hebræis iſta: qibus non in poeticis tantum, ſed in ſermone familiari, בן *filius* à בנה ſoboleſcere Hymn. 72. v. 17. unde crebrum illud בן ובנכ *filius et nepos.* Gen. c. 21. v. 23. Job. c. 18. v. 19. et Eſajæ c. 14. v. 22. Tum זרע *ſemen*, et פרי *fructus*, pro *prole* ac *ſobole*; qod utrumqe paſſim occurrit. unde & שכבת זרע *concubitus ſeminis.* i.e. *ſeminalis.* Lev. c. 19. v. 20. Et ibid. c. 12. v. 1. אשה כי תזריע *mulier ubi ſeminaverit, & marem pepererit.* Græc. σπερμαποιῆ. Heb. *ſeminificaverit*; inqit Piſcator. atqe ita Pagninus reddidit. Piſcator ipſe, *ſemen conceperit.* atqe ita noſtri. Vetus, & Tigurinus, *ſuſceperit.* At Buxtorſius, *ſementaverit.* Vatablus, *ſemen emiſerit*; Junius, *ediderit.* Atqe ita Abr. Eſdraides; adducto Geneſ. c. 1. v. 11, 12. ubi מוריע זרע de plantis dicitur, unde et mulierem ſemen edere, contra Ariſtotelis dogma, *de generat. annimal.* l. 1. c. 19. evincunt: è Græcorum qoqe ſapientibus pariter contendentibus, *ex utriuſqe parentis ſemine coagulato fœtum conſingi*, uti et

Estraides istic monet. Qanqam nugantur planè, qum (eodem referente) ulterius progressi Hebræorum Magistri, inde colligunt, *Marem edi, qoties mulier semen mittere prior ceperit, fœminam, ubi vir.* ita Menachem in locum illum; & Jajrus ad Gen. c. 46. v. 15. qi ideò vult prolem masculam Leæ matri attribui, Dinam filiam Jacobo patri. Verum missis istorum nugamentis, patet hinc formulas hasce non Hebræis minus qam Græcis esse usitatas.

Illud obiter hac occasione atqe hoc loco in antecessum dabimus. Sect. 109. Pfochenius eos perstringit, qi dicto Apostolico ad Corinth. ep. 2. c. 11. v. 22. σπέρμα Ἀβραάμ. pro *Abrahami posteri*; *metonymiam Hebraicam subesse* monuerunt. *cur non*, inqit, *aqe metonymia Græca diceretur? non minus enim Græcis est atqe Hebræis usitata.*

Atqi hoc ille nevtiqam probavit. neqe enim si apud Tragicum unum avt alterum, vel poetas qosvis etiam, eâ notione vox ista usurpata sæpiusculè deprehenditur; ideò *Grecis æqè atqe Hebræis usitatam metonymiam* esse illam inde constabit. cum prorso sermone (qi est lingvæ cujusqe maximè familiaris atqe usitatus) scribentibus minus freqens tamen esse qeat: et est reverâ istis apud Græcos insolens satis; qum apud Hebræos in omne genus scriptione, tam historicâ & didacticâ, qam poeticâ & dramaticâ nusqam non fese ingerat.

Qod idem & de eo dictum sit, qod Sect. 117. de usu vocis καρπὸς in eandem mentem Act. c. 2. v. 30. Psal. 132. v. 11. & alibi passim, disseritur. qo loco, ut priscis Græcis in vsu parili vocem eam fuisse comprobet, nihil qicqam adducitur præter illud Evripides Ione,

Ἄλλης γυναικὸς παῖδας ἐκπαρθένου.

ubi tamen vox ipsa qoqe nevtiqam comparet. Sed in transitu istic ista: nos jam in σημείοις illis recensendis & dispiciendis pergamus.

Illud itaqe φιλόπτα μυῖναι, ex Homero ipso, apud qem passim occurrit, qemqe Plutarchus *in erotico* monet φιλόπτα δ' τοιαύτην ἀφεστάναι συνουσίαν, vel ex Hesiodo, qem Scultetus lavdat *in deliciis Evangelicis*, c. 2. ubi pleraqe ista reperiuntur, adduci potiùs poterat; qam ex Care illo, Tigrete, an Pigrete, cui pugnam cum ranis murinam illam viti docti attribuunt. Siqidem, ut Philosophus Topic. l. 8. c. 2. ἀγαθὰ γράμματα οἰστέον, ἃ ὄνους, μὴ ἃ λύρας.

Cæterum non minus eleganter ἡ εὐνοίας ὀπτηλόμυιος vocabulo (qanqam Græcis id insolens) idem expressit Apostolus, ad Cor. ep. 1.

c. 7.

c.7.v.3. Hoc avtem Hebræorum עונה qod Exod. c. 21. v. 10. LXX. ὁμιλίαν vertunt; cujus radix ענה non qâ *compreſſionis* notionem habeat, ſed qâ *benignitatem*, ſive *benevolentiam*, h.e. εὐνοιαν, Pſal. 18.v.36. & Pſal.45.v.5. deſignet, ab Apoſtolo expreſſum cenſet V. Doct. Lud. Cappellus *in Spicilegio*. Qo prior etiam Jo. Druſius monuit *Prætteritorum* lib. 6. εὐνοίας vocabulum Hebræorum τῷ עונה reſpondere, qod ex Magiſtrorum ſententiâ coitum ſignificet. Proinde qod de Abiſag Epiphanius hæreſ. 69 S. 46. dixit, cognoviſſe eam regem jam decrepitum, εἰδήσει τῇ δι' εὐνόιας, non εἰδήσει τῇ διὰ χρήσεως, poterat elegantius καὶ σεμνοτέρως etiam ſic extuliſſe, ut diceret, cognoviſſe eam, εἰδήσει τῇ δι' εὐνόιας, non τῇ δι' ἀυνόιας; qod ibi pro εὐνόιας perperam legitur. Certè non σεμνῶς minus, undecunqe id haurſerit, Apoſtolus τ εὐνόιας vocabulo officii conjugalis id extulit, qam Græci illi, qi hujus loco uſurpant, vel φιλότητα, (qod poetis magis peculiare, Homer. Iliad. v. 636.

Παντων μὲν κόρος ἐστὶ, καὶ ὕπνου, καὶ φιλότητος.

Et in plurali, Pindar Pyth 9.

κρυπταὶ καλιὰδες ἐντὶ σοφαὶς πειθοῦς ἱερῶν φιλοτάτων.

vel χάειν, qod eſt prorſi ſermonis avtoribus etiam in uſu; unde χάειν δόναι, & χαείζειν, ἐπ' ἀνθρώπων πρὸς μίξεως dici, monet Pollux l.5.c.15.S.1. Xenophon memoral. l. 3. ubi Theodotam meretricem, qâ ratione amaſios ſuos excipere ex uſu ſit, inſtruit Socrates. καταμανθάνεις ὡς ἐκβλέπουσα χαείζουσι. &, τῷ σπόδρα. σου φεγγίζουσι, ὅλῃ τῇ ψυχῇ κεχαείδασι. Et, τῷ φαίνειν ἑαυτὴν χαείζειν, καὶ διαφεύγουσα. Heſychius: Χαείσασθαι, ἁδρᾶσχεῖν. λέγονται γὰρ αἱ γυναῖκες χαείζειν, αἱ πρὸς σύνεσίαν ἑαυτὰς, ἐκδιδοῦσαι. Et Svidas: Χαείζειν. κοινῶς μὲν, ὡς οἱ πολλοὶ· ἰδίως δὲ, ἐπὶ ἀφροδισίων Plutarchus in amatorio: χάεις ἡ τῆς ἡλέκτρας ὕπειξις τῷ ἄρρενι κέκληται πρὸς τ παλαιῶν. adducitqe Pindarum, qi dixerit, τ Ἥφαιστον ἄνευ χαείτων ἐκ τ ἥρας γενέσθαι. Et Sapphus illud πρὸς τ ὕπνον γάμων ἔχεσαν ὥραν.

Σμικρά μοι παῖς ἔμμεναι φάινεαι κἀχάεις. et in plurali χάειτας πρᾶξαι eodem ſenſu uſurpatum. unde emaculandus obitèr Maximus Tyrius: apud qem diſſert. 8. pro ἄχαεις vitioſè (qod eſt ex diametro contrarium) χαείσασα exhibetur. Nec Pindari Scholiaſtes minùs; apud qem ad Pyth. oden. 4. voce nec navci, λιθόχαεις legitur. qanqam lectionis geminæ interpretationem veram ſubjunxit, ἢ ὡς τὸ δυναμὲν διὰ τὴν ἡλικίαν χαείσασθαι. Porrò ex diametro contrarium qod ajebam, etiam hâc mente ſi dixero, V.C. Hejnſium aſtipulantem habiturus

habiturus sum. sic enim in Lection. Theocriti c. 15. ad Idyll. 8. cujus initium, Δάφνοδι τῷ χαείεντι &c. ὁ πάνυ, *Daphnis ingressus ἡλικίαν τ χάεντ Θ, venustè à poetâ χπείεις dici potest, ut hac voce denotetur, non forma corporis, sed ætatis tempus.* Ælianum in partes arcessit, qi var. histor. l. 11 c. 18. de Daphnide; Βεκολῶν δὲ χ Σικελίαν ὁ Δάφνις, ἠράσθη αὐτῦ νυμφὴ μία, χ ὁμίλησε καλῷ ὄντι, χ νέῳ χ ὡραίτῳ ὑποπήτη, ἔνθα τὸ χρωτὸς ἡ χαριεσάτη ἐστὶν ἥβη τ καλῶν μειρακίων· ὥσπερ φησὶ χ Ὅμηρ Θ. Homeri locus qem respexit Ælianus, habetur Odyss. κ. v. 279.

Πρῶτον ὑποπήτη, τῦπερ χαειεσάτη ἥβη.

qod & eodem prorsus modo legitur Iliad. ω. v. 384. atqe ita forsan etiam scripserit Ælianus. Cæterum aliud est apud Plutarchum ἔυνοια; qod ἀπὸ τ ὁμιλίας dispescit verbis illis. εἰ γὰρ ἡ σωφρ ὴ φύσιν ὁμιλία πρὸς ἀῤῥένας ὐκ ἀναιρεῖ τὴν ἐρωτικὴν ἔυνοιαν, ὐδὲ βλάπτει, πολὺ μᾶλλον εἰκός ἐστι τ γυναικῶν ἢ ἀνδρῶν ἔρωτα τῇ φύσει χρώμενον εἰς φιλίαν διὰ χάεντ Θ ἐξικνεῖσθαι. ubi χάειν dicit, qam priùs ὁμιλίαν, φιλίαν qam prius ἔυνοιαν dixerat. de qâ & postea; Στέργειν δὲ χ στέργειν ἐνί μοι δοκεῖ χάμμα τῦ στέγειν διαλλάττον, ὐδὺς ἐμφαίνειν τὴν ὑπὸ χρόνυ χ συνηθείας ἀνάγκη μιμιγμένην ἔυνοιαν. Sed et Dio Prus. orat. 3. Κὶ τὰ ἀφροδίσια ταῦτα ἥδιστα χ ἀνυβριστότατα, ὅσα γίνεται μετὰ φιλίας τ συνόντων, χ ὅσα μαδύσιν ἔυνοιαν ἀνθρώποις ἐπῆλθεν. qibus locis etiamsi aliam τὸ ἀνοίας ὄνομα notionem habeat, qam apud Apostolum; clarè tamen ostendunt, qam aptum fuerit ad eum sensum, in qem Apostolus usurpavit. Edictum avtem Apostolicum, qo ἔυνοιαν ἀποδιδύναι sibi invicem conjugatis interdicit, accedit proximè Solonis lex illa, à Plutarcho in vitâ ejusdem recensita; qæ jubet τρὶς ἑκάστυ μηνὸς ἐπιγχάνειν πάντως τῇ ὀπλήτῃ τ λαβόντα. cujus & constituti rationem subjungit: χ γὰρ εἰ μὴ γίγνοιντο παῖδες, ἀλλὰ τιμή τις ἀνδρὸς ἄυτη πρὸς σώφρονα γυναῖκα χ φιλοφροσύνη, πολλὰ τ συλλεγομένων ἑκάστοτε δυσχερῶν ἀφαιρῦσα, χ ταῖς διαφοραῖς ὐκ ἐῶσα παντάπασιν ἀποτραφῆναι. Qanqam avtor idem in opusculo amatorio legem eandem, non ad τὰς ὀπλήτυς τὰς λαβόντας restringit, sed ad omnes promiscuè conjugatos extendit; Κελεύσαντα, μὴ ἔλαττον, ἢ τεις χ μῆνα τῇ γαμετῇ πλησιάζειν. subditqe; ὐχ ἡδονῆς ἕνεκα· πόθεν; ἀλλ' ὥσπερ αἱ πόλεις διὰ χρόνυ σπονδὰς ἀνανεῦνται πρὸς ἀλλήλας, ἵνα ὡς ἄρα βεβόμβυος ἀνανεώσῃ τ γάμον ὐκ τ ἑκάστοτε συλλεγομένων σχημάτων ἐν τῇ τοιάυτη φιλοφροσύνῃ. qæ eo libentius adduco, partim ut formulā elegatē observē, partim ut leco turpiter de pravato medicinā faciam.

formula

mula elegans, πόθεν; et πόθεν γαρ; qâ negari aliqid ſolet, tanqam qod vel non poſſit eſſe, vel non fas ſit credi. Dionyſ. Halicarn. l. 4. Ἆρά γε τὴν ἡγεμονίαν παρέλαβεν, ὡς οἱ πρὸ αὐτοῦ γενόμενοι βασιλεῖς; πόθεν; πολλοῦ γε κἀ δεῖ. *num impetium accepit, eo modo, qo reges qi eum antecesſerant? unde? multum abeſt.* ubi dicti venuſtatem interpres corrupit, dū formulæ uſum non advertit Arriani Epictetus l. 2. c. 21. ὡς γὰρ ἀποθησόμενοι, ἢ ἐπανορθώσοντες, ἢ ἀλλ' ἀντ' αὐτῶν λήψόμενοι ἔρχεσθε; πόθεν; οὐδ' ἐγγύς. *num enim accedetis, tanqam vitia veſtra depoſituri, aut correcturi, aut alia eorum loco meliora accepturi? unde? longe ab eo abeſtis.* Plinius min. l. 4. ep. 14. *Qa nos refugimus, non qia ſeveriores. unde enim? ſed qia timidiores ſumus.* Gregorius Naz. de pace orat. 3. ἦ πολλὰ ἂν κατέβαλον χρήματα τοῖς ἐπαινέταις, εἰ μὲ βελτίω τοῖς ἐπαίνοις εἰργάζοντο. νῦν δὲ οὐχ ὅτω τοῦτο ἔχει. πόθεν; ἀλλ' ὅπερ εἰμι, τοῦτο μένω κἀ δυσφημούμενος κἀ θαυμαζόμενος. *Ego me collavdantibus pecunias copioſas dependerem, ſiqidem me lavdibus ſuis meliorem facerent. nunc verò havd ita ſe res habet qî id qeat? ſed idipſum qod ſum idem maneo, ſive me illi maledictis inceſſant, ſive admirationi habent.*

Tum χημάτων vox hîc obſcænum ſonat: ac ſi conjuges Plutarchus vellet, ἐν τῇ γαμικῇ φιλοφροσύνῃ χήματα συλλέγεσθαι, ea *ſchemata*, (*modos*, Naſo art. l. 3. *Mille modi Veneris.*) conqirere, qibus ſcorta impura amaſiis ſuis ſolent χαρίζεσθαι. cujuſmodi ſunt qorum meminit Clemens in hortatorio, τὰ Φιλαινίδος σχήματα, τὰ συνουσιαστικὰ ſcil. de qibus ſcripſiſſe Aſtyanaſſam qandam Helenæ famulam, avtor eſt Svidas. qo mode Alexis (referente Plvtarcho de poet. legend. et de virt. moral.)

Τὰς ἡδονὰς δεῖ συλλέγειν τὰ σώφρονα.

Voluptates undiqaqe ſvadet *conqirere.* Verum nihil minùs Plvtarchus in animo habuit, qi & *uxorem meretriciè haberi* vetuit in præcept. conjugal. locum vitiatum interpres vidit; ſed tanqam conclamatum omiſit. forſan ſic ex priore reſtituendum fuerit, ut pro χημάτων, διαχρησμάτων reponatur. qod itaqe priore loco διαχρεῶν avtor dixerat, hoc loco διαχρησμάτων dixiſſe videtur; qod excriptor cum non intelligeret, in χημάτων corruperit. διαχρήσματα Svidæ ſunt ἀπυχήματα. apud qem avtor innominatus. ὁ δὲ ἐπὶ τὰ ἀπεράγματα ἕτερον ἐτράπετο, μίσει τὴν ἐν πολιτείᾳ διαχρησμάτων. qanqam poſſit & moleſtiarum nomine commodè reddi. *Legelatâ*, inqit, *Solon juſſit, ut ter niminùm qot menſibus maritus cum uxore conſveſceret. neq; id*

voluptatis

voluptatis causâ. unde enim? (sive, qî enim id vellet?) *sed quod quemadmodum fœdera secum invicem temporibus statis renovant civitates: perinde connubium renovari vellet, ex eis quæ undequaque occurrunt molestiis, per ejusmodi gratam utriusque familiaritatem.*

Verum ista de Græcis elegantiis illis suffecerint; de qibus impræsentiarum minùs qærebatur. propiùs ad rem de qâ agitur accedit, qod formulam illam, *Cognovit Adam uxorem suam.* Genes. c. 4. v. 1. *Et non cognovit eam, donec peperisset promogenitum suum.* Matth. c. 1. v. 25. (qod frustra, imò ineptè ac ridiculè, Epiphanius hæres. 78. S. 17. & 20. aliô conatur detorqere) nec Græcis scriptoribus insolentem esse docet, adductis tribus è Plutarcho locis: qibus adjici plura ex eodem qeunt. uti qod in *monitis politicis*, de Alexandro, ἀκούσας τὴν ἀδελφὴν ἐγνωκέναι παρὰ τῶν καλῶν καὶ νέων, οὐκ ἐμεμάκτησεν. *cum accepisset sororis suæ notitiam habuisse adolescentem formosum quendam, non succensuit.* Et in Pompeio, de ipso; ἅτε σωφροσύνη τὸν ἄνδρα μόνην γνώσκοντα τὴν γαμετὴν. *nuptæ solius notitiam habentis temperantia.* Et in Catone majore de Lælio, μίαν ἣν ἔγημε ἐξ ἀρχῆς γνοὺς γυναῖκα. *unius quam primam duxit, mulieris notitiam habens,* Sed poterat ex Menandro potius Comico vetusto; eo magis qia familiari isti ac vulgari magis sermone utuntur. ex qo σεμνὸν λόγον παράδειγμα istud profert Hermogenes de inventione tom. 4. c. 11. sunt avtem puellæ vitii sibi allati historiolam referentis: Διονυσίων ἦν πομπή. ὁ δέ μοι ἠκολούθησε μέχρι τῶν πρὸς τὴν θύραν. ἔπειτα φοιτῶν, καὶ κολακεύων τὴν μητέρα, ἔγνων με. *Bacchanalia agebantur. ille autem ad fores usque secutus est. tum ventitans, matre delimitâ, cognovit me.* ἐκόσμησεν, inqit rhetor, πρᾶγμα αἰσχρὸν σεμνοτέρᾳ λόγου συνθέσει. *rem turpem oratione honestâ insignivit.* Et hæc itaqe nec priscis Græcis insveta prorsus fuerit formula. Sed nec Latinis, qod ex Cæsare; apud qem *Bolli Gallic.* l. 6. *Germanis,* dicitur, *turpissimum haberi intra annum vigesimum famine notitiam habuisse*; ostendit Pfochenius. et ex Nasone, qi *fabul.* l. 4. de Cadmo in angvem verso,

——— *ille suæ lambebat conjugis ora,*
Inqe sinus caros, velutî cognosceret, ibat.

ex qo eodem adjicio et de muliere usurpatum. Sic enim apud eundem de Medeâ Hysipyle ad Jasonem,

Turpiter illa virum cognovit adultera virgo;

Et apud Nonium Turpilius Demiurgo,

Mulier meretrix, qa me qæsti causâ cognovit sui.

Cæterum

Cæterum ſtatuere non dubitat, qi & iſtud ſuggeſſit V. Cl. Grotius, locutionem iſtam *ex Hebraicâ in linguas cæteras derivatam*, in *Annot.* ad Matth. c. 1. v. 15.

Qemadmodum avtem τὸ γινώσκειν, ita & τὸ συνελθεῖν, ut nonnullis placet, et τὸ συνοικεῖν, eodem ſignificatu, tam priſcis Græcis, qam & noſtris ſcriptoribus utrunqe adhibetur. Prius illud forſan juris controverſi fuerit. Attamen apud Matthæum c. 1. v. 19. non deſunt, qi ſic ſumant, avtores magni, in illis, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτὸς, *priuſqam conveniſſent illi*, Joſephus utiqe & Maria. qod non de *coitione*, ſed de *coitu*, ſive congreſſu Eraſmus expoſuit; non de *conventione in ædes communes*, ſed de *cubilis ejuſdem conſcenſione*. Certè ita cepiſſe videtur Joannes ὁ χρυσόρρημον. ὅτε εἶπεν, inqit πρὶν αὖ ἀχθῆναι αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν τὸ νυμφίου· ἦν γὰρ ἔνδον ἦν. Nec abſcedit Piſcator, adjecto ex Lex. Vet. Sophoclis illo, (qo & ſuppletur τὸ ἐλλιπές) Συνῆλθον τὸ σὸν λέχος. *In cubile conveni tuum*. Favorinus itidem, undecunqe habuit, Συνῆλθον, τὰ ζῶα, ἐπὶ τὴν ὀχείαν.

Verum τὸ συνοικεῖν qin ſic uſurpetur, ambigi non poteſt. Siqidem τὸ συνοικεῖν h.e. *cohabitandi* vocabulo Petrus Epiſt. 1. c. 3. v. 7. mariti cum uxore converſationem, ac conſvetudinem connubialem integram complexus eſt. Mitto tanqam coactum nimis, & ineptum planè, qod κατὰ γνῶσιν eodem loci, huc trahit Oecumenius, ac ſi Petrus Pavli illud ad Cor. ep. 1. c. 7. v. 3. honeſtiùs pavlò formulâ iſtâ extuliſſet. Sed verbum συνοικεῖν ita uſurpant paritèr Athenienſium leges apud Demoſthenem, an qem alium adv. Neæram. ἐὰν ξένῳ ἀστὴ συνοικῇ τέχνῃ ἢ μηχάνῃ ἡπιοῦν, γραφέσθω πρὸς τοὺς θεσμοθέτας. ——— ἐὰν δὲ ἀλῷ, πεπράσθω. ——— ὡσαύτως δὲ κὴ ἐάν τις τῷ ἀστῷ συνοικῇ κατὰ ταυτὰ κὴ ὁ συνοικῶν τῇ ξένῃ τῇ ἀλούσῃ, ὀφειλέτω χιλίας δραχμάς. Et Orator ipſe: οὐκ ἐᾷ τὸν ξένον τῷ ἀστῷ συνοικεῖν· οὐδὲ τὸν ἀστὸν τῷ ξένῳ. *non permittit lex, aut peregrinam cum cive, aut civem cum peregrina cohabitare, conſveſcere*. Ex Timæi hiſtor. l. 10. refert Laertius l. 8. dicere ſolitum Pythagoram, τὰς συνοικούσας ἀνδράσι θεῶν ἔχειν ὀνόματα, κόρας, νυμφὰς, εἶτα μητέρας καλουμένας. *qæ cum viris cohabitant, ſive conſveſcunt, dearum ſortiri nomina, puellas, nymphas, ſive ſponſas primò, mox matres nuncupatas*. qem locum in animo habuiſſe Pfochenium exiſtimo, cum Sect. 39. ſcripſit Timæum κόρην pro νύμφη, *ſponſâ*, כלה accipere. qod Laertius tamen non dicit. Fefellit illum utiqe interpunctio vitioſa, qæ conjungenda diſjunxerat. Scitè avtem Plvtarchus ad iſtud τὸ συνοικεῖν vocabulum de conjugibus uſurpatum

patum alludens in monitis conjugalibus. Τῶν σωμάτων οἱ φιλόσοφοι, τὰ μὲν ἐκ διεζευγμένων λέγουσιν εἶναι, καθάπερ στόλον καὶ στρατόπεδον· τὰ δὲ ἐκ συναπτομένων, ὡς οἰκίαν καὶ ναῦν· τὰ δὲ ἡνωμένα καὶ συμφυῆ, καθάπερ ἔστι τῶν ζώων ἕκαστον. χρὸν ἔν καὶ γάμος, ὁ μὲν τῶν ἐρώντων, ἡνωμένος καὶ συμφυής ἐστιν· ὁ δὲ τῶν διὰ προῖκας ἢ τέκνα γαμούντων, ἐκ συναπτομένων· ὁ δὲ συγκαθευδόντων, ἐκ διεζευγμένων, ὃς συνοικεῖν ἂν τις ἀλλήλοις, ἢ συμβιῶναι νομίσειεν. *corpora philosophi, alia dicunt ex disjunctis constare, ut classem & exercitum: alia ex connexis, ut domum & navem: alia unita & coalita, ut animantium unumquodq;* (de qâ distributione videri possunt & Seneca Epist. 102. Et Pomponius I. C. Digest. l. 41. tit. 3. leg. 30.) *eodem ferè modo conjugium eorum, qi qidem mutuo erga se invicem amore afficiuntur, coadunatum est & coalitum: eorum, verò qi dotis soboliſve causa duntaxat contrahunt, qasi rerum est connexarum; eorum denique, qi ut simul dormiant tantum, tanqam rerum à se invicem sejunctarum; qos itaque cohabitare potius, qam unâ vitam degere dixeris.* Hoc autem Plutarchi Themistius forsan respexit, qi in libr. de animâ, referente Stobæo tom. 2. c. 97. de conjugum pari qi in amore mutuo, ac concordiâ singulari ævum simul transegerant; Οὕτω γοῦν ἐμοί γε, inqit πλεῖστον αὐτῇ φαίνεται χρόνον ἀνὴρ συμβεβιωκέναι. πάντα γὰρ δήπου τὸν δεκαετῆ χρόνον ὁμαλῶς συνεζήτησαν· αἱ δὲ ἄλλοις (ἄλλαι leg.) συνοικοῦσιν, ἢ συμβιοῦσιν, ὅταν λυποῦσιν τοὺς ἄνδρας, ἢ ζηλοτυποῦσιν, ἢ διαφέρονται περὶ χρημάτων, ἢ κακῶς λέγωσι, ἢ φεύγωσι διαπολεμοῦσαι τὰς φιλοφροσύνας ἢ συνδιαιτήσεις. ὥστε ἂν τοῦτον ἐξαφῇς χρόνον, ἐν ᾧ ταῦτα πράττουσιν, ἀπολείπεται βραχὺς ἐκεῖνος ὁ τῆς συμβιώσεως. *Unde mihi visus est maritus ejus plurimum temporis cum eâ convixisse. per totum enim decennium æqali & inoffenso cum ipsâ tenore convixit. at aliæ maritis suis cohabitant, non conviunt, ubi vel viros suos tristitiâ afficiunt, vel zelotypiâ laborant, vel de facultatibus litigant, vel obloquuntur, vel benevolentiam mutuam & convictum aversantur. proinde tempus illud si excemeris, qo se hoc modo gerunt, breve admodum deprehendetur intervallum, qo sibi invicem convivunt.* Novissima illa Menandri in Plocio dictum puto, alludunt, qod apud Stob. extat. tom. 2. tit. 108.

Μικρόν τι τοῦ βίου καὶ κενὸν ζῶμεν χρόνον.

Illud certè expressisse Senecam (missis aliorum conjecturis. de P. Syro aut Ennio, Lipsii; de Actio, Mureti; nam Maroni versus abjudicat) cum Jano Rutgersio, l. 4. c. 17. statuo; qum ait de vit. brevit. c. 2.

Adeò

Adeò ut, qod apud maximum poetarum more oraculi dictum est, verum esse non dubitem,

Exigua pars est vitæ, qam nos vivimus.

Cæterum qidem omne spatium, non vita, sed tempus est. Idem Epist. 99. *Hoc, qod ætatem vocamus humanam, compara tempori universo, videbis qam exiguum sit. Ex hoc qantum lachrymæ, solicitudines occupant, mors anteqam veniat optata, valetudo, timor, teneri, aut rudes, aut inutiles anni: adjice labores, luctus, pericula; & intelliges etiam in longissimâ vitâ minimum esse qod vivitur.* qod Martialis festivè sic expressit. l.6. ep.70.

At nostri benè computentur anni,
Et qantum tetricæ tulere febres,
Aut langvor gravis, aut mali dolores,
A vitâ meliore separetur;
Infantes sumus, & senes videmur.

Vide Senecam amplius de brevit. vit. c. 3. & 7. qi & ibid. c.8. eleganti imagine hoc ipsum illustravit. *Non est,* inqit, *qod qenqam propter canos aut rugas, putes diu vixisse: non ille diu vixit, sed diu fuit. (nihil enim minus est hominis occupati, qã vivere.* Ibid.c.6.) *Qem sæva tempestas à portu exceptum huc & illuc tulit, ac viribus ventorũ ex diverso furentium per eadem spatia in orbem egit, non ille multũ navigavit sed multùm jactatus est. Potest fieri, imo sæpè fit, ut qi diu vixerit, parum vixerit.* Idem. Epist. 49. Facit huc Similis Epitaphium apud Xiphilinum ex Dione in Hadriano, Βιὸς μὲ ἔτη τόσα, ζήσας δὲ ἔτη ἑπτὰ qod cum Menandro, necnon Themistio aut Plutarcho, etiam verbis tenus (mens enim eadem omnibus his) adamussim convenit. Hinc illa Manilii reprehensio astronom. l. 4.

Qid tam sollicitis vitam consumimus annis;
Torqemurq; metu, cæcaqe cupidine rerum,
Æterniqe senes curis, dum qærimus, ævum
Perdimus; & nullo votorum fine beati,
Victuros agimus semper, nec vivimus unqam?

Hoc est autem qod Ennius Iphigen. apud Gellium. l.9. c.10.

——— ——— *prater propter vitam vivitur.*

sive, ut magno cum judicio restituit V. Cl. Cl. Salmasius in *Exercit. Plinian.*

——— ——— *prater propter vita vivetur.*

h. e. *absqe ullâ certâ ratione* πρὸς κανόνα πεπλεγμένα. dum *inserte*

errat animus, qod prius dixerat, tanqam in ſalo fluctuabundus. Sed ut ad penſum revertamur: cum τὸ συνοικεῖν. i. cohabitandi nomine tota maritalis conſvetudo & converſatio comprehendi ſoleat, de conjugibus adverſus ſe invicem diſſidia, ſuſpiciones, rixas foventibus, avt non mutuâ ſibimet invicem dilectione ac benevolentiâ conjunctis, uſurpari poſſe concedunt avtores illi, ut *cohabitare* dicantur; at *convivere* unâ dici non oportere, cum hâc ratione βίον ἀβίωτον, *vitam nec vitalem* ſibi invicem faciant. Itaqe qomodo Plato olim Xenocratem bonum probumqe cæteroqi, cum moribus tamen nimis eſſet avſteris, θύειν ταῖς χάρισι, i. *gratiis litare* juſſit: ita Plutarchus, καὶ τῇ σώφρονι μάλιστα δεῖν χάριτας πρὸς τὸν ἄνδρα χαρίτων, *etiam mulieri ſobriæ ac temperanti gratias eſſe erga virum qam maximè neceſſarias*, ἵν' ἡδέως συνοικῇ, *ut*, qod Metrodorus olim dicebat; *ſvaviter ac jucundè cohabitare*, ſive (qod ſuperiùs dictum eſt) *non cohabitare* tantum, ſed & *convivere poſſint*.

Cæterum Plutarchi illud συγκαθεύδειν, etiam alterius σεμνῆ λόγῳ meminiſſe facit, qo Græci Veteris Inſtrumenti interpretes; ſed & Latinus vetus, creberrimè, negotium iſtud viri cum muliere exprimemere conſveverunt; & Hebræorum שכב qod *concumbere* ſignificat, interpretari. Eſt avtem iſtud καθεύδειν, ſive κοιμᾶσθαι; unde συγκαθεύδειν, ſive συγκοιμᾶσθαι. nam *dormire*, & *unâ dormire* utrumqe ſignificat. Ita Geneſ. c. 39. v. 10. ἐκ ὑπέμεινε καθεύδειν μετ' αὐτῆς. *non ſuſtinuit cum eâ dormire*. Vet Lat. *recuſabat ſtuprum*. cum tamen ſupra verſ. 7. & rurſus verſ. 12. κοιμήθητι μετ' ἐμοῦ, vertiſſet, *dormi mecum*. ſic & Levit. c. 29. v. 20. ἐάν τις κοιμηθῇ μετὰ γυναικὸς. *vir ſi dormierit cum muliere*. & Hiſtor. Reg. l. 1. c. 2. v. 24. συνεκοιμῶντο μετὰ τῶν γυναικῶν, *dormiebant cum mulieribus*. Et Devt. c. 27. v. 21. ἐπικατάρατος ὁ κοιμώμενος μετὰ ἀδελφῆς. *maledictus qi dormit cum ſorore*. ſed & valdè καταχρηστικῶς ibid. v. 20. ἐπικατάρατος ὁ κοιμώμενος μετὰ παντὸς κτήνους. *Maledictus, qi dormit cum omni jumento*. Heſych. Συγκοιμᾶσθαι, συνεύδειν. inde συγκοίμησις Platoni. Et Pollux. l. 5. c. 15. περὶ μίξεως, συγκοιμηθῆναι, συγκατακοιμηθῆναι, συγγενέσθαι. Epictetus enchirid. c. 39. Αἱ γυναῖκες εὐθὺς ἀπὸ πεντεσκαίδεκα ἐτῶν ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν κυρίαι καλοῦνται· τοιγαροῦν ὁρῶσαι, ὅτι ἄλλο μὲν οὐδὲν αὐταῖς πρόκειται, μόνον δὲ συγκοιμᾶσθαι τοῖς ἀνδράσιν, ἄρχονται καλλωπίζεσθαι, &c. *Feminæ ſtatim atqe annos qatuordecim attigerint, à viris Dominæ vocari ſolent. videntes itaqe nihil aliud habere ſe eximium, niſi qod cum viris unâ dormire poſſint, corpori excolendo operam dare incipiunt.*

Sed

Sed & בואה illa, qam ex doctoribus Hebræis commemorat Pfochenius, aliam reſipit formulam in ſacris uſitatam; qà *intrare* vir ad mulierem dicitur. Geneſ. c. 6. v. 4. יבאו *poſt qam filii Dei ad filias hominum,* (qas uxores duxerant) *intraverant.* εἰσεπορέυοντο, Græc. Et cap. 16. v. 2. Sara Abrahæ בא *intra ad ancillam meam.* εἴσελθε. Græc. Et cap. 29. v. 29. ויבא *& intravit etiam ad Rachelem.* εἰσῆλθε. Græc. Et cap. 19. v. 31. *non eſt qiſqam* לבא עלינו *qi veniat,* vel *intret ad nos juxta morem totius terræ.* ὃς εἰσελεύσεται πρὸς ἡμᾶς. Rarior qidem iſta, nec inſveta tamen prorſus, exteris qoqe formula. Sic enim Avguſtum de Cæſare Cleopatra apud Dionem l. 51. alloqens inducitur, Ὁρᾷς τὸν πατέρα σε τοιοῦτον, οἷος παλλάκης πρὸς ἐμὲ εἰσῆλθεν. *Vides patrem tuum* (inqit, imaginem hujus ἀκριβολογικτέρα) *talem, qalis ad me ſæpenumerò eſt ingreſſûs.* congreſſum amatorium havd obſcurè volens intelligi. Eſt avtem forma Elliptica; qæ exprimitur plenius Judic c. 15. v. 1. ubi Sampſon. אבואה אל אשתי החדרה *ibo,* ſive, *intrabo, ad uxorem meam, in cubiculum.* Ubi Targum לאדרון משכבא בית *in cubiculum* (qod eſt) *locus concubitus.* Græc. εἰσελεύσομαι πρὸς τὴν γυναῖκα μου εἰς τὸν κοιτῶνα optime τὸ בית משכב expreſſit. Porrò figuratæ ſunt etiam aliâ ratione locutiones iſtiuſmodi. Vel enim metonymicæ ſunt, qibus ex antecedente id qod eſt conſeqens deſignatur; ut *introitus* pro *concubitu* ſumatur; vel ſaltem ſynecdochicæ, qibus actiones plures ad unum idemqe ἀποτέλεσμα producendū concurrentes unâ aliqâ continentur; ut *introitus* hujuſce nomine *concubitus* qoqe, & *coitus* etiã ſimul comprehendantur. qæ diſtinctius pavlò expreſſiusqe qandoqe proponuntur. Sic enim hiſt. Reg. l. 2. c. 11. v. 4. de Bathſheba dicitur, ותבוא אליו וישכב עמה *Intravit ad illam, & cubuit cum eâ.* Et in eadem hiſtoriâ, c. 12. v. 24. de Davide; ויבוא אליה וישכב עמה *Introibat ad illam, & cubuit cum eâ.*

Cæterum qo lingvarum idiomata diſcrepantia adnotemus; Græci τὸ βαίνειν & ἐμβαίνειν, qæ ab Hebræo, בא & בוא mediante βῶ ſive βάω, originem trahunt, de *animantibus* reliqis, non de *homine* uſurpant. Ariſtoteles hiſt. animal. l. 6. c. 21. de bove. βαίνει δὲ σφοδρῶς, ὥστε συγκάμπτεσθαι τὸν βῶν. Et lib. 5. c. 14. de Elephante, ἄρχεται μὲν βαίνεσθαι, δέκα ἐτῶν ἢ πέντε καὶ δέκα. —— βαίνει δὲ πέντε ἐτῶν ἢ ἓξ ὧν. Et Homer Odyſſ. ψ.

—— συνῶν τ' ἐπιβήτορα κάπρον.

Huic propinqum eſt & קרב *appropinqare, accedere propius.*

Geneſ. c. 20. v. 4. *Et Abimelech.* קרב—לא *non acceſſerat ad eam* οὐχ ἥψατο αὐτῆς. Græc. non *attigerat eam.* Eſaiæ c. 8. v. 3. ואקרב *& acceſſi ad prophetiſſam* προσῆλθον πρὸς τὴν προφῆτιν. Græc. Ezech. c. 18. v. 6. *ad mulierem ſeparatam* לא יקרב *non acceſſit.* Græc. πρὸς γυναῖκα ἐν ἀφέδρῳ ὑ προσεγγιεῖ. Levit. c. 18. v. 14. *ad uxorem ejus* לא תקרב *non accedes propiùs.* εἰς γυναῖκα αὐτῦ οὐ εἰσελεύσῃ. Græc. Et pleniùs ibidem, v. 6. *nemo veſtrum* תקרבו *accedito* (προσελθάτω, Græc.) *ad ullam proximam carnis ſuæ, ad retegendam nuditatem ejus.* Huic autem οὐ προσελήλυθε reſpondet planè Græcorum τὸ πλησιάζειν. qo tamen Græci interpretes nuſqam uſi deprehenduntur. Maccabæorum Scriptor ſemel tantum l. 2. c. 6. v. 4. ἐν τοῖς ἱεροῖς παρανόμοις γυναιξὶ πλησιαζόντων. *inter ſcepta ſacra cum mulieribus concumbentium.* apud exteros nihil freqentius. pulcrum illud veréqe regium Nicoclis apud Iſocratem votum. Εἰδὼς ἅπαντας ἀνθρώπους περὶ πλείστυ ποιυμένους τὰς παῖδας τὰς ἑαυτῶν καὶ τὰς γυναῖκας, καὶ μάλιστα ὀργιζομένους τοῖς ταῦτα ἐξαμαρτάνυσιν; ——— ὥστε μοι φανήσομαι σῶμα πεπλησιακὼς, πλὴν τῆς ἐμαυτῦ γυναικός. *cum omnes homines norim liberos ſuos conjugeſque plurimùm facere, nec quicquam graviùs ferre, quam quæ in iſtis admittuntur; id mihi curæ futurum eſt, ut ad nullius unquam, præterquam uxoris meæ, corpus deprehendar acceſſiſſe.* Inde πλησιασμὸς Ariſtoteli, ſed de *brutis* animantibus, uſurpatum, hiſt. animal. l. 4. c. 9. εἰσὶ γὰρ ἑκάστοις τῆς ζώων ἴδιαι φωναὶ πρὸς τὴν ὁμιλίαν καὶ τὸν πλησιασμόν. ſcil. αἷς ἀναπαλῶνται τὰς θηλείας πρὸς τὴν ὀχείαν. ut priùs dixerat. ut ideò forſan vocabulum iſtud rejecerit Pollux l. 5. c. 15. qia de *homine* dici non conſveverit, Pollucis verba hæc ſunt; ὃ δὲ ὁ πλησιασμὸς, ὃν ἡ διάλεξις, ἀλλὰ διειλέχθην, καὶ διειλεγμένῳ εἰμὶ, ὡς Τηρεύς. legendum διελέχθην. Sic enim Ariſtophanes Pluto. Act. 4. ſc. 5.

οὐκ ἂν διαλεχθείην διεσπεκλωμένῃ.

Ubi fruſtra fuit interpres eruditus Nic. Friſchlinus, qum vertit, *verba non commutaverim.*

Atqe hic lingvarum ἰδιώματα rurſum notanda veniunt. διαλεχθῆναι verbum, inqit, Pollux, περὶ μίξεως uſurpatur, idqe Atticis etiam; nam Hyperidem lavdat. qod à λέγομαι, ἀπὸ τῦ κεῖσθαι, κοιμᾶσθαι, pro *cubare, dormire* tractum eſt; at διάλεξις nomen inde enatum non item. tum τὸ πλησιάζω eadem notione adhibetur; at non & πελάζω; qum ad hoc tamen illud originem ſuam referat, & ſignificationem primam propriamqe eandem utrumqe ſortiatur. qin & τὸ πελάζω

qamvis

qamvis hunc usum non habeat, tamen inde, tanqam si ejusmodi qippiam designet, orto vocabulo, sed poetis peculiari, (qo modo eisdem πόσις *maritus*, ita) πλάπις *uxor* dicitur, ἀπὸ τὸ πελάζειν τῷ ἀνδρὶ καὶ ἐποίτιω, *qod virum in concubitu accedat*, sive appellat propè (nam *appellere* ad verbum est τὸ προσπελάζειν) ut Svidas & Scholiastes ad illud Aristophanis in Acharn.

Καὶ τοῖσι παιδίοισι καὶ τῇ πλάπιδι.

Et liberis meis meaqe conjugi.

et *meretrix* itidem ἐμπελάτειρα (ita enim scribendum, non ἐμπελάκρεια, & analogia & avtoritas ipsa docent.) ἀπὸ τοῦ ἐμπελάζειν πᾶσι, qod neminem refugiat, sed omnibus *applicet* & *adjungat* se. ut Etymologus indicat, ex Callimachi illo;

Τὰς ἀυτῷ σκοτίους ἐμπελάτειρα τέκεν.

Qos illi Spurios ediderat meretrix.

qin & τῷ πελάτᾳ nomine ejusmodi qippiam subinnuit Sophocles in Philoctete, cum Ixionem vocat ἐπὶ τῷ Διὸς λέκτρων πελάταν. qasi *lecti inssessorem Jovialis.* deniqe τὸ πλησιάζω verbum, tam de *homine*, qam & de aliis animantibus usurpatur; qum πλησιασμὸς inde deductum, qantum compertum habemus, ad *brata* sola restringatur. ut analogiæ solius ratio in his nevtiqam sufficiat; sed usus, qi in omni sermone πρόσωπον φιλεῖ, cum primis attendendus sit.

Qo modo avtem בא adire, & קרב accedere, in notione istâ creberrimè usurpant Hebræi; ita ratione non absimili, (qod rarius tamen occurrit) *esse*, vel *fuisse cum aliqâ virum* dicunt. Sic enim Tamari sorori Absalom, Reg. l. 3. c. 13. v. 20. *Num Amnon frater tuus* עמך היה *fuit tecum?* Jun. *fuit apud te.* Vulg. *concubuit tecum.* Vatabl. *rem tecum habuit.* Piscat. *compressit te. Synecdoche generis verecunda.* Huic avtem convenit planè Græcorum τὸ συγγενέσθαι, cujus meminit & Pollux supra adductus ex. l. 5. c. 15.

Cæterum qod קרב Græci supra ἥψατο verterunt, respondet magis τῷ גבע qo etiam in eandem mentem usus est Salomon Paræm. c. 6. v. 29. *Ita et* חבא אל אשת רעהו *qi ad uxorem alienam ingreditur; non futurus est insons* הנגע בה *qoqis eam attigerit.* Græc. ὕτως ὁ εἰσελθὼν πρὸς γυναῖκα ὕπανδρον, οὐκ ἀθῳωθήσεται· οὐδὲ πᾶς ὁ ἁπτόμενος αὐτῆς. Et Genes. c. 20. v. 4. Ἀβιμελὲχ δὲ οὐχ ἥψατο αὐτῆς. *Abimelech non attigerat illam.* pro eo qod Hebr. dictum est. לא קרב אליה eodem planè vocabulo idem Pavlus Apostolus expressit ad Corinth. Epist. 1. c. 7. v. 1. καλὸν ἀνθρώπῳ γυναικὸς μὴ ἅπτεσθαι.

bonum

bonum fuerit homini, mulieremnon attingere. Eodemqe modo exteri etiam usurparunt. Aristoteles *histor. animal.* l. 5. c. 14. de elephante. Οὐδ' ἂν ἀγκώνα ποιήσῃ, τότε πάλιν οὐκ ἅπτεται· *qam impleverit, eandem deinceps non attingit.* Idem *polit* l. 7. c. 16. Περὶ δὲ τῆς πρὸς ἄλλω ἢ πρὸς ἄλλον, ἔστω μὴ ἁπλῶς μὴ καλὸν ἁπτόμενον φαίνεσθαι μηδαμῶς μηδαμῶς, ὅταν ἡ γε προσαγορευθῇ πόσις. *Aliam praterqam conjugem ullam unqam omninò attingere, ubi qis maritus factus fuerit, inhonestum, sive ignominiosum habeatur.* Xenophon Hierone; Τὸ δὲ γε φιλοῦντα μισεῖσθαι, καὶ ἅπτεσθαι ἀχθομένου, πῶς οὐχὶ τοῦτο δυσχερές; *At amare odio habentem, & ægrè ferentem attingere, qomodo non molestum fuerit?* Epictetus *Enchirid.* c. 32. S. 6. Περὶ τὰ ἀφροδίσια, εἰς δύναμιν πρὸ γάμου καθαρεύτεον. ἁπτομένῳ δὲ, ὡς νόμιμόν ἐστι μεταληπτέον. *Are venereâ. qantum potest, ante nuptias abstinendum; ubi attigeris verò, eâ legitimè utendum.* qod V. C. Theodor. Beza ad Apostoli locum exhibuit. Sic Clemens pædag. l. 2. c. 10. Μηδὲ μιᾷ ἅπτεσθαί που πάλιν γαμετῆς τὸ σῶμα τῆς ἑαυτοῦ γυναικός. *nullam prater uxorem propriam mulierem attingere.* Et Plutarchus in Pomp. de Florâ, *postqam Geminium admiserat;* μηκέτι αὐτῆς ἅψασθαι τοῦ σώματος, καίπερ ἐρῶντα. *deinceps eam nevtiqam attigisse Pompejum, etiamsi amare videretur.* Cæterum qod V. Doct. Phil. Paræus in *Lexic. Plautin.* ἀλόημον γυναικός, *Græcis* ait *eum dici.* qi mulierem *aliqam depereat; sicut Latini dicunt amore percussum;* non magis possum probare, qam qod tanqam ex Plutarcho in Lexicis vulgatis affertur, ἀλάμου αὐτῆς, pro *ejus amore vecors.* qod mendosum esse censet Lexicographorum princeps.

Qemadmodum verò τὸ ἅπτεσθαι γυναικὸς, ita etiam τὸ θίγειν, qod est illi συνώνυμον, Græcis paritèr usurpatur. Apud Evripidem Hippolyto v. 885. Theseus,

Ἱππόλυτ' ἐμῆς ἔτλη θιγεῖν
Βίᾳ, τὸ σεμνὸν Ζηνὸς ὄμμ' ἀτιμάσας;

Lectum meum vi sustinuit attingere
Hippolytus; oculum nec reveritus est Jovis?

lectum attingere dixit, qod de Revbene filio Jacobus, Gen. c. 49. v. 4. *stratum ascendit meum.* de Alexandro Plutarchus in vitâ ejus. οὔτε τούτων ἔθιγεν, οὔτε ἄλλων ἔγνω. *nec has attigit, nec alterius cujsqam notitiam habuit.* Idemqe apud Plutarchum *in amatorio* Antipatridæ, qem resciverat puellam qandam deperire, Ἀπόλλο ο πόνυν καλὸς κακῶς, ἀποχέσθαι καὶ μὴ θιγεῖν τ. γυναικός. *Malè igitur,* inqit, *malus*

malus pareat, qi abſtineas nec attingas mulierem. qod Terentius Hecyrâ, 1.2.

Nolle illâ primâ virginem non attigit.

Plavtus Amphitr. 2. 3.

Vt mî unum extra te nemo corpus corpore
Contigit, qo me impudicam faceret.

Apud eundem in Avlul. 4. 10. ubi ſenex inducitur de theſavro ſurrepto qem ſuſpectum habebat, adoleſcentem compellans; adoleſcens de virgine qam vitiaverat, veniâ petitâ, ſeni ſe viciſſim purgitans.

S. Qid tibi ergò meam me invito tactio eſt?
Tu illam ſcibas non tuam eſſe: non attactam oportuit.
L. Ego qia ſum tangere avſus, havd cauſſificor, qin eam
Ego habeam potiſſimum. ———

de *avlâ*, ſcil. ſev *ollâ*, ſenex loqebatur, de *filiâ* adoleſcens. dictionis interim ambiguo Comicus luſit. nam & *rem aliam tangere*, ſive *attrectare* fures dicuntur, uti ex Sabino *de jure civili* l. 2. Gellius monet, *Noct. Attic.* l. 11. c. 18. unde *tagaces* Lucilio l. 30. nuncupantur. qod ex Nonio, ſed emendato, diſcitur. et *puellam tangere*, qi vitium oblatum, & virginitatem imminutum eunt. havd abſimilis luſus in eâ voce Comico alteri Evnucho, 4.9. Martialis l. 1. Ep. 74.

Nullus in urbe fuit totâ, qi tangere vellet
Vxorem grotis, Caciliane, tuam.

Inde ἀδίκτους, ἀνεπάφους παρθένους, ἀφάνδρους. Heſych. Et *intacta virgo*, ad Flacci illud, *ſerm.* l. 1. *ſat.* 2.

——— *matronam nullam ego tango.*

et, ——— *ſunt qi nolint tetigiſſe niſi illas.*

Acron ſchol. *Propriè. inde intacta virgines.* Catullus in Epithalamio.

Vt flos in ſeptis ſecretis naſcitur hortis,
Ignotus pecori, nullo contuſus aratro,
Quem mulcent auræ, firmat Sol, educat imber,
Multi illum pueri, multæ optavere puellæ:
Idem cum tenui carptus defloruit ungvi,
Nulli illum pueri, nullæ optavere puellæ:
Sic virgo, dum intacta manet, dum cara ſuis; ſed
Cum caſtum amiſit polluto corpore florem,
Nec pueris jucunda manet, nec cara puellis.

dum intacta. i. qoad. dum cara i. eousqe. Fabius l. 9. c. 3. ut frustra sint, qi *dum* alterum in *tum* pervertunt. Sed de istis satis superqe: ad alia, nec ab istis longè dissita, transimus.

CAPUT. XII.

Κόρη, puella, virgo. *Nomen ætatis, integritatis.* Γυνὴ, mulier, *virum experta, nupta, matrona. Nomen sexus, ætatis, status.* Ανὴρ, vir, *itidem. Gal.* 4. 4. *&* 1: *Cor.* 7. 34. *explicantur. Tertulliani dictum minus commodum; lapsus memorialis. Isidori notationes ineptæ.* Virgo *non semper integritatis nomen. Homeri & Evangelistæ Verba malè commissa. Nec* κόρη sponsa *Timæo; nec Homero, aut* κόρη sponsa, *aut* γυνὴ uxor. Κόρη, puella, pupilla. *Locus* 2. *Pet.* 2. 14. *explicatus.* μοιχαλὶς *qid. De Matth.* 5. 28. *Piscatoris sententia probata.* Γυνὴ uxor, *respondet Hebreorum* אשה *non* τῷ אשה Ταπεινῶν γυναῖκα, *&* ταπεινῶν τας ψυχὰς, *Hebraismi.*

NArrat Laertius vitarum l. 9. ex Athenodori περιπάτων l. 8. Democritum Hippocratis medici, qi ipsum invisebat, comitem puellam, primo aditus die salutasse verbis illis, χαῖρε κόρη, *Salve Puella*; postridiè verò redeuntem cum ea nocte interveniente vitiata esset, χαῖρε γυνὴ. *Salvè mulier.* ut κόρης nomine ἢ ἀπ' ἀνδρὸς καθαρὰν, uti ad Odyss. υ. Eustathius; *à viro puram atqe intactam*, γυναικὸς autem, *virum expertam* intellexerit. Poterat itaqe philosophus de se prædicare, qod apud Æschylum ille in Jaculatricibus;

Νέας γυναικὸς ἄ με μὴ λάθη φλέγων
Ὀφθαλμὸς, ἤ τις ἀνδρὸς ἢ γεγευμένη.
Ἔχω δὲ τέκνων δυμὸν ἱπποχαίτην.

Non me puellæ lumina ardescentia
Fallant, solent qæ prodere expertam virum.

Mens

Mens mî perita dignoſcendi hujuſmodi.

Apud Theocritum, an Moſchum (huic enim Hejnſius aſſerit) ubi puella devirginata,

Παρθένος ἔνδα βέβηκα· γυνὴ δ' εἰς ὄικον ἐφέψω.

Veneram ego huc virgo: at mulier jam hinc ſum rediturа.

regerit ille, qi vitium obtulerat,

Ἀλλὰ γυνὴ μήτηρ, τέκνων τροφὸς, ἠπὶ κώρα.

At mulier mater, ſobolis nutrixqe; puella
Amplius haud dicenda. ———

Ita tam ἀπὸ τ κόρας, qam & ἀπὸ τ παρθένυ ἡ γυνὴ diſertè diſtingvitur. Muſæus de Herone, qæ, cum à ſuis pro virgine haberetur, noctu cum Leandro clam conſveſcebat,

Παρθένος ἡμαπὶν, νυχίη γυνὴ. ———

Virgo diu, noctu mulier. ———

Tatius Levcippe. l. 8. Εἰ μὲν τυγχάνει γυνὴ, δουλέυειν τῷ δεσπότῃ· εἰ δὲ φησὶν εἶναι παρθένος, ἐν τῷ σύριγγος ἄντρῳ κλειδῆναι. *ſiqidem mulier fuerit, hero ſuo ſerviat: ſin virginem eſſe ſe profitetur, in Syringis antrum concludatur. Eſt autem,* inqit, *Syringis antrum,* ἀπόῤῥητον γυναιξὶν, καθαρσίοις δὲ εἰσελθέσιν οὐκ ἀπορῥήτιν παρθένοις, *mulieribus qidem interdictum, at non virginibus intactis,* Longus Paſtoral. l. 3. de Daphnide & Chloe; Ἤδη ποτὲ καὶ γυμνοὶ συγκατεκλίθησαν, καὶ ἐγένετο αὖ γυνὴ χλόη ῥαδίως. *Aliqandò & nudi unâ cubitum ierant; & facilè mulier fieri poterat Chloe.* Hinc Cicero objurgantibus, qod homo ſexagenarius puellam virginem duxiſſet, *Cras,* inqit, *mulier erit.* refert Fabius inſtit. l. 6. c. 4. De Junone pariter Lactantius Inſtitut. l. 3. c. 17. *Si adolevit, ſi virgo fuit primò, poſteà mulier; hominem fuiſſe, qi non intelligit, pecudem ſe fatetur.* In Ariſtæneti qæ nomen præferunt epiſtolis l. 1. ep. 6. de puellâ ante conjugium violatâ; Διδάξω, πῶς αὖ ἡ πρὸ γάμου γεγονυῖα γυνὴ, παρθένος ἐπὶ δόξῃ τῷ νυμφίῳ. *Docebo, qomodo mulier ante nuptias facta, ſponſo virgo videaris.* Et ibid. ep. 10. de puellâ pridiè nuptâ; Νυνὶ δὲ τ νύμφης ἐν γυναιξὶ καταλεγείσης. *Sponſâ nunc in mulierum ordine conſtitutâ.* Porrò qemadmodum *virgo,* ſive *puella,* ex congreſſu virili *mulier*; ita *mas* pariter. ex uſurâ muliebri, *vir* fieri dicitur. Apud Longum fabulæ dictæ l. 3. Lycænium adoleſcentulo Chloes amaſio, qem eâ anticipatâ ad ſe pellexerat; Μέμνησο, ὅτι σε ἄνδρα ἐγὼ πρὸ χλόης πεποίηκα. *Memineris Chloe priorem me, te virum feciſſe.* Martialis l. 11. Epigr. 79.

Illa virum faciet. ——

Et l. 8. epigr. 46.

Felix qæ faciet prima puella virum.

qod imitatus Clavdianus in Fescen. ade 1.

Beata, qæ te mox faciet virum.

Virginis ac *mulieris* distinctionem hanc agnoscunt & Juris magistri. Sic enim ex Ulpiano ad Sabin. l. 28. in Digest. l. 10. tit. 1. leg. 11. *Quòd si ego me virginem emere putarem, cum esset jam mulier, emptio valebit.* Idemqe ad Edict. Ædil. Curul. l. 1. (habetur Dig. l. 21. tit. 1. leg. 14.) *Mulierem ita arctam, ut mulier fieri non possit, sanam non videri, constat.* ubi *mulier* priore loco *sexus*, posteriori *status* nomen est. Isidorus Ægyptius l. 3. Epist. 243. Evdæmoni cuidam, qi Mosis illud Genes. c. 2 v. 23. de ratione nominis ex originatione Hebraicâ mulieri inditi, ad lingvæ Græcæ rationes ineptè exigens, ὃν λόγον dictum censebat, Αὕτη κληθήσεται γυνὴ, ὅτι ἐκ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἐλήφθη. Ἐγὼ δὲ, inqit, οὐ μόνον κατὰ λόγον, ἀλλὰ καὶ θαυμασίως αὐτὸ γεγράφθαι φημί· καὶ ὅπως ἄκουε. ἡ γυνὴ ὀνομάζεται γοῦν. αὕτη γὰρ κληθήσεται γυνὴ, τουτέστι, γονίμη, ὅτι ἐκ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς τοῦ μέλλοντος γόνιμον ποιεῖν, ἐλήφθη. ἡ γὰρ παρθένος ὁ ἀνὴρ συναπτόμενος γυναῖκα, τουτέστι, γόνιμον, ποιεῖ. qibus verbis, etiamsi per lingvæ Hebraicæ inscitiam, parem cum Evdæmone errorem erraverit, dum dicti exotici ex Græco sermone rationem investigat; et Græco etiam vocabulo notationem havd satis probabilem tribuerit; cui etiam multo minus verisimilem adjecit, cum ἀνδρα, ὀνομάζεται τὸ ἐν γυναικείαν χώραν ἀνοιχθῆναι dictum avtumat; at γυναῖκα, sive *mulierem*, ἀπὸ τῆς παρθένου, *a virgine* ita dispescit, ut hoc nomine eam designari velit, qæ viri congressu fæcunda sit facta. qod tamen non est congressionis illius conseqens necessarium. Eodem facere videatur & Apostoli illud ad Cor. ep. 1. c. 7. v. 34. Μεμέρισται ἡ γυνὴ καὶ ἡ παρθένος. *Discreta sunt mulier*, sive *uxor* potius, *& virgo.* Verum *conditionis civilis* ibi nomen est γυνὴ, et τῇ ἀγάμῳ *innuptæ* opponitur; ut seqentia liqidò docent. qo modo sumi videtur & apud Sophoclem in Trachin, ubi Deianira,

Τὸ νεάζον, —— ἐν ἡδοναῖς ἄμοχθον ἐξαίρει βίον
Ἐς τῦθ', ἕως τις αἰπὺ κόρης γυνὴ Κληθῇ. ——

Læta exigit, mororum expers juvencula
Ævum, donec pro virgine mulier cluat.

Et apud Longum past. l. 3. ubi Lamon de nuptiis inter prius dictum par amatorium contrahendis pollicitus; Τότε ἔσονται αὐτὼ καὶ γυνὴ. νῦν δὲ φιλείτωσαν ἀλλήλους ὡς ἀδελφοί. *Tunc sient vir & mulier: interim*

casti

caſtè ſe diligant, ut frater & ſoror. Sed & apud Theocritum idyll. 2. γυνὴ. i.e. *mulier*, qaſi *nupta*, ſive *matrona*, ab eâ diſtingvitur, qæ extra nuptias vitiata, mulier ſit facta, in Simæthæ verbis illis,

——— ὅς με τάλαιναν

Ἀντὶ γυναικὸς ἔθηκε κακὰν κ᾽ ἀπάρθενον ἦμεν.

——— *qi pro matronâ miſeram me*

Fecit ut infamis fierem, nec virgo vocarer.

i. fecit, ut nec *virgo* jam, nec *mulier*, etiam, i. *matrona*, nuncuper. qam obſervationem agnoſco debere me doctiſſimo Jer. Hoelzlino ex notis in Apollonium. rectèqe ibid. Schol. ἀντὶ γυναικὸς. τ. ἀντὶ τῆ γυναικὸς καταστάσιν ἔχειν. *mulierem fieri, in conjugis, ſive matronæ ſtatu ac conditione conſtituti.* Cæterum de Mariâ Chriſti matre ſupra dictus Apoſtolus, ad Galat. c.4.v.4. *Miſit Deus filium ſuum* γενόμενον ἐκ γυναικὸς, *factum ex muliere*; qæ *virgo* tamen, & peperit, & poſt partum perſtitit. nec fuit qicqam, qod eo confugeret Tertullianus, ut diceret, de carne Chriſti c. 23. *eam virginem concepiſſe, in partu nupſiſſe; Apoſtolumqe* cum *non ex virgine, ſed ex muliere, editum filium Dei* pronunciavit, *agnoviſſe adaparta vulvæ nuptialem paſſionem.* Siqidem, ut Tertulliano ſatisfaciamus de ſuo; ipſe idem de virgini. veland: c. 4. *Naturale vocabulum eſt famina, naturalis vocabuli generale, mulier. generalis etiam ſpeciale, virgo; vel nupta, vel vidua, vel qoi etiam ætatis nomina accedunt. ſubjectum igitur generali eſt ſpeciale, qia generale prius eſt, & ſubceſſivum anteceſſivo, & portionale univerſali: & in ipſo intelligitur, cui ſubjicitur, & in ipſo ſignificatur, qia in ipſo continetur.* Qin & cap. 5. adverſus eos, qi putant non competere *mulieris* nomen niſi ei ſoli, qæ virum paſſa ſit, contendit multis, *proprietatem hujus vocabuli, ad ſexum ipſum, non ad gradum ſexus pertinere, qo communitèr etiam virgines cenſeantur.* Qumqe de primâ generis humani matre Evâ ex Moſe Geneſ. c. 2.v.23. dixiſſet. *Famina illa ſtatim mulier eſt cognominata, adhuc virgo; vocabitur mulier, qia de viro ſumpta eſt, & ipſo adhuc virgine.* De Mariâ ipſâ (qam *Evam alteram* Irenæus l.3.c.33. indigetare non dubitat; qomodo Chriſtum ea editum *Adamum alterum* Apoſtolus ad Cor. Epiſt. 1.c.15. v. 45.) ſubdit cap. 6. *Apoſtolus formam vocabuli iſtius ſecundum Geneſin obſervat, ſexui deputans illud; ſic Mulierem vocans virginem Mariam, qemadmodum & Geneſis Evam. Sed & Angelus Gabrielem benedicit, illam, inter mulieres, non inter virgines deputat: Be-*

benedicta tu inter mulieres. sciebat angelus muliorem etiam virginem dici. Hæc ille prioribus illis potiora: absqe eo qod memoriâ lapsus, qæ *mulieris*, *angelo*, qæ Elisabethæ sunt verba, Gabrieli tribuit. Vide Lucæ c. 1. v. 42. Qibus gemina suppeditat, & qam superius lavdavimus, Isidorus l. 3. ep. 176. Γυνὴ κὴ ἡ παρθένος καλεῖται, κἂν ἀνέπαφος ᾖ. γυνὴ διὰ τὸ εἶδος, κἂν ἀκέραιος ᾖ· γυνὴ διὰ τὴν φύσιν, κἂν ἀρρενικῆς ὁμιλίας ἀμύητος τυγχάνῃ tum adductis τοῦτο τὰ αἰεὶ παρθένε Apostoli verbis, Τί ποιεῖς, inqit, ὦ Παῦλε; τὴν παρθένον γυναῖκα καλεῖς; ναὶ, φησί· γυναῖκα καλῶ διὰ τὴν φύσιν, παρθένον δὲ ἔχω τῇ γνώμῃ. γυνὴ γὰρ ἡ μαρθένος, κἂν ἀνέπαφος ᾖ. γυνὴ διὰ τὸ σχημα κὴ τὴν πλάσιν· παρθένος διὰ τὸ ἀκέραιον κὴ τὸ καθαρὸν. Hæc ille.

Sed qorsum ista? qærat qis. pavcis accipias. de vocabulorum istorũ usu qædam nobis cum Pfochenio sunt dispicienda. havd malè ergo Pfochenius sect. 39. qod Græcum κόρη tam *adolescentulam*, qam & *virginem* designare pro concesso sumit. utramqe enim comprehendit. nec abs vero abit, qod ex Homero observat, Briseidem, nunc κόρην, nunc & γυναῖκα eandem dici. sed nec controversum est, qod sect. 103. ex Nasone, Flacco, Gellio contendit, etiam *gravidas, utero laborantes, puerperas, puellas* nunqupari. Qibus illud qoqe adjici poterat, cum poetæ Græco dictum,

Κοῦροί τ' ἀδμῆτές τε κόραι·

tum & imitato eundem Latino, Æn. 12.

——— *pueri, innuptaqe puellæ.*

qo πόραι ἀδμῆτες, ἀπὸ τῶν δαμάτων, ab uxoribus τοῦτο τὸ πρὸς ἀνδρῶν δεδαμᾶσθαι sic dictis; & *puellæ* pariter *innuptæ*, à nuptis distingverentur. Poterit &, (qod pavcis animadversum, Servio tamen observatum) *Virginis* qoqe nomen, non *integritatis* semper, *ætatis* qandoqe duntaxat existere. De Penthesileâ Amazonidum ductrice, qam viro intactam voluisse cur opinemur, nihil est, Maro Æn. l. 1.

——— *audetqe viris concurrere virgo.*

ad qem locum Servius, *Virgo, ætatem ostendit & sexum.* et plenius adhuc, ad Æn. l. 11. ubi Camilla, qæ innupta, *arma muliebria* appellat sua; *Usus obtinuit, ut innuptas virgines, nuptas mulieres vocemus. nam apud majores indiscrete, Virgo dicebatur & mulier. utrumqe enim sexum tantum designabat.* Lavdat qidem ex Terentii Hecyrâ illud, 3. 3.

Nam vitium est oblatum virgini olim ab nescio qo improbo. etiam mulierem, inqit, *post partum virginem vocat.* qod tamen hîc nihil

est

eſt neceſſe. Potuit enim ita dictum intelligi, qo modo de Medea in Naſonianis epiſtolis Hypſipyle,

Turpiter illa virum cognovit adultera virgo.

At alterum illud, qod ex Bucolicis citat, clarum eſt ſatis: ubi de Paſiphae, qæ & *nupta*, & bis etiam *mater*, Eclog. 6. *Ah virgo infælix*; dicitur. et ibi Servius; *Virgo, à viridiore ætate. nam jam mater fuerat.* et ſubjungit Calvi dictum geminum de Ione in Vaccam demutatâ.

Verum iſta forſan de *Virginis* appellatione tam laxâ poeſis ſola ſuggeſſerit. In communi qoqe ſermone uſum promiſcuum qodammodo ſortiuntur vocabula iſta, κόρη, γυνὴ, *puella. mulier*; & nunc de *intactis*, nunc & de *attactis* uſurpantur; nec promiſcuum tamen prorſus, ſed qi ex ſubjectæ materiæ ratione, dictiqe occaſione diſtingvendus ſit; qod optimè obſervavit & Tertullianus de Virg.vel.c 4. & 8. ubi duo illa Apoſtoli dicta, qo *mulierem a virgine diviſam* pronunciat, ex ad Cor. Ep. 1.c.7. v.34. Et qo *mulierem omnem velato capite eſſe* jubet, ibid c. 11. v. 5. ſecum invicem componit. Siqidem, (qod ſupra eſt abunde demonſtratum) ſicut κόρη Græcis, *puella* Latinis, nunc *ætatis*, nunc *integritatis*; ita γυνὴ illis, *mulier* iſtis, nunc *ſexus*, nunc *ætatis*, nunc *conditionis*, ſive honeſtæ, ſive inhoneſtæ etiam nomen eſt.

Cæterum aliud eſt iſtud omne, ab eo, qod à Pfochenio propoſitum fuerat. *Qod Matth.* inqit, *cap. 1. verſ. 20. dixit*, μὴ φοβηθῇς παραλαβεῖν Μαριὰμ τὴν γυναῖκά σου. *ne metuos accipere Mariam uxorem tuam. id Hebr. diceretur.* לקחת מרים אשתך *Syrus exponit.* למכב מרים אנתתך *hic* γυνὴ (*uxor*) *ponitur pro ſponſâ. videtur autem hæc loqendi ratio Hebraiſmum importare. ſic enim Jacob Labano Geneſ.* c.29.v.21. הנה את אשתי *ὁι* LXX. δός μοι τὴν γυναῖκά μου *cedo mihi uxorem meam. eum tamen nondum eſſet Jacobi uxor, ſed tantùm deſtinata in uxorem.* Et ſubjicit, *Sed ſic qoq; Græci loquntur profani*, et ὁ συμπάντων λαῶν ἀοιδῶν. Verum qo modo tu, ὦ λαῶν, id nobis confirmatum exhibes? *Homerus*, inqis, *Briſeidem* γυναῖκα *vocat, eandemqe* κόρην. κόρην *autem Timæus pro* νύμφην *ſponſâ accipit.* de Timæo ſupra vidimus. nuſqam ille κόρην ἀντὶ τῆς νύμφης accepiſſe, avtori tuo, unde iſtud es mutuatus, perhibetur. Qanqam, age, concedamus hoc tibi; eſto *ſponſam* alicubi κόρην dixerit Timæus. ergone hinc ſeqetur Homerum, ubi Briſeidem κόρην dixit κόρης nomine *ſponſam* intelligi voluiſſe? avt etiam,

qia

qia γυναῖκα eandem dixit, ideò γυναικὸς nomen, de *sponsâ*, qæ hîc nulla comparet, usurpari? rectè vertis ipse Homeri illud,

Ἡ δ' αἶψα ἅμα τοῖσι γυνὴ κίεν.

Ipsa autem simul cum eis mulier ibat.

at malè verteris, *uxor ibat*; avt *mulierem*, ibi *sponsam*, nedum *uxorem* interpreteris. imò cavte minùs, qod κόρην *uxorem* eodem loci reddideris, (ubi ais, *Hac ipsa* γυνὴ vers. 336. & 337. *vacatur* κόρη, *adolescentula, virgo.*) cum poeta qam istud nihil minus voluerit. Evstathius, Ἰστέον, inqit, ὅτι ἡ Βρισηίδα, ὥσπερ καὶ ἡ Χρυσηίδα, κόρην καλεῖ, οὐχ ὡς παρθένον· ψεῦδος γάρ· ἀλλ' ὡς ἁπλῶς νεᾶνίδα. *Briseidem perinde ac Chryseidem, non ut virginem, (falsum enim hoc) sed ut puellam, sive adolescentulam, simpliciter,* κόρην *appellat:* Nec malè tamen qis κόρας *virgines* verterit in illo rhetoris dicto, qi (referente in lib. *de verecundiâ* Plutarcho) hominem *impudicum*, an *impudentem*, an utrumqe αἰσχύντον, dicebat, ὐ κόρας, ἀλλὰ πόρνας ἐν τοῖς ὄμμασιν ἔχειν, *non virgines, sed meretrices in oculis habere.* Alterum utiqe is ἡ κόρας significatum alluſit, qo oculi etiam *pupillam* vox ea designat. Unde & in Didymonem famæ pariter vitæqe parum integræ medicum, qem in adulterio deprehensum, dignum pronunciavit, qi e nomine suo (ἀπὸ τῶν δίδυμων nempe) suspenderetur, ambiguo lusit. cum enim κόρης ὀφθαλμὸν *puellæ oculum*, sive puellam ab oculo laborantem curaret, Οὖτος, inqit Cynicus, μὴ τὸν ὀφθαλμὸν τῆς παρθένου ἰατρεύων, τὴν κόρην φθείρῃς. *Cave, ne dum virginis oculum curas, pupillam*, vel etiam *puellam* (nam in alterutram partem sum poterat) *corrumpas.* de oculi incolumitate solicitus videri volebat, cum de virginis integritate discrimen potius ageretur. Rhetoris verò dictum illud alluſisse potuit avtor Græcus ille, qisqis fuit, cujus ἀποσπασμάτων satis prolixum Cæsarii dialogis, à Levunclavio Latinè repræsentatis, interctum reperitur. Is inter alia, de oculi natura usuqe differens, Christi Domini verba illa adducit, Matth. c. 5. v. 28. *Qicunqe mulierem ad concupiscendum adspexerit, jam adulterium cum illa in corde suo commisit.* De qo loco, ut obiter aliqid dicam; non possum non Piscatori calculum dare, qi illud πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι interpretatur ὥστε ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, *ita ut concupiscat*; sive *donec concupiscat.* qomodo Marc. c. 13. v. 22. dicitur, πρὸς τὸ ἀποπλανᾶν, *adeo ut seducant*, vel, *seducturi sint.* i. talia & tanta, ut per illa seducerentur etiam electi, si ut seducerentur illi fieri posset. præpositio utrobiqe non *finem aut propositum*, sed *eventum* designat.

designat. atqe ita certè sumendum est de aspectu illud, ut aspectus exterior corruptelæ interiori præeat, & ab illo ista oriatur. alioqi qi hoc fine fæminam qo concupiscentiam irritet & accendat, intuetur, is in corde suo jam libidinatus est, nec est à præcepto illo violato immunis. Verum ut ad avtorem illud innominatum redeamus. Is ex Christi dicto illo ansâ arreptâ, *Qapropter*, inqit, *virgines esse debent oculorum pupulæ, qæ idem cum virginibus nominis ornamentum sortitæ sunt. sæpenumero enim, qæ intra palpebras virgo erat pupilla, per ipsarum diductionem, vagumqe motum suum, nutus & cogitatio scortationis facta est.* qæ verba novissima qam sint fideliter è Græco reddita, incertum est. Hæc verò eo libentius hîc inserta volebam, qia accedunt prope Petri illud ep.2.c.2. v.14. ὀφθαλμὸς ἔχοντες μεστὸς μοιχαλίδος. h.e. verbum verbo reddendo, *Oculos habentes plenos adulteræ.* qo modo & Erasmus reddidit. At vetus interpres, *plenos adulterii.* qod Beza probat. et *Hebraismum esse censet, qo epitheton pro substantivo ponitur.* qò modo Devt. c. 29. v. 19. *ut addat ebriam sitienti.* i. *ebrietatem siti.* nec tamen, Hebraismum id cum esse pronunciat, ideò in nullâ aliâ lingvâ reperiri voluerat. qod ex ejusmodi locutionibus, sed iniqè satis, elicere nofter solet. nam & Gallis suis familiare hoc esse profitetur. Et ὁπαξπκῶς qidem τὸ μοιχαλὶς usurpatur Matth. c.12. v.39. & Marc. c. 8. v. 38. ubi γενεὰ μοιχαλὶς dicitur. Potest tamen energiæ amplius aliqid voci hinc μοιχαλίδ@ hîc subesse, ut substantivè potius, sicut ad Rom. c.7. v.3. sumatur; & *adulteram* designet, qam *in oculis* (qod proverbio dici consvevit) ferre jugiter perhibeantur.

Cæterum Hebraismus ille (ut ad institutum redeamus) qem & apud profanos scriptores reperiri contendit Pfochenius, τὸ γυναικὸς ὄνομα, non *mulieris* simpliciter, sed *uxoris* notione sumit; ut Hebraico, non אשה qod *mulierem*, sed אשת qod *uxorem* duntaxat significat, (vide Judic.c.4. v.4. ubi utrumqe reperitur) respondeat; nec avt sexus, avt ætatis, sed conditionis nomen sit; & desponsatam sive nuptiis destinatam uxoris appellatione dum cohonestat, uxoris loco habendam moneat. Substernitur fundamentum hoc legi illi, qæ virginis desponsatæ violatorem morte multat. אשר ענה את אשת רעו *qia uxorem proximi sui vitiavit.* Devt. c.22. v. 24. Græc. ἐταπείνωσε τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον αὐτοῦ. qod tu etiam havd fidè satis verteris, *humiliavit mulierem proximi sui.* monet avtem locus iste phrascon illarum meminisse, qæ apud Græcos illos interpretes occurrunt

currunt toties, ταπεινῶν τ γυναῖκα, de virginitate imminutâ; & ταπεινῶν τὰς ψυχὰς, de corporis per jejunia solenniora maceratione, Lev. c. 16. v. 29, 31. & c. 23. v. 19, 32. quas vix, credo, apud prophanum Scriptorem e Græcis priscis aliqem, etiamsi quam curiosissimè ruspatus fuerit, Pfochenius deprehenderit. Interim aliud istic proponit, & aliud probat. *sponsam uxoris* nomine Evangelistæ insignitum proponit; *virginem mulieris* Homero nuncupatam, (et hoc frustra) probare conatur. quod nihil plane cum illo commune habet.

CAPUT. XIII.

Κακία *pro vexatione, Hebraismus. aliud* κακία, *aliud* κακότης. *aliud* φιλία, *aliud* φιλότης. καλὰ, *mala, etiam de vexationibus usurpata.* טוב bonus, & ἀγαθὸς pro hilari, *Hebraismus.* טוב לב & טוב יום ἀγαθὴ ἡμέρα. *Locus Prov* 15. 15. *explicatur. Drusius in eo* ἀλλοπρόσαλος. *Animus lætus à mente benè conscià.* טובה bona, *pro* pulcrâ, *sive formosâ. Verba Moses Gen.* 6 2. *explicata. Antiqi quam plurimi in eo lapsi.* Dei filii, *eo loci, non desertores Spiritus; sed Semi, Enoshi, Enochi progenies. Angeli* Dei filii *dicti; contra quam Chrysostomus.* טוב *primâ notione* bonum; *alterâ* pulcrum. Καλὸν *contra primâ notione* pulcrum, *tum* bonum & honestum.

ILlud monui non semel, & monendum identidem videtur, peculiares qasdam esse sæpenumerò suas lingvis singulis rationes, etiam in eis, qæ sibi invicem respondent vocabulis. Verbi gratiâ. Qod Matthæi c. 6. v. 34. κακία pro *vexatione* usurpatur, cum usitatè *malitiam* denotet, *Hebraismo* solet *deputari*, & *Hellenistarum* qos nuncupant *peculiare* censeri: & reperitur qidem crebrò sic sumptum apud *Græcos interpretes* Exod. c. 22. v. 23. Histor. Reg. l. 3. c. 21. v. 28. & l. 4. c. 6. v. 33. & c. 14. v. 10.

Annal.

Annal. l. 1. c. 21. v. 15. & l. 2. c. 7. v. 22. & c. 25. v. 15. Eccleſ. c. 5. v. 12. & c. 7. v. 4. Dan. c. 9. v. 14. Amoſ. c. 3. v. 6. & alibi. ſed & apud Maccabaicon ſcriptorem l. 1. c. 7. v. 23. & c. 10. v. 46. Hoc autem ut rejiciat Pfochenius ſect. 53. opponit, (qod & Fr. Ribera prior monuerat ad Joelis c. 2. S. 21.) τ κακότητα *Græcorum diſertiſſimos* (ſed poetas tamen ſolos) *hoc eodem ſenſu uſurpare. nihil autem* inqit, *plus diſtat* κακότης à κάκια, qam φιλότης à φιλία.

At tu, Pfocheni, ſi me conſuluiſſes, exemplo iſtoc abſtinuiſſes planè. pugionem enim hoc facto eis, qi ex adverſâ ſunt parte, porrexiſti, qo exceptionem tuam confoderent. Eſto enim ab eadem ſtirpe proveniant φιλία et φιλότης, & ſignificatione eâ, qæ utriqe eſt uſitatiſſima, convenient. peculiares tamen habet ſuos horum alterum uſus, qi non ſunt alteri cum eodem communes. neqe enim, qod Homerus dixit Iliad. v. v. 636.

Παύτων μὲν κόρος ἐστι, κὴ ὕπνυ, κὴ φιλότητος.

probè feceris, ſi φιλότητος loco φιλίας ſubſtitutum ieris. Sed &, ὦ φιλότης, αὐτὶ τῦ, ὦ φιλοφιλέστατε uſurpari monet Heſychius. Et firmant exempla. ita enim Lucianus non ſemel uſurpavit. at ὦ φιλία, ſenſu gemino ſiqis dicere voluerit, næ ille cum Græcis nullus loqetur. nec conſeqentèr pro *vexatione*, qi κακίαν adhibuerit, etiamſi *Græcorum diſertiſſimi* notione pari τ κακότητα uſurparint. Tertullianus reverâ adv. Marc. l. 2. c. 24. *Apud Græcos interdum malitiæ pro vexationibus & læſuris, non pro malignitatibus ponuntur.* Dixiſſet aliqid; ſi *mala* poſuiſſet. κακὰ enim tam Græcis, qam Latinis *mala*, in hanc mentem uſurpatur. at κακία nec iſtâ, nec ullâ opinor, Græcis dictum deprehendas.

Τῶ רע apud Hebræos τὸ טוב oponitur; qod primâ notione *bonum* ſignificat, ab hâc ortâ, lætum. ſic Eſter c. 1. v. 10. בטוב לב המלך *cum bonum eſſet cor* (i. *hilaris animus*) *regis vino*, Jun. *cum eſſet hilari ac læto animo rex.* Druſ. qod ego malim; ut טוב ad *regem*, non ad *cor* referatur, cum iſtic, tum & Reg. hiſtor. l. 2. c. 13. v. 28. ſicut Eſter. c. 5. v. 9. exiiſſe dicitur Haman טוב לב *bonus corde.* Jun. i. *lætus animo.* ſive *læto hilarique animo.* Et Ruth. c. 3. v. 7. Boaz cubitum conceſſiſſe, *bonus corde.* i. *hilaris animo.* Jun. ubi tamen Græci, ἠγαθύνθη ἡ καρδία αὐτῦ ſicut & Reg. l. 2. c. 13. ὅταν ἠγαθυνθῇ ἡ καρδία αὐτῦ. Sic טוב יום *dies bonus* pro *læto ac hilari*, Eſter. c. 8. v. 17. & c. 9. v. 19, 22. ubi ἀγαθὴν ἡμέραν, iidem reddidere. Nec ſecus ſumendum regis ſapientiſſimi illud, Paræm. c. 15. v. 15. *Omnes*

dies afflicti (ita enim malim, quam *pauperis*, quod est nimis restrictum, cum Junio) רעים *mali*, i. *molestiæ ac mœstitiæ referti, sunt.* וטוב לב *at bonî corde* (i. *læti animo*, Jun.) *dies* (ex τὸ κοινὸ repetendum) *sunt juge convivium.* errant enim, qi de *conscientiâ bonâ* accipiunt; ut sit, qod Diogenes apud Plutarch. de tranqill. Ἀνὴρ ἀγαθὸς πᾶσαν ἡμέραν ἑορτὴν ἡγεῖται. *Vir bonus diem unumqemq; festum ducit.* Sic tamen Drus. miscellan. l. 1. c. 75. *Voluptate continuâ perfunduntur, qibus mens benè conscia.* Ita Comicus, (Plautus Pseudo 1. 5.)

Bonus animus in malâ re dimidium est mali.

Idemqe Captiv. 2. 1.

In re malâ animo si bono utare, adjuvat.

Et contra Mostell. 1. 3.

Nihil est miserius, qam animus sibi conscius.

Melius idem ipse Proverb. l. 2. cl. 1. adag. 10. *Constans animi lætitia, molestias, qas gignit inopia, discutit. cor lætum ac suâ sorte contentum tanqam epulæ nuptiales.* Nec inficior, lætitiam solidam absqe conscientiâ bonâ nullam haberi; et oraculi instar mihi Senecæ illud, Epist. 59. *Gaudium hoc non nascitur nisi ex virtutum conscientiâ.* sed & Isidori illud, soliloq. l. 2. *Vis nunqam tristis esse? fac vivas benè.* Sed aliud istic Paræmiastes voluit, idqe ipsum planè, qod cap. 17. v. 22. aliis verbis dixit; *cor lætum.* i. *animus hilaris, est instar bonæ mediciæ: sed spiritus fractus*, i. e. *mœstus exiccat ossa.* Et c. 15. v. 13. *Cor lætum*, i. *animus lætus, bonum.* i. *hilarem facit vultum*, cordis lætitia vultu hilari se prodit. *sed cordis dolore frangitur spiritus.* Iste autem τὸ ἀγαθὸς usus Græcis priscis, opinor, ignotus est.

Idem, puto, & de alio vocabuli istius usu dici poterit, qo טוב nimirum Hebræis pro *pulcro*, sive *formoso* usurpatur. Ita Gen. c. 6. v. 2. sumitur. Verba sunt Mosis; *Cum filii Dei* (non Angeli illi, sive Spiritus desertores nescio qi; etiamsi Angeli qoqe ita qandoqe nuncupentur; contra qam Chrysostomus avtumat, Job. c. 1. v. 6. & c. 2. v. 1. & c. 38. v. 7. uti Enoch ille ὑποβολιμαῖος, cujus ἀπαναγράφον satis amplum Jos. Scaliger evulgavit, fragmenta aliqot Tertullianus dedit; Josephus itidem antiqit. l. 1. c. 4. Justinus, apolog. 1. & 2. Irenæus, l. 4. c. 70. Clemens, Pædag. l. 3. c. 2. et strom. l. 3. & 5. Tertullianus, de cultu fœmin. l. 1. c. 1. & l. 2. c. 10. & de Virgin. vel. c. 6. & de idololat. c. 9. Methodius, de resurrect. apud Epiphan. hær.

hær. 64. S. 21. & Photium cod. 234. Athenagoras, apolog. pro Christ. Lactantius, instit. l. 2. c. 5. Evsebius, præpar. Evang l. 5. c. 4. Sulpitius, hist l. 1. Ambrosius, de Noe, c. 4. & de Virgin. l. 1. Pavlus Burgens. in Gen. c. 6 Fr. Georgius, tom. 1. problem. 330. qod refutant Jo. Chrysostomus, in Gen. orat. 22. Basilius Seleuc. orat. 6. Philastrius, hæres. 108. Avgustinus, in Gen. qæst. 3 et de civit. Dei, l. 15. c. 23. Theodoretus in Gen. qæst. 47. Nic. Lyranus, in Gen. c. 6. sed Sethi, ut Avgustinus & Theodoretus, sive Enoshi, ut Cæsarius, dialog. 1. & Cyrillus, adversc Julian. l. 9. & ad Calosyr. c. 17. avt Enochi etiam, ut ex antiqo avtore aliqo Svidas, in Μιαιγαμίαι, posteri, (apud qos religionis veræ professio hactenus perstiterat) *viderent filias hominum* (eorum utiqe, qi à recto Dei cultu ac pietate alieni extiterant) *qod* הבת sive *bonæ*, h. e. pulcræ, sev formosæ, *essent*. Inde, *mulier*, *puella*, *virgo*, טובת-מראת *bona aspectus*, sive *aspectu*. Gen. 24. 16. & 26. 7. (qod Latini *facie honesta*, dicerent. qanqam nec ista eadem prorsus videntur) pro qo Cap. 12. v. 11. 14. יפה i. *pulcra*, sive *formosa*: et יפת---מראה *formosa aspectus*, sive *aspectu*, dicitur. Et טובות מראה *puellas*, sive *virgines*, *bonas aspectu*; pulcras utiqe & formosas. Ester. c. 2. v. 2. At verò apud priscos Græcos, κόρη, avt παρθένον, aut γυναῖκα, ἀγαθὴν, pro *puellâ*, *virgine*, *muliere*, *pulcra*, sive *formosâ*, vix uspiam, credo, reperies. Atqe hîc denuò usum lingvarum variantem observes licet. Τὸ καλὸν Græcis primâ notione *pulcrum*, sive *formosum*, alterâ deinde *bonum*, avt *honestum* etiam indicat. inde Maximus monachus, centur. 5. S. 83. Ταυτὸν τὸ ἀγαθὸν καὶ καλόν· πᾶσι γὰρ δῆλα τὸ καλὸν καὶ ἀγαθὸν, ὡς ὄντως ἀγαστὸν, ἐφετὸν, καὶ ἐραστὸν, καὶ αἱρετὸν, καὶ ἀγαπητὸν. Contra apud Hebræos τὸ טוב primò *bonum*, post latius dimanando, *pulcrum* qoqe sive *formosum* designat. Atqe hæc de vocabulorum usu sufficiant, qibus *malum bonumq́*, cum Hebræis, tum & Græcis priscis denotantur.

CAPUT.

CAPUT. XIV.

שמע ἀκούειν, avdire, obedire. *Photii interpres lapſus Plutarchus emendatus. In Plinio lectio varia.* משמעת ἀκοὴ, *pro* obedientiâ, *Hebraiſmus. item quod* ἀκοὴ ἀπελθεῖν, ἐξελθεῖν *dicitur. Gellii locus ſuſpectus.* φωνὲ, forma, rumor. קול *Hebræis idem. D. de Dieu hîc hærenti ſatisfactum.* φωνὴ *pro* re, *coactius. nec ſequi, quia* דבר *ſic ſumitur, idò &* קול *A ſynonymo ad ſynonymum ſequela non eſt univerſalis.* λόγον *pro* re *non neceſſario ſumi in exemplis à Pfochenio adductis.* Νέος *&* Καινὸς *diverſa.* Ἔπος *in diverbio*, verſus, *non* res. *Rheſi autor quis.* Dictum *an Maroni pro* re; ἔπος *an Homero.* ῥῆσις, res, ἔπος opus, *ab* ἔπω. πρᾶγμα *&* χρῆμα res *utrunque:* χρήματα *tamen &* πράγματα, *non idem ubique. Diſceditur à de Dieu in explicatione Exod.* 4. 8. שמוע לקול animadvertere. דברי אותות *Hymn.* 105. 27. *vox rebus mutis tributa. Hymn.* 19. 3. *variè expoſitus.* ἀκούειν, intelligere. קול φωνὴ, *pro* præconio. איש רנה præco.

Ὦ שמע Hebræorum reſpondet græcum ἀκούω, Latinum *audio*, habetqe horum unumqodqe varias qaſdam, eaſqe inter ſe communes, apud ſuos notiones ac ſignificationes. שמע enim Hebræis, & *auribus* aliqid *percipere*, & monenti ſive jubenti *obtemperare*, ſignificat. qin & Græcum ἀκούω, non illud tantùm, ſed hoc etiam deſignat. Qanqam enim qod refert Diodorus Sic. l. 40. (apud Photium Cod. 244.) legibus à ſe promulgatis ſubſcripſiſſe Moſem, Μωσῆς ἀκούσας τοῦ θεοῦ, ταῦτα λέγει τοῖς Ἰουδαίοις. Latinè parum fidelitèr reddidit, qi Andr. Schotti nomen præfert. *Hæc Moſes loqitur Judæis, obediens Deo.* cum debuiſſet, *Hæc a Deo accepta*, ſive *cum à Deo audiviſſet, Moſes Judæis loqitur.* Attamen ſic Demoſth. adv. Leptin. ἢ πρέπειν τοῖς ἄλλοις ὑπαπάντας

εἶναι

ἐκέλευον ἀκούειν ὑμῶν. *eosque qi aliis prius imperabant, vos avdire* i. *vobis obtemperare*, sive *vobis dicto avdientes esse, assvefecit.* alluſit saltem hunc verbi usum Pythius in oraculo Soloni dato, cujus in Sympoſio meminit Plutarchus:

Εὐδαίμων πολίεθρον ἑνὸς κήρυκος ἀκούειν.

(sed leg. ἀκοῦον)

Felix urbs, qa præconis vocem unius avdit.

i. *qa uni obtemperat.* itaqe apud Plutarchum subjungit Solon, cum ad Monarchiam id traheret Æsopus; Ἀλλὰ μὴν καὶ νῦν Ἀθηναῖοι ἑνὸς κήρυκος ἀκροῶνται καὶ ἄρχοντος, τοῦ νόμου, δημοκρατίαν ἔχοντες. *Atqi Athenienses, cum statum habeant popularem, unum tamen præconem ac principem avdiunt, legem.* Sed & *avdio* pariter Latinis. Plavtus (si is saltem est) Amphitr. act. 4. sc. 4.

Si me avdias, observes. et rursus,

——— *Mitte hunc meâ gratiâ, & me avdias.*

Cicero ad Curion. Epist. 7. *Tecum loqere, te adhibe in consilium, te avdi, tibi obtempera.* Et eleganter; Sed non sine tropo, Virgilius Georg. l. 1. extremo;

——— *frustra retinacula tendens,*

Fertur eqis avriga, neqe avdit currus habenas.

i. inhibenti, sive habenas tenenti avrigæ non obsequitur. Et Plinius hist. nat. l. 10. c. 43. *cornum maximè avdit sorbus.* i. eidem obsequitur, ut glutini ope cum eâ committatur. qanqam qidam codices, *odit* exhibent; ut adversum planè denotetur.

Atqe hactenus verborum qidem ipsorum in tribus lingvis illisce usus planè convenit. at verò nomina ab his verbis deducta si spectaverimus, mox lingvarum illarum phrasin sermonemqe havd perinde concordem deprehendemus. Si qidem משמעה Hebræis non *avdientiam* tantùm, sed & *obedientiam* significat. Esaiæ c. 11. v. 14. cum notione istâ, nec *avditio* Latinis, nec ἀκοὴ Græcis in usu sit. nec tamen vocabulo isto Græci abstinuerunt interpretes, qo תשמע Hebræum hoc sensu usurpatum exprimerent, in insigni Samuelis dicto, Histor. Reg. l. 1. c. 15. v. 22. ἰδοὺ ἀκοὴ ὑπὲρ θυσίαν ἀγαθή. ecce obedientia victimis præstat. Hujus ergò potiùs, qam alterius illius significatus, δόγματα nobis si exhibuisset Pfochenius, insveti sermonis hac in parte notâ interpretes illos liberasset.

Nam formulam illam qod attinet, qam Sect. 44. ex Matthæi c. 4. v. 24. attulit, καὶ ἀπῆλθεν ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ. qod Marcus c. 1. v. 28. ἐξῆλθε

δὲ ἡ ἀκοὴ αὐτῦ. etiamsi ἡ ἀκοὴ pro *famâ* sive *rumore*, apud Græcos qandoqe, sed rariùs usurpetur: tamen formula illa, qâ *exire fama*, sive rumor dicitur, cum divulgatur & propalatur, Hebraismum planè resipit, respondetqe Hebræorum illi, Ester c.9.v.4. ושמעו הולך *& fama ejus exivit*, divulgata est, *per totam terram*. Et ibid. c.1.v.17. יצא דבר *exibit*, divulgabitur, *verbum*, sive *res*. vel etiam ut Drusius, *fama de facto*.

Hâc avtem occasione & de aliâ voce huic vicinâ, significationem qod attinet, dispiciemus. Act.c.2.v.6. γενομένης δὲ τ φωνῆς ταύτης *orto avtem hoc rumore*, Beza. ut φωνὴ αὕτη τ φήμης, sicut ἀκοὴ supra, pro *famâ*, *rumore*. *nos Anglicè* diceremus, **when it was voiced abroad**. qo etiam pertinet, qod apud Gellium habetur, (ní corruptus sit locus, & pro *vocificant*, *notificant*, legendum sit) ubi de Philippo Macedone l.9.c.3. *cujus*, inqit, *vim atqe arma*, ——— *inclyta illa Demosthenis orationes concioneſqe vocificant*. i. διαβοῶσι, διαφυλλῶσι, διαφημίζουσι, *famigerant*. Verum hoc Cl. V. Ludovico de Dieu minùs arridet. *nusqam* enim *qærenti diligentèr occurrere*, *ubi avt* קול Hebræis *avt* φωνὴ *Helleniſtis pro rumore ſumatur*. atqi ego illum id ulteriùs qæritandi labore levaturus sum. Geuesc.45.v.16. והקול נשמע ᾗ διεβοήθη ἡ φωνὴ, Græc. *avditumqe est & celebri ſermone vulgatum*. Vet. Lat. licentiùs. castigatùs Jun. *cum rumor iſte avditus eſſet*. sed & Castellio; *famâ domum Phar. perlatâ*. habes hîc utrumqe & קול Hebræis, & φωνὴ Helleniſtis, qos appellas, hâc qam qæris, notione. ita fidem liberavi meam. sed habeas insuper ἐν τῷ προφήτῃ loca ista. Jerem. c.4.v.15. יב קול מגיד מדן Græc. ὅτι φωνὴ ἀναβαίνοντος ἐκ Δὰν ἤξει. *vox*. i. *fama*, rumor, *annunciantis à Dan venit*. vel, ut Græcus, *rumor*, sive *fama aſcendentis*, i. de ascendente. Ibid. c. 50. v. 46. מקול נתפשה בבל Græc, ἀπὸ φωνῆς ἁλώσεως Βαβυλῶνος. Vet. Lat. *à voce captivitatis Babylonis*. Jun. *propter rumorem qod occupata sit Babel*. vel etiam, *à rumore*. Sed & Jerem. c. 10. v. 22. qo minùs קול שמועה φωνὴ ἀκοῆς, *fama nuncii*, verti possit, qod obstet, nihil video. coactius multo certè mihi videtur, φωνὴ αὕτη τῷ πράγματος, pro *re*, sive *negotio*, apud Lucam sumere, qia Hebr. דבר LXX nunc per λόγον, nunc per ῥῆμα, nunc per φωνὴ interpretantur; & sicut דבר, sic ῥῆμα & λόγος sæpe pro *re* & *negotio* usurpantur: ut reddatur, *Factâ avtem hâc re* i. qum hæc res ita contigisset. nam nec φωνὴ nisi rariusculè, bis tantum, opinor, Genes. c. xx. v. 1. & c. 15. v. 4. loco דבר

Græcis

Græcis illis adhibetur. qibus etiam locis דבר in *ſermonis* ſignificatu reperitur. nec firmum ſatis fundamentum videtur, notionem novitiam vocabulo alicui citra exemplum affingere, eo qod huic cognata qædam ſic qandoqe capiantur.

Atqe hîc obiter occaſione iſtâ divertemus pavliſper ad Pſochenii ſectionem 54. qâ contendit τὸ ῥῆμα pro *re* à Lucâ c. 1. v. 37. uſurpatum, *tam Græcorum qam & Hebraiſantium* eſſe. idqe hâc ratione ſubnixus, qia λόγον, et ἔπος Græci avtores ſic uſurparint. Nolo iſtic Montacutii noſtri, ex Analect. exercit. 5. ſect. 4. de Lucæ loco iſto argutiolam Pſochenio opponere. *Non ait*, (inqit) Nil impoſſibile, *ait*, παῦ ῥῆμα apud Deum eſſe poſſibile. *prius enim oportet ut ſit* ῥῆμα, *vel in propoſito, vel in propalatione, qam ſit in poſſibilibus fieri. nam impoſſibile eſt, qod non eſt* ῥῆμα. *qod dici non debet, fieri neqit.* Et Vetus qidem interpres, *Non erit impoſſibile apud Deum omne verbum.* Beza itidem, *Apud Deum non erit ullum verbum, qod fieri non poſſit.* Simplicius meliuſqe, opinor, Tigurinus, *Non erita pua Deum impoſſibilis ulla res.* et Caſtellio, *Nulla res eſt, qam Deus facere non poſſit.* Et *Hebraiſmum* rectè adnotavit Vatablus. Cæterum tam Græciſmum qam Hebraiſmum eſſe Pſochenius qâ probare nititur, rationem diſcutiamus. Ac primò, controverſi juris videntur, qæ pro antecedentis firmamento adducuntur, exempla. nam λόγον qod attinet. Platonis illud è de repub. l. 2. ἔτι πω ὅιει ικανῶς εἰρῆσθαι περὶ τοῦ λόγου ut vertatur. *de reiſtâ.* qod cogat nihil eſt. poteſt enim ibi λόγος vel *ſermonem* ſignificare, ut reſpectus habeatur ad Socrates illud, qod anteceſſerat, ᾤμην λόγου ἀπηλλάχθαι, *exiſtimabam me ſermone defunctum*, cum ad Thraſymachi, ſcil. diſſertationem oratione benè longâ reſpondiſſem; vel etiam *ſententiam* ac *opinionem*; ea enim qoqe eſt familiaris τοῦ λόγου notio; atqe in hunc ſenſum eô loci accepit Serranus. tum Evripidis illud ex Andromachâ, νέους λόγους, (ut de libertate Poeticâ nihil hîc dicam) qidni *nuncium novum*, ſive *ſermones novos?* nam qod, *verba* ipſa *famulæ non fuiſſe nova Andromachæ*, ſuggerit Pſochenius, *ut pote qibus jam aſſueverat.* ut nihil dicam νέους, non καινοὺς dici, de qo alibi (cum Deo bono) videbitur: qis neſcit *novos ſermones* dici, qibus res narrantur novæ? ἔπος autem qod attinet; nihil minùs evincit tritum illud, οὐκ ἔστιν ἔπος ἔπος, qam qod iſtic vult Pſochenius. ſonat enim ad verbum, *nihil ad verſum*, originem dicti ex Demetrii illius, qi Phalarei perſonam gerit, illis petas licet, Οἱ δὲ ἔστιν οὐδὲν διαπλεκόντες τῷ συνδέσμῳ,

συνδιομὲν, ἐοίκασι τοῖς ὑποκριταῖς τοῖς τὸ χὴ τὸ ὧδὲν πρὸς ἔπος λέγουσιν.

ab histrionibus nimirum, qi ea vel effutirent, vel exeqerentur, qæ *ad versum* carmenve, qod vel pronunciabatur, vel agebatur, *nihil* faceret. qod firmat & aliud inde ortum diverbium, Platoni de legib. l. 3. & alibi usurpatum, παρὰ μέλος. i. e. præter cantionem. nam qod Latinè verti solet, *nihil ad rem*, non magis probat ἔπος, qam ῥόμβον, avt Διόνυσον, *rem* significare, qia ὧδὲν πρὸς ῥόμβον, & ὧδὲν πρὸς Διονυσον, idem eodem pariter modo reddatur. νέον avtem ἔπος Evripidis in Hecubâ parem habet cum priore illo, νέων λόγων rationem. nec obstat, qia πρᾶγμα τι νέον φράσω in materiâ geminâ eidem (si idem saltem; nam Aristarchi mavult esse in miscellan. l. 3. c. 22. Petitus) in *Rheso* dicitur; cum tam *rumor novus*, qi de re novâ, qam res rumori subjecta nova dicatur. Attamen ne qid subticeamus qod huc facere videatur. Jos. Scaliger ad illud Maronis in Ceiri,

At levis ille Deus, cui semper ad ulciscendum
Qaritur ex omni verborum injuria dicto.

dictum, inqit, *hîc accipitur, ut Homero* ἔπος, *hoc est, res.* Locum nullum indicavit. hæc forsan, avt ejusmodi voluit. Iliad. α. v. 545.

Πρόφρων τέτληκας εἰπεῖν ἔπος, ὅττι νοήσας.

dicere qicqid animo agitares. Et ε. v. 816.

Τῷ τοι φρονέως ἐρέω ἔπος, ὧδ' ὀπιτεύσω.

——— *rem dicam, nec celabo.* ——— Et λ. 651.

Νῦν δὲ ἔπος ἐρέων, πάλιν ἄγγελος εἶμ' Ἀχαιῶν.

Rem nunciaturus redeo. ———

Verum de istis etiam ambigi potest; nec obstare qicqam videtur, qo minus in his ἔπος *sermonis* significationem habeat. nec verò sermonis etiam communis ac familiaris ideam exhibent nobis Poetica qælibet.

Deniqe dato vel λογον vel ἔπος pro *re* usurpatum, esse Græcis familiare; non tamen conficietur hinc, ῥῆμα qoqe eundem apud hos usum habere, etiamsi a ῥῆσις *res.* sicut & ab ἔπος vel ἔπω potius, sed aliâ mente, *opus*, si Jos. Scaligero fidem adhibemus. Sic habeas. Et πρᾶγμα & χρῆμα *rem* significant. χρήματα tamen & *opes*; at πράγματα non item. itaqe siqis pro Hesiodi illo,

χρήματα γὰρ ψυχὴ πέλεται δειλοῖσι βροτοῖσι.

dicere volverit,

Πράγματα γὰρ ψυχὴ πέλεται δειλοῖσι βροτοῖσι,

per

per allusionem aliud indicasse, Græcè peritus qivis; idem protulisse, nullus dixerit. rursus πράγματα *negotia* ac *molestias* designat; at χρήματα non item. itaqe qod Epicurus olim, οἱ θεοὶ πράγματα ὔτε αὐτοῖς ἔχουσιν, ὔτε ἄλλοις παρέχουσιν. *Dei negotium nec ipsi habent, nec aliis exhibent*; siqis hoc modo proferre voluerit, χρήματα οἱ θεοὶ ὔτε αὐτοὶ ἔχουσιν, ὔτε ἄλλοις παρέχουσιν. à Græci sermonis usu qam longissimè divertet. Sed & nos è diverticulo tandem in viam redeamus.

Nec verò mihi qidem svaderi potest, hoc sensu sumendum, vel קול Hebr. vel φωνὴ Græc. Exod. c. 4. v. 8. ut שמוע לקול האות et, האמין לקול האות εἰσακούειν φωνῆς τῦ σημείυ, & πιςεύειν σοι τ φωνῆς τῦ σημείυ; *avscultare ad vocem signi*, & *credere ad vocem signi*; sit *avscultare ad negotium* sive *rem ipsam signi*; Et *credere negotio* sive *rei ipsi signi*, vel etiam *ad negotium* sive *rem ipsam signi*. nam & שמע לקל est simpliciter τ νῦν παρέχειν *animadvertere*, *animum intendere* rei alicui, qid id velit, vel exigat. ut histor. Reg. l. 1. c. 15. v. 1. שמע לקול דברי יוי *animum adhibe verbis*, sive *dictis Domini*. etiamsi Hymn. 105. v. 27. דברי אותות malim cum Piscatore, *res signorum*, i. res miraculosas; qam cum Junio *verba signorum*, licet αὐτολεξεὶ ita sonet, reddere. atqe ita Camius; *fecerunt miracula*. pariqe modo דברי usurpatum deprehendas Hymn. 65. v. 4. Est. c. 9. v. 31. Jer. c. 14. v. 1. de qo alibi diximus. sed aliud דבר hîc; aliud קול illic. nec est adeò insolens etiam, ut *vox* avt rebus inanimatis, avt actionibus etiam tribuatur. Sic enim & *sangvis e terrâ* Genes. c. 4. v. 10. Et *lapis è muro*, *nodus è tigno*, Habbac. c. 2. v. 11. & Sodomæ excessus, Genes c. 18. v. 20. *clamorem* edere dicuntur. et *cœlorum fabrica*, *soliseqe cursus*, & *diei noctisqe perpes intercursus*, majestatem divinam tantùm non *vociferari*, Hymn. 19. v. 1, 2, 3. ubi etiam disertis verbis Hymnographus qocunqe modo interpretari libuerit, *vocem* illis tribuit. אמר ואין דברים בלי נשמע קולם sive, ut Junius, *etiamsi neqe sermo neqe verba sint eis*, *sine his tamen intelligitur vox eorum*. i. tametsi muta sint, nec sermone humano prædita, tamen ipsis suis operationibus voce altâ satis & canorâ creatoris sui gloriam prædicant. et sic Abraham & David exponunt. sive, ut Calvinus mavult, *non est sermo neqe verba*, *ubi non avdiatur vox eorum*. q. d. nihil qicqam impedire lingvarum discrepantiam, qo minus ubiqe avdiatur ac percipiatur istorum præconium; cum *communi gentium universarum idiomate loqantur*. *avdiri* avtem pro *intelligi*, Piscator, non malè. Sicut avdire, pro *in-*

telligere: Esaj. c.33.v.19. & 36. v. 11. eodem hoc modo Budæus observat, τὸ ἀκύειν usurpari, Galeno method. med. l. 4. ἀκύειν σε χρὴ, *intelligere te oportet*. Et Themistio de anim. l. 2. ἁπλούστερον ἀκουστέον ἁπάντων τούτων τῶν ὀνομάτων. *simpliciùs intelligenda sunt omnia hæc nomina*. Sed & *audire* Latinis pariter usurpatum qandoqe deprehendas. sic enim Terent. Andr. 4.1.

Audivi Archillis jamdudum, qod Lesbiam adduci jubes.

i. intelligo, hoc te velle.

denique ut mittam tritum illud, *Res ipsa loqitur*; nec *virgulæ* divinæ *vox* denegabitur, qam *attendere* & *auscultare* שמע jubentur; ut pote per qam Deus ipse populum suum alloqatur. Micæ c. 6. v. 9. *Vox*, inqit, *Jovæ civitatem inclamat*; *virgam audite*, sive *auscultate*. Et est reverâ geminus plane hic Mosaico illi locus: ut alter alteri illustrando facem invicem alluceat. Certè si *virgæ* divinæ *vocem audire* dicitur, qidni & *signi* sive *prodigii* in *virgâ* Mosaicâ virtute divinâ exhibiti *voci attendere, fidemqe adhibere* pariter dicatur?

Sed aliam τῆς φωνῆς, qâ קול Hebr. respondet, notionem minùs usitatam, ubi adjecero, huic capiti colophonem imponam. קול itaqe Hebræis, & φωνὴ Hebraisantibus, etiam ἀντὶ τοῦ κηρύγματος adhibetur. qod admonuit me, Calvino usurpatum in loco illo Psaltæ explicando, *præconii* vocabulum. Et sanè qidni Hymni verba ita vertamus, *nusqam non auditur præconium eorum*. ita קול sumitur Annalium l. 2. c. 30. v. 5. *Et edictum fecerunt* להעביר קול Græc. τοῦ διελθεῖν κήρυγμα, *ut proclamatio transiret per totam terram*. Ibid. c. 36. v. 22. ויעבר קול Græc. παρήγγειλε κηρύξαι. Vet. Latin. *jussit prædicari. proclamationem edidit, per totum regnum suum*. qod idem repetitur & Esdræ c.1.v.1. ubi Græcus etiam φωνὴν habet, & Latinus *vocem* Ibid.c.10. v.7. ויעבירו קול. Græc. καὶ παρήγγειλαν φωνῇ. Lat. *& missa est vox. proclamationem, præconium, promulgationem ediderunt*. Et iste (credo) τῆς φωνῆς usus inter Hebraismos, qem ei dedimus, locum tuebitur, pro eo qod alibi רנה dicitur, Histor. Reg. l. 3. c.22.v.36. ubi R. Levi. הרנה. i. e. קול הכרוז *vox præconis*. Et R. David Masculino verbo jungi observat, vel qia loco קול ponitur, vel qia ad hominem refertur, qi scil. vocem eam ediderit. itaqe Junius *virum clamoris* reddidit איש רנה *præco*. atqe ita Chaldeus כרוז κήρυξ, *præco*: et Græcus, ὁ στρατοκήρυξ.

CAPUT.

CAPUT. XV.

Subſtantiva adjectivorum loco Hebræis frequentia. Ea quandoque ſubjecti, quandoque adjuncti notionem habent. σοφία λόγου *Apoſtolo, ſermonis peritia.* σοφία *Græcis priſcis* ἀντὶ τ ἐμπειρία. *ſapientia Latinis pro peritiâ.* Σόφος, *& Sapiens pro perito. Stobeus à Geſnero & Gretio malè habitus, reſtituitur. Ætas* πάντων ὁ σοφὸς. *Provocabulum affixum ad ſubſtantivum remotius pertinens.*

Nihil eſt apud Hebræos in uſu magis, qam ut *adjectivorum loco ſubſtantiva ſubſtantivis in regimine ſubjuncta* uſurpent. Hinc qæ paſſim occurrunt formulæ illæ איש דמים *vir ſangvinum.* i. ſangvinolentus. Hiſtor. Reg. l. 2 c. 16. v. 8. איש רמה *vir doli* i. doloſus. Paræm. c. 26. v. 19. איש ריב *vir litis,* pro litigante. Eſai. c. 41. v. 11. איש שפתים *vir labiorum,* pro eloqente. Job. c. 11. v. 2. Et איש דברים *vir verborum,* pro eodem. Exod. c. 4. v. 10. איש שיבה *vir canitiei,* pro cano. Devt. c. 32. v. 25. איש חיל *vir roboris,* pro robuſto. Annal. l. 1. c. 26. v. 8. אל אמת *Deus veritatis,* pro veraci, veraciſſimo. Hymn. 30. v. 6. אל דעות *Deus Scientiæ,* pro ſciente, ſcientiſſimo. Hiſtor. Reg. l. 1. c. 2. v. 3. אל הכבוד *Deus gloriæ,* pro glorioſo. Hymn. 29. v. 3. רוח חכמה *Spiritus ſapientiæ, petitiæ.* i. ſapiens, peritus. Exod. c. 28. v. 3. & Deut. c. 34. v. 9. רוח קנאה *ſpiritus zelotypiæ,* i. zelotypus. Num. c. 5. v. 14. הר קדש *mons ſanctitatis.* i. ſanctus. Ezech. c. 28. v. 14. בשר קדש *caro ſanctitatis,* i. ſancta. Agg. c. 2. v. 12. אדמת קדש *terra ſanctitatis.* i. ſancta. Exod. c. 3. v. 5. Et ſexcenta iſtiuſmodi. Hinc in Novo Inſtrumento illa etiam creberrima. ὁ θεὸς τ δόξης *Deus gloriæ,* pro glorioſo. Act. c. 7. v. 2. τὸ κράτος τῆς δόξης. *potentia gloriæ,* pro glorioſâ. Coloſ. c. 1. v. 11. ὁ πλοῦτος τ δόξης, *divitiæ gloriæ,* pro glorioſis. Eph. c. 1. v. 18. & c. 3. v. 17. ὁ πατὴρ τῆς δόξης *pater gloriæ,* pro glorioſo. Epheſ. c. 1. v. 17. ἐπιφάνεια τ δόξης. *apparitio gloriæ,* pro glorioſâ. Tit. c. 2. v. 13. πνεῦμα πραότητος. *ſpiritus lenitatis.* i. lenis.

Galat. c.6.v.1. πνεῦμα σοφίας, *ſpiritus ſapientiæ*, i. ſapiens. Epheſ.c.1. v.17. πνεῦμα δειλίας. *ſpiritus pavoris*, i. pavidus. Tim. Ep.2. c.1. v.7. πνεῦμα δουλείας, *ſpiritus ſervitutis*, i. ſervilis. Rom.c.8. v. 15. σκῆπτρον δικαιοσύνης. *ſceptrum juſtitiæ*. i. juſtum. Heb.1.v.8. ὁσιότης καὶ δικαιοσύνη ἀληθείας. *juſtitia & pietas veritatis*. i. vera. Epheſ. c. 4. v. 24. ῥήματα ἀληθείας καὶ σωφροσύνης. *verba veritatis & ſobrietatis*. i. vera, & ſobria. Act.c.26.v.25.

Ea his omnibus, qæ in veteri Inſtrumento occurrunt, unicum Pfochenius ſect. 42. ſelegit illud, Prov. c. 1. v. 2. אמרי בינה Græc. λόγους φρονήσεως. *dicta prudentiæ*. huic avtem geminum eſſe vult Apoſtoli illud ad Corinth. Ep.1.c.1.v. 17. ἐν σοφίᾳ λόγου. Syr. בחכמת מלא *in ſapientiâ ſermonis* h. e. *ſermone ſapiente*. At verò advertere debuit, prout ipſe explicat, non eſſe formulas has prorſus pares. nam in formulâ priore, *adjectivi* loco ponitur *ſubſtantivum* qod regitur; in poſteriore qod regit. in Solomonis dicto prius nomen *ſubjecti*, poſterius *adjuncti* rationem habet: qum in Apoſtoli verbis, prius *adjuncti*, poſterius *ſubjecti* ſpeciem induat. atqe hæc juxta Pfochenii ipſius mentem ſenſumqe dicta ſunto. neqe enim ego illi aſſenſerim in interpretatione phraſeos illius Apoſtolicæ. Siqidem σοφία λόγου non eſt, ad verbum reddendo, *ſermo ſapiens*: qo modo σοφοὺς λόγους *ſermones ſapientes* Tragicus dixit, à Plutarcho lavdatus de garrulitate, & a Stobæo tom. 2. tit. 4. verbis illis.

ἐπ αὖ δυναίμαν μὴ ςέγοντα πιμπλάναι,
Σοφὸς ἐπαντλῶν ἀνδρὶ μὴ σοφῷ λόγους.

Implere unqam potero pectus perfluum,
Sapientem non ſapienti ſermonem ingerens.

Sed eſt *ſapientia*. i. *peritia ſermonis*; uti Beza optime reddidit. à qâ λέγειν σοφὸς, *dicendi peritus*, Evripidi, apud Athen. l. 15.

Ἐκ παντὸς αὖ τις πεφύκασι δικαίων λόγων
Ἀγῶνα δεῖτ' αὖ, εἰ λέγειν εἴη σοφός.

Dicendi vir peritus, in re qalibet
Utramqe in partem gnaviter contenderit.

Ita Exod. c.28.v.3. & c.35.v.10. לב חכמי *corde ſapiens*, pro perito. ita cum Caſtellione malim, qam cum Junio, *induſtrium*. Et ibid. רוח חכמה *ſpiritus ſapientiæ*. i. peritiæ. Sed & exteris. De Hippiâ Plato. Παντως δὲ πλείσας τέχνας πασῶν σοφώτατος ἦ ἀνθρώπων. *Omninò in artibus pleriſqe omnium es hominum peritiſſimus*. Et eidem in Alcib. 2. σοφία ἐστὶν ἡ ἡνιοχία. *avrigandi peritia eſt ſapientia qædam.*

Ariſtoteles

Aristoteles ethic. l. 6. c. 7. τὸν σοφίαν ἐν πᾶσι τέχναις, τοῖς ἀκριβεστάτοις τὰς τέχνας ἀποδίδομεν. *Sapientiam tribuere solemus eis, qi in artibus qibusqe peritiæ sunt exqisitissima.* ita *Phidiam*, inqit, *dicimus*, λιθουργὸν. σοφὸν, *sculptorem sapientem*; & Polycletum, ἀνδριαντοποιὸν σοφὸν, *sapientem statuarium. Sapientia nomine* nihil aliud designantes, qam ἀρετὴν τέχνης, *artis* illius *peritiam insignem.* Eadem notione *tempus*, sive *ætatem*, senectutem in animo habens, Crates *fabrum*, non σοφὸν, *sapientem*, ut Gesnerus, sive *peritum*, avt *egregium*, ut Grotius reddidit, sed ὐ σοφὸν, *minus peritum*, sive *imperitum*, vocavit versibus illis, qos Stobeus nobis exhibuit, tom. 2. tit. 115. an 117.

Ὁ γὰρ χρόνος μ' ἔκαμψε τέκτων ὐ σοφὸς,
Ἅπαντα δ' ἐργαστάμενον ἀδενέστερα.
Faber haud peritus, imbecilliora omnia
Facere solens, tempus me incurvum reddidit.

Vas enim sincerum incrustarunt Viri docti illi, cum ὐ, qod prius habebatur inducto, ὡς intersitum ivere. Restitutionem firmant, qæ sequntur proxime eodem loci ex Diphili *Puteo*;

Σκολιὸς τεχνίτης ἐστὶν ὁ χρόνος, ὦ ξένε·
Καίρει ἐπιπλάττων πάντας ἐπὶ τὰ χείονα.
Est tempus, hospes, pravus admodum artifex:
Statum in deteriorem defingens omnia.

τεχνίτην σκολιὸν dixit, qod ille τέκτονα ὐ σοφὸν, & πάντα γ' forsan, prout ἅπαντα ille. Homerus itidem de Margite;

Τὸν δ' οὔτ' ἄρ' σκαπτῆρα θεοὶ θέσαν, οὔτ' ἀρότηρα,
οὔτ' ἄλλως τι σοφόν.
Dii nec fossorem hunc, nec aratorem statuêre,
Nec sapientem ullâ in re aliâ. ———

Qin & Platonem Laertius observat σοφίας nomen triplici ratione usurpasse; ἰδιαίτατα μὲν, ἐπὶ τῆς νοητῶν ὑπολήψεως· ἰδίᾳ δὲ, ἐπὶ τῆς φιλοσοφίας· κοινῶς δὲ, ἐπὶ τῆς ἐμπειρίας. pro *peritiâ* qavis in re. unde & σοφὸν τὸν δημιουργὸν, *opificem sapientem* pro perito dixerit. Et ad illud Homeri Iliad. o. v. 412.

Τέκτονος ἐν παλάμῃσι δαήμονος, ὅς ῥά τε πάσης
Εὖ εἰδῇ σοφίης ὑποθημοσύνῃσιν Ἀθήνης,
——— *naupegi arte manuqe periti,*
Qem pulcrè instituit Pallas sapientiâ in omni:

(qem locum in animo fortean habuerint Comici dicti) qod τῷ τέκτονι, i. e. ναυπηγῷ, σοφίαν tribuit; adnotat Scholiastes τὸ παλαιὸν πᾶς τεχνίτης σοφὸς ἐκαλεῖτο. *antiqitùs artifex qivis sapiens dicebatur.* qod Pythagoras post immutavit. nec secus Evstathius. σοφίαν, inqit, ἁπλῶς δὲ τέχνην φησὶν, ἔθει ἀρχαίῳ. *sapientiam simpliciter artem aicit, ex more veteri.* οἱ γὰρ παλαιοὶ, σοφὸς ἐκάλουν ἅπαντας τοὺς τεχνίτας. *vetexes artifices emnes sapientes vocabant.* unde illud, —— σοφὸς ἥρμοσε τέκτων. —— *Sapiens.* i. peritus, *oompegit faber.* qod non est Homeri (uti H. Stephanus avtumavit) qi adjectivo hoc per totam tum Iliada, tum & Odysseida, nusqam usus reperitur, substantivo semel tantum; sed alterius, nescio cujus.

Qin & Latinis qoqe priscis *sapientiam* pro *peritiâ* usurpatam deprehendere est. Qanqam enim à *sapientiâ* peculiariter sic dictâ, qam Pythagorico vocabulo *Philosophiam* nuncupare maluerunt, *peritiam* multis dispescit Seneca Epist. 88. & 90. usus tamen obtinuerat, ut *sapientiâ* nomine *peritia* qoqe designaretur. Sic enim apud Nonium Titinnius Setinâ,

—— *Sapientiâ*
[*Sam*, an *Svam*] *gubernator torqet navem, havd valentiâ; coqus*
Magnum ahenum, qando fervit, pavlâ confutat truâ.

Nec aliud, opinor, *sapientiæ* nomine volebat Ennius, cum, Festo referente, in *Annalibus* dixit;

Nec qisqam Sophiam, sapientia qæ perhibetur,
In somnis vidit prius, qam sam discere cepit.

carminum pangendi peritiam dîcebat; qam (uti P. Merulæ visum) non ex insomniis meris sibi obvenisse, sed disciplinâ studioqe, prout aliis qibusqe, comparatam innuebat: sive, ut Jo. Scaliger avtumat, neminem de eâ somniare vult, qi non ad eandem animum prius adjecerit. Sed nec Afranius etiam in *Sellâ*, qum ex *sapientiæ* personâ illud protulit;

Vsus me genuit, mater peperit Memoria;
Sophiam vocant me Graji, vos Sapientiam.

certè *peritiæ* potius, sive τὴν ἐμπειρίαν, qam σοφίας sive *sapientiæ* propriè sic dictæ natales eis nobis depinxit verbis.

Itaqe σοφία λόγων pro *sermonum peritia*, qam *rhetoricam* dicimus, non est reverâ *Hebraismus* magis, qam *juris peritia*, sive *jurisprudentia*, vel etiam *juris studium.* nam ῥῆμα κυρίου, *verbum Domini*, δόμος θεοῦ, *ædes* Dei, νεῦρον βοὸς, *nervum bovis*, πτερὰ ὀρνέου, *volatilia*

tilia cæli, pro Hebraismorum exemplis qinam posuerint, avt siqi posuerunt, qare id fecerint, mihi planè incompertum est. In illis verò Apostoli ad Thessal. Ep. 1. c. 1. v. 3. pro qo vers. 13. malè ponitur, per typothetæ oscitantiam, ἔργον πίστεως, & κόπος ἀγάπης, & ὑπομονὴ ἐλπίδος videtur Hypallage subesse, qalem in illis alteris Pfochenius suspicatus est. dicitur enim (qod & Piscator monuit) ἔργον τ πίστεως, αὐτ τοῦ, ἡ πίστις τοῦ ἔργου, *opus fidei,* pro *fide operis,* i. operante, efficaci. Et de reliqis pariter. ut respondeant Hebræorum illis אפיק נחלים *impetus torrentium,* pro torrentibus impetus, i. impetuosis. Job. c. 6. v. 15. & גבהי שמים *altitudines cæli,* pro cælis altitudinum, i. altissimis. Ibid. c. 11. v. 8. & גלת החיל *deportatio copiarum,* pro copiis deportationis. i. deportatis. Obad. v. 20. Huic avtem finitimum est reverâ Evripidis illud ex Hecuba, σπευδὴ ποδὸς, pro *celeri pede.* Verum istud Poetæ est, & Tragici. nec prorsam tractantibus adeò freqens: qum apud Hebræos etiam in oratione solutâ freqentissimè occurrat.

Verum missis istis, illud adjectum sit, in formulis illis, qarum supra meminimus, provocabulum adjunctum ad substantivum prius plerumqe referendum; secus qam vulgò fieri assolet. v.g. Hymn. 4. v. 1. אלהי צדקי malim vertere, *Deus justitiæ mi.* i. mi juste Deus, vel Deus mi justissime, qam (cum plerisqe) *Deus justitiæ meæ.* ut Hymn. 119. v. 123. אמרת צדקך, *sermo,* sive *promissio justitiæ,* i. justissima, non *tuæ,* sed *tua.* Hymn. 59. v. 10, 17. אלהי חסדי *Deus benignitatis.* i. benignus vel benignissimus, meus. neqe enim commodè satis Junius, *benignitatis meæ.* Hymn 65. v. 5. אלהי ישענו *Deus salutis noster.* i. Deus noster salutifer. potiùs qam *salutis nostræ.* Hymn. 18. v. 3. ישעי קרן *cornu salutis,* i. salutare, *meum,* non *meæ.* Hymn. 15. v. 1. בהר קדשך *in monte sanctitatis,* i. sancto, *tuo;* non *tuæ.* Hymn. 110. v. 2. מטה עזך *scipionem roboris.* i. robustum, *tuum;* non *tui.* ut affixum non ad illud referatur, cui affigitur. sed ad illud à qo id regitur. Sic in N.T. Colos. c. 1. v. 13. τοῦ υἱοῦ τ ἀγάπης (i. τοῦ ἠγαπημένου. Ephes. c. 1. v. 6.) αὐτοῦ. *filii amoris.* i. amati sui; *filii sui;* non *amoris sui.* Hebr. c. 1. v. 3. τοῦ ῥήματος τ δυνάμεως αὐτοῦ. *verbo potentiæ,* i. potente, *suo Verbo suo,* non *potentiæ suæ.* Nec est hoc, fateor magni momenti, sed nec spernendum tamen.

CAPUT. XVI.

Puer centum annorum; *diverbium de silicernio deliro. Drusii nescientiæ suæ, unde tractum, ingenua confessio. Fons indicatur. Esajæ 65.23. expenditur. Plauti locutio gemina.* Bis pueri senes. *Erasmus bis lapsus. Numerus certus pro incerto. Hesiodi dictum, de infantibus, seculo argenteo, centenariis. Vatis verba ad Messiæ tempora referunt Iudæi, ad seculum a resurrectione futurum è nostris nonnulli; frustra utrique.* בן מאה שנה υἱὸς ἑκατὸν ἐτῶν. filius centum annorum, *Hebraismus. Expenditur* 1. *Reg.* 13.1. Savl unius anni filius. *rejecta eorum interpretatio, qi ad animi simplicitatem referunt.* בן שנה ἐνιαύσιος, anniculus, anni unius. *repudiata & Iunii ac Piscatoris. Hugonis item & Rabani. recta Doctorum Iudæorum, et è nostris eorundam opponitur, & firmatur.* Annos duos regnasse, *Savl qî dicatur. retunditur Vatabli, Scaligeri, Tigurini audacia. rejicitur et Osiandri sententia, qi plures omninò annos regnasse negat: sed et illorum, qi his tantum simpliciter ac innocenter segessisse, qive de reliqo non verè regem, sed alieni insessorem volunt extitisse.* Regnum cepisse, *qid* 1 *Reg.* 14.47. accepisse, *Dan.* 5.31. לכד λαγχάνειν, nanciscì, *sortitò accipere. Vera datur è Iudæis nostrisqe interpretatio: de rebus post biennium exactum gestis. In Geneverssbus lapsus Villetus.* בני קדם filii Orientis, *Orientalis.* קדם anticus, & antiqus. *Proverbium, nullo fundo. Vocum* בני υἱοὶ, τέκνα, filii, *usus multiplex creberrimus Hebræis & Hebraïsantibus, in materiâ qalibet. huic nihil affine ex antiqitate omni producit Pfochenius. nuperum tantum laudat Epigrammatarium.* Υἱὸς ἀνθρώπου, Filius hominis, *pro homine; et* υἱοὶ ἀνθρώπων, filii hominum, *pro hominibus, Hebraismus.* Υἱοὶ Ἀχαιῶν,

Ἀχαιῶν, *pro Achivis, phraſis peculiaris. qo modo &* ἰατρῶν παῖδες *pro mediois. nec* τέκνα Ἀχαιῶν *pro illis dicitur, nec* ἰατρῶν τέκνα *pro iſtis. Nec* τέκνα ἀνθρώπων LXX. *uſurpatum. De* homine *et* filio hominis, *Gregorii argutiola.* Παῖς *nomen ætatis et ſtatus;* υἱὸς *neutrius. Nonnus ab Heinſio notatus. Locus* 4. *Reg.* 9. 4. *expenditur. Hebræi de brutis* בנו i. υἱὸς, filios *familiariter uſurpant:* ילד i. τέκνον, *rarius. Græci contra de eiſdem,* τέκνα, *non &* υἱὲς, *aut communiter etiam* παῖδας, *nos neutrum.* σπαδεῦαι ὑπὲρ τῶν τέκνων. *Cæſaris & Maſſiniſſæ dicta gemina, de mulierculis ſimias & catellos in delitiis habentibus. Latinis familiaria ſatis* patrum matrumqe *in brutis nomina;* filiorum *filiarumqe minus. nos neutra admittimus. Formulæ variæ de rebus variis in hoc genere à poetis uſurpatæ: ſed qæ ab Hebraicis plurimum diſtant. qibuſcum tamen, ex Victorii mente, qam non ceperat, perperam componit Druſius.* בן לילה noctis filius, *Ionæ ricinus.* בר שעתה filius horæ, *Syris qid.* Herba ſolſtitialis, *qid Plauto.* בן פרת Vitis fæcundæ filius, *Ioſeph. Gen.* 49. 22. *Subſtantivi ellipſis.* בנות filiæ, *propagines, ibidem. Latinis* matris, filiarum, nepotum *nomina in ſtirpibus;* adoptionis *qoqe, in poeſi. Hymn.* 80. 16. בן ſoboles; μόσχος χελιδόνος, hirundinis vitulus. Halcyonis, *et qadrupedum,* infantes. νήπια *pariter Græcis.* πῶλος, pullus, pulli, & pulluli, *plantæ* novellæ. *inde* pullulare. μόσχοι *Græcis.* μοσχεύματα, vitulamina. πῶλοι, *puellæ poetis.* pulli veneris, *meretrices.* בת יענה & בנות filia, *et* filiæ noctuæ, *ſive* ululæ, *pro noctuis & ululis ipſis, (loco unico excepto) conſtanter ſemper in Scripturis.*

PVer *centum annorum,* de ſene deliro proverbialiter uſurpatur. itaqe in Parœmiarum collectanea ſua miſit Carolus Bovillus. à qo & mutuatum ſe candidè profitetur Jo. Druſius proverb. ſacr. claſſ. 1. l. 5. prov. 62. ſed ubi habeatur, cum neſcium ſe agnoſ-

cat ingenuè, ad marginem adſcribit tamen Geneſ. c. 11. v. 10. in Græcis Bibliis legi, *Sem erat filius centum annorum, quando genuit Arphaxad.* verum aliud eſt, *filius centum annorum*; aliud, *puer centum annorum*; puer ſcil. ſi Hebraiſare volumus, *filius centum annorum*, ſive puer centum annos natus. Extant itaqe verba hæc eadem Eſaiæ c. 65. v. 23. נער בן מאה שנה *puer filius centum annorum*; ſed alio planè ſenſu à vate ſacro prolata. *Non exiſtet*, inqit, *apud eos aut infantulus, aut ætate provectus, qi non eſt impleturus dies ſuos: puer enim, cum annorum centum fuerit, morietur*; i. e. ad centeſimum uſqe annum pertinget, qi nunc puer eſt; ſive priuſqam centum annorum fuerit ut Latini loquuntur, non morietur. Nec aliter Plavtus Milite act. 4. ſc. 2.

Meri bellatores gignuntur, qas hic prægnates fecit:
Et pueri annos octingentos vivunt.
Qin mille annorum perpetuò vivunt, à ſeculo ad ſeclum.

neqe enim voluit tot annos eos, pueros adhuc exiſtentes, vivere; ſed pueros hujus ſeminio editos, ad annos tot pertingere. Inde igitur ſumptum, ſed παροιμιακῶς uſurpatum, in ſermonem proverbialem tranſiiſſe videtur, *Puer centum annorum*; de ſene, qi per ætatem delirat. qod uſu venire monet tritum illud diverbium, cujus meminere Plato de legibus (non de repub. ut Eraſmus memoriâ lapſus) Theopompus Comic. citante Clemente Strom. l. 6. & Ariſtophanis Scholiaſte ad Nubes, Ariſtophanes ibidem, Lucianus in Saturnalibus, Varro in ſatyris, alii;

Δὶς παῖδες οἱ γέροντες ——— *bis pueri ſenes.*

Plato item Comicus, ſed perperam ab Eraſmo (qod & H. Stephanus, et Jo. Brodæus l. 5. c. 4. priores monuere) lavdatus ex Scholiaſte eodem,

Ἀλλ', ὡς ἔοικε, δὶς γένοιτ' ἂν παῖς γέρων.

Verum, ut videtur, bis fuat puer ſenex,

qod vitioſo captus codice, Paræmiographus legerat,

Ἀλλ' ὡς ἔοικε δὶς γέροντ' ἂν παῖς γέρων.

Vertitqe, *Similis videtur bis ſeni puer ſenex.*

Sed & Sophocles, cum ab eodem Scholiaſte, tum & à Clemente allatus;

Πάλιν γὰρ αὖ δὶς παῖς ὁ γηράσκων ἀνήρ.

Namqe ætas hominis ultima in puerum redit.

Grot. Plavtus Mercat. act. 2. ſc. 2.

Senex

Senex qom extemplo eſt; jam nec ſentit nec ſapit,
Aiunt ſolere illum rurſum repueraſcere.

rurſum re dixit πλεοναστικῶς, ut Tragicus, πάλιν αὖθις. De deliratione deniqe ſenili vîderi poterit & Pindari Scholiaſtes ad Pyth. oden. 4. qo loco ἑκατονταέτης τὴν τὸ πολυέτης à Pindaro uſurpatum eidem exiſtimatur: qod & vatis noſtri menti congruit: ut numerus certus pro incerto poſitus ſit.

Ex illo igitur vatis ſacri dicto tractum eſt adagium, ſi è ſacro ſaltem ſumptum ſit codice. poteſt enim & ab Heſiodo ſumptum videri: qi in operibus v. 129. de argentei ſeculi alumnis ſic loqitur.

Ἀλλ' ἑκατὸν, μὰ παῖς ἔτεα παρὰ μητέι κιδνῇ
Ἐντρέφεθ' ἡβάλλων, μέγα νήπιος, ᾧ ἐνὶ οἴκῳ.

At matris per ſedulæ opem centum puer annos
Intra ædes, fatuus, excreverat enutritus.

Cui affine eſt, qod habent Hebræi doctores, Camius & Eſdraides, & ex eiſdem Hieronymus, & Oecolampadius exhibent (qi tamen ad æternitatem à reſurrectione futuram trahere fruſtra ſatagunt) tam longa ſub Meſſiæ regno futuræ vitæ ſpatia repromitti, ſeculi primævi rationibus gemina, ut *centum anni* reputentur *infantiæ*, vel *pueritiæ* ſaltem. nec de longævitate iſtiuſmodi diſſentit Muſculus: cum vigorem ac firmitatem in ſenili etiam ætate duraturam intelligi malit Calvinus. Sed à Vate ſacro potiùs mutuatum ſvadet, cum qod à noſtris tantùm uſurpetur, tum qod adjectâ maledictionis notâ qandoqe effertur. Sic enim Gregorius Rom. ad Januar. Epiſt. à Gratiano lavda[illegible] caus. 2. qæſt. 7. c. 27. *Maledictus puer centum annorum.* de ſene flagitioſo, & exempli pernicioſi. ad qem locum inſulſè nimis gloſſator, *Canon*, inqit, *propter malitiam aliqorum fingit aliqid eſſe, qod non eſt.* qanqam Gregorius ipſe Comment. in lib. Job. l. 17. c. 2. vaticinii locum, unde diverbium emanaſſe videtur, havd incommodè prorſus ſic explicat: *Puer centum annorum morietur, & peccator centum annorum maledictus erit, ac ſi diceret; vita qidem pueri in longum trahetur, ut à factis puerilibus corrigatur: Sed ſi a peccati perpetratione, nec temporis longinqitate compeſcitur, hæc ipſa vitæ longinqitas, qam per miſericordiam accepit, ei ad cumulum maledictionis accreſcet.*

Cæterum de adagio illo viri docti viderint, ſacræ ne paginæ, an profanæ, originem debeat. Nos ad alia, nec aliena tamen prorſus, properamus. *filius centum annorum*, pro centum annos nato, Hebraiſmo

ismo familiari dici solet. Theodoret. in Esai. c. 65. Τὸ δὲ υἱὸν ἑκατὸν ἐτῶν, κατὰ τὸ Ἑβραίων, καὶ Σύρων ἰδίωμα, τεθείκασι ἀντὶ τοῦ ἑκατὸν ἐτῶν. *Filium centum annorum*, juxta Hebræorum ac Syrorum idioma posuit pro *centum annorum* simpliciter. atqe ita Genes. c. 11. v. 10. שם בן מאה שנה Sem filius centum annorum: non tamen (qod vir eruditus, memoria fisus, havd consulto codice, frustrà avtumavit) ibi saltem, & Græci; (Qanqam τ LXX. editio Romana nuper voculam eam istic interjecit.) sed tantum, ἦν Σὴμ ἑκατὸν ἐτῶν. *erat Sem centum annorum.* nec secus ibid. c. 5. v. 32. & c. 7. v. 6. & c. 12. v. 4. avt alibi uspiam apud Mosem, qod memini. Vetum in libris Historiæ Regum etiam apud Græcos sæpiùs occurrit, υἱὸς, *filius* annorum tot, Lib. 1. c. 4. v. 15. & l. 3. c. 14. v. 21. & l. 4. c. 8. v. 17, 26. & c. 11. v. 21. et alibi ibidem. et in Annal. libris itidem.

Commodùm avtem hîc se offert de phrasi istâ nodus solvi dignus; eoqe magis, qia duplici difficultate locus, ubi ea offenditur, laborat. qod & R. Levi monuit. Habetur is Reg. l. 1. c. 13. v. 1. in hæc verba בן שלה שאול במלכו ושתי שנים מלך qæ Græci, qi LXX. nomen præferunt, omiserunt prorsus. Latinus Vetus sic reddidit: *Filius unius anni erat Savl, cum regnare cepit: duobus avtem annis regnavit super Israel: & elegit sibi Savl tria millia de Israel.* &c. Duo avtem istic qæruntur. Primum est, qâ ratione Savl *filius unius anni* dicatur. Respondet Scholiastes ad Ben. Syræ dicta apophth. 5. *erat filius anni* i. *tanqam puer anniculus, cum regnum iniret, simplex nempe, humilis, innocens, & immunis crimine.* atqe hunc sensum tuentur, præter Rabbinos qosdam, teste Jajro, Paraphrastes Chaldæus, Symmachus, qi ὡς παῖς ἐνιαύσιος reddidit, Theodoretus, Procopius, Gregorius Rom. adductis eis tum Christi, Matth. c. 18. v. 3. tum Apostoli verbis, ad Corinth. Ep. 1. c. 14. v. 20. & hujus vestigia premens, qi Evcherii personam sustinet, Angelomus, Lyranus, Hugo Cardin. Conradus item Pellicanus, Leo Judæ, & Patric. Cocburnus *de vulg. ac crass. script. serm.* l. 2. c. 1. qo trahunt, sed obtorto collo, illud cap. 15. v. 17. *cum parvus esses in oculis tuis*; qod nihil est aliud, qam cum conditionis infimæ existimares te. cap. 9. v. 21. & illud item. c. 9. v. 2. juxta veterem interpretem, *erat electus & bonus, & non erat vir de filiis Israel melior illo*; qod de specie corporis ac staturâ tantummodò dictum est. Et revera בן שנה pro *anniculo* creberrimè usurpatur, qod Græci interpretes passim ἐνιαύσιον reddunt. qo modo & בן חדש pro eo qod est *mensis unius*,

unius, & Græcis *ενιαυτος*. nec hîc ſecus, ſed aliâ planè ſimpliciqe magis notione, ſumendum. Ea avtem qo facilius expediatur, primò illud *cepit* rejectum oportet, ut pote qod à texta ipſo abſit planè. Sed nec Junii verſio admittenda videtur; *Agens primum annum Saul in regno ſuo.* Et expoſitio multo minùs. qam tamen Piſcator probat. i. *cum recens regnum ſuum iniret. Statim enim*, inqit, *in ingreſſu prioris anni ſui geſta ſunt, tamqæ narrantur duobus ſuperioribus capitibus, qam qæ deſcribuntur ſeqente verſu.* Etiamſi enim verum ſit, qæ prioribus duobus capitibus narrata ſunt, intra primum regni Savlini annum fuiſſe geſta, eoqe reſpicere primum capitis hujuſce inciſum; at nec *in anni* illius *ingreſſu ſtatim* peracta fuiſſe ea omnia veriſimile eſt, qæ ſunt illis ſcripto prodita; nec ad ea qæ deinceps hoc capite commemorantur, qicqam faciunt. tranſitionis tantum rationem habent, qâ rerum antegreſſarum hiſtoriâ concluſâ & qaſi conſignatâ, ad inſeqentium narrationem via clavſulâ proximâ munitur. Melius itaqe Judæi Doctores, Triumviri illi, Salomon, David, & Levi, *annum regni Savlis primum jam exactum* dici intelligunt, annumqe ſtatuunt interceſſiſſe ab inunctione Savlis in regem, ad regni Gilgale factam inſtavrationem. Atqe hanc interpretationem ſequntur Vatablus, Oſiander, Petrus Martyr, & Genevenſes noſtri. Itaqe *Saul filius anni in regno ſuo*, idem eſt acſi diceretur, *Saul annum unum jam regnaverat*: qemadmodum, *Sem filius centum annorum* Geneſ. c. 11. v. 10. i. centum annos jam vixerat: ſicut de Arpachſato aliiſqe ibidem mox dicitur, verſ. 12, 14, 16, &c. Mitto enim qod nonnulli, referente Hugone, qi nec improbari vult prorſus, Savlum dici *unius anni filium*, qia *unum* jam *ſupra vigeſimum* (qo ſcil. ad munera publica obeunda admitti conſveverant, Numeror. c. 1. v. 3.) *annum expleverat.* qô facit, qod Joſ. Scaliger in Orat. adv. Pareum, numeri vel vicenarii vel tricenarii notam, *caph* vel *lamed* hoc loco intercidiſſe opinatur. item qod Rabanus cum aliis qibuſdam, de Iſhboſhethe *Savlis filio*, non de Savle ipſo intelligunt, ac vertunt, *Fuit avtem Savlo filius unius anni.* hæc, inqam, mitto, qia horum utrumqe refellit ætas filiorum Savlis; illud Jonathæ, qi per regni paterni initia, vir erat militaris, arma gerebat, cohortes ductabat, prælia conficiebat; iſtud Iſhboſhethis, qi ad patris obitum 40. dicitur fuiſſe annorum l. 2. c. 2. v. 10.

Reſtat alter ſcrupulus, qo modo *duos annos regnaſſe* Savl perhibeatur: cum plures multo regnaſſe certiſſimum ſit. nam Actorum c. 13.

v 20, 21.

v. 20, 21. Saŭli & Samueli junctim, cum *hujus dignitas ab illius regiâ majestate absorpta sit quodammodo*, ut rectè Beza, *quadraginta annos* Apostolus attribuit; quorum Saulo 14. aut 15. adscribunt Jos. Scaliger, Seth; Calvisius, & Matth. Beroaldus; viginti præterpropter, Eupolemus apud Eusebium præpar. l. 9. c. 22. Petrus Comestor, Herman. Contractus, Anton. Cappell. alii plerique. At Josephus Antiq. l. 6. c. 15. triginta octo; unâ cum Samuele octodecim; post hujus autem obitum viginti. quod est neutiquam verosimile. Cæterum duobus plures multo regnasse historiæ series rerumque gestarum moles clarissimè evincunt. meritoque explodenda est Osiandri sententia, qui plures regni Saulini annos numerari renuit. nec ferenda sane Catabli audacia, qui *duos tantum* reddi postulat. Hunc nodum ut exolveret, Tigurinus vertit, *sicque regnavit duobus annis*. h. e. simpliciter atque innocentèr. nam priora verterat, *Fuit in regno suo, quemadmodum puer unius anni*. hæc verò vis est, ea textui infercire, quo ad sensum nostrum trahamus, quæ nec in eodem reperiuntur, nec ad sensum simplicem eliciendum necessariò requiruntur. sensum tamen hunc, mirum quanto cum consensu, interpretes nostri amplexati sint. *Licet multis annis regnaverit, illis solis regnare dicitur in quibus innocens & humilis fuisse perhibetur*: inquit Gregorius in Reg. l. 1. qui & subjungit, pia illa quidem, sed minus commodè istinc concluса: *Illo solùm tempore nos vixisse gaudeamus, quo innocenter & humiliter viximus. nam illa tempora, quæ in seculi vanitate, & fluxâ carnis vitâ consumsimus, quasi perdita minimè memorantur*. Eodem concedunt Theodoretus, Procopius, Angelomus, Eucherius personatus, Lyranus, Hugo; qui duo novissimi etiam aliam rationem adjiciunt, *quia Davide jam in regem à Deo electo, & à Samuele etiam inuncto, Saul à Deo rejectus ac destitutus, pro rege legitimo amplius non habebatur*. nec dissentiunt Borrhaus, Junius, Piscator, Villetus noster. qui & illud urgent, ex Cap. 14. v. 47. ubi Saul *regnum cepisse* dicitur. i. *tyrannicè occupasse*, inquit Junius: quem Piscator etiam cum notis numeralibus vitiatis transcripsit. Verum ejusmodi istud est, quale illud V. C. Jos. Scaligeri, quo Darium qui Balthasari successit, regnum Babylonicum, non vi invasisse, sed procerum consensu electum suscepisse, inde confirmatum it; quia Danielis c. 5. v. 31. קבל sive παραλαβεῖν, ut Græci, h. e. *accepisse regnum* dicitur. atque ita sanè sæpè Latini. Seneca de Benef l. 1. c. 1. *Nemo libenter debet, quod non accepit, sed expressit*. Et de provident. c. 5. *Quid opus fuit avferre? accipere potuistis*. Isti verò è contrario

trario Savlem inde probare nituntur, regnum tyrannicè occupasse, qia *regnum* לכד *cepisse* dicitur. Verum nevtri forsan istorum temerè assentiendum fuerit. etiamsi enim קבל in sacris vix usurpatum deprehendatur, nisi de re aliqâ à sponte tribuentibus acceptâ; nec secus Annal. l. 1. c. 18. v. 12. sumatur: ut in hâc controversia parum aptè à viro eruditissimo locus ille adductus videri possit; tamen קבל ממלכותא sive τὴν βασιλείαν λαμβάνειν nihil aliud sonare videtur, qam regnum suscipere, in regno succedere, qoqo tandem modo id fiat. Ita Vir Cl. Constantinus Imperatorius in discursu Jachiadæ Danieli præfixo, ostendit in Danieli adjectis. c. 13. v. 65. Cyrum Astiagis, qem illi hostem fuisse tradunt, τ βασιλείαν λαβεῖν, *regnum accepisse*, dictum. Nec secùs de Maximino qi Alexandro interfecto imperium Romanum invasit, Herodianus l. 7. ὁ δὲ Μαξιμῖνος παραλαβὼν τ ἀρχὴν, πολλὴν τ μεταβολὴν ἐποιήσατο. *Maximinus regno accepto, magnam fecit rerum mutationem.* Nec ibi ergò argumentum satis firmum videtur, & est istic etiam multo infirmius. etiamsi enim τὸ לכד de vi captis plerumqe usurpetur, non potest tamen ita hoc loco sumi, ubi de Savle adhibetur. Savlem enim regnum vi occupasse, cum vi nullâ vel opus fuerit, vel is fit usus, dici non potest. ut ne adjiciam etiam post Davidem inunctum, Savlem tamen ab eodem [illegible] Dei uncto habitum agnitumqe. Cap. 24 v. 6. & c. 26. v. 11. narratur tantùm eo loci, Savl, ubi regnum susceperat, qæ bella gesserit adversus hostes Israelis. Verbum avtem לכד non temerè ibi usurpatum videtur, sed allusione habitâ ad rationem peculiarem, qâ Savl ad regnum designatus est. in eâ etenim describendâ eodem planè vocabulo usus fuerat historiæ illius concinnator. Cap. 13. v. 20, 21. ויולכד *& capta est tribus Benjamin; & capta est familia Matri; & captus est* (sorte scil.) *Savl Kishi filius.* Optimè Græci interpretes, ἔλαχε τὸ βασιλεύειν. qemadmodum de Zachariâ Lucas c. 1. v. 9. ἔλαχε τοῦ θυμιάσαι. nec malè Tigurinus, *regnum nactus.* nam λαγχάνειν, *nanciscor.* λ. in *n.* ut contra νύμφη, *lympha.* Cicer. Verrin. 3. *Prætor factus sortem nactus est urbanæ provinciæ.* atqe ita vertere licuerit, *Savl regnum sorte nactus*, vel *cum regnum ei sortitò obtigisset, debellavit undiqe hostes Israelis* Proinde locus iste expositionem illam nihil juvat, in historicâ narratione præsertim, per se sanè nimis duram. Verum sensus omnino genuinus est, qem nobis exhibet Doctorum Hebræorum trias illa superius nominatim designata; *Primum annum Savl exegerat in regno suo. duos avtem*

annos regnavit: & elegit sibi Saul tria millia ex Israele, &c. h.e. ubi annos duos regnaverat, tertio tandem, regno jam confirmato, qo & majestatis speciem ampliorem præ se ferret, & præsidia auxiliaria ad regni tutelam præstò atqe in procinctu haberet, tria millia è toto populo suo selegit, qorum duo millia secum detinuit, mille tertium Jonathæ filio commisit. Atqe hanc interpretationem, ne soli cum Judæis sentire videamur, probat ac tuetur Petrus Martyr. nec abscedunt Conr. Pellicanus & Genevenses nostri, qi tum demum, post biennium nempe peractum, Savlem pro conditione regiâ magnificè magis se, qam ante gessisse adnotant. neqe enim, qod Villetus noster eis frustra affingit, pro rege prius etiam habuisse se Savlem, scriptores illi diffitentur. Verum eà de re qicqid fuerit, indicatur istud illis verbis, eo tempore Savlum, post exactum scil. regni sui biennium, dilectum illum habuisse. Nam justo restrictius Historici verba sumit V. Cl. Jacob. Capellus *in histor. sacr. & exot.* qum vertit. *Filius unius anni erat Saul, ex qo regnabat.* h.e. jam annum unum regnaverat. *et secundum annum regnabat super Israelem.* qasi intra annum secundum, qæ mox gesta narrantur, cepta sint agitari. Etenim שתי שנים *annum secundum*, qî commodè reddi possit; non video. nec uspiam alibi sic usurpati exemplum posse produci existimo. proinde sensui, qi superius est datus, de regni biennio, non inchoato, avt currente, sed exacto jam & absoluto, prorsus inhæreo. unde hæc ex diverbii illius occasione, de formulâ illâ, qâ בן שנה *filius anni*, vel *annorum* plurium, qis dicitur, Hebraismo, aliis (opinor) lingvis insolenti; & istius rursus, de loci controversi, qiqe multos exercuit, sensu simplici ac genuino, dicta sunto.

Huic adjungi poterat & alia ejusdem κόμματος formula, eaqe etiam (ut nonullis placet) παροιμιωδῶς usurpata; ea est בני קדם qod non uno modo Græci reddiderunt. nam qod de Salomone dicitur, Hist. Reg. l. 3. c. 4. v. 30. eum *sapientiâ exuperasse* כל בני קדם Græci habent, πάντων ἀρχαίων ἀνθρώπων, *veteres* sive *antiqos homines omnes.* at Esaiæ c. 11. v. 14. & Jobi c. 1. v. 3. בני קדם reddunt, τὰς ἀφ' ἡλίου ἀνατολῶν, i. *orientales, plagæ orientalis incolas.* diversæ versionis ratio ab ambiguo vocis קדם significatu, qæ modo *orientem*, modo *anteriorem* sive loco, sive tempore, h.e. vel *anticum* vel *antiqum* denotat: inde variæ expositiones Genes. c. 2. v. 8. & Hymn. 68. v. 33. melius avtem in posterioribus locis, qam in priore illo Græci reddiderunt. nam & in illo de Salomone, *orientis filii* sunt orientales;

orientales; qi & cum Ægyptiis, qum hi utriqe sapientiæ nomine clarissimi tunc existerent, ibidem conjunguntur. ut loci, non temporis notionem τὸ קדם ibi contineat. Hinc avtem proverbium sine fundo exculpsere: qod, qia alibi luculentèr discussimus, notasse tantùm hîc contenti, ad alia pergemus.

Freqentia & familiaria admodum sunt Hebræis ista. Hosh. c. 10. v. 9. בני עלוה sive עולה Græc. τέκνα τῆς ἀδικίας, *filii pravitatis, injustitiæ*; pro pravis, injustis. Deut. c. 25. v. 2. בן מכות *filius plagarum*, vel *flagellationis*. i. e. πληγῶν ἄξιος, Græc. plagis dignus, vel sustinendis addictus. Lemuel. v. 5. בני עני *filii afflictionis*, pro afflictis. & mox. v. 8. בני חלוף *filii transitus*. i.e. mortis, excidii, pro morti, exitio destinatis. Reg. l. 2. c. 12. v. 5. בן מות υἱὸς θανάτου. Græc. *filius mortis*, pro mori dignus; mortis damnas, morte multandus. בני מות Græc. υἱοὶ θανατώσεως. *filii mortis*, pro morte plecti dignis. Reg. l. 1. c. 26. v. 16. Hymn. 79. v. 11. & Hymn. 102. v. 21. בני תמותה *filii cæcis, occisionis*, pro cædi, occisioni destinatis. Judic. 18. v. 2. & Annal. l. 2. c. 28. v. 6. בני חיל *filii roboris*, ἄνδρες δυνατοὶ ἰσχύι, Græc. *viri robore præditi*. Genes. c. 15. v. 2. בן משק ביתי *filius derelictionis domus meæ* i. e. is cui domus mea linqenda est. Esa. 5. 1. בן רמן *filius olei*, sive *pinguedinis*. τόπος πίων, Græc. *solũ pingue*. Esajæ c. 14. v. 13. בן שחר *filius auroræ*. ὁ πρωῒ ἀνατέλλων, Græc. *tempore matutino oriri solitus*. Ezræ c. 4. v. 1. & c. 6. v. 19. & alibi passim בני הגולה ὁι υἱοὶ τ ἀποικίας, ἀποικισίας, Græc. *filii migrationis*, sive *deportationis*, pro eis qi migraverant, sive deportati fuerant. Eccles, c. 12. v. 6. בנות השיר αἱ δυνάστεις τῦ ἄσματος *filiæ cantici*, *cantatrices*, Piscat. *res canoræ*, Jun. Job. c. 41. v. 28. בן קשת *filius arcus*, pro sagittâ, qæ arcu emittitur. Thren. c. 3. v. 13. בני אשפה *filii pharetræ*, Græc. ὑὸς φαρέτρας, (forsan υἱοὶ) pro eisdem, qia pharetrâ continentur, & ex eadem prodeunt, sive depromuntur. denique Job. c. 5. v. 7. בני רשף *filii pruna*, pro scintillis a pruna exilientibus.

Hinc manarunt in novo Instrumento formulæ, qæ toties occurrunt, illæ. ὁ υἱὸς τ ἀπωλείας. Joan. c. 17. v. 12. & Thess. Ep. 2. c. 2. v. 3. *filius perditionis*, pro perdito, vel perdendo, perditioni sive exitio destinato. υἱὸς γεέννης. Matth. c. 23. v. 15. *filius gehennæ*, pro gehennæ cruciatibus plectendo. ὁι υἱοὶ τ ἀπειθείας. Ephes. c. 2. v. 2. & c. 5. v. 6. & Col. c 3. v. 6. *filii contumaciæ*, pro hominibus contumacibus. ὁι υἱοὶ τ̃ αἰῶνος τούτου. Luc. c. 20. v. 34. *filii seculi hujus*, pro eis qi in

hoc seculo degunt. & c. 16. v. 8. pro eis qi in seculo isto duntaxat sortem suam obtinent. Hymn. 17. v. 14. οἱ υἱοὶ τ βασιλείας. Matth. c. 8. v. 12. *filii regni*, pro eis qi in Dei regno gratioso, i. e. Ecclesiâ, degunt. & c. 13. v. 38. pro eis qi in regno Dei glorioso sortem suam habituri sunt. οἱ τ ἀναστάσεως υἱοὶ. Luc. c. 20. v. 36. *resurrectionis filii*, pro eis qi ad vitam resurrecturi sunt. τέκνα φωτὸς Ephes. c. 5. v. 8. & Luc. c. 16. v. 8. *filii lucis*, pro eis qi in luce degunt, sive qi in lumine gratiæ, vultusqe divini aspectu amæno agunt. Hymn. 4. v. 6. & 16. v. 11. τέκνα ὀργῆς. Ephes. c. 2. v. 3. *filii iræ*, pro eis qibus ira divina debetur, sive qi iræ divinæ obnoxii sunt. Et τέκνα κατάρας. Pet. Epist. 2. c. 2. v. 14. *filii execrationis*. h. e. execrationi divinæ subjacentes.

Ecqid istis ὁμοιοπλήσιον saltem exhibebit nobis ex Græcis antiqis Pfochenius? nihil qicqam, opinor, nihil istiusmodi illis familiare saltem, pro certo satis compertum est. profert tantùm ex Epigrammatum Florilegii lib. 9. (qod edit. Stephan. l. 5. reperitur) nuperum qendam epigrammatarium Constantinopolitanum, qi cum Hebræos forte hâc in parte imitari voluerit, avdacter satis, υἱὲα νίκης, & νίκης παῖδας, pro *victore*, ac *victoribus* posuerit. Verùm non est iste nobis avt lingvæ Græcæ avtor idoneus, avt usus veteris testis ἀξιόπιστος.

Sequntur formulæ illæ in V. T. בן אדם & בן איש & in plurali בני אדם & בני איש in Novo, sicut & apud Græcos interpretes, υἱὸς ἀνθρώπου, & υἱοὶ ἀνθρώπων, filius hominis, & filii hominum, pro homine, & hominibus simplicitèr. Mitto enim antiqorum qorundam, argutiolam qâ inter *hominem* & *filium hominis* ita distingvunt, ut Adamum *hominem*; non & *filium hominis*, Adami posteros utrumqe hoc existere moneant. Videatur Gregorius in Job, comment. moral. l. 17. c. 10. At hunc esse *lingvæ etiam Græcæ idiotismum*, inde contendit Pfochenius, Sect. 55. qia *Græcorum omnium* ὁ τὰ πρῶτα *Homerus*, ἡμᾶς Ἀχαιῶν dixerit, cum τὺς Ἕλληνας intelligeret. at meminisse debuerat, nec *idiotismum* rectè censeri dictionem poeticam (neqe enim idiotis ea familiaris esse assolet) nec apud Homerum etiam, nedum Græcum scriptorem ullum *filios hominum*, pro *hominibus* familiariter usurpari.

Sed apud Græcos saltem, etiam prorsæ scriptores, παῖδες μουσικῶν, ἰατρῶν, φιλοσόφων, *pro musicis, medicis, philosophis dicuntur*. παῖς, avtem *tam sacris, qam & profanis scriptoribus pro filio usurpatur*. Conceduntur ista: nec tamen inde consequetur, in qâcunqe formulâ illud usurpatur, istud avt usurpatum fuisse, avt legitime

etiam

etiam usurpari. Videatur V. C. Dan. Hejnsius in prolegomenis ad Nonnum; qem meritò notat, qod παῖδα θεοῦ Christum dixerit, ubi apud Evangelistam υἱὸν legerat. Tu, Pfocheni, nisi tam υἱὸς ἰατρῶν qam παῖδας ἰατρῶν, tam υἱὸς ἀνθρώπων etiam qam υἱὸς ἰατρῶν, dici solitum ostenderis, nihil effeceris. neqe enim avt υἱὸς ἰατρῶν tantum, avt παῖδας etiam ἀνθρώπων protulisse snffecerit: cum à vocabulo ad vocabulum, à formulâ speciali, ad specialem, argumentatio istic nulla sit. de artium atqe scientiarum professoribus sic loqi amant scriptores illi; de mortalibus generatim sumptis, simpliciter consideratis, neqaqam. v. g. ne longiùs evagemur, magis affinia sunt υἱὸς & τέκνον, qam υἱὸς & παῖς. tamen siqis avt Homerum imitari volens, pro υἱεῖς Ἀχαιῶν, τέκνα Ἀχαιῶν; avt siqis etiam qia οἱ τοῦ ἰατρῶν παῖδες dici consvevit, ideò etiam τὰ τοῦ ἰατρῶν τέκνα, eadem notione dicere animum induxerit, næ ille κακοζηλίας notam nevtiqam defugerit.

Ad hæc ipse sect. 45 observas, ut נער Hebræis, ita παῖδα Græcis, *puerum* Latinis, & *ætatis* & *ministerii nomen* esse: nec id inficiaturum qenqam existimo. itaqe illud Histor. Reg. l. 4. c. 9. v. 4. וילך הנער הנער הנביא havd malè reddidit vetus interpres, *Abiit adolescens, puer prophetæ.* & meliùs adhuc Tigurinus, *minister prophetæ.* Genevens. *Servus.* nisi qod uterqe alterum omisit. est enim ad verbum, uti Pagninus habet, *Abiit puer, puer prophetæ.* ut נער primâ vice *ætatis*, alterâ *status* sive conditionis rationem obtineat. ita disertè Chald. *Abiit adolescens, discipulus prophetæ.* qem Jajrus seqitur; nec refragatur Camius: uterqe, sed ex traditione merâ, de Johâ Amittæi interpretatus. qanqam Græci ἐπορεύθη τὸ παιδάριον ὁ προφήτης. hosqe secutus Castellio, *Juvenis ille, qi juvenis vates erat.* sed & Junius (qem tralatores nostri itidem secuti sunt) *Abiit puer ille, puer propheta ille.* qod meis certè avribus absonum accidit. meliùs Martyr, *puer prophetæ. i. e. famulus.* nec obstat qod *è filiis prophetarum* fuisse versu. 1. perhibetur. famulabantur enim illi τῷ προφήτῃ, qomodo Eliæ Elisæus ipse Cap. 3. v. 11. & c. 2. v. 3. & Mosi Jesus Exod. c. 33. v. 11. qem locum cum ad marginem Junius adscripserit, miror in textu reddendo, aliô concedere voluisse. παῖς itaqe & *ætatis* & *status* significationem habet. at υἱὸς, planè nevtrius; sed originis duntaxat. proinde ab illius usu ad istius argumentari est prorsus ἀνακόλουθον. Tum in formulis supra positis pro Hebraico בני Græci interpretes, nunc υἱὸς, nunc τέκνα usurpant.

nuſqam tamen deprehendes, τέκνον ἀνθρώπε, τέκνα ἀνθρώπων, ſicut υἱὸν ἀνθρώπε, & υἱὸς ἀνθρώπων dicunt paſſim, pro homine avt hominibus uſurpaſſe.

Rurſus בן & בנים Hebræi etiam in *brutis* animantibus poſuerunt. Ita dicunt בן בקר *filium bovis*, pro vitulo. Exod c. 29. v. 1. בן אתון *filium aſinæ*. Geneſ. c. 49. v. 11. pro pullo aſinino. & בן אתנות *filium aſinarum*. Zech. c. 9. v. 9. qod Matth. c. 21. v. 5. υἱὸν ὑποζυγίε, pro pullo aſinæ jugalis, בני היונים *filii columbarum*, pro pullis. Levit. c. 14. v. 30. בני עזים *caprarum filii*, pro hædis. Annal. l. 2. c. 35. v. 7. בני לביא *filii leonis*, pro catulis. Jobi. c. 4. v. 11. בני צאן *filii pecudis*, pro agnis hoediſve. Hymn. 114. v. 4. בני נשר *aquilæ filii*, pro pullis aquilinis. Agur. v. 17. בני עדב *filii corvi*, pro pullis corvinis. Hymn. 147. 9. pro qo tamen in Jobi hiſtoriâ dramaticâ, ubi de corvo ſermo eſt, ילדו h.e. *proles*, avt *liberi ejus*, pulli appellantur, Cap. 38. v. 41. ילד certè & τέκνον; qo modo ילד verbum & τίκτω, ſibi invicem ſunt analoga.

Et Græci qidem de *brutis*, ſive pedeſtribus illis, ſive volatilibus, τέκνα, uſurpant; (qod noſtra tamen Britannorum lingva nevtiqam ferat) at υἱὸς havd itidem. de leone, Homerus Iliad. ε. v. 133.

——— ὡς τις τε λέων ωδὲι οἶσι τέκεσσιν,

ὥ ῥά τε νήπι ἄγονσι συναντήσονται ἐν ὕλῃ

Ἄνδρες ἐπακτῆρες. ———

de qo Plutarchus, lib. de amore prolis: ὅμοιός ϑε διανοεμαι ωδὸς τὰς κυνηγέτας σπένδεσθαι ωδὲι τῶν τέκνων. (qo modo de ſe Apoſtolus, Philip. c. 3. v. 17. ἀλλ' εἰ καὶ σπένδομαι ἐπὶ τῇ ϑυσίᾳ καὶ λειτυργίᾳ τ πίσεως ὑμῶν, χαίρω καὶ συγχαίρω πᾶσιν ὑμῖν. de qo alibi diximus.) & mox, ἀλκὴν ἡ φύσις, καὶ τὸ ϑῆλυ τὸ ἄρρενος ὐδὲν ἀπροδεῖ, πονεῖν τε τὰς ἐπὶ τοῖς αὐαγκαίοις πόνοις, ἀγωνίζεσθαί τε τὰς ὑπὲρ τῶν τέκνων ἀγῶνας. De urſo idem; ἡ δὲ ἄρκτος, ἀγελαώτατον καὶ συνδρομητικώτατον ϑηρίον, ἄμορφα καὶ αὐαρϑῆ τίκτει, τῇ δὲ γλώττῃ, καθάπερ ἐργαλείῳ, διαπλάσσα τὰς ὑμένας, ὐ μόνον γεννᾷν μόνον, ἀλλὰ καὶ δημιουργεῖν τὸ τεκνον. De perdicibus; αἱ δὲ πέρδικες, ὅταν διώκονται ὑπὸ τῶν τέκνων, ἐκεῖνα μὲν ἐῶσι ωδοπέτεσθαι καὶ φεύγειν. &c. de gallinis. ωδὲι τῶν τέκνων ἀμύνονται, καὶ διαμάχονται ωδὸς δύναμιν. de eiſdem Oppian. Venat. l. 3. v. 127.

Εἰ συμβὴ φίλα τέκνα, τὰ δ' εἰσὶ νήπια φέρζειν.

De aquilis Ariſtoteles, Hiſtor. animal. l. 9. c. 34. τὰ τέκνα ἀναγκάζει

ἔπ

ἐπ ψιλαὶ ὄντα ἀεὶ ἢ ἥλιον βλέπειν. De veſpis etiam Homerus. Iliad. μ.

Ἄνδρας δυσπῆγας ἀμύνονται περὶ τέκνων.

de paſſeribus, Iliad. ϛ.

Ἔνθα δ' ἔσαν φωλεὸν νεοσσοὶ νήπια τέκνα.

de Simiis Oppianus venat. l. 2. v. 608.

Κεῖνοι ϗ φίλα τέκνα δυσειδέα δοιὰ τεκόντες,

——— τὸ μὲν φιλέουσι, τὸ δ' ἐχθαίρουσι. ———

Plutarch. Pericle. Ξένης πυὰς ἐν Ρώμῃ πλυσίους, κυνῶν τέκνα, ϗ πιθήκων ἐν τοῖς κόλποις περιφέροντας, ϗ ἀγαπῶντας, ἰδὼν ὁ Καίσαρ, ἠρώτησεν, εἰ παιδία παρ' αὐτοῖς ἀ τίκτουσιν αἱ γυναῖκες. qod ex Ptolomæo commentar. l. 8. Maſſaniſſæ Mavro regi tribuit Athenæus l. 12. qi ſimias coementes qoſdam interrogaverit, παρ' ὑμῖν αἱ γυναῖκες ἀ τίκτουσι παιδία; *num apud vos mulieres non pariunt liberos?* Scil. τέκνα & de ſimiis & canibus uſurpavit, παιδία de hominibus. nec temerè repertum iri opinor, qi παῖδας de brutis, nedum υἱὸς poſuerit. qanqam pro poeticâ libertate παιδοτόκον ἱέρακα, Halcyonem Simonides dixerit, referente Ariſtotele hiſtor. animal. l. 2. c. 8. & Oppianus de Capreâ, κυνηγετ. l. 2. v. 34. 2.

ἧς παῖδας τομίην, γήραδ' ἐνὶ μητέρα παῖδες.

Qin & θυγατέρας de equino genere dixit Ariſtoteles. Hiſtor. animal. l. 6. c. 22. Ἀναβαίνουσι δὲ ϗ ἔνιοι τὰς μητέρας οἱ ἵπποι, ϗ ἔνιοι τὰς θυγατέρας. *Eſcendunt equi & matres, & filias ſuas.* vel qia *matres* prius dixerat; qod cum Græcis, tum & Latinis eſt familiare; (qamvis noſtris prorſus inſolens, qi de maribus **Sire**, de fæmellis **Dam**, dicimus, de nevtris *patris matriſve* nomen uſurpamus,) vel Simonidem forſan imitatus, qi ut ipſe rhetor. l. 3. c. 2. de mulis dixerat.

Χαίρετ', ἀελλοπόδων θύγατρες ἵππων.

Salvete, equarum filiæ velocium.

cui ſubjungit Philoſophus, καί τοι, ϗ τῶν ὄνων θυγατέρες ἦσαν. *attamen aſinorum etiam filiæ fuerant.* Latinis certè familiaria ſatis eſſe *patrum matrumqe* in his nomina, ex Varrone, Plinio, Columellâ, aliis liqet. *filiorum filiarũqe*, rariora. Columella tamen l. 6. c. 36. cum *paterno* nomini *avitum*, tum & *filiorum* appellationi *nepotum* adjecit. *Ejuſmodi*, inqit, *admiſſarius* (de onagro agens) *nepotibus magis qam filiis utilior eſt.* et mox; *qicqid ex eo provenit, paternam formam & modeſtiam, fortitudinem celeritatemqe avitam refert.*

Poeticâ

Poeticâ, qidem, sive libertate, sive licentiâ usus, ἐνταυτῦ παῖδ\α, *anni prolem*, hederam dixit, Chæremon Tragicus in Baccho, avtore Athenæo l. 13. non eo sensu, qo Hebræi בן שנה i. e. *anni filium*, pro anniculo, avt *hornam segetem* Latini, sed qod anno toto vireat: qo modo & ἔαρ☉ τέκνα, *veris sobolem*, flores, idem in Iô, qia vere prodeunt; & in *Centauro* λειμῶν☉ τέκνα, qasi *prati prolem*, eosdem, ut tempestatis illic, ita loci istic natalis ratione habitâ, appellavit. Verùm poetica ista, & à sermone vulgari remotiora. Qibus accensèri possunt, qæ partim ex Pindaro, qi scil. Olymp. ode 2. ἠλίυ παῖδα *solis filiam. diem*; ἀκτίνων γενέθλιον πατέρα, *radiorum genitorem patrem*, solem, Olymp. 7. vocavit; partim ex Alcmane, Sophocle, Evripide, aliis congessit V. Cl. Conrad Rittersbusius ad Oppiani *halievt.* l. 1. v. 735. Ea itidem qæ ex Varrone rescenset Petr. Victorius Var. lect. l. 23. c. 5. qi in *Marcipore*, ventos, *phreneticos septentrionum filios*: qo modo Pindarus Olymp. ode 11. ὑετία ὕδατα ὄμβεια, παῖδας νεφέλας, imbres, *nubium prolem*.) Et in *lege Meniâ*, (Nonio utrumqe referente) ☉ μετάμελ☉, h. e. *pœnitentiam, inconstantiæ filiam* dixit. Fallitur enim Vir. Cl. Jo. Drusius, cum observ. l. 4. c. 2. ex Victorii mente, pari modo, *inconstantiæ filium, pro homine inconstanti*, qo υἱὸν ἀπωλείας, pro *perdito homine*, Varroni dictum avtumavit. neqe enim ejusmodi qicqam, avt Victorius, qem, uti videtur, aliud agens, vir occupatissimus legerat, avt Varro etiam ipse voluit. Sed nec Vir. Cl. idem, avt de ventis Varronis illud, avt communi sermone protrita illa, *veritas temporis filia*, & *philosophiæ alumna*, cum Hebræorum dicto, qo nomen יהוה *qatuor literarum filium*, appellant, commodè satis componit, in *Tetragram.* c. 4. Pœnitentiam utiqe Varro *inconstantiæ filiam* dixit; qo modo Lyricus ille, Ἐπιμηθέ☉ ὀφινέ᾽ θυγατέρα Πεφάσιν, h. e. *Excusationem Epimethei serò sapientis filiam*, Pyth. ode 5. Et Δίκης θυγατέρα Ἡσυχίαν, *Justitiæ filiam Tranquillitatem*. Ibid. ode 4. qod inconstantia utiqe pœnitentiam, inconsiderantia excusationem sive purgitationem, justitia observata tranqillitatem parere & producere consveverunt. qâ & eadem ratione vice versâ, *Luxuriam avaritiæ*, Cicero de Oratore l. 2. et *Sapientiam rerum omnium bonarum, matrem* dixit, de legib. l. 2. qia ab istâ utiqe bona qæqe proveniant; illa ad rapinam & πλεονεξίαν perducit, dum, ut Memor (qi sub Senecæ personâ, si Scaligero fides, delitescit) in *Octav.* —— *orbis immensas apes*,
Luxuria avaris manibus, ut perdat rapit.

Sed

Sed & Gellius noct. l. 13. c. 8. *Sapientiam Usus & Memoriæ filiam*, ex Afranii Comici mente dixit.

Simpliciùs ex usu linguæ ad Jonam Deus in historiolâ missionis ejusdem ad Ninivitas, קיקיון non *cucurbitam*, ut Græci, nec *hederam*, ut Hieronymus, qod & ipse fatetur; de qo videri possunt Augustini & Hieronymi epistolæ ἀμοιβαῖαι, & hujus in Jonam commentarii; sed *ricinum*, plantam in Syriâ freqentissimam; (de qo consulere licebit Drusium qæsit. l. 2. c. 44. Et cum Mercerum, tum & Livilæum nostrorum in Jonam;) vocat *filium noctis*. Jon c. 4. v. 10. שבן לילה היה ובן לילה אבד *qi filius noctis extitit, & filius noctis periit.* Sic enim Syrus Novi Testamenti interpretes. Matth. c. 13. v. 5. & Marc. c. 4. v. 5. de semine in terrâ petrosâ בר שעתה שיוה *filius horæ illius exoriebatur.* pro eo qod Græci dictum est ἐυθέως ἐξανέτειλε, *statim exoriebatur*; Et de clinico sanitati restituto, Marc. c. 2. v. 12. בר שעתה *filius horæ surrexit.* qin & Marc. c. 5. v. 42. de puellâ idem enunciatur. Et Luc. c. 6. v. 49. de ædificio; *filius*, an *filia, horæ domus cecidit.* et Matthæ. c. 20. v. 34. de cæcis sanatis; & *filius*, vel *filio horæ illius aperti sunt oculi eorum*; pro eo qod est ἐυθέως *statim.* tam enim formæ fœmineæ qam masculeæ. tam pluralis, qam singulari בר Syriacum, qod Hebræorum בן respondet, in locutionibus hujusmodi adjungitur. pro qo alibi dicitur בה בשעתא *in illâ horâ*, Matth. c. 8. v. 3. & c. 26. v. 74. Marc. c. 7. v. 34. & מחדא *confestim, illico*, Matth. c. 26. v. 49. Marc. c. 10. v. 52. Luc 12. 36. & alibi. Nec est necesse ut in Jonæ ricino miraculum statuamus, qale vel in Paralytico sanando, vel in cæci oculis aperiendis visuqe donandis extiterat; ut unâ eâdemqe scil. nocte per dispensationem extraordinariam ricinus e terrâ prodierit, & ad eam altitudinem se extulerit, qâ umbraculi vicem vati præstare potuerit. verum, qod & Junius monuit, *proverbialis* videtur *locutio rei momentaneæ; qæ qasi momento enascitur, & momento reviviscit emoritur.* qalis Plavto *herba Solstitialis*, Pseud. l. 1. qæ interpretum ingenia frustra exercuit & vexavit.

Qasi solstitialis herba, pavlisper fui:
Repente exortus sum, repentino occidi.

qod imitatus Avsonius de Alethio Minervio Rhetore Profess. 7.

Ostentatus, raptusqe simul,
Solstitialis velut herba solet.

Optimè Christ. Becmannus in Originib. Lat. *Herba solstitialis, qæ cunqe*

cunqs tempore solstitii nocte, præsertim frigidiusculâ, ut solet, & rorulentâ oritur, & posteâ interdiu à calore solis, qi tum maximè sævit, exuritur. Proinde *filius noctis*, stirps ista, qo modo *horæ filius*, seges illa super petram; qod nimirum celerrimè provenire & in altum se attollere consveverit. Ita Plinius l. 15. c. 7. de ricino; *In Hispaniâ repente provenit, altitudine elæa, cavle ferulaceo, folio vitium.* Et Hieronymus in Jon. *In Palestinâ creberrimè nascitur: mirumqs in modum, si semen jeceris, citò consota consurgit in arborem; & intra pavcos dies, qam herbam videras, arbusculam suscipis.* Sed nec mirum ævi brevioris esse: tum qod tam citò in altum exeat, ut qod *noctis filius* prodiisse dicitur, *noctis* qoqe *filius* periisse perhibeatur, *vis* enim *diu duratura tardius crescit.* ut rectè Servius ad Maronis illud Georg. l. 2.

——— *Et tardè crescentis olivæ.*

tum qod cavle sit ferulaceo. ἰσχυρότερα γὰρ τὰ πυκνότερα. *robustiora sunt, spissiora qaqe.* ut Theophrast. *hist. plant*; l. 4. c. 14. et in *de causis* earundem l. 2. c. 15. ἰσχυρὸν μὲν τὸ πυκνὸν· εὐφθαρτα δὲ τὰ μανὰ. *robustum est spissum qoqe: at corrumpi proclivia, qæ rara sunt.* qalia ferulacea sunt universa. præsertim, ubi internæ ab extra cortumpens causa accesserit; qalis Jonæ ricino vermis ille, cujus attactu exaruisse refertur. nec incommodè itaqe Dei dictum hoc de ricino, cum Christi illo de gramine, Matth. c. 6. v. 30. qo *hodiè exstare, cras in clibanum immitti* dicitur, componit Livelæus noster; cum idem plane locutione utraqe designetur.

Poeticis illis accenseri potest, Jacobi illud, qo in vaticinio novissimo, morti jam proximus Josephum filium, cui benè ominatur, Genes. c. 49. v. 22. appellat בן פרת filium (i. e. palmitem) *fœcunda* (vitis scil. גפן פריה Hymn. 128. v. 3. Esaj. c. 33. v. 12. subjecti defectum parilem habemus Esaj. c. 17. v. 6.) *juxta fontem sitæ*; cujus בנות *filiæ* (i. propagines) *super murum proserpunt.* qod Psaltes dixit, *ad latera domicilii*, qo sensu & בן *filium* usurpare Hymn. 80. v. 16. contra qam Junius, observat rectè Piscator. Eodem spectat & qod apud Latinos *matris* nomen arbori sive stirpi, fructui *filiæ*, stolonibus *nepotum* appellatio, *adoptio* qoqe tam surculis, qam & pomis bacciisve (sed in poesi tantummodo novissimum hoc) attribuitur. de ficu Indicâ Plinius l. 12. c. 5. *Superiores ejus rami in excelsum emicant, sylvosâ multitudine, vasto matris corpore.* de lavro Maro *Georg.* l. 2.

Parva ſub ingenti matris ſe ſubjicit umbrâ.

item, —— *et rami matris opacant.* è noſtris qidam de malo,

—— *facundæ filia mali.*

de vitibus Columella. l. 4 c. 6. *nepotes enatos decerpemus.* & cap. 24. *claviculis ac nepotibus liberandos cenſeo.* qo trahunt & Maronis illud,

—— *ſeram factura nepotibus umbram.*

Martialis lib. 13. ep. 46.

Vilia maternis fueramus præcaqa ramis;
Nunc in adoptivis Perſica cara ſumus.

Et Naſo remed. l. 1.

Venerit inſitio; fac ramum ramus adoptet.

Avdacius Achæus μόσχον χελιδόνος. i. *hirundinis vitulum* dixit, pro eo qod Latini *pullum* dicerent, ſenario illo ab Evſtathio lavdato,

Χάσκοντα λιμῷ, μόσχον ὡς χελιδόνος.
Inediâ hiantem, pullum velut hirundinis.

Cui nec concedere multum videtur, qod Halcyonis pullos *infantes*, Plinius l. 9. c. 33. & qadrupedum *infantes.* Ibid. c. 61. dixit. in qo Græcos eſt imitatus. Siqidem non Homerus tantum νήπια τέκνα, Iliad. α. de paſſeris pullis, & Iliad. ϱ. de leonis catulis, dixit; ſed Plutarchus etiam de brutis aliis uſurpavit, lib. *de ſerâ numinus vindictâ.* Ἄρκτων ἔτι νήπια καὶ λύκων τέκνα καὶ πιθήκων εὐθὺς ἐμφαίνει τὸ συγγενὲς ἦθος. Qin & νήπια de frumentis dicere ſuſtinuit Theophraſtus *hiſtor. plant.* l. 8. c. 1.

Atqe hîc lingvarum mihi uſum obſerva, ſodes. *Hirundinis vitulus* avribus Latinis eſt inſolens. at *pullus* ejſdem ſolens ſatis. Nec Græcis minùs inſolens eſſet πῶλος χελιδόνος. cùm tamen πῶλος nihil aliud qam *pullus* ſit, *pulluſqe* tam de eqo qam de alite dicatur. Rurſus *pullos* & *pullulos* Latini dicunt plantas novellas, qæ à ſtirpium radicibus exurgunt. unde *pullulare* perhibetur ſtirpium illarum matricum ſoboles. itaqe accuratè locutum Maronem obſervat Servius, ubi de arboribus dixit Georg. l. 2.

—— *aliæ ipſæ Sponte ſuâ veniunt,* ——
—— *aliæ poſito ſurgunt de ſemine;* —— Et,
Pullulat ab radice aliis denſiſſima ſylva.

At *ſtirpis vitulum* ſi dixerit, avres Latinæ reſpuunt. contra δένδρου πῶλον ſi dixeris (qamvis πῶλος ſit *pullus*; & hic illi natales debeat ſuos) Græcus id nihilominus averſetur. ipſe tamen δένδρου μόσχον

(cum μόσχος primariò *vitulum* significet) pro *surculo* sive *ramo teneriore*, avre pronâ admittet: inde enim μοσχεύειν surculis istiusmodi adhibitis plantaria instituere. Et μοσχεύματα, *stolones*, *propagines*. qod apud avtorem libr. Sapientiæ Solom. c. 4. v. 3. Vetus interpres, vocabulo novo licenter conficto, *vitulamina*, tanqam à *vitulo*, expressit. ἐκ νόθων μοσχευμάτων, inqit avtor ille, ὁ δώσει ῥίζαν εἰς βάθος. qod avtem ille νόθον μόσχευμα, id Evripides Andromache, sed metaphorâ diversâ usus, κακῆς γυναικὸς πῶλον dixit, i. *malæ mulieris pullum*. qi idem & in Hecubâ Polyxenam πῶλον appellat: & πῶλον ἄζυγα, qam alibi πῶλον ἄζυγα, *puellam innuptam*. Sicut & Nicander in alexiph. Θηλυτέρης πώλοιο γάλα, pro *lacte mulieris adolescentulæ*. Sed & Chæremon in pannychide, πῶλοι Κύπριδος, *Veneris pullos*, meretrices dixit referente l. 13. Athenæo.

Hoc unum ubi adjecero, aliisqe disqirendum objecerim, dissertationem hanc clavdam, scriptoribus sacris, ubi de noctuis loquuntur, non בנו h.e. *filios*, sed בנות *filias*, יענה i.e. *noctuæ*, sive *ululæ*, pullos simcupari: imo בת היענה *filiam noctuæ sive ululæ*, et בנות יענה *filias noctuæ*, sive *ululæ*, pro noctuis, sive ululis ipsis; ab eisdem constanter usurpari, illud, Levit. c 11. v. 16. Deut c. 14. v. 15 istud, Job. c. 30. v. 29. Esaj. c 13. v. 21 & c. 34. v. 13. & c. 43. v. 20. Jer. c. 50. v. 39. Mic. c. 1. v. 8. nec usqiam sine adjectione istâ legitur vox יענה nisi qod plurale masculinum ἀνδρόγυνον inde deductum יענים semel usurpatum offenditur, Taren. c. 4. v. 3. formulæ peculiaris in hac volucri ratione m cum commoda mihi nulla succurrat, aliis ipse expiscandam eius indamque relinqo.

CAPUT.

CAPUT. XVII.

φυλάττειν, observare exeqi; *respondet Hebræo* שמר *Usus hujus nihil e priscis producitur. Ex Hesiodo adducta, aliud planè sonant. Aliud* animo custodire, *aliud* opere exeqi. ῥήματα εἰς καρδίαν δέδοται, ἐν τῇ καρδίᾳ τηρεῖν, *Hebraismi.* τηρεῖν *in his respondet* נטר *in exeqendi sensu,* נצר *nec hîc quicquam e priscis Herodianus temporibus Apostolicis posterior.* τηρεῖν, *uti &* נצר *&* שמר insidiosè observare. servare *pariter Latinis. Verba Christi Ioan.* 14. 20. *expenduntur. Lavr. Chadertoni (post Ferum) expositio proposita & comprobata. Sophocli interpunctio recta restituta. Gen* 3 15. *in Græcâ Versione, lectio varia. Prov.* 24. 12. *&* Iob 7. 20. *loca parallela.* נצרת לב Prov. 7. 10 *passivæ formæ notio activa.* ὑπηρετεῖν καὶ φυλάττειν *parallela Galeno.*

Sectione 60. Illud Lucæ c. 11. v. 28. φυλάττειν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. *dei verbum observare; videtur*, inqit Pfochenius, *imitari illud* Eccles. c. 12. v. 13. שמור מצותיו τας ἐντολὰς αὐτοῦ φυλάττειν. LXX. Estqe reverâ Hebræis atqe Hebraisantibus admodum familiare freqensqe שמור מצוה תורה דבר ἐντολὴν, πρόσταγμα, νόμον, ῥῆμα φυλάσσειν, pro eo qod est *mandatum, legem, dictum exeqi.* qod in V. T. ejusqe interpretibus passim occurrit. Exod. c. 21. v. 17, 24. & c. 13. v. 13. & c. 20. v. 6. Levit. c. 19. v. 19. Devt. c. 4. v. 2. & c. 5. v. 29. Hymn. 119 v 34, 44, 55, 88, 101, 133, 157, 166, 167, &c. Et in Novo itidem Instrumento nihil fere crebriùs reperitur. Matth. c. 19. v. 20. Marc. c. 10. v. 20. & Luc. c. 18. v. 21. πάντα ταῦτα ἐφυλαξάμην. *hæc omnia observavi.* i. executus sum. Act. c. 16. v. 4. φυλάσσειν τὰ δόγματα. *decreta custodire*, sive executioni dare. Ibid. c. 24. v. 20. & Galat. c. 6. v. 13. φυλάσσειν τὸν νόμον, & Rom. c. 2. v. 26. τὰ δικαιώματα τοῦ νόμου. *legem legisqe jura*

ſive *ſcita obſervare.* i. e. re & facto exeqi. ***Sed ita qoqe,*** inqit, ***hanc phraſim Heſiodus expreſſit, perinde ac ſi ſacra biblia in ſpexiſſet.***

Nos verò verba Poetæ avdiamus ſimul & diſpiciamus. ἔργ. v. 489.

ἐν θυμῷ δ' ἔυ πάντα φυλάσσεο.

animo autem benè omnia cuſtodi.

Et v. 559.

Ταῦτα φυλασσόμενός τε τετελεσμένον εἰς ἐνιαυτὸν.

Hæc cuſtodi in perfectum uſqe annum.

h. e. ***ſtudioſè obſerva, & reipſâ fac, qæ tibi præcepi. Et hoc expreſſit*** (inqit) v. 27. ***per hæc verba.***

σὺ δὲ πάντα τεῷ ἐνικάτθεο θυμῷ.

At tu iſtic, Pfocheni, phraſes, ſenſuſqe confundis, miſceſqe qæ dirimenda ſunt. neqe enim ἐν θυμῷ φυλάττεσθαι, ἤτοι θυμῷ ἐγκαταθέσθαι, idem eſt, ac ***ſtudioſè obſervare, & re ipſâ facere.*** notiones enim hæ diverſæ planè à ſe invicem exiſtunt. aliud eſt ***in mente***, ſive ***animo reponere, cuſtodire***; aliud verò ***opere*** ſive ***facto exeqi.*** qanqam illud ad iſtud medium eſt, hoc finis illius. ſiqidem multa mente ac memoriâ ſedulò, imo ſolicitè reponere & cuſtodire ſolemus, ab aliis vel pollicita vel interminata, qæ executioni tamen mandare, noſtri nec muneris eſt, nec voti etiam. Unicum itaqe idqe Poeticum, prolatum eſt exemplum, qod familiarem eſſe Græcis formulam hanc non magis probaverit, qam hirundinis unius acceſſus ver fecerit. Phraſi priori reſpondet magis, illud Regis ſapientiſſimi, Paræm. c. 3. v. 1. יצר מצותי לבך τὰ ῥήματά μου τηρείτω σου καρδία. ***aſſervet mandata mea cor tuum.*** Et vatis peritiſſimi illud Daniel. c. 7. v. 28. וּמלתא בלבי נטרת καὶ τὸ ῥῆμα ἐν τῇ καρδίᾳ μου συνετήρησα. ***Et in corde meo***, ſive ***penes me, rem aſſervavi.*** qibus finitima ſunt illa Lucæ c. 1. v. 66. ἔθεντο ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν. ***in corde ſuo repoſuerunt.*** & c. 21. v. 14. θέσθε εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν ***reponite in corda veſtra.*** gemina planè illa Lucæ c. 2. v. 19. συνετήρει τὰ ῥήματα ταῦτα συμβάλλουσα ἐν τῇ καρδίᾳ & v. 51. διετήρει πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς ***conſervabat***, ſive ***cuſtodiebat, dicta hæc omnia in corde ſuo.*** qæ certè niſi Hebraiſmi fuerint manifeſtarii, ego in iſtis nihil video.

Interim occurrit hîc verbum נצר qod & priori ἐν ψαλμῷ junctum reperitur, Hym. 119. v. 34. & alibi ſæpenumerò eodem,

de

de qo prius dictum, significatu usurpatur. Deut. c. 33. v. 9. Prov. c. 28. v. 7. Hymn. 24. v. 11. & 78. v. 7. & 105. v. 45. & 119. v. 2, 22, 33, 56, 100, &c. cui respondet apud Novi fœderis scriptores τηρεῖν τὸν νόμον, τὰς λόγους, τὰς ἐντολὰς. Matth. c. 19. v. 17. & c. 28. v. 20. Joan. c. 8. v. 51, 52, 55. c. 14. v. 15, 21, 23, 24. & c. 15. v. 10. & c. 17. v. 6. Act. c. 15. v. 5, 24. Jac. c. 2. v. 10. Joan. ep. 1. c. 2. v. 3, 4, 5. & c. 3. v. 22, 24. & c. 5. v. 2, 3. Apoc. c. 1. v. 3. & c. 2. v. 26. & c. 3. v. 8, 10. & c. 12. v. 17. & c. 22. v. 7, 9. qibus omnibus locis sicut Hebraicum נצר ita Græcorum τηρεῖν in *exequendi, præstandi, perficiendi* sensu usurpatur. itaqe & cum Exod. c. 34. v. 7. נצר חסד LXX ποιῶν ἔλεος verterunt: qomodo ibidem Cap. 20. v. 6. עשה חסד dictum fuerat: tum Matth. c. 23 v. 3. πρᾶτε καὶ ποιεῖτε, ὐκ ἀλλήλοις ponuntur. Affertur qidem in eandem mentem ex Herodiani l. 6. de Alexandro, Ψευσαμένου αὐτῷ καὶ μὴ τηρήσαντος τὰ συνθήματα. *cum fefellisset ipse, nec pacta servasset.* sed nec Græcis priscis familiarem hanc fuisse formulam, hinc constat.

Cæterum poterit non immeritò disqisitio institui de phraseos hujusce usu, in Domini verbis apud Joannem c. 15. v. 20. *Mementote,* inqit, *sermonis. qem dixi vobis*; *Non est servus major domino suo. si me persecuti sunt, & vos persequentur:* ει τὸν λόγον μου ἐτήρησαν, καὶ τὸν ὑμέτερον τηρήσουσι. Vet. Interpres; *si sermonem meum servaverunt, & vestrum servabunt.* Et in hanc partem concedunt expositores plerique. Euthymius verò sic διδασκάζει: *ne graviter feratis qod vos persequantur; aut qod vestros contemnunt sermones: qæ enim in me ostenderunt, hæc & in vos ostendent: & sufficit servo ut sit sicut Dominus ejus.* Illyricus item: *Sicut meas conciones & salutaria monita contempserunt, ita vestra contemnent.* Et Piscat. *Innuit,* inqit, *contrarium.* q. d. *Qum sermonem meum non servaverint, sed contempserint; non debet vobis mirum videri, si & vestrum sermonem contemnant.* Theophylactus sermonem ἐλλειπτικὸν esse avtumat. itaqe sic explet, & explicat. εἰ ἐμὲ μὴ ἐδίωξαν, ἀλλὰ τὸν λόγον μου ἐτήρησαν, καὶ τὸν ὑμέτερον τηρήσουσιν· ἀλλὰ οὐκ ἔστι τοῦτο· οὔτε γὰρ τὸν ἐμὸν, οὔτε τὸν ὑμέτερον τηρήσουσιν. *Si me non essent persecuti sed sermonem meum servassent, etiam vestrum servaturi essent. Vtrum secus res habet. neqe enim aut meũ, aut vestrum servaturi sunt.* ut sit qod Deus Ezechieli c. 3. v. 7. *non audient te, qia nec me audient.* nec secus Hemmingius: *si sermonem meum servabunt; & vestrum servabunt. sed non meum sermonem servabunt; ergò neqe vestrum servabunt.* Verùm affirmatur istic, qod apud Ezechielem negatur. nec consecutio adeò valida videtur, servaturos

eos verba discipulorum, si domini ipsius verba servaverint. cum plus Domino qam servis, magistro qam discipulis deferri consveverit. Tum nec Syllogismus, qem eliciunt, legitimus est. neqe enim in syllogismo hypothetico, sive connexo, ex antecedente sublato, consequens tollitur. Porrò nec, hoc si vellet, dicendum fuisse videtur, εἰ ἐτήρησαν, *si servarunt*, sed εἰ τηρήσειαν ἄν, &c. *si servassent sermones meos, & vestros servaturi essent.* Denique in seqiorem partem τὸ τηρεῖν hic sumi, svadet, cum in membro priore *persecutionis* mentio, tum qod proximè subjungitur, *Sed hæc omnia vobis facient, mei nominis causâ, qia ignorant illum qi me misit.* Ferus itaqe de observatione non obseqiosâ, sed insidiosâ interpretatur. *Si me in verbis meis insidiosè observarunt, & vobis pariter laqeos ponent.* atqe hoc secutum memini Theologum insignem D. Lavrentium Chadertonum, cum harmoniam Evangelicam apud Cantabrigienses in ad populum munere publico, tiron: me tunc, explicaret. Certè dictionis Dominicæ seriis liqidò suffragatur. nec adversatur avt res ipsa, avt vocabuli usus. nam rem ipsam qod attinet; Domini Christi sermones *observasse* adversarios, qo ex eis adversus ipsum aliqid excerperent, ex Evangelistarum narrationibus notissimum est. Lucas c. 11. v. 53. *Hæc ipso dicente adversus eos,* ἤρξαντο δεινῶς ἐνέχειν καὶ ἀποστοματίζειν αὐτὸν περὶ πλειόνων, ἐνεδρεύοντες αὐτὸν, καὶ ζητοῦντες θηρεῦσαί τι ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, &c *Coperant Scribæ & Pharisæi graviter ipsum urgere, & ad loqendum de multis instigare, insidiantes ei, & ab ore ejus captantes, qod haberent unde ipsum deferrent.* Et c. 20. v. 26. qo loco, hoc ipso, sed compositio, vocabulo, est usus, καὶ παραδραμόντες ἀπέστειλαν ἐγκαθέτους & *observantes eum, emiserunt insidiatores, qi se justos simularent.* ἵνα ἐπιλάβωνται αὐτοῦ λόγου, *ut excerperent aliqid ex sermone ejus, qo eum imperio potestatiqe præsidis traderent.* Nec de verbi usu constat minùs. nam τὸ τηρεῖν simplex, αντὶ τοῦ φυλάττειν, non raro sumitur. Sic Matth. c. 27. v. 36 καὶ καθήμενοι ἐτήρουν αὐτὸν ἐκεῖ. postqam Dominum cruci affixerant, *considentes ibi observabant eum.* Et mox v. 54. οἱ τηροῦντες τὸν Ἰησοῦν. *Centurio qiqe illi aderant, qi Jesum* scil. (non, asservabant; qorsum enim jam suffixum? sed) *observabant.* aliud ergo οἱ συνέχοντες τὸν Ἰησοῦν. Lucæ c. 22. v. 63. aliud istic οἱ τηροῦντες sic Thucydides l. 4. τηρήσαντες νύκτα χειμερινὴν ὑδατώδη καὶ ἄνεμον καὶ μᾶλλον ἀσέληνον. *observatâ, sive captatâ, nocte qedam pluviâ venteqe procellosâ ac illuni.* Idem lib. eod. Μάλιστα δὲ ἐπίστων αὐτοῖς κατασκοπεῖσθαι. *observabant autem cum primis, qi possent vento devehi.* Et

rursus:

rursus: ἐτήρων τ᾽ ἀφέσσδον. *Brasidæ adventum observabant.* Et lib 5. τηρήσαντες αὐτὰς τὰς γυμνοπαιδίας. *observantes qo tempore ludos gymnicos exercebant.* Sic & Sophocles Oedip. Reg.

——— κἀμ᾽ ὁ πρεσβὺς ὡς ὁρᾷ
Οὔχ ὧδ᾽ ἑκόντα, τρήσας, μέσον
Κάρα διπλοῖς κέντροισί μοι καθίκετο.

ita enim interstingvenda sunt illa; secus qam in editis.

——— *vehiculo me descendentem senex*
Simulac conspexit; observans, medium caput
Ferri geminato vulneravit impetu.

vel, *Geminâ flagello cuspide instructo icerat.*

utroqe enim modo interpretantur scholia. at lectio vulgata habet, τηρήσας μέσον κάρα, διπλοῖς, &c. ac si *caput observasse* diceretur, qo modo Græci Interpretes, Gen. c. 3. v. 15. αὐτὸς σὲ τηρήσει κεφαλήν· καὶ σὺ τηρήσεις αὐτῦ πτέρναν. Et Vetus Lat. *Ipse servabit caput tuum: & tu servabis ejus calcaneum.* qo tamen loco qidam codices τηρήσει, & τηρήσεις exhibent: qod ad veritatem Hebraicam propius accedit. Cæterum voluit Tragicus, Laium, non Oedipi *caput*, sed Oedipum ipsum observasse, qâ ratione utiqe obsistere imparatum impotemqe potissimum adoriretur, qaqe parte, vulneri maximè pateret. Apud Plutarchum de curiosit. ἀλιτηριοι, exponuntur, οἱ τηροῦντες, τῶν μυλῶν τ᾽ ψόφον· *qi molarum strepitum observabant*, qo clanculum molentes apud Magistratum deferrent. De Plutarcho Gellius Noct. Attic. l. 2. c. 9. Nimis minutè, ac prope etiam subfrigidè in Epicuro accusando λέξεις τηρεῖ. Ita Latinis qoqe non *observare* tantum, sed & *servare* usurpatur. Terent. Andr. 1. 1.

——— *observes filium, qid agat.* Et ibid. 2. 5.
Herus me relictis rebus, jussit Pamphilum
Hodie observare. ——— Plavtus Menæch. 1. 2.
Malo cavebis, si sapis; virum observare desines.
Atqe adeò, ne me neqicqam serves, ob eam industriam
Hodiè adducam scortum ad cœnam, atqe aliqo condicam foras.

Qod post ibid. 5. 2.

——— *qoties monstravi tibi, viro ut morem geras?*
Qid ille faciat, ne id observes; qo eat; qid rerum gerat.

Idem Asinar. 4. 1.

Tuus servus servet, Veneri eas det, an viro.

Idem Milit. 2. 3. ——— *serva istas fores:*

Ne tibi clam se subterducat istinc. ——

Idem Avlul. 2.7. —— *ego intervisam, qid faciant coqi:*
Qos pol ut ego hodie servem, cura maxima est.
Et Curcul. 4.2. *I præ, Virgo; non qeo, qod pone est servare.*
Naso Metamorph. l. 1. de Argi luminibus,
Cætera servabant, atqe in statione manebant.

Sed & Hebræi pariter שמר usurpant. Hymno 56. v. 7. de insidiantibus sibi (qos versu 3. & alibi sæqe שוררים qasi *speculatores suos* vocat) *Conveniunt, delitescunt,* שמרו *servant,* i. observant, *vestigia mea, dum expetunt vitam meam.* ubi LXX πέφυλαχαν με φυλάξασι. Nec aliter, licet in meliorem partem, ceperim, qod Paræm. c. 24. v. 12. legitur. Si dixeris, *Ignoramus istud,* הלא תכן לבות הוא יבין ונצר נפשך הוא ידע *an non qi corda appendit, intelliget? Et qi animam tuam servat,* i. observat, *dignoscet?* תכן & נצר eodem spectant. Deum, inqit, qi corda hominum appendit & observat, qî potest qidqam, qod qis intra se cogitat, latere? Huc spectare videtur & illud Paræm. c. 7. v. 10. נצרת לב *mulier cordis observata. animo circumspecta.* Jun. Ego malim *animæ observatricis, indagatricis.* activam enim significationem obtinent qandoqe participia illiusmodi. qo modo & λελογισμένος Græcis, & qod huic respondet. *consideratus* Latinis. Qin & aliis arbitrandum relinqo, an non apud Jobum c. 7. v. 20. נצר האדם hominum non tam *conservator,* qam *observator,* eadem ratione Deus dicatur. ita certè ego cum Piscatore malim; *qi custodis instar observas, qid agant homines; ita ut te nescio nihil boni vel mali agere possint.* qam cum Junio; *qi pro bonitate tuâ servas, & administrationem salutis tibi uni vindicas.* & conqestioni Jobicæ illud convenit magis; qi & idem cap. 14. v. 16. qiritatur, *numerare Deum gressus suos, & peccata ipsius observare.* qo tamen loco verbum שמר adhibetur.

Qomodo avtem Hebræi נטר sive נצב & שמר ἐπὶ φυλλήλε in hoc sensu usurpant: ita τὸ πηρεῖν & φυλάτθειν cum compositis ab utroqe ortis Græci. Galenus de affect. propriis dignosc. & cur. c. 6. Τρεῖον δὲ ἡμῖν παιδαγωγῶν ἡμᾶς αὐτὸς ἐπηρῶμεν αὐτὸ καὶ παραφυλάττωμεν. ἐπηρῶμεν forsan & παραφυλάττωμεν. *Post absqe pædagogis, observemus & custodiamus ipsi nosmetipsos.* et ibid. ὁ ἐπηρκὼς καὶ παραφυλάττων τὰς ἰδίας ἁμαρτίας. *eum qi peccata propria observat & advertit.*

CAPUT

CAPUT. XVIII.

Εἰς εἰρήνλω ὑπάγειν, πορεύεσθαι, *Hebraiſmus. Duplex formulæ hujus uſus Hebræis. eſt* dimiſſionis amicæ, ominationis fauſtæ. 4. *Reg.* 5. 19. *expenditur.* ἐρωτᾶν εἰς εἰρήνλω, *ſalutare.* ἐρωτᾶν τὰ εἰς εἰρήνλω, *nunc* de pace percontari, *nunc* pacem apprecari, *nunc* poſcere. *Ier.* 15. 5. πορεύεσθαι εἰς ἐιρήνλω, *Iud.* 18. 6. proficiſci ad pacem. *i. proſperum ſucceſſum. Bezæ verba à Pfochenio mutilata. formula ipſa peculiaris in Hebraiſmo, non mera præpoſitionum enallage attenditur.* ἐν *in exemplis Pfocheniauis non* παρέλκει. *Ubi abeſt, ellipſis eſt. Euphronis ſenarius, reſtituitur. Voſſii elogium. Verba Hymni* 17. 13, 14. *expenduntur. Iajrus Decaplorum autori perperam citatus. Pleonaſmus* ἐν *ex Hebraiſmo.* ὁμολογεῖν ἐν τινὶ, *cuinam reſpondeat.* ב *&* ל *Hebræis ſæpe redundant. inde* ἐν παρέλκον *toties Interpretibus Græcis. Suidas ſuſpectus.* αἰτεῖν *cum inde natis priſcis Græcis ignotum.* αἰνεῖν τῷ κυρίῳ, ὁμολογεῖν ὀνόματι ἁγίῳ, *meri Hebraiſmi. Eſajæ* 45. 23. *ex Rom.* 14. 12. *&* Phil. 2. 11. *explicatur.* ὀμνύειν ἐν τινὶ, *&* ὀμὶ τινὶ, *Hebraiſmi. item* προσκόπτειν ἐν τινὶ, *pro* re aliqua offendi, in rem aliqam impingere. *aliud* meridie, *&* in plateis impingere. In portu impingere, *diverſimodè acceptum.* σκανδαλίζεσθαι *verbum priſcis Græcis vix cognitum. et formula illa* σκανδαλίζεσθαι ἐν τινὶ, *multò minus.* Ἐν *proper, uſitatiſſimum Hebræis, fatetur Pfochenius, Græcis non probat. exemplorum alterum non parat; alterum quod vult ipſe, non exhibet.*

DE præpositionum εἰς & ἐν usu nonnulla locis diversis profert Pfochenius, qæ pro *Hebraismis* haberi nolit. Ac primò, occurrit crebrò in sacrâ paginâ populis orientalibus familiaris oppidò formula לך לשלום qod Græci interpretes reddunt, πορεύου εἰς εἰρήνην. idqe etiam ibi, ubi Hebræi habent בשלום ad verbum, ἐν εἰρήνῃ, *in pace.* sic enim reddiderunt, לך בשלום Reg. l. 1. c. 20. v. 13. πορεύου εἰς εἰρήνην. & Reg. l. 2. c. 15. v. 9. ἔρχῃ εἰς εἰρήνην. Scriptores avtem Evangelici, nunc πορεύου εἰς εἰρήνην. atqe ita Lucas c. 7. v. 50. & c. 8. v. 48. nunc ὕπαγε εἰς εἰρήνην. Et sic Marcus c. 5. v. 34. In hâc avtem formulâ cum εἰς pro ἐν sumi videatur; inde Vir doctus sect. 71. *non esse Hebraismum* contendit, qia *præpositiones illæ* εἰς & ἐν *apud Græcos etiam priscos*, poetas maximè, *secum invicem permutentur.* Verùm nec hoc sufficit ad evincendum, formulam ipsam non esse lingvarum Orientalium idiotismum.

Usus formulæ (qod obiter monere visum est) duplex est. vel est enim *amica* ac pacificæ *dimissionis*; et sic usurpatur Exod c. 4. v. 18. Reg. l. 1. c. 1. v. 17. & c. 20. v. 42. Vel etiam *favstæ ominationis.* ut Judic. c. 18. v. 6. illo avtem sensu, non et isto, accipiendum videtur, Regum l. 4. c. 5. v. 19. ubi Naamanem Syrum dimittendo, Elisæus formulâ istâ usus perhibetur; neqe necesse est, ut vel vatem sanctum eis verbis Naamanis postulatum comprobasse concedamus; vel ut ambagibus nescio qibus, qid insinuare voluerit, designemus; cum simplicitèr exponi possit, *& valedixerat illi.* de Naamanis postulatis impræsentiarum differere non est animus. non possum interim eis assentiri, qi Naamanem in eo excusatum eunt, de qo ipse veniam deprecando, culpæ affinem sese nevtiqam diffitetur: et eis multo minus, qi de tempore præterito exponi postulant verba illa בהשתחותי ac si diceret, *qod incurvaverim me in templo Rimmonis, dum Regem dominum meum eò fuerim comitatus.* in qam tamen sententiam concessisse video è popularibus nostris viros insignes, Tho. Cartvrigtum, Rob. Dilingamum, & Tho. Godvinum de ritibus Judaic l. 4. c. 7. Ut enim nihil dicam, etiamsi particula ב de præterito usurpatum reperiatur, qandoqe; ut in Hymnorum 52 & 54 titulis, בבוא *cum venisset*, & Esaj. c. 28. v. 9. בחלזתו cum avulsa esset; rarius tamen id fieri: rem ipsam si spectemus, frigidum

nimis

nimis videtur, Naamanem, qi idololatra ipſe hactenus fuerat, nec minùs qam rex ipſe, qem aſſectabatur, Rimmonis cultui addictus, de eo duntaxat veniam poſcere, qòd dum Regi inter ſacrificandum obſeqium præſtaret, coram idolo illo ſe incurvaſſet. Non deſunt qi de formulis duabus illis לך לשלום & לך בשלום ita diſtingvant, ut לך בשלום *Vade in pace*, de non redituro; לך לשלום *Vade ad pacem.* de redituro dicatur. Verum iſtud nec ex formularum ipſarum notione peculiari aliqâ elicitur; nec ea earundem uſu perpetuo firmatur. Jethronem certè cum Moſem generum formulâ illâ à ſe dimiſit, Exod. c. 4. v. 18. rediturum ad ſe non expectaſſe havd liqet; præſertim cum ad ſuos inviſendos tantum iter illud inſtituiſſe ſe profiteretur.

Cæterum huic formulæ affinis eſt illa שאל לשלום Reg. l. 1. c. 10. v. 4. & c. 17. v. 22. & c. 30. v. 21. & l. 2. c. 8. v. 10. qod Græci verterunt ἐρωτᾶν εἰς εἰρήνλω, & ἐρωτᾶν τὰ εἰς εἰρήνλω, pro eo qod eſt ſimpliciter *ſalutare.* qanqam aliud eſt שאל לשלום & ἐρωτᾶν τα εἰς εἰρήνλω. Reg. l. 2. c. 11. v. 7. *de pace.* i. ſalute ac proſperitate alicujus, *percontari.* et aliud rurſus שאל שלם Hymn. 122. v. 6. qod etiam Græci ἐρωτᾶν τὰ εἰς εἰρήνλω vertêre, *pacem.* i. incolumitatem & tranqillitatem alicui *apprecari.* & ἐρωτᾶν τὰ πρὸς εἰρήνλω. ubi Syrus בעא על שלמא *ea qæ pacem ſpectant*, vel ſimpliciter, *pacem poſcere.* Luc. c. 14. v. 32. illud enim Jerem. c. 15. v. 5. לשלום לך מי יסור לשאל qod Græci verterunt, τὶς ἀναβήμψει εἰς ἐρήνλω σοι; Hieronymus, *Qis ibit ad rogandum pro pace tuâ?* Tigurin. *qis ſecedat, ut pacem tibi petat?* malim priore modo interpretari, *qis ſecedat de pace tuâ*; vel *de pace te, percontatum.* i. ſalutatum te; ut rectè Vatablus. cui conſentiunt Junius & Piſcator. has avtem formulas lingvæ Græcæ non eſſe ἐπιλήδας, ſed ὀικογενεῖς vix eſt ut eruditum qenqam pronunciaturum poſſim credere.

Qin & in formulâ illâ לך לשלום πορέυε εἰς εἰρήνλω, ubi *favſtæ ominationis* cavſâ uſurpatur; idemqe valet, qod Reg. l. 3. v. 22. v. 15. עלה והצלח *aſcende & proſperare*; prout adhibetur Judic. c. 18. v. 6. ambigi poteſt, an τὸ εἰς pro ἐν ponatur. cum poſſit αὐτολεξεὶ, ex poni, *Vade ad pacem* i. e. pacem ſive proſperos ſucceſſus habiturus. ita enim *pax* in hâc formulâ neceſſariò ſumitur, Hebræorum & Hebraiſantium more, pro favſto ſcil. proſperoqe ſucceſſu. alioqi qomodo pacem eis pelliceretur, qi ad belligerandum, alioſqe occupandos conſultò proficiſcebantur?

Non tam itaqe de præpositionum harum permutatione vicissitudinariâ, qam de phrasibus formulisqe, in qibus id fit, controversia instituenda fuerat.

Nam qod Sect. 93. de præpositione ἐις pro *ad*, & *adversus* usurpatâ differit: qi pro Hebraismo habuerint, nec ipse commemini, nec nominat qenqam Pfochenius. trànseat ergo. Bezæ tamen injuriam aliqam facit, dum expunctâ voculâ *usitatiùs*, Gazæ regulam illam ex Bezæ Annotatis citat, qâ ἐις *de inanimatis*, *de animatis* πρὸς usurpari perhibetur.

Seqitur alter præpositionis ἐν præcipuè usus, qâ παρέλκειν ea Pfochenio censetur, Sect. 47. qod mihi seciùs videtur. neqe enim παρέλκει magis ἐν in Evripideo illo,

Στεφηπλατήσω κλεινὸς ἐν κλεινῷ δορί.

qam, *cum* in Ciceroniano illo, in orat. Milonianâ; *esse cum telo heminis occidendi causâ lex vetat.* qod & Pfochenius ipse videtur agnoscere, qum vertit,

Imperator ero cum inclytâ hastâ.

Sed nec in Hesiodio illo,

——— τῆσδ' ἦλθ' ἐν νηὶ μελαίνῃ.

qam in Maroniano illo Æneid. l. 4.

Æneas celsâ in puppi jam certus eundi.

neqe enim metri rationem, positum postulasse præscribetur. qæ in Evphronis versu, qi & istic citatur, ne senarius syllabâ prolixior justo evadat, (qod obiter sit monitum) διαφορεῖν pro διαφοραῖς legendum postulat. Verùm non esse formulas pleonasticas istiusmodi, in qibus præpositio illa expressa habetur, sed ellipticas potiùs in qibus ea desideratur, multis ostendit clarissimè Vir Cl. Vossius in Commentariis Grammaticis illis luculentissimis, lib. *de construct.* cap. 46.47,48, & 56. cujus ego hâc in parte lucubrationibus siqid adjiciam, *Cræsi thesavris teruntium addere* meritò existimer. In hâc avtem ellipticornm classe collocandum videtur (qod in transitu notare visum est) illud Psaltæ Hymn. 17.v.13. חרבך *gladio tuo*, pro בחרבך nec avdiendi videntur, qibus ellipsis ista minus observata imposuit, Tigurinus & nostri, (licet Jajrum, Camium & Esdraidem, avtores magnos, hîc secuti) qum vertunt, *Qi est gladius tuus.* Sed & qod ibid. v. 14. legitur ידך *manu tuâ.* vers. 7. בימינך ἐν τῇ δεξιᾷ σου, *dextrâ tuâ*, sive *per dextram tuam*, plenius expressum reperitur. neqe enim possum probare, avt qod Camius, *consurgantes*

contra

contra dextram tuam; qod tamen Græci ſecuti ſunt; avt qod Eſdraides, *qi confidunt in dextrâ tuâ*, qod Junius etiam admiſit, à qo utroqe iſtic diſcedit Jajrus, & cum מושיע non cum ומי conjungit τὸ בימינך ſecùs qam Decaplorum avtor eruditiſſimus exhibuit. Ex qo etiam Obadiam illuſtrem diſcimus in eandem nobiſcum partem concedere. Sed nec eos magis avſcultandum avtumem, qi verſu illo 14. vertunt, *viros, qi ſunt manus tua.* qod nihilominns, poſt Camium & Eſdraidem, amplexi ſunt Vatablus & Tigurinus. ſed & noſtri; qi tamen verſionem alteram illam, qæ mihi ſanior habetur, in margine utrobiqe repræſentarunt; contra qam Genevenſes, qi in contextum eam, qam nos tuemur, exhibuerunt, alteram in margine adſcripſerunt. Jajrus enim in hâc clavſulâ nugatur planè; ſicut in priore Avguſtinus. Ellipſin eandem videre eſt. Hymn. 60. v. 5. & 108. v. 6. item Hymn. 78. v. 9. רומי קשת pro בקשת jaculantes arcu. qo modo & Jerem. c. 4. v. 29. qod eô magis obſervo, qia ellipſes iſtæ ſunt Hebræis minus, qam avt Græcis avt Latinis freqentes.

Cæterum aliæ ſunt formulæ, apud ſacros ſcriptores freqentiſſimæ, qas Pfochenius iſtic havd attingit, ab Hebræis mutuatæ, in qibus manifeſtus τῶ ἐν pleonaſmus deprehenditur. Ex his eſt illud ὁμολογεῖν ἔν τινι, *confiteri in aliqo*, pro eo qod eſt, *al qem publicè aſſerere, palam agnoſcere.* Matth. c. 10. v. 32. Πᾶς ὅστις ὁμολογήσει ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω κἀγὼ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου. qod & idem ferè. Lucæ c. 12. v. 8. reperitur. Syrus utrobiqe, דנידא בי & אודא בה. ut enim omittam τὸ ὁμολογεῖν, de perſonâ agnoſcendâ avt aſſerendâ vix reperiri uſurpatum. ὁμολογεῖν ἔν τινι eodem ſenſu ſumptum, eſt ab uſu Græco magis multo alienum. itaqe ἐν loco τῶ περὶ adhibitum volunt; ut reſpondeat. vel Hebraico על Nehem. c. 9. v. 2. ויתודו על החטאותיהם *Et confeſſi ſunt ſuper iniqitatibus ſuis*, ſive ſimplicitèr, *iniqitates.* qod Beza vult. vel Hebraico ב ut Hymno 87. v. 3. נכבדות מדבר בך *glorioſa prædicantur in te.* i. e. de te; qod Piſcatori magis placet; ut ſit ſenſus, *qi confitetur de me*, eſſe me ſcil. Dominum ſuum; *de illo confitebor ipſe*, eſſe eum utiqe diſcipulum meum. ego ex lingvæ Hebraicæ uſu, (in qâ ב creberrimè παρέλκειν deprehenditur) ſimplicitèr ſumendum exiſtimo, ac ſi ἐμὲ ὃς αὐτὸν ὁμολογεῖν diceretur, *qi me palam agnoverit, ac profeſſus fuerit*, &c. Qomodo Apoſtolus dixit ad Rom. c. 10. v. 9. ἐὰν ὁμολογήσης ἐν τῷ στόματί σου κύριον Ἰησοῦν. *Si Chriſtum Jeſum*

Jesum ore tuo confessus fueris. Redundare certè sæpenumerò particulas illas ב & ל liq'dò constat. Ita enim Johi c. 16. v. 10. פערו בפיהם *distendunt in ore suo.* pro qo simpliciter ibid. c. 29. v. 23. פערד פיהם *os suum distendebant.* Nehem c. 9. v. 19. ביומם qod alibi passim יומם *interdiu.* Jonæ c. 3. v. 5. ויאמינו באלהים *& crediderunt in* Deo. i. Deo, verbo Dei comminatorio fidem habuerunt. Hymni 82. v. 8. כי אתה תנחל בכל הגוים Græc. ὅτι σὺ κληρονομήσεις ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσι. *qia tu possides in omnibus gentibus.* i. possides omnes gentes. Piscator; post Jajrum; qi exponit simpliciter חנוחל הגוים & Esdraidem, qi ב hîc esse adnotat: prout & Paræm. c. 9. v. 5. לחמו בלחמי נוכך *comedite in pane meo.* i. panem meum. φάγετε τ ἐμὸν ἄρτον Græc. & Chald. הכולו לחמי & ibid. שחו ביין *bibite in vino.* i. vinum, *qod miscui.* Et נחל hîc esse verbum יוצא i. e. transitivum. qomodo Zech. c. 2. v. 12. ונחל *& possidebit Jova Judam portionem suam.* Et Exod. c. 24. v. 9. ונחלתנו *& possidebis nos.* qanqam Abraham idem comment. in Paræm. c. 9. ait in eis בלחמי & ביוני *Beth* poni loco *Mem.* sicut & Levit c. 8. v. 32. & c. 14. v. 18. ubi הנושר בבשר ונלחם & rursus בשמן *qod residum fuerit in carne, pane, oleo,* dicitur, pro *ex carne, pane, oleo.* uti ibidem planè enunciatur, c. 6. v. 16. & c. 7. v. 17. ut sit, *comedite in pane, bibite in vino,* pro, ex pane, & vino.

Cæterum particularum istiusmodi, ubi sic redundant, usum qo exprimant Hebraisantes Græci, à syntaxi Græcâ non rarò abscedunt. Sic Deuter. c. 28. v. 60. וּרבקו בך κὴ κολληθήσονται ἔν σοι. Et Reg. l. 4. c. 5. v. 27. תדבק בך κολληθήσεται ἔν σοι. *adhærebit in te,* pro tibi. Et ibid. c. 3. v. 3. בחטאות דבק ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ἐκολλήθη, *adhæsit in peccatis,* pro, peccatis, simplicitèr. Zech. c. 3. v. 2. יגער בך ἐπιτιμήσαι ἔν σοι. qod Judas Apost. v. 9. Græcè magis, ἐπιτιμήσαι σοι, *Increpet te.* Sic Annal. l. 1. c. 5. v. 25. וימעלו באלהו κὴ ἐθέτησαν ἐν τῷ θεῷ. Reg. l. 4. c. 18. v. 7. & c. 24. v. 20. וימרד במלך κὴ ἐθέτησεν ἐν τῷ βασιλεῖ Et v. 1. ἐν αὐτῷ. Ibid c. 1. v. 1. ויפשע בישראל κὴ ἠθέτησεμ ἐν Ἰσραὴλ. Annal. l. 2. c. 10. v. 19. ויפשעו בבית κὴ ἐθέτησεν ἐν τῷ οἴκῳ Δ. pro qo eodem, Reg. l. 3. c. 12. v. 19. ἠθέτησεν εἰς τ οἶκον. Sicut & ibid. l. 4. c. 18. v. 20. מרדת בי ἠθέτησας εἰς ἐμὲ. Ezech. c. 2. v. 3. פשעו בי ἠθέτησαν ἐν ἐμοί. Et sine præpositione, Reg. l. 1. c. 8. v. 50. פשעו בך ἠθέτησάν σοι. cum tamen τὸ ἀθετεῖν, prout & in Novo passim instrumento, Marc. c. 6. v. 26. & c. 7. v. 9. Luc. c. 7 v. 30. & c. 10.

& c.10.v.16. Joan. c.12.v.58. Cor. ep. 1. c. 1. v. 19. Gal. c. 2. v. 21. Theſ. ep. 1. c. 4. v. 8. Tim. ep. 1. c. 5. v. 12. Hebr. c. 10. v. 28. Jud. v. 8. non niſi accuſativum, in qem tranſeat, admittat. nam qod Svidas ex avtore incerto affert, κατάχαν μὲν ἡ ἀθετῶν τὸ τολμήματ⊙. mihi certè, ſicut apud eundem, alia havd pavca, ſuſpectum eſt. qin & τὸ ἀθετεῖν ipſum, indeqe enata ἀθέτησις & ἀθέτημα, qorum illud ad Hebr. c.7.v.18. & c. 9. v. 26. hoc apud LXX. Reg. l. 3. c. 8. v. 50. Annal. l. 2. c.36. v.14. & Jer. c. 12. v. 1. reperitur, vix avtumo apud priſcum qenqam avtorem iri deprehenſum. Nec aliud fuerint illa Annal. l. 2. c. 7. v.3. הודו ליהוה qod Græci reddunt, ἤνεσαν τῷ κυρίῳ. cum τὸ αἰνεῖν in hoc ſenſu caſum qartum poſcat. et ipſum illud ὁμολογῶ, qod in *laudis* & *celebrationis* ſignificatu uſurpatur, ad Hebr. c.13.v.15. ὁμολογοῦντες τῷ ὀνόματι αὐτοῦ, *nomen ipſius celebrantes*; & inde coalitum ἐξομολογοῦμαί, Matth. c. 11. v. 25. & Luc. c. 16. v. 21. ἐξομολογοῦμαί σοι, πάτερ, *celebro, laudo te, pater*, qi ab Hebraico verbi הודה uſu tractum negaverit, qod τῷ ἐξομολογεῖσθαι ὀι LXX. plurimùm exprimunt, næ is frontem inſigniter perfricuerit neceſſe eſt.

Nec eſt obitèr obſervatu indignum, pro eo qod Apoſtolus ad Rom. c. 14. v. 12. πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται τῷ θεῷ qod & idem ferè ad Philipp. c. 2. v. 11. ἐξομολογήσεται ὅτι κύριος Ἰησοῦς χριστός. apud Eſaiam c.45. v.23. legitur, תשבע כל לשון *jurabit lingva omnis*, לי ſcil. ex priore clavſulâ ſupplendum, *mihi. omne genu incurvabitur mihi, omniſqe lingva mihi jurabit*, i. e. jurejurando mihi ſeſe obſtringet. hoc eſt avtem qod Apoſtolus, *confitebitur* Deo, & *confitebitur Chriſtum Jeſum eſſe Dominum*. iſtud eſt enim Dei Chriſtiqe dominium agnoſcere palamqe profiteri, cum eidem tanqam Domino Deoqe ſuo ſolenni ſeſe juramento obſtringunt. nec ſecus reddidiſſe LXX. ex Hieronymi commentario liqet.

Cæterum aliud eſt ישבע באלהים Eſaiæ c. 65. v. 16. & loco proximè adducto בי נשבעתי qod eſt αὐτολεξεὶ, *in Deo jurabit*; et *in me juravi*, pro eo qod eſt, *per Deum*, & *per me* qod Sept. verterunt. Reg. l. 2. c. 19. v. 7. & l. 3. c. 1. v. 30. & c. 3. v. 8. ἐν κυρίῳ. & Jerem c.5.v.7. ὀμνύειν ἐν τοῖς μὴ οὖσι θεοῖς. atqe ad eundem plane modum Evangeliſtæ. Matth. c.5.v.34,36. ὀμνύειν ἐν τῷ οὐρανῷ, ἐν τῇ γῇ, ἐν τῇ κεφαλῇ. & c. 23. v. 16, 18, 20, 21, 22. ἐν τῷ ναῷ, ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, ἐν τῷ δώρῳ, ἐν τῷ χρυσῷ, ἐν τῷ θρόνῳ, ἐν τῷ καθημένῳ, &c. *jurare in cælo, in terrâ, in capite, in templo, in altari, in dono,*

in auro, in solio, in insessore, &c. pro *jurare per calum, terram, caput, templum, altare, donum, aurum, solium, insessorem*, &c. sive ut Jacob. c. 5. v. 12. ex Græcâ syntaxi, ὀμνύειν ἢ οὐρανὸν, ἢ γῆν, *calum, terram jurare*. qomodo &, Latini, *Jovem lapidem jurare*. Favorinus apud Gellium l. 1. c. 21. nam prius illud, prout & illud Matth. c. 5. v. 35. εἰς Ἱεροσόλυμα. & qod Sept. habent Deut. c. 6. v. 13. ὀμῇ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ὀμῇ. Hebraismum plane resipiunt. nec sufficerit dicere, ἐν sæpenumero apud Græcos pro *per* usurpari. hoc enim est qod qæritur, utrum in jurandi formulis apud Græcos ἐν, εἰς, ἐπὶ de eo proferantur, per qem, vel, per qod juramentum concipitur. qod non facilè credo iri demonstratum.

Istis accenseri possunt & formulæ illæ προσκόπτειν ἔν τινι, & ἐν τινι σκανδαλίζεσθαι nam cum προσκόπτειν τινὶ, vel πρός τι sit usitatissimum, pro eo qod est *re aliqâ offendi*, vel *in rem aliqam impingere*, qomodo προσκόπτειν τῷ λόγῳ Petrus dixit, ep. 1. c. 2. v. 8. i. e. *sermone offendi*. & προσκόπτειν τῷ λίθῳ, Pavlus ad Rom. c. 9. v. 32. & πρὸς λίθον, Matthæus c. 4 v. 6. & Lucas c. 4. v. 11. ex Hymno 91. v. 12. *ad lapidem offendere, impingere*. attamen ב Hebræorum qo explicent in formulis istiusmodi usurpatum במה יכשלו Paræm. c. 4. v. 19. *in qo impingant*, et וכשלו בם Esaj. c. 8. v. 15. & Jer. c. 6. v. 21. *& impingent in illis*. Et Levit. c. 26. v. 37. וכשלו איש באחיו *& impingent in se invicem*; etiam ἔν τινι προσκόπτειν καὶ σκανδαλίζεσθαι, qandoqe dicunt. sic enim ad Rom. Pavlus idem c. 14. v. 21. ἔν ᾧ ὁ ἀδελφός σου προσκόπτει, ἢ σκανδαλίζεται, *ad qod impingitur, qove offenditur frater tuus*. alioqi προσκόπτειν ἔν τινι, sicut כשלנו בצהרים Esaiæ. c. 59. v. 10. *in meridie*, sive clarâ luce, *impingimus*. & vers. 14. נכשלה ברחוב *impegit*, vel *corruit, in plateis veritas*: non tam *objectum circa qod*, ut loquntur, qam *adjunctum temporis*, vel *subjectum loci*, sive *negotii*, in qo impingitur, denotat. qo modo & in Adagio Græco. ἐν τῷ λιμένι προσκρούειν. *in portu impingere*. h. e. dum in portu adhuc consistit, vel dum portu egreditur. ita enim Fabius instit. l. 4. c. 1. *Pessimus est gubernator, qi navem, dum portu egreditur, impegit*. ut affine sit illi, *de limine offendere*, qo usus est Tertullian. adv. Valent. c. 3. sive, *in limine primo deficere*, uti Maro extulit: Æn. l. 6. Qanqam aliò illud qi trahant, nec de egressu primo, sed de à reditu ingressu usurpent, non desunt. Sic enim Gregorius Naz. in Tetrastich 27.

Μηδὲν μέγ' εἴπῃς ἐυπλοῶν πρὸ πνεύματος·
Πολλοῖς πρὸς ὅρμον ἐυπλοῦν ἔδυ σκάφος.

Jactare noli te ante ſubductam ratem:
Periere multi portui jam proximi.

Joannes Chryſ. in Matth. orat. 15. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ πολλὴ πάλιν ἡ λύμη ἢ γὰρ μετὰ τύφου, ἢ μετὰ κενοδοξίας τοῦτο ποιεῖς, ἵνα μηδὲ ἐν τοῖς ἀγαθοῖς κερδάνῃς· ὃ τί γένοιτ' ἂν ἀθλιώτερον, ὅταν καὶ ἐν τῷ λιμένι ναυαγῇς? Nicephorus item Gregoras hiſt. Rom. l. 7. c. 3 ὅτι χρονίας ἐλπίδας ἐς πέρας ἐλπιδείας ἤδη, καὶ μονονουχὶ τῆς κόλπων ἐντὸς ὅλας ἀποφορτιζομένας χαρπὸς ἐξαίφνης, ὡς εἰπεῖν, ἐν αὐτοῖς τοῖς λιμέσιν ἀνατραπείσας τεθέαται. Et l. 9. c. 6. Μὴ δὲ τὸ τῆς σπουδῆς ἅπασης συμπέρασμα τὸ σκάφος αὐτῆς τύχης ἀνατραπείη, πάσας τὰς τῆδε ῥόμων ἐκείνων ἐλπίδας ὑποβρυχίους πεποιηκώς. Sed hæc obitèr ad ſuperiora revertimur. Sicut ad Rom. c. 14. v. 21. conjunxit Pavlus τὸ προσκόπτειν καὶ τὸ σκανδαλίζεσθαι, qæ duo verbo unico Syrus expreſſit מתתקל בה, ita τὸ πρόσκομμα καὶ τὸ σκάνδαλον poſt Pavlum ibid. v. 13. Petrus Ep. 1. c. 2. v. 8. pro eo qod Hebraicè apud Eſajam c. 8. v. 14. נגף ומכשול legitur: Syrus verò תוקלתא וכשלא reddidit, (nam apud Pavlum alterum tantummodò uſurpavit) qæ utraqe eandem radicem agnoſcunt. nam כשל unde כשלא & כשל eſt Hebræis *offendere impingere*; indeqe litteris cognatis כ & ק, ש & ת permutatis ac tranſpoſitis, Chaldæis Syriſqe תקל unde תוקלתא & תוקלא ejuſdem prorſus ſignificationis. τὸ σκανδαλίζειν autem & inde paſſivum σκανδαλίζεσθαι (nam de nomine alibi dicturi ſumus) præterqam qod apud Apocryphos ſcriptores ſæpius occurrit, Syrachid. c. 9. v. 5. & c. 23. v. 7. & c. 32. v. 16. etiam apud Spiritus ſancti amanuenſes identidem reperitur: idqe eâdem qâ ſupra diximus, compoſitione; ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοὶ. Matth. c. 11. v. 6. & σκανδαλισθήσονται ἐν σοὶ. Cap. 26. v. 33. & ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ. Cap. 13. v. 57. Eſſe autem Græcæ lingvæ nativas ac genuinas voces formulaſqe iſtas, havd ita de facili nobis eſt probaturus Pfochenius; qum apud avtorem probatum neminem fuerint hactenus deprehenſæ.

Sed ad aliam τῆς ἐν uſurpationem tranſimus. *uſitatiſſimum eſt apud Hebræos* (Pfochenium avdis ſect. 63.) *ut præpoſitio* ב *ponatur in ſignificatione per. Et hanc ſignificationem qoqe præpoſitio Græcorum* ἐν, *qæ Hebræorum* ב *reſpondet, in novo teſtamento obtinet.* Hebr. c. 1. v. 1. ἐν τοῖς προφήταις. *per prophetas*, & ἐν υἱῷ *per filium.* Johan. c. 3. v. 21. ἐν θεῷ *per Deum. Sed eodem ſignificatu uſus eſt*

illâ particulâ Xenophon lib. de polit. Athenienſ. dicens; ἅπι ἐν παντὶ τῷ βίῳ *qaſi per univerſam vitam. Et idem ibidem* οὐκ ἐν ἄλλοις πσιν, ἀλλ' ἐν τῷ δήμῳ. *non per alium aliqem, niſi per populum.*

Verum primò qæro à te, vir optime, an de Græcis poſſis dicere, qod de Hebræis protuliſti. *uſitatiſſimum apud hos*, perinde atqe apud illos, eſſe affirmaſti; & *res qoqe ipſa*, inqis, *liqido oſtendit.* At tu, cum hoc tibi probandum eſſet, duo tantùm exempla uſus iſtius apud avtorem Græcum adduxiſti; eaqe (ſi accuratiùs diſpiciantur) qæ ad id, qo de agitur, evincendum, parum valeana. Neqe enim illud ἅπτε ἐν παντὶ τῷ βίῳ *utpote* (non, qaſi) *per totam vitam*, ſimile qicqam habet cum illis, ἐν τοῖς περφήταις, & ἐν τῷ ὑῷ, qum in iſtis miniſterii ratio, in illo temporis ſpatium τῷ ἐν deſignetur. in alterius avrem loci verbis illis, Δεῖ ἀφικόμενον Ἀθήναζε δίκιω δοῦναι καὶ λαβεῖν, οὐκ ἐν ἄλλοις πσιν ἀλλ' ἐν τῷ δήμῳ; τὸ ἐν non neceſſario *per* ſignificat; ſed per *apud* reddi commodiſſimè poteſt. atqe ita vertit Leunclavius: *Athenas proficiſcendum, cauſſamqe agendam, non apud alios, qam apud populum.* Itaqe neqe à Pſochenio in hoc tmematio allata, πρὸς τὸ προκείμενον qicqam faciunt; neqe etiamſi facerent, τὸ ἀποφαινόμενον comprobarent.

CAPUT.

CAPUT. XIX.

Vocabula λύσφημα, *vitabantur priſcis.* βεβίωκε, βεβίωται. Fuit, Vixit, *pro defunctus eſt. Plutarchus a Cruſerio perperam redditus, à Campenſi haud integrè citatus.* τέθνηκε, *Apoc.16. 17. De Mileſiis Proverbium. Oratio in iſtis elliptica, quandoqe ſuppleta.* Non eſſe, *pro mortuum eſſe.* οὐκ ἔστ' εἶναι. *et* οὐκ εἶναι *Latinis*, Nullus ſum, *&* Nulla ſum. *Donati argutia ſupervacanea* οὐδείς ἐστι, & οὐδέν ἐστι, *Græcis, quod* Nihili eſt, *Latinis.* Non eſſe, *pro defunctum eſſe, Hebræorum potius quam Græcorum idiotiſmus: et ab illis Evangeliſtæ.*

CAſtigat ſuperſtitioſulos illos Epictetus diſſert. l. 3. c. 24. qi mortis mentionem facere, puta, Ἔνειον ἀποθανεῖν, *Fieri poteſt ut cras moriatur*, de amico filiove dicentem, μὴ λυσφήμων ἦ) exiſtimabant. Et veteres ſanè inceſſit, an inſedit, qaſi religio qædam, ut vocibus malè ominatis conſultò abſtinerent. Itaqe de defuncto qopiam ubi verba fieri contigerat, *vixit*, avt, *fuit* inqiebant. Sic Tibull. l. 3. eleg. 5.

Sev erimus, ſev nos fata fuiſſe volent.

Plavtus *Trucul.* 1.2.

Ita pene tibi fuit Phroneſium. ——

Alluſit eô & Leno apud eundem Pſeud. 1.3.

Mortuus eſt qi fuit, qi eſt, vivus eſt.

Idemqe *Perſ.* 4.4.

Omne ego pro nihilo eſſe ducto, qod fuit, qando fuit.

Tanqam hominem, qando animam efflavit, qum eum qæras qi fuit

Et mox —— *qid illum memorem, qi fuit?*

Sed &, *vixit*, pari notione rationeqe dixere. Itaqe qod ille apud Plavtum *Capt.*3.3.

Nunc illud eſt, cum me fuiſſe, qam eſſe, nimiò mavelim.

Alter apud eundem *Bacch.* 1. 2.

Vixisse nimiò satius est jam qam vivere.

Idem Plevd. 1.3.

Illicò vixit amator, ubi lenoni placet.

ubi Acidalius, pro *placet*, *ne placet*, mavult. Seneca *Epist.* 12. *Pacuvius, qi Syriamusu suam fecit, cum vino & illis funereis epulis sibi parentaverat, sic in cubiculum ferebatur à cænâ, ut inter plavsus exoletorum, hoc ad Symphoniam caneretur,* Βεβίωκε, βεβίωκε. *nullo non se die extulit. Hoc qod ille ex malâ conscientiâ faciebat, nos ex bonâ faciamus, & in somnum ituri, læti hilaresqe dicamus,*

Vixi, & qem dederat cursum fortuna, peregi.

qod Dido Virgiliana, *Æneid.* l.4. Et mox: *Qisqis dixit,* Vixi, *qotidiè ad lucrum surgit.* Cicero *ad Attic.* l. 12. Ep. 2. *Homini non recta, sed voluptaria qærenti, nonne* βεβίωται? hoc est, qod Apostolus ad Tim. ep. 1.c.5.v.6. ἡ σπαταλῶσα, ζῶσα τέθνηκε. *Qæ lascivia se dat, etiam superstes adhuc mortua est.* Idem alibi de se; *Sed mihi qidem* βεβίωται. Et de Catilinæ in conjuratione consortibus supplicio ultimo jam sublatis, *Vixerunt*: pro eo qod est, extincti sunt, qia *occisos* dicere odiosius videri poterat. qod narrans *in Ciceron.* Plutarchus, qi ἔζησαν reddidit, ὅτω δέ, inqit, Ῥωμαίων οἱ δυσφημεῖν μὴ βελόμενοι, τὸ τεθνάναι σημαίνουσιν. nec tamen fideliter satis vertit ista Cruserius, *Ita Romani vitantes verbi atrocitatem interfectos significant esse.* qum de *mortuis* simpliciter usurpatum avtor ajat, verbiqe omen illos potius qam atrocitatem usurpatione eâ defugisse. Sed nec integrè lavdat doctiss. Dalechampius ad Plin. l. 28. c.2. ubi sic refert, μὴ βελόμενοι δυσφημεῖν, ἐξιέναι λέγουσιν τὸ τεθνάναι. codicem utiqe vir eruditus consulere neglexit. qod monere visum, ne σφάλμα μνημονικὸν hos cuiqam fravdi sit. Εὐφημίας ejusdem rationem habuerunt, cum defunctos μακαείτας, *beatos, felices* appellabant; & *beatum esse*, avt *benè habere* pro *defunctum esse* usurpabant. Plutarch. ad Appollon. Καλὰς ἐλπίδας ἔχειν σε δεῖ περὶ τοῦ μακαείτου υἱώς σου, ὅτι τάχιστα συγκατοικισθησεῖς αὐτοῖς. *Spes de filio tuo defuncto bonas habere te par est, qum horum in censum adscitus eum illis una futurus sit.* Julianus ad Hermogenem, à Budæo lavdatus; Ἐκεῖνῳ μὲν δὴ, ἐπειδὴ μακαείτης ἐγένετο, κοφὴ γῆ. *At illi, qum vita functus sit, terra levis esto,* Synes. Epist. 36. Ἑκκαιδεκάτῃ μετὰς Ἄθυρ, ὁ μακαείτης Καφισιῶν, αὐτὸ τοῦτο ἐγένετο. *Mensis Athur die undecimo, Castricius hoc ipsum, qod dici solet, beatus factus* (hoc est, feliciter defunctus) est.

est. Flaccus serm. l. 1. sat. 9. ——— *haud mihi quisquam.* (cognatorum scil. superstes) *Omnes composui. felices. nunc ego resto.* Ammianus l. 25. de Juliano: *Anatolium quæsivit, quem cum beatum esse Sallustius respondisset, intellexit occisum.* qo forsan respexisse potuit & Persius, ubi de defuncto sat. 3. v. 10.

——— *tandemque beatulus alto compositus lecto.* ———

Cæterum superiores illas formulas accedunt propius Maroniana illa, Æneid. 2.

Venit summa dies: ———

——— *fuimus Troes, fuit Ilium & ingens*

Gloria Teucrorum. ———

Et l. 11. ——— *potuit qæ plurima virtus*

Esse, fuit. ——— Et Catullianum illud de Phaselo, Epigr. 4.

Sed hæc prius fuere. ———

qibus geminum esse observat D. Beza Apocalypticum illud c. 16. v. 17. Γέγονε. *Fuit.* Babylon scil. qæ est loci illius mens genuina. Nec non παροιμιῶδες illud,

Ἤδαι ποθ' ἦσαν ἄλκιμοι Μιλήσιοι.

Fuere quondam strenui Milesii.

Qod tractum censet Ang. Politianus *miscel.* c. 88. à senario illo, qo de se canere soliti senes Spartani,

Ἄμμες ποθ' ἦμες ἄλκιμοι νεανίαι.

Lavdat Plutarchus *in institut. Lacon.* et in tract. *de lavde sui.* Proverbium illud usurparunt, Anacreon, teste Zenobio, & Aristophanis Scholiaste, Aristophanes in Pluto 4. 4. Synesius Epist. 81. Polemon item Dionysium Sophistam perstringendo, referente, *in vitis Sophist.* l. 1. Philostrato, sed aliter pavlo efferens, verbo nempe ad emphasin majorem iterato,

Ἦσαν ποτ', ἦσαν ἄλκιμοι Μιλήσιοι.

originem illi tribuunt havd unam; de qo videri possunt Zenobius, Apostolius, Scholiastes Aristoph. ex Aristotele Athenæus, l. 12. & ex Athenæo Evstathius ad *Iliad.* ω. usurpari rectè monet Svidas, ἐπὶ τῶν ποτὲ ἀκμασάντων, νῦν δὲ ἀδυνάτων ὄντων, *de eis, qi olim vigverunt, nunc avtem imbelles facti sunt.* Itaqe in formulis istis, qod *fuisse* aliqando affirmatur, id jam adesse, avt existere amplius, tacitè negatur. Itaqe rectè Servius ad illud Maronis ex Æn. l. 11. *fuit.* i.e. *exhavsta & consumpta est.* Proinde pleniùs Aristophanes in *vespis*, allusione ad paræmiam illam factâ, senibus illudens,

Ὦ πάλαι ποθ' ὄντες ἡμεῖς ἄλκιμοι μὴν ἐν χορεῖς,
Ἄλκιμοι δ' ἐν μάχαισιν·
Πείν ποθ' ἦν, πεὶν ταῦτα· νῦν δ'
Οἴχεται γε. ——

Strenui ô qi qondam eramus in ſaltationibus,
Strenuiqe in prœliis.
Olim erant, olim iſta, ſed Nunc abiere. ——

Evripides itidem, qi in *Medeâ* ἐλλειπτικῶς,

Εὐδαιμονεῖσθαι τὰ πάλαιον ὄλβιοι.

Olim fuere fortunati Erechthidæ.

In *Hecubâ* idem explicatius,

Κἀγὼ γὰρ ἦμπολ, ἀλλὰ νῦν οὐκ εἰμ' ἔτι

Olim fui qoqe ipſa, jam non ſum amplius.

Et in *Troad.*

Πείν ποθ' ἥμην·
Βέβακεν ὄλβος· βέβακε Τροία.

Qondam eramus:
Felicitas abiit; abiit Troja.

Et Naſo, *triſt.* l. 5. *eleg.* 8.

Nos qoqe floruimus: ſed flos fuit ille caducus.

Qemadmodum avtem *fuiſſe* pro *vixiſſe*, dicebant, qoſqe vel *fuiſſe*, vel *vixiſſe* dicebant, hos volebant jam non ampliùs ſupereſſe: ita *non eſſe* qandoqe pro *mortuum eſſe* uſurpabant. de qâ formulâ ſic Pfocheníus Sect. 37. Matth. c. 2. v. 18. ὅτι οὐκ εἰσί. Syrus ולא איתיהון *qoniam non ſunt. ſubavdi, in Vivis. videtur avtem*, inqit, *Evangeliſta expreſſiſſe Hebræum* אינם *vide* Gen. c. 37. v. 30. הילד אינם LXX τὸ παιδάριον οὐκ ἔστιν.

Certe qi expreſſiſſe negaverit, qod Jeremiæ c. 31. v. 15. dictum eſt כי איננו oculos ſponte clavſiſſe hunc, pronunciaveris fidenter. Sed & cur Syrum potius interpretem, qam vatem citat Hebræum, cujus verba lavdat Evangeliſta?

Verum non eſt tantùm, inqit, *Hebrai ſermonis hic idotiſmus. Eodem enim modo loqi amat Evripides, in Hipplyto coronat.*

—— ἀπαλλάχθω δόμων
Βίου θανόντα· χαίρετ'· οὐκ ἔτ' εἰμὶ ἐγώ.
—— *diſcedam ex hâc vitâ*
Moriens; valete: non vivo ego amplius.

Ibid.

Ibid. Ἱππόλυτος οὐκ ἔτ' ἐστίν.

Hippolytus non amplius supereſt.

Et *in Alceſt.*

Τέκνα, τεκνʼ, οὐκ ἔτʼ ἄλλʼ,
οὐκ ἔτʼ ἄλλʼ ὑμᾶς σφὼν ἔστιν.

O liberi, liberi, non amplius jam,
Non amplius veſtra mater ſupereſt.

Et *in Supplic.* ——— οὐκ ἔτ' ἔισί σοι, μᾶτερ, τέκνα.

Non amplius tibi, mater, ſuperſtites ſunt liberi.

Ariſtophanes etiam *Plut.* act. 1. ſc. 2.

——— οὐκ ἔτ' εἰμὶ ἐγώ.

nulla ſum amplius. h. e. intermorior. Qibus in Pfochenii gratiam adjiciam ſenarium illum Ariſtophani in Ranis uſurpatum, ſed ex Evripidis *Oeneo* mutuatum, in qo etiam οἱ ὄντες *ſuperſtites:*

οἱ μὲν γὰρ οὐκ ἔτ' εἰσίν. οἱ δ' ὄντες κακοί.

Amplius enim iſti non ſunt: at qi ſunt mali.

Poſſem qidem jure præſcribere, formulam Evangelicam, & qæ in iſtis uſurpatur, havd per omnia pariare; cum particula ἔτι, qod in his omnibus adjicitur, apud Evangeliſtam, ſicut & in Hebræis illis, nulla exiſtat. Sed Pfochenio potiùs hic ſuppetias feram, & ex Thucydide exempla dabo, in qibus qum particula illa non compareat, cum phraſi Evangelicâ gemina facient. Apud hunc ergo l. 2. Pericles in orat. funebri; τῷ οὐκ ὄντων λήθη οἱ ἐπιόμενοι ποιν ἔσονται. *futura ſoboles qibuſdam oblivionem inducet eorum qi non ſunt.* h. e. qi defuncti ſunt. Et paulo poſt. ὁ γὰρ οὐκ ὄντα ἅπας εἴωθεν ἐπαινεῖν. *Eum qi non eſt*, i. e. mortuum, *laudare qiſqe ſolet.* Ubi Schol. τῷ οὐκ ὄντων, τῷ τεθνηκότων. & ὁ οὐκ ὄντα, ὁ τεθνηκότα. Sed nec Latini a formulâ iſtâ abhorrent. Cicer. *ad Attic.* l. 12. ep. 19. *Longum illud tempus, qum non ero, magis me movet, qam hoc exiguum, qod mihi tamen nimiùm longum videtur.* Cui affine eſt & illud Comicum, *Nullus ſum.* &, *Nulla ſum.* Plavt. *Mercat.* 1. 2. *Perii, nullus ſum.*

Et mox. *Veh mihi miſero, nullus ſum.*

Et act. 2. ſc. 3. ——— *nullus ſum, occidi.*

Terent. *Evnuch.* 5. 7. *Nullus ſum.*

Et *Hecyr.* 4. 1. *Perii, miſera; nulla ſum.*

Ad qem Donatus; *Plus eſt nullum eſſe, qam periiſſe. nam qi periit, vel corpus habet reliqum: qi verò nullus eſt, ita eſt acſi natus non ſit.* Argutè nimis. Ut enim nihil dicam, eos qi morte nos in eâdem con-

ditione conſtitui, ſtatuebant, in qâ eramus, anteqam in lucem prodiremus, (in qibus eſt & Seneca, qod ex ad *Lucilium* ſuum *epiſt.* 54. liqet) corpus tamen à morte reliqum nevtiqam negaſſe: nec avt ille, cum ibi diceret, *Mors eſt, non eſſe*; avt alii qivis, cum vel *nullus ſum*, vel, *non ſum amplius*, dicebant, in nihilum plane redigi ſe eis vocibus volebant.

Cæterum, ut lingarum rationes varias iſtic qoqe obſervemus, nec Græci hâc mente, ſed aliâ prorſus qam Latini, *Nullus ſum*, & *nullus eſt.* οὐδεὶς εἰμὶ, & οὐδείς ἐστι, dicunt, pro eo utiqe qod hi, *nihili ſum*, &, *nihili eſt*, dicerent. nec tam familiare Latinis eſt in ſenſu illo, *Non ſum*, avt *Non eſt*; qam, *nullus ſum*, &, *nullus eſt*: Nec tam freqens deniqe avt familiare eſt, vel Græcis, vel Latinis, ſoluti præſertim ſermonis ſcriptoribus, *non eſſe*, pro defunctum eſſe, qam eſt Hebræis, apud qos nihil ferè crebriùs occurrit. Geneſ. c. 5. v. 24. & c. 42. v. 13, 32, 36. bis. Job. c. 7. v. 8, 21. & c. 24. v. 25. & c. 27. v. 19. Hymn. 37. v. 10. 36. & 39. v. 14. & 59. v. 13. & 103. v. 16. Prov. c. 12. v. 17. Jer. c. 42. v. 10. Thren. c. 4. v. 29. Ezech. c. 26. v. 21. & c. 27. v. 36. & c. 28. v. 19. ut horum potiùs qam illorum idiotiſmus meritò dici debeat. Nec ab exteris illis, ſed à ſacræ paginæ interpretibus ſumpſit Evangeliſta; & ab Hebræis utriqe qorum verba ipſa vel vertunt vel lavdant.

CAPUT.

CAPUT. XX.

Πεινᾶν καὶ διψᾶν τὴν δικαιοσύνην, *qid ſit Matth. 5. 6. Lucas cum Matthæo conciliatus, Paupertas, & eſuries, non ſimpliciter beatudinis cauſſæ procreantes; ſed ejuſdem non neceſſariò privativæ. Artemidorus à Pfochenio fruſtra arceſſitus.* Δίψιον Ἄρχυ. πεινᾶν καὶ διψᾶν δικαιοσύνην; διψῆσαι ὕδατος διψῆσαι θεοῦ, & πεῖς θεὸν, *meri ſunt Hebraiſmi. Svidæ lacuna ſupplenda.* πεινᾶν καὶ διψᾶν, *ut Latinum* deſiderare, *tam* carere, *ſive* egere, *quam* cupere *&* appetere. Fontes ſitiunt. *Proverb. Lux hinc verbis Domini Ioan. 4. 14. & 6. 35.*

Matth. c. 5. v. 6. Μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην. *Beati qi eſuriunt & ſitiunt juſtitiam.* h. e. inqit, Pfochenius. Sect. 64. μακάριες τοὺς τετραχισμένους, οἷς τῆσι μέγιστον τῆς δικαιοσύνης πόθον τε καὶ ἔρωτα ἐντέτηκεν. *qi maximo juſtitiæ tanguntur amore & deſiderio. ponitur nimirum ſitire pro valdè deſiderare. Idem hoc Artemidorus notat, dicens;* τὸ μὲν γὰρ διψᾶν, οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ ἐπιθυμεῖν. *Loquuntur autem ita Hebræi. Pſal. 42. v. 3.* צמאה נפשי לאלהים LXX. ἐδίψησεν ἡ ψυχή μου πρὸς τὸν θεόν. *Sitiens eſt anima mea Dei. Loquuntur ita etiam Græci; & Lucianus in Dialogo* Ἔρωτες. καὶ μοι σφόδρα διψῶντι τοιαύτης ἀνέσεως. *Et mihi valdè ſitienti ejuſmodi relaxationem. Et Cicero pro Planc. Sitientem me virtutis tuæ deſeruiſti.* Hæc ille. Qibus adjicere poterat Cyri dictum illud memorabile, qo animi liberalis & munifici affectum egregiè depinxit Xenophon *inſtitutionis* ſuæ l. 4. extremo. Ἀλλ' ἔγωγε καὶ δίδωμι, καὶ χάριν οἶμαί σοι πλείω ἔχειν, ὅτι ἤτησας, ἢ σὺ ἐμοὶ, ὅτι λαμβάνεις. ὥστε ἐγὼ ὑμῖν διπλῶ χαρίζεσθαι. *Ego verò do tibi iſtud: majoremqe me tibi gratiam*

debere autumo, qod petieris, quam te mihi, qod acceperis. adeò ego vobis sitio gratificari. Et Ciceronis illud de Orat. l. 3. *Pavllum, sitiens istarum artium, de qibus loqor, gustavi.* qod imitatus Gellius l. 12. c. 2. *hominem avarum, & avidum, & pecuniæ sitientem.* pro eo pod l. 3. c. 1. *pecuniæ* nunc *cupidum*, nunc *cupientem* dixerat.

Verum primò, de sensu loci illius in Evangelio ambigi non immeritò potest. Siqidem etsi cum veteres, tum & recentiores pleriqe in eâ, qæ hîc ponitur, mente sumant; non desunt tamen, (qod Mart. Chemnitius monuit, harmon Evang. c. 51. Et ex eodem Guil. Perkinsus noster, de serm. Dom. in. monte.) qi interpretentur, vel *de iis, qi cum magno animi dolore vident, refrigescente charitate, abundare iniqitatem, ac ex vero meroqe zelo optant & qærunt justitiam, sev emendationem: vel* (qod magis probabile videtur) *de piis, qi in hoc mundo jus suum contra improborum calumnias & violentiam obtinere non possunt, sed coguntur esurire & sitire justitiam.* Certè Lucas c. 6. v. 21. de esurie loqitur corporeâ; οἱ νῦν πεινῶντες, *qi nunc esuritis*, esurie laboratis. possuntqe duorum Evangelistarum verba hoc modo commodissimè committi: ut utrumqe dixerit Christus, *Beati estis, qi, dum istic oppressi, esurire cogimini, justitiam vobis fieri adversus eos, qi vos opprimunt, frustra esuritis & sititis: futurum est enim ut & satiemini, & jus vestrum, qod tam anxiè, sed incassum, nunc qæritis, ad satisfactionem plenissimam obtineatis.* scopumqe Christi in præcedentibus esse, oppressos consolari, observat etiam Vict. Strigelius. Sic in prioribus, qos *pavperes Spiritu*, i. e. humiles, dixit Matthæus; *pavperes* simpliciter Lucas dixit. q. d. *Beati estis pavperes mundo, qi & Spiritu pavperes simul.* i. e. *humiles, estis:* vel, *modò spiritu qoqe pavperes*, i. e. *humiles, sitis.* neqe enim paypertati assidet semper humilitas. Scite Bernardus: *multi humiliantur, nec sunt humiles.* Ita pavpertas, & esuries non hîc considerantur, tanqam cavssæ beatudinis, sed tanqam impedimenta ejusdem, qæ videantur, nec existant tamen. sensusqe salvatoris est, *Beati vos pavperes, & esurientes; non qod, sitis, sed qamvis sitis tales.* atqe hæc obiter de sensu loci, & historiæ Evangelicæ consensu.

Deniqe Artemidori verba qod attinet, qæ è Stephani thesavro mutuatus videtur Pfochenius; aliud plane sonant qam ipse censet: qod & avtore consulto facile animadvertisset. Sunt ex Scriptoris illius ὀνειροκριτικῶν l. 1. c. 68. qo loco non refert is, qid τὸ διψᾶν verbum

bum significet, avt qomodo vocabulum hoc usurpetur: sed qid ipsum *sitire* sit. ait enim, *sitientem in somnis bibere, favstæ indicationis* esse. *sitire verò, nec reperire qî sitim sedes, infavstæ*; nec pro voto ac cupiditate res succeſſuras significare. qia nempe *sitis cupiditas est*, & τὸ διψᾶν ἐπιθυμεῖν. atqi his verbis non magis indicatur metaphoricus vocabuli istius usus, qam Aristotelicis illis *de animâ* l. 2. c. 3. πεῖνα δὲ καὶ δίψα ἐπιθυμία, καὶ ἡ μὲν πεῖνα, ξηρῶ καὶ θερμῶ. ἡ δὲ δίψα, ὑγρῶ καὶ ψυχρῶ. avt Platonicis illis *polit. l.* 4. ἐπιθυμιῶν τὶ φήσομεν εἶναι ἕιδος, καὶ ἐναργεςάτας αὐτῶν τούτων, ἥν τε δίψαν καλοῦμεν, καὶ τὴ πεῖναν. qibus illi verbis rerum ipsarum naturam, non usum vocabulorum definiunt. poterat illud potius Hesychii adduxisse, Διψᾶν, τὸ ἐπιθυμεῖν. unde Aristarchus voluerit δίψιον Ἄρηος Homero dictum, non qasi ἄυδρον, qod Hesiodo dicitur, sed qasi ἐπιθύμητον.

Deniqe ut detur τὸ πεινᾶν καὶ τὸ διψᾶν pro ἐπιθυμεῖν σφόδρα non esse Hebraicæ lingvæ peculiaria; (qod an qisqam dixerit, mihi planè incompertum est.) sed Græcis etiam Latinisqe avtoribus usitata. at formula illa πεινᾶν καὶ διψᾶν τὴν δικαιοσύνην, pro *justitiam* (qoqo modo sumas) *Esurire & sitire*; eaqe itidem, qæ ex LXX adducitur, διψῆσαι τὸν θεὸν, & πεῖς τὸν θεὸν. Hymn. 42. v. 2. & 63. v2. pro *Deum sitire*. Et illa insuper Exod. c. 17. v. 3. διψῆσαι ὕδατι, pro *aqam sitire*; qibus illi συντάξεσι τὸ ל Hebraicum exprimere voluerunt; sunt ab usu Græcorum planè alienæ. qi θεὸν, ὕδατος, καὶ δικαιοσύνης πεινῆσαι καὶ διψῆσαι dicerent, qo modo & ἐπιθυμῆσαι & ὀρέγεσθαι; Sic enim Homerus Odyss. ν. v. 137. Σίτου δ' ἔχεν φῶτ πεινήμενον, *cibum amplius esurire*, sive, *desiderare*, *se negabat*. Pindarus *Nem.* 3. Διψῶ δὲ θεάνος, ἄλλο μὲν ἄλλου i. e. ut Schol. Ἐπιθυμεῖ ἄλλο μὲν ἄλλου θεάματος. recte. subjungit enim, ἀεθλονικία δὲ μάλις' ἀοιδὰν φιλεῖ. ut διψῆν idem sit, qod φιλεῖν. nam appetimus, qæ diligimus. Aristot. *de cæl.* l. 2. c. 12. διὰ τὸ φιλοσοφίας διψῆν. *eo qod philosophiam sitiat*, vel, *philosophiæ sitiens sit*. Xenoph. in *Sympos.* Ἀιδάνομαι δὲ καὶ πολλοὺς πλοὺς, οἵ ὅπως ἄν πείνωσι χρημάτων, ὥστε ποιῆσι, πολὺ δεινότερα τῆς ἀπορωτάτων. h. e. *qi esurient pecunias*. Plato *polit.* l. 8. de civitate Democratica, πόλις ἐλευθερείας διψήσασα, *libertatem sitiens*, i. e. avidè expetens, *civitas*. *Plut. de irac. coerc.* Τρόφῆ μὲν ὁ πεινῶν χρῆται φύσιν· πιμελείᾳ δὲ, ὁ μὴ πεινῶν, οὐδὲ διψῶν αὐτῆς. *Alimento qidem esuriens naturaliter utitur; supplicijs verò, qi illud nec esurit, nec sitit*. Clem. *Pædag.* l. 2. c. 10. διψῶσα τόκου ἡ ὑστέρα παιδοποιίας ὀρέγεται τὸ σπέρμ. *generationis sitiens*, sive *appe-*

tens, uterus, ſemen admittit. Demoſthenes apud Svidam. διψῶ τῆς κοιλίας *cicutam ſitio, ἀντὶ τοῦ ἐπιθυμῶ cupio, appeto.* nam qod Svidas idem, Διψῶ, ἀντὶ παντὸς τοῦ ἐπιθυμῶ. reſpexit, puto, & adjecerat, qod jam intercidit, locum illum ex verſione Græcâ Hymn. 63, v. 2. ἐδίψησέ σε ἡ ψυχή μου, *ſitivit te anima mea.* hujus enim avt gemini alicujus loci, interpretamentum ſunt, qæ in Svidæ codicibus ſtatim artexuntur. qale & διψῶ τοὺς λόγους. qod ex avtore in nominato affert Favorinus.

Verum obiter hîc alia notanda verborum πεινᾶν καὶ διψᾶν ſignificatio. qemadmodum enim Latinis verbum *deſiderare*, tam *carere*, ſive *egere* re aliqâ, qam & *cupere*, ſive *appetere* ſignificat; ſic & πεινᾶν Græcis. Apud Xenophontem *inſtitut.* l. 7. de Hyrcanis Cyro Artabazus: πρῶτοι ἡμῖν φίλοι ἐγένοντο, καὶ μάλα πεινῶσι συμμάχων. *Hi primi nobis amici facti ſunt, cum auxiliarium valde eſuriremus.* h. e. auxiliarium penuriâ multum laboraremus. Et eſt ſane phraſis κομιδῇ τότε καὶ ἐμφανῶς τότε. q. d. *tantâ auxiliarium laborabamus penuriâ; ut qemadmodum eſurientibus qicqid ſe offert gratum eſt; ita qorumcunqe opem, atqe amicitiam oblatam amplecti, & beneficii loco habere, prompti admodum eſſemus.* Græciſmum hunc imitatus eſt Apuleius lib. *de Deo Socratis*; ubi de divite imperito, *In ſuis divitiis inops, egens, pavper, veræ beatitudinis, id eſt, ſecundæ vitæ & prudentiæ fortunatiſſimæ, eſurit & ſitit.* ubi *eſuries* et *ſitis*, non *deſiderium* & *appetitum*; neqe enim boni veri is in iſtis eſt; ſed *inopiam* & *egeſtatem* deſignant. Nec aliud ſonat παθημωδῶσι illud à Cicerone uſurpatum ad Q. Fratrem l. 3. ep. 1. *Ipſi fontes jam ſitiunt.* h. e. aqæ penuriâ laborant, aqâ deſtituuntur planè. Sed nec aliter accipiendum, qod Dominus Capernaitis, Joan. c. 6. v. 35. ὁ ἐρχόμενος πρὸς μὲ, οὐ μὴ πεινάσῃ· καὶ ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, οὐ μὴ διψήσει πώποτε. *Qi accedit ad me, nevtiqam eſuriet: Et qi confidit mihi, nevtiqam ſitiet unqam.* neqe enim ſimpliciter ſumi poteſt, omnem deinceps pabuli cæleſtis ſublatum iri appetitum. ſiqidem ſitiebat Deum, & qi eum acceſſerat, eidemqe fidebat, vates, Hymn. 42 v. 2. & 62. v. 1. Veriſſimumqe eſt, qod ſub ſapientiæ perſonâ Sirachides c. 24. v. 24. οἱ ἐσθίοντές με, ἔτι πεινάσουσιν· καὶ οἱ πίνοντες, ἔτι διψήσουσιν. *Qi me comederint, eſurient amplius: & qi biberint, amplius ſitient.* Sed hoc velle videtur, nunqam fore, ut ad boni veri inopiam ac indigentiam denuò redigantur. qo ſenſu ſumendum & qod mulieri Samaritícæ idem Evangelii ejuſdem c. 4. v. 14. ὃς δ' ἂν πίῃ ἐκ τοῦ ὕδατος, ὃ

ἐγὼ

ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐκ διψήσει εἰς τὸν αἰῶνα. *qiſquis ex aquâ illâ, quam ego ei daturus ſum, biberit, nequaquam ſitiet in æternum.* h. e. nunquam penuriâ aut inopiâ aquæ cæleſtis laborabit deinceps. cujus ratio ſubjungitur: quia *aqua* utique, *quam illi dedero, fiet intra ipſum* πηγὴ ὕδατος ἁλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον, *fons aquæ ſcaturientis ad vitam æternam.* intra ſe fontem cum perennem habeat, nunquam deerit, quod vitæ ſpirituali ſuſtentande animæque reficiendæ ſufficiat. ejuſmodi eſt enim *aqua* iſta, quæ *reficiat nec deficiat* unqam, ut ſcitè Beda.

CAPUT. XXI.

Participia paſſiva pro adjectivis in bilis *Hebræis uſitatiſſima, teſte Pfochenio. Ne ſit tamen* Hebraiſmus, *ſed Græcorum ac Latinorum quoque idiotiſmus, loca duo proferuntur, ex Homero alterum, alterum ex Virgilio. Homeri loco locus iſtic nullus. Homerus ratione non unâ à Pfochenio depravatus; perperam habitus, perperam redditus. Hebræis uſus ille ideò frequentior, quia verbalium ejuſmodi penuriâ laborant.*

Sect. 67. *Nihil eſt*, inqit, *uſitatius apud Hebræos, quam quod participia paſſiva Niphal, ponantur pro nominibus in bilis. ut Prov.* c. 21. v. 20. אוצר נחמד LXX. θησαυρὸς ἐπιθυμητὸς *theſaurus deſiderabilis, &c. Sic Gal.* c. 2. v. 11. ὅτι κατεγνωσμένος ἦν. *quod eſſet condemnatus. h. e. condemnabilis. Sed ſic dicit Homer.* Il. α. v. 388.

ἠπείλησεν μῦθον, ὃ δὴ τετελεσμένον ἔστι.

Minatus eſt verbum, quod jam perficibile eſt.

Et ſic loquuntur etiam Latini. Virgil. Æneid. l. 8.

——— *pictis conſpectus in armis.*

Prævaricari poterat videri hîc Pfochenius, niſi tam obſtinatè cavſam, qam conſultò ſuſcepit, ad finem uſque proſeqeretur. *Nihil eſt*, inqit, *uſitatius apud Hebræos. Sed & Homerus*, Poeta ſcil. aliquandò

dò *sic locutus est. Et sic Latini qoqe loquntur.* Nam *Virgilius* Poeta & ipse, semel sic locutus adducitur. An Hebræorum idiotismus esse negabitur, qo nihil apud Hebræos est usitatius? Græcorum, avt Latinorum esse censebitur, cujus ex omnibus utriusqe lingvæ, qi sermone communi scripsere, avtoribus, ne unum qidem exemplum producitur? unum tantùm in alterutrâ, ex ejusmodi scriptoribus, qi præter usum communem, metri ratione etiam sæpenumerò id exigente, sibi multa concedunt? Verum qid si è Græco scriptore illo nihil qicqam, qod huc faciat, allatum sit? an non tota hæc periocha Pfochenio jure merito inducenda fuerit? reverâ ita planè se res habet. Mitto, qod τετελεσμένον, pro τετελεσμένῳ posuit; qod comma post μῦθον collocavit, cum colon forsan debuerit; qod ὃ verterit, *qod*; unde, cum relativum esse existimaret, factum videtur, ut τέλεσμένον pro τελεσμένῳ posuerit. qanqam neqe id necesse fuerat, etiamsi relativi vim, ὃ pro ὃς, qod Evstathius censuisse videtur, istic haberet. certè τελεσμένῳ hoc loco non est *perficibilis*, sed *perfectus, completus*, in actum & exitum deductus. ita Evstathius, ὃ δὴ τελεσμένῳ ὅτι, ἤγεν, ὃς δὴ τετέλεσται. Vertendum itaqe. *Sermonem comminatorium emisit: is avtem jam executioni datus est.* vel etiam, *rem minatus est; qæ jam etiam est confecta.* Erat reverâ, cum id proloqeretur Achilles. Deniqe cum nihil usitatius esse apud Hebræos agnoscat; nec adeò vel Græcis vel Latinis etiam sit familiare, illorum potius (opinor) qam horum idiotismus habebitur; ad qem adigit etiam necessitas qædam, qia verbalium ejusmodi laborant illi inopiâ, qæ copiosissima istis suppetunt.

CAPUT.

CAPUT. XXII.

Avtoribus ea affingere Pfochenium, qæ nulli dixerint, ſuſpitio. Ἐν ἀρχῇ, *Ioan.* I. 1. *Moſis verba prima alludere, Hejnſius.* Ἐν ἀρχῇ, *pro* in exordio operis, *Græcis dici ex Luciano, oſtendit Pfochenius. ecqid ad rhombum?* Τὸ ζητεῖν, *pro* ſtudere, ſtudioſe qærere, בקש *Hebr. reſpondere monet Beza. Græcis ſic qoqe uſurpari Pfochenius oſtendit. qod ille non negat. Evangeliſtæ ab his, an ab illis habuiſſe probabile?* τὸ θεωρεῖν, *pro* videre *in N. T. tantum qi opinantur uſurpari, falli pronunciat Pfochenius, LXX interpretes accerſit. abſqe his Iſocratem ſolum, ejus verba aliud potius inſinuant.* ὅπ *pro* ὅπως, qare; qomodo. כי *Hebr. uſurpari pariter, Beza. Hebraiſmum eſſe negat Pfochenius, allato Homeri loco, qem Beza ipſe citaverat.* ὅπ *eo loci,* unde, *potius, qam* qare. *locus aptior à de Dieu allatus.* Ἀλλὰ, *pro* εἰ μὴ niſi. *Græcis priſcis in uſu fuiſſe, qô probet Pfochenius, Herodianum ſolum advocat, ævi inferioris Scriptorem. & fruſtra advocat, qia non neceſſariò ſic explicandus. Poetæ locus ex Plutarcho geminus; mendo liberatus.*

COnſultiſſime egiſſet Pfochenius, ſi ad avtorum, qorum placita notat, loca digitum intendiſſet; qo calumniæ vel notam, vel ſuſpicionem ſaltem, defugeret; cui culpæ, vereor, ne affinis qandoqe fuerit. Neqe enim ſeqitur, ut ſiqis formulâ hâc vel illâ, avt phraſin aliqam Hebraicam æmulatum ſcriptorem, avt Hebræi ſcriptoris locum aliqem reſpexiſſe vel expreſſiſſe, dixerit: ideò dictionem illam, qæcunqe ea fuerit, pro mero Hebraiſmo ſtatim habuerit. Ejuſmodi avtem pronunciata, arripuiſſe

ſæpiùs videtur Pfochenius, unde palum erigeret, ad qem ſeſe exerceret, & vires ſuas experiretur; lectionis ſaltem variæ ſpecimem aliqod exhiberet. Ex hoc genere videri poteſt, qod ſect. 68. habet ex Joannis c. 1. v. 1. ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος. *In principio erat ſermo.* qod idem rurſus v. 2. et Act. c. 11 v. 15. *Sed eſtne*, inqit, *hæc phraſis Græca? non videtur; ſed Græcienſis, ſed Græcanica. namqe exprimit Hebræum* בראשית *Geneſ.* c. 1. v. 1. *ubi LXX* ἐν ἀρχῇ. Sed *numqid & Lucianus Græcienſis fuit, & vix Græcè ſcripſit? Sic certè ille loqitur, in* μακροβίοις. tum prolixam ſatis ex opere Lucianeo illo periocham attexit, in qâ de Ariſtobulo verba noviſſima ſic habent, ὡς αὐτὸς ἐν ἀρχῇ πραγματείας λέγει. At verò qis tandem, ὦ φιλότης, negavit, ἐν ἀρχῇ, pro *in exordio*, ſeu *in initio* Græcè dici? Hejnſius reverâ in *exercit ſacr.* c. 3. de Evangeliſtæ verbis illis agens, *Svaviſſima*, inqit, *haud dubio eſt parodia, e Geneſeos initio deſumta*; Et mox; *Venuſtiſſima eſt alluſio.* Sed qid hoc, avt ejuſmodi qippiam, ad id, qod de *phraſi, non Græcâ ſed Græcienſi, ſed Græcanicâ*, ludendo illudit nobis Pfochenius? multum itaqe hîc pulveris incaſſum excitatur, ubi nullus antogoniſta eſt, qîcum manus conſerantur.

Eodem referas licet, qod ſect. 66. habetur. Qum enim Beza ad Marc. c. 12. v 12. ad notaſſet, τὸ ζητεῖν, pro eo qod Latini dicunt *ſtudere, affectare, ſtudioſè qærere, poſitum, verbo* בקש *Hebræorum reſpondere.* Pfochenius, qô probet, qod nemo, qod ſciam, Beza certè nullus, negavit; e Græcis ſcriptoribus loca varia producit, qibus τὸ ζητεῖν eodem ſenſu uſurpatum reperitur. Lavdo diligentiam; induſtriam amplector; qiâ ex ſcriptis profanis ſacra illuſtrantur. Verum nihil hoc ad illud qod Beza affirmat. nec à Græcorum potius, Matthæum, qi Syriacæ lingvæ magis aſſveverat, qam ab Hebræorum ſermone, τὸ ζητεῖν uſum iſtum havſiſſe, veroſimile videtur.

Qin & Sect. 69. *Qicunqe*, inqit, *in ſolo N. T. arbitratur* τὸ θεωρεῖν *ſignificationem habere videndi, maximè fallitur. namqe in eodem ſignificatu occurrit hac vox in veteri fœdere apud* LXX *interpretes: occurrit & apud alios profanos avtores.* At ecqis ille, qæſo, qi arbitratus eſt, in ſolo N. T. τὸ θεωρεῖν ſic ſumi? Tum qi *Græcienſi* ſive *Græcanico* iſto, qem dicis, charactere Novi Inſtrumenti ſcriptores uſos contendunt, an non de *Interpretibus Græcis* illis idem ſta-

tuunt?

tuunt? Et certè apud utroſqe hos freqentiſſimus eſt verbi iſtius uſus iſte; apud Græcos priſcos, ſiqis, rarus admodum. nam qod tu unicum ex Iſocratis Evagorâ affers; ὅθεν κ᾽ μάλις᾽ αὖ τις τ᾽ φυσιν ἢ ἐκείνυ ——— διωρήσειε. poteſt æqè fæliciter, avt etiam aptiùs ac commodiùs, *deprehenderit*, avt *perſpexerit*, qam *viderit*, reddi. qo modo διωρᾶν τ᾽ τρόπον Demoſthenes dixit *Olynth.* 1. pro *modum rei perſpectum habere.*

Sect, 72. qia Beza ad Marci. c. 9. v. 18. monuerat ὅτι, *cur*, novè pro διὰ ὅτι dici, & particulam כי apud Hebræos interdum etiam interrogativè uſurpari. Pfochenius, *Fortaſſis*, inqit, (qaſi hoc Beza dixiſſet) *Hebraiſmus eſt. Sed qis docuit hunc Hebraiſmum Homerum, ubi* Odyſſ. 19. v. 464. *hunc in modum etiam* dicit,

——— ἀξρέιτον ἄπυτα
ἐλλὼ ὅτι πάθοι. ——— *hic ſanè res ipſa loqitur*, τὸ ὅτι exponendum *per qare, cur.* At primò Pfochenium interrogare licuerit, ah ab Homero Evangeliſta hunc τῦ ὅτι uſum acceperit. Tum, non ideò ſeqitur neſciviſſe Bezam apud Homerum alioſqe etiam Græcos avtores, qanqam minùs uſitatè, ὅτι, ſic ſumi, qia כי Hebræorum ita qandoqe monet uſurpari. nam & idem ipſe ad capitis ejuſdem verſ. 11. Ὅτι, inqit, *particula aliqando pro* διότι *accipitur, etiam indefinitè, ſicut poſt*, verſ. 28. *Sic etiam apud Homerum*, &c. atqe hunc ipſum locum producit. ubi tamen vertendum potiùs videatur, *ſciſcitabantur cicatricem unde, qam, cur*, vel *qare, haberet.* Sed locum luculentiorem ad verſ. 28 adducit D. de Dieu. ex eodem, *Iliad.* 1.

Ὅς κ᾽ εἴπι, ὅτι τόσσον ἐχώσατο φοῖβος Ἀπόλλων.

Qi dicat, Phœbus cur tantopere iraſcatur.

Sect. 74. Marc. c. 9. v. 8. ἀλλὰ *ſed*, pro εἰ μὴ, *niſi*, ſient & alibi uſurpatur; prout & אלא Syris; qod ex לא ☐א conflatum opinatur Piſcator; & τῷ ἀλλὰ Græcorum originem dediſſe, Caninius. Verum qærit, an *hoc ab Hebræis fluxerit*, Pfochenius. ipſe aliter cenſet, qia apud Herodianum in *Pertinace* eundem τῦ ἀλλὰ uſum reperit, verbis illis, Ἄιτιος δὲ τοῦ τοιούτου θανάτου οὐκ ἔστιν ἄλλος, ἀλλ᾽ αὐτὸς αὑτῷ. *cauſa mortis hujuſmodi nullus fuit alius, niſi ipſe ſibi.* Cui poterat geminum illud poetæ incerti adjeciſſe, ex Plutarcho *de tranqill.*

ὅπῃ ἐμοὶ τ ἄλλων ἑπαιτ, ἀλλ' ἐγὼ αὐτός.

ubi pro ἄλλων, leg. ἄλλ, metro ſvadente, ſed & ſenſu exigente: eſt enim τῶν pro τούτων.

Extitit horum alius mihi nemo, niſi ipſemet, avtor.

ſive,

Nemo, niſi ipſe, mihi qiſqam culpandus ob iſta.

Qanqam non deerunt forte, qi dicturi ſint, ἀλλὰ iſtic utrobiq; in uſitato ſignificatu adhiberi, & ſubeſſe ellipſin aliqam. q.d. *mortis ejuſmodi illi avtor* (ita enim malim αἴτ, qam cavſa reddere) *nemo alius fuit; ſed ipſe ſibi* ſcil. *avtor extitit.* Et, *nemo alius avtor horum*, ſive *nemo alius, mihi incuſandus ob iſta, ſed egomet ipſe*, ſolus ſcil. *in culpâ ſum.* nec tam proprius iſtic τῷ niſi locus. Eſt enim exceptivum; cujus munus eſt ex prænominatis aliqem aliqidve exceptum indicare. qod iſtic non fit; qum ex alienis ipſe non ſit. Itaqe nec ſatis commodè huc trahi videtur Herodiani locus ille; qum non ſit neceſſariò ἀλλὰ pro εἰ μὴ eo loci ſumendum. nec ſi id daretur, priſcis Græcis aſitatum id inde ſeqeretur, cum Apoſtolicis temporibus multo fuerit inferior avtor ille. Et à Syris potiùs ſuis, qibus id opidò familiare, qam a Græcis priſcis, qibus in uſu fuiſſe nullus probat Pfochenius, ſcriptores ſacros hoc ſumpſiſſe vero ſimillimum exiſtat.

CAPUT. XXIII.

Anſe'mi nomen, qæ Hervæi ſunt, præferunt. Δῶμα *pro* tecto *Evangeliſtas à Græcis V. T. Interpretibus ſumpſiſſe, dicitur. Græcis priſcis ſic uſurpatum ex Æſopi fabulis probatum it Pfochenius. Æſopum qicqam ſcripſiſſe havd conſtat. Fabulæ Æſopicæ dicuntur, & qæ illius non fuerant. Ab inferioris ævi hominibus, qæ illius feruntur eſſe, collectæ & concinnatæ. Cum Pradenſi Domno Hiſpano congreſſus. Tectorum & ædificiorum forma apud Populum Iudæum.* Δῶμα *& δῶ nomina antiqa; ſed pro* tecto *antiqitus nuſqam uſurpata. Nec qicqam adducit Pradenſis, cô qod faciat.*

Δῶτε

δῶμα tectum *primò*, ædes totas *dein figura'è*, *nec origo vocabuli, nec usus docent.* Domi esse, *qa ratione dicatur. Pradensis commentum futile exploditur. H. Stephani paradoxon rejicitur. Voßii de ellipsi opinio probatur : ejusdem elogium. halucinatio in loco qodam Terentiano.* domi *nunc adverbiale, ut* οἴκοι, *nunc nominis instar. Latius sumptum* domi foriſqe, *&* domi belliqe.

Sect. 75. Matthæi illud c. 10. v. 27. ἀπὶ τῶν δωμάτων. *super tectis.* Non *Anselmus* (neqe enim is est avtor enarrationum illarum Evangelicarum) sed Hervæus Anselmo longe posterior, *morem architecturæ in Palaſtinâ usitatæ respicere avtumat.* (haud frustrâ). Beza verò & Piscator *à Græcis V.T. interpretibus accepisse* adnotant *Evangelistas*; ut δῶμα, qod Græci ἀντὶ τοῦ οἴκου usurpant, pro בַּיִת Hebraico sumant; qo στέγος *tectum* designent, & ab οἴκῳ etiam distingvant. Et certè Græci illi interpretes rarò alitèr utuntur: Evangelistæ verò nunqam. videantur præter locum adductum, Matth. c. 24. v. 17. Marc. c. 13. v. 15. Luc. c. 5. v. 19. & c. 12. v. 3. & c. 17. v. 31. & Act. 10. v. 9. Verùm reclamat & hîc Pfochenius: rogatqe petulantèr satis, *nunqid ex LXX versione Græcâ fabulas suas descripserit Æsopus. namqe eodem*, inqit, *modo loqitur in principio suarum fabularum, fabulâ*: Λύκος καὶ ἀρήν. Ἔνεφος ἐπὶ πηγῆς δώματος ἕστως. &c.

Cæterùm unde nobis, qæso, probabit Pfochenius, Æsopum ipsum aliqid unqam scripsisse? avt hanc etiam, qam refert ipse, fabulam Æsopum avtorem habere? Ambigi meritò utrumqe potest. Siqidem fabulas commentum, eisdemqe usum creberrimè in conventibus Phrygiâ oriundum Æsopum, qibus delinitos suorum animos ad prudentiam, industriam, virtutem acueret, avtores gravissimos testes habemus. Videatur Gellius *Noct. Attic.* l. 2. c. 29. at scripto eas Græco idiomate comprehensas edidisse, avt siqas Græcè ediderat, eas ad nos, prout ipse scripserat, perveniſſe; vix idoneum avtorem, qi attestetur, offendas. Aphthonium enim cujus paulò post verba dabimus, parùm moror. Tum non omnes ab Æsopo fuisse

confectas, qæ Æſopicæ appellantur, in confeſſo eſt. Aphthonius in *præexercit. de fab.* Νικᾷ δὲ (ὁ μῦθος) μᾶλλον Αἰσώπιος λέγεσθαι, τῷ τὸν Αἴσωπον ἀεισα πάντων συγγράψαι τὰς μύθους & Theon. Αἰσώπειοι δὲ ὀνομάζονται ὡς ὅπλιται, οὐχ ὅτι Αἴσωπος πρῶτος εὑρετὴς τῶν μύθων ἐγένετο, ἀλλ' ὅτι Αἴσωπος αὐτοῖς μᾶλλον κατακόρως καὶ δεξιῶς ἐχρήσατο. Sed & Priſcianus, *in art. præexcercit. Omnes autem communitèr Æſopiæ nominantur; qoniam in conventibus freqentèr ſolebat Æſopus fabulis uti.* Fabius ipſe deniqe *inſtitut.* l. II. c. II. *Illæ qoqe fabulæ, qæ etiamſi originem non ab Æſopo acceperunt, nomine tamen Æſopi maximè celebrantur, ducere animos ſolent, præcipuè ruſticorum & imperitorum.* Fabulas itaqe, qæ Æſopi nomine vulgò circumferebantur, qum tamen patrem Æſopum earum aliqammultæ nevtiqam haberent, cum pueris maximè inſtituendis imprimis utiles viderentur, qia ætas illa fabellis plurimùm oblectari conſveverit, in faſcem unum ſeculis inſecutis, collectas ſedulò compegerunt viri docti, & Græco alii, alii Latino, ſoluto alii, ſerto alii ſermone expreſſerunt. ciſqe inſuper, vel ab aliis acceptas, vel ex ingenio ſuo confictas adjecerunt, haud pavcas. Hoc de ſe ingenuè profitetur Phædrus, qem Avienus *præfat.* ad ſuas, ait, *harum* (fabularum utiqe Æſopicarum) *partem aliqam qinqe in libellos reſolviſſe.* ſic enim is in *exordio lib. 3. Librum exarabo tertium Æſopi ſtylo.*

et mox, de Æſopi fabulatoris inſtituto qædam locutus,

Ego porro illius ſemitâ feci viam.
Et cogitavi plura qam reliqerat.

ubi forſan pro *ſemitâ, ſemitam* legendum; & pro *& cogitavi, excogitavi. ex ſemitâ viam,* ſive *ſemitam viam facere* dici poteſt, qi dilatat rem aliqam, & ex anguſtiore additione factâ ampliorem efficit. Hinc factum, ut fabulas nec eaſdem omnes denarrent, nec eodem ordine deſcribant. Certè qam Pfochenius in codice ſuo ſedem primam occupaſſe inſinuat, ea nec in Babrii Gabriæ, an Ignatii, (nam & de avtore, & avtoris etiam nomine in diverſas partes itur) nec in Phædri fabulis uſqam comparet, qorum uterqe iambis, ſed Græcis alter, alter Latinis, vinctas dedere nobis fabulas Æſopicas; ſed nec in eis, qas libero ſermone exhibuit Lavr. Valla. In eis avtem qæ Maximus Planudes Græcè edidit, poſtremum ferè locum fortita eſt; tantum abeſt, ut libri principium occuparit; eſtqe fortaſſe à Planude ipſo vel confecta, vel conſcripta. Proinde, ut nihil dicam, non fuiſſe neceſſe, ut avtor fabulæ iſtius qiſqis is fuerit, *ſuas ex LXX*

verſione

verſione fabellas deſcriberet; (qod viro pio graviqe minus dignum eſt ſcomma,) ſi vocabulum aliqod præter uſum Græcorũ adhibitum ab eis fuiſſet mutuatus: nihil adfert Pfochenius, qo probet, vel ab illis vocabuli illius uſum hunc Evangeliſtas non accepiſſe, vel à Græcis priſcis idem eodem ſenſu uſurpatum; cum avtor iſte Apoſtolorum & Evangeliſtarum ætate inferior multo meritò cenſeatur; nec qod antiqitatem ei aſſerat, qicqam allatum fit.

Verum iſtic mihi non cum Pfochenio ſolo, cum *Penteconcarcho* (id enim Tituli ſcripto ſuo viſum eſt dare) *Don Laurentio Ramirez de Prado* manus fuerint conſerendæ. Is operis ſui illius, qod tantâ cum pompâ prodiit Cap. 27. *Sunt*, inqit, *qi aſſerant in Novo Teſtamento voces eſſe Græcas non merè Græcas, ſed effictas ab Apoſtolis: ex qarum numero ſit* δῶμα, *qæ in cap.* 10. *Act. n.* 9. ἀνέβη Πέτρος ἐπὶ τὸ δῶμα. Hunc ad qem ſe exerceat, ubi palum erexerit, adoriturus ſic pergit. *Qi faciliùs ducunt ea, qæ ignorant, extra pomærium Græca lingva, tanqam monſtra amandare, qam conſulere doctiores, ut docti ipſi evadant.* Hæc ille; pro faſtu Hiſpano ſatis Verum doctum hunc nos docentem avdiamus pavliſper indocti, qo à docto iſto, edocti meliùs, doctiores evadamus, *Eſt* δῶμα, inqit, *tectum* Matth. c. 10. n. 27. Luc. c. 12. n. 13. & c. 17. n. 31. &c. *Tectum autem erat ſuperior pars ædium, & ſine faſtigio plana. Clarè D. Hieronymus*, &c. *Et ſic explicat D. Ambroſius*, &c. Atqi, ὦ πολυμαθέσται, hoc & ante te natum norant, qos tu indoctos hîc indigetas. nec erat opus, ut *Divos* huc advocares, avt avtores etiam tot profanos accerſeres, qibus eorum hâc in parte ignorantiam, avt inſtrueres, avt coargueres etiam. Verùm ubi prolixâ admodum de *tectis* iſtiuſmodi diſſertatione paginas ſex integras compleverat, concludit tandem. *Hæc ergò vox* Doma *antiqior eſt, qam Bibliorum interpres, & ipſi Apoſtoli.* An non ex præmiſſis elicienda fuerat concluſio iſta? at in præmiſſis, cum ex avtoribus omne genus Græcis, Latinis, antiqis, recentioribus, poetis, rhetoribus, hiſtoricis, teſtimonia de *tectis* iſtiuſmodi qam plurima, corrogaverit, nuſqam avt δώματα avt *domatis* vocem pro *tecto* iſtiuſmodi uſurpatam offendit; exceptis tantum Græcis, qos LXX vocant, veteris Inſtrumenti interpretibus, *à qibus vocem hanc mutuatos Novi Scriptores* contendunt, qos ductor doctorqe iſte flagellat, *indocti* illi.

Verùm & iſtis antiqiorem fuiſſe, tabulis obſignatis, in ſeqentibus loqidò demonſtrabit. *Antiqi*, inqit, *Græci* δῶμα & δώματα *dicebant.*

dicebant. Theocritus. Idyl. β.

Ἴυγξ, ἔλκε τὸ τηνὸν ἐμὸν ποτὶ δῶμα τὸ ἀνδρός.

Apud Homerum passim, & per abscissionem δῶ. *Odyss.* 15. v. 423. & 431. ὑψερεφὲς δῶ. i. *alta domus.* & Illiad. 1. v. 426. χαλκοβατὲς δῶ. i. *area domus. Hesiodus in Theogoniâ prope finem,*

Ναίει χρύσεα δῶ δεινὸς θεός.

i. *incolit aureas ædes magnus Deus.*

ubi Scholastes; δῶ, δώματα καὶ ἀποκοπῶς. Scilicet nesciebant indocti illi, δῶμα & δώματα pro *domo* sive *ædibus* usurpari; & nescissent adhuc, nisi insignis Domnus de Prado hoc eos istis commonuisset. At verò, ô illustrissime, si hoc avdis libentiùs, non δῶμα *vocem* negant illi *Græcam esse*; & multo minùs *ab Apostolis* eam ajunt esse *effictam*: (hæ sunt enim calumniæ meræ, cerebriqe commenta tui) sed usum hunc vocis, qo pro *tecto* propriè ac primario sic dicto sumitur, priscis Græcis ignotum & ab interpretibus illis sumpsisse affirmant Apostolos. Tu verò, qod erroris illos hâc in parte coarguat, ne verbulum qidem protulisti. tantum σκιαμαχήσας καὶ χειρονομήσας, magnificè te extulisti; tandemqe, qasi non tam istis qam Grammaticorum grege toto, detriumphatis, de scammate discessisti. At te tanto cum fastu ovantem interim rident meritò Grammaticorum filii.

Domus, inqit, *sive Græcè* δόμος *avt* δῶμα, *non significat, qod Hispane dicimus* Casa; *nam id propriè ædes dicitur, sed partem superiorem ædium, vel solarium, vel tectum; & à parte totum pro ædibus solet poni.* Verum unde patet δόμον & δῶμα *tectum* propriè denotare? vocis cujusqe mens propria, vel ab origine, vel ab usu dignoscitur. horum nevtrum istic Pradensi Domno suffragitur. non origo. δέμω, δέδμα, δόμος, δεδόμημαι, δόμημα, & contractius δῶμα, ab *extruendo.* utrumqe dictum est. nunqid avtem apud Hispanos, avt terrarum ullibi, ædium *tectum* duntaxat extrui solet, reliqæ ædium partes exurgunt sponte suâ? Etiamsi ergo *tectum*, qod Latinis pro domo tota, sive prò ædibus ipsis integris qandoqe usurpatur, eam partem propriè ac primariò designat qod nunc ὀρόφῳ Græci, nunc & στέγῃ, appellant; tamen de Græcorum δῶ, sive δῶμα idem statuere, qod svadeat nihil est: qia notationis ratio in illo liqidò se prodit, qâ *tectum* est *à tegendo* sic dictum, qæ istic ejusmodi nulla comparet. de usu verò vix hiscere posse qenqam existimem, qi Græcè qiçqam legerit. Et Pradensis ipse exemplorum satis produxit, qod

os,

os, vel ſibi, vel alii cuivis, id avſo ſtatim obſtruxerit.

Sed Plavtus, inqit, *in Caſina diſerte id explicuit, cum dixit*, inſectatur omnes domi per ædes· *ſic Hiſpanie*, en las caſas de la morada. i. e. *in ædibus domi*, *Et qum latinè dicitur*; Non eſt domi, *deeſt in ædibus.*

Expectabam aliqid; unde δόμος & δῶμα Græcis ſic uſurpari oſtenderet; idqe perpetim ferè, uſu obtinente. Sed videamus tamen id qod attulit: et Grammaticis hiſce tricis immoremur pavliſper. *Domi eſſe*, qâ ratione dicatur.

Grammatici qærunt & adhuc ſub judice lis eſt,

nî Pradenſis dictamen in rem judicatam abierit. Henr. Stephanus in *Pſevdo-Ciceroniano*, & *Romæ* & *Domi caſu tertio* vult utrumqe dici, ut ſit *domi* contractius factum pro *domui*. credo, ut παράδοξον ſingulare aliqod proferret potiùs, qam qod ita cenſeret; avt qo Malaſpinæ, qi *ſecundi caſus* dixerat eſſe, contradiceret. At V.C. Jo. Voſſius, qo nemo rem Grammaticam accuratiùs excuſſit & explicuit, *caſus* itidem cum reliqis cenſet eſſe *ſecundi*; formulamqe defectam; ſicut *Romæ*, pro *in urbe Romæ*, ita *domi* pro *in loco domi*; ſive, ut Gaſpar Scioppius, qod Pradenſi noſtro favere videatur, *in ædibus domi. de conſtruct.* c. 25. & c. 66. adducitqe etiam in append. Plavtinum illud ex *Caſin.* act. 3. ſc. 5. qod & Pradenſis in rem ſuam trahere anniſus eſt, *domi per ædes*. ſed qâ ratione ſcil. formulæ id explicat? ut per *ædes domi*, vel *in ædibus domi*, fit *per ædes tecti*, ſive *in ædibus tecti*? qis cerebri ſani ſic loqeretur, vel eſt unqam locutus qiſqam? nihil minùs. *Ut domus*, inqit, *ſit totum ædificium, ædes dicantur partes, ac conclavia ſingula. nempe ab adeundo, juxta Varronem, qia loca ſunt diſtincta, qo acceditur.* mitto reliqa argutiora pavlò. ſed qo Plavtum ex Plavto exponat, profert ex *Avlulariâ*, act. 3. ſc. 2. illud, —— *angulos omnis*

Mearum ædium & conclavium mihi per viam facitis.

Iſta verò Domni Pradenſis commento futili ſunt ex diametro adverſa. Ego interim optjmè cenſuiſſe eundem virum doctiſſimum ſentio, ubi *domi genitivum* eſſe ſtatuit *adverbialiter poſitum, de analog.* l. 2. c. 17. Et reverâ *domi* Latinum reſpondet plane τῷ οἴκοι Græcorum. qcd eſſe *adverbium* nemo iverit inficias. qanqam locus ille, qem vir idem doctiſſ. adducit ex Terentii *Evnucho*, act 4. ſc. 7. ubi *domi focique* legitur, qod utrunqe in eadem ille claſſe ſtatuit, aliò plane ſpectare videtur. verba ſunt; —— *Sanguti fortes decet*

Milites, domiqe focique fac vicissim ut memineris.

ad qem locum Donatus, si is est, *Domi & foci genitivi sunt.* rectè. sed *adverbialiter usurpatum*, nevtrum id qidem; cum à verbo *meminerit*, qi casum hunc exigit, utrumqe regatur. Sic Plavtus Trinum. ac. 4. sc. 3.

Non fugitivus est hic homo: commeminit domi.

Sed nec ratum itaqe haberi potest, qod vir idem clariss. sibi hac in parte adversatus, *de constructi.* c. 25. affirmat, *foci* eô loci *pro foci loco positum*, cum dictionis nec syntaxis id permittat, nec admittat sensus.

Qanqam in locutionibus de qibus supra dictum est, illis, *domi* nomen, *havd adverbium esse* inde contendit Charisius *Instit. Grammat. l.* 1. *cap. de analog.* qia *pronomen* qandoqe *adjectum habeat.* Sic enim Cato *contr. L. Furium*; *Domi mea sæpe fuit.* Et Varro *de ling. Lat. l.* 8. *Ab eadem ratione, domi sua qisqe ubi lavatur, balneum dixerit.* Atqi nihil obstat, qo minùs statuamus, nunc *adverbii*, nunc *nominis* rationem induere. Verum de subtilitate istâ qicqid fuerit; certè *domi esse*, vel *non esse* aliqem, ubi dicimus, num hoc volumus, *agit*, vel *non agit in tecto*, sive *in tegulis*? an *sub tecto* potiùs, non *sub dio*? Qin & *domi* simplicitèr cum dicimus *esse* aliqem, non *ades* has vel illas ἀοεί-ως volumus, ut si *intra ades* qasvis, qæcunqe eæ fuerint, propriæ an alienæ, tum is qem dicimus, egerit, *domi esse* intelligatur: sed peculiarem propriumqe, cui consvevit, commorationis locum eâ voce designamus. qod nos Anglicê peculiari vocabulo dicimus, **his home.** sed nec ad *ades* ipsas, nedum ut ad *tegulas*, restringimus; sed etiamsi in horto, vel in areâ, vel in agro ædibus adsito agat, hominem *domi esse* dicimus. imô latiùs, latiusqe adhuc dictionis istius pomœria protollimus, ut etiamsi nec in ædibus, nec in fundo etiam sit suo, *domi esse* dicamus, qi non peregrè agit. unde formulæ illæ; *domi bellique*, sive *domi duellique*, & *domi militiæque*, & *domi foriscq.* Cicero *Tuscul.* l. 5. *Qorum virtus fuerat domi militiæque cognita. Offic. l.* 1. *Parvi sunt foris arma, nisi est consilium domi.* Plavtus *Asinar.* 3. 2. ——— *qa domi duellique male feciśti.*

Et *Captiv.* in *Prolog.* ——— *judices justissimi*
Domi, bellique duellatores optumi.

de Mario Salustius in *Jugurth. Animus belli ingens, domi modicus.* Verum tricis istis expediti, Pradensi missо, & ad Grammaticos vapulatum ablegato, ad Pfochenium nostrum redeamus.

CAPUT.

CAPUT. XXIIII.

Ὅτι ἐγώ εἰμὶ, Rabbiniſmum aut Hebraiſmum qi ſapere cenſent, hebetudinis ſtupendæ arguit Pfochenius. *Ei qi ſint, nullus dicit. reſpondet formæ Hebraicæ, Eſai.* 43.10. *cui cum Ariſtophaneo à Pfochenio allato* κοινὸν ὄδυνν. *Rabbiniſmum in illis Ioan.* 1. 33, 34. *ὅτος ὅστι, qi latere autument, non comparent.*

SEct. 76. Marci c. 13. v. 16. *illud, ὅτι ἐγώ εἰμι, Ego ſum,* ait Pfochenius, *multos per Hebraiſmum, vel potius Rabbiniſmum, poſitum ſomniare, verèque ſomniare. lippis enim & tonſoribus notum eſſe, populos qoſvis, nedum Græcos ſolos, ita loqi.* qærit ergo, *qis ita ſtupidus, qis tam hebetibus ſit oculis, ut non aliis qoqe lingvis hanc locutionem communem eſſe videat.* Certè qum nemo (credo) qiſqam ſit, qi non videat, digito deſignatos oportebat eſſe multos illos, qos tam ſtupidos, tam viſus hebetis fuiſſe Pfochenius hîc inſinuat. Mihi interim cum in neminem horum hactenus inciderim, qos tam multos Pfochenius prædicat, ſubit animum ſuſpitio, fide minus ſincerâ iſtic verſatum ipſum; fieriqe poſſe ut e noſtris qidam, non ἐγώ εἰμι ſimplicitèr phraſin vel Hebræis, vel Rabbinis etiam peculiarem dixerint; ſed formulam illam elliptiçam, ὅτι ἐγώ εἰμι ubi nihil aliud adjectum reperitur, fæliciter admodum exprimere Hebraicum illud כי אני הוא Eſaiæ c. 43. v. 10. qod in veteri codice nonnunqam occurrit, & cui nihil gemmum hîc adduxit Pfochenius. nec verò ſatisfacit, qod ſolum videri qeat, ex Ariſtophane illud, ἐκεῖνός εἰμ' ἐγώ. qia reſponſionem comprehendit qæſtioni ſubjunctam, unde neceſſario ex uſu communi ſuppletur qicqid deeſſe videri poterat. Illud autem ſi multi illi dixerint, qos ſtupiditatis & hebetudinis tam ſtupendæ inſimulat; ipſi forſan Pfochenio ſtuporem havd minorem objecerint, qi duo tam diſparata diſtingvere à ſe invicem neqiverit. Ejuſmodi forſan ſubeſſe poſſit qicqid, qod Sect. 88. de *Rabbiniſmo, qem neſcio qi latere autument*

in formulâ illâ, ὅτος ὅτι. Joan. c. 1. v. 33, 34. qæ reſpondeat illorum הויגו הוא הוא verum cum non liqeat, avt qi iſti ſint, qos notat, avt qid pronunciaverint, re in medio, donec indicium clarius nobis is dederit, relictâ, ad alia tranſitum faciemus.

CAPUT. XXV.

Univerſa lege ſirempſe condita. Sirachidæ locus, perperam redditus; pejus expoſitus. Sed & Moſis verba, Gen. 2. 4. Error inde enatus, mundum totum uno momento productum. Error is Procopio falsò tributus. Dies *pro tempore, ætate.* σήμερον & αἰεὶον *pro tempore præſenti, mox futuro.* יום *pro ſi, qibuſdam; pro* quando, *ſæpiſſimè. Ariſtotelis locus malè redditus.* ὄψεσθαι, videri, Dies docebit. 1. Cor. 3. 13. Dies ægritudinem adimit. *Propertii locus expenſus; in eoqe aliqid ex conjecturâ demutatum. Expreſſum, vel è proverbiali qodam dicto, vel forſan potius ex Evripideo. Hoc apud varies avtores variè corruptum, reſtituitur. Serrano & Grotio lectio vitioſa impoſuit.* ἵνα, ubi, in qo. *Gellii codices emendati. Evripidis ſenarius à Stephano fruſtra tentatus: aliunde reſtitutus.* ἵν' ἀυτῦ, *ut* ἐνδὸν ἀυτῦ, *Pleonaſmi poetici.* Βέλπτ & αὐτῦ. *Graduum collationis* ἐναλλαγὴ. *Abſolutum pro gradu nunc primo, nunc ſecundo. Gradus primus, pro abſoluto; pro ſecundo. ſecundus pro primo. compluribus Scripturæ locis hinc lux data. Gradus primus vehementiæ cauſſâ geminatus.* Μετάληψις, dies *pro diebus*; dies *pro ætate. Formula illa,* In diebus illis, *non tam exteris hiſtoricis familiare, quam ſacris.*

Jeſus

IEsus Syrachides *sapientiæ* suæ c. 18. v. 1. ὁ ζῶν εἰς αἰῶνα, ἔκτισεν τὰ πάντα κοινῇ. Qod Junius reddidit, *Qi vivit in sæculum, is creavit omnia communi lege.* Et exponit, *rebus creatis omnibus, ut ortum & interitum habeant; & penès ipsum solum in rebus omnibus constet perfectio.* Hoc est, qod Cassius Hemina *annal.* l. 2. *Qæ nata sunt, ea omnia denasci.* i. e. τὰ γενόμενα πάντα καὶ ἀποθνήσκειν, ut Plutarchus loqitur *ad Appollon.* & Seneca *Epist. 99. Omnes* (imo, *omnia*) *eadem conditio devinxit; cui nasci contigit, mori restat.*

At vetus interpres dum reddit, *Qi vivit in æternum, creavit omnia simul*, erroris ansam præbuit magnis etiam qibusdam; in qibus Avgustinus, qi *in Genes. ad liter.* l. 4. c. 33. inde concludit, *Deum universa semel simulqe, uno eodemqe temporis momento, e nihilo produxisse.* dierum vero plurium in singulis condendis mentionem factam, ad comprehensionis nostræ tarditatem juvandam. cui sententiæ etiam Thom. à Vio Cajetanus havd obscurè favere deprehenditur. nec improbandam esse affirmat Sixtus Senens. *biblioth. sanct. l. 5. annot.* 24. E Judæis etiam, qos inter Jajrus, fuerunt, qi hoc idem tuerentur. Qin & eo progressus est Philo, *allegor.* l. 1. ut ἴυνδυς, *fatuæ simplicitatis*, esse pronunciet, si qis *sex dies* in mundo condendo exactos existimaverit. Eandem sententiam & Procopio Gazæo affingunt Sixtus Sen. ubi supra, & Villetus noster *in Genes.* c. 2. *sect.* 7. sed immeritò, ut mox videbitur. Qamvis avtem ea historiæ mundi conditi à Mose scripto traditæ ex diametro adversetur; ex Mose tamen ipsò excerpunt, qo eandem firmatum eant. illud nempe. Cap. 2. v. 4. *Ista sunt generationes* (sive, *origines*) *cæli ac terræ, qando condita sunt; in die qâ Dominus Deus fecit cælum & terram.* Ecce, ajunt, *in die, non in diebus*, cælum & terra condita perhibentur. Verum respondet Procopius, qi ex Philone, licet tacito nomine, sententiam hanc profert. non probat: *Non est inusitatum sacræ scripturæ dies multos unius nomine comprehendere.* sic enim Jesus filius Nave præcipiens populo, dicit; *Ne deficiatis à domino in diebus hodiè. nam præsens sæculum nominatur hodiè. havd dissimili itaqe modo, multi dies in unam mundi absolutionem absumpti, haud absre nominati sunt dies unus.* Hæc ille. Cæterum locus ex libro Joshuæ, qem lavdat, nusqam comparet. legitur tantum cap. 22. v. 18.

ὑμεῖς ἀποτραφήσεσθε σήμερον ἀπὸ κυρίου· καὶ ἔσται ἐὰν ἀποστῆτε σήμερον ἀπὸ κυρίου, καὶ αὔριον ἐπὶ πάντα Ισραὴλ ἔσται ἡ ὀργὴ κυρίου. ubi revera σήμερον & αὔριον, *hodiè & cras*, non pro die hodierno craſtinoqe præciſè ſumuntur; ſed alterum pro tempore qod modò pavlulum præceſſerat, alterum pro eo qod confeſtim inſecuturum ſit. Et *ibid.* verſ. 29. qem locum, opinor, is reſpexit: Μὴ γένοιτο ἐν ὑμῖν ἀποστῆναι ἀπὸ κυρίου, ὥστε ἀποτραφῆναι ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ ἀπὸ κυρίου. ubi τὸ σήμερον in latitudine pari ſumitur pro tempore præſentj, qod diem non unum comprehendat. nec ſecus ἡ σήμερον ἡμέρα, ſive *dies hodierna*, dicta eſt, Geneſ. c. 19. v. 37, 38. et alibi paſſim, pro ætate ſive ſeculo præſenti. Et reverâ uſus formulæ ביום apud Hebræos ſolens ſatis nodum ſuperiorem facilè exolvet. Caſtellio vult *pro conditionali* ſæpiuſculè uſurpari. itaqe vertit, Geneſ. c. 2. v. 17. *ſi eâ veſceretur, moriturum eſſe.* Et cap. 3. v. 5. *Si comederitis.* Et Hiſtor. Reg. l. 3. c. 2. v. 37. & 42. *qod ſi exieris*; & *ſi qoqam egrederere.* & Ruth. c. 4. v. 5. *cum agrum à Noemi emes*, ſive *qo die empturus es*, vult eſſe qaſi dictum ſit, *ſi emeris.* qo modo Petrum Ramum (nî me fallit memoria) legi illam Maronianæ *Ecloga nonæ* clavſulam explicantem, *cum venerit.* i. e. *ſi venerit ipſe.* Fateor eqidem, cum iſtis, tum & aliis locis havd pavcis, poſſe ביום per conditionalem reddi; ſed huic, qo de agitur, Moſis loco id non convenit: verùm & illis poteſt, & iſto debet reddi per adverbium temporis, *cum* vel *qando*; qod ad dieculæ ſpatium non eſt opus reſtringi, Sic Hiſtor. Reg. l. 2. c. 22. v. 1. & in titulo Hymni 18. *die qo.* i. *qando, liberaverat ipſum dominus à manu Saulis, & a manu omnium inimicorum ſuorum.* neqe enim uno die confecta eſt ejuſmodi liberatio. Eſajæ c. 26. v. 1. *in die illo* (i. tempore illo) *cantabitur canticum iſtud.* nec hoc qicqam freqentius in toto illo vatis præſtantiſſimi vaticiniorum volumine. Non malè ergò Pfochenius ſect. 51. *diem* pro *tempore* poni, monet in illis. Matth. c. 3. v. 1. ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, qod ἀνάλογον videatur illi Judic. c. 19. v. 1. ויהי בימי הוא *qod eiſdem plane verbis* οἱ LXX *reddiderunt.* Verum *nec ab hoc Græcos abhorrere* contendit. nam & Sophoclem, τὴν παλαιὰν ἡμέραν, pro *ætate priſcâ*; & Ariſtotelem τὴν νεότητος ἡμέραν, pro *tempore juventutis*; & Heſiodum ἦμαρ χειμεῖον, pro *tempore hiberno*; & poetam Latinum, *diem pro tempore* dixiſſe. Atqe ego qidem horum nihil abnuo. qin & iſtis adjici poſſe non pavca concedo. qalia ſunt apud principem poetarum paſſim obvia; ἦμαρ κεῖνο, pro *tempore illo*, *Il.* β. v. 37. & 481. &c.

qod

qod respondet Hebraico יום ההוא & ἡματι τῷ, *Il. ibid.* v. 351. & 743. &c. qod ἀναλογεῖ Hebræorum illi יום אשר *qo die.* i. *qo tempore, qando.* Qin & Aristotelico illi à Pfochenio allato, ex *Rhetor.* l. 2. c. 12. *edit. Wechel.* c. 14. *Gulston.* τῇ γὰρ πρώτῃ ἡμέρᾳ μέμνησθαι μὲν οὐδὲν ὅιονται, πάντα δὲ ἐλπίζειν. qod perperam vertunt. *primis enim temporibus nihil se meminisse arbitrantur; sperare autem omnia.* cum verti debeat, *nihil meminisse videntur.* ὅιεσθαι enim illic *videri*: ut & Homero *Odyss.* ϱ. v. 586.

Οὐκ ἄφρων ὁ ξεῖνος ὅιεται, ὅστις ἀνὴρ εἴη.

Hospes non fatuus, fuerit qicunqe, videtur.

& Platoni in *Progatorâ*: ἃ μόνον αὐτὸς οἷοι καλὸς κἀγαθὸς εἶ. *non tantum vir bonus & honestus esse videris.* illi, inqam, Aristotelico adjici potest, qod de senibus idem *capite* proximo, ubi horum affectus moresqe depingit; καὶ φιλόζωοι, καὶ μάλιστα ὅτι τῇ τελευταίᾳ ἡμέρᾳ. *& vitæ avidi, sive vivendi cupidi sunt, idqe maximè in novissimâ ætate,* sive *extremo vitæ tempore.* Pindaricum item illud *Olymp. ode.* 1.

ἀμέρᾳ δ' ἐπίλοιπον μάρτυρες σοφώτατοι.

h.e. qod vulgo dici solet, *dies docebit,* ἡ ἡμέρα δηλώσει. Apostol. ad Corinth. ep. 1. c. 3. v. 13. Idemqe *ibid. ode* 10.

Θ', τ' ἐξελέγχων μόνος ἀλάθειαν ἐτήτυμον χρόνος.

Et Senarius ἀδέσποτος,

ὦρα τὰ πάντα τῷ βίῳ κρίνει καλῶς,

Res tempus omnes optimè dijudicat.

Nec Latinis insvetus usus *diei* pro tempore. ut cum Terentianus ille senex sese puniens act. 3. sc. 1. ex veteri dicto, *diem adimere ægritudinem hominibus.* qod Diphilus apud Stob. *tem.* 2. c. 125.

Λύπης δὲ πάσης ὄστιν ἰατρὸς χρόνος.

Omni medetur tempus agritudini.

unde & Cicero *ad Attic.* l. 12. *Ep.* 19. *Impetret ratio, qod dies impetratura est.*

Illud avtem poetæ Latini à Pfochenio lavdatum, sed citra avtoris nomen,

Qâ pote qisqe, in eâ conterat arte diem.

est Propertii ex *libri* 2. *eleg.* 1. expressumqe censet Jos. Scaliger, ex senario illo proverbiali, qi apud Aristophanem in Vespis reperitur,

Ἔρδοι τις, ὦ ἄνας, ἰδίᾳ τέχνῃ.

qod

qod Cicero *Tuscul.* l. 1. sic vertit.

Quam quisque norit artem, in hâc se exerceat.

Flaccus sic expressit Epist. 14. l. 1.

Quam scit uterque, libens censebo, exerceat artem.

Stratonicus apud Athenæum. l. 8. musicum qendam, qi hortularius pridem fuerat, de harmoniis differentem, perstringendo sic allusit;

Ἄνδρι τις, ὦ ἕκαστ' εἰδείη, τέχνῳ,

Artem quam quisque noverit, eandem & sanat.

Conjecturam tamen meam de Propertii versu illo cum proposuerim, in medio relinqam. forsan legi debuit,

Qua pote, quisque in eâ conterit arte diem.

nt non tam qid censeat ipse, avt qid fieri debeat, qam qod fiat solensqe sit, indicare voluerit. certè præcedentia lectionem hanc svadere saltem videntur. hoc enim eodem tenore decurrunt.

Navita de ventis, de tauris narrat arator:
Enumerat miles vulnera, pastor oves.
Nos contra angusto versamus prælia lecto.
Quâ pote, quisq; in eâ conterit arte diem.

Ita Evripideum illud respexerit, qod Plato in *Gorgiâ* commemorat verbis illis, à Gellio etiam lavdatis l. 10. c. 22. λαμπρός τι ὄζει ἕκαστ' ἐν τέλῳ, καὶ πῆ τοῦτ' ἐκείνεται,

Νέμων τὸ πλεῖστον ἡμέρας τέλῳ μέρος,
Ἵν' αὐτὸς αὑτῷ πυχάνῃ βέλτιστ' ἄν.

Rectè admonuit H. Stephanus, versum primum ita legendo non stare, (neqe enim carminis rationem Plato videtur habuisse) in ultimo πυχάνει legendum videri, ut ἵνα adverbium loci sit, nec finem, sed subjectum denotet. qemadmodum in Epicharmeo illo, qod proverbialitèr usurpatur, apud Platonem *Evthyphrone*, & Plutarchum *Agide*,

——— ἵνα γὰρ δέος, ἔνθα καὶ αἰδώς.

——— *ubi enim pavor, & pudor illic.*

Cui finitimum est, τὸ ἵνα usum qod attinet, Evripideum illud ex *Inone*. qod cum Æschyleo gemino ex *Prometheo Ignifero*, contendit Gellius noct. l. 3. c. 17. qorum utrumqe in Gellii codicibus vitiatum, H. Stephanus, sed successu havd pari, ivit emendatum. In Æschyleo siqidem fæliciter habuit; cujus senarium sic restituit,

Σιγᾶν ὅπου δεῖ, καὶ λέγειν τὰ καίρια,

cum Σιγᾶν τε, & λέγων prius legeretur.

In tempore ut tacere, sic etiam loqi.

qo modo in Tragici ejusdem *Inferiis* hodiè reperitur. at in Evripideo, cui apud Gellium clavdicat iambus sic conceptus,

Σιγᾶν τε ὅπου δεῖ, κ᾽ λέγειν ἀσφαλές.

havd ita commodè medelam adhibuit, τὸ ἀσφαλὲς, substituendo. qum & ex Plutarcho de garrul. & de exil. & ex Stobæo itidem *tom. 2. tit.* 89. emendatio aptior certiorqe habeatur.

Σιγᾶν θ᾽ ὅπου (sive ut alicubi, ὅπῃ, qod eodem recidit)

κ᾽ λέγειν, ἵν᾽ ἀσφαλὲς.

Ubi res jubet tacere, ubi tutum est loqi.

Proinde in Evripedeo apud Platonem illo prima fortean sic reconcinnentur.

——— λαμπρὸς ἐν τούτῳ τε γὰρ

Ἕκαστός ἐστι, κἀπὶ τοῦτ᾽ ἐπείγεται.

Verto itaqe: *Contingit enim Evripidis illud:*

Hac re triumphat qisqe, in hanc innititur,

In hâc diei maximam partem terit,

In qâ ipse sese fuerit excellentior.

Sive,

Excellere in qâ maximè se senserit.

is enim genuinus est verborum illorum sensus. qod & seqentia docent: ὅπου δ᾽ αὖ φαύλως ἔχει, ἐκποδὼν φεύγει,

In qo autem minus valet, illud refugit.

Nec in aliam mentem usurpavit idem in *Alcibiade posteriore*, ubi vitiosa illa τῷ πυγχάνῃ lectio (qæ Gellii qoqe lavdantis codices invasit) interpretibus imposuit, dum vertunt,

Ipse ut seipso melior in dies fiet.

Nec his tantum, sed & V. C. Hug. Grotio, qi in *excerptis* reddidit,

Ut ipse sese evadat excellentior.

errore manifesto. Qum enim interrogasset, qalem censeret fore rempublicam, qæ sagitariis, tibicinibus, athletis, bellandi peritis, politicis, fastu tumidis, scientiæqe opinione inflatis, sed optimi scientiâ planè destitutis, peritiaqe sua in rebus singulis probè uti nescius, constaret: & respondisset alter, φαύλως, *pessimam*: subjungit, φαίης γὰρ ἄν, ὦ ἱμᾶ, ὁπόταν ὁρῳῂς ἕνα ἕκαστον φιλοπαίγμονά τε, κ᾽ πόρρω τοῦ πλεῖστον τῆς πολιτείας τοῦτο μέρος,

Ἵν᾽ αὐτὸς αὑτοῦ πυγχάνει κρείττων ὤν. λέγω τὸ κατ᾽ αὐτὸν ἢ πλείω

 εἰλικρινῶν

βέλτιστον ἡγούμενον. *Multo magis hoc diceres, cum unumquemque eorum animadverteres ambitiosè contendentem, maximamque politiæ partem ei rei designantem,*

Excellere in quâ maximè se senserit. eam dico artem, cujus peritiam maximam obtineret. hoc est, in repub. administrandâ illud præ cæteris omnibus promovere studentem, in qo ipse maximè præstat. φιλοπόμπον hîc dixit, qod ibi λαμπρὸν εἶναι, & Evripidis esse puto. κράτιστον hîc, qod per βέλτιστον tamen, qod ibi positum est, explicat. utrum avtem sit Tragici, incertum est. nam Aristoteles βέλτιστον exhibet *rhetor.* l 1. c. 11. ἢ τὸ, ἐν ᾧ βέλτιστον δοκεῖ εἶναι, ἐνταῦθα διατείβειν, ἥδιστον. *in eo versari qemque juvat, in qô maximè excellit.* cui firmando Evripidis illud adducit. cum tamen in *problemat.* eidem tributis, *sect.* 18. *quæst.* 6. κράτιστον legatur. ἐν οἷς οἴεται ἕκαστον κρατιστεύειν, ταῦτα σφαιρεῖται· ἃ δὲ αἱρεῖται ἢ ἐπὶ τοῦτ' ἐπείξεται, &c. sed errore fatali & istic τυγχάνῃ, pro τυγχάνει, κράτιστον ὤν. Plutarchus avtem, qi ter minimum lavdasse deprehenditur, istud constantissimè retinuit: qod eo magis Evripidis fuisse suspicor. Cæterum verbum illud, qod cum Henrico Stephano vitiatum censemus, apud Plutarchum in editis variè exhibetur. in libello *de garrulit.* τυγχάνῃ. φιλαυτος γὰρ ὢν ἢ φιλόδοξος ὁ τοιοῦτος,

Νέμει τὸ πλεῖστον ἡμέρας τούτῳ μέρος,
Ἵν' αὐτὸς αὑτῷ τυγχάνῃ κράτιστος ὤν.

ἐν ἱστορίαις ὁ ἀναγνώστικὸς· ἐν τεχνολογίαις ὁ χαμαιπικὸς· ἐν διηγήμασι ξενικοῖς, ὁ πολλὴν χώραν ἐπελπυδὼς ἢ πεπλανημένος. *Symposiac.* l. 1. c. 4. ad veram scripturam propius accedendo, τυγχάνοι. ἥδιστα γὰρ εἰς τοῦτο ἕκαστος ἄγεται, ἢ σφόδρα, ἵνα αὐτὸς αὑτῷ (legend αὐτῷ) τυγχάνοι κράτιστος ὤν. at *ibid.* l. 2. c. 1. comparet vera scriptura, τυγχάνει. ὃ γὰρ πρόπαν μόνον ἕκαστος, ὑδὲ διημερεύων, ὡς Εὐριπίδης φησὶν, ἀλλὰ ἢ διαλεγόμενος, ἵνα αὐτὸς αὑτῷ τυγχάνει κράτιστος ὤν, ἥδεως διατίθεται. quibus verbis Propertii mentem planissimè ac plenissimè expressit. est enim διαλεγόμενος, qod iste,

Navita de ventis, de tauris narrat arator, &c. πρόπαν ἢ διημερεύων, qod iste, *in eâ conterit arte diem.* qod si scripturam illam, qam Plutarchi codices alicubi exhibent, admittimus, ἵνα αὐτὸς αὑτῷ, illud ἵν' αὐτῷ responderet Hebræorum אשר בו vel אשר בה ubi alterum πλεοναζει, qomodo & Aristophani in illis,

κ' αὐτὸς ἐμοὶ δοκῶ ἐν ἐμοὶ κἀτρέφεσθαι.

Et in Midæ epitaphio apud Platonem in *Phædro*,

Αὐτὸς τῆδε κῶμαι.

nec Evripidi insolentes pleonasmos istiusmodi, satis doceat illud, qod ludos toties faciunt Comici, in *Oreste*. v. 279.

Ἐκ κυμάτων γὰρ αὖθις αὖ γάλως ὀρῶ.

Sed hoc vix est ut asserere ausim: nec adeò est insveta formula illa βέλτιος αὐτοῦ, vel κρείσσων αὐτοῦ, qin facilè ferri qeat. Qam sit enim freqens etiam in sacris, graduum enallage, nemo nescit.

Τὸ ἀπόλυτον ἀντὶ τοῦ συγκριτικοῦ, sive *Absolutum* pro *gradu primo*, qem *comparativum* dicunt, habemus apud Lucam *Evang.* c. 10. v. 42, ubi Marthæ Christus; Μαρία δὲ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο. *Maria partem bonam.* i. *meliorem, potiorem elegit.* & c. 18. v. 14. ὅτος δεδικαιωμένος, ἢ ἐκεῖνος. *iste potiùs qam ille justificatus.* qod Hebraismum planè resipit. Hebræis enim cum συγκριτικὰ nulla sint, horum loco *absoluta* cum particulâ מן usurpant. Eccles. c. 7. v. 1. טוב שם משמן טוב Græci: ἀγαθὸν ὄνομα ὑπὲρ ἔλαιον ἀγαθόν. *nomen* (bonum scil. sive fama bona) *bonum est præ oleo bono.* i. melius est ungvento optimo, præstantissimo. nam & *absolutum* istic ἀντὶ τοῦ ὑπερθετικοῦ sumi videtur. sicut Genes. c. 9. v. 25. בן הקטן Græc. ὁ νεώτερος. *junior.* Lat. *minor.* at Junius, *minimus.* optimè: tres enim fuerant. ut τὸ ἀπόλυτον ἀντὶ τοῦ ὑπερθετικοῦ, sit positum, *absolutum* pro *gradu secundo*, qem *superlativum* nuncupant. qo modo Julius Capitolinus in Marco: *Sed multum ex his* (qos plures havd pavcos retulerat) *Frontoni detulit. multum.* i. plurimum. Apud Ennium idem observavit Priscianus l. 17. (ex *Annal.* l. 8. si Pavl. Merula rectè conjicit) versu illo;

Optima Calicolum Saturnia, magna Dearum.

magna, inqit, dixit *pro maxima*, *positivum pro superlativo*, cum apertissimè superiùs, *Optima Calicolum*, dixisset. Nec secus idem, opinor, apud Æl. Donatum de *Schematib.*

Respondit Juno Saturnia, sancta Dearum.

Sancta, i. sanctissima; ut *magna* pro maxima: qod sine schemate Catullus *epigr.* 65. *in Manlium*;

——— *Juno maxima Calicolûm.*

Nec aliter ceperim Evripidis illud à Juliano *de Cynismo orat.* 2. lavdatum, Ὁσία πότνια θεῶν. *Pietas, dearum avgusta.* i. avgustissima. minus enim *commode, puto, Petavius, Sanctitas, veneranda Deorum.*

Sed ad pro *comparitivo*, qem vocitant, positivum positum redimus. Ita Græcus Senarius,

Καλὸν τ' νήφειν, ἢ τὰ πολλὰ κραιπαλᾶν.

Sobrietas melior est qam multa crapula.

Ubi H. Stephano καλὸν pro κάλλιον durum videtur. Græci tamen interpretes, Hymno 117. v. 8. & 9. Ἀγαθὸν πεποιθέναι ἐπὶ κύριον, ἢ πεποιθέναι ἐπ' ἀνθρωπον. ἀγαθὸν ἐλπίζειν ὅτι κύριον, ἢ ἐλπίζειν ἐπ' ἀρχυσι Latinus vetus: *bonum est confidere in domino, qam confidere in homine: bonum est sperare in* Domino, *qam sperare in principibus.* Plavtus *Rudent.* 4. 4.

Tacita bona est mulier semper, qam loqens.

i. melior. Et *Menæch.* 5. 1.

Qin vidua vivam, qam tuos mores perferam.

Tacitus *Annal.* l. 1. *Pacem, qam bellum probatam.* Et l. 4. *clarius majoribus, qam vetustis.* Sed & Hebræi simplicitèr Genes. c. 10. v. 21. הגדול א Græc. ἀδελφὸς μείζων. *frater magnus.* i. major; qanqam Jun. ibi *maximus.* melius, ob cavsam supra dictam. sed sic ibid. c. 25. v. 23. רב יעבד צעיר *magnus serviet parvo.* i. *major minori.* ut Latinus. Et Græcus: δμείζων τῷ ἐλάσσονι

Rursus τὸ συγκριτικὸν ἀντὶ τῦ ἀπολύτε, sive *gradum primum* pro *absoluto* habemus, Act. c. 17. v. 25. ubi de Athenienses, tam civibus, qam & inqilinis, Lucas: εἰς ἄλλο ἕτερον εὐκαίρον ἢ λέγειν τι κ) ἀκούειν καινότερον. *qam novi aliqid vel narrare, vel avdire.* Idemqe de eisdem Demosthenes, *ad Philippi epist.* Ἡμεῖς δὲ, εἰρήσεται γὰρ ἀληθές, ἄλλο ποιοῦντες ἐνταῦθα καθήμεθα, μέλλοντες ἀεὶ κ) ψηφιζόμενοι, κ) πυνθανόμενοι κ) ἢ ἀγορᾷ, εἴ τι λέγεται νεώτερον. νεώτερον dixit, qod καινότερον Lucas; & ante Lucam Theophrastus in *charactere* 8. qi est hominis *famigeratoris.* ἐπιβάλλων ἐρωτᾶν, εἰ λέγεται τι καινότερον: pro qo Plutarchus in eodem fere argumento (nam *percontator omnis idem* est & *garrulus* avtore Flacco l. 1. ep. 18.) εἰς τὸ βῆμα κ) τὴν ἀγορὰν κ) τὰς λιμένας ὠθοῦνται, Μή τι καινόν; prout & Theophrastus ipse, qi pavlò post subjicit, succensere eundem ei qi dixerit, ὅτι ἄδειν καινόν. Locrios refert etiam Plutarchus idem multasse hominem, qod in patriam post absentiam diuturnam reversus, sciscitaverat, Μήτι καινόν. Lavdatqe hominem, qi φιλῷ τινὸς εἰπόντος, ἔχω σοί τι καινὸν εἰπεῖν πρᾶγμα, responderit, μᾶλλον εἴ τι χρήσιμον ἔχεις ἢ ὠφέλιμον. ita καινότερόν τι istic nihil est aliud qam καινόν τι simpliciter dictum. atqe

huc.

huc etiam forsan referenda formula illa, qâ geminantur τὸ συγκριτικὸν, qod nec Græcis est prorsus insolens. Marci c. 7. v. 26. μᾶλλον ἄθεοτερον ἐκήρυσσον. Et Pavlus, Philip. c. 1. v. 23. πολλῷ γὰρ μᾶλλον κρεῖττον. pro *multo melius*. Sic Isocrates *Archidamo*: πολὺ γὰρ μᾶλλον κρεῖττον μεγάλα καὶ ὀλίγα πολλὰ διαλλάξαι, ἢ μικρὰ χρόνα μεγάλαις αἰσχύναις ἡμᾶς αὐτοὺς ἀθεμελεῖ. Aristoteles *topic. l. 3. c. 1.* τὸ πρὸς τὸν βίον πλοῦτος μᾶλλον αἱρετώτερον, ἢ περ τὸ πρὸς ἄλλο τι. Evripid, *Hecubâ*.

Θανὼν ἂν εἴη μᾶλλον εὐτυχέστερος,
Ἢ ζῶν. ——— *Moriens sed ille sit magis felicior,*
Quam vivus. ——— Aristophanes *Pluto.*
Τίς γὰρ γένοιτο μᾶλλον ὀλβιώτερος;
Quis namque fuerit hoc magis beatior?

Sic etiam Latini. Maro *Culice*;

Qi magis optato queat esse beatior ævo?

Val. Max. l. 3. c. 7. *Sed uterque nostrum magis invidiâ, quam pecuniâ locupletior est.* ubi alterum vel est absolutè sumendum, vel πλεοναστικῶς ad vehementiam majorem positum.

Tum τὸ συγκριτικὸν ἀντὶ τοῦ ὑπερθετικοῦ, sive gradum primum qem & *comparativum*, pro secundo, qem *superlativum* dicunt. Lucas c. 9. v. 46. τίς ἂν εἴη μείζων αὐτῶν. *qisnam eorum major.* i. maximus esset. Sic Chion Platonicus *ad Matridem. ep.* 10. Ἀλλ' οἱ μὲν πλουτοῦσι Σπευσιππος δὲ χαριέστερος ὢν πένεται· *at illi divites sunt: Speusippus verò cum sit eorum politior* i. e. politissimus (sive reliqis omnibus politior,) *paupertate laborat.* Curtius l. 5. *In oculis duo majora omnium navigia submersa sunt.* i. e. maxima.

Denique τὸ ὑπερθετικὸν ἀντὶ τοῦ συγκριτικοῦ, sive *gradum secundum*, qem, & *superlativum*, pro *primo*. Joannis c. 1. v. 15. ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ἔμπροσθέν μου γέγονεν· ὅτι πρῶτός μου ἦν. *qi post me venît, præfertur mihi: qia primus* i. e. *prior me fuerat.* Sic Arnobius l. 2. *Omni vero verissimum est, certoqe certissimum.* Vero verissimum dixit, pro eo qod Martial, l 8. ep. 76. *Vero verius.* Plato *de repub.* l. 9. Δεῖ ταῦτα πράττειν καὶ ταῦτα λέγειν, ὅθεν τοῦ ἔξω ἀνθρώπου ὁ ἐντὸς ἄνθρωπος ἔσῃ ἐγκρατέστατος. *Ea oportet & facere, & dicere, qibus homine exteriore interior homo potentior evadat.* Sic αὐτὸς αὑτοῦ βέλτιστος, ἢ κράτιστος. *ipse semetipso præstantior.* pro eo qod esset αὐτὸς ἑαυτοῦ βελτίων. qo modo Xonophon *de venat.* Ὅταν μὲν γὰρ ὁρᾶται ὑπὸ τοῦ ἐρωμένου, ἅπας ἑαυτοῦ δεῖ βελτίων. *Ubi enim qis est in amasii sui conspectu, se-*

metipso qisqe melior est, sive solito præstantius se gerit. De Athenæo Avtor incertus in operis argumento; Κρείττων τε αὐτὸς ἑαυτῦ γινόμενος, ὥσπερ οἱ Ἀθήνησι ῥήτορες, ὑπὸ τῦ ἐν τῷ λέγειν θερμότητος, πρὸς τὰ ἐπόμενα τῆς βίβλυ βαδιοῦν ἐπαίρεται· *Rhetorum Athenienſium more, per dicendi calorem, ipse se ſuperat, & attollitur magis.* Ita Pythagoras apud Plutarchum *de defit orac.* Θελπίσας ἑαυτῶν γίνεσθαι τὸς ἀνθρώπυς, ὅταν πρὸς τὸς θεὸς θαδίζωσιν. pro qo *de ſuperſtit.* idem Θελπίσας, ψιλῶς dixerat; *homines ſemet ipſis meliores fieri.* i. e. conſveto longè meliùs affici, *ubi ad numina accedunt.* Et Plutarchus ipſe *de lunâ*; αὐτὴ αὐτῆς λαμπροτάτη, *ipſa ſemetipſâ multo ſplendidior.* idemqe de Pyrrho; (nî malè memini) αὐτὸς αὐτῦ κρείττων ἐν τῷ μονομαχεῖν. *ipſe ſeſe in ſingulari certamine longe præſtantior.* Alcibiades deniqe apud Xenophontem in *commentariis Socratic.* l. 1. εἴθε σοι, ὦ Περίκλεις, τότε συνεγενόμην, ὅτι δεινότατος σαυτῦ ταῦτα ἦσθα. ***Utinam tibi Pericles, tunc convixiſſem, qo tempore in iſtis excellebas.***

Sed, ut ad Propertium redeamus, sive Evripidis istud is respexerit, sive secus, in utriusqe dicto μεταλήψις τις deliteſcit. siqidem, primò *dies* pro diebus, qod Procopius supra, ponitur: tum *dierum* nomine, vitæ tempus sive spatium intelligitur. nec aliâ ratione πρώτη καὶ τελευταία ἡμέρα, pro *primâ atqe noviſſimâ ætate* adhibetur. Esto ergo; apud Græcos & Latinos paritèr, *dies*, nunc pro *ætate*, nunc pro *tempore*, sumatur. at siqis rerum gestarum narrationem instituens, vel historiam describens, qoties והיה ביום ההוא & ויהי בימי הם apud vates historicosqe sacros occurrit, toties, καὶ ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, vel τότοις, &c. inculcaret, qemadmodum Lucas unus, ut cæteros missos faciam, *Evangelii*, c. 1. v 39. & c. 2. v. 1. & c. 4. v. 2. & c. 5. v. 35. & c. 6. v. 12 & c. 9. v. 36. & c. 20. v. 1. & c. 23. v. 7. & c. 24. v. 18. & *gestorum Apostolic.* c. 1. v. 15. & c. 2. v. 18. & c. 6. v. 1. & c. 17. v. 41. & c. 9. v. 37. & c. 11. v. 27. nec Græci opinor, nec Latini etiam moris, si utriusqe lingvæ scriptores excutiantur, id esse deprehenderetur. qod tamen nî fuerit, Hebraisare in formularum harum usu, tam freqenti præsertim, spiritus sancti amanuenses illi non immeritò dicentur.

CAPUT.

CAPUT. XXVI.

Ἅιδης, *pro* ſepulcro, *ab Hebræis ſumptum. Ab Hebræis multa exteros hauſiſſe.* Ἐν ᾅδου *Evripidi*, apud inferos. *Nihil à Pſochenio adductum, qod improbetur.*

Sect. 77. *Vocis*, inqit, ᾅδης *pro ſepulcro uſurpatæ*, Act. 2.v.27. *ſignificationem peregrinam, inſolentem, profaniſqe ſcriptoribus Græcis incognitam, ex Hebraico vocabulo* שְׁאוֹל *originem ſuam traxiſſe, proptereaqe ſignificatione Hebræum vocabulum eſſe multi aſſerunt. Verum falſam eſſe ſententiam hanc* inde concludit, qia *Evripides in eâdem ſignificatione hoc vocabulo ſit uſus; qem tamen nemo, niſi forte amotæ mentis homo, Hebraiſmos edoctum eſſe crediderit.* Evripidis locus eſt in Hecubâ v. 418. ubi Polyxena matri,

(Ὦ μῆτερ, ὦ πικρόν, ἄπειμι δὴ κἀτω·)
Ἐκεῖ δ' ἐν ᾅδου κείσομαι χωρὶς σέθεν.

(O mater, oqæ me peperiſti, abeo ad inferos:)
Illic verò in ſepulcro jacebo abſqe te.

Senarium priorem à Pſochenio omiſſum, lucis ampliori fœnerandi gratiâ tranſcripſi. Vertenda autem hæc eſſe, *in ſepulcro*, & non, *apud inferos*, (*niſi, per inferos ſepulcrum etiam intelligatur*) *ſole meridiano*, ait, *clarius elucere ex verſu ſeqente* 726. ubi Hecubæ Agamemnon,

Ἑκάβη, τί μέλλεις παῖδα σὴν κρύπτειν τάφῳ;

Hecuba, qid cunctaris filiam tuam occultare ſepulcro?

Attamen, Vir optime, conſeqentiæ neceſſariæ nihil qicqam in tuis iſtis reperitur. Siqidem qi *nec amotæ tamen ſunt mentis* (niſi in eorum claſſe, qi curatoris egeant, viros præſtantiſſimos, ut cæteros omnes taceam, è veſtris Heinſium, è noſtris Seldenum, & Sandfordum ponendos cenſueris,) reperiuntur havd pavci, qi plurima admodum ex ſacrâ, tum hiſtoriâ, tum & lingvâ, in Græcum ſermonem profluxiſſe, non adfirmant tantum, ſed confirmant validiſ-

ſimè

simè, & clarissimè demonstrant. hujus avtem generis apud Tragicos cumprimis segetem satis amplam à se indicant deprehensam.

Tum *Sol* ille tuus. *meridianus* havd ita liqidò se prodit, Qam enim, non illustris, sed ne conspicabilis qidem, est vis istius seqelæ? *Polyxena apud Tragicum ante mortem qeritur absqe matre se* οὐ κἄδε *fore. Agamemnon avtem post ejusdem eadem, in eâdem qidem fabulâ, sed versibus ultra tercentum interjectis, ab Hecubâ sciscitatur, qare filia corpus non mandet sepulturæ. Ergo in versu priore illo* τὸ οὐ κἄδε *non est vertendum, apud inferos.* Eqidem ambigo, an cuiqam, avtore excepto, cui mens saltem constiterit, luce meridianâ clarior videri possit argumentationis istius deductio necessaria.

CAPUT. XXVII.

Καλῶς ποιεῖν, *pro* εὖ ποιεῖν, *sive* εὐεργετεῖν, *Græcis priscis insolens, V. T. interpretibus freqens. Pfochenii mira confidentia. crassus error non unus; alter qod inter* ποιεῖν, πράττειν, ὁρᾶν *nullam agnoscit differentiam; alter qod* εὖ ποιεῖν *&* εὖ πράττειν *pro eisdem habet.*

EOs, qibuscum agit Pfochenius, avt pro *stupidis*, avt *amentibus*, avt *cæcis* habere solet. Id supra sect. 76. & 77. vidimus. nec à more isto, cui jam assveviſſe videtur, discedit sect. 78. καλῶς ποιεῖν, αὐτὸ τὸ εὖ ποιεῖν, ἤτοι εὐεργετεῖν, usurpat Matthæus c. 12. v. 12. *Hebraismo hoc tribuere* nescio qos affirmat Pfochenius. neminem enim nominat, istud qi dixerit. Et esse *Hellenisticam*, qam ei nuncupant, *formulam* non defuere forsan qi censerent. Siqidem apud Græcos veteris Instrumenti interpretes hoc significatu crebrò occurrit. Jerem. c. 4. v. 22. Zeph. c. 3. v. 21. Zachar. c. 8. v. 15. cum apud Græcos avtores rariùs, si usqam saltem, deprehendatur. Sed qid ad ista Pfochenius? *qo jure*, inqit, *Hebraismo hæc phrasis accenseatur, nullus non videt.* At *Hellenismo* saltem, qem isti appellant, qo jure accenseatur, etiam hebetioris qi sumus visus, fortean videamus.

Sed

Sed urget Pfochenius; *si* καλῶς ποιεῖν *pro* εὖ ποιεῖν *positum, idiotismum istiusmodi redolet, nihilominus* καλῶς δρᾶν, *&* καλῶς πράττειν *pro* εὖ δρᾶν, *&* εὖ πράττειν *collocata, eundem sapere necessum est. cum plane inter eas phrases nulla sit differentia.* ποιεῖν, πράττειν, δρᾶν *eandem significationem obtinere, vel pueris in Scholis notum est. quam autem absonum & ἄτοπον sit posterius, vel cæcus palpando investigare posset. quanto magis* ὀξυδερκὴς *videre?*

Cæterùm vereor valdè, ô vir confidentissime, ne imperitiam tuam nimis prodas, dum adversæ partis viros eruditos tam fidenter detriumphas. Primò enim, si ποιεῖν, πράττειν, δρᾶν eandem plane per omnia significationem obtinere, in scholis puer didicisti, in malos linguæ Græcæ magistros incideris necèssum est. Apud nos certè in Scholis docentur pueri, non magis idem esse Græcis ποιεῖν & πράττειν, qã Latinis *facere* & *agere*. qæ etiamsi in phrasibus qibusdam promiscuè usurpentur, tamen siqis, qia *asellum agere*, & *animam agere* Latinè dicitur, ideo *asellum facere*, & *animam facere*, eadem cum illis notione usurpata, non esse barbara planè, & à Latinitate aliena prorsus censuerit, *aselli* nomen in scholis nostris grammaticalibus nevtiqam defugerit; nec Orbiliorum nostrorum ferulas facilè evaserit, qi *fabulam facere*, & eandem *agere*, pro eodem habuerit. Imposuit forsan Pfochenio, qod apud Aristotelem legerat, *poetic. c.3.* Τὸ ποιεῖν, αὐτὸ μὲν (ὁι Δωριεῖς) δρᾶν, Ἀθηναίους δὲ πράττειν προσαγορεύειν. Verum advertere oportuerat philosophum eundem, *polit. l.1. c.3.* monuisse, διαφέρειν πῶ πόιησιν εἶδει καὶ τ πρᾶξιν: καὶ τ βίον πρᾶξιν; ἃ ποίησιν εἶ). Et *Ethic. Nicomach. l. 6. c 4.* Τῶ δ' ἐνδεχομένω ἄλλως ἔχειν ἔστί π καὶ ποιητὸν καὶ πρακτόν. ἕτερον δ' ἐστὶ πόιησις, καὶ πρᾶξις. ὥστε καὶ ἡ μετὰ λόγυ ἕξις πρακτικὴ, ἕτερόν ἐστι τ μετὰ λόγυ πρακτικῆς ἕξεως· καὶ οὐδὲ πρᾶξις ὑπ' ἀλλήλων· ἔστε γὰρ ἡ πρᾶξις, πόησις· ἔστε ἡ πόησις, πρᾶξις. & c.5. ἄλλο τὸ γίνΘ πράξεως καὶ ποιήσεως τ μὲν γὰρ ποιήσεως, ἕτερον τὸ τέλΘ· τ δὲ πράξεως, οὐκ αἰεί. ὅτι γὰρ αὐτὴ ἡ εὐπραξία τέλΘ. qi idem habet & *Ethic. Eudem l.5. c.5.* & fusiùs explicat, *magnor l.1. c.35.* iste ergo sit primus censoris nostri tam severi error etiam puerilis, qod idem prorsus esse censet τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πράττειν.

Alter fuerit, qod ὁ ὀξυδερκέσατΘ non pervidit, τὸ καλῶς ποιεῖν, sive etiam τὸ εὖ ποιεῖν, & τὸ καλῶς πράττειν, sive τὸ εὖ πράττειν in locis adductis idem planè non valere, sed diverso prorsus sensu usurpari. id qod ex suâ etiam versione intelligere potuerat; qum in illo *Hecubæ* πράξειν καλῶς, *acturum*, non *facturum bene*; in *Hippolyti*

illo, καίτοι γ' εὖ πράξειας, *praclare tecum agitur*, non à te fit; reddiderit ipse: ut aliud planè sit εὖ ποιεῖν, sive καλῶς ποιεῖν, *alteri alicui benè facere*; aliud εὖ πράττειν, sive καλῶς πράττειν, *ipsum bene agere*, & *feliciter se habere*. nec verò, sicut καλῶς, ἤτοι εὖ, ποιεῖν τινα, ita καλῶς πράττειν, ἢ εὖ πράττειν τινὰ, pro *beneficio afficere aliqem*, qi Græcè loqi voluerit, dixerit qisqam.

CAPUT. XXVIII.

Εἰπεῖν in jubendi sensu, ab Hebraicæ linguæ idiotißimo descendisse meritò existimatur. Nec Græcis tamen insolens. Atticis peculiare.

Sect. 79. τὸ εἰπεῖν *in jubendi, sive imperandi, significatu adhibitum* Lucæ c. 19. v. 15. sicut & Matth. c. 4. v. 3. *ab Hebraica linguæ idiotismo descendisse* sentiunt viri docti: in qibus & Livelæus noster; qia Hebræis דבר & אמר ita familiariter usurpantur, nec aliter ferè Græci interpretes hæc exprimunt. Hos ut refutet Pfochenius, ex Evripide loca duo producit, (Ezechielem enim si avt pro avtore ethnico, avt *insigni linguæ Græcæ magistro* habuerit, erravit insigniter) qibus τὸ εἰπεῖν eo sensu sumatur.

At poterat, H. Stephano in *tract. de dialectis* consulto, non ex Evripide solo, avt poetis, qi à communi verborum usu discedunt sæpiùs, sed à sermonis soluti scriptoribus, exempla adduxisse; qorum in studiosorum usum describere nonnulla non gravabor. Sic ergo Thucydides l. 1. ὁ δὲ Ἀλκιβιάδης, ἐπαινέσας αὐτοὺς, καὶ εἰπὼν, ὅταν τις καλῇ, παρεῖναι, ἅπως ἀπέπεμπεν. *Alcibiades verò laudatos, cum jussisset, ubi vocarentur, præstò esse, dimisit.* et l. 7. Καὶ εἰπόντες ἅμα ἐν τῷ παράπλῳ, καὶ τοὺς πολεμίους, ἢν δύνωνται, ἀπ' αὐτῶν βλάψαι. *Qumqe edixissent, ut simul inter præternavigandum, siqid possent, hostes damno afficerent.* Lucian in *asino*. ἐμὲ δὲ παρέδωκεν ἀπελευθέρῳ τινὶ τῷ ἑαυτοῦ γεωπόνῳ, καὶ εἰπὲ κατηχεῖν ὅσα ποιῶν μάλιστα ψυχαγωγεῖν

αὐτὸν

αὐτὸν δοναίων. *Liberto cuidam ex adoleſcentibus ſuis tradidit me, & dixit qe, ea me doceret, qibus ipſum qam maximè poſſem oblectare.* Quibus adjicere licet Epicteti illud apud Arrian. diſſert. l. 1. c. 14. καθάπερ ὅτε προστάγματος τοῦ θεοῦ, ὅταν ἐκεῖνος εἴπῃ τοῖς φυτοῖς αὐξεῖν, αὐξεῖ· ὅταν εἴπῃ βλαστάνειν, βλαστάνει. *Tanqam ex Dei præſtituto, ubi ſtirpes florere ille juſſerit, florent; ubi germinare juſſerit, germinant.* Atqe hæc uſus iſtius exempla magis forſan idonea fuerint qam poetica illa; nec evicerint tamen, non ab Hebræis potius, qam à Græcis (nam *Atticorum peculiare* hoc eſſe contendit Stephanus,) eum verbi iſtius uſum ſumpſiſſe Evangeliſtas.

CAPUT. XXIX.

Sangvis ſuper caput alicujus. *Hebraiſmus.* Caput *pro perſonâ, ſive* homine *exteris uſurpatum contrarium non evincit. formula ea reperiuur & ubi tropus ille deſt.* εἰς δύο impartes duas, *Syriaſmum cenſeri. id qo refellitur, unus citatum è Luciano locus.* ἀπὸ ἀναίτου *piraſis Græcis non uſurpata.* ὁ πατὴρ τῆς ἐκείνης *pro patre familias Hebraiſmibus familiare. Diogenis tantummodo dictum à Plutarcho, an Lertio, relatum opponitur.*

SEct. 80. formula illa, Actor. c. 18. v. 6. τὸ αἷμα ὑμῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ὑμῶν *ſangvis veſter eſto ſuper caput veſtrum: Hebraiſmus videtur, qia Hebræi ſic loquuntur*, Reg. l. 3. c. 1. v. 38. ubi LXX τὸ αἷμά σου ἔσται εἰς τὴν κεφαλήν σου. ſed & Reg. l. 2. c. 1. v. 16. & Ezech. c. 33. v. 4. Hoc qo refellat Pfochenius, opponit *caput* pro *perſonâ* cum Græcis, tum & Latinis uſurpari.

At verò non tam de ſynecdoche ipſâ iſtic agitur, qâ *caput* pro *homine* uſurpatur; qam de formulâ illâ, qâ *ſangvis* hujus, vel illius, *ſuper caput* hominis alicujus eſſe perhibetur, cui cædes vel exitium ejus jure meritò imputatur. ea autem ab Hebræorum uſu deſumpta non immerito affirmatur, etiam ubi tropus ille abeſt; ſicut Matth.

c. 27. v. 25. Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς. *sanguis illius super nos esto.* quod & Beza ibidem adnotavit.

Sect. 81. In illo Matth. c. 27. v. 51. ἐσχίσθη εἰς δύο ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω. ait *quosdam Hebraismum, vel Syriasmum potius, sonniare,* in verbis εἰς δύο.

Hice qinam sint, ego nescio. verum siqis illud ἀπὸ ἄνωθεν Græcè loqentibus minùs solens esse censuerit, havd facilè credo qis contrarium evicerit. Sed nec aliud qicqam præter Luciani locum unicum Pfochenius adducit, qo alterum illud Græcis usitatum comprobet.

Sect. 83. Marc. c. 13. v. 35. ὁ κύριος τ οἰκίας *phrasi Hebraïs familiari* pro eo qod Græci οἰκοδεσπότης dicunt, usurpari censetur. qia *Hebræi* בעל בית *dicere solent.* Exod. c. 22. v. 8. ubi & LXX ὁ κύριος τ οἰκίας. & Judic. c. 19. v. 22. Verum & *Diogenem sic locutum* objicit Pfochenius, prout citatur à Plutarcho *in vitis illustrium virorum.* Atqe ita certè refertur locutus ille Cynicus à Laertio cognomine in *vitis philosophorum*; à Plutarcho, necne, incertum mihi. Verum an his ipsis vocabulis usus sit dicti avtor, qibus Historicus enunciat, ambigere licet. nec Græcis perinde atqe Hebræis, eosqe æmulatis, familiaris est illa locutio; qam ab Hebraisantibus potiùs sumpsisse Evangelistam, vix cordatus qisqam non censuerit.

CAPUT

CAPUT. XXX.

Ἐκ *pro* propter, *Ioan. 4. 6. non neceſſariò ſic redditur.* Ἐξ, & ex, *ſæpe cauſſam efficientem deſignat. Æſopus pro linguæ Græcæ autore probo fruſtra laudatur.* Ἐκ χειρὸς. *Eccleſ. 7. 7. Nahumi 3. 11. expoſitiones variæ.*

Sect. 84. Joan. v. 4 c 6. ait Pfochenius, in verbis illis, ἐκ τῆ ὁδοιπορείας, *opinari multos*, τὸ ἐκ *ſignificationem* τῦ *propter ex Hebraiſmo habere. ſic enim uſurpari* τὸ מן Nahum. c. 3. v. 11. מאויב LXX Ἐξ ἐχθρῶν. *deſiderabis robur propter inimicum. Sed eandem*, inqit noſter, *ſignificationem hæc præpoſitio obtinet apud probatos Scriptores profanos. Æſopus enim ſic loqitur*, Ὁ ὄνος, πεσὼν ἀπὸ τῦ κόπε, ἐτελεύτησεν. *Aſinus, concidens ex* (*i. e. propter*) *labore, emortuus eſt.*

Primò, ſcire pervelim, qinam *multi* illi, qi *Hebraiſmum* in Evangeliſtæ verbis deliteſcere monuerint; qive ἐκ ibi *propter* reddiderint. Certè *ex itinere* vertunt, Vulgatus Interpres, Calvinus, Caſtellio, Illyricus, Beza, Piſcator. ecqis alitèr? qanqam poterant &, *ab itinere*; qo modo Plinius *hiſt. nat. l. 2. c. 8. a ſolis vicinitate ardentiùs.* Et *l. 24. c. 5. ſi caput à ſole doleat.*

Tum Æſopicarum fabellarum qi farraginem confecit, pro *autore probato* fruſtrà obtruditur. nec reverâ opus erat, ut ad obſcurum ejuſmodi incertumqe ſcriptorem provocaretur. cum è probatis, & extra exceptionem poſitis, exempla τῦ Ἐξ eo ſenſu uſurpati, qo Evangeliſta adhibuit, ut *cauſſam* ſcil. *à qâ* res aliqa producatur, deſignet, proferri poſſint havd pavca. Sic enim apud H. Stephanum præſtò habere poterat, ex Thucydide, Ἐξ ὧν ἐφθείροντο. h. e. *è qibus*, ſive, *qibus* ſimpliciter *peribant.* ex Ariſtophane, ἔκ χειρὸς ἀπώλετο. *manu periit.* ex Sophoclis *Ajace*;

Ἐφθαρμένας γὰρ ἄρτίως εὐείσομαι,
Λείας ἀπάνας, ἠλατωμένισμένας
Ἐκ χειρὸς, αὐτῆς ποιμένων ὑπεκπαγείς.

Omnino namqe perditos deprendimus
Passim palantum pecudum totos greges,
Manuque cæsos, ipsis cum pastoribus.

qo modo Deus apud Esaiam c. 50. v. 1. מידי היתה זאת לכם Græc. ἢ ἐμοὶ ἐγένετο ταῦτα ὑμῖν. Hieron. *de manu meâ factum est hoc vobis. e manu.* Jun. Et Heman, Hymn. 88. v. 6. וחמה מידך נגדו Græc. ἐν τῇ χειρός σου ἀπωδύσαν. Jun. *manu tuâ occisi sunt.* monerqe Piscator מן ibi *efficientem* designare. qo pertinet & phrasis illa Polybiana apud Svidam, ἐν χειρὸς ἔσθαι τοῖς πράγμασι. αντὶ τοῦ, μετὰ πάσης σπουδῆς, καὶ ἀτεταμένως, συντόνως. *manu rebus succurrere*; pro eo qod est *omni studio, summâ cum contentione.* Sic & Latini. Plavt. *Casin.* 2. 6.

Eoqe corculum assudassit jam ex metu. Et *ib d.* 3. 1. *Miseriorem ego ex amore qam te vidi neminem.* Idem *Asinar.* 5. 1. *Fateor me ex amore hujus corruptum oppido.* Teren. *Andr.* 3. 1. *Adeone est demens ex peregrinâ?* Et *Eunuch.* 2. 1. *Adeone homines immutarier ex amore.* Idemqe *Adelp.* 2. 1. *Minime miror; qi insanire occipiunt ex injuriâ.* Id qod Solomon dixisse videtur plerisqe verbis illis, Eccles. c. 7. v. 7. *Oppressio ad insaniam adigit sapientem.* Etiamsi Piscator in Schol. aliô abeat. Ita deniqe Cato in *Epistola ad filium*, referente lib. 7 Prisciano: *Ex dolore, ex febri, ex siti, ex medicamentis bibendis.* pro eo, qod citra præpositionem Virgilius, *Georg. l.* 3. eidem ibidem lavdatus, ——— *aspergqe siti atqe exterritus æstu.*

Verum illud את LXX ἐξ ἐχθρῶν. qo Nahumi מאויב c. 3. v. 11. exprimere volebant, inter Hebraismos non immeritò poterit collocari. siqidem istic מן & ἐξ *causam impellentem* potiùs qam *producentem* designat. *ob inimicos.* i. e. *ut inimicis tuis resistas.* Vatabl. *inimicis persequentibus* Hieron. qanqam, Camium si sequimur, à Ptochenio adductum, ellipsis futura est. *ab inimicis.* i. e. *ab inimicis timens tibi.* hoc est enim qod ille מפחד אויב *ab inimici metu.* vel etiam, *qæres robur, qo ab inimicis defendas te*, sive *tutus sis.* alioqi verti possit מאויב *præ inimico.* ἕνεκα τῆς ἐχθρᾶς. ut Latini dicunt, *præ multitudine.* i. e. *ratione multitudinis*, ἕνεκα τῆς πλήθους. Vetus Lat, *Qæres auxilium ab inimico.* qod aliò planè trahit Fr. Ribera, ac si dicatur, *Necessitate cogeris eos etiam supplici & precari, qos oderas.* sed prior sensus magis placet; prout & Calvino, qi utrumqe proponit.

CAPUT.

CAPUT. XXXI.

Dispares planè sunt formulæ, ἢ ἐν ἀσελγείᾳ ἀναστροφὴ, & τὸ ἐν σοφοῖσιν, ἢ μικροῖσιν εἶ). *nec sunt idem prorsus*, ἐν σοφοῖσιν, ἢ ἐν μικροῖσιν εἶ), & σοφὸν, ἢ μικρὸν εἶ). *Perperam redduntur loca illa*, *Hymn.* 54. 6. *Paræm.* 22. 26. & 23. 20. τὰ ἐν δικαιοσύνῃ ἔργα, *quænam. Tit.* 3. 5. αἱ ἐν ἁγνείᾳ ὁμιλίαι. 1. *Pet.* 1. 14. ἐν ἡδονῇ, voluptatis loco, *Evripidi.* ταὶ ἐφετοῖς, *frustra huc trahi.* In iniqitate, *Hymn.* 51. 6. *qid sit.* ἐν τῷ πονηρῷ κεῖσθαι. 1. *Ioan.* 5. 19. In veritate, astutiâ *&c. Hebræorum idiotismi.* ἰδία & ὁμοία, *formulæ peculiares.*

SEct. 85. confundit Pfochenius formulâs illas, ἢ ἐν ἀσελγείᾳ ἀναστροφὴ. Petri ep. 2. c. 2. v. 7. *in lasciviâ conversationem*, pro *lascivam*; & ἐν σοφοῖσιν, vel ἐν μικροῖσιν εἶναι. *è sapientibus, vel tenuioribus esse* pro *sapientem, vel tenuem haberi, esse.*

At istæ multum à se invicem discrepant. alterâ enim abstractum cum præpositione pro concreto usurpatur, reiqe subjectæ denotatur affectio. alterâ concretum ipsum retinetur, & plurali formulâ adhibitâ, classis, in qâ qis censendus sit, designatur. itaqe non est necesse vertere, ἐν σοφοῖσιν ὢν, *sapiens essem*, sed *è sapientibus*, vel *in sapientibus essem.* i. e. in sapientum numero censerer. nec ἐν μικροῖσιν ὤν, *tenuis*, sed *è tenuioribus, cum sis.* infimæ sortis unus cum sis. ut personæ de qâ sermo instituitur, sors, non singularis avt peculiaris, sed cum aliis eidem communis denotetur. Qin nec illud Psalmi 54. v. 6. ארני בסמכי נפשי à LXX. rectè vertitur, ὁ κύριος ἀντιλήπτωρ τῆς ψυχῆς μου hoc est *Deus est sustentator animæ meæ.* qanqam eo inclinare videatur Drusius qæst. l. 2. c. 11. qum sensus simplex sit, qod & verba sonant, *Deus est in eis*, sive *inter eos, qi sustentant animam meam.* i. e. *inter milites meos*, ut Piscator. vel *assistit mihi & comitatui meo*, ut Junius. Vitiosa avtem est versio, qæ minùs exprimit, qam textus ipse exhibeat. Nec qæ ex Paræmiis adducit.

ducit ille loca, aliter debent explicari. Cap. 22. v. 26. *ne sis ex sponsorum dabita.* Et c. 23. v. 20. *ne sis ex ebriosis vino deditis.* amplius est enim, *ne sis è talibus*, qam, *ne sis talis.* perinde est enim ac si diceret, *ne sis talis, qales multi existunt, vel tametsi non desint, qi sint ejusmodi haud pauci*: vel etiam, *talium consortio ne te adjungas.* nam illud Psalm. 99. v. 6. aliter sumendum agnoscit ipse.

Verum formula prior illa est reverâ scriptoribus sacris peculiaris propemodum. et occurrit apud hos freqentius. Sic enim Pavlus ad Tit. c. 3. v. 5. Τὰ ἐν δικαιοσύνῃ ἔργα. ἀντὶ τῶν δικαίων. *opera in justitiâ*, pro *justis*, sive, *justè factis*, ut Beza. nec possum probare Tho. Plajsiri nostri argutiam, qi *opera in justitiâ* exponit, *opera qæ fiunt in fide, in statu justificationis, in justitiâ, à jam justificatis.* nam tempus præteritum, qod vocationem & conversionem antecesserat, ab Apostolo respici, contextus ipsa series indicat. qanqam sic accipi posse videtur, qod Petrus Ep. 1. c. 1. v. 14. Ταῖς ἐν τῇ ἀγνοίᾳ ὑμῶν ἐπιθυμίαις. supple γενομέναις, inqit, Piscator; *qæ in ignorantiâ vestrâ (viguerunt) cupiditatibus*, Beza. at Syrus etiam hîc simpliciter, *Qæ concupiscentes eratis absqe scientiâ.* ut concupiscentiæ cæcæ intelligantur. qod & optimè constare potest.

Nec cum istis geminum plane est illud Evripidis ex *Iphigeniâ Taricâ.*

Ἔστι δ' σοι τοῦτ' ἐν ἡδονῇ μαθεῖν.

potest enim hîc τὸ ἐν ἡδονῇ verti, *voluptatis* loco: cum ἐν ἀγνοίᾳ, sive ἐν δικαιοσύνῃ *ignorantiæ*, vel *justitiæ loco*, illic non possit. Et illud multo minùs ex *Hecuba*,

Τύχῃ δὲ πάντα τἀν βροτοῖς ἐπισκοπεῖν.

τἀν βροτοῖς enim istic apertè significat, qod primâ fronte præfert, *qæ in hominibus*, vel *apud inter ve, homines geruntur.*

Vatis avtem regisqe ejusdem Hymno 51. v. 6. verba qi cum Pfochenio sic exponunt, ut, *formatus sum in iniqitate, & in peccatis concepit me mater mea*, nihil aliud sonet, qam *iniqus formatus, peccator conceptus sum*; avt *cum iniqitate, cum peccato*; qod Piscatori placuit; vim dicti, havd parum enervare videntur. aliud enim est *cum peccato*, aliud *in peccato* nasci. aliud *peccatum alicui inesse*, aliud *ipsum esse* qodammodo *in peccato.* sicut aliud nave fractâ in aqis marinis demersum totum existere, aliud ad litus subductum, aqæ marinæ aliqid in visceribus exceptum gestare. hæc etiam regenitorum est affectio, penes qos manent ad huc vitii innati reliqiæ. Rom. c. 7. v. 17. 23. illa verò

nondum

nondum regenitorum conditio, qi vitio illo toti qasi immersi habentur. qod illi cæco à Domino sanitati restituto, Joan. c. 9. v. 34. ἐν ἁμαρτίαις ἐγεννήθης ὅλος. *in peccatis totus es genitus.* Et Pavlus ad Ephes. c. 2. v. 1. & Coloss. c. 2. v. 13. νεκροὺς ἐν ἁμαρτίαις καὶ ἀκροβυστίαις, *in peccatis mortuos*, sive *peccatis immortuos.* et aliâ formulâ Simoni Mago Petrus Act. c. 8. v. 23. εἰς χολὴν πικρίας καὶ σύνδεσμον ἀδικίας ὁρῶ σε ὄντα. *video esse te in bile amarissimâ, & iniqitatis vinculo* h. e. video esse te bile amarissimâ occupatum. & iniqitatis vinculo prorsus obstrictum. Et Joannes ep. 1. c. 5. v. 19. ὁ κόσμος ὅλος ἐν τῷ πονηρῷ κεῖται, *Mundus iste totus in malo*, sive *in malitiâ situs est.* prout Plavtus *Casin.* 2. 5.

Nunc in fermento tota est: ita turget mihi.

Et *Merc.* 5. 3.

Nunc mea uxor propter illam tota in fermento jacet.

ἐν ζύμῃ κεῖται. ut verbo unico absolvam; οἱ μὲν ἔχουσιν, οἱ δὲ ἔχονται. *habent illi, habentur isti.* sed hoc ἐν τῷ περέργῳ.

Cæterum priori illi finitimum est, si non idem prorsus, qod Sect. 96. habet, de periphrasi, qâ adverbia Hebræi efferant. באמת *in veritate*, h. e. *verè.* בצדקה *in justitiâ.* i. e. *justè.* בערמה *in astutiâ.* i. e. *astutè.* & pariter, ἐν τάχει, pro ταχέως, *citò* Rom. c. 16. v. 20. ἐν ἀληθείᾳ, *in veritate*, i. e. *verè.* Matth. c. 22. v. 16. qo eodem refert & illa sine particulâ præfixâ, ἰδίᾳ *privatim.* Cor. ep. 1. c. 12. v. 11. δημοσίᾳ *publicè.* Act. c. 16 v. 37. κύκλῳ *in orbem.* Marc. c. 4. v. 34. Eisqe affinia qædam profert ex Græcis Tragicis.

Verum illa ἰδίᾳ, δημοσίᾳ, κύκλῳ sunt formulæ peculiares, & in adverbiorum classe censentur. nec qia ἰδίᾳ pro *privatim*, δημοσίᾳ pro *publicè* usurpatur, pari ratione κρυφίᾳ pro *clam*, avt φανερᾷ pro *palam* dixeris: etiamsi analogia eadem sit planè. Sed nec tam Græcorum, qi adverbiis abundant, qam Hebræorum, qibus ea pavca sunt, periphrasis illa, idiotismus est.

CAPUT. XXXII.

Hebræorum idiotiſmus, qo vehementius affirment, contrarii negationem ſubjungere. Hoc qi Druſius, aliis qoqe uſurpatum idem non negat, imo locis allatis probat. Sangvis *pro cæde, eiſdem familiare, ſed plerumqe in plurali.* ῥαπίζειν, & ῥάπισμα *Helleniſtarum, non Græcorum priſcorum, vult Hejnſius. hoc ex Iuſtiniani Novellis refellit Pfochenius.* ἐν ὁδῷ, *pro* ratione, inſtituto, *Hebræorum idiotiſmus; nec Græcis tamen inſuetum prorſus. Stoicis admodum familiare.* via juſtitiæ, & injuſtitiæ, *Hebraiſmus.*

Sect. 86. *Hebræorum idiotiſmus eſſe creditur*, inqit, *ubi aliqid affirmaturi vehementèr, negant ejus contrarium.* atqe Druſium hîc advocat, à qo loci paſſim notati ſint.

Sed num Druſius, avt alius qiſqam ἴδιον, ſive peculiare, iſtud eſſe Hebrææ lingvæ unqam affirmavit? ἰδιωτισμὸν, ſive *formulam vulgarem uſitatamqe* Hebræis, luculenter ſatis indicant loca illa à Druſio lavdata. ἴδιον ſive peculiare horum non eſſe, idem ipſe è ſcripto profano prolatis exemplis oſtendit. qod & alibi monemus; ut fruſtra hoc in rem ſuam Pfochenius hîc proferat: qanqam à ſuis potiùs, qam ab extraneis, cum Dominus ipſe, tum & Evangeliſta, eam formulam havſiſſe meritò cenſeantur. qo modo & ἐυνεύειν pro *evadere, emergere*, Joannes c. 5. v. 13. (de qo ſect. 87.) à Græcis Vet. Teſt. interpretibus potiùs, qi & ſæpius uſurpant, qam ab Evripidis *Hippolyto*, ex qâ ſolâ hic adducitur.

Sect. 89. Τὸ αἷμα pro *cæde* uſurpatum, qi *Hebræorum idiotiſmum* eſſe, qibus in uſu exiſtere freqentiſſimo deprehenditur, qi affirmant, num à Græcis uſurpari id negant? qanqam דמים in plurali freqentius hac mente illis uſurpatur.

Sect. 90.

Sect. 90. ῥαπίζειν, pro *palmâ cædere*, ἐλπιμὰ pro alapa ex *Hellenistarum, non Græcorum more*, τὸς ἑβδομήκοντα imitatos, *usurpasse Evangelistas*, monet Cl. Hejnsius in *Aristarch. sacr. c.* 28. Hoc ut refellat Pfochenius, *Justiniani codicem ac Novellam* accersit; qasi ista Græcæ puritatis normæ sint legitimæ. de vocabuli interim significatu videri possunt Petr. Faber. *agonist. l.* 1. *c.* 19. & Cl. Hejnsius loco supra indicato.

Sect. 91. qærit Pfochenius, an *formulæ illæ* ἐν ὁδῷ δικαιοσύνης, *in via justitiæ*, Matth. c. 22. v. 32. *aliæque huic consimiles, quibus* ὁδὸς *sive via, pro ratione, modo, vitæ instituto usurpatur, ex Hebraismo derivatæ sint nec ne.* Et certe ab Hebræis eorumqe interpretibus, qibus formulis istiusmodi nihil est familiarius, sumpsisse Evangelistas ac Apostolos, non est, opinor, qi negaverit.

At, inqit Pfochenius; *sic loquuntur etiam Græci scriptores profani.* solum interim Evripidem profert, qi in *Hippolyto*, γνώμης ὁδὸν, pro *mentis, sive consilii, ratione* bis dixerit. qod idiotismum Græcorum esse nevtiqam probat. Ejus loco poterat Thucydidem l. 3. adduxisse; Μετὰ γὰρ Ἀθηναίων ἄδικον ὁδὸν ἰόντων ἐκωλύσατε. *Athenienses viâ injustâ incedentes secuti estis.* ὁδὸν ἄδικον dixit, qam ὁδὸν ἀδικίας Græcus interpres, Hymn. 119. v. 29. qo modo ὁδὸν δικαιοσύνης Evangelistæ, qi est manifestus Hebraismus. Sed & Isocratem itidem *ad Demonic.* Ὅσοι τῷ βίῳ τούτῳ τῷ ὁδῷ ἐπορεύθησαν. *qotqot hanc vitæ viam, sive institutum, ingressi sunt.* Nota obiter, apud Stoicos, Marcum præcipuè Antoninum, *commentar.* l. 1. S. 9. ὁδῷ ἐξαλείπειν ἢ τάττειν. l. 5. S. 24. ὁδῷ ὑπολαμβάνειν. l. 3. S. 11. ὁδῷ ἐλέγχειν. & l. 6. S. 24. ὁδῷ περαίνειν. &c. freqentissimè occurrere, pro eo qod est, *certâ aliqâ ratione, viâ, methodo excogitare, disponere, censere, redarguere, perficere aliqid*, &c.

CAPUT. XXXIII.

Ἐν ὀφθαλμοῖς ὑμῶν, *Matth.* 21. 42. *malè redditur*, Coram nobis. *Aliud ab hoc est Evripidis*, ἰδεῖν ἐν ὄμμασιν. ἰδεῖν τοῖς ὀφθαλμοῖς, *& similia, Hebræorum idiotismus. Poeticæ locutio-*

nec idiotismum non probant. Αἰδὼς ἐν ὀφθαλμοῖς. *Hebræorum idiotismus, femininum neutrius loco usurpare.* Ὅσίη, fas, pietas. *Absque eâ cultus omnis inanis.*

Sect. 92. καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν. Matth. c. 21. v. 42. *Et admirabile est in oculis nostris.* i. *coram nobis,* inqit Pfochenius. insinuans pro Hebraismo haberi. estque reverâ ex Hebraico textu desumptum, Psalm. 118. v. 23. Verum *ita Hebræi,* inqit, *non loquuntur soli.* patet *ex Evripide in Hippolyto,* ὡς ἰδὼν ἐν ὄμμασιν.

At primo, *in oculis nostris,* non satis fæliciter exprimitur, per *coram nobis,* qis enim sic loqeretnr, *Hoc est mirabile coram me?* potius, *hoc est mirabile in conspectu nostro,* i. e. conspicientes nos in stuporem trahit. qod, *coram nobis* non explicat planè. imò siqis diceret, *Mirum est hoc coram nobis fieri;* aliud prorsus dictum, velle jure censeretur, qam hoc loco vates ὁμοιοδὸς voluit.

Tum ἰδεῖν ἐν ὄμμασιν est diversa ab hac formula; illi potius compar, ἰδεῖν τοῖς ὀφθαλμοῖς. Matth. c. 13. v. 15. Joan. ep. 1. c. 1. v. 1. Et Genes. c. 31. v. 10. qod ibid. c. 45. v. 12. dicitur ὀφθαλμοὶ βλέπουσι. sed & alibi freqentissimè, tam in Græcâ Veteris versione, qam & in novo instrumento, qod & ipse observavit infra sect. 101. ubi etiam ex Græcis, sed Poetis solis, gemina multa congessit. qibus istud qoqe adjicere poterat, nisi qod ἐν hic habetur, qod in illis havd extat. Poterat avtem convenientiùs istic adduxisse, proverbiale illud, Αἰδὼς ἐν ὀφθαλμοῖς. ubi commodiùs etiam reddi potest ἐν ὀφθαλμοῖς, *in oculis, coram.* Nec verò si prorsus conveniret, idiotismum evinceret unicus è poetâ locus. nec à formulis poeticis ad usum familiarem satis est firma consecutio.

Cæterum, qum neminem Pfochenius hîc nominet, qi Evangelistæ verbis Hebraismum subesse censuerit, subit animum suspicio, Casavboni *annotationes* ὁλοχερῶς θεηλατοῦντα, ut cum Marco loqar, qum *purum putum Hebraismum,* ad incisum illud adnotatum legeret, de formulâ illâ ἐν ὀφθαλμοῖς dictum cepisse. atqi aliud ὁ μακάριτης voluit. qum enim tam apud Matthæum, sed & Marcum c. 12. v. 11. qam & in Hymnorum versione Græcâ Hymn. 118. v. 23. legatur, Παρὰ Κυρίου ἐγένετο αὕτη. καὶ ἔστι θαυμαστὴ, &c. qod V.C. Fr. Junius, cùm *in annot.* tum & *parall.* l. 1. c. 40. ad ᾠδὴν referri postulat: eam concinnationem

concinnationem ut minùs commodam rejicit meritò Casavbonus; Et *Hebraismum purum putum* esse affirmat, αὖτη respondentem הִוא. Hebræorum est avtem, non et Græcorum, *fœminina formam neutraliter* usurpare. qod nec Pfochenius, opinor, ipse negaturus est. qanqam ejusmodi qiddam forsan qibusdam videri possit, illud Homeri *Odyss.* π. v. 223.

——— ὅσ' ὁσίη κακὰ ῥάπτειν ἀλλήλοισιν.

Et *ibid.* χ. v. 412.

οὐχ ὁσίη κταμένοισιν ἐπ' ἀνδράσιν εὐχετάασθαι.

ubi ὁσίη dicitur poetæ, prout & aliis nonnullis, qod ὅσιον Sophocli in illis, ἡ θέμις, ὅ' ὅσιον. et Phocylidæ,

οὐχ ὅσιον κρύπτειν τ' ἀτάδαλον ἀνδρα ἄπονον.

Verum ellipticam formam hanc esse, vult Evstathius; supplendamqe βυλὴ, δίκιν, πρᾶξιν avt aliud ejusmodi. nec desunt, qos hîc seqi malim, qi substantivum potius esse censeant, qod *fas* reddunt nonnulli, *pietatem sanctitatem* ve alii. Ita planè usurpavit Julianus *de Cynism. orat.* 2. Πάσας, inqit, ἑκατόμβας τ ὁσίας οὐκ (ita enim leg.) εἰσὶν ἀντάξιαι. *Non sunt digna, qæ cum pietate conferantur, hecatombæ universæ.* Eandem & in *divarum* numerum relatam ex Evripide ibidem allato discimus, qod & aliâ occasione alibi tetigimus. Non possum avtem continere me, qin subjiciam hic, qæ pietati veritatiqe qam maximè consentanea adjecit eodem loci idem ille pietatis veræ omnis expers exorsqe prorsus. Ὅπ παύτα κὴ τὰ μεγάλα κὴ σμικρὰ μετὰ τ ὁσίας πρὸ θεῶν σπουδάσματα τ ἴσην ἔχει δύναμιν· ἐκτεθειμένη δὲ τ ὁσίας, οὐκ ἑκατόμβη, ἀλλ' οὐ τ Ὀλυμπάδος χιλιόμβη, ἀνάλωμα μόνον ὄζει, ἄλλο δὲ οὐδέν. *Tantundem valere minora ac majora cum pietate admota numini. hæc verò semotâ, nec hecatomben, sed nec chiliomben, aliud qicqam qam impensam sumptumqe inanem existere.* Veram σὺν τ ὁσίας utcunqe se habuerit; miflo, qi intendebatur, Hebraismo, alium de suo substituisse Pfochenius videtur.

Denique ab Hebræis sumpsisse cum interpretes Græcos, tum & Apostolum, negari non potest: nec amplius qicqam ex qoqam Pfochenius istic.

CAPUT. XXXIV.

Ἐκτὸς εἰ μή, 1. Cor. 15. 2. *inconcinnitatis à nescio qibus insimulari. καὶ insertum qi postulant, à Bezâ rejecti. Matth.* 3. 7. ἡ μέλλουσα, *respondet Hebr.* הבא *futuri à aptius quam ventura.*

SECT. 94. *Locutionem illam* ad Corinth. Ep. 1. c. 15. v. 2. ἐκτὸς εἰ μὴ *qibusdam valdè* ait *inconcinnum videri. Sed & Lucianum sic locutum.* qibusnam hoc visum fuerit nullus dicit. Beza monet tantùm qibusdam placere καὶ subavditi ante verba illa ex *Hebræorum idiotismo*, ut dictionis series sic profluat, εἰ κατέχετε, καὶ ἐκτὸς εἰ μὴ εἰκῇ ἐπιστεύσατε. qod ipse tamen respuit, qia ἐκτὸς tunc redundaret. de *Hebraismo*, avt *inconcinnitate* aliqâ in formulâ ipsâ ipse ne καὶ qidem.

Sect. 97. ait qosdam cavillari textum Græcum Matth. c. 3. v. 7. qasi non dicatur Græcè μέλλουσα ὀργὴ, sed μέλλουσα ὀργὴ ἔσεσθαι. qibus *insignem* imputat *linguæ Græcæ imperitiam.* nec immeritò, id siqis censuerit. Verum μέλλουσα ibi נפ Hebraico הבא respondere, liqet satis. nec frustra penitùs Erasmum notat Beza, qod *venturâ* reddidit, qasi esset μελλούσης ἐλθεῖν, cum *futurâ* posset aptiùs.

CAPUT. XXXV.

Dispares formulæ, Canticum canticorum; & Rex regum. *Hebraismus in illo; non & in isto.* ἐπίτασις *congeminatione vocum expressa, Hebræorum idiotismo meritò deputatur. Erasmus sine causâ reprehensus. Cothurnus ab idiotismo diversus.*

Sect. 98.

SEct. 98. *Hebraiſmum latere* opinari qoſdam ait in illis Apoc. c. 19. v. 16. βασιλεὺς βασιλέων, καὶ κύριος κυρίων. ipſe concedit, verum eſſe, *Hebræos ſingulare & excellens qippiam expreſſuros, ſic ſolere effari.* qod ex inſcriptione cantici Solomonis apertum ſit שיר השירים *canticum canticorum.* h. e. *canticum excellentiſſimum.* negat tamen Hebraiſmum idcircò eſſe. Sophoclem enim *Electrâ*, δειλαία δειλαίων, pro infæliciſſimâ dixiſſe. notatqe Eraſmum, qi in adagio, ἔσχατα ἐσχάτων κακά, *hunc ſermonis typum Græcos videri* ſcribit *ab Hebræis mutuò ſumpſiſſe.*

Cæterum perperam confunduntur iſtic formulæ diſpares. ſiqidem illa, βασιλευς βασιλέων, καὶ κύριος κυρίων, ſicut & *Deus Deorum* Hymn. 50. v. 1. citra Hebraiſmum aliqem (qem qinam in iſtis *latere* monuerint, neſcio) uſurpantur, eumqe deſignant, prout verba ipſa ſonant, non qi *rex dominuſve ſingularis & eximius* ſit, ſed qi regibus ipſis imperitet, in dominoſqe ipſos, qicunqe ej ſint, dominium exerceat. Siqidem ut Seneca *Thyeſte*;

Omne ſub regno graviore regnum eſt.

Et Flaccus *carm. l. 2. od. 1.*

Regum timendorum in proprios greges;
Reges in ipſos imperium eſt Jovis.

Atqe, ut Naſo *Triſtium l. 4. Eleg. 7.*

Nil ita ſublime eſt, ——————
Non ſit ut inferius ſuppoſitumqe Deo.

Itaqe ad Hebraiſmum confugere nulla iſtic neceſſitas; & imminuit etiam appellationis vim ipſam.

Cæterum cur *typus ille ſermonis*, qo ἐπίτασις ejuſdem dictionis congeminatione ſignificatur, non ritè cenſeatur Eraſmo *ab Hebræorum*, vel orientalium aliorum, *uſu* profluxiſſe, nihil hîc affert Pfochenius; nec qid, conſecutionis neceſſariæ qod ſit, afferri poſſit à qoqam, video. Apud hos certè idiotiſmus eſt, *ſanctus ſanctorum*, Dan. c. 9. v. 24. Et *ſanctum ſanctorum*, ſive *ſanctitas ſanctitatem*, Exod. c. 30. v. 10. qod LXX ἅγιον ἁγίων Exod. c. 26. v. 33. Et Levit. c. 6. v. 29. qomodo & Apoſt. Hebr. c. 9. v. 3. & *ſanctitates ſanctitatum.* Ezech. c. 42. v. 12. apud illos havd item. neqe enim idiotiſmum facit, ſi formula aliqa è cothurno ſemel avt iterum proſilierit, qanqam illud ἔσχατα ἐσχάτων, ubi gradus ipſe geminatur, minùs

minùs durum & insolens videri possit, qam alterum illud θελαία θελαίων, & qæ ex paginâ sacrâ supra posuimus.

CAPUT. XXXVI.

θέλομεν, *Marc.* 10. 35. velimus, *potius*, *qam* volumus, *avt* optamus. *Aliud* velle, *aliud* optare. *Aliud* optare, *aliud* rogare. *Optamus*, *& qæ nec rogamus*, *nec rogare fas est.* θέλω, *Ioan.* 17. 23. velim, ἐρωτῶ, rogo, *Avgustinus Bezæ non immeritò notatus. Bezæ codicet correcti.* Κλύοις, *avdias.*

SEct. 99. Marc. c. 10. v. 35. θέλομεν. i. e. *velimus*, *multi contendunt*, inqit, *idem esse qod optemus. qam significationem & à Syro sermone tractam; qia Syris* צבא *& velle & optare significat.*

Beza qidem, θέλομεν, inqit, *ad verbum volumus*, i.e. *optamus. est enim rogandi, non imperandi significatione positum. sic avtem Graci solent convertere Hebræorum* חפץ. Nec tamen ideo Hebraisantibus solis peculiarem vult esse eam vocabuli istius significationem. Idem enim ex Cicerone profert: *Eum honorem Deos tibi fortunare volo.* Qanqam reverâ nec eadem sunt prorsus *velle* & *optare*: & hæc duo distingvit Orator qoqe ipse, Orat. *pro Cluentio: Nihil est mali, nihil sceleris, qod illa non filio voluerit, optaverit.* Sed nec *optare* & *rogare*. siqidem optamus multa, qæ non petimus, avt rogamus tamen; imò qæ petere à Deo ac rogare nevtiqam par est. τὸ θέλειν verò, hoc qidem loco, non tam *optare*, qam *petere* ac *rogare* significat. Optimè itaqe Vir doctiss. idem, & istic, θέλομεν, non *volumus*, prout vetus interpres, & Erasmus, sed *velimus* reddidit; & cum Marc. c. 6. v. 25. tum & Joan c. 17. v. 23. θέλω *velim*. Avgustino etiam notato, qi *Ep.* 178. (ita enim restituendus in Bezæ codicibus numerus, qi perperam centenario minor designatur) *Patris & Filii æqalitatem* inde satagit probare; qia *non diceret*, inqit, *inferior superiori*, volo, *sed supplicans*, rogo. Idemqe Homil. 43. *Sed jubet Pater, ut faciat Filius. Voluit Pater, efficit Filius. Ecce ostendo, qia vnlt filius, & facit Pater. Ecce Filius jubet,*

&

Ζ. Pater facit, avdis voluntatem poteſtatis, poteſtatem voluntatis. at verò τὸ θέλω nihil hîc eſt aliud qam ἐρωτῶ, *rogo*: qo modo ſupra locutus fuerat verſ. 9. & 20. Aptiſſimè avtem *velim*, Vir doctiſſ. vertit. eâ enim, qæ eſt optandi, formulâ ſuperiores ſuos alloqi ſolent inferiores. qod monuiſſe memini Dunæum noſtrum ad illud Lycophronis, qo famulus Regem Dominum ſuum in operis exordio ſic affatur, Κλύοις ἄν, ὦ ναῦξ.

Avdias, o Rex

nos diceremus, **May it pleaſe you to heare.**

CAPUT. XXXVII.

Φῶς *pro* igne, *Hebræorum idiotiſmus. Rheſi Avtor. Ab Orientalium uſu multa in lingvam Græcam profluxerunt. Ex communibus notionibus Tragici qædam, qæ uſus communis non erant.* Φλὸξ *pro* igne, *ejuſdem farinæ. In ſimpulo fluctus.* μῦς, *pro bove; ut* πῶλος *pro eqâ.* πίπτειν, cadere, *pro mori.*

Sect. 100. fruſtra φῶς Marc. 14. v. 54. *pro igne* uſurpatum *Hebræorum* ſolùm *idiotiſmum* eſſe Pfochenius pernegat, qia Evripides (ſi is ſaltem eſt; nam Ariſtarcho aſſerit Sam. Petitus *miſcell. l. 3. c. 22.*) in *Rheſo. v.* 81. φῶς pariter uſurpavit, φῶς ἅψαι dicendo, pro *ignem accendere.* eiſqe qi hoc ſtatuunt, inſultando juveniliùs, qærit *à qo Tragicus hic Hebraiſmos edoctus fuerit*, avt *qem Rabinum præceptorem habuerit.* qod qidem nihil neceſſe fuit, prout & alibi ſæpe monuimus; cum & ab Orientalibus in lingvam Græcam fluxerint havd pavca; & potuerit poeta ex notionis communis ratione, cum lumen ignis accenſi comes ſit jugis, *luminis* vocabulum pro *igne* uſurpaſſe, præter gentis ſuæ uſum vulgarem; qi idiotiſmus proprie dicitur.

Ejuſdem eſt farinæ, qod φλὸγα pro *igne* uſurpatum Luc. c. 16. v. 24. & Jobi c. 18. v. 5. ad eandem cum priore claſſem pertinere noh patitur; qia Tragicus ſcil. idem *ibid. v.* 120. φλόγα ἐμβαλεῖν, pro

ignem injicere, dixerit. magnoſqe inde in ſympulo fluctus ciet, qaſi ex adverſâ parte qiſpiam ad hunc τὸ φλὸξ uſum obſervatum intuliſſet; *Quisitaqe Græcus poſſet hunc Græcum Novi Teſtamenti intelligere, niſi prius etiam veteris Teſtamenti textus Græcus & Hebræus, unà cum reliqis lingvis Orientalibus ipſi probè fuerit cognitus?* Subjungitqe ἀλλα σεμνῶς, *Evripidem alioſqe cum eo Græcos, qod ad verba attinet, qamvis ſenſus & interpretatio genuina textus ſpiritualis homines iſtos carnales & irregenitos forte fugiſſet, eqè hunc textum intellecturos eſſe, certò ſibi perſvaſum.*

Verum ecqis, qæſo, tam non à mente, ſed à ſenſu omni alienus unqam extitit, ut negaret Græcum ullum abſqe tantâ textus Græci ac Hebræi V. Inſtrumenti cæterarumqe lingvarum Orientalium ſupellectile corrogatâ, lingvarumqe tot peritiâ havd mediocri comparatâ, verba illa Evangeliſtæ poſſe interpretari, ὅτι ὀδυνῶμαι ἐν τῇ φλογὶ ταύτῃ? hoc eſſet utiqe ad ſtipulam diffindendam cuneos ferreos cubitales Herculeamqe clavam poſcere. nam de ſenſu ſpiritali in paraboläe verbis illis, non intelligo qis tam profundus, avt arcanus ſubſit, qem craſſi iſti, qos appellat, non facilè capiant. Ipſe tu, credo, Pfocheni, etiamſi nullus te Evripides tuus iſtud docuiſſet, imò nec apud avtorem ullum, vel Græcum, vel Græcanicum, φλόγα, qod *flammam* propriæ ſignificat, pro *igne* uſitatum deprehendiſſes, facile tamen ex tuo ipſius ingenio, nî plane bardus ſis, qod non eſſe te docent tua iſta, dignoſceres, ita iſtic uſurpari. Nec caret ergò prorſus aliqo nigræ loliginis ſucco, qod viris eruditis, iſta tam ἄλογα planè, qam & ἄπτα, affingis.

Confimile eſt, qod Sect. 103. *μόχον pro bove.* Apoc. c. 4. v. 7. qod à LXX mutuatus Evangeliſta videtur, (& ab eis potius mutuatum, qam a poetis, qos ſolos hîc adducis, qis ſicipitis ſaltem ſani non veriſimilius cenſuerit?) tam *à Græcis hominibus* ſtatuit *poſſe intelligi, qam* πῶλον *pro eqâ*, (qod poeticum itidem) uſurpatum.

Nam qod Sect. 102. πίπτειν. i. *cadere*, ſive *occidere*, pro *mori*, ad Cor. Ep. 1. c. 10. v. 8. non *Hebraiſantibus ſolis*, ſed *Græcis* qibuſvis etiam, eſſe in uſu contendit, &, ex eadem *Rheſo* demonſtrare conatur, ludit operam; cum hoc ipſo non Græcis tantùm, ſed & Latinis. tam ſoluti, qam & vincti ſermonis avtoribus, nihil ſit uſitatius. nec tamen, ſi qis dixerit, (numqis enim, incertum mihi) Apoſtolum in hoc vocabuli uſu interpretes LXX ſecutum; ideò negat qicqam qod à Pfochenio hîc dicitur.

CAPUT.

CAPUT. XXXVIII.

Mortem guſtare, & videre, *pro mori, Hebræorum idiotiſmi. Ex locutione poeticâ idiotiſmus non ſtatuitur. Aliud* mortem ſentire, *aliud* mori. ἄλγος ἰδεῖν, *Tragico, eſt id qod doloris cauſſam dat, intueri. Ariſtoteles fruſtra accerſitus.* Viſus, *ſenſuum nobiliſſimus. In notatione hujus nugas agit Iſidorus*; Videre *à Græco* ἰδεῖν. Viſus, *pro intellectu. pro ſenſu qovis. Pro avditu.* Avditus *an pro viſu, incertum. Stobæi codices emendati. Pro tactu: pro olfactu. Nec ideò tamen* mortem palpare, avdire, olfacere, *pro* mori *dixeris.*

SEct. 104. θανάτου γεύσασθαι, *mortem guſtare*, Hebr. c. 2. v. 9. & θάνατον ἰδεῖν, *mortem videre*, Luc. c. 2. v. 26. & Pſal. 89. v. 49. *pro mori*, inde probare vult eſſe *Græci ſermonis idiotiſmos*; qia Evripides κακῶν γένεσθαι dixit, in *Hecubâ*; πένθος γένεσθαι, in *Alceſtide*; ἄλγος ἰδεῖν, in *Supplicibus. dolorem* enim *videre, eſſe experiri, perſentiſcere*; *qomodo & mortem guſtare, & videre, nihil aliud eſſe, qam mortem ſentire, hoc eſt, mori.* qibus ſubjicit Latinos dicere, *ſomnum non vidiſſe, pro non dormiviſſe*: Et Ariſtotelem *in ſopbiſt. elench.* τὸ ὁρᾶν αἰσθάνεσθαι τι εἶναι.

At iſta plane nihil qicqam evincunt, qod Pfocheníus hîc avt voluit, avt velle debuit. Nec ex locutione Poeticâ idiotiſmus ſtatuitur; nec phraſis ipſa eadem utrobiqe deprehenditur. nec *mortem* avt *guſtare*, avt *videre*, eſt *mortem ſentire*, avt ita animam per cruciatus prorelatos ſenſim exhalare, ut (qod Cajo Imper. in ore ſubinde fuiſſe narrat. c. 30. Svetonius) *mori ſe qis ſentiat*; ſed ſimpliciter *mori*: qod & citra ſenſum creberrimè contingit. nec ἄλγος ἰδεῖν neceſſariò apud Tragicum, *dolorem perſentiſcere* ſignificat, ſed ſimpliciter *videre*. ut tropus ſit non in ἰδεῖν *videre*, pro *ſentire*; ſed in ἄλγος *dolor*, pro eo *qod dolore afficit*. ſic enim ſeſe ipſa interpretatur, qæ hoc loqitur.

Ἐμοὶ δὲ τῶν παίδων μὲν εἰσιδεῖν μέλη
Πικρὸν· καλὸν δὲ θέαμα δὲ εἴσομαι·
Τὸν ἄελπτον ἡμέραν,
Ἰδοῦσα παίτων μέγιστον ἄλγος.

Quæ sic interpres reddidit;

Mihi vero mortua liberorum membra videre
Acerbum: sed tamen erit pulcrum spectaculum, si videro
Insperatum diem,
Conspicata maximum omnium dolorem.

Nec huc qicqam facit, qod ex Aristotele adducitur, non magis, qam qod *sect.* 64. ex Artemidoro adduxerat. *videre esse sentire qoddam*, hoc est *visum* esse speciem qandam τῆ αἰσθήσεως *sensus*; qod nemo nescit. nam & ὀσφραίνεσθαι est etiam αἰσθάνεσθαί τι. & *olfactus sensus* externi species. nec tamen ideo opinor, vel Græcè vel Latinè loqetur, qi θανάτου ὀσφραίνεσθαι, avt *mortem olfacere*, pro *mortem sentire, subire, mori* dixerit. sed nec qi πένθους, καὶ ἄλγους ὀσφραίνεσθαι, *luctum doloremqe olfacere*, pro *luctum doloremqe persentiscere*, sive *lugere, ac dolere.*

Qanqam &, illud observatu non indignum, (qod nemini tamen hactenus animadversum memini legisse) τὸ ἰδεῖν αὐτὶ τοῦ ὀσφρανθῆναι qandoqe usurpari. Est *visus* certe sensuum omnium nobilissimus, unde & sensuum reliqorum objectis verbum *videndi* adaptari consvevit. Isidorus Origin. l. 11. c. 1. *visus dictus, qod vivacior sit cæteris sensibus atqe præstantior, sive velocior; ampliusqe vigeat, qantum memoria inter cætera mentis officia; vicinior est enim cerebro, unde omnia manant. ergò fit, ut ea qæ ad alios pertinent sensus, videre dicamus; veluti cum dicimus, vide qomodò sonat, vide qomodò sapit, et cætera.* De vocabuli notatione nugatur. ab ἰδεῖν, Græcorum est *video* Latinum, ut ἶς *vis*, ἶον *viola*, ἰτέα *vitex*, ἴταλος *vitulus*, ἰξὸς ἰσχὸς *viscus.* de re ipsâ rectè pronunciavit. Visus enim inter sensus exteriores principatum obtinet. unde oculus in corpore dicitur perinde habere ac in animâ mens ipsa. Celebre est, & ubiqe ferè obvium, Epicharmi illud, Νοῦς ὁρᾷ, νοῦς ἀκούει. *Mens videt, Mens audit: cætera cæca & surda sunt.* Verum *menti visus* peculiari magis ratione tribuitur. Genes. c. 8. v. 8. *Emisit columbam, ut videret,* (i. e. intelligeret, experimento facto cognoscceret) *an aqæ diminutæ essent.* Matth. c. 2. v. 16. Herodes, *cum à Magis delusum se videret.* i. intelligeret. Ibid. c. 9. v. 3. *Jesus, cum cogitationes eorum videret.*

i. e.

i.e. animo perciperet. Jacobus c. 2. v. 24. *videtis, hominem justificari ex operibus.* h. e. intelligitis; ex eis, qæ disserui hactenus perspectam habetis enunciati hujus veritatem. frustra est enim vir doctissimus, qi sensum hunc vult subesse, *hominem justificari, perspectum ex operibus habetis.* Sed de loco hoc alibi vidimus. Augustinus in Exod. qæst. 73. *Ponitur visus pro generali sensu corporis & animi, ut cum dicimus, videatur de eis qæ dixi. Sic* Genes. c. 42. v. 1. *Vidit Jacob,* &c. *nam & videre pro intelligere, quod est visus mentis.*

Sed ad sensus exteriores redeamus. Augustinus idem in Joan. tract. 121. ad illa Domini Christi, Joan c. 21. v. 29. *Quia vidisti me credidisti. Non ait,* tetigisti me, *sed* vidisti me. *quoniam generalis quodammodò sensus est visus. nam & per alios quatuor sensus nominari solet; velut cum dicimus;* audi & vide qam benè sonet; olfac, & vide qam benè oleat; gusta, & vide qam benè sapiat, tange, & vide qam bene caleat. *ubique sonuit* vide, *cum visus propriè non negetur ad oculos pertinere.* qanqam in istiusmodi loqendi formulis *videndi* verbum non tam ad sensum exteriorem qo res objectæ simpliciter percipiuntur, qam ad interiorem, qi de eis judicium fert, referri videtur. Verum primo loco, auditum qod attinet; De sonis & vocibus *visus* disertè usurpatur. Exod. c. 20. v. 18. *Populus totus videbat voces illas, & fulgetra, & sonum tubæ.* Ubi rursum Augustinus: *comprehendit sensum auditus brevitate sermonis sub nobiliore & generaliore visus.* Deuter. c. 4. v. 12. Moses à majestatem divinam simulacro ullo exprimendi conatu populum avertendo, *Cum in monte,* inqit, *Deus vos allocutus est, similitudinem nullam vidistis, sed vocem tantum.* tanqam si cum Ausonio *de Echo. epigr.* 11. dicere vellet;

Et si vis similem pingere, pinge sonum.

Ubi et Augustinus *locut. l.* 5. *qasi videre ad omnem sensum referatur.* Sic exteri. Æschyl. *Prometheo vincto.*

Ἵν' ὔτε μορφὴν, ὔτε τιν φωνὴν βροτῶν
Ὄψει. ——— *Ubi nec effigiem, nec vocem mortalium*
Visurus es. ——— & *adv. Thebas,*
Κτύπον λόγχα τ' παταγὴν ἔχ ἑνὰς δορός.
Sonum strepitumqe intueor hastæ haud unius.

Oedipus cæcus apud Sophoclem in *Oedip. Coloneo;*

——— φωνῇ γὰρ ὄρῳ τὸ φατιζόμενον. ———
——— *voce video, Qod dicitur.* ——— Idemqe in *Oedipo Rege;*

Τυφλὸς τὰς ὦτα, ϑ τε νοῦν, τὰς ὄμματα.

Aureſque cæcus, mentemque ipſam, & lumina.

Nicander in *Theriac.*

Ἀλλ' ὅταν ἢ ὀξὺν νέον ἴασιν, ἠέ πυ' αὐδὴν.

Ἀϑρήσῃ. ——————

Aure ſonum inſolitum, aut vocem ſi quando videbit.

ubi Schol. αἴδησις ἀπὶ αἰσθήσεως, ὡς ὅτι τὸ, Ὀ ξῶ οἷα λέγεις? Lucretius l. 4.

Sex etiam aut ſeptem loca vidi reddere voces,

Unam cum jaceres. ——————

At vice verſâ *auditum* pro *viſu* poni placet Bern. Martino *Var. lect. l.* 1. *c.* 5. in Ariſtophaneo illo ex *pace*;

Ἤκουσας, ὁ κόραξ οἷος ἦλθ' ἐξ Ὠρεοῦ.

Audiſti, corvus qualis iſte ex Oreo?

ſed de hoc meritò poteſt ambigi. Certe apud Xenophontem in *Laconum Politiâ*, uterqe ſenſus *auditus* nomine comprehenderetur, ſi vera eſſet Stobei lectio, qi Xenophontis verba *tom.* 2. *c.* 44. ſic exhibet: Ἐκείνων δὲν ἧττον μὴ αὐ φωνὴν ἂν ἀκοῦσαι, ἢ τῶν λιθίνων, ἧττον δὲ ὄμματα στρεψαίτων ἢ τῶν χαλκῶν. *Illorum igitur minùs erat vocem audire, quam ſi lapidei, minùs oculos verſantes, quam ſi eſſent ahenei.* Verum aliam ſcripturam Xenophontis codices habent, hanc nempe. Ἐκείνων γὰν ἧττον μὴ αὐ φωνὴν ἀκούσαις ἢ τῶν λιθίνων, ἧττον δ' ἂν ὄμματα μεταστρέψαις ἢ τῶν χαλκῶν. *Vocem illorum minùs audieris, quam ſi lapidei; minùs oculos flexeris, quam ſi eſſent ahenei.* Itaqe & iſte pro controverſo locus jure cenſebitur. Et pro lectione vulgatâ facit Dionyſ. Longinus περὶ ὕψους. l. 3.

Viſum pro *tactu*, & *videre* pro *tangere* poſitum obſervat Did. Stella comment. in Luc. c. 1. verbis illis, Joan. c. 20. v. 27. qibus Thomæ Chriſtus, *Cedo huc digitum, & vide manus meas.* pro eo qod eſt, *tange, tangendo explora.* Et Didacho prior Avguſtinus in Joan. *tract.* 121. *Cum*, infer, *inqit*, digitum, & vide. *qid aliud ait, qam* tange & vide. *nec tamen oculos ille habebat in digito.* faciunt, illud Comicum *Aſinar.* 1. 3.

Semper oculatæ manus ſunt noſtræ, credunt qod vident.

Et qod altera, *Truculent.* 5. 1. dixit,

Manus vetat, priuſqam penes ſe habeat, qicqam credere.

Cui licebit adjicere Evangeliſtæ alterius de Petro illud, Matth. c. 14. v. 30. Βλέπων δὲ τὸν ἄνεμον ἰσχυρὸν, ἐφοβήθη. *Cum ventum validum videret,*

videret, h. e. perciperet & persentiscceret, *extimuit*. Sed omnium clarissimè apud Esajam c. 44. v. 16. faber lignarius, à furno rediens, *Evge, concalui, ignem vidi*, h. e. calorem ejus sensi. Cui affine est Græcorum adagiale illud, qod ex Clearchi Peripatetici, *Proverbiorum collectaneis, dipnosoph.* l. 7. lavdat Athenæus, Ἴδε πῦρ ἀφύη, *vidit ignem apua*; inde ortum, qod piscículus ille statim atqe ignis fervorem senserit, percoqatur illicò. Et de salsamento nescio qis apud eundem l. 3. Ταρίχου ὀσφρὸς ἐνδὺς, αὖ ἴδη τὸ πῦρ. Nec ab hoc abit longe Hebræorum illud, qo filum stupeum incendi ac dirumpi dicitur, כהריחו אש *statim at qe ignem olfecerit*. Judic. l. 16. v. 9.

Ita, præterqam qod *gustando* qoqe *videri* qid dicitur. Hymn. 34. v. 8. *Gustate & videte, qam benignus sit Dominus*. de qâ formulâ superius aliqid est dictum. pro *olfactu* qoqe visus usurpatur. Miles Plavtinus *Act.* 4. *sc.* 6. ubi ex odore ipsum havd longè abesse muliercula deprehendisse se dixerat,

Naso, inqit, *pol jam hæc qidem videt, plus qam oculis.*

Et Alexis in *Tarentinis*, apud Athenæum l. 4.

——— τοῦτο γὰρ νὴν δοκί σοι
Ἐν ταῖς Ἀθήναις ταῖς καλαῖς ἐπιχώριον,
Ἅπαντες ὀσχοῦντ' ἐνδὺς, αὖ ὄινου μόνου
Ὀσμὴν ἴδωσιν. ———

Pulcris Athenis factum est hoc populare jam,
Omnes simulatqe vini odorem viderint,
Saltant confestim. ———

Pro nullo ergò non sensu *visus* usurpatur. nec tamen inde concluseris, tam *mortem odorari, audire, tangere, palpare*, pro *mortem oppetere, perpeti, experiri* legitimè dici, qia in mentem eandem *mortem gustare*, & *videre* dicitur.

CAPUT. XXXIX.

Παραδειγματίζειν, *Græcis non insolens. idqe Bezæ monitum.* Δίκαιος, αὐτὶ τοῦ χρηστοῦ, *pro benigno, moderato, misericorde. Et* δικαιοσύνη, *pro benignitate & beneficentia, ab Hebræa linguæ sunt idiotismo.*

Sect. 106. Matth. c. 1. v. 19. *binos*, inqit, *latere putant Hebraismos. alterum in verbis* δίκαιος ὢν, *qia in voculis* צדיק *vel* צדק *Græce vertendis LXX interpretes usurparunt vocem* δίκαιος. *alterum in vocabulo* παραδειγματίσαι; *qod hoc verbum tribus Hebræis vertendis ab iisdem est usurpatum.* Verum qinam isti qi hoc putant, non exprimit; sed nec posse credo. certè enim tam obesæ naris esse qenqam vel mediocriter eruditum, qi ideo *Hebraismum* in verbis illis δίκαιος ὢν *latere* censeat, qia צדיק LXX per δίκαιος reddunt, fidem apud me mereri nullo modo potest. παραδειγματίζειν itidem apud Græcæ lingvæ avtores probatos deprehendi, Beza qoqe monuit; vixqe est ut in Græcorum scriptis diligentius pavlo qis versatus ignoret. Ista ergò ne *pali vulnera* sint vereor.

Verum ut δίκαιος ἀντὶ τοῦ χρηστὸς ἢ ἀγαθὸς usurpetur qandoqe: & δικαιοσύνη qomodo צדק & צדקה Hebræis, pro *bonitate*, qâ *benignitatem*, *beneficentiam*, *liberalitatem*, *misericordiam*, *eleemosynam* designat, vix alibi qam apud Hebraisantes reperias. Sic avtem usurpatur Hymn. 111. v. 3. & 112. v. 3,9. Matth. c. 6. v. 1. (ut qidam codices exhibent) & Cor. ep. 2. c. 9. v. 9, 10. Inde qæstio de vocibus illis δίκαιος & ἀγαθὸς Rom. c. 5. v. 7. utrum eandem eo loci notionem obtineant, an à se invicem distingvantur, de qâ alibi disseruimus.

CAPUT. XL.

Γεύεσθαι, **gustare**, *pro comedere, tam Græcis ac Latinis est qam Hebræis familiare.* Ἅπτεσθαι γυναικὸς, *de virum expertâ* Cibum **tangere, attingere**, *pro esitare. Col.* 2. 20. Εἰς τέλος, *Luc.* 18. 5. *respondet Hebræorum* לנצח *Aliud apud Tragicum, qam apud Evangelistam.*

Sect. 107. γεύομαι *gustare*, pro cibum sumere, comedere usurpatum. Reg. l. 1. c. 14. v. 25. & Act. c. 20. v. 11. nullus ambigo esse Græcis pariter ac Latinis usitatum; etiamsi locus unus e Tragico in *Iphigen. Avlidens.* à Ptochenio adductus ad idiotismum constituendum, imbelle nimis sit argumentum. alioqi & ἀνδρὸς γεγεῦσθαι, *virum gustasse*, pro eo qod est *cum viro rem habuisse*, Græcorum esset idiotismus, qia Æschylus de virum expertâ dixerit, ἥτις ἀνδρὸς ἦ γεγευμένη; qod vix qisqam, opinor, affirmaverit. Sed sic alii solent. Thucydid. *l.* 2. Τὰ γὰρ ὄρνεα καὶ τετράποδα, ὅσα ἀνθρώπων ἅπτεται, πολλῶν ἀτάφων γιγνομένων, ἢ οὐ προσίει, ἢ γευσάμενα διεφθείρετο. *Siqidem alites & qadrupedes, qotqot humanis cadaveribus vesci solent, cum in sepulta jacerent multa, avt non accedebant, avt si gustassent, interibant.* qo loco etiam τὸ ἅπτεσθαι καὶ τὸ γεύεσθαι, *attingere* & *gustare*, tanqam ἐκ παραλλήλου, pro eo qod est *vesci* ponuntur. qo modo & in *Antonio* Plutarchus de Antonii militibus fame afflictis. τεραπόμενοι δὲ πρὸς λάχανα καὶ ῥίζας, ὀλίγοις μὲν ἐνετύγχανον τῶν συνήθων· ἀναγκαζόμενοι δὲ πειρᾶσθαι καὶ τῶν ἀγεύστων πρότερον, ἥψαντο ποὸς πόας ὑπὸ θανάτου διὰ μανίας ἀγούσας. *Ad olera atqe radices versi, usitatorum qidem pavca offenderant: caterum, cum periculum cogerentur eorum facere, qæ anteà nevtiqam degustassent, herbam qandam attigerant, qæ per insaniam ad necem adigeret.* Qo loco adducto, firmat versionem suam interpres venerandus Jo. Calvinus loci Pavlini ad Coloss. c. 2. v. 20. illius, Μὴ ἅψῃ, μηδὲ γεύσῃ, μηδὲ θίγῃς, *Ne esitaris, neve gustaris, neve attigeris*, Vulg. *Ne tetigeris*, alii, *Ne attrectaveris*, prius reddiderant; cum admissâ tautologiâ manifestissimâ, tum & gradationis elegantissimæ gratiâ ac venustate penitus abolitâ. Cicero *de nat. Deor. l.* 2. *Capras in Cretâ feras, cum essent confixæ venenatis sagittis, herbam qerere, qæ dictamnus vocaretur, qam cum gustavissent, sagittas excidere dicunt e corpore.* Idem *pro Muren. Cretes, qorum nemo gustavit unqam cnbans.* Et *Epist. ad famil. l.* 7. *Ep.* 16. *Cum qidem biduum ita jejunus fuissem, ut ne aqam qidem gustarem.* Arbiter *Satyric. Gustantibus adhuc nobis, repositorium allatum est cum corbe.* Et post: *non potui amplius qicqam gustare.*

Par dari posset judicium, de eis quæ Sect. 108. de phrasi illâ εἰς τέλος differuntur. Luc. c. 18. v. 5. usurpatum hoc, *Hebræorum* לנצח *respondere*, Drusius adnotaverat. nec secus LXX aliquotiès reddiderunt. Nam nec ideò avt phrasi illi Hebraicæ non respondere, avt à LXX illis non sumpsisse Lucam, inde probatur, qia Evripides scil. unus in eadem fabulâ semel ita usurpavit; nec *interpretes illos* necesse est *legisse Tragicum*, si phrasin aliqam, qam ab eis havsit Evangelista, & ipse aliqandò usurpavit. ut ne adjiciam fieri posse, ut aliud τὸ εἰς τέλος apud illum, apud istum aliud planè designet: & qod illi *perpetuò, assiduè, jugiter* significet, isti *ad finem usqe*, vitæ scil. sive *ad mortem usqe*, (nam & τέλος per inde ac τελευτὴ pro *morte* sumitur) simpliciter denotet.

CAPUT. XLI.

Ἀνάγκη *pro afflictione.* πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ Cæli facies: διχοτομῆσαι *pro separare*; μέρος πιθέναι *sortem assignare*: Χορτάσαι, *pascere*, *Hebraismis accensèri dicuntur. Qod refellat à Pfochenio nihil.* Πολυπρόσωπος ὕφαρος, *& calum, aliud, & aliâ ratione, qam Lucæ, Lycophroni dictum. Lycophron qalis scriptor. Dictio poetica qalis, ex Aristotele.* διατέμνειν *&* διχοτομεῖν *non sunt eadem. Non tam* μέρος *vox, qam formula illa Hebraismo deputatur.* Χορτάζειν *non nisi de brutis, Græcis usurpatum. Ridiculus error* ὑῶν *pro* ὑῶν *apud Platonem legentis.*

QÆ restant, levi brachio perstringemus. neqe enim sunt tanti, ut discutiendis diuturnos hærere necesse sit.

Sect. 110 ἀνάγκη Lucæ c. 21. v. 23. & Apostolo ad Cor. ep. 1. c. 7. v. 26. & Ep. 2. c. 6. v. 4. & c. 12. v. 10. &c. ἀντὶ τοῦ συνοχῆς καὶ θλίψεως. pro afflictione sive pressurâ usurpatam, negat esse *linguæ*, qam appellant, *Hellenisticæ proprium*; qamvis apud *LXX interpretes agnoscat creberrimè hic sumi*; qia & *apud Græcos poetas* in eodem sensu occurrit.

Sed

Sed & Sect. 113. τὸ πρόσωπον τῦ ἀέρος *faciem cæli* Matth. c. 16. v. 3. *Hebraismum* negat *sapere*; eo qod *non multum ab hoc abludat, qod Lycophron vetus* qidem *poeta* (sed poeta tamen & poetarum, si qis alius, imò ultra qam alius qis, dictionis extraneæ atqe insolentis, qà logentibus crucem figat, studiosissimus assectator, qin & epitheti illius ipsius, qod hoc adducitur, nomine, qod nec Pfochenius ipse tacuit, ab Aristotele *Rhetor. l.* 3. *c.* 3. reprehensus) *cælum* πολυπρόσωπον, vocarit. Ut enim missum illud faciam, aliâ ratione πολυπρόσωπον ἀέρα, *æthera stelligerum* Lycophroni, aliâ mente ἀέρος πρόσωπον, de *aere nubifero*, Matthæo dictum: qorum ad prius illud accedit proximè qod πολυπρόσωπον γένεσιν, Herodis stirpem numerosam Josephus bell. Jud. l. 1. c. 18. appellavit. Bonum factum, si addidisset Pfochenius, qod apud Rhetoricæ magistrum eodem loci legisse poterat. Ὅπι ποίησις ἐξαλλάττει τὸ εἰωθὸς, καὶ ξενικὴν ποιεῖ τὴν λέξιν. *Poesis id, qod est usitatum demutat, & dictionem peregrinam facit.* Lingvarum nos idiotismos, non insolentiora qærimus. Qo apud Pfochenium tamen gratiam aliqam ineamus; ex Gellii observationibus, noct. l. 13. c. 28. illud adjiciemus, *faciem mundi & cæli & maris dici.* ut pro Latinismo saltem formula illa haberi possit, qod *cæli faciem* Matthæus, terræ qoqe Lucas c. 12. v. 56. dixerit. nisi qod faciei nomine figuram ille intellexit, qod ex exemplis adductis liqet; qam Evangelistis facies aliud designet.

Nec aliud qicqam regerere opus est ad ea qæ Sect. 111. habentur de Evangelistæ verbis illis, Matth. c. 24. v. 51. διχοτομήσει αὐτὸν, καὶ μέρος αὐτῦ μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσει. ubi *duplicem* ait à qibusdam *Hebraismum* fieri: alterum in διχοτομεῖν, qod pro *separari* hîc sumatur: alterum in τῦ μέρος. qod tamen qidnam sit, nullus dicit. ipse utrumqe respuit; qia sc. Homerus τὸ διαπραγμένον, (qod ex Beza habet.) Evripides τὸ μέρος, eodem uterqe, qo Evangelista, sensu usurparit. Verum *duplicem Hebraismum* qi hic faciant, in eos ego avtores nondum potui incidere. *Hebraismum merum putare* se profitetur V. Cl. Casavbonus, *ob sequentia & loca similia.* Joan. c. 13. v. 8. & Apoc. c. 21. v. 8. de hoc sensu *separandi*, qem Bezæ, cum Junio & Piscatore tribuit, nihil adjecit. id fortasse voluerat, qod D. Dievsius opinatur, a Victimis piacularibus translatum. In seqentibus avtem tum Camerarius, tum, &, Beza Hebraismum haberi existimant. alter, qod *pars* hîc *communitatem, societatem, conjunctionem denotet.* alter, qod τὸ μέρος τινὸς, *partem statuere*, sit *genus dicendi* sump-

rum a dominorum consvetudine in demenso servis assignando, prout fidos se præstiterint. Ea vero qod attinet, qæ adversus hæc Pfochenius. Primo nec constat satis, τὸ δικοτομεῖν, eo loci an id, qod hic dicitur, significet; de qo alibi disseruimus. nec Casavbonus, avt qis alius, qem ego qidem vidi, Hebraismo deputat. Tum nec idem sunt, τὸ δικοτομεῖν, qâ voce usus est Evangelistę, & διατέμνειν, qâ poeta. Deniqe nec Hebraismum non esse evincit vox eodem significatu tragico semel usurpata. nec vero tam vox ipsa sic sumpta, qam phrasis integra, qæ apud poetam non est eadem, Hebraismo ut accenseatur, facit.

At Sect. 112. lapsus occurrit ridiculus, ab avtore, an ab operis incertum, in phrasi illâ Matth. c. 15. v. 33. ὄχλον χορτάσαι *Hebraismum latere* ait qosdam suspicari. et χορτάζω hîc שבע *Hebræorum respondere.* dixere forsan, præter lingvæ Græcæ usum de *hominibus* pascendis usurpari. hoc est enim qod rationis vice adjectum illis Pfochenius refert; qia de *pecudibus* propriè, *qa gramine vescuntur*, non de *hominibus* prædicetur. nam שבע respondeat an שבע, qod eo vocabulo LXX frequenter interpretentur, ad rem præsentem parum interest. Verum hoc ut evertat Pfochenius, & de *hominibus* qoqe a Græcis usurpari ostendat, Platonis locum ex de repub. l. 2. in hæc verba producit, Εἰ δὲ ὑῶν πόλιν καπροκόαζες, τί ἄν ἄλλο ἢ ταῦτα ἐχόρταζες; atqi ὑῶν non μῶν Plato scripsit. *Qodsi* inqit, *suum, sive porcorum urbem conderes, qo alio qam istiusmodi pabulo eos pascere?* avt lectionem genuinam Pfochenius non advertit, avt si advertit, mirum non animadvertisse, nihil qicqam pro se facere.

CAPUT. XLII.

Ὀφθαλμὸς ἁπλοῦς & πονηρὸς *pro* ingenio, *sive* indole *tali, Hebraismis accensetur. ex Evripide solo* δόλιον ὄμμα *in hanc forsan mentem adducitur. alia aliorsum, qod ex Marone maxime, abeunt.* Βασκαίνω fascino, *unde.* Ἀπὸ *pro* ὑπὸ *passivis subjunctum Hebræorum* מן *respondet.* ἀπὸ *apud Evripidem, ipso etiam id fasso, aliud sonat.* ἐν στόματι μαχαίρας ore gladii cadere, *Hebraismus.* Στόμα μάχαιρα *Græcis*

cis, anceps, *Latinis*. ore gladii cadere, *non magis Græcum*, *quam* capite *Latinum*. Δύναμιν ἐνδόξαζ, Κεκοιμημένοι, *pro defunctis*; ὅικ☞ Δαβὶδ, *pro familia*; *Hebraismi censentur*. *Nihil contra, præter poeticum dictum unum & alterum Ptochenius: & ex Pseudo-Areopagitâ nonnihil.*

Sect. 114. *Hebraismo deputari* dicitur, qod Matth c. 6. v. 22. in illis ὀφθαλμὸς ἁπλῆς & ὀφθαλμὸς πονηρὸς *oculos* pro *ingenio sive indole* sumitur. et est certe Hebræis formula illa admodum familiaris; cui nihil obest, si Tragicus unus & alter eâdem ferè notione aliqando usurpârunt. qanqam si Evripidis δόλιον ὄμμα exceperis, qod idem forsan sonuerit. nec αἱματηρὸν ejusdem, nec Callimachi βλοσυρώπιον qicqam huc faciunt, cum oculi aspectus ipsius, non indolis habeant epitheta. De Synesio, etiamsi excipi posset, qod excipiam nihil est necesse. qod avtem ex Virgilio adducitur, qi dixerit,

Nescio qis teneros oculus mihi fascinat agnos:

qi aliud planè istic sonare non videt, nihil videt. fascinare est Græcorum βασκαίνειν, qod qasi πῖς φάεσι χαίειν dictum volunt Grammatici. istud avtem aliorsum longè abit ab eo, de qo impræsentiarum agitur.

Sect. 115. ἀπὸ pro ὑπὸ Luc. c. 9. v. 22. *passivis subjunctum Hebraismum aliqem respere existimatur*; qia LXX *ita* ן מ *Hebræorum reddere consveverunt*. reclamat Ptochenius: sed unico tantum Evripidis loco ex Jph. Avl. adducto; qi si accuratiùs attendatur, vix qicqam huc faciat. verba sunt,

Μόνη, μονωθεῖσ' ἀπὸ πατρὸς χ' μητέρος.

at vero ἀπὸ hîc non est idem qod ὑπὸ, nec est cavsæ qicqam efficientis, sed separationis, ac disjunctionis localis index. neqe enim separantes respicit, sed eos, a qibus separatur. mirum, hoc ipsum non vidisse, qum verterit, *segregata a patre & matre*: avt si viderit, illud chartis illinere voluisse, qod ad rem ipsam nihil facere videret. qod ex Synodis veteribus (Bezâ facem allucente) attingit, locum non habet, ubi de Græcâ priscâ qæritur.

Sect. 116. qod ἐν στόματι μαχαίρας, *ore gladii*. i. *acie, cadere* dicitur Luc. c. 21. v. 24. & alibi apud LXX interpretes, (qa phrasi apud

Hebræos nihil tritius) *Hebraismo* meritò accensetur. refragatur tamen & hîc Pfochenius, & *parum purum Græcum* esse contendit, qia ξίφος δίστομον qasi *gemini*, ὀξύστομον, qasi *acuti oris gladius*, Evripidi, illud in Helenâ, hoc in Supplic. sit dictum. At ego unum tantummodo hic qæram. tu mihi, Pfocheni, bonâ fide respondeas, siqis *in capite gladii cadere* in pugna cæsos diceret, nam puritati Latinæ congruum censeres? tam esse te dictionis Latinæ imperitum, ut illud assentiri qeas nullus credam. qum tamen & apud Catullum in Argonavt. *ferrum anceps*, & apud Lucretium l. 2. *ancipitem mucronem* legere possis; & ξίφος δίστομον apud Evripidem, *gladium ancipitem* ipse reddideris. qod & ideò τῷ δίστομῳ, respondet, qamvis a *capite*, qo modo *biceps*, *triceps*, *centiceps*, descendat, (neqe enim a *capiendo*, ut *forceps*, qod nonnullis visum: *ancipem* tum, ut *fortipem*, non *ancipitem* progigneret) qia ad *caput os* pertinet, & *capitis pars* est.

Ad illa Evangelistæ Luc. c. 24. v. 49. ἕως ἂ ἐνδύσησθε δύναμιν ἐξ ὕψους, adnotatat Beza. i. *usqeqo Sp. Sanct. ex cælo in vos illabatur. sic enim loquuntur Hebræi*, ut Jud. c. 6. v. 3, 4. *Nos autem hunc qoqe Hebraismum, qia perelegans videtur, libenter retinuimus.* Huic adjungit Pfochenius. Sect. 118. illa Apostoli ad Cor. ep. 1. c. 15. v. 53. & *Hebræos ita loqi* agnoscit, Job. c. 8. v. 22. & c. 39. v. 19. Psal. 35. v. 30. & 132. v. 9, 17, 19. qibus alia ejusmodi adjicii poterant havd pavca, qæ nos alibi congessimus. Hebraismum tamen dici Pfochenio non placet. qia *Homerus* sc. ὁ πάντων σὺ σοφώτατα ποιητῶν, *tam in Iliade, qam Hymno in Mercurium* ἀναδέσμην ἐπεμίνε dixerit. qæ ratio qam sit futilis, qam toties sit indicatum, nihil est opus ulterius dicere. Cæterum de formulæ hujus elegantiâ, menteqe, sed & usu tam apud sacros, qam & exteros scriptores, fusissimè alibi disseruimus.

Matthæi non c. 1. v. 27. prout Pfochenii codices Sect. 119. sed c. 27. v. 52. οἱ κεκοιμημένοι *defuncti* dicuntur. Id *ex Hebraismo fluxisse*, inqit Pfochenius, *plerique existimant*: & qin ita existiment, nihil est. qum Hebræis qam sit familiaris in omni sermone formula illa, nescire neqeat, qi codices sacros Hebraicè exaratos vel levissimè attigerit. Verum id noster dici ægrè fert. & *tam Græcis, ac Latinis, qam Hebræis convenire* contendit. qia Homerus utiqe semel τὸ κοιμᾶσθαι, de morte usurpavit; *dormire* Catullus. nam qod ex Areopagitâ ἀναβολιμαίω, de vocabuli usu isto H. Stephanum ait adnotasse, qodqe de κοιμητήρια voce, qo *sepulturæ locus* Christianis designetur, subjicit, qis unde sint tracta, nî sit in politiâ Christianâ peregrinus planè, non intelligit?

Luc. c.

Luc. c. 1. v. 27. οἴκῳ Δαβὶδ, *pro familiâ Davidis, Hebraeae linguae idiotismus esse statuitur*, inqit Pfochenius. Verum *tenendum est*, inqit, *Graecos eodem quoque modo loqui*; Evripidem utique in Iphig. Taur. & in Supplic. atqui istud nec avt Hebraeorum idiotismum non esse, avt esse Graecorum etiam satis confirmat.

CAPUT. XLIII.

Petri locus Ep. 1. c. 1. v. 9. expenditur. τέλος τῆς אחרית, & τῆς עקב *respondere; utrumque hoc* mercedem *quandoque denotare conceditur.* τέλος *istic* mercedem *Bezae.* finem *malim*, merces fidei, *vita aeterna nusquam dicta. tam* τέλος κομιζόμενοι, *quam* ἐλπὶς ὑποκειμένη *dicitur.* τέλος *si* novè *pro mercede, quo modo priscis sic usurpata? pro mercede Beza acceptum Hebraismo deputat. pro lucro usurpavit Evripides. aliud a lucro merces.* θυμὸς *pro irâ, sive excandescentiâ. Bezae affingit Pfochenius quae apud illum non comparent.* excandescentiam *cum Cicerone ubi reddidit Beza, non* ἐξυχνίαν, *avt* iram praecipitem, *sed* gravem *designatam voluit. respondet ea* חרון *Hebraico, potius quam* τῷ פנם ἐξουσία *pro* potestate, *sive* avtoritate, *Hebraismus censetur. Herodianum sic usurpasse, nihil hic valet. Lucianus pro* licentiâ *tantummodo usus, adducitur.* χαρὰ χαίρειν, *quod Hebraeo* gavdendo gavdere; & μεγάλῳ ἐχάρησαν, *quod Hebraeo* רב מאד *respondet; Hebraeorum idiotismi. geminationibus istiusmodi nihil eis tritius.* מאד *usus crebrior, quia collationis gradus non habent.* Cor *pro animo, eorundem idiotismus.* ἐκεῖ *pro eò. Locus Apoc. c. 19. v. 1. contra interpretes plerosque à Pfochenio explicatus. Dativus pro genitivo an in usu Graecis. Verborum Hesiodi syntaxis ambigua.* Ἰῆ *pro* urbe. ὦδὶ μοι σύνοιδε, & ὦ χαῖρε πολλοῦ *Platoni dicta. quorum alterum pariat cum Apostoli dicto ad Cor. ep. 1. c. 4. v. 4. alterum cum Regis Iebu effato, Reg. l. 4. c. 10. v. 10.*

Ad

Adillud Petri ep. 1. c. 1. v. 9. κομιζόμενοι τὸ τέλος τῆς πίστεως ὑμῶν, Beza; τὸ τέλος *Hebr.* אחרית *quod declarat & finem & mercedem, eo quod merces sit operis finis, nec satis quadrare censet* verbo κομίζεσθαι, *quod finem reddidere Vulg. & Eras.* in qo & Hejnsius (qod rarius facit) Bezam (cui iniqior esse alias assolet) probat præfertqe. Hinc Sect. 122. Pfochenius, *declarat*, inqit, *novè hoc loco* τὸ τέλος, *lucrum, mercedem, videturqe seqi ductum Hebraicarum vocum* אחרית & עקב *qæ & finem & mercedem significant, eo qod merces sit operis finis.* Psal. 19. v. 12. *sed eadem vocis hujus significatio Græcis qoqe scriptoribus profanis notissima est, qi inprimis de vocabulorum Hebraicorum illorum significatione ne qidem somniârunt.* tum ex Evripidis Supplicibus locum producit, in qo τέλος pro lucro sumatur. Rem totam pavcis dispiciemus. Ego itaqe etiamsi τὸ אחרית Hebræis pro *mercede* usurpari perindè ac עקב non abnuam. ita siqidem sumi videtur. Prov. c. 23. v. 18. & c. 24. v. 14. & 20. tamen *finem* hîc, qam *mercedem* malim. qamvis enim Augustinus in Psal. 109. et de Verb. apost. 27. *Virtus fidei, credere qod non vides; ma*[illegible] *merces fidei, videre qod credis.* et Apostolus ad Rom. c. 4. v. 4. insinuet esse etiam *mercedem*, qæ *ex gratiâ imputetur.* nusqam tamen in sacrâ paginâ reperio *mercedem fidei* dictam *vitam æternam.* Ego proinde *finem* retinuerim; *finis* utiqe nomine id intelligendo, *ad qod fides perducit.* sicut ad Rom. c. 6. v. 21. *finis peccati mors* dicitur; qia *ad mortem perducit.* v. 22. *finis* vitæ piè transactæ, *vita æterna*; qia eo tandem pertingit: qæ tamen non *merces*, sed χάρισμα τοῦ θεοῦ. h. e. ut optimè Tertullianus, *donativum Dei* dicitur. de qo loco pluribus alibi diximus. nec minus qadrabit τὸ τέλος, *finem* simpliciter reddere, qia κομιζόμενοι, reportantes præcesserat; qàm τὴν ἐλπίδα, *spem* ad Colosss. c. 1. v. 5. qia ἀπκειμένην, *sepositam* ibi seqatur. recte istic doctissimus interpres, *propter spem sepositam vobis in cælis, spem*, i. *speratam gloriam.*

At Pfochenium qod attinet, 1. si τὸ τέλος, *novè* hîc *lucrum, mercedem* declarat; qomodò priscis ea notione usurpatum? avt si priscis usurpatum, qare *novè* id hîc factum dicitur? Certè qod priscis in usu fuit, novum non est. Tum si ea significatio *Græcis notissima est*, ecqid novi hîc compâret? qî enim novum, qod est usu ipso notissimum? Adhæc notissimam esse eam unde probatum itur? qia sc. poeta, & is tragicus, ita semel usurpavit, denique qænam ea

vocis

vocis τέλος, apud Apostolum, de qâ agitur, qamqe Beza dedit, significatio? qâ *mercedem*, non qâ *lucrum* declarat: nec avt doctissimus interpres sic reddidit, avt Pfochenius ipse, credo, reddiderit, *Reportantes lucrum fidei vestræ*. at ille, qo probet τὸ τέλος, pro *mercede* sumi, locum adducit, in qo pro *lucro* sumatur. qasi *merces* & *lucrum* idem sint. at ea diversa esse qis non intelligit? qum nec merces omnis lucro deputetur; nec mercedis rationem lucrum omne in se habeat. Nihil ergo qicqam est hîc a Pfochenio adductum, qod ad rem ipsam, qâ de agitur, facit.

Sect. 123. Lucæ c. 4. v. 28. θυμὸν, inqit Pfochenius, *iram & qidem præcipitem notare adnotat Beza.* ad Matth. c. 17. v. 26. qam Galenus ὀξυθυμίαν, ἀκροχολίαν, *appellitat, Videtur avtem multis hoc loco Evangelista respexisse ad Hebraicam dictionem* חרון *qæ & iram & faciem significat.* Psal. 34. v. 17. *sed revera idem apud alios Græcos avtores probatos legere est.* tum Evrip. in Supplic. & Æschyl. in Prometh. vinct. advocat. At primo ad Matth. c. 2. v. 16. qem locum forsan voluit, hoc tantum Beza, *Cicero* θυμὸν *excandescentiam interpretatur, qem secuti sumus;* & ad Lucam, θυμὸν, *mavult excandescentiam reddi; qam cum vulg. & Erasm. iram.* de *Galeno, avt irâ præcipiti,* avt *Hebraismo* ipse nihil. Tum θυμὸν, si pro *excandiscentiâ* sumas, cum ὀξυθυμίᾳ καὶ ἀκροχολίᾳ, confundere, ex Græcæ lingvæ usu vix esse videtur. ὀξύθυμοι siqidem, sive ἀκρόχολοι Græcis sunt οἱ πρὸς τὴν ὀργὴν πρόχειροι, *ad iram proclives*; qi in ira plerunqe & breviores, & minus graves. itaqe τὰς ὀξυθύμους, καὶ ἀκροχόλους hos ἀπὸ τῶν πικρῶν καὶ χαλεπῶν, qi in irâ diutius persistunt, & δυσδιάλυτοι, existunt, distingvit Philosophus Ethic. Nicom. l. 4. c. 5. & Beza, cum θυμὸν *excandescentiam* verti postulat, non tam τὸ πρόχειρον, qam τὸ χαλεπὸν τῆς ὀργῆς, ex voce vult designatum. Ad hæc, qinam sit multi illi, qibus θυμὸς Hebræo חרון respondere, eoqe respexisse Evangelistam videatur, ego nescio: nec qenqam Pfochenius nominat: nec qâ ratione qispiam id censuerit, intelligo. *Excandescentia* certè τὸ חרון potiùs exprimere videtur. Deniqe siqi Hebræorum τὸ חרון eâ voce ab Evangelistâ repræsentatum censuerint, non idcircò negare eos necesse fuit, eam significatione eâdem scriptoribus aliis qoqe usurpatam.

Sect. 124. ἐξουσίαν, pro *avtoritate* sive *potestate* usurpatam, prout Matth. c. 28. v. 18. *Hellenistarum*, qos nuncupant, *propriam esse qi velint.* monet Pfochenius. Hos qo refellat, Lucianum & Herodia-

num advocat, qi paritèr usurparint; rogatqe, an & ipsi fuerint Hellenistæ. misso nomine, de Græcâ purâ priscâ qæritur. horum avtem cum uterqe serioris sit seculi; est per conseqens (ut cum Catone loqar Vide Gell. noct. Attic. l. 7. c. 13.) infra classem uterqe. tum de altero avdisse memini, nec obesæ naris eum, pronunciantem, a Basso puriùs Latinè redditum, qam avtor ipse Græcè scripserat. ab altero verò ἐξουσία, non pro *potestate* avt *avtoritate*, sed pro *licentiâ* tantummodò sumitur. qâ mente nec priscis inusitatam fuisse havd est difficile comprobatu: sed havd proclive forsan nominare qenqam, qi id unqam inficias iverit.

Sect. 125. qod Matth. c. 2. v. 10. χαρὰν μεγάλην σφόδρα ἐχάρησαν, dicitur; *duplicem Syriasmum, an Hebraismum* subesse qi opinantur esse monemur. alterum in χαρὰν χαρῆναι. *gavdio gavdere*: alterum in μεγάλῳ σφόδρα, *magno valde*. at *cur non potiùs*, inqit, *Græcismum*? tum e Græcis citat havd pavca, qorum nonnulla cum istis paria faciant. Cæterum qi geminationes illæ qam sint Hebræis Syrisqe familiares norit; qamqe freqens תּוֹ illis usus, qum collationis gradum utrumqe qæ exprimant, nominibus destituantur, næ ille, qicqid Plochenius in contrarium hîc attulerit, Syriasmo, avt Hebraismo, potiùs qam Hellenismo, avt Græcismo, formulas istiusmodi deputandas censuerit.

Idem de eo dictum esto, qod Sect. 127. disseritur, ex occasione dicti Evangelici, qo Matth. c. 11. v. 29. Dominus ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, h. e. *humilis corde*, pro *animo* dicitur. congeruntur qidem e poetis Græcis satis multa, qibus *cordis* nomen sit eâ mente usurpatum. atqi qam sit hoc Hebræis in omni sermone crebrum, qam Græcis in dictione communi minus solens, illorum planè, non & horum esse idiotismum, nî in adversum contendere, καὶ τῷ θέσιν διαφυλάττειν, animum priùs obstinarit, citra hæsitationem ullam est pronunciaturus.

Nec hinc abscedit multum, qod ἐκεῖ, pro τῷ Matth. c. 2. v. 22. usurpatum; *motum ad locum* denotet, cum κινουμένως, *qietem in loco* designet; *ex lingva Hebraica idiotismo descendere existimatur*. Unicus enim ex Anacreonte, (qi & an syncerus ambigi potest) locus adducitur, qo particulæ illius usus hic Græcis priscis in usu fuisse demonstretur.

Nam qod Sect. 128. habetur de verbis illis Apoc. c. 19. v. 1. Ἡ σωτηρία, καὶ ἡ δόξα, καὶ ἡ τιμὴ, καὶ ἡ δύναμις τῷ κυρίῳ. qibus sc. τῷ κυρίῳ

ἀντὶ τοῦ κυρίου, sumatur, *Hebræorum imitatione*, qibus ל *particula genitivum sapè denotat*: prout in Psalmorum titulis, מזמור לדויד ψαλμὸς τῷ Δαεὶδ pro τοῦ Δαβὶδ, *Psalmus Davidis*, cum tamen *Græcis id non sit insuetum*; uti ex Hesiodo patet, qi in Theogon. dixerit,

Ῥεῖα μαλ' ᾧ πεύφρων γε θεὰ ὑποδέξεται εὐχάς.

Facillimè cujus benevola dea suscipit preces.

ex Tzetze *scholiaste*, qi adnotarit, *rhetores etiam dativum pro genitivo usurpare*. Primò, de loci Apocalyptici sensu isto non liqet. et aliorsum eunt pleriqe, si non interpretes universi, reddunt enim constantèr, *Salus, & gloria, & honor, & virtus Domino nostro*, tribuantur scil. (non *Domini nostri.*) Tum nec in Hesiodo syntaxis illa elucet satis. ego (qicqid Græculus ille, cui nec nisi testibus adductis fidem adhibuerim) τὸ ᾧ, non ab εὐχὰς substantivo, sed a πεύφρων pendere censuerim. ut ᾧ πεύφρων dicatur, qo modo ᾧ ἵλεως; *cui benevola*: ut, *cui propitia*. qanqam & alia syntaxis poterat assignari, qâ utiqe hoc vel illud alicui, i. in ipsius gratiam, fieri dicitur. ita a verbo non a nomine τὸ ᾧ casum sibi suum feret. proinde nec de dicti Apostolici interpretatione; nec de contextus poetici analysi, qam dedit, Grammaticâ, Pfochenius nobis hic satisfecit.

Qod seqitur Sect. 129. de conciliatione Evangelistæ Matth. c. 2. v. 6. cum Vate Mich. c. 5. v. 2. ex Drusio; de νῇ, pro *urbe* apud Evripidem ex Bezâ, nihil habet qod negotium præsens attingat. itaqe lubens mitto. & eo magis, qia in loci illius difficultatibus exolvendis, eam, qam potui, opellam alibi impendi.

Sed nec pluris ferè sunt, qæ Sect. 130. tanqam ad rem conficiendam reservata, loco ultimo comparent. ut, contra qam in re militari fieri solet, *Velites*, non *veteranos* agmen suis claudere Pfochenius voluisse videatur. prout Paulus ad Cor. ep. 1. c. 4. v. 4. οὐδέν μοι σύνοιδα, *Nihil mihi conscius sum*. ita Platonem Apolog. οὐδὲ μέγα, οὐδὲ σμικρὸν ἐμαυτῷ σύνοιδα, *Nec magni, nec parvi mihi conscius sum*; dixisse. et qod Plato idem in Eythryph. ἐὰν γάρμοι πρὸς ταῦτα εἴπῃς, *non in rectum cadet qod dixeris*. congruere omnino cum Hebræo sermone, Reg. l. 4. c. 10. v. 10. Qod utrumqe citra avt detrimentum avt discrimen ullum, adversarius in hâc controversiâ qivis, causæ suæ securus satis illi concesserit.

CAPUT. XLIIII.

Summarei. Qæstionis ſtatus genuinus: Utrum *Novi inſtrumenti ſtylus idem ſit planè cum Græcorum priſco, & Hebraiſmis ſive Syriaſmis penitus vacet. Affirmat Pfochenius. Firmamenti fundus,* Centum *circiter* voculæ formulæve Græcis priſcis uſurpatæ, *ab Hebraiſmo vindicatæ. Adverſus hæc Exceptiones: 1. produci, qæ Hebraiſmi ne ſpeciem quidem ullam gerant, miſſis qæ in fronte ferant. 2. pro priſcis nuperos proferri, priſcos perperam haberi. 3. ex poeticâ dictione, tragicâ præcipuè, idiotiſmum non probari. 4. ex linguis Orientalibus multa in Græcam priſcam defluxiſſe. Objectioni occurritur, ab odio, qo Iudæos Græci priſci proſecuti. Pythagoram, Platonem, alioſqe in Iudæorum legibus ritibuſqe exqirendis verſatos. Plato Moſes Atticiſſans. Multa a Iudæis exteros hauſiſſe. Gentis odium non impedit qo minùs formulas dicendi altera ab alterâ mutuetur: nec eruditos arceret a diſqiſitione in ejuſdem monumenta. A Syris & Pœnis ſumere potuiſſent, qæ a Iudæis ipſis nollent. Denique miſſis* Centum *iſtis a Pfochenio prolatis,* Sexcenta *poſſe produci, qæ Hebraiſmum, an Syriaſmũ apertè præ ſe ferant. Pfochenio adverſari, tàm qi Helleniſticam oppugnant, qàm qi propugnant eandem. Non eſſe, qod ægrè ferat, ſi tâ iſtic libertate agatur, qâ in aliis cenſendis ipſe ſit uſus.*

QUm avtem ad diſſertationis Pfocheniaæ exitum jam tandem pertigerimus, agè conſidentes pavliſpèr, diſpiciamus, ecqid toto hoc molimine tanto is egerit, ad cavſam, qam tuendam ſuſceperat, obtinendam.

Miſſa itaqe de *lingva Helleniſticâ* nomine, qod mihi qidem (prout ſæpius jam dictum) nec ſoli, ζήτημα ὀνομάτων, merum

merum videtur, controversiâ. siqidem qod a Jurisconsultis nostris olim avdisse memini, *ubi constat de homine nihil refert de nomine.* ubi de re ipsâ qid pars utraqe velit, convenerit, de vocabulis invicem ulteriùs digladiari, liti protrahendæ magis qam dirimendæ ac definiendæ fuerit.

Qæstionis status genuinus hic est. *An stylus, qo Novum Instrumentum est Græcè conscriptum, sit idem per omnia cum stylo illo, qo prisci avtores profani eis temporibus sunt usi, qibus linguæ illius puritas maximè vigebat; an verò is sit, qi Hebraismos, ac Syriasmos non infrequentes admittat.* illud Pfochenius obfirmatiùs affirmat, hoc pernegat. utrumqe qo confirmatum daret, centum præterpropter loca producit, in qibus formulæ phrasesqe, qæ pro Hebraismis avt Syriasmis habeantur, apud priscos illos reperiri contendit.

Atqi. 1. nonnulla in his pro Hebraismis exhibentur, qæ an qisqam unqam pro ejusmodi habuerit, ex Pfochenio, cum neminem nominet, non constat: nec verò de qibusdam vero simile videtur. neqe, siqis dixerit, *Hoc Hebraicum illud exprimit*; vel, *Hoc ab Hebræorum illo sumptum est*; Hebraismum idcircò esse necessariò affirmat: non magis qam siqis, *Maronis hoc Homerico illi respondet*, vel, *Hoc a Callimacho mutuatus est Flaccus*, dixerit; avt Virgilium, avt Horatium locis illis propterea Ἑλληνίζειν, asseveraret.

2. Occurrunt non pavca, qæ priscis in usu fuisse non probat. Cùm vel avtores inferioris ævi solos arcessat; vel priscos illos, qos advoeat, minus assecutus, mentem verbis ipsorum ab avtorum sensu diversam, imo eidem adversam qoqe qandoqe attribuat.

3. Non desunt, (nec minima pars ista) qæ fuisse temporibus illis usitata, ex poetarum solummodo, tragicorum precipuè scriptis, it comprobatum. atqi lingvarum idiotismi ex poetarum, tragicorum maximè, formulis havd firmè satis figuntur. alioqi ex Catullo. Flacco, Silio, Statio, qi sunt tamen, pro Hellenismis non haberentur. Ista verò qæ diximus, si latercule Pfocheniano detraxeris, centenario numero illi summa non contemnenda decesserit.

4. Qæ apud priscos illos deprehenduntur aliqotiès, Hebræis avtem familiaria opidò esse agnoscuntur, ecqid obstat qo minus jure existimentur ab Hebraico loqendi usu defluxisse, & ab tâ lingvâ ad alias exteras propagata?

Ineptum est enim frivolumqe plane, qod Sect. 131. Pfochenius. *Non sit*, inqit, *verisimile, Platonem, Evripidem, Lucianum, &c. ho-*

vnines ethnicos Judaïs infestissimos, ab eorumqe moribus, vitâ, conversatione, &c. qam maximè abhorrentes, Græci sermonis elegantiam reliqisse, ipsosqe Hebraos in stylo esse imitatos.

At verò primo loco scisciterilibet, unde Platonẽ & Evripidem (nam scurram illum impurissimum, ἀνόσιον, ἄθεον, religionis totius irrisorem, de qo superiùs etiam ulteriùs aliqid dictum, nihil moror) *Judaïs infestissimos, & ab eorum moribus, vita, & conversatione tantopere abhorruisse*, confirmatum ac comprobatum nobis dare potuerit. De Platone in contrarium planè extant avtorum nec pavcorum, nec ignobilium testimonia clarissima. Unus nobis pro reliqis omnibus Clemens Alexandrinus sufficiet. Js in hortatorio Platonem allocutus. Πόθεν, inqit, ὦ Πλάτων, τὴν ἀλήθειαν αἰνίττῃ; *Unde tu, a Plato, veritatem, ænigmatibus involutam havsisti?* mox inter alios, barbaros utiqe, prout Græci censebant, qos magistros habuisse nec Plato ipse diffitetur, de Hebræis: Νόμους δὲ τοὺς ὅσοι ἀληθεῖς, καὶ δόξαν τὴν τοῦ θεοῦ, παρ' αὐτῶν ὠφέλησαι τῶν Ἑβραίων, *Leges qod attinet, qæ veræ sint, & dogmata de deo, per Hebræos ipsos profeciisti.* Idem pædag. l. 2. c. 1. Platonem ait, τὸ ἔναυσμα τῆς Ἑβραϊκῆς φιλοσοφίας ζωπυρῆσαι, *Philosophiæ ab Hebræos acceptæ igniculos, sive fomitem apud se fovisse, & susciiasse.* Et rursus Strom. l. 1. Ὁ ἐξ Ἑβραίων φιλόσοφος Πλάτων, *Qi ex Hebræis philosophiam havserat Plato.* Et operis ejusdem l. 5. Ὅλως δὲ Πυθαγόρας καὶ οἱ ἀπ' αὐτοῦ, τοῦ καὶ Πλάτωνι, μάλιστα τῶν ἄλλων φιλοσόφων σφόδρα τῷ νομοθέτῃ ὡμίλησαν. ὡς ἔστιν ἐξ αὐτῶν συμβαλέσθαι τῶν δογμάτων. *Omnino Pythagoras ejusdemqe discipuli, unà cum Platone, in legislatoris (Mosem vult) scriptis opidò versati sunt: qod ex scitis illorum conjicere promptum est.* Sed & l. 1. ex Aristobuli ad Ptolemæum Philometora l. 1. hæc profert. Καταπεπλέδηκε δὲ καὶ ὁ Πλάτων τῇ καθ' ἡμᾶς νομοθεσίᾳ· καὶ φανερός ὅτι περιεργασάμενος ἕκαστα τῶν ἐν αὐτῇ λεγομένων. *Plato qoqe legem nobis latam norat: & apertè se prodit in singulis ejus partibus fuisse studiosissimè versatum.* Tum, Plato unde earum notitiam habere potuerit, qo indicet, docet ab alio qodam Demetrio Phalereo priore, ante Alexandri tempora rerum Judaicarum historiam totam fuisse Græcis literis propalatam. Deniqe Numenium lavdat Pythagoricum, qi dixerit, τί γὰρ ἔστι Πλάτων, ἢ Μωσῆς Ἀττικίζων; *Ecqid enim est Plato, qam Moses Atticissans?* Et certè qis est in Ethnicorum veterum scriptis tam peregrinus, qi non facilè advertat, ex Hebræorum monumentis, ritibus, legibus, institutis plurima exteros havsisse? Nasopis unius metamorphosin solam, qi vel a primo limine salutarit, intelliget statim,

statim, ni bliteus planè fuerit. verissimum certissimumqe esse, qod hâc in parte affirmatur. Qam est avtem a ratione omni alienum, eos opinari avt non potuisse, avt noluisse etiam, phrasin formulamqe loqendi ullam ab illis mutuari, qorum jura, ritus, instituta in multis admittere & imitari sustinuerint, imò studio etiam habuerint.

Tum, fingamus, qo Pfochenio gratificemur, Græcos omnes Judæis infestissimus, & ab illorũ ritibus, ac institutis aversissimos semper extitisse. tamen, ut nihil dicam, gentes etiam sibi invicem insensissimas, & infestissimas, ob commerciorum, & negotiationum per rationes bellicas & facinora hostilia qoqe utrinqe intervenientium necessitatem, ad lingvæ hostilis notitiam aliqam non adduci tantum, sed sæpenumero etiam adigi. Non est unqam, opinor, fando avditum, homines literatos rerumqe cognoscendi avidos tantum gentis cujusqam odium occupasse & insedisse, ut ne in monumenta illius inqirere, indeqe siqid in usum suum esse posset, excerpere, atqe in rem suam convertere, ullo modo sustinerent. Verum istis ne Pfochenium perurgeam; qæro. Num Pœnis qoqe, & Syris aliisqe Judæorum accolis adeò infensi fuerint semper Græci, ac Judæis istic a Pfochenio finguntur extitisse? atqi per gentes istas, etiamsi nihil unqam illis cum Judæis commune fuisset, poterant formulæ multæ a Judæis in populum Græcum permanasse. qum apud eruditos qosqe, & lingvarum orientalium gnaros liqidò constet, lingvas illorum nihil esse aliud, qam Hebræa veteris traduces. frigidum enim nimis est, qo periochen hanc clavdit, *de sermonis Græci elegantiâ relictâ, ob styli Hebraici imitationem.* qasi lingvæ patriæ elegantiis repudium eos dare necesse sit, qi formulas ullas suis antè minùs familiares in sermonem suum admiserint: avt non omnibus gentibus seculis omnibus id factitare, usitatissimum semper fuerit.

Cæterum, ut ad calcem deveniamus tandem, detur Pfochenio è formulis, qas adduxit, ne unam qidem esse, qæ Hebræis peculiaris sit, avt qam priscis Græcis non familiarẽ fuisse Pfochenius liqidissimè demonstraverit. nec hinc etiam consequetur Novi Testamenti stylum eundem per omnia existere cum priscorum illo, avt ab Hebraismis, ac Syriasmis esse prorsus immunem. Avdi enim, Pfocheni, si qis vellet contendere, nec Herodotum Jonicâ, nec Theocritum dialecto Dorica scripsisse: hoc avtem qo confirmatum exhiberet, centum, vel bis centum ex utriusqe scriptis vocabula produceret, qæ lingvæ sev dialecti communis formam ac characterem præferrent; num pro argumento firmo solidoqe satis haberetur? cum sexcenta & amplius etiam ex adversâ parte possent opponi, qæ a communi illâ devia, ad Jonicam apud illum,

illum, ad Doricam apud istum diverterent. et certe omnibus in universum rejectis ac sepositis istis, qæ in diatribâ hac a te sunt disceptata, nihil ambigo, qin sexcenta ferè ex Novo Instrumento, ex Veteris avtem interpretatione Græcâ, (cujus puritatem Pfochenius Sect. 157. etsi apertè nolit cum illo parem præstare, tacitè tamen pariter assertum it) summa etiam longè amplior possit depromi, in qibus sermonis Hebræi, avt Syri characteras satis clari; Græci prisci (qantum ex monumentis reliqis potest erui, a viris saltem doctissimis simul ac diligentissimis, qi curiosissimè illa, in forulos qosqe angulosqe induendo ruspati sunt, est hactenus deprehensum,) nec vola, nec vestigium ullum comparet. Ut mihi certè Pfochenius, nisi qod de hominis candore vix inducor ut seciùs sentiam, hanc sibi materiam selegisse existimaretur, in qâ ingenii sui vires experiretur, dum adversus eruditorum omnium, & partis qidem utriusqe, tum eorum qi Hellenisticam oppugnant, à qibus tamen stare se palam profitetur, qam & eorum qi eandem propugnant, torrentem niti pariter sustineret. Candidum verò ingenuumqe animi affectum eo magis prodet, probabitqe, qo gravatim minus tulerit, ubi qam in aliorum scriptis scitisqe examini subjiciendis libertatem ipse adhibuit, eandem in suis ipsius discutiendis ab alio pari jure usurpatum atqe exercitam deprehenderit.

Verissimè Cl. Salmasius de Hellinisticâ part. 1. ad qæst. 1. rat. 2. pag. 140.

Evangelium ut multos Hebraismos habet; ita etiam non pauca loqendi genera exhibet merè Latina.

Cartissimè Dan. Hejnsius in Exercit. sacris, ad Rom. c. 2.

Qemadmodum longè ab eorum abesse nos sententiâ fatemur, qi eandem esse lingvam, qâ conceptum Fœdus Novum est, cum eâ, qâ utuntur Græci scriptores, existimant; cum perpetuis altera abundet Hebraismis, altera recepto Græcis more loqatur: ita non negarim, συνεμπτώσεις esse qasdam, etiam earum qe diversæ sunt lingvarum: qæ subinde tamen fallunt.

FINIS.

Index locorum Sacræ Scripturæ, qæ in Scripto hoc citantur, explicantur, illustrantur.

Genes. c. 1. v. 1. p. 202. l. 7.
v. 3. p. 35. l. 21.
v. 4. p. 35. l. 19.
v. 5. p. 25. l. 20.
v. 11, 12. p. 115 l. 34, 35.
v. 30. p. 34. l. 15.
c. 2. v. 1. p. 29. l. 20.
v. 4. p. 213. l. 27.
v. 7. p. 76. l. 5.
v. 8. p. 162. l. 36.
v. 17. p. 100. l. 25. p. 214. l. 13.
v. 20. p. 63. l. 9. p. 70. l. 13.
v. 23. p. 132. l. 13. p. 133. l. 30.
c. 3. v. 4. p. 91. l. 12, 13. p. 100. l. 23.
v. 5. p. 214 l. 14.
v. 15. p. 34. l. 12. p. 173. l. 11. p. 177. l. 14.
c. 4. v. 1. p. 120. l. 7, 8.
v. 10. p. 147. l. 23, 24.
v. 26. p. 63. l. 11. p. 71. l. 10.
c. 5. v. 24. p. 194. l. 15.
v. 32. p. 158. l. 9.
c. 6. v. 2. p. 138. l. 15. p. 140. l. 29.
v. 3. p. 108. l. 29, 30.
v. 4. p. 125. l. 3.
v. 12, 13. p. 108. l. 29, 30.
c. 7. v. 6. p. 158. l. 9.
c. 8. v. 8. p. 244. l. 35.
c. 9. v. 6. p. 63. l. 9. p. 70. l. 21.
v. 25. p. 219. l. 19.
c. 10. v. 21, p. 220. l. 15, 16.
c. 11. v. 1. p. 144. l. 38.
v. 10. p. 156. l. 1. p. 158. l. 4. p. 159. l. 23.
v. 12. p. 159. l. 24.
v. 14. *ibid.*
v. 16. *ibid.*
c. 12. v. 1. p. 64. l. 30.
v. 4. p. 158. l. 10.
v. 11. p. 141. l. 16, 17.
v. 14. *ibid.*
c. 13. v. 5. p. 105. l. 14.
c. 15. v. 2. p. 75. l. 12. p. 163. l. 18.
v. 4. p. 144. l. 38.
v. 6. p. 63. l. 9. p. 70. l. 16.
c. 16. v. 2. p. 125. l. 5.
c. 18. v. 20. p. 147. l. 25.

c.19. v.31. p.125. l.7.
v.37,38. p.214. l.10.
c.20. v.4. p.126. l.1. p.127. l.35.
c.21. v.23. p.115. l.26.
c.22. v.4. p.34. l.29.
c.24. v.16 p.141. l.15.
c.25. v.23. p. 220. l.18.
c.26. v.7. p.141. l.15.
c.29. v. 21. p.135. l.28.
v. 29. p.125. l.6.
c.30. v.3. p.62. l.31. p.66. l.24.
c.31. v.10. p.236 l.18.
v.42. p.32. l.37.
v.53. p.32. l.38.
c.37. v.30. p.192. l.26.
c.39. v.7. p.124 l.24.
v.10. p.124. l.22.
v.12. p.124. l.24.
c.40. v.10. p.45. l.27,28.
c.41. v.13. p.63. l.8. p.69. l.28.
c.42. v.1. p.245. l.7.
v.13. p.194. l.15.
v.32. *ibid.*
v.36. *ibid.*
c.43. v.7. p.101. l.23.
c.44. v.5. p.62. l.18.
c.45. v.10. p.68. l.15.
v.12. p.236. l.18.
c.46. v.15. p.116. l.4.
v.27. p.103. l.6.
c.47. v.15, 16. p.27. l.35.
v.26. p.107. l.35.
c.48. v.1,2. p.63. l.9. p.70. l.21.
c.49. v.4. p.127. l.33,34.
v.9 p.26. l.10.
v.11. p.166. l.6.
v.22. p.155. l.19. p.170. l.27.
c.50. v.23. p.62. l.30. p.66. l.19.

Exod. c.3 v.5. p.149. l.25.
c.4. v.8. p. 142. l.13. p.147. l.9.
v.10. p.149 l.16.
v.18. p.180. l.18. p.181. l.10.
c.13 v.13. p.173. l.25.
c.17. v 3. p.197. l.20.
c.19. v.12. p.36. l.11.
c.20. v.6. p.173. l.25. p.175. l.11.
v.18. p.245 l.20.
c.21. v.3,4 p.112. l.12.
v.10. p.117. l.1.
v.17. p 173. l.25.
v.24. *ibid*
c.22. v 8. p.228 l.13.
v 23. p.138. l.29.
c.23. v.21. p.39. l.21.
c.24. v.9. p.184. l.16.
c.26. v.1. p.47. l.5,6.
v.33. p 239. l.33.
c. 28. v. 3. p. 149. l. 21. p. 150. l. 33.
c.29. v.1 p.166. l.5.
v.45. p.38. l.16.
c.30. v.10. p.239. l.33.
c.33. v.11. p.165. l.33.
c.34. v.7. p.175. l.10.
v.14. p.39. l.14.
c. 35. v.10 p.150. l.33.

Levit. c.6. v.16. p.184. l.21.
v.29. p.239. l.34.
c.7 v.17. p.184. l.21.
c.8. v.32. p.184. l.18.
c.11. v.16. p.172. l.19.
c.12. v.1. p.115. l.29.

c.14.v.11.p.69 l.32.
v.18 p.184.l.18.
v.30. p. 166.l.9.
c.15. v.1. p.112.l.25.
c.16.v.29.p.138.l.3.
c.18. v.6. p.126.l.7.
v.14.p.126.l.5.
v.19. p.115.l.29.
c.19. p.36.l.11.
v. 19. p. 173.l.25, 26.
v.28. p.107.l.17,18.
c.20. v.20. p.124. l.25.
c.21.v.1. p 107,l.19.
v.11.p.107.l.20.
c.22.v.4. p.107. l.17.
c.23. v.19. p.138.l.3.
v.32. *ibid.*
c.24 v.11 p.38.l.11.
v.16.p.38.l.14.
c.26. v.12. p.38.l.20.
v.37. p.186.l.21.

Numer. c.1.v.3.p.159.l.28.
c.3.v.1.p.65.l.16.
c.5.v.14. p.149.l.22,23.
c.20.v.29.p 72.l.21.
c.22.v.21. p.101. l.30.
c.23. v.24. p.26.l.18.
c.26 v.59. p.62.l.31.p 67. l.3.
c.30.v.12.p.101.l.33,34.
v. 15. *ibid.*

Deutr. c.2.v.27 p.25.l.3.
c.4.v.2.p.173.l.26.
v.12.p.245.l.23.
c.5 v.29. p.173.l.26.
c.6.v.4. p. 29.l.33 p.31.l.14.
v.13. p.186.l.6.
c.8. v.3. p.42. l.18. p.49. l.13. p. 50.l.6.
c.14. v.15. p.172. l.19.
c.22. v.24. p.137.l.35.
c.25.v.1.p.84.l.10.
v.2.p.164.l.8.
c.27.v.20.p.124.l.29.
v.21.p.124.l.27,28.
c 28. v 60. p.184 l.25.
c.29.v.3.p.91.l.6,7.p.94.l.1.
v.19.p.137.l.16.
c 32. v.25. p.149. l.16.
v.37 p.63.l.7.p.69.l.3.
c 33.v.9. p. 175.l.1.
c.34.v.9. p.149.l.22.

Joshu. c.22 v.18.p.213.l.38.

Judic. c.4. v.4. p.137.l.30.
c.6. v.3, 4. p.254. l.17.
c.10. v.14. p. 69.l.10.
c 13. v. 13. p. 36. l.4. p. 38. l. 34.
c.15.v.1.p 125.l.15.
c.16.v.9.p.247.l.10.
c.18.v.2.p.163.l.17.
v.6. p 179. l 6.p. 180. l.20. p. 181.l.33.
c.19.v.1. p.214.l.31.
v.22. p.228.v.14.

Ruth. c.3.v.7. p.139.l.33.
c.4. v.1. p.40.l.6.
v.5. p.214.l.16.
v.16. p.65. l.11.
v.17. p.95.l.10.

1. *Reg.* c.1.v.17.p.180.l.19.

c. 2. v. 3. p. 149. l. 19.
v. 24. p. 124. l. 26.
c. 4. v. 15. p. 158. l. 12.
c. 8. v. 50. p. 184. l. 36, 37.
c. 9. v. 22. p. 50. l. 2.
c. 10. v. 4. p. 181. l. 13, 14.
v. 20, 21. p. 161. l. 26.
c. 13. v. 1. p. 154. l. 9. p. 158. l. 16.
c. 14. v. 25. p. 249. l. 2.
v. 47. p. 154. l. 19. p. 160. l. 30.
c. 15. v. 1. p. 147. l. 15.
v. 22. p. 143. l. 33.
c. 17. v. 10. p. 26. l. 17, 18.
v. 22. p. 181. l. 14.
c. 18. v. 10. p. 51. l. 15.
v. 19. p. 64. l. 15.
c. 19. v. 10. p. 77. l. 21.
c. 20. v. 13. p. 180. l. 8.
v. 42. p. 180. l. 19.
c. 21. v. 3. p. 40. l. 6.
v. 13. p. 51. l. 14.
c. 23. v. 22. p. 68. l. 7.
c. 24. v. 6. p. 161. l. 21.
c. 25. v. 44. p. 64. l. 16.
c. 26. v. 11. p. 161. l. 21.
v. 16. p. 163. l. 15.
c. 30. v. 21. p. 181. l. 14.

2. *Reg.* c. 1. v. 16. p. 227. l. 23.
c. 2. v. 10. p. 159. l. 36.
c. 3. v. 3, 4. p. 67. l. 9.
v. 14. p. 64. l. 16.
v. 19. p. 64. l. 18.
c. 6. v. 22. p. 64. l. 14.
c. 8. v. 10. p. 181. l. 14.
c. 11. v. 4. p. 125. l. 25, 26.
v. 7. p. 181. l. 17.
c. 12. v. 3. p. 163. l. 12.
v. 24. p. 125. l. 27.
c. 13. v. 5. p. 51. l. 12.
v. 28. p. 139. l. 35.
c. 14. v. 2. p. 51. l. 13.
c. 15. v. 9. p. 180. l. 8, 9.
c. 16. v. 8. p. 149. l. 12.
c. 19. v. 7. p. 185. l. 33.
c. 21. v. 8. p. 62. l. 25. p. 64. l. 11.
c. 22. v. 1. p. 214, l. 23, 24.
c. 24. v. 1. p. 63. l. 1. p. 67. l. 17.

3. *Reg.* c. 1. v. 6. p. 62. l. 32. p. 67. l. 7.
v. 30. p. 185. l. 33.
v. 38. p. 227. l. 22.
c. 2. v. 37. p. 214. l. 14, 15.
v. 42. p. 214. l. 15.
c. 3. v. 8. p. 185. l. 33.
c. 4. v. 30. p. 162. l. 30.
c. 8. v. 50. p. 185. l. 7, 8.
c. 12. v. 19. p. 184. l. 34.
c. 13. v. 20. p. 127. l. 25.
c. 14. v. 2. p. 51. l. 15, 16.
v. 21, p. 158. l. 12.
c. 19. v. 3. p. 109. l. 12, 13.
v. 10. p. 29. l. 22.
c. 21. v. 28. p. 138. l. 30.
c. 22. v. 15. p. 181. l. 31.
v. 28. p. 63. l. 9. p. 70. l. 26.
v. 36. p. 148. l. 32, 33.

4. *Reg.* c. 1. v. 1. p. 184. l. 32.
c. 2. v. 3. p. 165. l. 32.
v. 14. p. 33. l. 27.
c. 3. v. 3. p. 184. l. 27.
v. 11. p. 165. l. 32.
v. 27. p. 50. l. 3.
c. 4. v. 19. p. 179. l. 3.

c. 5. v. 19. p. 180. l. 21.
v. 27. p. 184. l. 26.
c. 6. v. 8. p 49. l. 6, 7.
v. 33. p. 138. l. 30.
c. 8. v. 17. p. 158. l. 12.
v. 26. *ibid.*
c. 9. v. 1. p. 165. l. 31.
v. 4. p. 155. l. 6.
v. 9. p. 165. l. 18.
c. 10. v. 10. p. 159. l. 34.
c. 11. v. 21. p. 158. l. 13.
c. 14. v. 10. p. 138 l. 30.
c. 18. v. 7. p. 184 l. 31.
v. 20. p. 184. l. 35.
c. 24. v. 1. p. 184. l. 32.
v. 17. p. 64. l. 23. p. 65. l. 38.
v. 20. p. 184. l. 31.

1. *Annal.* c. 3. v. 13. p. 66. l. 12.
v. 16. p. 62. l. 28. p. 65. l. 22. 29.
v. 23. p. 66. l. 12.
c. 5. v. 25. p. 184 l. 30.
c. 18. v. 12. p. 161. l. 5.
c. 21. v. 1. p. 67. l. 29. p. 68. l. 6.
v. 15. p. 135. l. 1.
c. 26. v. 8. p. 149. l. 17.

2. *Annal.* c. 7. v. 3. p. 185. l. 10.
v. 22 p 139 l. 1.
c. 8. v. 18. p. 26. l. 7.
c. 9. v. 10. p. 26. l. 7.
c. 10. v. 19. p. 184 l. 33.
c. 13. v. 18. p. 90. l. 30.
c. 14. v. 11. p. 90. l. 31.
c. 16. v. 7, 8. *ibid.*
c. 18. v. 26. p. 36. l. 8.

c, 25, v, 15, p, 139, l, 1,
c, 28, v, 6, p, 163, l, 17,
c, 30 v, 5, p, 148, l, 23,
c, 35, v, 7, p, 166, l, 10,
c, 36, v, 10, p, 64, l, 23,
v, 14. p, 185. l, 8,
v, 22, p, 148, l, 25.

Ezr. c, 1, v, 1, p, 148, l, 37,
c, 4, v, 1, p, 163, l, 22,
v, 3, p, 23, l, 24,
c, 6, v, 19, p, 163, l, 22,
c, 10, v, 7, p, 148, l, 28,

Nehem. c, 9, v, 2, p, 183, l, 29,
v, 6, p, 31, l, 32,
v, 19, p, 184, l, 45

Eſter, c, 1, v, 10, p, 139, l, 28,
v, 17, p, 144, l, 16,
c, 2, v, 2. p, 141, l, 19,
c, 5, v, 9, p, 139, l, 32,
c, 7, v, 5, p, 38, l, 8,
c, 8, v, 17, p, 139, l, 36, 37,
c, 9, v, 4, p, 144, l, 4,
v, 6, p, 65, l, 13,
v, 19, p, 139, l, 37,
v, 22, *ibid.*
v, 31, p, 147, l, 21,

Job. c, 1, v, 3, p, 162, l, 32,
v, 6. p, 140, l, 32,
c, 2, v, 1, *ibid.*
c, 4, v, 10, 11, p, 26, l, 21,
v, 11, p, 166, l, 11.
c, 5, v, 7, p, 163, l, 30,
v, 12, p, 186, l, 3,
c, 6, v, 15, p, 153, l, 11,

c.7.v.8.p.194.l.15.
v.20.p.173.l.12.p.178.l.22.
v.21.p.194.l.15.
c.8.v.10.p.26.l.6.
v.16.p.48.l.17.
v.22 p.254.l.20.
c.11.v.2.p.148.l.15.
v.8 p.153.l.11.
c.14.v.16.p 178 l.27.
c.16.v.10.p.184.l.2.
c.18.v.5.p.241.l.29.
v.19.p.115.l.27.
c.22.v.24.p.26.l.6.
c.23.v.12.p.34.l.30.
c.24.v.24.p.194.l.15,16.
c.27.v.19.p.194.l.16.
c.28.v.8.p.26.l.19,20.
v.15,16,17.p.26.l.5.
c.29.v.23.p.184.l 3
c, 30, v, 29, p, 172, l, 19,
c, 31, v, 15, p, 30, l, 12,
c, 33, v, 25, p. 48, l, 13,
v, 35, p, 42, l, 14,
c, 34, v, 29, p, 23, l, 24,
c, 38, v, 7, p, 140, l, 33,
c, 39, v, 19. p, 254, l, 20,
v, 41, p, 166, l, 15,
c, 41, v, 28, p, 163, l, 26,

Hymn. 1, v, 6, p, 51, l, 3,
h, 4, v, 1, p, 153. l, 19,
v. 6, p. 164, l, 8,
h, 7, v, 8, p. 84 l, 11,
h, 9, v, 9, p, 38, l 28.
h 15, v, 1, p, 153, l, 28,
h, 16, v, 6 p, 4, l, 11,
v, 10 p, 102, l 25 p, 107, l, 24,
v, 11, p. 164 l 9,
h, 17, v, 4, p, 164, l, 2,
v, 13, 14, p, 179, l, 10, 11,
h, 18, *tit.* p, 214, l, 24,
v, 2, p, 38, l, 29,
v, 3, p, 153, l, 27,
v, 16, p, 170, l, 32,
v, 18, p, 90, l, 34,
v, 31, p, 38, l, 30,
v, 36, p, 117, l, 4,
h, 19, v, 1, 2, 3, p, 147, l, 27,
v, 3, p, 142, l, 15,
v, 12, p, 256, l, 10,
h, 24, v, 11, p, 175, l, 2,
h, 29, v, 3, p, 175, l, 2,
v, 6, p, 42, l, 18, p, 49, l, 24,
v, 8 p, 42, l, 19, p, 49, l, 25,
h, 30, v, 6, p, 149, l, 18,
v, 20, p, 38 l, 31,
h, 31, v, 3, p, 38, l, 30,
h, 32, v, 7, p, 38, l, 27, 28,
h, 34, v, 8, p, 247, l, 11,
v, 17, p, 257, l, 14,
h, 35, v, 30, p, 254, l, 20,
h, 37, v, 10, p, 149, l, 16,
v, 16, *ibid.*
h, 39, v, 14, p, 149, l, 16,
h, 42, v, 2, p, 197, l, 19, p, 198, l, 32,
v, 3, p, 195, l, 20,
v, 4, p, 63, l, 12, p, 71, l, 32,
h, 44, v, 4, p, 38, l, 3,
h, 45, v, 5, p, 117, l, 4,
h, 46, v, 2, p, 38, l, 28, 29,
h, 51, v, 6, p, 232, l, 29,
h, 54, v, 6, p, 231, l, 24,
h, 56, v, 7, p, 178, l, 7,
h, 59, v, 10, p, 153, l, 23,
v, 13, p, 194, l, 17,

v, 17,

v, 17, p, 153, l, 23,
h, 60, v, 5, p, 183, l, 13, 14,
v, 13, p, 68, l, 31,
h, 62, v, 1, p, 198, l, 32,
h, 63, v, 2, p, 197, l, 19, 20, p, 198, l, 4,
h, 64, v, 33, p, 162, l, 37,
h, 65, v, 4, p, 147, l, 20,
v, 5, p, 153, l, 25,
h, 66, v, 10, p, 63, l, 11, p, 71, l, 22,
h, 68, v, 25, p, 38, l, 23,
h, 72, v, 17, p, 115, v, 25,
h, 73, v, 6, p, 42, l, 11, p, 45, l, 19,
h, 76, v, 5, p, 51, l, 19,
h, 78, v, 7, p, 175, l, 2,
h, 79, v, 11, p, 163, l, 15,
h, 80, v, 4, p, 29, l, 23, 24,
v, 16, p, 155, l, 21,
v, 19, p, 29, l, 24,
h, 82, v, 8, p, 184, l, 7,
h, 86, v, 10, p, 31, l, 32, 33,
h, 87, v, 3, p, 183, l, 31,
h, 88, v, 6, p, 230, l, 6,
h, 89, v, 48, p, 101, l, 8,
v, 49, p, 243, l, 13,
h, 90, v, 1, p, 38, l, 27,
h, 91, v, 12, p, 66, l, 33, 34 p 186, l, 17, 18,
h, 92, v, 12, p, 62, l, 31,
h, 97, v, 6, p, 108, l, 30,
h, 99, v, 6, p, 232, l, 6,
h. 102, v, 21, p, 163, l, 15, 16,
v, 27, p, 37, l, 19,
h, 103, v, 16, p, 194, l, 17,
h, 104, v, 15, p, 27, l, 35,
h, 105, v, 27, p, 142, l, 14, p, 147, l, 17,
v, 45, p, 175, l, 2,
h, 108, v, 6, p, 183, l, 14,
v, 13, p, 68, l, 32,
h, 110, v, 2, p, 153, l, 29,
h, 111, v, 3, p, 248, l, 19,
h, 112, v, 3, 9, p, 248, l, 19,
h, 114, v, 4, p, 166, l, 11, 12,
h, 118, v, 23, p, 236, l, 7, 34,
v, 26, p, 36, l, 27,
h, 119, v, 8, 9, p, 220, l, 6,
v, 22, p, 175, l, 2,
v, 29, p, 235, l, 20,
v, 33, p, 175, l, 3,
v, 34, p, 173, l, 27, p, 174, l, 38,
v, 44, p, 173, l, 27,
v, 55, *ibid.*
v, 56, p, 175, l, 3,
v, 88, p, 173, l, 26,
v, 100, p, 175, l, 3,
v, 101, p, 173, l, 26,
v, 123, p, 153, l, 22,
v, 133, p, 173, l, 27,
v, 157, *ibid.*
v, 166, 167, *ibid.*
h, 122, v, 6, p, 181, l, 18,
h, 132, v, 9, p, 254, l, 22,
v, 11, p, 116, l, 24,
v, 17, p, 254, l, 22,
v, 19, *ibid.*
h, 139, v, 15, p, 42, l, 14 p, 47, l, 25,
h, 143, v, 2, p, 108, l, 31,
h, 147, v, 9, p, 166, l, 13,
h, 148, v, 3, p, 170, l, 28,
h, 150, v, 1, p, 239, l, 13,

Prov. c, 1, v, 2, p, 150, l, 9,
c, 3, v 1, p, 174, l, 25,
c, 4 v, 19, p, 186, l, 19, 20,
c, 6, v, 29, p, 127, l, 31, 32,

c, 7, v, 10, p, 173, l, 12, 13, p, 178, l, 17,
c, 9, v, 5, p, 184, l, 11,
c, 10, v, 3, p, 49, l, 14,
c, 12, v, 5, p, 104, l, 17,
c, 15, v, 13, p, 140, l, 24,
v, 15, p, 138, l, 12, p, 139, l, 38,
c, 17, v, 22, p, 140, l, 22,
c, 21, v, 20, p, 199, l, 12,
c, 22, v, 26, p, 232, l, 1,
c, 23, v, 18, p, 256, l, 16,
v, 20, p, 232, l 2.
v, 24, p, 34, l, 31,
c, 24, v, 12, p, 173, l, 11, 12, p, 178, l, 12,
v, 14, p 256, l, 16,
v, 20, *ibid.*
v, 27, p, 34, l, 32,
c, 25, v, 6, p, 71, l, 36,
v, 7, p, 63, l, 12,
c, 26, v, 19, p, 149, l, 13,
c, 28, v, 7, p, 175, l, 1, 2,

Agur. v. 17, p, 166, l, 12,
v, 25, p 44. l, 7,
v, 26, p, 44, l, 9,
v, 30, p, 26, l, 19,

Lemuel. v, 5, p, 163, l, 10,
v, 8, p, 163, l, 11,

Eccles. c, 1, v, 5, p, 38, l, 5,
v, 10, p, 38, l, 6,
c, 5, v, 9, p, 38, l, 7,
v, 12, p, 139, l, 2,
c, 7, v, 1, p, 219, l, 15,
v, 4, p, 139, l, 2,
v, 7, p, 230, l, 19,
c, 11, v, 1, p. 27, l, 35, 36,
c, 12, v, 6, p, 163, l, 25,
v, 7, p, 76, l, 3,
v, 13, p, 163, l, 25,

Cant. c, 1, v, 1, p, 239, l, 5,

Esaj. c, 5, v, 1, p, 163, l, 20,
v, 6, p, 25, l, 4,
c, 6, v, 9, p, 94, l, 5,
c, 7, v, 6, p, 50, l, 4,
c, 8, v, 3, p, 126, l, 2,
v, 13, p 33, l, 18,
v, 14, p, 187, l, 17,
v, 15, p, 168, l, 20,
c, 9, v, 6, p, 40, l, 29,
c, 11, v, 7, p, 26, l, 16,
v, 14, p, 143, l, 29, p, 162, l, 32,
c, 12, v, 2, p, 33, l, 21,
c, 13, v, 21, p, 173, l, 20,
c, 14, v, 12, p, 163, l, 21,
v, 22, p, 115, l, 27,
c, 17, v, 6, p, 170, l, 29,
c, 26, v, 1, p, 214, l, 26,
c, 28, v, 28, p, 27, l, 36,
c, 33, v, 12, p, 170, l, 38,
v, 19, p, 148, l, 1,
c, 34, v, 13, p, 172, l, 20,
c, 36, v, 11, p 148, l, 1,
c, 37, v, 16, p, 34, l, 33,
c, 38, v, 9, p, 180, l, 37,
v, 13, p, 26, l, 16,
c, 39, v, 15, p, 24, l, 23,
c, 40, v, 5, 6, p, 108, l, 39,
c, 41, v, 11, p, 149, l, 14,
c, 42, v, 8, p, 37, l, 16,
v, 19, p, 94, l, 11,

c, 43,

c. 43. v. 10. p. 37. l. 18. p. 211. l. 22.
v. 20 p. 170. l. 20.
v. 25. p. 37 l. 17.
c. 44. v. 16. p. 247 l 2.
c. 45. v. 5, 6. p. 31. l. 29.
v. 14. *ibid.*
v. 18. *ibid.*
v. 21. *ibid.*
v. 23 p. 179. l. 16. p. 185. l. 22.
c. 50 v. 1 p. 230. l. 4.
v. 10 p. 90. l. 34.
c. 59. v. 10. p. 186. l. 26.
v. 14. p. 186. l. 27.
c 64. v. 5. p. 68. l 33.
c. 65. p. 158. l. 1,
v. 16. p. 185 l. 30.
v. 23. p. 154, l. 3.

Jerem. c. 1. v. 5. p. 30. l. 15.
v. 10. p. 69. l. 35.
c. 2. v. 28. p. 69 l. 11.
c. 4. v. 15 p. 144 l. 25.
v. 22 p. 224 l. 26.
v. 29. p. 183. l. 15.
c. 5. v. 7. p 185. l. 34.
c. 6. v. 21. p. 186. l 20, 21.
c. 10. v. 10. p 29. l. 25.
v. 22. p. 144. l. 31.
c. 11. v. 11, 12. p. 69. l. 11.
c. 12. v 1. p. 85. l. 8.
c. 14. v. 1. p. 147. l. 21.
v, 8. p. 33. l. 20.
c. 15. v. 5. p. 181. l. 22.
v. 15. p. 179. l. 5.
c. 18. v. 7 p. 69. l. 35.
v. 9. *ibid.*
c. 22. v 23. p. 51. l. 24.
c. 31. v. 15 p. 192. l. 28.
v 16 p. 194. l. 17.
c. 32. v. 12. p. 64. l. 20.
c. 50. v. 39. p. 172. l. 20.
v. 46. p. 144 l. 28.
c. 51. v. 14. p. 102. l. 26.
c. 52. v. 6. p. 34. l. 34, 35.

Thren. c. 1. v. 14. p. 42. l. 11, 12. p. 45. l. 23.
v. 18. p. 35. l. 38.
c. 2. v. 12. p. 27. l. 37.
c. 3. v. 13. p. 163. l. 27, 28.
c. 4 v. 3. p. 172. l. 23.
v. 29. p. 194. l. 18.

Ezek. c. 2. v. 3. p. 184 l 35, 36.
c. 3. v. 7. p. 175. l. 34.
c. 17. v. 16. p. 50. l. 4.
c. 18. v. 6 p. 126. l. 3 4.
c. 19. v. 2. 3. p, 26. l. 11.
c. 23. v. 20. p. 112. l. 26.
c. 26. v. 21. p. 194. l. 18.
c. 27. v. 13. p. 105 l. 19.
v. 36. p 194. l. 18.
c. 28. v. 14. p. 149. l 23.
v. 19. p. 194. l 18.
c. 33. v. 4 p. 227. l. 24.
c 41. v. 12. p. 69. l. 26, 27.
c. 42. v. 12. p. 239. l. 35.
c. 44. v. 16. p. 69. l. 27.

Dan. c. 5. v. 31. p. 154. l. 20. p. 160. l. 35.
v. 13. p, 40. l. 14.
c. 9. v, 14. p. 139. l. 2.
v. 24 p. 239. l. 32.

c.12.v.3. p.83. l.20.

Hoſh c.8.v.4.p.50.l.5.
c.10.v.9. p 163.l.6,7.

Joel. c.2.v.21. p.139.l.5.

Amos. c.3. v.6. p. 139. l.2.
c.7.v.17. p.41 l 12.

Jon. c.3.v.5. p.184.l.9.
c.4.v.10. p.169.l.9.

Mic. c. 1. v. 8. p. 172. l. 20, 21.
c.5. v.2. p.259.l.22.

Nahum. c.2 v.11.p.26.l.22.p.229. l.8 p 230.l.24.
v.12.p.26.l.22.

Habbac. c. 2. v. 11. p. 147. l. 24.

Zeph c.3. v. 9. p 31. l.36.
v.21.p.224.l.26.

Agg. c.2.v.12. p 149.l.24.

Zach. c.2 v.12. p.184.l.15.
c.3.v 2. p 184.l.28.
v.9 p.184.l.29.
c.8.v.15. p.224.l.26.
c.9.v.9. p.36.l.2. p.166.l.7.
v.17.p.27.l.37.
c.10.v.6. p.51.l.25.
c.14.v.9.p.30.l.35.

Mal. c.1.v.6.p.29.l.4.
v.12 p.69.l.27.
c.2.v.10. p.30 l.20.
c.3.v.1.p.39.l.20.
c.4.v.2. p.48.l.17.

Mat. c.1.v.15.p.121.l,3.
v.19.p.121.l.7.
v.20.p 135.l.23.
v.25.p.120.l.9.
c.2.v.6.p. 259.l 21.
v.10. p.258.l. 11.
v.14.p 19.l. 24.
v.15. p.257.l 16.
v.16. p 244 l 37.
v.22 p.258.l.31.
v.29. p.53. l.35.
c.3.v.1. p.214 l 30.
v.7.p 238 l.13.
c.4.v.3. p.226.l.12.
v.6.p.186.l.17.
v.10 p.54.l.22.
v.24. p.143.l.38.
c.5.v.6. p.195 l.1,11.
v.18 p 136.l.31.
v.22. p.54.l.12,19.
v.26. p.53.l.36.
v.29,30. p.54.l.12.
v.34.p.185.l.35.
v.35 p 186.l.6.
v.36. p.185.l.35.
v.41.p.54.l.2.
c.6.v.1.p.248.l.19.
v.22.p.253.l.7.
v.24.p.67.l.27.
v.30. p.170.l.22.
c.7.v.23.p 51.l.6.
c.8.v.3.p.169.l.22.

v.12. p.164.l.3.
c.9.v.3. p.244.l.38.
v.5.p.54.l.17.
c.10.v.27. p.205.l,8. p.207.l. 19, 20.
v32. p 183.l.22.
c.11. v.6. p.187.l.29.
v.9,10. p.54.l.23.
v.15.p.94.l.21.
v.19, p.81.l.10.
v.21. p.54 l 17.
v 25.p.185.l.14.
v.29.p.258.l 23.
c.12.v.12. p. 224.l,21.
v.21.p.89.l.2.
v.39. p.137.l.21.
c.13.v.5, p.169.l.11, 12.
v.6.p.211.l.7.
v.14. p.94.l.7.
v.15. p.236.l.17.
v.19. p 94.l.21.
v.33. p.54 l.22.
v.38. p.164.l.4.
v.57 p 187.l.30.
c.14.v.30.p.246.l.37.
c.15.v.33.p.252 l.11.
c.16 v.3 p.252.l.1.
v.17. p.55.l.30, 31.
c.17.v.25.p.54.l.1.
c 18.v.3. p.158 l.28.
c.19.v.1. p.248.l.1.
v.17. p 175.l.4.
v.20.p.173.l.28.
c.20.v.34.p.169.l.17.
c.21.v.5.p 166.l.7.
v.9.p.54..l.13.
v.15. *ibid.*
v.42. p.236.l.4.
c 22.v.16.p.233.l.21.
v.17.p.54.l.1.
v.19. *ibid.*
v.32.p.235.l.9.
c.23.v,3.p 175.l.12.
v.7, 8.p.5 l.16,17.
v.15. p.163.l.35.
v.16.p.185.l.36.
v. 18. 20,22. *ibid.*
v.23.p.88.l.19.
c.24.v.12. p.108.l.30.
v.24. p. 54.l.15.
v.51. p.251. l.24.
c. 25.v.12. p.51.l.8.
c.26.v.2.p.54.l.16.
v 18. *ibid.*
v.24.p.63.l.20.p.73.l.17.
v.25.p.54. l.17.
v 33.p.187.l.30.
v.34.p.128.l.26.
v.49. p.54 l.17.
v.74. p 169.l.22.
c.27.v.15.p.62.l.12, 13.
v.25.p.228.l.1.
v.26. p.54.l.8.
v.27. p.54.l.3.
v.36.p.176.l.30.
v.43.p.89.l 6.
v.51.p.228.l.3.
v. 52.p.254.l.29.
v.65,66.p.53.l.37.
c.28.v.11. p.53.l.37.
v.18.p.257.l.37.
v.20. p.175.l.4.
v.28. p.130.l.12.

Marc. c.1.v.28.p.143.l.38.
c.2.v.12.p.169.l.14,15.

c.3.v.11.p.56.l.13.
c.4.v.5.p.169.l.12.
v.34.p.233.l.23.
c.5.v.34.p.180.l.11.
v.42.p.169.l.15.
c.6.v.25.p.240.l.25.
v.26.p.184.l.38.
v.27.p.54.l.6.
c.7.v.9.p 184 l.30.
v.34.p.169.l.23.
v.35.p 221.l.2.
c.8.v.38.p.137.l.21.
c.9,v.8.p.203.l.28.
v.18 p.203.l.8.
v.43.p.54.l.13.
v.45. *ibid.*
v.47. *ibid.*
c.10.v.20 p.173.l.28.
v,24.p.89.l 6.
v.35.p.240.l.8.
v.51.p.54.l.18.
v.52.p.169.l.23.
c.12.v.12. p.236.l.33.
v.12 p.202.l.21.
v.14.p 54.l.1.
v.42.p.53.l.36.
c.13.v.15.p.205.l.20.
v.22.p.136.l.35.
v.34.p.102.l.26.
v.35.p.228.l.11.
c.14 v.21.p.75.l.17, 18.
v.36.p.54.l.9.
v.45.p.241.l.16.
c.15.v.6.p.62.l.11, 12.
v.16.p.54.l.8.
v.16.p.54.l.3.p.60.l.7.
c.24.v.17.p.205.l.20.
c.26.v.49.p.169.l.23.

Luc. c.1.v.9.p.161.l.29,30.
v.13.p.5.l.23.
v.27.p.255 l 1.
v.37.p.145.l.6.
v.39.p 222.l.26.
v.42.p.134.l.4.
v.66.p.174 l.30.
c.2 v.1.p.222 l.27.
v.11.p.65 l.13.
v.19,p.174.l.32.
v.26.p.273.l.12.
v.29.p.74.l,15.
v.51.p.174.l.33.
c.4 v.2.p.222 l.27.
v 28.p.257.l.10.
v.11.p.186.l.17.
c.5.v.19.p.205.l.20.
v.35.p.222.l.27.
c.6.v.12.p.222.l.27.
v.21.p.196.l.16.
v.38.p.63.l.10.p.70.l.37.
v.49.p.169.l.16.
c.7 v.29.p.81.l.20.
v.30.p.184.l.38.
v.35.p.81.l.21.
v.50.p.180.l.10.
c.8.v.38.p.137.l.21.
v.48.p.180.l.10.
c.9.v.10.p.70.l.16.
v.22.p.253.l.21.
v.31,p 77.l.29.
v.36.p 222.l.27.
v.46 p 221.l.20.
c 10.v 16.p.185.l.1.
v.42.p.219 l.11.
c.11.v.5.p.28.l.10,11.
v.24.p.89.l.7.

v.28.p.173.l.15.
v.53. p.176 l.20.
c 12.v.3.p.205.l.20.
v.5.p.54.l 14.
v.6 p.53.l 35.
v.8 p.183.l.24.
v.13. p 207 l.20.
v.20. p.63.l.10. p.71.l.1.p.72. l.24.
v.36.p.75.l.25 p.169 l.24.
v.56.p.251.l.20.
c.14.v.32, p.181. l.22.
c.16.v.8 p.164.l.1,7.
v.9 p.54.l.15 p.71 l.3.
v 11.p.54.l.15.
v.13. *ibid.*
v.21.p.185.l.15.
v.24. p.241 l.28.
c. 17. v. 31. p. 205. l. 21. p. 207. l. 20.
c, 18, v, 5, p, 250, l, 2,
v 9, p, 89, l, 7,
v, 14, p, 219, l, 12,
v, 21, p, 173, l, 29,
c, 19, v, 15, p, 226, l, 11,
v, 26, p, 176, l, 24,
v 33, p, 163, l, 38,
v, 36, p, 164, l, 5,
c, 20, v, 1, p, 222 l, 28,
c, 21, v, 14, p, 174, l, 31,
v, 23, p, 250, l, 25,
v, 24, p, 253, l, 35,
c, 22, v, 22, p, 75, l, 18,
v, 63, p, 176, l, 34,
c, 23, v, 7, p, 222, l, 28,
c, 24, v, 18, p, 222, l, 8,
v, 49 p, 254, l, 15,
c, 27, v, 54, p, 176, l, 32,

Joan. c, 1, v, 1, p, 201, l, 2, p, 202, l, 4,
v, 2, p, 202, l, 5,
v 10, p, 57 l, 1,
v, 12, p, 88, l, 32,
v, 13, p, 55, l, 12,
v, 14, *ibid.*
v, 15, p, 221, l, 27,
v, 31, p, 56, l, 9,
v, 33, p, 66, l, 10, p, 211, l, 5, p, 212, l, 1,
v, 34, p, 211 l, 5, p, 212, l, 1,
v, 41, p, 54, l, 15,
c, 2, v, 11. p, 88, l, 26,
v, 15, p, 54, l, 7,
v, 23, p, 88, l, 32,
c, 3, v, 6, p, 56, l, 10,
v, 8, p, 52, l, 19, p, 55, l, 38,
v, 15, p, 88, l, 26,
v, 16, p, 56, l, 37 p, 88, l, 26,
v, 18, p, 88, l 26, 32,
v, 21, p, 187, l, 38,
v, 36, p 88, l, 26, p, 101, l, 10,
c, 4, v, 6, p, 229, l, 5,
v, 14, p, 195, l, 10, p, 198, l, 38,
v, 24, p, 56, l, 9,
v, 25, p, 54, l, 16,
v, 39, p, 88, l, 26,
c, 5, v, 9, p, 54, l, 20,
v, 13, p, 234, l, 22,
v, 45, p, 88, l, 38,
c, 6, v, 29, p, 88, l, 27,
v, 35 p, 88, l, 27, p, 195, l, 10, p, 198, l, 27,
v, 40, p, 88, l, 27,
v, 47, *ibid.*
c, 7, v, 5, p, 88, l, 27,
v, 31, *ibid.*

v. 38. *ibid.*
v 39 p, 56. l 11. p. 88. l 27.
v. 48. p. 88. l. 27.
c. 8. v 30. p. 88 l. 27.
v. 51, 52. p. 101. l. 10. p. 175. l. 4, 5.
v. 55. p. 175. l. 5.
c 9. v. 34. p. 233. l. 2.
v 35, 36. p. 88. l. 28.
c. 10. v. 42 p. 88. l. 20.
c. 11. v. 25. p. 88. l. 28.
v. 26. p. 88. l. 28. p. 91. l. 14 p. 101. l. 1.
v. 33. p. 62. l. 5.
v. 37. p. 60. l. 6.
v. 45. p. 88 l. 28.
v. 48. *ibid.*
c. 12. v. 11. p. 88. l. 29.
v. 31. p. 56. l. 28.
v. 36. p. 88. l. 28, 34.
v. 37. p. 88. l. 29.
v. 42. *ibid.*
v. 44. *ibid.*
v. 46. *ibid.*
v. 58. p. 185. l. 1.
c. 13. v. 1. p. 78. l. 4, 5.
v, 4. p. 54. l. 2.
v 8. p. 251 l. 32.
c. 14. v. 1. p. 88. l. 29.
v. 12. *ibid.*
v. 15. p. 175. l. 5.
v. 21. *ibid.*
v. 23, 24. *ibid.*
v. 30. p. 56 l. 28.
c. 15. v. 10. p. 175. l. 5.
v. 19. p. 57. l. 4.
v. 20. p. 173. l. 9. p. 175. l. 18.
c. 16. v. 9. p. 88. l. 29.
v, 11, p, 56, l, 28,
v, 19, p, 57, l, 8,
v, 33, *ibid.*
c, 17, v, 6, p, 175, l, 5,
v, 9, p, 241, l 3,
v, 11, p, 57, l, 8,
v, 12, p, 168, l, 33,
v, 14, p, 57, l, 8,
v, 16, *ibid.*
v, 19, p, 57, l, 5,
v, 20, p, 88, l, 29 p, 241, l, 3,
v, 23, p, 240 l, 25,
c, 18, v, 28, p, 54, l, 3,
v 33, *ibid.*
c, 19, v, 9, p, 54, l, 3,
c, 20, v, 16, p, 54, l, 19,
v, 27, p, 246, l, 28,
v, 29 p, 245, l, 10,

Act. c, 1, v, 15, p 222, l, 28, 29,
c, 2, v, 6, p, 144, l, 9,
v, 18, p, 222, l, 19,
v, 27, p, 102, l, 25, p, 223, l, 5,
v, 30, p, 116, l, 24,
v, 31, p, 102, l, 25,
v, 41, p, 106, l, 5,
v, 43, p, 106, l, 5,
c, 3, v, 5, p, 78, l, 3,
v, 23, p, 106, l, 5,
c, 6, v, 1, p, 222, l, 29,
c, 7, v, 9, p, 149, l, 27,
v, 14, p, 103, l 7 p, 106, l, 6
v, 34, p, 98, l, 2,
v, 41, p, 222, l, 29,
c, 8, v, 23, p, 233, l, 6,
c, 9, v, 25, p, 46, l, 1,
v, 37, p, 222, l, 29,

v, 9,

v, 9, p, 205, l, 21, p, 207, l, 13,
v 43, p, 88, l, 30, 38,
c, 11, v, 15, p. 202, l, 5,
v, 27, p, 22, l, 30,
c, 13, v, 20, 21, p, 159, l, 38,
v, 39, p, 88, l, 35,
c, 14, v, 23, p, 88, l, 30,
c, 15, v, 5, p, 175, l, 6,
v, 24, *ibid.*
c, 16, v, 24, p, 173, l, 30,
v, 31, p, 88, l, 38,
v, 37, p. 233, l, 23,
c, 17, v, 25, p, 220, l, 21,
c, 18, v, 6, p, 227, l, 19,
c, 19 v, 6, p, 88, l, 30,
v, 12, p, 54, l, 5,
c, 20, v, 11 p, 249, l, 3,
v, 21, p, 88, l, 20,
v, 22, p, 56, l, 4,
c, 21, v, 38, p, 54, l, 4,
c, 22, v, 19, p, 89, l, 1,
v, 35, p, 54, l, 4,
c, 24, v, 20, p, 173, l, 31,
v, 25, p, 88, l, 21,
c, 26, v, 25, p, 150, l, 7,
c, 28, v, 26, p, 94, l, 7, 8,

Rom. c, 1, v, 3, p, 55, l, 13,
c, 2, v, 9, v, 106, l, 3,
v, 26, p, 173, l, 32,
c, 3, v, 20, p, 55, l, 14, p, 108, l, 30, 31, p, 112, l, 22,
v, 25, p, 88, l, 25,
v, 30, p, 87, l, 20,
c, 4, v, 3, p, 70, l. 17, 18,
v, 4, p, 256, l, 20,
v, 5, p, 89, l, 1,
v, 24, *ibid.*
c, 5, v, 7, p, 248, l. 21,
v, 19, p, 83, l, 34,
c, 6, v, 6, p, 112, l, 33,
v, 19 p, 55, l, 14,
v, 21, 22, p, 256, l, 23, 24,
c, 7, v, 3, p. 137, l, 28,
v, 15, p, 51, l, 3,
v, 17, p, 51, l, 4, p, 232 l, 38,
v 18, p, 55, l, 15, p, 112, l, 27,
v, 23, p, 232, l, 38,
c, 8, v, 1, p, 55, l, 16, p, 56, l, 14,
v, 4, p, 55 l, 16,
v, 5 p, 55, l, 16, p, 56, l, 15,
v, 6 p, 55, l, 17,
v, 8, 9, *ibid.*
v, 13, p, 55, l, 18,
v, 15, p, 54, l, 10, p, 150, l, 3,
c, 9, v, 29, p, 29, l, 12, p, 54, l, 19,
v, 32, p, 186, l, 16,
v, 33, p, 88, l, 36,
c, 10, v, 9, p, 183, l, 37, 38,
v, 11, p, 88, l, 36,
v, 14, p, 88 l, 30,
c, 12, v, 3, p, 41, l, 29, 30,
c, 13, v, 1 p, 106, l, 4,
c, 14, v, 11, p, 179, l, 17, p, 185, l, 19, 20,
v, 13, p, 187 l, 16,
v, 21, p, 186, l, 23, p, 187, l, 14,
c, 15, v, 12, p, 89, l, 2,
c, 16, v, 20, p, 233, l, 20,

1. *Cor.* c, 1, v, 4, p, 21, l, 10,
v, 17, p, 150, l, 11,
v, 19, p, 185, l, 1,

c, 3, v, 13, p, 212, l, 11, 12, p, 215, l, 20,
c, 4, v, 4, p, 259, l, 29,
v, 9, p, 50, l, 13,
c, 7, v, 1, p, 127, l, 38,
v, 3, p, 116, l, 38, p, 117, l, 1, p. 121, l, 22,
v, 4, p, 112, l, 29,
v, 24 p, 132, l, 29,
v, 26, p, 250, l 26,
v, 34, p, 130, l, 6, p, 135, l, 16,
c, 8, v, 3, p, 42, l, 21 p, 50, l, 25,
c, 10, v, 8, p, 242, l, 32,
v, 17, p, 28, l, 12,
c, 11, v, 5. p, 135, l, 17,
v, 33, p, 45, l, 38,
c, 12, v, 10, p. 56, l, 16,
v, 11, p, 233, l, 22,
c, 13, v, 12, p, 42, l, 22. p, 50, l, 21,
c, 14, v, 20, p, 158, l, 28,
c, 15, v, 2 p, 238, l. 5,
v, 45, p, 133, l 34,
v, 50, p, 55, l, 34,
v, 53, p, 254, l, 20,

2. *Cor.* c, 1, v, 9, p, 69, l, 7,
v, 10, p, 88, l, 38,
c, 2, v, 14, p. 42, l, 21, p, 50, l, 8,
c, 4, v, 4, p, 52, l, 20, p, 56, l, 27, p, 67, l, 28,
c, 6, v, 4, p, 250, l, 26,
v, 15, p, 54, l, 11,
c, 9, v, 9, 10, p, 43, l, 20,
c, 11, v, 22, p, 116, l, 10,
c, 12, v, 7, p, 54, l, 21,
v, 10, p, 250, l, 26.

Gal. c 1 v, 16, p, 55, l, 31,
c, 2, v, 16, p, 88 l, 30, 31,
v, 21, p, 185, l, 1,
c 3, v, 6, p, 70, l, 18,
v, 26 p, 88, l, 23,
c, 4, v, 4, p, 130, l, 6, p, 133, l, 13,
v, 6, p 54, l, 10,
v, 8, p, 42 l, 22, p, 50, l, 30,
c, 5. v, 19, p, 55, l, 19,
c, 6, v, 1, p, 56, l. 15, p, 150, l, 1,
v, 13, p, 173, l, 31,
v, 14, p, 57, l, 10,

Eph. c. 1, v, 6, p, 153, l, 32,
v, 13, p, 88. l, 35,
v, 15, p, 88, l, 23,
v, 17, p 149, l, 30, p, 150, l, 2,
v, 18, p 149, l, 29,
c, 2, v, 1, p, 233, l, 4,
v, 2, p, 163, l, 36,
v, 3, p, 55, l, 20, p, 164 l, 9,
c, 3 v, 17, p, 14, l, 29,
c, 4, v, 24, p, 150, l, 5,
c, 5, v, 6, p, 163, l, 36,
v, 8, p, 164. l, 6,
c, 6, v, 12, p, 55, l, 31, p, 56, l, 32,

Phil. c, 1, v, 13, p, 54, l, 4, p, 62, l, 22,
v, 23 p, 63, l, 14, 25. p, 72, l, 26, p, 221, l, 3,
v, 29, p, 88, l, 31,
c, 2, v, 11, p, 179, l, 17, p, 185, l, 21,
v, 19, p, 89, l, 1,

v, 24,

v,24,p,89,l,5,
c,3,v,3.4, *ibid.*

Coloss. c,1,v,4, p,88,l,23,
v,5,p,56,l,25,
v,11,p,149,l,28,
v,13,p,153,l,31,
c,2.v,5,p,88,l,21,
v,13,p,233,l,4,
v,14,p,50 l,15,
v,20,p,249,l,25,
c,3,v,5, p,112,l,33,
v.6 p,163,l,37,

1. *Thess.* c,1,v,3 p,153.l,3,
v,8,p,88,l,22,
c,4,v,8,p,185, l,2,

2. *Thess.* c,2,v,3, p,163, l,32,
c,3,v,4,p.89,l,5,6,
c,5,v,23,p,56,l,13,

1. *Tim.* c,1,v,16, p,88,l,36,
c,3,v,13,p,88,l,23,24,
c.4, v,10, p,89,l,3,
v.16,p.83,l,23,
c,5,v,5, p,89,l,3,4,
v,6,p,190,l,15,
v,12, p,185,l,2.
c.6,v,17 p 89,l,3,

2. *Tim.* c,1,v.7,p,150,l,
c,3.v,15,p,88,l,24,
c,4,v,6,p,63,l,14,p,72,l,31,p,74,
l,8, 20,21. p,78,l,15,
v,13, p,54.l,7,

Tit. c,2,v,13,p, 149,l,31,
c,3,v,5, p,232,l,9,

Philem. v,5,p,88,l,22,

Hebr. c,1,v,1, p.187,l,37,
v, 2, p,56,l.25,
v,3, p,153,l,33,
v,8, p,150,l,4,
v,12,p,37,l,13,
v,14 p,56,l,12,
c,2, v,9, p,101, l, 12, p, 243,
l,11,
v,13. p,89,l,17,
v,26, p,101,l,8,
c,4,v,9,p,54,l,21,
c,5,v,7, p 55,l,18,
c,7,v,18, p,185,l 7,
c,9,v,3, p,239, l,34,
v,26,p,185,l,7,
c,10,v,28, p,185,l,2,
c,11,v,3,p,56,l,26,
v,5, p,101, l,8,
c,12,v,23,p,56,l,12,
c,13,v,15,p,185,l,13,

Jac. c,2,v,10,p,175,l,6,
v,24,p,245,l,1,
v,26,p 52, l,19,p,56,l,3,
c,3,v,6,p,54,l,14,
c,5,v,4,p,29, l,12,p,54,l,20,

1. *Petr.* c,1,v,9, p,256,l,1,
v,13,p,89,l,4,
v,14, p,232, l,15,
v,21,p,88,l,31,
c,2,v,6.p,88,l,36,
v,8,p,186,l,15,p,187,l,16,
c,3,v,5,p,89,l,4,

v, 7, p, 121, l, 18,
v, 20, p, 103, l, 7, p. 106, l, 7,
c, 5, v, 5, p, 42, l, 11, p, 45, l, 15,

2. *Petr.* c, 1, v, 15, p, 74, l, 38 p, 77, l, 33,
c, 2, v, 7, p, 23, l, 11,
v, 14, p, 130, l, 11, p, 137, l, 12, p, 164, l, 11,

1. *Joan.* c, 1, v, 1 p, 236, l, 17,
v, 5, p, 33, l, 25,
c, 2, v, 3, 4, 5, p, 175, l, 6,
v, 15, p, 57, l, 11,
c, 3, v, 22, p, 175, l, 6, 7,
v, 23, p, 88, l, 33,
v, 24, p, 175, l, 7,
c, 4, v, 8, p, 33, l, 25,
v, 16, *ibid.*
c, 5, v, 2, 3, p, 175, l, 7,
v, 10, p, 88, l, 31, 34,
v, 13, p 88, l, 33,
v, 19, p, 57, l, 6, p, 233, l, 8,

Jud. v, 8, p, 185, l, 2, 3,

Apoc. c, 1, v, 3, p, 175, l, 7,
c, 2, v, 26, *ibid.*
c, 3, v, 8, *ibid.*
v, 10, *ibid*
c, 4, v, 7, p, 242, l, 26,
c, 12, v, 6, p, 71, l, 5,
v, 7, p, 175, l, 8,
v, 14, p, 71, l, 7,
c, 16, v, 3, p, 106, l, 8,
v, 17, p, 189, l, 4,
c, 18, v, 13, p, 102, l, 8, p, 105, l, 16,
c, 19, v, 1, p, 54, l, 10, p, 258, l, 37,
v, 2, 3, 4 p, 54, l, 10,
v, 6, *ibid.*
v, 16, p, 239, l, 2,
c, 21, v, 8, p, 251, l, 33,
c, 22, v, 7, p, 175, l, 8,
v, 9, *ibid.*

Index

Index Avtorum, extra Sacros Scriptores, qi in Scripto hoc citantur, notantur, explicantur, illustrantur, emendantur.

R. Abraham Esdraides. *in Gen.* 4. p. 71. l. 14. *in Lev.* 12. p. 115. l. 34. p 116. l. 1. *in Deutr.* 32, p, 69, l, 4, *in* 1, *Reg.* 13. p, 159, l, 17, p, 161, l, 37, *in Hymn.* 17, p, 182, l, 34, p, 183, l, 8, *in h.* 82, p, 148, l, 10, *in Prov.* 9, ibid. l, 17, *in Esaj.* 59, p, 24, l 25, *in c.* 65, p, 157, l, 15, *in Dan.* 8, p, 40, l, 18.

Achæus p, 171, l, 12,

Acidalius p, 190, l, 5,

Acron *in Horat.* p, 129, l, 28,

Ælianus *var. hist. lib.* 11, c, 18, p, 118, l, 4, 5, 12,

Æschylus p, 249, l, 10, *in Jaculatr.* p, 130, l, 24, *in Prometh. Ignifer.* p, 216, l, 36, *in Prometh. Vinct.* p, 93, l, 7, 14, 20, p, 245, l, 30, p, 257, l, 15,

Æsopus *in fab.* p, 205, l, 21, 24, 26, 28, p, 229, l, 11,

Afranius *in Sella* p, 150, l, 29,

Agathias p, 92, l, 34,

Aleman p, 168, l, 11,

Alexander Aphrodis. *problem. lib.* 1, *q.* 75, p, 74, l, 3,

Alexander P. R. *epist. decret.* p, 31, l, 20,

Alexis *in Tarentin.* p, 247, l, 17,

Ambrosius p, 207, l, 22, *de Noe.* c, 4, p, 141, l, 3, *de Virg. lib.* 1, ibid.

Sixt. Amama p, 55, l, 2,

Ammianus *hist. lib.* 21, p, 77, l, 24, 25, *lib.* 22, p, 98, l, 34, *lib.* 25, p, 77, l, 34, p, 191, l, 3, *lib.* 29, p, 77, l, 26, 27,

Anacreon. p, 191, l, 24, p, 254, l, 34,

Angelomus *in* 1. *Reg.* p, 158, l, 29, p, 160, l, 25,

Anonymi *Senarius Græc.* p, 94, l, 27, 35, p, 220, l, 3,

Anselmus p, 205, l, 9,

Aphthonius *in præexercit. de fab.* p, 206, l, 1,

Apostolius *in Paræm.* p, 191, l, 31,

Appianus *bel. Civil. lib.* 4. p, 75, l, 30,

Apulejus *apolog.* p, 92, l, 28, *de Deo Socratis.* p, 198, l, 20.

Aqila p, 35, l, 32, p, 49, l, 23, 24,

Aristænetus *epist. lib.* 1, *ep.* 6, p, 131, l, 27, *ep.* 10, ibid. l, 31,

Aristarchus p, 197, l, 12, *in Rhes.* p, 241, l, 18, 31, *vide* Evripides *Rhes.*

Aristobulus *ad Ptolom. Philom.* p, 262, l, 28,
Aristophanes p, 211, l, 25, p, 218 l, 36, p, 229, l, 27, *in Acharn.* p, 90, l, 14, p, 127, l, 6, *in Pace.* p, 246, l, 12, *in Pluto.* p 144, l, 11, p. 221, l, 10, *act.* 1, *sc.* 2, p, 193, l, 10, *act.* 4, *sc.* 4, p, 191, l, 25, *sc.* 5, p, 126, l, 28, *in Ranis* p, 108, l, 37, *in Vespis* p, 109, l, 20, p, 191, l, 37, p, 215, l, 36,
Aristoteles p, 191, l, 31, *de animâ lib.* 2, *c*, 3, p, 197, l, 6, *de generat. animal. lib.* 1, c, 19, p, 115, l, 36, 37, *hist. animal. lib.* 2, *c*, 8, p, 67, l, 18, *lib.* 4, *c*, 9, p, 126, l, 21, 22, *lib.* 5, *c.* 14, p, 125, l, 34, p, 128, l, 2, *lib.* 6, *c*, 21, p, 125, l, 33, *c*, 22, p, 167, l, 21, 22, *de cæl. lib*, 2, *c*, 12, p, 197, l, 29, *Ethic. Eudem. l*, 5, *c*, 5, p, 225, l, 31, *magnor. lib.* 1, *c*, 35, ibid. *Nicom. lib.* 4, *c*, 5, p, 257, l, 26, *lib.* 6, *c*, 4, p, 225, l, 25, *c*, 5, ibid. l, 28, *c*, 7, p, 151, l, 1, *poet. c*, 3, p, 225, l, 21, *polit. lib.* 1, *c*, 3, ibid. l, 23, *lib.* 7, *c*, 16, p, 128, l, 4, *in problem. sect* 18, *quæst.* 6, p, 218, l. 13, *Rhetor. lib.* 1, *c*, 11, ibid. l, 10, *lib.* 2, *c*, 12, p, 215, l, 4, *c*, 13, ibid. l, 12, *c*, 17, p, 89, l, 14, *c*, 21, p. 110, l, 31, 32, *lib.* 3, *c*, 2, p, 167, l, 27, *c*, 3, p, 215, l, 7, 14. *in Sophist. Elench.* p, 243, l, 19, p, 244, l, 10, *Topic.* l, 3, *c*, 1, p, 221, l, 6, *l*, 8, *c*, 2, p, 116, l, 35, 36, *in narrat. mirand.* p, 103, l, 26,
Arnobius *lib.* 2, p, 221, l, 27,
Arrianus, *vide* Epictetus.
Artemidorus *de insomn. lib.* 1, *c*, 68, p, 195, l, 18, p, 196, l, 35, 38, p, 224, l, 11.
Athenæus *dipnosophist. lib.* 2, p, 75, l, 29, *lib* 3, p, 27, l, 15, p, 247. l, 10, *lib.* 4, ibid. l, 17, *lib.* 5, p, 103, l, 36. *lib*, 7, p, 247, l, 7, *lib.* 8, p, 28, l, 3, *lib.* 12, p, 167, l, 12, p, 191, l, 31, *lib.* 13, p, 168, l, 13, p 172, l, 13,
Athenæi *Proæm.* p, 222, l, 1,
Athenagoras *apolog. pro Christ.* p, 141, l, 1,
Athenodorus *περὶ τῶν lib.* 8, p, 130, l, 16,
Augustinus p, 50, l, 13, *in Gen. adliter. lib.* 4, *c*, 33, p, 213, l, 13, *in Gen. quæst.* 3, p, 141, l, 6, *in Exod. quæst.* 73, p, 245, l, 5. 6, 22, *in Joan. tract.* 98, p, 50, l, 28 *tract.* 24, p, 97, l, 29, 30, *tract.* 121, p, 245, l, 9, 10, p, 246, l 30, 31, *de Civit. Dei lib.* 15, *c*, 23, p, 141, l 6, 7, *epist.* 157, p, 107, l, 22, *ep.* 178, p, 240, l, 26, *ad Hier.* p, 169, l, 6, *Homil.* 43, p, 240, l, 29 *in Hymn.* 17, p, 183, l, 13, *adv. Julian. lib.* 3, *c*, 17, p, 30, l, 17, 18, *lib.* 5, *c*, 4, p, 112, l, 29, 30, *locut. lib.* 5, p, 225, l, 29, *de morib. Manich. c*, 8, p, 48, l, 24. *confr. Petil. lib.* 3, *c*, 42, p, 83,

p. 83. l. 18. *de Trinit. l. 7. c. 3.* p. 105. l. 13. *de verb. Apost. serm.* 11. p. 31. l. 24. *Serm.* 11. p. 30. l. 11. 16. *serm.* 33. p. 101. l. 4. *de verb. Dom. orat.* 44. p. 98. l. 4.

Augustini nom. *mirab. S. script. lib.* 2. *c.* 13. p. 68. l. 1.

Avienus *præfat. ad fabul.* p. 266. l. 19.

Ausonius *epigr.* 11. p. 245. l. 26. *lud. 7. sap.* p. 3. l. 27. *in Profess.* 7. p. 169. l. 35.

Basilius Seleuc. *orat.* 6, p, 141, l, 5,

Ang. Bassus *miscell. c,* 88, p, 191, l, 20,

Christ. Becmannus *in Origin. Lat.* p, 169, l, 38,

Bernardus p, 196, l, 27,

Beroaldus p, 160, l, 4,

Beza p, 50, l, 32, p, 82, l, 38, p, 83, l, 30, p, 191, l, 15, *in Matt.* c, 1, p, 248, l, 12, *in c,* 2. p, 257, l, 17 p, 259, l, 23, *in c,* 10, p, 205, l, 14, *in c,* 24, p, 251, l, 28, 33, 36 p, 283, l, 32, p, 254, l, 16, *in c,* 27, p, 228, l, 2, p, 229, l, 7, *in Mar.* 10, p, 240, l, 12, *in c,* 12, p, 202, l, 20, 27, *in Luc.* 1, p, 145, l, 15, *in c,* 4, p, 257, l, 10, 18, 27, *in Joan.* 17, p, 140, l, 27, *in Act.* p, 144, l, 10, *in c,* 10, p, 158, l, 37, p, 159, l, 8, p, 20, l, 30, *in Act. c,* 13, p, 168, l, 2, *in* 1. *Cor.* 2, p, 21, l, 11, *in c,* 7, p, 128, l, 14, *in c,* 13, p, 50, l, 30, *in c,* 15, p, 238, l, 8, 17, *in* 2 *Tim.* 4, p, 71, l, 8, *in Tit.* 3, p, 232, l, 17, *in* 2. *Petr.* 2, p, 137, l, 15,

Boethius *de disciplı schol.* p, 57, l, 29,

Jo. Bojsius p, 100, l, 10,

Borrhaus *in* 1 *Reg.* 13, p, 160, l, 29

Car. Bovillus *in Adag.* p, 155, l, 31,

Gv. Bradshavus *de justifi. peccat.* p, 83, l, 4,

Brughton p, 26, l, 15, *in concent. Script.* p, 65, l, 30, p 66 l 38,

Budæus p, 49, l 21 p 72 l, 38. p, 99 l, 23 p, 148 l, 1, p, 190, l, 34,

Burgesius *adv. Ames. c* 9, S, 9. p, 169, l, 38,

Jo. Buxtorfius *pat* p 115 l 33,

Jo Buxtorfius *fil. de ling. Hebr. conserv. & propagat. quæst.* 5, S. 39 p, 2 l, 1, 2 *de orig. ling. Hebr.* p, 43, l, 14,

Cæsar *de bell. Gallic. lib.* 4, p, 78. l, 29, 39, *lib.* 6 p, 120, l. 29.

Cæsarius *dial.* 1, p 141, l 9,

Jo. Callierges *in schol. ad Theocr.* p, 17 l, 4, 8,

Callimachus p, 127 l 13 p 253, l, 13,

Jo. Calvinus *in Deut.* 32, p, 69, l, 13, 18, *in Hymn.* 19 p, 147, l, 34, p, 148, l, 28, *in Esa.* 65. p, 157, l, 22, *in Dan.* 8, p, 140, l. 25, *in Joan.* 3, p, 56, l, 38, *in c,* 4. p. 229. l. 16. *in Phil.* 1.

p 74. l 6. *in Col.* 2 p. 249 l. 25.
Seth Calvisius p. 160. l. 4.
Camerarius *in Mat.* 12. p. 80. l. 35. p. 81. l. 7, 31. *in c.* 24. p. 251. l. 36. *in Phil.* 1. p. 77. l. 17.
R. D. Camius *in Judic.* 13. p. 39. l. 5. *in* 1. *Reg.* 13. p. 159. l. 17. p. 161. l. 37. *in* 2. *Reg.* 24. p. 68. l. 11. *in* 3. *Reg.* 22 p. 70. l. 35. p. 148. l. 33. *in* 4. *Reg.* 2. p. 33. l. 34. p. 34. l. 1. p. 37. l. 5. *in c* 9. p. 16. l. 25. *in Hymn.* 17. p. 182. l. 34, 38. *in Esaj.* 65. p. 157. l. 15. *in Thren.* 1. p. 47. l. 34. *in Nah.* p. 230. l. 28. *in Zach.* 14. p. 31. l. 4. *in Radic.* p. 40. l. 24. p. 48. l. 16.
Ang. Caninius p. 33. l. 10, 11. Hellenism. p. 12. l. 13.
Jul. Capitolinus *in Marc.* p. 219. l. 23.
Capnio, *vide* Reychlinus.
Jacob. Cappellus *in hist. sacr. & exot.* p. 160. l. 6. (qo loco pro *Anton. Jacob.* est restituendus) p. 162. l. 15.
Lud. Cappellus *in Spicileg.* p. 117. l. 5.
Tho. Cartyrightus p. 180. l. 33.
Casaubonus *in Mat.* 24. p. 252. l. 4. *in Apul. Apol.* p. 92. l. 28. *ad Athen.* p. 87, l. 13. p. 92, l. 28. *lib.* 3. p. 27. l. 17. *lib.* 5. c. 10. p. 104. l. 2. *lib.* 11. c. 13. p. 47. l. 17. *in Strab.* p. 193. l. 35. *in Sveton. Aug.* p. 16. l. 34. *Tit.* p. 44. l. 35.
Cassius Hemin. *annal. lib.* 2. p. 213. l. 6.
Castellio p. 53. l. 37. p. 39. l. 7. p. 40. l. 22, 36. p. 144. l. 22. p. 145. l. 17. p. 150. l. 33. p. 160. l. 27. p. 214. l. 12 p. 229. l. 16. *in Deutr.* 32. p. 70. l. 4. *in* 2. *Reg.* 24. p. 68. l. 27. *in Phil.* p. 77. l. 17.
Cato *epist. ad fil.* p. 230. l. 20. *cont. L. Furium.* p. 210 l. 14.
Catullus p. 254 l. 35. *in Argonaut.* p. 254. l. 8. *epigr.* 4 p. 191. l. 13. *epi.* 65. p. 219. l. 33. *in Epithal.* p. 129 l. 29.
Lavr. Chadertonus *in Joan.* 15. p. 176. l. 18.
Chæremon *in Bacche* p. 168. l. 2. *in Pannyc.* p. 172. l. 12.
Chaldæus Paraphr p. 64. l. 24. p. 66. l. 18, 27. p. 148. l. 34 p. 158. l. 25, 26. p. 165. l. 23. p. 184. l. 13. *in Esaj.* 59 p. 24. l. 27.
Dan. Chamierus *de Canon Version. lib.* 11. p. 17. l. 13. p. 210. l. 12, 13.
Mart. Chemnitius *harmon. Evang.* c. 51. p. 1961. l. 9. *loc. de justific.* p. 85. l. 6, 29, 33. p. 86. l. 10, 13.
Chion Platonic. *ep.* 10. p. 221. l. 21.
Jo. Chrysostomus *in Genes. orat.* 22. p. 141. l. 5. *in Mat. hom.* 14. p. 187. l. 5. *in Joan.* 13. p. 78. l. 4. *in* 1. *Cor. orat.* 7. p. 196. l. 29. *in* 2. *Cor.* 4. p. 56. l. 30. *in Phil.* 1. p. 77. l. 58.
Cicero p. 95. l. 36. p. 110. l. 23. p. 131.

p. 131. l. 23. p. 240. l. 16, p. 257. l. 17. *ad Attic. lib.* 8. p. 99 l. 23. *lib.* 12. *ep.* 2. p. 190. l. 13, *ep.* 19. p. 193. l. 28. p 215. l. 30. *ad Quint. fr. lib* 3. *ep.* 1. p. 128. l. 25. *ad famil. lib.* 2. *ep.* 7. p. 143. l. 16. *lib.* 7. *ep.* 16. p. 249. l. 33. *lib.* 14. *ep* 14. p. 105. l. 27. *lib.* 16. *ep.* 9. p. 78. l. 29. *pro Cluent.* p. 240. l. 18. *pro Ligar.* p. 13. l. 30. *pro Milon.* p. 182. l. 14. *pro Muren.* p. 249. l. 32. *pro Planc.* p. 195. l. 24. *post redit.* p. 25. l. 17. *in Verr.* p. 85. l. 18. *orat.* 2. p. 32. l. 18. *orat.* 3. p. 181 l. 31. *in Orat.* p. 13. l. 8. p. 15. l. 36. *de Orat. lib.* 2. p. 25. l. 9. p. 44. l 21. p 168. l. 33. *lib.* 3. p 196. l. 2 *de nat. Deor. lib.* 1. p. 99. l. 29. *lib.* 2. p. 249. l. 30. *in somn. Scipion.* p. 107. l. 1. *de leg. lib.* 2. p. 168. l. 35. *de finib. lib.* 1. p. 6. l. 21. p. 22. l. 17. p. 108. l. 12. *lib.* 2. p. 13. l 32. p 18. l. 33. *lib.* 3. p. 22. l. 18. *Tuscul. lib.* 1. p 216. l. 1. *lib.* 2. p. 22. l. 23. *lib.* 4. p. 78. l. 9. *lib.* 5. p. 210. l. 31. *Offic. lib.* 1. ibid. l. 32.

Claudianus *in Fescen. ode* 1 p. 132. l. 4.

Clearchus Peripat. *in Prov. collect* p. 247. l. 4.

Clemens Alexan. *in hortator.* p. 119. l. 23. p. 162. l 11, 16. *Padag. lib.* 2. *c.* 1. ibid. l. 19. *c.* 10. p. 128. l. 15. p. 197. l. 37. *lib.* 3. *c.* 2. p. 140. l. 36. *strom. lib.* 1. p 50. l. 5. p. 262. l. 21, 27. *lib.* 3. p. 140. l. 3. *lib.* 4. p. 73. l. 24. *lib.* 5. p. 94. l. 20. p. 140. l. 36. p. 262. l. 22, 31, 33. *lib.* 6 p. 76. l. 15. p. 156. l. 22.

Patric. Cocburnus *de vulg. ac craff. script. ferm. lib.* 2. *c.* 1. p. 158. l. 31.

Jo. Cochius p 53. l. 13.

Columella *lib.* 4. *c.* 6. *et c.* 24 p. 171. l 4. *lib.* 6. *c.* 36. p. 167. l. 32.

Cornutus p. 16. l. 2.

Crates p. 151. l. 7.

Cruserius *in Plin. Cic.* p. 190. l. 22.

Cæl. Curio p. 26. l. 38.

Cyprianus *de mortal.* p. 77. l. 37, 38.

Cyrillus *ad Caloſyr. c.* 17. p. 141. l. 9. *adv. Julian. lib.* 9. ibid. *de Trinit. dial.* 2. p. 78. l, 26.

Dalechampius *in Athen. lib.* 3. p. 27. l. 17. *lib.* 5. p 103. l. 38. *ad Plin. lib.* 28. *c.* 2. p. 190. l. 25.

Demetrius Phalar. p. 145. l. 37.

Demoſthenes p 24. l. 13. p. 60. l. 25. *adv. Lept.* p. 142. l. 38. *contr. Near.* p. 121. l. 24, 27. *Olynth.* 1 p. 203. l. 6. *Ol.* 2. p. 61. l. 18. *ad Phil. ep.* p. 220. l. 24. *Phil.* 3. p. 103. l. 23. *apud Suid.* p. 198. l. 1.

Didymus *in Homer.* p. 107. l. 5.

Dietericus *in Specim. Antiqit. Biblic. lib.* 1. p. 84. l. 32, 33. p. 85, l. 36. p. 86. l. 10.

Lud.

Lud. Dievsius *in Mat.* 24. p. 251. l. 35. *in Act.* 2. p. 144. l. 16.
Rob. Dilingamus p. 180. l. 33.
Dinarchus *apud Suid.* p 24. l. 3.
Dio. Cass. *hist. lib.* 51. p 125. l. 10. *apud Xiphil. in Hadrian.* p. 123. l. 24.
Dio. Prus. *orat.* 3. p. 118. l. 19. *orat.* 24 p. 88. l. 8.
Diodorus Sic. *lib.* 40. p. 142. l. 25.
Diomedes *gram. lib.* 2. p. 27 l. 6.
Dionysius Areopag. p. 254. l. 35.
Dionysius Halicarn. p. 71. l. 20. *Antiqit. Rom. lib.* 1. p. 2. l. 8. *lib.* 4 p. 119. l. 2 *lib.* 6. p. 82 l. 36. *in Rhetor* p. 9 l. 11.
Dionysius Longin. περὶ ὕψους *c.* 3. p. 246. l. 26. *c.* 28. p 78. l. 34.
Diphilus *in put.* p. 151. l. 18. *apud Stob. tom.* 2. *c* 125. p. 215. l. 27.
Æl. Donatus *de schemat.* p. 219. l. 30. *in Ter.* p. 193. l. 36. p. 210. l. 2.
Jo. Drusius p. 26. l. 18. p. 49. l. 2. p. 80. l. 4. p. 234. l. 12, 14. 17. p. 259. l. 22. *Annot. in N. T. part. alt.* p. 55. l. 30. *in Est.* p. 139. l. 30. *Miscell. lib.* 1. *c.* 75. p. 140, l. 7. *observ. lib.* 4. *c.* 2. p. 168. l. 18, 19 *c.* 15. p. 26. l. 3. *lib.* 10. *c.* 4. ibid. l. 22. *proverb. vet.* 1. *lib.* 2. *adag.* 10. p. 140. l. 15. *lib.* 5. *adag.* 62. p. 155. l. 32. *gest. lib.* 2. *c.* 11. p 231. l. 26. *c.* 44. p. 169. l. 8. *in Tetragr. c.* 4. p. 168. l. 26.
Dunæus *in Lycophron.* p 241. l. 5.
Elias Cretens. p. 76. l. 31. p. 77. l. 5.
Ennius *in Annal.* p. 152. l. 21. *lib.* 8. p. 219. l. 25. *Iphigen. apud Gel. lib.* 9. *c.* 10. p. 123. l. 33.
Enoch suppositicius p. 140. l. 32.
Epicharmus p. 73. l. 12. p 76. l. 5. p. 216. l. 27. p. 244. l. 33.
Epictetus p. 108. l. 7, 17. *dissert. lib.* 1. *c.* 9 p. 77. l. 13. *c.* 14. p. 227. l. 3. *lib.* 2. *c.* 21. p. 119. l. 6. *lib.* 3. *c.* 24. p. 189. l. 11. *Enchirid. c.* 32. *S.* 6. p. 128. l. 11. *c.* 39 p 124. l. 33. *apud Stob. tom.* 2. *tit.* 5. p 104. l. 17.
Epicurus p. 147 l 3. *in select. sent. apud Laert. lib.* 10. p. 108. l. 10.
Epiphanius *in ancorat.* p. 105. l. 6. *S.* 78. p. 105. l. 7. *S.* 59 p, 104 l. 2. *S.* 82. p 107. l. 29. *hæres.* 26. p. 29. l. 35. *hær.* 58. p. 12. l. 13. *hær.* 69. *S.* 46. p 117. l. 8. *hær.* 78. *S.* 17. & 20. p. 120. l. 9, 10.
Erasmus p. 238. l. 17, p. 239. l. 8, 28. p. 240. l. 24. *in Mat.* 1. p. 121. l. 10. *in Luc.* 4. p. 257. l. 19. *in Phil.* 1. p. 74. l. 29. p. 78. l. 22. *in Col* 1. p. 256. l. 5. *in* 2. *Petr.* 2. p 137. l 14. *in Adag.* p. 110 l. 22, p. 156. l. 21, 26, 30. *in epist. Eucher. præfix.* p. 106. l. 33. *ad Senec. præfat.* p. 99. l. 22.

Thom.

Thom. Erpenius *orat. de ling. Arab.* p.20.l19 p.22.l.29.
Etymologus p.4.l.13, 22, p.127. l. 12.
Evcherius *in* 1. *Reg.* p.158.l.29 p. 160. l. 25. *in epist. ad Valerian.* p.106. l.32. p.107. l2.
Evlogius *apud Phot.* p. 67. l. 23, 24.
Evnapius *in Max.* p.109. l 25.
Evphron p.182. l.23.
Evpolemus *apud Evseb.* p.160.l.5.
Evripides p. 24. l. 14. p. 168. l. 11. p. 182. l. 12. p. 216. l. 19, 32. p.217.l.2,11,15,p.218.l.7. 12,17 p.219.l.3,35.p.226 l.17, p.237.l.19. p.253. l.13. *in Alceſt.* p.193. l.3. p.243.l.14. *Androm.* p.145. l 29. p.172.l.7. *apud Athen lib.* 15. p.150.l 28. *in Chryſip.* p.76.l.15. *in Hecub.* p.153.l.13 p.172. l.9. p.192 l. 11.p.221.l.7. p.223.l.12,21 p. 225.l.38.p 232.l.25 p.243.l.14 *in Helen.* p 254 l.3,4,10. *Heraclid.* p.104.l.28,36.v.529. ibid. l.33. *Hercul. Fur.* p 114 l.22. v.451.p.103 l.2. *in Hippol. coron.* p.192 l.34 p 193. l.1,14. p.225 l.38.p.234 l 24.p.235.l. 15. p.236.l 9. v.885. p. 128.l. 27,28. *Iphig Aulid.* p. 249.l. 5. p.251. l.29. p.253.l.11, 24. *Taur.* p.232.l.20,21 p.255.l.3, 4. *Ione.* p.116.l.26.p.216.l.33. *in Med.* p 192.l.8. *Oreſt.* p.109. l.28,29.p.219.l.4. *Rheſ.* p.146. l. 12. p. 241. l. 18, 19, 31. *in Suppl.* p.76. l. 6. p. 193. l.8. p. 243. l. 14, 28. p. 244. l.3, 4. p. 255.l.3,4. p.256. l.13.p.257.l. 15. *in Troad.* p.192.l.14.
Evſebius *præpar. lib* 1. p 21. l. 11. *lib.* 3. *c.* 13. p. 94. l.22,23. *lib.* 5 *c.* 4 p.141.l,2. *lib.* 9. *c*,22. p 160 l.5.
Evſtathius p.17.l.11. p.171.l.13. *in Iliad.* α p 136. l.9. *Il.* δ p. 61. l.30. *Il.* ν. p.74.l. 2. *Il.* ι p. 107. l. 12. *Il.* ο. p. 152 l.4. *Il.* υ p.191. l. 32. p. 200. l.15, 18. *Il* ω. p.24. l. 12. *in Odyſſ.* α. p.2. l.15. p.103. l.31. *od.* π. p.237. l.13. *od.* σ p.3 l.33. *Od.* υ. p 130.l. 2.
Evthymius *in Joan.* 15. p. 175. l. 23.
Ezekiel Tragic. p.103.l.8. p.226. l.18.
Petr. Faber *agoniſt. lib.* 1. *c.*19. p. 235. l.6.
Fabius *vide* Quintilianus.
Favorinus p 46.l.11. p.121. l.15. p.198.l 8.
Favorinus Philoſ. *apud Gel. lib.* 1. *c.* 21. p.186.l 4,5.
Feſtus p. 16. l.3, 5. p. 17 l. 35. p. 152. l.21.
Forilegium epigram. lib. 5. *an.*9. p. 164. l.15.
Nic. Friſchlnius p. 126. l.30.
M. Fronto *apud Gell.* p. 22. l. 27.

Galenus p.257. l.13. *de affect. propr. dig. noſc. & cur. c.*26. p. 178. l. 32, 35. *de dogm. Hipp. &*

Plat. lib. 5. *c.* 12. p. 49 l. 17. *in Hippocr. prognoſt. com.* 3. S. 7. p. 24 l. 30, 31. *method. med. lib.* 4. p. 14. l. 2. *lib.* 10 p. 55. l. 7.

Theod. Gaza. p. 182. l. 7.

Avl. Gellius, *Noct. Attic.* p. 134. l. 18. *lib.* 1. *c.* 26. p. 5. l. 2. *lib.* 2. *c.* 2. p. 18. l. 22. *c.* 9 p. 177. l. 23, 24 *c.* 25. p. 86. l. 27, 28. *c* 26. p. 22. l. 37. *c.* 29. p. 205. l. 30. *lib.* 3, *c.* 1. p. 196. l. 5. *c.* 17. p. 216. l. 34. p. 217. l. 3. *lib.* 9. *c.* 3. p. 144. l. 12, 14. *c.* 9. p. 45. l. 4 *c* 10 p 114. l 14. *lib.* 10. *c.* 22 p. 216 l. 20. p. 217. l. 25. *lib.* 11. *c.* 18 p. 129. l. 18. *lib.* 12. *c.* 2. p 196. l. 3. 4. *lib.* 13. *c.* 8. p. 169. l. 1. *c.* 28. p. 251. l. 18. *c.* 29. p. 41. l. 15. *lib.* 7. *c.* 13. p. 258. l. 4.

Genevenſes Interpretes p. 159. l. 20. p 162. l. 8 p. 165. l. 21.

Fr. Georgius, *tom.* 1. *problem.* 330. p. 141. l. 4

Conr. Geſnerus. p 151. l. 8. *in Methridat.* p. 3. l. 7.

Giraldus *de Dius*, p 48. l. 32.

Gloſſarium p. 103 l. 30.

Thom. Godvinus, *de ritib. Judaic. lib.* 4. *c* 7. p 180. l. 33, 34.

Gratianus *Cauſ.* 2. *qæſt.* 7. *c.* 27. p. 157. l. 24, 25.

Gregorius Naz. *orat. in Sacr. bapt.* p. 77. l. 36, 37. *orat.* 3. *de pace* p. 119. l. 11, 12. *in Tetraſtich.* 27. p. 186. l 38.

Gregorius Nyſſ. *de hom. opif. c.* 25. p. 75. l. 35 *c.* 26. p. 76. l. 31. *c.* 27. p. 76. l. 28. *de Melet.* p 78. l. 16. *de præmatur. obrept.* p. 97. l. 11.

Gregorius Rom. *in* 1. *Reg* p 158. l. 27. p. 160. l. 20. *in Job. lib.* 17. *c.* 2. p. 157. l. 28. *c.* 10. p. 164. l. 26, 27. *in Epiſt. ad Januar.* p 157 l. 24. *in Evangel. homil.* 25. p. 107. l. 33, 34.

Grotius p. 17. l. 18. p. 76. l. 22. p. 151. l. 9. *in Mat.* 1. p 121 l. 1. *in* 1. *Cor.* 8. 3. p 51. l. 1. *in Excerpt.* p. 217 l. 28. *de ſatiſfaction. Chriſt.* c. 28. p. 3. l. 1.

Dan. Hejnſius p. 223 l. 28. *in Rom.* 2. p 164. l. 25. *in Col* 1. p. 256. l. 5. *in Ariſtarch. ſacr.* p 55. l. 7, 10. *c.* 24 p. 62. l. 5, 6. *c.* 28. p 235. l. 3. *in exercit. ſacr. c.* 3. p. 202. l. 13, 15. *lect. Theocrit c.* 15. p. 118. l. 1. p. 131 l. 2. *in prolegom. ad Norm.* p. 35 l, 5 p. 36. l. 32. p. 165. l. 1. *de Satyr. Horat.* p. 2. l. 37.

Helladius *Chreſtomath. lib.* 4. *apud. Phot cod.* 279. p. 23. l. 20.

Hemmingius *in Joan.* 15. p. 175. l. 35.

Heracleo *ſchol. in Homer.* p. 107. l. 6.

Heraclitus p. 3. l. 33. *apud Clement.* p. 94. l. 20. *ad Amphid. ep.* 1. p. 74 l. 38 p. 71. l. 1.

Herman. Contractus. p. 160. l. 6.

Hermogenes *de invent. tom.* 4. *c* 11. p. 120. l. 22.

Herodianus

Herodianus *hist.* p. 203. l. 32. p. 204. l. 15. *lib.* 6. p. 175. l. 13. *lib.* 7. p 161. l. 13.
Herodianus Gram. p. 10 l. 5.
Herodotus p. 92. l. 33, 34 *lib.* 2. p. 4. l 16.
Hervæus p, 205, l, 11,
Hesiodus p, 61, l, 4, 27, 35, p 87, l, 36, p, 106, l, 29, p. 116, l, 32, p, 146, l 35, p, 157, l, 9, p, 182, l, 18, p, 192, l, 13, p, 214 l, 34, *ἔργ.* v, 238, p, 61, l, 12, v, 489, p, 174 l, 4 v, 559, p 174, l, 7 *in Theog.* p 108, l, 5, p 259. l, 4,
Hesychius p. 10. l. 5. p. 12. l. 12. p. 17. l. 4. p. 24. l. 14 p. 46. l. 3, 4 7, 12 21. p. 47. l. 18, 19 21. p. 48. l. 10. p. 74. l. 2 p. 117. l. 25. p. 124. l. 31. p. 19. l. 9. p. 139. l. 17. p. 197. l. 11.
Hieronymus p 40. l. 21, 37. p. 207. l. 21. *in Esai.* 50. p. 230. l. 5. *in* c. 65. p. 157. l. 16. *in Jon.* p. 169. l, 5, 6, p. 170. l. 7. *in Nah.* p. 230. l. 28. *in Eph.* 1. p 44. l, 27. *in c.* 4. p. 45. l. 1. *de Dei nom.* p. 228 l. 37. *in Epist ad Avg.* p. 169. l. 5, 6. *in Epitaph. Nepot.* p. 78. l. 12. *ad Heayb. qæst.* 11. p 50. l. 9 10. *ad Pammach.* p. 44. l. 30. *in præfat. ad Eusеb. Chronic.* ibid. l. 31. *in qæst. Hebr.* p. 71. l. 15. *adv. Ruffin. apol.* 2. p. 76. l. 38. p 77. l. 1.
Jer. Hoelzlinus *notis in Appollon.* p. 133. l. 9, 10.
D. Hoeschelius *in notis ad Phot.* p, 75, l, 35,
Homerus p, 116, l 30, p. 165, l, 11, p, 197, l, 12, p. 251, l, 28, p, 254, l, 34, *Il.* α p, 61, l, 37, p, 106, l, 9, 10, p, 134, l, 16, p, 135, l, 32 37, p, 136, l, 1, 2, 7, p, 146, l, 19, p, 17 , l, 19, p 199, l, 23, *Il.* β. p, 167, l 4, p, 214 l, 38, p, 215, l 1, 2, *Il.* δ. p, 61, l, 29, 31, *Il.* ε. p, 146, l 21, *Il.* η. p 73, l 35, *Il.* ι. p, 107, l, 3 7, p, 203 l, 25, p, 208, l, 4, *Il.* λ. p, 146, l, 23, *Il.* μ p, 110, l, 31, p, 167, l, 1, 2, *Il.* ν. p, 117, l, 15, p, 139, l, 14, *Il.* ξ. p, 61, l, 9, 10, *Il.* ο. p, 151, l, 34, *Il.* ρ. p, 171, l, 19, *Il.* ς. p, 166 l, 19, *Il.* τ. p, 203, l, 12, *Il.* υ. p, 41, l, 21, *Il.* χ. p, 111, l, 17, *Il.* ψ p, 41, l, 22, *Il.* ω. p. 118, l, 11, *Il.* α. & *Hymn in Mercur.* p, 254, l, 23, 24, *de Margit.* p, 151, l, 24, *Odyss.* β. p, 72 l, 39, *od.* ε. p, 16, l, 16, κ. p, 118, l, 9, *od.* ν. p, 197, l, 24. *od.* ο p, 78, l, 27 p, 208, l, 3, 4, *od.* π. p, 237, l, 6, *od.* ρ. p, 215, l, 8, *od.* ς. p 3, l, 31, *od.* χ p, 237, l, 8, *od.* ψ p, 125, l, 36,
Horatius p, 86, l, 27, p, 92, l, 18, p, 134 l, 18, *in Art poet.* p, 92, l, 14, *carm. lib.* 2. *od.* 1, p, 239, l, 19 *od.* 2, p, 32, l, 8, 11, *od.* 9, p, 92, l, 2, 3, *lib* 3, *od.* 27, p, 92, l, 4. *od.* 30, p, 92, l, 7, 11, *Epist.* 2. *lib* 1, p, 32, l, 13, 15, *ep.* 14, p, 216, l, 3, *ep.* 18, p,

220,l,30, *serm. lib.* 1, *sat.* 2, p, 129,l,25, *sat.* 9 p,191,l,1,
Hugo Cardinal. *in Deutr.* 32, p, 69,l,7, *in* 1 *Reg.* p,158,l,30, p,159,l,25, p,160 l,25,
Hyperides p,24,l,34,35,

Illyricus *in Joan.* 4,p,229,l,16,17, *in c.* 15,p.175 l,26,
Constant. Imperatorius *in Dan* p, 40,l,25,26, *in discursu Jachiadæ Danieli præfixo* p 161,l,9 10,
Irenæus *adv. Valent. lib.* 3,c,7, p, 56,l,29, 30,c,33 p,133,l 33, *lib.* 4, c,70,p,140,l,36,
Isidorus Pelus. *l.b.* 3, *ep.* 12, p, 115, l, 10, *ep.* 176, p, 132, l, 5, *ep.* 243, p,115, l, 3, p, 132, l, 12,
Isidorus Hispal. *Origen. l,* 11, *c,* 1 p,244,l,23, *Soliloq. lib.* 2, p, 140, l, 19,
Isocrates *Archid.* p 221, l 4, *ad Demonic.* p 61,l,22,24,p,235,l, 21, *in Nicocl.* p,126,l 14,
R. Jajrus p,38,l,14, p,39,l, 4, 22, p, 45, l, 30, p, 213, l, 19, *in Gen.* 30, p, 66,l,27,31, *in c,* 31, p, 33,l,15, *in c,*40, p,70,l,6, *in Deutr.* 32, p 69, l, 11, *in* 1, *Reg.* 13, p, 158, l, 25, p,159,l, 16, p,161, l,37, p,165, l, 25, *in* 3. *Reg.* 22, p, 70, l, 35. *in* 4. *Reg.* 2,p 33, l,34, *in Job.* 30,p, 30, l,30 *in Hymn.* 17, p, 182, l,34,p, 183, l,3, 12, p,184 l,9, *in h.* 29,p,49 l,35, *in Esaj.* 59, p, 24,l,25, *in Zac.* 14, p,3,l, 3, p, 33,l,1,
Josephus *Antiqit. lib.* 1,c, 4, p, 140, l 35, *lib.* 6, c, 15, p,160, l,6 7, *bell. Jud. lib.* 1. c, 18,p, 251 l,12,
Julianus *apud Ammian.* p, 77, l, 25, 26, *de Cynism. orat.* 2, p, 219 l, 35, p, 237, l, 16, 17, *ad Hermog.* p, 190, l,34,
Fr. Junius p,17,l 35, p,33,l,10,p, 70,l 19,23,29 *in Gen* 3 p,100, l,25, *in c.* 4,p,71,l,16, *in c,*9,p, 219,l,20, *in c,*10 p 220 l 17, *in c,*12,p,68 l,31, *in c,*30,p 66,l,26 *in c* 31,p,33,l,15, *in c,* 45, p, 144,l,21, *in Exod.* p,50,l 34,c, 26,p,47,l,5 *in Levit.* 12,p,115, l,34, *in Numb.* 26, p,67,l,6 *in Deutr.* 32,p,69,l,31, *in Jud.* 13, p 39,l,9, *in* 1 *Reg.* 13, p 159,l, 4 p,160,l,29 31,p,163,l.26,p, 165,l,28, *in* 2 *Reg* 21, p, 64,l, 14, *in c* 24 p,68, l,9, *in* 3 *Reg.* 22,p 148,l,35, *in,c,*13,p,127,l, 26 *in* 4 *Reg.* 2,p 33,l,37,p,37, l,8, *in* 1 *Annal.* 3, *& in Parall. lib.* 1, *&* 2,p,65, l,29, *in Ester, et Ruth.* p, 139 l,29,33,34,p, 140,l,2,3, *in Job.* 7,p,178,l,25, *in Hymn.* 17,p,183,l,2, *in h.* 19, p,147,l 30, *in h.* 54,p,231,l,29, *in h.* 59 p,153,l,25, *in h.* 66,p, 71,l,28, *in h.* 78 p,147 l,18, *in h.* 80,p,170,l 32, *in h.* 88,p,230, l,6,7, *in Prov.* 7, p 178,l,18, *in Esaj.* 59,p,24,l,25, *in Jer.* 15,p, 181 l,27, *in c.* 50, p,144,l,30, *in Thren.* 1,p.45,l,31 *in Dan.* 8,p, 40,l,25, *in c.* 12 p,83,l,31, *in*

Jon. 4, p, 169, l 29, *in Mat.* 24, p, 251, l, 34 *in annot. & parall. lib.* 1, *c*, 40. p 236, l 35, 36, *de ling. Hebr.* p, 4 l, 29, p, 20, l, 18, 25, *in Tertul.* p, 74, l, 23, *in Tob.* p, 72, l, 4,

Juſtinianus *in cod. & Novel.* p, 235, l, 4,

Juſtinus *apolog.* 1, & 2, p. 140, l, 35,

Juvenal. *Satyr.* 4, p, 106, l 13, *ſat.* 9, p, 65, l 13, 14 *ſat.* 10, p, 106, l, 16,

Lactantius *inſtit. lib.* 1, *c*, 20, p, 48, l, 28, *lib.* 2 *c*, 5 p, 141, l, 2, *lib.* 3, *c*, 17, p, 131, l, 25, 26,

Laertius p, 24, l, 17, 18, p, 151, l, 29, *lib.* 8, p, 121, l, 30, *lib.* 9, p, 130, l, 16,

Leo Judæ *in* 1 *Reg.* p, 158, l, 30.

Joan. Leunclavius p, 188, l, 16, *in Nyſſen.* p, 74, l, 25, p, 77, l, 17,

R. Levi *in Jud.* 13 p, 39 l, 8, *in* 1 *Reg.* 13 p, 158, l, 16, *in* 2 *Reg.* 24, p 68, l, 11, *in* 3 *Reg.* 22, p, 70, l, 36, p, 148, l, 32, *in* 4 *Reg.* 2 p, 33, l, 35, p 37, l, 8, *in Job.* 30, p 30, l, 30,

Lipſius *in Dialog. de rect. pronunc. ling. Lat.* c, 12 p, 7 l, 22,

Livelæus p, 226, l, 14, *in Jon.* p, 169, l 9,

Livius *lib.* 4, p, 64, l, 5, p, 66 l, 32, *lib.* 23, p, 78, l, 3, *lib.* 40, p, 77, l 27,

Petr. Lizetus *in Dial. de ſacr. libr. in vulg. eloq. non vertend.* p, 22, l, 33 34,

Longus *Paſtor. lib.* 3, p, 131, l 20, 21, 35, p, 132, l, 36,

Lucianus p, 60, l, 25, 26, p, 110, l, 32, p, 139, l, 18, p, 238, l, 7, p, 257, l, 13, *in Aſin.* p, 226, l, 30, *in dial.* p, 98, l, 18, p, 195, l, 22, *in Harmonid.* p, 41, l, 14, *in Philop.* p 98, l, 29, *de Prot. mort.* p. 80, l, 10, *in Sect.* p, 78, l, 25, 26, *in Saturn.* p, 156, l, 23,

Lucilius *lib.* 30, p, 129, l, 18,

Lucretius *de Rer. nat. lib.* 2, p, 30 l, 22, p, 76, l, 32, 33, p, 254, l, 9, *lib.* 4, p, 246, l, 7. 8

Lyco *apud Laert.* p 74, l, 37,

Lycophron *in Alexand.* p 46, l, 28, 33 p, 241. l, 5, 6, p, 251 l 3, 7,

Nic. Lyranus *in Gen. c.* 6, p, 141, l, 7. 8, *in Deutr.* 32, p, 69, l, 7, *in* 1 *Reg.* p 158, l, 30, p, 160, l, 25,

Lyſias *in Epitaph.* p, 76, l, 7,

Maccabæorum Scriptor. p, 80, l, 9, *lib.* 1, *c*, 7, 23, & 10, 46. p, 139, l, 3, *lib.* 2, *c*, 6, *v*, 4, p, 126, l, 11, *c*, 12, *v*, 7. p, 77, l, 12,

Macrobius *Sat. lib.* 1, *c*, 7, p. 48, l, 21,

Hier. Magius *Miſcell. lib.* 1, *c*, 12, p, 104, l, 1, 23,

Gvil. Majus p, 87, l, 30,

Malaſpina p, 209, l, 15,

Manilius *Aſtronom. lib.* 4, p, 123, l, 27,

Marcus Imperat. *in comment.* p. 108, l, 8, *lib.* 1, *S.* 9, p, 235, l, 23, 24, *lib.* 2, S. 2, p, 48, l, 5, S. 17, p, 73, l, 32, *lib.* 3, S. 11, p, 235, l, 25, S. 24 ibid. *lib.* 4, S. 5, p, 73, l, 18, *lib.* 6, S. 9, p 72, l, 15, S. 24 p 235, l, 25, *lib.* 7, S. 49, p, 76 l, 16, 17,
Martialis *lib.* 1. *epigr.* 74, p, 129, l, 21, *lib.* 3, *ep.* 78, p, 19, l, 11, 12, *l.* 6, *ep.* 70, p, 123, l, 9, 10, *lib.* 8, *ep.* 46, p, 132, l, 2, *ep.* 76 p, 21, l, 31, *lib.* 11, *ep.* 79, p 131, l, 37, *lib.* 13, *ep.* 46 p, 171, l, 7,
Martianus Capel. *de nupt. Philolog. l*, 2, *c*, 8, p, 8 l 30, 31,
Bern. Martinus *var lect. l*, 1, *c*, 5, p, 246, l, 11, 12,
Maximus Monachus *c*, 5. *S.* 83, p 141, l 24, 25,
Hieron. Megiserus *præfat. poliglat.* p, 3, l, 8, 9,
Phil. Melanchthon *in Phil.* 1, p, 77, l, 16,
Memor *Octavia.* p, 168, l, 36,
Menander. p, 10, l 20, *in Perinth.* p, 16, l, 29, p, 17, l, 16, 20, *in Ploc.* p, 122, l, 33, p, 123, l, 25,
Jo. Mercerus. p, 4, l, 24, *in Jon.* p, 169, l, 8,
P. Merula *in Enn.* p, 152, l, 25, p, 219, l, 25, 26,
Metagenes Com. p, 110, l, 36,
Methodius *apud Epiph. de resurrect. hær.* 6, S, 21, p. 140, l, 38, *& apud Phot. cod.* 234, p, 141 l, 1,
Metrodorus p, 124, l, 13,
Jo. Mevrsius *animadv. lib.* 4. *c*, 4, p, 4. l, 17, 18, *in mant. ad Lux. Rom. c*, 12, p, 3, l, 3,
R. Montacutius *in Analect. exercit.* 5, *S.* 4, p, 145, l, 9,
Moschio *apud Athen.* p, 103, l 6,
Moschus *in Idyll.* p, 131, l, 2,
Musæus *de Heron* ibid. l, 11,
Musculus *in Esaj.* 65, p, 157, l, 20,

Nicander *in Alexip.* p, 172, l, 11, *in Theriac.* p 246, l, 3,
Nicephorus Gregoras *hist Rom. lib.* 2, *c* 3 p, 187, l, 8, *lib.* 9, *c.* 6, p 187, l, 11,
Nicephori *Scholia in Synes.* p, 96, l, 28,
Nicetas *in Manuel. lib.* 6, *c*, 3, p, 109, l, 33, 34,
Nonius p, 48, l, 36,
Numenius p, 262, l, 23,

R. Obadias *in Psal.* 82, p, 183, l, 5,
Oecolampadius *in Esaj* 65, p, 157, l, 16,
Oecumenius *in* 1 *Pet.* 3, 7, p, 121, l, 3, 7,
Oleastrius in *Deutr.* 32, p 69, l, 12, 21,
Oppianus *de venat.* l, 2, p, 167, l 6, 17, 8, *lib.* 3, p, 166, l 36,
Osiander. *in* 1 *Reg.* p, 159 l, 20, p, 160 l, 10,

Ovidius

Ovidius p,92,l,18 p,66,l,16,p,134,l,18, *art. lib.* 3, p,119,l,21, *remed. lib.* 1, p,171,l,10, *in Hysip. ad Jason.* p.135,l,1,2,p,120,l,35 *Fabul. lib.* 1, p,178,l,5, *lib*,4, p,120,l 31 32, *lib* 15, p 65,l,25, *Trist.* l,4, *Eleg.* 7: p 239,l,22, *lib.* 5, *el.* 8 p,192,l,19, *Fast. l*,5 p,19,l,10,11,

Pagninus p,35,l,5,p,40,l,21,22, p,165,l,21, *in Lev.* 12,p,115,l,31,
Palladius *hist. Lausiac. c*,26,p,78,l,19,
Da. Paræus *in Gen.* 3, p, 100, l, 25,
Ph. Paræus *in Lexic. Plautin.* p, 128,l,20,
Paterculus *lib.* 1,p,78,l 11, *lib.*2, p,77,l,31,
Paulus Burgens. *in Gen.*6,p,141,l,4,
Pausanius p, 92,l,34,
Conr. Pellicanus *in* 1 *Reg* p,158 l,30,p,162 l 8,
Guil. Perkinsius *de serm. Dom.in Mont.* p, 196,l,10,
Persius *sat.* 1 p,25,l 11,27, *sat.* 2, ibid. l,23, *sat.* 3, p, 191, l,5,
Sam. Petitus *miscell. lib.* 3, *c*, 22, p,146,l, 11, 12 p,241,l,19,
Petrus Cluniacens. *lib.* 2, *ep.* 2,p, 40,l,35,
Petrus Comestor. p,160,l,5,
Petrus Lombard. p,100,l,35,
Petrus Martyr. p,35,l,6,p,39,l,26, *in* 1 *Reg.* p, 159,l, 20,p, 162, l,7, p. 165,l,30,
Phædrus *fabul. lib.* 3, p, 206, l, 18,
Philastrius *hær.* 108,p,141,l,6,
Philo *allegor. lib.* 1, p, 213,l, 20, 30, *de mund.immort.* p,76, l, 15,
Philostratus *in Sophist. lib.* 1 p, 191,l,37,
Phocylides p 237 l,11,
Photius *biblioth. cod.* 118, p,74, l, 4, p,78,l,17, *cod.* 230,p,67, l,23,30, *cod.* 244, p, 142,l,25, *vide* Helladius.
Pindarus *Nem.* 3,p,197,l, 25,26, *nem.* 7 p,111, l, 12,13, *Olymp. od.* 1,p.215, *l*,16,17; *od* 2, p, p 168,l,9, *od.* 7, ibid.l, 11, *od.* 10, p 215,l,20, *od.* 11, p,168, l,15, *Pyth. od.* 4,p,157,l,4,5, p,160 l.30, *od.*5, p,168,l,29, *od.* 9 p,117,l,17,
Piscator *in Gen.* 3 p,100 l, 26, *in c* 30, *&* 50, p,66,l, 25, 26, *in Lev.* 12, p, 115, l, 31, 32, *in Deutr.* 32, p, 69,l, 13, *in* 1, *Reg.* p, 150,l, 5 p, 160, l, 29, 31, p, 163,l, 26, *in* 2 *Reg.* 21, p,64, l, 14, *in c*, 24, p,68, l, 2, *in* 3 *Reg.* 13, p, 127, l, 27. *in* 4 *Reg.* 2, p, 33, l, 38, p, 37, l, 8, *in* 1, *Annal.* 3, p, 65, l, 31, *in Hymn.* 19. p, 147,l, 38, *in Hymn.* 42, p, 71, l, 37, *in H.* 51, p, 232,l,3, *in H.* 54, p,231, l, 28, *in H.* 66, p, 71, l, 29, *in H.* 80,

H. 80. p. 170. l. 32. *in H.* 82. p. 184. l. 9. *in H.* 88 p. 230. l. 7. *in H.* 139. p. 47. l. 36. *in Job.* 7. p. 178. l. 24. *in Eccles.* p. 230. l. 19. *in Esaj.* 59. p. 24. l. 27. *in Jer.* 15. p. 181. l 27. *in Thren.* 1. p. 45. l. 30. *in Dan.* 8. p. 40. l. 23. *in c.* 12. p. 83. l. 31. *in Mat.* 1. p. 65. l. 34. p. 66. l. 2. *in Mat.* 2. p. 121. l. 13. *in c.* 5. p. 136. l. 33. *in c.* 10. p. 105. l. 14 *in c.* 24. p. 251. l. 34. *in Marc.* 9. p. 203. l. 30. *in Luc.* 16. p. 71, l. 5. *in Joan.* 4. p. 229. l. 17. *in c.* 15. p. 175. l. 27. *in* 1. *Cor.* 8 p. 51. l. 1. *in c.* 13. p 50. l. 37. *in Phil.* 1. p. 77. l. 17. p. 78. l. 13, 23. *in Thess.* 1. p. 153. l 1, 6. *in* 1. *Petr.* 1. p 232. l. 16. *in Apoc.* 18 p. 105. l 22.

Max. Planudes p. 206. l. 35, 37.

Plato p 24. l. 17. p. 37. l. 20. p. 124. l. 8, 31. p. 151. l. 29. p. 262. l. 14. *in Alcib.* 2. p. 150. l. 38. p. 217 l. 24. *in Apol.* p. 47. l. 16. p. 259. l. 36. *in Euthyphr.* p. 216. l. 28, p. 259. l. 32. *in Gorg.* p. 73. l. 24. p 216. l. 19. p. 217. l. 11. *in Hipp.* p 150. l. 35, 36. *de leg.* p. 156 l. 21. p. 146. l. 4. *in Phedr.* p. 219. l, 2. *in Protag.* p. 215. l. 11. *de Repub. lib.* 2. p. 145. l 22. p. 252. l. 19. *lib.* 4. p 197. l. 8. *lib.* 8. ibid. l. 32, 33. *lib.* 9. p. 221. l. 31. *in Symp.* p. 100. l. 3, 7. *in Theat.* p. 94. l. 37. *in Time.* p. 78. l 33.

Plato Comic. p. 47. l. 16 p. 156. l. 26.

Plautus p. 25. l. 13. *Amphitr. act.* 2. *sc.* 3. p. 129. l. 4. *act.* 4. *sc.* 4 p. 143. l. 13. *Asinar. act.* 1. *sc.* 3. p. 246. l. 33. *act.* 3. *sc.* 1. p 25. l. 6. *sc.* 2 p 210 l. 32, 33. *act.* 4. *sc.* 1. p. 177. l. 36. *act.* 5. *sc.* 1. p. 230. l. 14. *Aulul. act.* 2. *sc.* 7. p. 178. l. 2. *act.* 3. *sc.* 2. p 209. l. 28, 29. *act.* 4. *sc.* 10. p. 129. l. 7. *Bacch act.* 1. *sc.* 2. p 90. l. 1. *Captiv. act.* 2. *sc* 1 p. 140. l. 11. *sc.* 5. p. 75. l. 9, 10. *act.* 3. *sc.* 3. p 189. l. 29. *in Casin* p. 209. l. 2 *act.* 2. *sc.* 5. p. 233 l. 11. *sc.* 6. p. 230. l. 11, 12. *act* 3. *sc.* 1. p. 230. l. 13. *sc.* 5 p. 78. l. 3. p. 205. l. 21. *act.* 4. *sc.* 2. p 178. l. 4. *Menach. Prolog.* p 64. l. 34. *act.* 1. *sc.* 2. p. 177. l. 29. *act.* 5. *sc.* 1. p. 230. l. 12. *sc.* 2. p 177. l. 33. *Mercat. act.* 1. *sc.* 2. p. 193. l. 31, 32. *act.* 2. *sc.* 2. p. 156. l. 38. *sc.* 3. p. 193. l. 33. *act.* 5. *sc.* 3 p. 233. l. 13. *Milit. act.* 2. *sc.* 2. p. 25. l. 19, 20. *sc* 3. p. 177. l 38. *act.* 4. *sc.* 2, p. 156. l. 12. *sc.* 6. p. 246. l. 14, 16. *Mostell. act.* 1. *sc.* 3. p 32. l. 15, 16. p. 140. l. 13. *act* 3 *sc.* 3. p. 32. l. 17. *Pers. act.* 4. *sc.* 4. p. 189. l. 24, 27. *sc.* 6. p. 47. l. 4. *Pseud. Prolog.* p. 210. l. 34. *act.* 1. *sc.* 1. p. 169. l. 31. *sc.* 3. p. 189. l. 22. p. 190. l. 3. *sc* 5. p. 141. l. 8. *Rudent. act.* 4. *sc.* 4. p. 220. l 10.

l. 10. *Trinum. act.* 2. *sc.* 4. p. 110. l. 15, 16. *act.* 4. *sc.* 3. p. 210. l. 4, 5. *Trucul. act.* 1. *sc.* 2. p. 189. l. 20. *act.* 5. *sc.* 1. p. 246. l. 35.

Plinius p. 167. l. 32. *hist. nat. lib.* 2. *c.* 8. p 229. l. 18. *lib.* 5. *c.* 10. p. 4. l. 17. *lib.* 6. *c.* 6 p. 4. l. 22. *lib.* 7. *c* 30. p. 99 l 17. *lib.* 9. *c.* 33. & 61. p. 171, l. 17. *lib.* 10. *c.* 43. p. 143. l. 21, 22. *lib.* 12. *c.* 5. p. 170. l. 36 *lib.* 15. *c.* 7. p. 170. l. 5. *lib.* 17. *c.* 9. p. 48. l. 22. *lib.* 24. *c.* 5. p. 229. l. 18, 19. *lib.* 28. *c.* 2. p. 190. l. 25.

Plinius min. p. 110. l. 32. *lib* 4 *ep.* 14. p. 119. l. 10,

Plinius *de Vir. illustr.* p. 50. l. 16.

Plutarchus p. 85. l. 14. p. 128. l. 23 *in Agid.* p. 216. l. 28, 29. *in Alexand.* p. 128. l. 34. *in amator.* p. 116. l. 31. p. 117. l. 27 p. 118. l 12. p. 119. l. 19, 31. p. 128. l 36, 37. *de amor. prol.* p 166 l. 23, 28 31. *in animant. terrestr. & aqat. collat.* p. 111. l 9. *in Anton.* p. 249, l. 18. *ad Apollon.* p. 190. l. 30, 31. p. 73. l. 15. p. 213. l. 8. *in Caton. major.* p. 120. l. 18. *in Cicer.* p. 190. l. 20. *de curiosit.* p. 177. l. 21. *de defit. orac.* p 73. l. 5. p. 222, l. 5, 6. *adv. Epicur.* p. 74. l. 2, 3. *de exil.* p. 217. l. 6. *de garrul.* p 150. l. 21, 22 p. 217. l. 6 p. 218. l. 18, 19. p. 220 l. 29, 33. *in instit. Lacon.* p, 191. l. 23. *de irac. coerc* p 197. l. 34. *de Lun.* p. 222. l. 9, 10. *in monit. conjug.* p. 114. l. 25. p. 119 l. 30. p. 121. l. 38. p. 122. l. 16. p. 124. l. 10, 16. *in mon. polit.* p. 120. l 13. *in Pericl.* p. 167. l. 9. *de poet legend.* p. 24. l. 7. p. 119. l. 25, 26. *in Pomp.* p. 120. l. 16 p. 128. l. 17. *in Romul.* p. 50. l. 14. *de Socr. gen.* p. 95. l. 38. *in Solon.* p. 118. l. 25. *de superst.* p 222. l. 7. *in 7. Sap. Sympos.* p. 143. l. 4, 8. *in Symposiac. lib.* 1 *c.* 4. p. 218. l. 24. *lib.* 2. *c.* 1. p. 218. l. 27. *de tranq.* p. 140. l. 5. p. 203. l. 35; 36. *de Verecund.* p. 136 l. 14. *de Virt. moral.* p. 119. l 25, 26. *in Vit.* p. 228. l. 15, 17.

Plutarchi nom. *Vit. Homer.* p. 73. l. 35.

Pollux *lib.* 3. *c.* 7. S. 1. p. 105. l. 23, 24. *lib.* 5. *c.* 15. p. 117. l. 21. p. 124. l. 21. p. 126. l. 24. p. 127. l. 29. *lib.* 7. *c.* 12. p. 24. l. 35.

Polybius *apud Suid.* p. 230. l. 8. *hist. lib.* 17. p. 88 l 8.

Pomponius Comic. p. 27. l. 2, 3.

Pomponius J. C. *Digest. lib.* 41. *tit.* 3 *leg.* 30. p. 122. l. 10, 11.

Porphyrius *de abstinent. ab animal. esu lib* 2. p. 95. l. 18, 19.

Æmyl. Portus *in Suid.* p. 82. l. 29.

Primasius *in* 2. *Cor.* 2. p. 50. l. 18.

Priscianus p. 206. l. 6. *lib.* 7.

p, 230, l, 21, *lib.* 8, p, 15, l, 12. *lib.* 10, p, 27, *lib.* 17, p, 219, l, 25,
Probus Gram. p, 16, l, 1,
Procopius p. 36, l, 31, *in Gen.* p, 213, l, 22, 23, 30, p, 222, l, 18, *in Deuter.* 3 , p, 69, l, 11, 12, *in* 1 *Reg.* 13. p, 158, l, 27, p, 160, l, 24, *in* 2 *Reg.* p, 67, l, 38,
Propertius *lib.* 2, *eleg.* 1, p. 215, l, 35, p, 216, l, 9, p, 228 l, 30,
Ptolomeus *Comment. lib.* 8, p, 167, l, 11, 12,
Pythagoras p, 152, l, 4, *apud Plut.* p, 222, l, 5,

Quintilianus *instit. lib.* 1. p, 78, l, 30, 31, *c*, 4 p, 7, l 3, 38, *c*, 5, p 2, l, 20, p, 18, l, 28, *c*, 6, p, 2, l 28 *c*, 10, p, 6, l, 23, 24, *lib.* 4, *c*, 1, p, 186, l, 33, c, 2, p, 78, l, 31, *lib.* 5, *c*, 12 p 80, l, 5, 6, *lib.* 6, *c*, 4, p, 131, l, 25, *lib* 8, *c* 3, p, 6, l, 27 p. 99, l, 29, *lib.* 9, *c*, 3, p, 130, l 1, *lib.* 11 *c*, 11, p, 206, l, 8, *lib*, 12, *c*, 10, p, 6 l, 8, p, 7 l, 19, p, 8, l, 6, 17, 29, p 9, l, 8, 16, 31, p, 90, l, 14,

Lavr. Ramirez *in Pentecontarch.* *c*, 6, p, 3, l, 6, *c*, 27, p, 207, l, 9, p 208, l, 38 p 29 l, 11, 14,
Petrus Ramus *in Virgil.* p, 214, l, 17,
Jo. Revchlinus *de verb. mirif. lib.* 2, p 29, l, 5, p, 36, l, 27, p, 37, l, 13, p, 39, l, 11, p, 4 , l, 25,
Fr. Ribera *in Joel.* 2 p, 139, l, 4, *in Nah.* p, 230, l, 34, *in Zeph.* p, 99, l, 36, p, 100, l, 6, 12,
Nic. Rigaltius *in Tertull.* p, 70, l, 10,
Conrad. Rittershusius *ad Oppian. halievt. lib.* 1 p, 68, l 12, 13,
Jan. Rutgersius *var. lect. lib.* 4, *c*, 17, p 122, l, 28,

R. Saadias *in Dan.* 8 p, 40, l, 19,
Sabianus *de jur. civ. lib.* 2, p, 129, l 17,
Salmasius *in exercit. Plin.* p, 46, l, 8, 12, p, 123, l, 35, 36, *de vir. cæsar. & mul. comâ*, p. 98, l, 36, *de Hellenist. c*, 1, p, 264, l, 21,
Salustius *in Jugurth.* p, 210, l, 36,
Salvian *de provid. Divin. lib.* 5 p, 24, l. 28,
Hug. Sanfordus p, 223, l 28,
Sappho p 117 l, 29, 30,
Jos. Scaliger p, 5, l, 3, p, 17: l, 12, p, 39, l, 28, p, 110, l, 26, p, 152, l, 27, p, 160, l, 3, 32, *in Ep. ad Salmas.* p, 168, l, 37, *in Cirin.* p, 67, l, 1, p, 146, l, 14, *in Fest.* p, 2, l, 36, *adv. Par.* p, 159, l, 28, 29, *in Propert.* p, 215, l, 35. *in Varron.* p, 146, l, 33,
Jul. Scaliger *de caus. ling. Lat. lib.* 1, *c*, 8, p, 9. l, 19, 20, *c*, 22, p, 16, l, 6, p, 17, l, 38, *ad Ferron. Attic.* p, 44, l, 22, *in de Plant.* l, 1, p. 2. l, 34, *de subtil. exerc.* 300, p. 18, l, 3, 4
Schindlerus *in Pentegloss.* p, 26, l, 16,

Scholia

Scholia *in Ariſtoph. ad Ranas.* p, 109, l, , p, 110, l, 6, *ad Achar.* p, 127, l, 5, 6, *ad Plut.* p, 191, l, 25, *ad Nub.* p, 156, l, 22, 27, 34,
In Æſchil. p, 46, l, 5,
In Heſiod. p, 208, l, 8,
In Hom. p, 152, l, 2,
In Nicandr. p, 246, l, 7,
In Pind. p, 117, l, 34, 35, p, 157, l, 4, 5, p, 197, l, 26,
In Soph. p 85, l, 13, p, 177, l, 12,
In Theocr. p, 133, l, 10,
In Thucyd. p, 24, l, 18, p, 80, l, 33, p, 82, l, 12, 14,
In Ben Syræ dicta apophth. 5, p, 158, l, 22,
Andr. Scottus p, 142, l, 27,
Gaſp. Scioppius p, 209, l, 19,
Abr. Scultetus *in delic. Evang. c,* 2 p, 116, l, 32, 33,
Jo. Seldenus p, 223, l, 28,
Senarius Anonym. p, 215, l, 23, p, 220, l, 2,
Seneca *de benefic. lib.* 1, *c,* 1, p, 160. l, 36, 37, *lib.* 3, *c,* 3, p, 6, l, 22, *de brevit. vit. c,* 2, p, 122, l, 38, *c,* 3 p 123, l, 16 *c,* 6, ibid. l, 19, *c,* 7, *&* 8, ibid. l, 16, *Epiſt.* 12, p, 190, l, 5, *ep.* 49, p, 123, l, 23, *ep.* 54, p, 194 l, 2, *ep.* 59, p, 140, l, 18, *ep.* 65, p 78, l, 8, *ep.* 70, p, 76, l, 37, *ep.* 74, p, 108, l, 14, *ep.* 88, p, 152, l, 15, *ep.* 99, p, 123, l 4, 5, p, 152, l, 15, p, 213, l, 8, 9, *ep.* 102, p, 122, l, 10, *de irâ lib.* 3, *c,* 13, p, 5, l, 2, *de provid. c,* 5, p, 160, l, 37,
Seneca Trag. *Thyeſt.* p, 239, l, 17,
Septuaginta Interpretes p, 40, l, 31, p, 70 l, 2, 15, 17, 36, p, 124, l, 17, 22, 23, 28, p, 125, l 4, 8, 16, p, 126, l, 2, 8, p, 127, l, 33, p, 144, l, 26, 29, p, 148, l, 24, 27, 34, p, 158, l, 7, 13, p, 162, l, 31, 33, p, 163, l 7 28 p, 177, l, 12, p 184, l, 8 12, 25, 37, p, 185, l, 10, 17, p, 214, l, 30, p, 224, l, 25, p, 231, l, 25, p, 236, l, 34, p 250, l, 30,
Jo. Serranus p, 145, l, 29,
Servius p, 3, l, 25, *in Æn.* p 64, l, 33, p, 134, l, 41, *lib.* 6, p, 104, l, 25, *lib.* 8, p, 64, l, 33, *lib.* 9, p, 48, l, 30, *lib.* 11, p, 92, l 8, p, 191, l, 36, *ad Georg. lib.* 1, p, 16, l, 1, 15, *lib.* 2, p, 48, l, 28, 32, p, 170, l, 12. *lib.* 3, p, 15, l, 30,
Silius *lib.* 10, p, 92, l, 5,
Simonides p, 167, l, 17,
Jeſ. Syrachides *c,* 9 *v,* 5, *et, c,* 23, *v,* 7, *et, c,* 32, *v,* 16, p, 187, l, 25, 26, *c,* 18, *v,* 1, p, 213, l, 1, *c,* 24, *v,* 24, p 198, l, 35,
Sixtus Senenſ. *biblioth. Sanct. l,* 5, *annot.* 24, p, 213, l, 18, 23,
Socrates *hiſtor. Eccleſ. l.* 2, *c,* 43, p, 87, l, 7,
Socrates Philos. p, 117, l, 22,
Solomonis ſapient. *c,* 2, *v,* 1, p, 75, l, 32, *c,* 4, *v,* 3, p, 172, l, 4. *c,* 16, *v,* 14, p, 75, l, 34,
Solon *in leg.* p, 118, l, 25, 31, *Eleg.* 2, p 3, l, 35,

Sophocles p. 109. l. 6. p. 156. l. 34. p. 157. l. 3. p. 168. l. 11. p. 214 l. 33. p. 237. l. 10. *Ajac. Flagell.* p. 229. l. 28. *Electr.* p. 239. l. 7. *ex Lex. vet.* p. 121. l. 14. *in Oed Colon.* p. 245. l. 36. *in Oed. Reg.* p. 75. l. 20. p. 105. l. 1. p. 115. l. 13. p. 177. l. 3. p. 245. l. 38. *in Philoct.* p. 127. l. 15. *in Trach* p. 132. l. 31.

Sosibius *apud Stob tom.* 2. *c.* 119. p. 73. l. 28 29.

Rob. Spaldingus. p. 47. l. 1, 2.

Freder. Spanhejmius *dubior. Evangel. part.* 3. *dub.* 104. p. 83 l. 11.

Henr. Stephanus p. 49. l. 21. p. 51. l, 33. p. 152. l. 9. p. 156. l. 26. p. 216. l 24, 25. p. 218 l. 18 p. ~~220. l.~~ 5. p. 254. l. 36. *de Dial. Ac.* p. 61. l. 29, 36. p. 226. l. 21. p. 227. l 9. *Lexic. Cicer.* p. 55. l. 8. *in Pseudo-Cicer.* p. 209. l. 11. *in Thesaur.* p. 196. l. 35. p 229. l. 25.

Stobæus *tom.* 2. *tit.* 4. p. 94 l. 15. p. 150. l. 22. *tit.* 44. p. 246. l. 17. *tit.* 89. p. 217. l. 6. *tit.* 97. p. 122 l. 17. *tit.* 108. ibid. l. 34 *tit.* 115. & 117. p. 151. l. 10. *tit.* 124. p. 76. l. 7.

Strabo *lib.* 14. p. 103. l. 31.

Stratonicus *apud Athen. lib.* 8. p. 216. l. 5.

Victor. Strigelius *in Math.* 5. p. 196. l. 24.

Gvil. Stuckius *in Eryth perip.* p. 46. l. 23.

Su'pitius *hist. lib.* 1. p. 141. l. 3.

Svetonius *in Aug. c.* 8. p. 25. l. 22. *in Cajo. c.* 30. p. 243. l. 26.

Svidas p. 24. l. 3, 36. p. 36. l. 31. p 48. l. 10. p. 83. l. 14, 17. p. 84. l. 11, 14, 22 p. 85. l. 13, 14, 16, p. 117 l. 26, p 119. l. 24 34. p. 127 l. 5. p 141. l. 10. p. 98. l. 2, 6. p 230. l. 8.

Symmachus p. 35. l, 32. p. 40. l. 20. p. 48. l. 8. p. 49. l. 13, 23 p. 158. l. 26.

Synesius p. 253. l 14. *ep.* 4. p. 109. l. 14 *ep.* 36. p. 190. l. 36. *ep.* 81. p. 191. l. 25. *de insomn.* p. 96. l. 21.

Syrus N T. Interpr. p 74 l. 17. p. 77 l. 9

Tacitus *annal. lib.* 1. & 4. p. 220. l. 14.

Tatius *Levcip lib.* 8. p. 131. l. 15.

Terentius *Adelp. act.* 2. *sc.* 1. p. 230. l. 17. *Andr. act.* 1. *sc.* 1. p. 177. l. 26. *act.* 2. *sc.* 5. ibid. *act.* 3. *sc.* 1. p 230. l. 15. *act.* 4. *sc.* 1. p, 146. *l.* 6. *Evnuch. act.* 2. *sc.* 1. p 230. l. 16. *act.* 4. *sc.* 7. p. 207. l. 36. *sc.* 9. p. 129. l. 21. *act.* 5. *sc.* 7. p. 193. l. 34. *Heavt. act.* 3. *sc* 1. p. 215. l. 25, 26. *Hecyr. act.* 1. *sc.* 2. p. 129 l. 2. *act.* 3. *sc.* 3. p. 134. l. 36. *act.* 4. *sc.* 1. p. 193. l. 35.

Tertullianus

Tertullianus p, 74, l, 3, p, 140, l, 34, *de animâ c*, 13, p, 105, l, 34, *c*, 27, p, 114, l, 3, *apolog. c*, 25, p, 48, l, 29, 30, *c*, 27, p, 50 l, 18, *de carn. Christ. c*, 23 p, 133, l, 15, 16, *de cult. fem. lib.* 1, *c*, 1, *& lib.* 2, *c*, 10, p, 140, l, 37, *de idolatr. c*, 9, p, 140, l, 38, *ad. Marc. l*, 2, *c*, 24, p, 139, l, 21, *ad nation. l*, 2, *c*, 9, *& c*, 17, p, 48, l, 30, *de patient. c*, 9, p, 77, l, 4, p, 78, l, 10, *adv. Prax. c*, 23, p, 62, l, 7, 10, *de resurr. c*, 19, p, 77, l, 36, *de Spectac. c*, 28, ibid. l, 2, *Scorpiac. c*, 13, p, 74, l, 20, *adv. Valent. c*, 3, p, 186, l, 35, *de Virg. veland. c*, 4, p, 133, l, 20, p, 135, l, 14 *c*, 5, p, 133, l, 25, *c*, 6, p, 140, l, 37, *c* 8, p, 135, l, 14,

Themistius *de animâ* p, 75, l, 4, p, 122, l, 16, p, 148, l, 3,

Theocritus *Idyl.* 2, p, 133, l, 1, 3, p, 208, l, 1, *Id.* 16, p, 102, l, 28,

Theodoretus *in Gen. quæst.* 47, p, 141, l, 7, *in* 2, *Reg. quæst.* 37, p. 67, l, 31, 32, *in Esai.* 65, p, 158, l, 1, 27, p, 160, l, 44. *Therapevt lib.* 1, p, 94, l, 23,

Theodotion p, 49, l 13,

Theognis p 87, l, 36,

Theon *progymn. de fab.* p, 206, l, 3,

Theophrastus p, 55, l, 9, *in Charact.* 8, p, 220, l, 27, 31, *hist. plant. lib.* 2, *c*, 15, p, 170. l, 16, 17 *lib.* 4, *c*, 14, ibid. *lib.* 8, *c*, 1, p, 171, l, 23, *c*, 17, p, 75, l, 6,

Theophylactus p, 56 l, 30, *in Joan.* 13, p, 78 l, 4, *in Joan.* 15, p, 175, l, 29, *in* 2, *Cor.* 4, p, 56, l, 30,

Theopompus Comic. p, 156, l, 21,

Thomas a Vio. Cajetanus p, 213, l, 17,

Thucydides p, 229, l, 26, *lib.* 1, p, 236, l, 25, *lib.* 2, p, 193, l, 20, 25, p, 249, l, 12, *lib.* 3, p, 24, l, 20, 25, 27, p, 80, l, 26, 33, p 81, l, 12, 25, p, 82, l, 19, 21, 34, 36, p, 235, l, 17, *lib.* 4, p, 176, l, 35, 37, 38, *lib.* 5, p, 177, l, 1, *lib.* 7, p, 226, l, 27,

Tibullus *lib.* 3, *eleg.* 5, p, 189, l, 18,

Tygurina Versio p, 35, l, 5, p, 40, l, 22, p, 74, l, 6, p, 145, l, 16, p, 160, l, 13, p, 161, l, 30, p, 165, l, 20, p, 181 l, 24, p, 182, l, 34, p, 183, l, 8, p, 115, l, 33,

Timæus *hist.* p, 135, l, 33, 37, *lib.* 10, p, 121, l, 30,

Titinnius *apud Non.* p, 19, l, 8, p, 152, l, 16, 17,

Tobiæ Avtor. *c*, 3, *v*, 6, p, 72, l, 11, *v*, 13, p, 72, l, 3,

Tragicus incertus *apud Plut. & Stob.* p, 150, l, 21,

Turnebus *advers. lib.* 18, *c*, 18, p, 12, l, 9, *lib.* 20, *c*, 37, p, 17, l, 6,

Turpilius *Demiurgo. apud Non.* p, 120, l, 37,

Jo. Tzetzes *in Hesiod.* p, 259 l, 8,

Is. Tzetzes *in Lycophron.* p, 46, l, 24,

Ulpianus *ad Edict. Edil. Curul. lib.* 1, *digest. lib.* 21, *tit.* 1, *leg.* 14 p, 132, l, 10, *ad Sabin. lib.* 28, *Digest. lib.* 10, *tit.* 1, l, 11, ibid. l, 7,

Valerius Maximus, *lib.* 3, *c*, 7, p, 80, l, 6, p, 221, l, 15,

Lavr. Valla *Fab. Æsop.* p, 206, l, 34,

Varro p, 48, l, 27, 36, p, 167, l, 32, *de ling. Lat. lib.* 4, p, 2 l, 31, *lib.* 8, p, 86, l, 27, p, 210, l, 14 15, *lib.* 9, p, 2, l, 29, *in Satyr.* p, 156, l, 24, *in Marcip.* p, 168, l, 14, *leg Men.* ibid. l, 16.

Vatablus p, 33, l, 37, p, 37, l, 6, p, 39, l, 7, p, 145, l, 18, p, 181, l, 27, p, 183, l, 8, *in Lev.* 12, p, 115, l, 33, *in Deutr.* 32, p, 69. l, 4, *in* 1 *Reg.* p, 159, l, 20, p, 160, l, 11, *in c*, 13, p, 127, l, 27 *in Dan.* 8, p, 40, l, 22, *in Nah.* p, 230, l, 27,

Verrius Flaccus. p, 16, l, 13, p, 18, l, 21,

Vicarsius *decapl. in Hymn.* 17, p, 183, l, 4,

Petr. Victorius *Var. lect. lib.* 10, *c*, 22. p, 92, l, 17, *lib.* 23, *c*, 5, p, 168, l, 13,

And. Viletus *in Gen. c*, 2, *sect.* 7, p, 213, l, 23, 24, *in* 1, *Reg.* p, 160, l, 29, p, 162, l, 10,

Vincentius Lirin. *commonitor. c*, 1, p, 90, l, 3,

Virgilius p, 92, l, 18, *Æn. lib.* 1, p 37, l, 34, 37, p, 38, l, 1, p, 75 l, 14, p, 134, l, 29, *lib.* 2, ibid. l. 22, p, 191, l, 7, 8, *lib.* 3, p, 25, l. 28, p, 107, l, 25, *lib.* 4 p, 182, l, 20, p, 190, l, 14, *lib.* 6, p, 16, l, 18, p 186, l, 36, *lib.* 8, p, 64. l, 29 p, 199, l, 26, *lib.* 10, p, 37, l. 20, *lib.* 11, p. 46, l 15, p, 92, l, 9 p, 134, l, 32 p, 191, l, 12, 36, *Ceir.* p, 146, l, 14. 15, p, 221, l, 13, *Eclog.* 1, p, 3, l, 15, p, 135, l, 5, *eclog.* 3, p, 235, l, 15, *eclog.* 9, p, 214, l, 18, *Georg. lib.* 1, p, 143, l, 18, *lib.* 2, p, 170, l, 12, 38 p 171, l, 1, 5, 31, *lib.* 3, p, 25, l, 25, p, 230, l, 22, *lib.* 4, p, 50, l, 17,

Lud. Vives *ad Aug. Civ. lib.* 6, *c*, 9, p, 40, l, 33,

Jo. Vossius *Art. Gram. lib.* 1, *c*, 12, p, 9, l, 20, *c*, 15, p. 8, l, 10, *c.* 18, p, 7, l, 22, *c*, 24, *et* 26, p, 8, l, 10, *lib.* 2, *c*, 2, p, 6, l, 34, *de Analog. l*, 1, *c*, 17, p, 209, l, 33, *c*, 32, p, 15, l, 24, *lib.* 3, *c*, 3, p, 51, l, 32. *de constr. c*, 25, p, 209, l 19, 20, p, 210, l, 8, *c*, 33, p, 92, l, 13, *c*, 46, 47, 48, & 56, p, 182, l, 27, *c*, 58, p, 92, l, 16, *c*, 66, p, 209, l, 16, 20, *de vit. ferm. præfat.* p, 3, l, 4,

Vulgatus Interpres p, 126, l, 27, p, 144, l, 21, 29, p, 145, l, 12, p, 148, l, 25, 27, p, 158, l, 19,

l. 19. p. 177. l. 13. p. 229. l. 16. p. 256. l. 5.

Jo. Weemesius *in Fab.* 1. *Leg.* 2. *exercit.* 5. p. 30. l. 11. *ad leg.* 3. *exercit.* 7. p. 24. l. 4, 5. *ad Leg.* 10. *exercit.* 2. ibid. l. 24.

Xenophon *in Cir. Instit. lib.* 4. p. 195. l. 26. *lib.* 7. p. 198. l. 12. *in Comment. Socrat. sive memoral. lib.* 1. p. 322. l. 12. *lib.* 3. p. 117. l. 21. *de Polit. Athenien.* p. 188. l. 1, 2. *de Polit. Lacon.* p. 246. l. 15, 21. *in Hieron.* p. 128. l. 8. *in Sympos.* p. 197. l. 30. *de Venat.* p. 221. l. 36.

Guil. Xylander p. 73. l. 7.

Zenobius *in Param.* p. 191. l. 24, 30.

Index

Index rerum, regularum, legum, dictorum, fabularum, historiarum.

ADam homo, non filius hominis. p. 164. l. 15. ejus ab origine peritia qænam p. 3. l. 16, 23.

Adversa mentis aciem præstringunt. p. 94. l. 16.

Ægyptii sapientiæ nominæ clari. p. 263. l. 1.

Æsopus Phryx nunqid scripto consignatum reliqerit. p. 205. l. 26. et num Græco idiomate. l. 33. et qod ad nos pervenerit. l. 4. fabulis concinnandis fuisse celeberrimum. l. 29. inde natum, ut ab aliis qoqe confictæ Æsopicæ dicerentur. p. 206. l. 1--11. utriusqe generis farrago à variis edita. l. 11--37. p. 229. l. 20.

Affectus imponunt, & seducunt p. 6. l. 14.

Altare *mensa Dei* dicta. p. 69. l. 25.

Amasii in conspectu fortius qisqe se gerit. p. 221. l. 37.

Amor vim nec fert, nec infert. p. 100. l. 8, 14. nec lædit, nec læditur. l. 7. 13. sponte facit, qicqid facit. l. 18. turpis ab aspectu oritur. p. 137. l. 2. homines misere immutat. p. 230. l. 16. corrumpit insigniter. l. 15.

Analogia sola non sufficit ad vocabulum civitare donandum. p. 86. l. 24-28. p. 87. l. 1 - 14. p. 127. l. 20.

Angeli *Dei filii* dicti. p. 140. l. 31. desertores Mosi an sic dicti. l. 30-38. p. 141. l. 1 - 6. an à ministerio peculiari nomina habeant distincta. p. 39. l. 24. qi Manoæ apparuit, qis fuerit l. 20.

Anglica lingva in nonnullis & Latinâ & Græcâ locupletior. p. 26. l. 27. p. 28. l. 3 - 14. qædam habet vocabula res adversas designantia. p. 25. l. 29.

Anima thesavris qibusqe pretiosior. p. 107. l. 8. in morte non interit. p. 78. l. 1. navis instar, solvit. l. 35.

Animus cujusqe is est qisqe. p. 107. l. 4. homo interior, in omnibus plurimi habendus. p. 221. l. 33. eo tam præterita & futura, qam præsentia assequimur. p. 108. l. 11.

Animantium brutorum erga fœtus suos affectus. p. 166. l. 20-28, 32, 33. p. 167. l. 3.

Anselmi nomine prostant Hervæi scripta. p. 205. l. 9, 11.

Aoristæ freqentiæ notionem sæpe obtinent p. 61. l. 9.

Apoſtolica dictio qalis. p. 59. l. 10-22. p. 90. l. 21-25.

Apua ignem vidit. Proverb. p. 247. l. 5. de falſamento geminum. l. 8.

Apuleii dictio qalis. p. 58. l. 3. p. 89. l. 34. p. 90. l. 10, 11.

Aqua ſpiritualis reficit, nec deficit p. 199. l. 8.

Aqila pullos qo modo exploret. p. 166. l. 38.

Archimedes molis ſtupendæ navem pavcis manibus promovit p. 103. l. 37.

Artem qam norit qiſqe, eam exerceat. p. 25. l. 38. p. 216. l. 2, 4, 8 in eâ libentiſſimè verſatur; qæ minùs norit, vitat. l. 11, 15, 18, 20-23. p. 117. l. 1-24.

Athenienſes, *Vide* Novas.

Avditus an pro viſu uſurpetur. p. 246. l. 11-26.

Avri appellationes apud Hebræos qot. p. 26. l. 1.

Ang. Baſſi verſio Herodiani qalis. p. 258. l. 5.

Batrachomyomachiæ avtor qis. p. 116 l. 34.

Bello neceſſarius apparatus. p. 103. l. 24.

Bonum idem & pulcrum, et expetendum, et eligendum, et venerandum, et amari & diligi dignum. p. 141. l. 25.

Gvil. Bradſhavi elogium, p. 83. l. 4, 5. in lapſu de Svidæ loco, viris ſummis communi, agnoſcendo candor. l. 5-10.

Catuli generis ſui ingenium ſtatim produnt. p. 171. l. 22.

Chriſtum Pater ſemper exavdit. p. 62. l. 8. an jubeat, qæ Pater facit. p. 240. l. 31. p. 241. l. 1, 2.

Ciceronis elogium p. 99. l. 16.

Civitas felix præconis unius avdiens.

Proverb. p. 143. l. 5. ad regem trahit Æſopus. l. 9. ad legem Solon. l. 10.

Comparativa Hebræis nulla. p. 219. l. 14. p. 258. l. 18.

gradus primus pro ſecundo. p. 221. l. 18-25.

ſecundus pro primo. l. 26-38. p. 222. l. 1-15.

primus pro abſoluto. p. 220. l. 20-38.

abſolutum pro primo. p. 219. l. 9-18. p. 220. l. 19.

pro ſecundo. p. 219. l. 19-38.

comparata geminata. p. 221. l. 1-17.

Compoſitorum genera tria, p. 122, l. 1-7.

Concubitum fædat libido, non conditio, p. 114. l. 4, exceſſus, non ſtatus, eſt impudicus, l. 5, nuptialis ſacroſanctus, l. 28, religioſè habendus, l. 29, ſedulò cavendus, vitanduſqe unde avt fructum nolint, avt ſiqis prodierit, dedecori futurum ſit, l. 30, nec actus lucem aſpectumqe, nec verba nuda claraqe ſermo apud verecundos ſuſtinet, l. 11, hinc apud gentes qaſqe

formulæ honestiores, l, 13, Græcis hac in parte an cedant Hebræi, l, 18, apud Græcos à re rusticâ traductæ, l, 21, apud Hebræos pariter, p, 115, l, 24,.

Conjugale debitum, p, 118, l, 24, de eo Solonis lex l, 25-37, ejusdem ratio scita, p, 119, l, 38, p, 120 l, 1-4,

Conjugatorum genera, p, 122, l, 4-11,

Conjuges qi unâ habitent, nec unâ vivant, p, 122, l, 21-27, p, 124, l. 6, 7, gratiæ eis necessariæ, qo possint unâ vivere, l 11-15,

Conscientia, *vide* Mens.

Consvetudine muliebri ante conjugium abstinendum, p 128 l, 12, in conjugio legitimè ac religiosè utendum, p, 119, l, 28, p, 120, l, 16, p, 126, l, 14, p, 128, l, 5, 7, 12, 14, 17, intra annum vigesimum usum fuisse Germanis priscis turpissimum p, 120, l, 29,

Corpus an solummodò nostrum, p 104, l, 24, 25, eo præsentia tantummodo attingimus, p, 108, l, 11,

Creatio universi an uno momento consummata, p, 213, l, 13-36,

Creaturæ cælestes Dei gloriam enunciant, etiam citra loqelam, lingvâ gentibus qibusqe communi, p, 147, l, 30-37,

Cynici impudici pariter ac impudentes, p, 114, l, 10,

Dativus pro genitivo an poetis & rhetoribus Græcis in usu, p, 259, l, 4 7,

Davidem ad populum recensendum qis impulerit, p, 67, l, 18-38, p 68, l, 1-38,

Democritus *vide* Virgo.

Deus qare toto corde diligendus, p, 31, l, 38, sibi obsequentes exaudit, p, 61, l, 1, pingi neqit, p, 245, l, 25, Deus affirmat; mulier dubitat; diabolus negat, p, 100 l, 35, Dei nomina apud Græcos, p, 28, l, 28, apud Hebræos, l, 34, an occulta qædam, qæ investigare nefas, p, 29, l, 35, p, 41, l, 6-24, an in seculo futuro unicum sit futurum, p, 31, l, 12, p, 41, l, 25

Diabolus mundi princeps, dominus, Deus, p, 56 l, 27, 28, p, 67, l, 27,

Dicendi peritus in utramqe partem disserere promptus p, 150, l, 29, 31,

Dictionis vis & vehementia à puritate non pendet prorsus, p, 89, l, 31,

Dies docebit Proverb. p, 215, l, 18, 19, 21, 23,

Jo. Dietericus in Chemnitio lapsus, p, 84, l, 33, p, 85, l, 36, p, 86, l, 10-15.

Diffidere turum. p, 88, l. 10.

Diogenis festiva dicta duo, p, 136, l 20, 23, de viro bono dictum, p, 140, l, 6,

Dionysius

Dionysius Areopagita suppositititius, p, 254, l, 34.
Domesticarum rerum fastidium, p, 6, l, 18,

Echo non pingitur, p, 245, l, 28,
sextupla avt septupla, p, 246, l 9,
Elephas qam semel implevit, non attingit, p, 128, l, 3,
Elisæus semel an iteratò aqas Jordanis feriebat, p, 37, l, 1-10,
Ellipsis subjecti, p, 170, l, 28,
Enallage temporum lingvæ nulli non communis, p 60, l, 23, hujus in nonnullis ratio peculiaris, l, 29,
Epicuri de Deis sententia, p, 147, l, 3, 4.
Epicureis qodnam summum discrimen, p 111, l, 32,
Epimetheus serò sapiens, p, 168 l, 28,
Ethnici formulas Christianas suis nonnunqam immescent, p, 98, l, 32-36. ab Hebræis multa havserunt, p, 262, l, 13-30, 35-38, p, 263, l, 1, *Vide* Orientales.
Evdoxii hæretici dictum ridiculum, p 86, l. 37, p, 87, l, 1-5,
Excusatio Epimethei filia, p, 168 l, 28,
Exempla sermonis qalia adhibenda, p, 116, l, 36,
Exercitus Dei creata universa, p, 29, l, 16,
Extranea sæpenumerò magis afficiunt, p, 6, l, 15,
Ezekiæ plures, p 66, l, 13,
Ezekiel Tragicus qalis, p, 103, l, 10 p, 226, l, 18,

Fabulis deliniuntur ducunturqe, puerorum maximè rusticorumqe animi, p, 205, l, 21, p, 206, l, 10, 13, 14, *Vide* Æsopus.
Fames fitisqe, cupiditas qædam utraqe, p, 195, l, 19, p. 197, l, 7, 9,
Ferulacea, *Vide* Rara.
Fides habita multos pessundedit, p, 88, l, 1-11,
Fidei virtus, credere qod non videtur, p, 256, l, 18, merces, videre qod creditur, l, 19, ad vitam æternam perducit, l, 23.
Fideles nec in morte moriuntur, p, 101, l, 4, 13,
Filii Dei professione tantummodo tenus, p, 141, l, 7, 10. *Vide* Angeli.
Fælicitatis summa non in carne ponendâ, p 108 l, 14,
Fæmininis Hebræi nevtraliter utuntut. p, 237, l, 3,
Fontes ipsi sitiunt, Proverb. p, 178, l, 25,
Forma facilè deperit. p, 61, l, 24,
Formulæ qædam ex notionibus communibus qandoqe effinguntur, præter usum ritumqe lingvæ communem. p, 92, l 21, p, 98, l, 38, p, 99. l 1, p, 103, l, 18. p 105, l, 29, p, 241, l, 25,
Funibus terræ dimensæ & distributæ, p. 4, l, 10,

Gallica lingva qalis, p, 20, l, 7,
Geminationes vocum Hebræis creberrimæ, verborum infinitorum cum finitis, p, 99, l, 6, verborum cum nominibus; p, 258, l, 16, nominum in regimine, p, 237, l, 3, 28-38, epitasin istiusmodi plerunqe habere, nemini non notum, p, 98, l, 37, p, 237, l, 3, apud Hebræos tamen harum primas minuere qandoqe, p, 100, l, 31, p, 101, l, 16-
Germani, *Vide.* Consuetudo.
Gerundia an passivè sumantur, p, 63, l, 36,
Græca lingva, an è cardinalibus sit, p, 1, l, 30, 31, an lingvarum omnium svaviſſima, p, 5, l, 29. p, 6, l, 5, an Latinâ jucundior, p, 6, l, 7, ad p, 20, an omnium elegantiſſima, p, 20. l, 15, an svavitatis nomine selecta ad Evangelium propalandum, p, 21, l, 1, an omnium uberrima, p, 22, l, 12, an Latinâ copiosior, l, 17, an omnium aptiſſimè res exprimat, p, 42, l, 4, p, 44. l, 16, consonarum commiſſiones duriores habet in vocum initio, p, 9, l. 38, l, 10, in medio; p, 11, l, 1, in exitu, l, 14, aspirata crebriora, p, 12, l, 17, commiſſionibus durituſculis recentiores plures addiderunt, p. 12, l, 4, vulgaris temporibus Apostolicis exotica multa admiserat, p, 58, l, 19, Vet. Test. versio, Noviqe dictio, an cum priscâ planè eadem sit, p, 52, l, 6, 7, p, 53, l, 1, 2-19-36, p, 54, l, 1 - p, 58, l, 22, p, 59, l, 16-29, p, 261, l, 6, ex usu Hebraico vocabulis sensus plures dat utraqe, qam priscæ usus ferat, p, 54, l, 34,
Græci prisci an Judæis omnes infestiſſimi, et à moribus eorum averſiſſimi, p, 262, *l*, 1-34, redivi an possent N. T. textum intelligere, p, 53, *l*, 3, p, 57, *l*, 16-38, p, 58-
Græcorum thematum significatus varii, p, 23, *l*, 20, contrarii, p, 24, *l*, 1- p25. *l*, 3,
Gratiam cælestem adeptus, qâ ratione, et amplius, nec amplius fiat, p, 198, *l*, 28-38, p 199, l 1-8,

Hebraicæ lingvæ, ex qorundam sententiâ, penuria, p, 23, *l*, 1, unde colligatur, l, 2, radicum pavcitas *l*, 3, earundem significatus varii, *l*, 4 adversi etiam, l, 31, de illâ qæritur, *l*, 5-17, de istis disceptatur, *l*, 18-30, ejusdem ubertas ex synonymorum qorundum varietate insigni aliis statuitur, p, 25, *l*, 37, an a Deo protoplastis data, p, 43, *l*, 5 13, an hac nulla res aptius exprimat, *l*, 3-10, notationes hujus plures ignotæ; *l*, 27, cum exteris collatæ nonnullæ, *l*, 21, 34, p, 44, *l*, 1-14,
Hebraica vocabula multa in N. T. p, 54, *l*, 9-23,
Hebraismos crebros in N. T. textu deprehendi agnoscunt viri docti, p, 52, *l*, 7, p, 59, l, 22,

Hebræis

Hebræis futura ſæpe freqentiam connotant, p, 62, *l*, 16

Hejnſius Bezæ qandoqe iniqior, p, 256, *l*, 6.

Helleniſmi nomine qid qibuſdam intelligatur, p, 53, *l*. 10, p, 59, *l*, 32-35,

Helleniſmi multi in poetis Latinis p. 92, *l*, 2-20, p, 261, *l*, 29,

de Helleniſtica diſceptatio, ζήτημα ὀνομάτων. p, 53, *l*, 8, p, 260, *l*, 38.

Herodianus ævo Apoſtolico inferior, p 204, *l*, 20, p, 258, *l*, 3, qalis ſcriptor, *l*, 5.

Hervæus. *Vide* Anſelmus.

Hippiæ in qibuſqe peritia, p, 150, *l*, 16,

Homo interior. *Vide* Animus.

Humiliantur multi, nec ſunt humiles, p, 196, l, 28.

Iberi corpora maſcula 4. avt 5. fæmineo uno permutare ſoliti, p, 165, *l*, 27,

Idiotiſmus, formula dictiove uſu communi ac vulgari recepta, p, 91, *l*, 29, p, 108, *l*, 28, hujus ideam poetica non ſtatuunt, p, 91, *l*, 28, p 92, *l*, 21-38, p 99, *l*, 32, p, 146, *l*, 29, p, 164, *l*, 30. tragica avt dithyrambica, multo minus, p, 91, *l*, 30, p, 103, *l*, 13, p, 106, *l*, 31 p, 243, *l*, 22, p, 249, *l*, 6, p, 251, *l*, 3, p, 253, *l*, 10, p, 255 *l*, 4, p, 256, *l*, 37, p, 261, *l*, 29.

Imperiti, nec ſigna divinitus exhibita intelligunt, p, 95, *l*, 19, p, 96, *l*, 1, 13, 22, nec myſteria divina: p, 96 *l*, 38, p, 97, *l* 9, nec opera miranda, avt miracula, p, 97, *l* 12, 20-33, p, 98, *l*, 10, nec ſtatuas, avt imagines, qid velint, p, 95, *l*, 25, nec ſcripta, qid contineant, p, 95, *l*, 10. 31, p, 96, *l*, 4, 15, 31, p, 97, *l*, 1, 4, 30-38, p, 28, *l*, 5,

In limine primo deficere. Et, *De limine offendere.* Proverb. p, 186, l, 34, 35,

In portu impingere. Prov. nunc de egreſſu, nunc de ingreſſu uſurpatur, p, 186, *l*, 31-38, p, 107, *l*, 1-13,

Infinita in Kal an paſſivè ſumantur, p, 63, *l*, 35, exempla Pfocheniana non evincunt p, 64, *l*, 1,

Injuriæ ſapientes nonnunqam dementant, p, 230, *l*, 17, 19,

Integra nomina pro contractis Hebræis qandoqe uſurpata, p, 29, *l*, 24,

Interpunctio codicum proba commentarii juſti vicem habet, p, 100, *l*, 10,

Interrogantia affirmativè concepta, negant vehementius, p, 101, *l*, 32,

Ira qô celerius accenditur, eo minus diuturna avt gravis p, 257, *l*, 24,

Irenæi ſcripta, qæ Latina habemus, qali charactere concepta, p, p, 58, *l*, 7,

Iſidorus Ægyptius, in notationibus infælix, p, 115, *l*, 9.

Joannis Apostoli dictio qalis. p. 90 l. 18.

Justitia tranqillitatem parit. p. 168. l. 29.

Justitia est justificationis omnis veracis fundamentum. p. 83. l. 33-38. eâ merito Christi procuratâ justi constituimur, ut verè justificemur p. 84. l. 1-8.

Justitiam sitire & esurire qid. p. 196. l. 6, 24.

Justificationis conditio, an fiducia. p. 87. l. 34.

Justificari jure merito neqissimus qivis potest, ubi falsò insimulatur. p. 84. l, 9.

Juvenes ad futurorum spem, qam ad præteritorum memoriam proniores. p. 215. l. 5.

Laconum senum cantus. p. 190. l. 22. juvenum constantia, p. 246. l. 22.

Læditur nemo volens. p. 100. l. 17.

Læta mens epulum juge. p. 140. l. 3. 21-25. ea unde oriatur. l. 18-20.

Latina lingva, an è primigeniis. p. 1. l. 30. p 2. l. 4 p. 5. l. 8. ex Oscâ & Sabinâ habet multa. p. 2. l. 5. Græcæ maximâ ex parte tradux. p. 2. l. 6- p. 5. l. 7. cinnus lingvarum. p. 2. l. 22 Græcæ an svavitate concedat. p. 6. l. 3- p. 20. l. 4. an ubertate p. 22. l. 16-29.

Latina multa in Nov. Test. p. 53. l. 35- 38 p. 54. l. 1-8. sed & Latinissimi. p. 52. l. 6.

Latina havd pavca Græci vix exprimant p. 44. l. 19 qorundam significationes variæ. p. 23. l. 28. contrariæ. p. 25. l. 3-29.

Latini, poetæ præsertim, Græcismos, freqenter admittunt. p. 92. l. 1-20. p. 261. l. 29. sonos pingviores & vastiores refugiunt, repudiant p. 7. l. 3-9. in aliunde deductis immutant. l. 10-17. consonarium commissiones duriores non admittunt. p. 10. l. 16-19. in à Græcis mutuatis, solvunt, & emolliunt. l. 20. in vocum initiis; 21-38. mediis; p. 11. l. 2. clavsulis, respuunt. l. 15. in antiqo sermone admissas abdicarunt. l. 35. p. 12. l. 3. spiritu aspero Græcis rarius utuntur. p. 9. l. 27. p. 11. l. 24. p. 12. l. 21. in deductitiis abjicere solent. p. 9. l. 28. p. 18 l. 28-38. priscis, nisi vocalis, litera nulla aspirata. p. 13. l. 4. 8.

Lavs nihilo meliorem qenqam facit. p. 119. l. 12.

Leonis nomina Hebræis multiplicia. p. 26. l. 9.

Lepus pro carnibus. Proverb. p. 111. l 33.

Liberali animo largiri gratius, qam accipienti donari. p. 196. l. 37.

Liberorum cædem intueri; summus dolor. p. 244. l. 1, 4.

Lingvæ cardinales qæ. p. 1. l. 32. multæ interciderunt. p. 2. l. 2.

Lingva nulla non in nonnullis aliâ qavis uberior. [p. 26. l. 24.

copia

copia avt inopia ex vocibus pavculis non ſtatuitur. p. 28. l. 16. nulla non voces formulaſqe habet peculiares, qæ vi elegantiaqe pari in aliis exprimi neqeunt p. 44. l. 31. p. 45. l. 1-14. p. 51. l. 38. nulla non rationes peculiares, in eis, qæ ſibi invicem reſpõdent vocabulis. p. 125. l 30,31. p. 126. l. 9, 10, 21, 23, 31-38. p. 127. l. 1, 2. p. 138. l. 23. p. 141. l. 22-29. p. 142. l. 19. p. 143. l. 25-27. p 146. l 24-38. p. 147. l. 1-6. p. 165. l. 2-15. p. 171. l. 24-38. p. 194. l. 7-12. nulla non voces formulasqe ab exteris admittit. p. 263. l. 25. nec gentiũ mutuum odium impedit, qin ab infenſis infeſtiſqe mutuentur vocabula; p. 263. l. 8. avt qin in earundem monumenta inqirant. l. 14.

Locutiones ἑλληνιστικὰ an συλληπτικὰ. p. 66. l. 21-36.

Lucianus ævi inferioris avtor. p. 80. l. 16. p. 98. l. 21. p. 258. l. 3 nebulo impuriſſimus. p. 80. l. 13. religionis omnis irriſor. p. 262. l. 5 poetica multa ſuis immiſcet. p. 98. l. 24. vocabulis Chriſtianis nomini Chriſtiano illudit. p. 80. l. 14. prout & Judæis, ſuis. p. 98. l. 26-30.

Lucrum. *Vide* Merces.

Lumen ignis accenſi comes. p. 241. l. 26.

Luxuria avaritiam parit. p. 168. l. 33, 35, 38.

Lycophron ſcriptor qalis. p. 251. l. 3.

Magiæ crimen facilius objicitur, qam probatur. p. 92. l. 29.

Malefici unius facinus civitas tota nonnunqam luit. p. 61. l. 16.

Malis artibus qæſita, facilè diffluunt p. 21. l. 18.

Malorum amicitiæ minus diuturnæ. p. 61. l. 22.

Mens avdit, videt. p. 244. l. 33. in animâ, ut oculus in corpore p. 244. l. 31. benè conſcia epulum juge. p. 140. l. 5-20. *Vide* Læta.

Merces operis finis. p. 257. l. 10. non eadem cum lucro. l. 6,7. qandoqe ex gratiâ. l 20. fidei vita æterna an dicatur in ſacris ſcriptis. l. 21.

Mical abſqe prole defuncta. p. 64. l. 13. Adrieli an liberos ſuſtuliſſe dicatur. l. 14. p. 65. l. 5.

Mileſii fuere qondam ſtrenui. Proverb. p. 190. l. 18, 29 35.

Miniſtri qâ ratione *extruere, diruere, depangere, extirpari, mundare, ſalvare* dicantur. p. 69. l. 31, 32 p. 83. l. 21.

Mors, ſolutio compagis humanæ, & in elementa prima reſolutio. p. 73. l. 12-36. genituræ reſpondet l. 21. deceſſus p 77. l. 28. diſceſſus. p. 75. l. 37. digreſſus. p. 77. l. 25. exceſſus. p. 77. l. 34, 35. abitus. p. 75. l. 18. exitus p. 75. l. 37. p. 77. l. 31. reditus. p. 73. l. 16. p. 76. l. 2-38. tranſitus. p. 77. l. 38. p. 78. l. 7-9. receptus. p. 77. l. 3, 4. migratio. p. 78. l. 10, 11, 12. profectio.

fectio. l. 10,18. non exitium. p. 78. l. 1. non finis. p. 76. l. 26. p 78. l. 9. nulla fidelibus. p. 101. l. 4, 5. non esse; qibusdam. p. 194. l. 4. omnes æqat p. 17. l. 22.

Mortuis insultare nefas. p 237. l. 9.

Mortuos qisqe lavdat. p. 193. l. 25.

Mulieres simias & catellos gestantes & in delitiis habentes intuiti, qid Cæsar & Massinissa. p. 167. l. 9, 13.

Musica occulta nulli rei. Proverb. p. 41. l. 15.

Nata qæqe denasci habent. p. 213. l. 7-9.

Natura veneranda, non erubescenda p 114. l. 3.

Negatione subjuncta intenditur affirmatio. p 234. l. 11-22.

Neoptolemus qâ occasione cæsus. p. 111. l. 13.

Nicoclis votum rege dignum. p. 126. l. 14.

Nihil in nihilum redit. p. 76. l. 26.

Novas res inqirendi studium nimium Athenienssibus probro datum. p. 220. l, 21-26. idem in aliis morbus. l. 27-38.

Novi Test. textus styluse purenè Græcus, an alienior à priscorum Græcorum stylo. p, 53. l. 1, 20-34. p. 54. l. 24-38. p. 55. l. 1. p. 261. l. 7. num Hellenisticus, Græcanicus, Græciensis dici debeat. p. 53. l. 5-16. litem de nominibus videri. l. 7 p. 80. l. 8. p. 260. l. 38. Hebraismis & Syriasmis refertus. p. 52, l. 7. p. 59. l. 22-29. nec Latinismis immunis. p. 52. l. 6. selectiora qædam habet, qæ aliter vix exprimi poterant. p. 51. l. 38. p. 52 l. 1, p. 59. l. 30, 31. prisci redivivi, qatenus poterant intelligere. p. 53 l. 3. p. 57. l. 16-38. p. 58.

Numerus certus pro incerto. p. 157. l. 6.

Nutricum mos parvulos in manibus gestandi. p. 66. l. 32.

Oculus in corpore, ut mens in animâ. p. 244. 31. horum pupillæ virgines esse debent. p. 137. l. 6. id qo fiat, ne divagentur cavendum. l. 9. impudicorum, meretrices incolere, Rhetoris dictum. p. 136. l. 15. nec dispar Apostoli. l. 12, 13, 24.

Oedipi incestus. p. 115. l. 16.

Olea tardè crescit. p. 115. l. 16.

Optamus, & qæ nec perimus à Deo, nec petere fas est. p. 240. l. 20.

Optimè affici solent homines, ubi Deum adeunt. p 222. l. 6.

Orcus, an jurisjurandi Deus. p. 16. l. 15. in idem cum Horco Eridis filio. l. 25.

Orientales sapientiæ nomine illustres. p. 241. l. 24. ab Orientalibus multa in lingvam Græcam profluere. p. 241. l. 24. ad exteros, tum

tum ab Hebræis. p. 261. l. 5. tum & à Poenis, Syris aliisqe. p. 263. l. 18, 21.

Parasiti ingenium. p. 110. l. 22-25. p. 111. l. 1.

Parentum mos parvulos super genua collocare. p. 66. l. 34.

Paronomasiæ in scriptis sacris occurrunt, qas versio nulla potest exprimere. p. 52. l. 2.

Pars melior studia poscit majora. p. 107. l. 2.

Pars pro toto. p. 103. l. 19. p. 107. l. 35, 37. p. 108. l. 23.

Participia in Niphal pro nominibus in *bilis*. p. 199. l. 18. qia istiusmodi apud Hebræos rariora. p. 130. l. 25.

Pavlina dictio qalis. p. 90. l. 18.

Pavperes spiritu qinam. p. 196. l. 26.

Pecuniæ plerisqe non vita tantum & anima, sed vitâ animaqe ipsâ chariores. p. 146. l. 36.

Percontator, & garrulus idem. p. 220. l. 29.

Periclis dictio qalis. p. 90. l. 14.

Perire per virtutem non est interitus. p. 28. l. 3.

Periti rerum duplo plus aliis vident. p. 94. l. 35. p. 97. l. 17.

Petri dictio qalis. p. 90. l. 18.

Pfochenii industria agnita, collavdata. p. 1. l. 19-23. inconsiderantia notata. p. 20. l. 35. p. 44. l. 15 Bezã contra se appellat. p. 59. l. 1. H. Stephanum qoqe. p. 51. l. 33. p. 52. l. 3. 6. in eis qos oppugnat citandis indiligentia. p. 63. l. 27. p. 201. l. 21. p. 211. l. 13, 15. eis affingit nonnunqam qæ non dicunt ipsi. p. 233. l. 12, 13. Bezæ hac in parte ir jurius. p. 182. l. 6. p. 203. l. 10, 19. Camerario itidem. p. 80. l. 27. p. 81. l. 7. in aliis criminis ejusdem suspectus. p. 63. l. 27. p. 224. l. 23. p. 229. l. 1. p. 236. l. 29. p. 238. l. 8. p. 239. l. 1. p. 242. l. 36. p. 248. l. 7, 13. p. 251. l. 30. adversus eosdem, pervicacia; p. 99. l. 5-12. petulantia; p. 205. l. 22. p. 207. l. 1. p. 211. l. 10, 12. p. 223. l. 11, 26. p. 224. l. 16. p. 241. l. 22. calumniæ, qibus falsa & absurda eisdem affingit. p. 89. l. 22, 25. p. p. 242. l. 3, 4, 10, 11. confidentia nimia. p. 225. l. 5, 6. cum errore gemino, crasso satis utroqe, conjuncta. l. 10, 34. in exemplorum delectu parum accuratus. p. 60. l. 14. p. 79. l. 26. p. 91. l. 20. dum pro Hebraismis exhibet, qæ an qisqam pro eisdem habuerit, non constat. p. 261. l. 15. qæ priscis in usu fuisse, non probat. l. 23. nec in testimoniorum magis. p. 103. l. 10. p. 116. l. 34. p. 226. l. 18. p. 254. l. 34. dum pro priscis ævi inferioris advocat. p. 204. l. 17. p. 205. l. 26. p. 229. l. 20. p. 235. l. 4. p. 258. l. 3. p. 261. l. 24. ea adducit, qæ apud priscos rarissima, apud Hebræos creberrima.

rima. p. 103. l. 14. p. 200. l. 2. p. 261. l. 33. ex poetis, tragicis plurimum, idiotismos figit. p. 103. l. 2. p. 164. l. 29. p. 199. l. 30. p. 233. l. 24. p. 236. l. 25. p. 241. l. 17. p. 243. l. 14. p. 251. l. 3. p. 253. l. 10. p. 261. l. 28. priscis eos advocat, mentem, vel diversam vel adversam etiam non raro appingit. p. 261. l. 25. ita lapsus crasse satis in Æschylo. p. 93. l. 13-19. p. 98. l. 18. in Aristotele. p. 244. l. 10. in Artemidoro. p. 195. l. 18. p. 196. l. 35. p. 244. l. 11. in Dionysio Halic. p. 82. l. 35. p. 84. l. 14-19. in Hesiodo. p. 174. l. 21. in Homero. p. 135. l. 38. p. 136. l. 1-12. p. 200. l. 11-21. in Thucydide. p. 80. l. 30. p. 82. l. 34. Hellenismi sic dicti, tam oppugnatoribus, quam propugnatoribus adversus. p. 264. l. 13. universa illi, quæ pro se producit, concessa thesin non probant. p. 263. l. 29. 38. p. 264. l. 1-10.

Phædrus fabulas commentus, cum Æsopicis unâ edidit. p. 206. l. 18.

Philosophi. *Vide* Poetæ.

Pietas mala sibi invicem moliri mortales vetat p. 237. l. 7. ex hac profectum nihil non Deo gratum; sine hac acceptum nihil. p. 137. l. 18-28.

Plato barbaros magistros habuisse fatetur. p. 262. l. 14. Hebraicam philosophiam coluit. l. 16. 18. in lege Mosaicâ studiosè versatus. l. 20. 24. inde dogmata de Deo, legesque veras qui habuit, hausit. l. 12. 15. hinc *Moses Atticissans* dictus. l. 19.

Plinii de Cicerone elogium. *Vide* Cicero.

Pleonasmi in Adverbiis temporis poetis Græcis frequentes, p. 218. l. 38. p. 219. l. 2, 3, 5.

Pœnitentia inconstantiæ filia. p. 168. l. 17. 30.

Poetæ, Tragici præsertim, dictionem usurpant à sermone communi remotiorem. p. 91. l. 31. p. 92. l. 1. p. 105. l. 31. p. 108. l. 16. p. 116. l. 14. p. 251. l. 14. Philosophi quoque nonnunquam, & Rhetores. p. 105. l. 31. p. 108. l. 18. idiotismum non figunt p. 261. l. 29. *Vide* Idiotismus.

Prophetæ quâ ratione *extruere, diruere, depangere, extirpari*, dicantur. p. 69. l. 32.

Proverbia illa, ὑδὸν πρὸς ὄνον, ὑδὸν πρὸς ῥόμβον, ὑδὸν πρὸς Διόνυσον, unum idemque designant. p. 145. l. 36. p. 146. l. 7, 8.

Provocabula apud Hebræos vocabulis quæ reguntur affixa ad nomen remotius plerumque referuntur. p. 152. l. 18.

Pudor ibi, ubi pavor. p. 216. l. 30.

Puer centum annorum. Proverb. de sene deliro. p. 155. l. 29. unde sumptum. p. 156. l. 6. 19. p. 157. l. 8, 9, 22. *Maledictus puer centum annorum.* de sene flagitioso. l. 25-35.

Pueritiæ,

Puerítiæ, an infantiæ, reputati anni centum, sub argenteo seculo, p, 157, l, 11, idem sub Messiam futurum somniant Judæi. l, 15, 18,

Punica lingva Hebrææ tradux, p, 263, l, 23,

Pythagoras in lege Mosaicâ studiosè versatus. p, 262, l, 19,

Lavr. Ramirezi fastus, p, 207, l, 15,

Rara corrumpi proclivia, p, 170, l, 15. qalia ferulacea qæqe, l, 16,

Reciprocarum formarum apud Hebræos usus insignis, nec unus, p, 52, l, 10-22. eas citra periphrasin Græci nequunt exprimere, l, 19, Latini, qô exprimant, passivis abuntur, l, 30,

Regibus Deus præsidet, ut ipsi suis, p, 239, l, 17-25,

Jo. Revchlini, Talmudicis nugamentis nimis effascinati, p, 36, l, 27, de Dei nominibus fictitiis qibusdam deliria, p, 36, l, 26, p, 37, l, 13, 23,

Rhesus fabula cujusnam sit, ambigitur, p, 146, l, 21, p, 241, l, 19,

Rhetores. *Vide* Poetæ. qo amplius dicendo pergunt, magis attolluntur, p 222, l, 3,

Fr. Riberæ in Platonis loco ab interpunctione vitiosâ lapsus, p, 100, l, 6,

Ricinus, planta in Palestinâ creberrima, p, 170, l, 7, qàm celerrimè provenit & attollitur, l, 6, 8,

Sacerdos *mundare* qomodo dicatur, p, 69, l, 31,

Sacrificia *Dei cibus* dicta, p, 69, l, 26, horum nidore, suffitumque vapore, vesci Deos suos putabant Ethnici, p, 69, l, 24.

Sapientia proprie dicta, à peritiâ dispescitur, p, 152, l, 15, rerum omnium bonarum mater, p, 168, l, 34,

Sapientia, sive peritia, viribus plus pollet, p, 152, l, 19, discendo acquiritur, l, 23, hujus natales, l, 30, p, 169, l, 1,

Sapientia dicta insipienti superfluunt, p, 150, l, 24, 26,

Satietas rerum est omnium, p, 117, l, 26, p, 139, l, 15,

Saul regni initio qalis, p, 158, l, 26-36, p, 160, l, 12, 28, qot annos natus regnum adierit, p, 159, l, 26, qot annos regnaverit, p, 159, l, 37. p, 160, l, 1-12, qa ratione duos regnasse dicitur, p, 160, l, 13. p, 162, l, 22, post Davidem etiam inunctum rex agnitus, p, 161, l, 20,

Jo. Scaligeri intemperies, p, 24, l, 24, de mundi natalibus sententia, l, 26, lapsus memorialis. p, 65, l, 4,

Scriptores sacri de dictione minus soliciti, p, 59, l, 15, 17, p, 89, l, 23, 24,

Semen cum mulieris quam mariti

p, 115, l, 26- de hoc nugamentum Rabbinicum, p, 116. l, 3,

Senecæ ætas Ciceronianæ tanqam avreæ argentea succeſſit, p, 99, l 21,

Senectus juventute religioſior, p, 89, l, 16, pravus artifex, in deterius effingens cuncta, p, 151, l, 11, 13, 17, 19.

Senes bis pueri. Prov. p, 156, l, 29-38, p, 157, l, 1-4, vitæ in extremo cupidiſſimi, p 215, l, 14,

Sermo Apoſtolicus priſcis redivivis remoram ſæpius objiceret, p, 58, l. 28-36, tali cur uſi ſint, p 58, l, 29, p, 59 l, 17-30, p, 87, l, 20-27, plebejus, licet impurior, puriore meliùs à plebe intelligitur, p, 58, l, 29,

Servorum in corpora jus habent domini, non et in animas, p, 104, l, 7-15, ex animis qoqe emolumentum percipiunt. l, 21 multos ad menſam adhibere minus convenit, l, 18, 19,

Servulorum indoles, p, 110, l, 14-25,

Servus proœſſâ. Proverbiale, p, 111, l, 34,

Silentii ſermoniſqe opportunitas obſervanda, p, 216, l, 38, p, 217, l, 1, 7,

Silentio nihil utilius, p, 112, l, 18,

Simiæ in fœtus ſuos affectus diſpar. p, 167, l, 7,

Simplicitas pro dementiâ habetur, p, 24, l, 23, diſcrimini exponit, l, 26,

Sitis cupiditas qædam. *Vide* Fames.

Sitientem in ſomnis bibere, favſtæ indicationis habetur; qod bibat, non adeſſe, infavſtæ, p, 197, l, 2, 3,

Sitire juſtitiam. *Vide* Juſtitiam.

Sobrietas in ſacris optanda, p, 41, l, 29

Solonis lex de debito conjugali. *Vide* Conjugale.

Fr. Spanhejmius in Svidæ loco lapſus, p, 83, l, 11, 16,

Sponſa uxoris loco habetur, p, 135, l, 24, 26, 29, p, 137, l, 33,

Spuria proles altas radices non agit, p, 127, l, 6.

Stirpes, Deo jubente, germinant, p, 227, l, 4, harum natales varii, p, 171, l, 33,

Stygiam paludem jurant Dii ethnici, p, 15, l, 16,

Stylus impurior non impedit, qo minus ab eruditis intelligi qeat p, 57, l, 25-38, p, 58, l, 1-14, p, 86, l, 22,

Subſtantiva in regimine adjectivorum loco Hebræis freqentiſſima, p, 149, l, 9, regentia nunc ſubjecti, nunc adjuncti rationem habent, p, 153, l, 5-12.

Sudor ex metu, p 230, l, 13,

Surrejenſis regio qalis, p, 28, l, 23,

Syriaca lingva Hebraicæ tradux, p, 263, l, 23,

Tardius attolluntur, diutius duratura,

duratura, p, 170, l, 11, robuſtiora & ſpiſſiora qæqe, l, 14, qalis olea. l, 13,

Temperantia commendata, p, 220, l, 3,

Tempus veritatem prodit, p, 215, l, 21, 23, ægritudini omni medetur, l, 26, 28, 30, *Vide* Dies.

Tertulliani dictio qalis, p, 89, l, 33-38, p, 90, l, 1-15,

Theoxena liberos tam ex ſorore, qam ex ſe genitos pariter educavit, p, 64 l, 6, 27,

Timor an Deos primus fecerit, p, 33, l, 5, timore opinio prior, l, 6,

Titi Imp. elogium, p. 44, l, 23, 28,

Totum pro parte, p, 106 l, 36, p 108, l, 2,

Gvalt. Traverſii elogium, p, 1, l, 16,

Tyranni per pecuniarum eſuriem plebejis, egenis qoqe, pejora perpetrant. p, 197, l, 31,

Ubi conſtat de homine, nihil refert de nomine. Reg. Jur. p, 261, l, 2,

Urſæ lambendo fætus ſuos effigiant, p. 166, l, 31,

Uſus in ſermone dominatur, p, 86, l, 24, 28, p, 87, l, 1-14, p, 127, l, 20,

Uxor meretricis loco non habenda, p, 119, l, 28, inviſam ducere qam grave, p, 129, l, 9, ſolam noſſe temperantia, p, 120, l, 16, uxore liberiſqe hominibus nihil carius, p, 126, l, 14, 17,

Verba activa indefinitè uſurpata, per paſſiva clarius explicantur, p, 66, l, 38, p, 67, l, 1, p. 71, l, 8,

Verborum apud Hebræos formæ variæ, p, 49, l, 23, mixtæ, p, 51, l, 23,

Verecundia in oculis, Prov. p, 236. l, 20,

Veritas temporis filia. Prov. *Vide* Tempus.

Veteris Teſt. verſio Græca qam antiqa fuerit, p 264, l, 3, ejus, qam nunc habemus, puritas, p, 264, l. 4-6,

Vindicta divina malis imminet, p 61, l, 5, incumbit cælitus. l, 13, qo tardior, eo gravior, l, 32,

Vinum etiam prudentes ad cantum indecorum adigit, p, 61. l, 11, ad hujus odorem Athenienſes ſaltitant, p, 247, l, 20,

Virgo, non ſemper integritatis nomen, p, 134. l, 27- p, 135, l, 8, intacta qanti habita; attacta qam deſpicabilis, p, 129, l, 30-38, utriuſqe affectio in oculis emicat, p, 130, l, 27, Democriti in his dignoſcendis peritia, l, 18,

Viſus eſt ſenſus ſpecies, p, 243, l, 19, p. 244, l, 12 ſenſuum nobiliſſimus, l, 20, 30, p, 245, l, 23, reliqis præſtantior, vivacior, velocior, p, 244, l, 21, de reliqis uſurpatur, p. 244. l, 21, 25, p, 245, l, 6, 12, 29, p, 247, l, 26, de avditu, p, 245, l, 20- p, 246, l, 10, de tactu. l, 17-23, p, 247, l, 1-8, de guſtu, p, 247, l, 11, de olfactu,

l, 14-26, p, 244, l, 20, de sensu interiore, & intellectu, p, 244, l, 34, p, 245, l, 2-8, 18,

Visum apud Hebræos qot vocabula designent, p, 25, l, 37 38,

Vita externis qibusvis præferenda, p, 221, l, 6, æterna donativum Dei, p, 256, l, 26, piè transacta ad æternam perducit, l, 24, Vitæ minima pars vivitur, p, 122, l, 35, p, 123, l, 3, 9, victuros agimus, non vivimus, l, 32, præterpropter vita vivitur, l, 37, vita nevitalis, p, 124, l, 7, 8,

Vocabula nova cudere coguntur Græci, qibus Hebraicorum vim exprimant, p, 49, l, 9, syntaxes insolentiores admittere, qibus Hebraicis respondeant. l, 38.

Vocibus malè ominatis abstinebant veteres, p, 189, l, 15, p, 190 l, 29,

Voluptaria, non recta, qærenti βεβίωται, p. 190, l, 14, 15,

Vox rebus inanimatis tribuitur, p, 147, l, 23, signis divinis, ac flagellis, p, 148, l, 11-14, 15,

Jo. Wemesius nugis Talmudicis addictior, p, 32, l, 20, delirii Judaici propugnator, p, 35, l, 9, 12, p, 36, l, 33, in adversum sentientes censura iniqior, l, 34, de Dei nominibus absconditis monitum, p, 39, l, 33, lapsus memorialis, p, 40, l, 2,

Xenocrates qalis, p, 124, l, 9, *gratiis litare* justus, l, 19,

Index

Index Vocum Hebraicarum, Chaldæarum, Syrarum, de qibus istic agitur.

אדם et proprium & appellativum. p. 29. l. 31.

בני אדם & בן אדם p. 164. l. 20, 21.

אופז & פז qid. p. 26. l. 3, 6.

אופיר qid. p. 26. l. 4.

אחר non est nomen Dei. p. 30. l. 10. p. 32. l. 4.

אחרית *merces*. p. 256. l. 2, 9, 15.

אין *non est*, pro defunctus est. p. 192. l. 27-30. p. 194. l. 12-19.

איש quam crebro usurpetur in formulis illis; איש דברים *eloqens*, דמים *sanguinolentus*, חיל *validus*, רמה *dolosus*, רעה *praeco*, ריב *litigiosus*, שיבה *canus*, שפתים *locuteleius*. p. 148. l. 31. p. 149. l. 12. 17.

אל *Deus*. אל אמת *Deus verax*, דעות *sciens*, הכבוד *gloriosus*. p. 149. l. 17-20.

אלא Syr. unde. p. 203. l. 30.

אלה & אלהים non sunt diversa Dei nomina. p. 29. l. 1.

אלהים & אלהי צבאות צבאות eodem redeunt. l. 21. 23. אלהים אמת l. 25. אלהי צדקי *Deus mi justissime*. p. 153. l. 20. אלהי חסדי *Deus meus benignissimus*. l. 23. אלהי ישעינו *Deus salutifer noster*. l. 25.

אמר *imperare*. p. 226. l. 15.

אמרי בינה *dicta prudentia*. p. 150. l. 10.

אמרת צדקך *promissio tua justissima*, vel *benignissima*. p. 153. l. 22. qo loco novissimum istud adjectum velim.

אנא qid: et an Dei nomen, qia Judæi inde preculas suas ordiuntur. p. 36. l. 25, 28.

אנה הוא an sit nomen Dei. p. 33. l. 29. p. 35. l. 9. p. 36. l. 9-20. hinc etiam preculas ordiuntur iidem. l. 19.

אפיקי נחלים qid. p. 153. l. 9.

ארבה *locusta*, unde. p. 26. l. 7. p. 44. l. 14.

אריה & ארי *leo*, unde. p. 26. l. 12. p. 43. l. 35.

אשה & אשת distingvuntur. p. 137. l. 30.

אתנח pausa qualis. p. 34. l. 21.

ב comitatus. p. 231. l. 24-30. p. 232. l. 1-6. instrumenti, desideratur. p. 182. l. 31-38. p. 183. l. 1-17. pro de. p. 187. l. 31. pro ex. p. 184. l. 28. pro per. p. 187. l. 35. παρὰ κύριον. p. 184. l. 1-6. ἱερεμιὰν. p. 232. l. 28-38. nominibus præfixum adverbii rationem dat. p. 233. l. 18.

l. 18. cum verbo infinito de præterito qandoqe uſurpatur. p. 180. l. 35.
בהשתחותי qid velit. p. 180. l. 29.
בוא *adire mulierem* qid. p. 125. l. 4-8. locutio, vel elliptica, l. 14-19. vel metonymica. l. 20. vel ſynecdochica. l. 22-28.
בטח cum ב ſubjunctâ. p. 90. l. 27.
בואה Doctoribus Hebræis qid, & unde. p. 125. l. 1.
בן & בני de brutis creberrime uſurpantur. p 166. l. 4-13.
בן pro *palmite*. p 170. l. 27-31. uſus utriuſqe varius admodum.
בן לילה qid. p. 169. l. 10. p. 170. l. 3.
בן שנה *annicalus*. p. 167. l. 3.
מאה שנים *centenarius*. p. 156. l. 2. 6. p. 157. l. 38. p. 158. l. 1-13, 19, 36. p. 162. l. 22.
מכות *plagis addictus*. p. 163. l. 8. מות *morte dignus*. l. 12. משק *procurator*. l. 19. שמן *ſolum pingue*. l. 20. שחר *matutinus*. l. 21. קשת *ſagitta*. l. 27.
בני קדם *Orientales*. p. 163. l. 28, 33, 38. non priſci. l. 31. עלוה & עולה *homines prævi*. p. 163. l. 7. עני *afflicti*. l. 10. חלוף & תמותה & מות *morti deſtinati*. l. 11, 14, 16. חיל *validi* l. 17. הגולה *deportati*. l. 23. אשפה *ſagitta*. l. 28. רשף *ſcintilla*. l. 30.
בנות חשיר *cantatrices*, an *res canere*. p. 163. l. 25.
בן & בני אדם, item בן & בני איש p. 164. l. 20, 21.
בעל בית p, 228. l. 13.
בעל זבוב & זבול p. 48. l. 37.
בצר qid. p. 26. l. 4.
בר Syr. qod בן Hebr. p. 169. l. 20.
בר שעתה qid. p. 169. l. 15. p. 170 l. 3.
ברך *benedicere*, & *execrari*. p. 23. l. 31. ſed hoc κατ' ἐυφημισμόν. l. 35.
בשר *caro*, qam varia deſignet. p. 55. l. 23. pro toto *homine*. p. 108. l. 26. id Hebræis familiare. p. 112. l. 8, pro *verendis*, l. 27.
בת ענה & בנות. Vide ועגה
גלות החיל & גבחי שמים qid. p. 153. l. 10, 11.
גור qid. p. 26, l. 10, 21.
גלולים *idola*, unde. p. 48. l. 18.
גף & גוף *corpus*, pro *homine* toto rarius. p. 112. l. 9, 14, 16.
ד in אחד an nota numeri qaternarii. p. 32. l. 21.
דבר *imperare*. p. 226. l. 14. דבר *edictum*, ibid.
דבר יצא דבר qid. p. 144. l. 6. דבר *res*. p. 144. l. 35.
דברי *res* p. 147. l. 19, 22.
דוב *ursus*, unde incertum. p. 43. l. 31.
דמים *cades*, p. 234. l. 26.

האמין cum ב ſui junctâ, p, 90, l, 27

הוא qid, p, 36, l, 8, 9, p, 37, l, 12 an nomen Dei p. 35, l, 38, p 36, l, 1, p, 37, l. 14 38, pro verbo ſubſtantivo ſæpe uſurpatur, p, 38, l, 2,

הושבתו qid, p, 51, l, 25, ושבת l, 24,

היה עם *eſſe*, vel *fuiſſe* cum aliqâ qâ ratione dicatur qis, p, 124, l, 24, 26,

הלך qid. p. 75. l. 12.

הצדיק qid, p, 80, l, 20, an nunqam *juſtum conſtituere* denotet, p, 83, l, 15, an *æquum cenſere*, l, 17, an *præmiis afficere*, p, 86, l, 4-8, qâ ratione verbi miniſtris tribuatur, p, 83, l, 20, 21, מצדיקים qi. p, 83, l, 28,

הר קדשך *mons ſanctus tuus*, p, 153, l, 28

השתולל *ſpoliandum dare ſe*, p, 51. l, 19,

התאבל *lugentem agere*, p, 51, l, 13.

התחולל *inſanum agere*. ib. l, 14,

התחל *ægrotum ſe fingere*, ib. l, 13,

התנבא *prophetam agere*, ib, l, 15,

התנכר *extraneum ſimulare ſe*, ib. l, 16,

ו particulæ trajectiones frequentes, p, 40, l, 28-36,

זאב *lupus*, unde incertum, p, 43, l, 31,

זרע *ſemen*, de prole, p, 115, l, 23, frequentius & familiarius Hebræis qam Græcis, p, 116, l, 21.

זרע שכבת qid, p, 115, l, 28, זורע *ſemen edere*, l, 6, 35,

חטה *frumentum*, pro *pane*, p, 26, l, 37.

חכם לב *peritus animo*, p, 150, l, 33,

חכמת מלא *ſermonis peritia*, ib. l, 12,

חפץ qomodo vertant LXX. p, 239, l, 14,

חרון *excandeſcentia*, p, 257, l, 32,

חרוץ qid, p, 26, l, 4,

טוב *bonum*; *lætum*, p, 139, l, 28, יום *dies hilaris*, p, 139, l, 36, טוב לב *lætus animo*, l, 29, p, 144, l, 3, טוב *pulcrum*, p, 140, l, 29, p, 141, l, 1, 13, *bonum* primitus; tum *pulcrum*, l, 27.

ידע de conſvetudine viri cum muliere, p, 120, l, 7,

יהוה appellativè uſurpatur, p, 29, l, 30, 32, eo ſolo nomine, ubi innotuerit, Deum nuncupandum, ſomniant Rabbini, p, 31, l, 12,

יהוה צבאות p, 29, l, 26,

יום *dies*, laxè ſumitur, p, 213, l, 30, 34,

יום qid, p, 214, l, 11, 28, ביום ההוא p. 215, l, 1, p, 222, l, 23. בימים ההם p, 214, l, 31, p, 222, l, 24.

ושבתי *Vide* הושבתי.

יחד et *simul*, & *seorsum*. p. 23. l. 32.

יחיל qid. p. 49. l. 25, 30.

ילד de corvino genere. p. 166. l. 14.

יענה *noctua*; nunqam sola legitur; sed præfixis בת vel בנות p. 172. l. 16, 18, 21. יענים semel tantum. l. 22.

יצא Vide דבר.

ך & ק sint literæ permutabiles p. 187. l. 21.

כי interrogans. p. 203. l. 9, 18.

כפיר qid. p. 26. l. 11, 21.

כתם qid. p. 26. l. 4, 8.

ל sæpe πλεονάζει. p. 184. l. 2. nonnunqam genitivum designat. p. 259. l. 1.

לביא *leo*, unde. p. 26. l. 16, 21.

לגרמי accentus qis & qalis. p. 34. l. 9.

לחם *panis*; pro *frumento*. p. 26. l. 34.

לולית qid & unde. p. 143. l. 37. de eâ Talmudistarum delirium. ibid.

לוש qid. p. 26. l. 18, 22. unde incertum. p. 44. l. 31.

לכד qid. p. 160. l. 30. p. 161. l. 2. usurpatur de vi captis. l. 17. de sortitò obvenientibus. l. 23-34.

מאוד p. 158. l. 17.

מונח accentus qalis. p. 34. l. 10.

מטה עוך *sceptrum robustum tuum*. p. 153. l. 29.

מן particulæ usus varius. p. 229. l. 8. p. 230. l. 24, 36.

מקף accentus qalis. p. 35. l. 13, 16.

משכולים qi. p. 83. l. 29.

משתולל qid. p. 24. l. 23.

נבע de consvetudine viri cum muliere. p. 127. l. 31.

נון & נין qid. p. 115. l. 25. נין ונכד l. 22.

נטר & נצר qid. p. 174. l. 26, 28. p. 175. l. 11. p. 178. l. 13. 27-30.

נכד Vide נון

נפש *anima*; pro *homine* ipso. p. 102. l. 25. p. 106. l. 27. p. 108. l. 25. pro *cadavere*. p. 107. l. 15. qâ ratione. l. 22.

נער ætatis nomen & ministerii. p. 167. l. 16-20.

נצח & לנצח p. 250. l. 2, 9.

נצר Vide נוצרת לב נטר qid. p. 178. l. 17.

נעטן qid. p. 90. l. 29, 31. inde, משענת & משען l. 30.

סבך qid. p. 47. l. 34.

סגור qid. p. 26. l. 4, 6.

סוס *equus*, unde incertum. p. 43. l. 31.

סיס *hirundo*, unde incertum. ibid.

סכל & prudentem, & *stolidum esse*. p. 23. l. 32.

סרוגים qid. p. 45. l. 29.

סרינן Chald. ibid l. 34.

על *de*. p. 183. l. 29.
עול qid. p. 56. l. 26.
עונה qid. p. 117. l. 1, 7. unde. l. 2, 3.
ענה comprimere. ibid. l. 2.
ענו *afflictus* potius qam pavper. p. 140. l. 1.
ענך qid. p. 45. l. 19.
עקב *merces*. p. 256. l. 9, 15.

פז Vide אופז
פחד non est nomen Dei. p. 32. l. 25. p. 33. l. 1-25.
פטר Syr. qid. p. 77. l. 20. inde מפטר qid. p. 74. l. 17. p. 77. l. 19, 24.
פליא an sit nomen Dei. p. 36. l. 1. p. 38. l. 34. p 39. l. 1, 13, 31. qid significet. ib. l. 3. 8.
פלוני אלמוני & פלמוני qid; & an Dei nomina. p. 39. l. 35. p. 40. p. 41. l. 1-5.
פנים *facies, ira*, p. 257. l. 13, 14.
פסוק accentus qis & qalis. p. 34. l. 6, 9.
פרי *fructus*. de prole. p. 115. l. 23.
פרת qid. p. 170. l. 27, 28.

צבא Syr. *Velle, optare*. p. 239 l. 10.
צבאות non est nomen Dei. p. 29. l. 8. hæreticorum hac in parte insciti. ib. l. 36.
צדק & צדקה in benignitatis notione. p. 248. l. 16, 21.
צוה et *jubere*, et *vetare*, p, 25, l, 4,

ק Vide כ
קבל qid. p, 160, l, 35, p, 161, l, 3, 7,
קדם *anticum; antiqum*. p, 162, l, 35, 37,
קדש *sanctitas*. בשר קדש *caro sancta*; אדמת *terra sancta*; הר *mons sanctus*, p, 149, l, 23, 24,
קול *fama, rumor*, p, 144, l, 18, 20, 23, 26, 28, 31, 34, *vox*, non *res*, p, 147, l, 9, *praconium*, p, 148, l, 18--
קיקיון qid. p, 169 l, 4, 7,
קנא Dei attributum, p, 39, l, 13,
קרב de consvetudine viri cum muliere, p, 125, l, 38. p, 126, l, 1-8, p, 127, l, 22,
קרן ישעי *cornu salutiferum meum*, p, 153, l, 27,
קרתא חדא *Cartago*. p, 17, l, 17,

רוח qam variè accipiatur, p, 56, l, 5,
רוח חכמה qid, p, 149, l, 20, p, 150, l, 35, & קנאה p, 149, l, 22,
רטפש qid, & unde, p, 48, l, 13, 16,
רמה qid, p, 45, l, 21,
רנה *praconium*, p, 148, l, 31,
איש רנה præco, ib. l, 35,

רע qid. p. 139. l. 28. p. 140. l. 2.
רקם qid. p. 47. l. 36. רוקם qid. p. 48. l. 9.
רקמתי qid, & unde tractum. p. 47. l. 24. 38.

ש et ת literæ in vicem permutabiles. p. 187. l. 21.
שאול qid. p. 123. l. 4.
שה *ovis*, unde incertum. p. 43. l. 31.
שור *bos*, unde incertum. ibid.
שחל qid. p. 26. l. 19.
שחץ qid. ibid. l. 20.
שכב qomodo sumatur. p. 124. l. 19.
שכבה Vide זרע
שטנה pro Dei nomine in Scripturis non habetur. p. 38. l. 15. qid significet. l. 16.
שלום *prosperitas*. p. 181. l. 17, 19.
לך בשלום p. 180. l. 7, 8. et לשלום l. 6. formularum harum usus duplex. l. 16, 17. distinctio earundem rejecta. p. 181. l. 1-12. alia admissa. l. 30.
שאל שלום & לשלום qid. ib. l. 13-28.
שם an sit nomen Dei. p. 38. l. 10.
שמע *auscultare*. p. 148. l. 10. *intelligere*. p. 147. l. 38. p. 148. l. 1. *animadvertere*. p. 147. l. 16, 18. *obedire*. p. 142. l. 21, 22.
שמע הולך qid. p. 144. l. 4.
משמעה obedientia. p. 143. l. 28.
שמר qid. p. 173. l. 17, 20. p. 178. l. 7-10, 29, 30.
שפן qid & unde. p. 44. l. 3.
שרג verbum qam varias in se notiones contineat. p. 45. l. 23. p. 46. p. 47. l. 1-15. 35.
שריון qid. p. 45. l. 26, 27.
שרפים unde dicti. p. 39. l. 24.

ת Vide ש
תור *turtur*, unde incertum, p. 43. l. 31.
תקל Syris, qod כשל Hebræis. p. 187. l. 15, 20, 22.
תקלא & תובלתא inde, ibid. l. 18, 22.

Index vocum Græcarum.

Ἄγαθον, *lætum*; et ἀγαθύνεσθαι *lætari*, p, 139, l, 35, 37, p, 140, l, 26. *pulcrum* idem, l, 18.

ἄγος, et *ſacrum*, et *ſcelus*, p, 24, l, 6.

ἄγω qam varia deſignet, p, 23, l, 20.

Ἄδαμ qatuor mundi plagas deſignare, delirium, p, 32, l, 16.

ἄδης qid; an *ſepulcrum* priſcis, p, 223, l. 4, 31, p, 224, l, 1-11.

ἀδίκτυες. p, 129, l, 24.

ἀδυτεῖν, ἀδύτημα, ἀδύτωσις, an Græcis priſcis uſitata, p, 185, l, 6, ἀδυτεῖν ἔν τινι, & εἰς τινα, Hebraiſmi. p, 184, l, 30-36.

αι, & οι, ſonipingvioris ſyllabæ, p, 7, l, 2, Græcis freqentiſſimæ, à Latinis repudiatæ, p, 6, l, 36. p, 7. l, 5.

αἷμα pro *cæde*, p, 234, l, 24.

αἷμα ἐπὶ τὴν κεφαλήν, an Hebraiſmus, p, 227, l, 20, 30, p, 228, l, 1.

αἰνεῖν, τῷ κυρίῳ, Hebraiſmus, p, 185, l, 12.

αἰὼν priſcis qid, p, 56, l, 23, in ſcriptis ſacris qid amplius, p, 55, l, 24-32.

ἀκούειν, *intelligere*, p, 148, l, 2, *obtemperare*, p, 142, l, 24, p, 143, l, 1-11, ἀκοὴ, *obedientia*. l, 30, 33, *fama*, l, 38, p, 144, l, 1, ἀκήλθεν, ἐξῆλθεν ἀκοὴ, Hebraiſmum ſapit, l, 2, 3, ἀκοῇ ἀκούειν itidem, p, 148, l, 2.

ἀκεσχολία qid, & ἀκεχόδοι qui, p, 257, l, 12, 21-26.

ἀκρὶς, *locuſta*, unde, p, 44, l, 9.

ἄλγος ἰδεῖν, qid, p, 243, l, 14, 25.

ἀληθείας ὁσιότης καὶ δικαιοσύνη. p, 150, l, 5.

ἀληθείας καὶ σωφροσύνης ῥήματα. ib. l. 7.

ἀλλὰ unde, p, 203, l, 30, an pro εἰ μὴ. l, 29, 33, p, 204, l, 1, 8, 13, 17.

ἀλληλούια. p, 54. l, 10.

ἀλύειν qam adverſa denotet, p, 24, l, 8.

Ἅμαω. Vide Ἀπαφώ.

ἀνάγκη, *afflictio*. p, 250, l, 22-27.

ἀναλύσαι, qid, p, 72, l, 25, p, 75, l, 26-28, an pro ἀναλυθῆναι uſurpetur, p. 63, l, 26, p, 79 l, 1, pro ἀναπαμφαι, *reverti*, p, 75, l, 27, 30, p, 77, l, 4, 5, unde tractum, p, 74, l, 27, 30, 31, p, 77, l, 4, 5.

ἀνάλυσις, pro *morte*; qâ *reſolutionem*, ſive *diſſolutionem* denotat; p, 71, l, 11, 34, p, 73, l, 1-10, p, 74, l, 4, qâ *dimiſſionem*, qibuſdam, p, 74 l, 7, qod rejicitur, l, 24, qâ *reditum*, p, 75 l, 24 p, 76, l, 2-37, p, 77, l, 1-7, qâ *abitum*, ſive *diſceſſum*, p,

77. l. 10-38. p. 78. l. 1-37.
ἀνέπαφοι, virgines. p. 129. l. 24.
ἀνὴρ unde p. 115. l. 7. p. 132. l. 24. ex usurâ muliebri. p. 131. l. 36. *maritus*. p. 132. l. 37.
ἀνδραποδοκάπηλος. p. 103 l. 30.
ἀνθυπερείζεσθαι, & ἀνθυπέρεισμα. p. 90. l. 34, 36.
ἀπὸ pro ὑπὸ. p. 253. l. 30.
ἀπὸ ἀνώγειν. p. 228. l. 3, 6.
ἀπόλυσις, *dimissio, discessio*. p. 73. l. 36. de *morte*. l. 37. p. 75. l. 1-7.
ἀπολύειν, dimittere. p. 74. l. 15, 31. ἀπολυθῆναι, defungi. p. 75. l. 16.
ἅπτω, & ἅπτομαι, qam varia designet. p. 23. l. 23.
ἅπτεσθαι, *vesci*. p. 249. l. 16, 20. ἅπτεσθαι γυναικὸς, qâ notione dicatur. p. 126. l. 2. p. 127. l. 30-p. 128. l. 20. qâ non. l. 21-25.
Ἄπφω, & Ἄμφω, qid; et unde. p. 35. l. 28. p. 36. l. 28.
ἄρρητα ἱερὰ. p. 112. l. 26. ἄρρητος & ἀρρὴν de consvetudine viri cum muliere. l. 28. p. 115. l. 5. 16.
ἄρτος qam ambiguè usurpetur. p. 28. l. 10.
ἄρχω & ἄρχομαι, qam varia denotet. p. 23. l. 24.
ἀσεβὴς ex notatione qid. p. 86. l. 34. de Deo Patre.
ἀσεβῶς usurpatum. p. 87. l. 2.
ἀσκάειον. p 33. l. 35. ἄσκειον. Vide σκάφειον.
αὖος qid. p. 3. l. 31. αὖη ψυχὴ qid ib. l. 33. αὔω & αὐαίνω, an αὔω & αὐαίνω. p. 4. l. 1.
ἄχαεις. p. 117. l. 31, 33.
ἄχρηστον ex usu communi qid. p. 87. l. 12. qomodo insolenter usurpatum. l 7, 8.

B innixæ syllabæ. p. 11. l. 12. in φ vel *Ph* non transit. p. 14 l. 37. in Π creberrimè. l. 38. in V. p. 15. l. 3. et in F. l. 5.
βασιλέω βασιλεύειν. p. 50. l. 1.
βασιλεὺς βασιλέων. p. 239. l. 2. 12-25.
βασκαίνειν unde p. 253. l. 19.
βάω, βῶ, βαίνω. p. 125 l. 2, 31. βάω, qam varia designet. p. 23. l. 22. βαίνω & ἐμβαίνω aliter Græcis usurpata, qam בוא Hebræis. p. 125. l. 32.
βεβίωκε, & βεβίωται, *defunctus est*. p. 190. l. 8. 14, 17.
βελίαλ. p. 54. l. 11.
βίος ἀβίωτος. p. 124. l. 7.
βλέποντα βλέπειν. p. 94. l. 8.
F sive Ϝ Æolici sonus qis. p. 7. l. 26.

γέγονε, *fuit transiit*. p. 7. l. 26.
γέννα p. 54. l. 11.
γύεσθαι, *vesci*. p. 249. l. 1, 13. ἀνδρὸς γύεσθαι. l. 8. δυνάτου. Vide δυνάτος.
γῆ pro *urbe*. p. 259. l. 21.
γινώσκειν, *agnoscere, approbare*. p. 50. l. 1-8. de concubitu p. 120. l. 10-27.
γλυκῆα, *fel*. p. 24. l. 2.
γονεῦς unde. p. 115. l. 5.
γυνὴ unde p. 115. l. 4. p. 132. l. 17-

Virum

Virum experta. p, 130. l. 24, p, 131, l, 4-33, nunc *sexus*; avt *ætatis* nomen; p 133, l, 14, p, 134, l, 5. nunc *status*, tam honesti qam inhonesti, p, 132, l, 30, 37 p. 133, l, 2, p. 135, l, 20, *de desponsatâ* dicitur, p, 135. l, 26, p, 137, l, 28, at non Homero, p, 136, l, 1-5, sic usurpata respondet Hebræorum אשה. p 137, l, 29,

δᾶ pro γῆ Doricum, p, 4, l, 36,

δάμαρτες qæ; unde dictæ, p, 134, l, 24,

Δάν, δῶ, Vide Ζεύς.

δάρτη, p, 46, l, 12,

δεκαδίζειν. p, 45, l, 21,

Δεύς pro Ζεύς, Æolicum, p, 33, l, 8,

δημοσία p, 233, l, 23, 25,

δι᾽ἐλεγμαί, & δελέχθην, in *concubitus* notione, unde, p, 126, l, 27-35,

δίκαιος, *bonus, benignus*, p, 248, l, 2, 15, 21,

δικαιῶν, an sit δίκαιον καθίσαι, p, 83, l. 15, 19, 21, p, 85, l, 9, 23, qâ forense vocabulum, respondens Hebr. הצדיק, qid sit, p, 80, l, 20, p, 84, l, 38. p, 45, l, 10, 21, 34, in scriptis sacris *justificare, tanqam justum*, avt *insontem, defendere, absolvere*, p, 80, l, 19, p, 84, l, 19, an apud scriptores exteros ita sumatur, p, 80, l, 21, p, 84, l, 38, p, 85, l, 1, p, 87, l, 29, an apud Thucydidem, p, 80, l, 29, p, 82, l, 22, an apud Dionys. Halicarn. p, 82, l, 35, p, 83, l, 20, Græcis priscis, *æqum censere*; de re, non de reo, p, 82, l, 37, p, 83, l, 4, p, 84, l, 11-15, p, 85, l, 11, p, 86, l, 2, tam privato judicio, qam & publico, p, 85, l, 25, 30, *damnare*, p, 82, l, 14 25, p, 86, l, 8, *supplicio afficere*, p, 82, l, 26-32, p, 84, l, 26, p, 85, l. 16, p, 86, l, 9,

διχοτομεῖν, & διατομεῖν. p. 251. l. 26, 28, 33.

διψᾶν *sitire*; qid metaphoricè. p. 195. l. 11- p. 197. l. 12, 15, 27. 38, *inopiâ laborare*. p. 198. l. 28, 38. *sitim creare*, Hebraism. p. 50. l. 6. item, διψᾶν, τινὶ, ὡς π. p. 195. l. 11, 21, p. 197. l. 18-25. p. 198. l. 3. 5, 7.

δίψιον ἄργος, unde dictum. p. 197. l. 13.

δνόφος Dor. p. 4. l. 36.

δόμος. Vide δῶμα. δόμος θεῶν. p. 152. l. 38.

δόξης Θεος. p. 149. l. 26. παῖς l. 29. πλοῦτος. l. 28. κράτος. l. 27. ἐπφάνεια. l. 30.

δρᾶν. Vide ποιεῖν.

δυσχερείσματα. p. 119. l. 31, 33.

δῶμα, & δόμος, qid propriè significet. p. 202 l. 22-25. unde ortum. l. 28, 34. 36. ἀπὸ τῦ ὄικυ priscis. p. 205. l. 16. pro *tecto* τοῖς 70. qi ἀπὸ τῦ ὄικυ. distinguunt. p. 105. l, 18. unde id tractum. p. 205. l. 11. p. 207. l. 20. Evangelis pariter, num ab istis.

istis. p. 205 l. 14. p. 207. l. 34. an à priscis Græcis. p. 205. l. 21, 24. hi an unqam sic usurparint. p. 207. l. 28- p. 208. l. 20.

ἐγκαμβάσασθαι. p. 45, l. 14,
ἐπιτάσσειν, *jubere*, p, 226 l, 10, 31. Attic. p, 227, l, 6, 9,
εἰμί, & εἰμὶ ἐγώ. p, 211, l, 7, 19, 21, 22.
ἐπός ἔστιν. p, 212, l, 1, 2,
εἰρήνη, *prosperitas*, *salus*, ex Hebraismo, p, 181, l, 17, 19, εἰς εἰρήνην βαδίζειν, πορεύεσθαι, ὑπάγειν, Hebraismi, p, 180, l, 8-11, item, εἰρήνην, & τὸ εἰς εἰρήνην, ἐξωτᾶν, pro *salutare*, p, 181, l, 15, 23, 25,
εἰς pro *ad*, & *adversus*, p, 182, l, 14.
εἰς & ἐν invicem permutantur, p, 180, l, 12, 13,
εἰς & πρὸς qomodo distingvantur, p, 181, l, 8,
εἰς δύο, p, 228, l, 4, 8, εἰς εἰρήνην. Vide εἰρήνη.
εἰς χολὴν p, 233, l, 6,
εἰρκτὴ pro *Orco*, p 17, l, 30,
ἕκα *propter*, p, 229, l, 6-13, p, 230, l, 24,
ἐκ, vel *ab*, p, 229, l, 16-32, ἐκ χειρὸς, p, 230, l, 9,
ἑκατονταέτης, pro *annoso*, p, 157, l, 5,
ἐμοῖ, ἐδ, p, 258, l, 32,
ἐνεργεῖν p, 234, l, 21,
ἐντυγχάνειν. p, 49, l, 14,
ἔστιν ἃ μὴ. p, 238, l, 6-12,
ἐλπίζειν ἐπί τινα, ἔπι τινα, ἐν τινι ἐπί τινι, Hebraismi, p, 88, l, 37, p, 89, l, 1-4.
ἐμπλάττειν ἐκ qid, & unde, p, 127, l, 9,
ἐν, & εἰς invicem permutantur. p, 180, l, 12, 13, an pro πρὸς usurpetur, p, 183, l, 28, pro *in*, & *cum*, an in qibusdam παρελκειν. p, 183, l, 10-21, in qibus ex Hebraismo πλεονάζειν. p, 183, l, 18-37, p, 184, l, 24-38. pro *per*, an ex Hebraism. p, 187, l, 35- p, 188, l, 7, ἐν ἐμφανεῖ, in illis, ἐν ἁμαρτίαις p, 233, l, 3, 4, ἐν τῷ πονηρῷ. l. 10.
ἐν μίκτοις, sive in σοφοῖσιν, & ἐν ἀγνοίᾳ, ἀσελγείᾳ, δικαιοσύνῃ, ἡδονῇ, qid sint, & qantum distent. p, 231, l, 10-23, p, 232, l, 1-28, ἐν ἀρχῇ p, 202, l 4-11.
ἐν ὀφθαλμοῖς, & ἐν ὄμμασιν. p, 236, l, 4-24.
ἐν ἀληθείᾳ. *Vere*; ἐν τάχει, cito. p, 233, l, 20, 21.
ἐνδύεσθαι λύτρωσιν. p, 254, l, 15,
ἐνδοῦτα, Ionic. p, 15, l, 15,
ὁ ἐντὸς, καὶ ὁ ἔξω ἄνθρωπος. p, 221, l, 33,
ἐξομολογεῖσθαι τῷ Θεῷ, p, 185. l, 14, 21, 29,
ἔξοδος, de *morte*, p, 74, l, 38,
ἐξουσία. *potestas*, p, 257, l, 3, *licentia*, p, 258, l, 7.
ἔπαρσις, de *morte*, p, 76, l, 2,
ἐπαγωνιᾶν. p, 50, l, 20-38.
ἔπος in Proverb. οὐδὲν πρὸς ἔπος, qid, & unde, p, 145, l, 35- p, 146,

146, l, 8. an *res Homero*, l, 17-26.
ἔργον πίστεως. p. 153. l. 4.
ἐρωτῶ. p, 241; l, 2,
εὐήθης qam disparatè usurpetur, p, 24, l, 18,
εὐμενίδες, *furiæ*, p, 23, l, 36,
ξυγοια φιλία. p. 118, l, 16, de officio conjugali; p, 116, l, 37, unde tractum, p 117, l, 1, 6, qam idoneum ad Apostoli mentem, p, 118, l, 23,
εὐσεβὴς. p, 87, l, 5,
εὐώνυμος, *læva*, p, 23, l, 37,

Z literæ sonus qis, & qalis. Variantes de eâ sententiæ, p, 8, l, 17, 31, consona duplex; è qibus conflata, l, 25 qcmodo Vulgò exprimatur, l, 36, Latini nonnunqam in J. mutant, p, 9, l, 5,
Ζεὺς, Δεὺς, δὶς, δὶν, δὰν, ζὰν, ζὰς, ζὰν, ζὰς, non sunt varia Dei nomina, sed dialecti diversi, p, 28, l, 28,
ζητῆν. p, 202, l, 23,
ζῶν ὄφεσθαι. p, 101, l, 9,

ἡγοῦμαι qam diversa denotet, p, 23, l, 24,
ἡμέρα, & ἡμέραι, pro *tempore, ætate, evo, seculo*, p 213, l, 29, 32, p 214, l, 33- p, 215, l, 14, p, 222, l, 22, ἐν ἡμέραις ἐκείναις. p, 214, l, 30, p, 222, l, 29, ἡμαι κείνῳ p 214, l, 38, ἡμαι πρῶ. p, 215, l, 1,
ἦν, & ἦσαν, qo sensu sæpè sumantur, p, 190, l, 18, 20, 29, p, 191, l, 3, 13, 15,

Θ litera qalis, p, 12, l, 37, in Φ vel *Ph* non transit, p, 44, l, 37,
θάνατον θεωρῆσαι, p 101, l, 7, ἰδεῖν. p, 243, l, 12, p, 244, l, 4, θανάτου γεύσασθαι. p, 101, l, 11, p, 243, l, 11,
θέλω, θέλομαι, p, 240, l, 8-27, p, 241, l, 1,
θέσθαι εἰς καρδίαν, & ἐν καρδίᾳ. p, 173, l 13, 30 31,
θεωρεῖν. p, 101, l, 7, p, 202, l, 36, p, 203, l, 4, 6,
θήγειν γυναικὸς, ἐυνῆς, qid, p, 128, l, 26-
θοάζειν qam adversa designet, p, 24, l, 10,
θριαμβεύω. p. 15, l. 13, θριαμβεύειν τινὰ qid velit, p, 50, l, 9-19,
θυγατέρες de genere eqino, p, 167, l, 21, 28,
θυμὸς qid, p, 257, l, 10, 17, 20, 27,

ἰδεῖν. Vide ἄλγος. & θάνατος.
ἰδία, p, 233, l, 22, 35,
ἰδιωτισμὸς. p, 91, l, 25,
ἰδὼν εἶδον, an Hebraismum sapiat, p 93, l, 3,
ἵνα, *ubi*, p, 216, l, 26, 30,
ἵστημι qam varia designet, p, 23, l, 25,

καθεύδειν, & συγκαθεύδειν, de consuetudine

fvetudine viri cum muliere, p, 124, l, 20, 22,

καινὸν, & νέον, non ſemper eadem, p, 145, l, 33.

κακὰ Græcis mala, non & κακίαι. p, 139, l, 25, 26,

κακία & κακότης non magis eadem, qam φιλία & φιλότης. p, 139, l, 7, 10, κακία *vexatio*, in ſcriptis ſacris, p, 138, l, 24, κακότης idem priſcis, p, 139, l, 5, at κακία non itidem, l, 21,

καλὸν, *pulcrum*, *honeſtum*, p, 144, l, 23,

καλῶς ποιεῖν, pro ἐυεργετεῖν, an priſcum ſit, p, 224, l, 19, 30, p, 225- p, 226, l, 5, aliud qam καλῶς περᾶσαι. p, 227, l, 34,

καρδία, *animus*, p, 258, l, 23,

καρπὸς qam varia denotet, p, 23, l, 26, de *prole*, p, 116, l, 23,

Καρχήδων unde, p, 14, l, 17,

καταλύσαι, κατάλυμα, κατάλυσις, p, 74, l, 13- 17, 26-30.

κατεγνωσμένος, *damnandus*, p, 199, l, 21,

κῆνσος. p, 53, l, 38,

κοβρανίτης ib. l, 37.

κοιμᾶσθαι, de mortuis, p, 254, l, 28, inde κοιμητήρια. l, 36, de concubitu, Vide συγκοιμᾶσθαι.

κοινὴ qid, p, 213, l, 2,

κοινὸν, *profanum*, *immundum*, p 80, l, 2,

κύριος ἀγάπης. p, 153, l, 4,

κόρη *virgo*, p, 130, l, 23, *puella*, p, 134, l, 14, p, 135, l, 11, an ſponſa, p, 121, l, 35, p, 135, l, 32, Homero nihil minus, l, 38, nec *virgo* eidem, p, 136, l, 8-13, tam oculi *pupilla*, qam *puella* avt *virgo*, p, 136, l, 24, p, 125, l, 10, inde dicta ambigva, l, 15, 27,

κόσμι, p, 121, l, 32,

κόσμος priſcis qid, p, 56, l, 22, in ſacris ſcriptis qid, l, 34, p. 57, l, 11,

κοσμάειον p, 19, l, 39,

κυστωδία, p. 53, l, 37,

κράσις ἀυτῦ p. 219, l, 7, p, 221, l, 35,

κρεάδιον. p, 108, l, 9,

κρέας pro *corpore*, ſive *homine* ipſo, p, 108, l, 33, p, 109, l, 6, p, 111, l, 37, ſed rarius, p, 112, l, 7, pro parte *irregenitâ*, p, 112, l, 32, an pro *pudendis*, l, 20,

κρέα qid, p, 110, l, 9, περὶ κρεῶν qid, p, 110, l, 1-16, p, 111, l, 19, 31, ὑπὲρ κρεῶν, idem. l, 13, & κρεῶν χάειν. l, 11,

κρύφιον. p, 35, l, 37,

κύδρα Ionic. p, 15, l, 14,

κύκλος. p, 233, l, 23 25,

κυεία. p, 124, l, 34,

ὁ κύριος τῆς οἰκίας. p, 228, l, 11- 21,

κυρτύχω. p 6, l, 21,

λαχεῖν qid, p, 161, l, 29, 30,

λέπτον. p, 54, l, 1,

λεοντοκος. p, 26, l, 11,

λέων unde, p, 26, l, 13, p, 43, l, 35,

λιμαγχεῖν,

λιμαγχεῖν, vox ſuſpecta, p, 49, l, 20,
λιμαγχονεῖν. ib. l, 12, 15, 19,
λὶς *Leo*, unde, p, 26, l, 18.
λογάειον. p, 19, l, 37,
λόγοι φρονήσεως, Dicta prudentia, p, 150, l, 11, Vide σοφὸς,
λόγῳ pro re, p, 144, l, 36,

μαιεύεσθαι. p, 49, l, 26, 27,
μακαρίται pro *mortuis*, p, 190, l, 29-38,
μαμμωνᾶ, & μαμωνᾶ. p, 54, l, 14, 15,
μέλι, *acetum* p, 24, l, 1,
μέλλουσα ὀργὴ. p, 238, l, 14-19,
μέμνημαι. p, 60, l, 32,
μέρῳ πθέναι, p, 251, l, 37, 38, p, 252, l, 1-9,
μιαρίας. p, 54, l, 15,
μητέρες. p, 121, l 32, de brutis, p, 167, l. 23,
μίλιον. p, 54, l, 2,
μοιχαλὶς qid, p, 137, l, 13, nunc adjectivè, nunc ſubſtantivè ſumitur, l, 20, 23,
μόσχῳ, primariò qid p, 172, l, 1, pro *bove*, p, 242, l, 26, de *ſurculo*; unde μοσχεύειν, & μόσχευμα. p, 172, l, 2, de *hirundine*, poetæ, p, 171, l, 19,

νέον. Vide καινὸν, νέοι λόγοι p, 145, l, 30, νέοι ἄνθρῳ. p, 146, l, 8,
νεῦρον ἑοὸς p, 152, l, 38,
νῆπια, de *brutis*, p, 171, l, 19-22, de plantis, l, 23,
νυμφαὶ. p, 121, l, 32,
Νῶχῳ p, 18, l, 29,

ὄγκῳ qid, p, 17, l, 23,
ὁδὸς, ὁδῷ, ἐν ὁδῷ. p, 230, l, 8, 28,
οι. Vide αι.
ὀιεσθαι p, 215, l, 5-13,
οἰκῳ, *familia*, p, 255, l, 1,
οἰνάειον, *villum*, p 19, l, 39,
ὁμιλία p, 117, l, 2,
ὅμμα δόλιον. p 253, l, 11, ἐν ὄμμασι. Vide ἐν.
ὁμιλεῖν ἔν τινι, Hebraiſmi, p, 185, l, 33-38, item εἰς τινα, & ἐπί τινι, p, 186, l, 6, 9,
ὁμολογεῖν τινι, & ἔν τινι, ex Hebraiſmo qid, p, 183, l, 20-38, p, 185, l, 13,
ὀναίειον. p, 19, l, 39,
ὀξυθυμία qid, p, 257, l, 12, 21,
ὀξύθυμοι, qi. ib. l, 22, 26,
ὀξύσομῳ Vide σόμα.
ὀπᾷν qam laxè ſumatur, p, 28, l, 1,
ὀρόω. unde, p, 25, l, 38,
ὀρχάνη qid, p, 17, l, 4, 8, p, 46, l, 3, 7,
ὄρκῳ an idem cum Latino *Orcus*, p, 16, l, 25, an pro *loculo*, ſive *capulo* uſurpatum, l, 29,
ὄρχῳ qid. p, 16, l, 28, p, 17, l, 7, 11.
ὁσία qid. p, 219. l, 36, p, 237, l, 7-20.
ὅπ pro διόπ, *quare*. p, 203, l, 8, 27, pro *unde*. l, 24,

υ ſoni vaſtioris ſyllaba, p, 6, l, 36, à Latinis repudiata; p, 7, l, 5,
ὐδὲν ἔστι, *nihil eſt*. p, 194. l. 9.
ὐκ ἔστ', & ὐκ ἔστ' ἔτι, pro *mortuum*

esse, p, 192, l, 24-38,
ἔτός ὄζι. Vide εἰμὶ.
ὀφθαλμὸς ἁπλῆς, πονηρὸς. p, 253, l, 7,

παιδάριον p, 19, l, 34,
παῖς & status, & ætatis nomen, p, 165, l, 16 17, παῖς ἡλίου, dies, p, 168, l, 10, ἑλιαπτὸς, hedera. l, 1,
παῖδα θεῦ, pro υἱὸν θεῦ, de Christo, minus commodè, p, 167, l, 2,
παῖδες de brutis rarius, nec nisi poetis p, 166, l, 16,
παῖδες ἰατρῶν, &c. p, 164, l. 34 p, 165, l, 4,
νεφέλας, imbres, p, 168, l, 16,
νίκας, p, 164 l, 18.
πάλιν αὖθις, pleonasmus poeticus, p, 157, l, 3,
παραδειγματίζειν. p, 248, l, 5, 11.
παραλαβεῖν. p, 160, l, 35, p, 161, l, 7, 11, 14,
πάχα unde, p, 18, l, 29, p, 54, l, 15,
πηγὴ ἀκτίνων, sol. p, 168, l, 10,
πειθοὶ λόγοι. p, 21, l, 10,
πενᾶν tam carere, egere, quam cupere, appetere. p, 198, l, 9, 11, 13, 28, πενᾶν δικαιοσύνην, Hebraismus. p, 195, l, 11, p, 197, l. 18.
πελάζω, & περιπελάζω qid. p, 126, l, 36, p, 127, l 1,
πεποιθέναι ἔν τινι, ἐπί τινα, ἐπὶ τινι, formulæ peculiares, p, 89, l, 5, 6.
πεπαίδευται qid, p, 24, l, 34,
πεπειρὰ ἐφαρῦ. p, 152, l, 38,
πικροὶ qi. p, 257, l, 25,
πίπτειν, occidere. p, 242, l, 31,
πιστεύειν εἰς τινα, εἰς τι, ἐν τινι, ἐπί τινι, formulæ sacris literis peculiares. p, 88, l. 24-36.
πρὸς τὸ θεῖον, an philosopho, p, 89, l, 13,
πίστις priscis Græcis pro fidelitate plærunque, p, 88, l, 18, pro fiduciâ rarius, p, 87. l, 37, p, 88, l, 1, 4, scriptoribus sacris, in illo sensu rarius; p, 88, l, 18, in isto creberrimè, l, 19, 24, εἰς κύριον, χριστὸν, l. 20. πρὸς κύριον, θεὸν, l. 21, 22. ἐν χριστῷ, l. 22. ἐν αἵματι αὐτοῦ l. 23. πρὸς, & πρὸι, in sacris qi. p, 89, l, 8,
πλάτος, πάχος, unde, p, 127, l, 3,
πλησιάζειν unde, p, 126, l, 36, Hebraico cui respondeat. l, 9-19, inde πλησιασμὸς de brutis, l, 20, 26, p, 127, l, 17, 18,
πνεῦμα priscis qid. p, 55, 37- p, 56, l. 4, sacris scriptorib. qid insuper, cum locutionibus inde enatis, ib. l. 8-22.
πνεῦμα δειλίας. p. 150 l. 2. δυλείας. l. 3. σεαύτῳ. p. 149. l. 31. σοφίας. p. 150. l. 1.
πόθεν; & πόθεν γάρ; formulæ elegantes. p. 119. l. 1.
ποιεῖν, πράττειν, δρᾶν, an sint eadem. p. 225. l. 4. 10, 13. 21-33.
ἓν ποιεῖν qid. p. 225. l. 35. p. 226, l. 2.
ποικιλτικὴ. p. 48. l. 9.
πολύχειρ qid. p. 18. l, 1, 6.

πολύεδρα

πορεύεσθαι de *morte*. p 75. l. 18.
πρᾶγμα *res*; χρῆμα itidem at χρήματα, non & πράγματα, *opes*; πράγματα, non & χρήματα, *negotia*. p. 146. l. 34- p. 147. l. 6.
πρᾶγμα νέον qid. p. 146. l. 10.
πραιπώειον p. 54. l. 2.
πράττειν. Vide ποιεῖν. καλῶς πράττειν, & ἐν πράττειν, qid. p. 225. l. 35- p 226. l. 3.
πρὶς, *usque ad, ita ut, donec*. p. 136. l. 33, 36.
πρόσωμα. p. 187. l. 15.
προσκόπτειν ἐν τινι, de objecto, ad qod impingitur, Hebraismus. p. 186. l. 12-23. de tempore, sive loco, in qo impingitur, Græcismus. l. 26-38.
πῶλος *pullus*. p. 171. l. 26. pro equâ. p. 242. l. 30. de *puellis*. p. 172, l. 8-10. de *meretricibus*. l. 12. de *stirpibus*, Græcis insolens. p. 171. l. 38.

P in vocum initiis asperum omne spirat. p. 12. l. 19. in medio è geminis alterum. l. 35. in deminuentibus creberrimum. l. 38.
ῥαββὶ, ῥαββουνὶ, ῥαββουνὶ. p. 54. l. 15, 17.
ῥακὰ ib. l. 18.
ῥαπίζειν p. 235. l. 1.
ῥῆμα *res*. p. 144. l. 35. p. 145. l. 6-35. Vide πρᾶγμα.
ῥῆμα χυείν. p. 152. l. 37. τὸ δυνάμεως ἀυτῆ. p. 153. l. 33.
σαβαὼθ, p. 54. l. 18. an sit nomen Dei. p. 29 l. 8- p 30. l. 9.
σαββατον, σαββατισμὸς. p. 54. l. 19.
σαγήνη, qid, & unde. p. 45. l. 35. p, 46. l. 1. p. 47. l. 1.
σὰρξ prisci qid p. 55. l. 4-9. sacris scriptoribus qid l. 10-24. pro *corpore*. p. 55. l. 7. p. 103. l. 6. pro parte irregenitâ, unde. p. 112. l. 27. σὰρξ καὶ αἷμα. p. 55. l. 28-35. ἐν σαρκὶ εἶναι, καὶ σάρκα ζῶν, πειρατεῖν, στρατεύεσθαι. l. 25.
σαρκίδιον p. 108. l. 9.
σάτα. p. 54. l. 21.
σατᾶν, σατανᾶς. ib. l. 20.
Σδεὺς pro Ζεὺς, Æolum. p. 8. l. 27.
σεμνοὶ λόγοι. p. 114. l. 13,
σήμερον, & ἄνειον latè sumpta. p. 214. l. 1-10.
σπάειρα. p. 54. l. 4.
σικέρα. ib. l. 21.
σιμικίνθιον. ib. l. 5.
σκανδαλον qid. p. 186. l. 16.
σκανδαλίζεσθαι ἐν τινι. p 186. l. 22. p. 187. l. 23-29.
σκῆπτρον δικαιοσύνης p. 154. l 4.
σκιρτᾶσαι, σκιρτποιῆσαι. p. 49. l. 23.
σκυμνὸς. p 26. l. 10.
σύελλα. p. 12. l. 17.
σφαῖρα. p. 54. l. 5.
σοφία *peritia*. p. 150. l. 38- p. 151. l. 36. ejusdem notio triplex. l. 31. antiqitus pro *peritia* vulgo

usurpata. p. 152. l. 2, 5. in Homeri scriptis non reperitur. l. 10.

σοφία λόγε, non *sermo sapiens*, sed *peritia sermonis*. p. 150. l. 11, 21, 28. nec Hebraismus magis quam *jurisperitia*. p. 152. l. 35. 36.

σοφὸς *peritus*. p. 150. l 36. p. 151. l. 4, 24, 33. in Homero semel legitur. p. 152. l. 11. ὁ σοφὸς, imperitus. p. 151. l. 9. λόγοι σοφοὶ. p. 150. l. 21. λέγειν σοφὸς l. 28.

σπεκυλάτως. p. 54. l. 6.

σπείρειν, & σπορὰ, de officio maritali. p. 115. l. 10, 22.

σπέρμα, de *prole*. p. 116. l. 10.

σπυδὴ ποδὸς. p. 153. l. 13.

στέγειν. p. 24. l. 37.

στόμα μαχαίρας. p. 253. l 35. δίστομος, & ὀξύστομος, de ense. p. 254. l. 3.

συγγένεσθαι. p. 127. l. 28.

συγκαθεύδειν. p. 124. l. 16, 20, 22.

συγκαθεύδεσθαι, συγκοίμησις, συγκατακοιμηθῆναι. p. 124. l. 20-38.

συμφέλλιον. p. 12. l. 23.

συνελθεῖν, an de copulâ conjugali. p. 120. l. 3-15.

συνοίδειν ὑδέν. p. 259. l. 28, 29.

συνοικεῖν. p. 120. l. 16-32.

σφέκλη. p. 12. l. 10.

σφίγξ, σφίγες. ib. l. 12.

σχήματα, vox obscœna. p. 119. l. 18, 22.

σχοῖνος γεωμετρικὸς. p. 4. l. 13, 15. quot stadiis constiterit. l. 16. aliis alius. l. 21. unde dictus. l. 31.

σῶμα pro *homine, servo* plurimùm. p. 103. l. 22, 23. p. 104. l. 2. p. 105. l. 27. sed libero quoque. p. 104 l. 27. p. 105. l. 3. usurpationis ratio argutior. p. 104. l. 6. rejicitur, refellitur. l. 16, 26, 27. potior ac Verior datur. l. 6, 10, 11.

σώματα ἀπὸ ψυχῶν quomodo distinguantur. p. 105. l. 22. σώματα ἁπλῶς an dicendum. l. 25.

σωματέμπορος, & σωματεμπορεῖν. p. 103. l. 29, 31.

T innixæ syllabæ. p. 11. l. 7, 8.

τάβλα. p. 12. l. 11.

ταπεινὴν γυναῖκα, ψυχλὴν. p. 138. l. 1, 2.

ταργάνη, Attic. qid. p 46. l. 23. & τεργανῆν inde. l. 25.

τάργανον *lora*. p. 47. l. 18. inde δίνος τεταργανωμένος. l. 16,

τάργανον *ramus*, Lydis. ib. l. 24.

τάρπη Siculis qid. p. 46. l. 13.

τέκνα de brutis. p. 166. l. 17- p. 167. l. 14. de floribus. p. 167. l. 5, 6. τέκνα τῆς ἀθηνίας; p. 163. l. 7. καταφέρας. p. 164. l. 11. ὀργῆς l. 10. φωτὸς. l. 6.

τέκνον ἀνθρώπε pro *homine* an uspiam reperiatur. p. 166. l. 1.

τέλος an mercedem significet. p. 256. l. 3.

τέλος, & τελευτὴ, *mors*. p. 250. l. 11.

εἰς τέλος. ib. l. 1. 9.

πεπλεσμένον, an *perficibile*, p 99. l, 4,
τζάρθ. p, 12, l, 14,
τζάγγρα, & τζαγγάρω. ib. l. 15.
τζέρθ, & τζίπρα. ib. l, 15 16,
πρεῖς, ἐν καρδία πρεῖν, συμπρεῖν p, 174, l, 26, 28, 32, de observatione obsequiosâ. p, 175, l, 9-14, insidiosâ, p, 176, l, 11- p, 177, l, 26, p, 178, l, 33, 35,

ϒ litera qalis, p, 9, l, 9, Latini an eâ careant, l, 15 initiis semper asperum spirat, l, 16, p. 12, l, 18,
ὑες Ἀχαιῶν. p, 164, l, 29,
ὑοὶ, an de brutis, p, 167. l, 16,
ὑὸς ἀνθρώπου p, 164, l, 22, αἰῶνος τούτου, p, 163 l, 38, ἀναστάσεως. p, 164, l, 5, ἀσεβείας. p, 163, l, 36, ἀπωλείας. l, 34, p, 168, l, 20, ἀποικίας. p, 163, l, 23, βασιλείας. p, 164, l, 2, γεέννης. p, 163 l, 35, ἑκατὸν ἐτῶν. p. 158. l, 2, 11, θανάτου p, 163, l, 13, 14, νίκης. p. 164, l, 17,
ὁ ὑὸς τ ἀγάπης αὐτῦ qid. p, 153, l, 31,
ὑπάγειν, de morte, p, 75, l, 18,
ὑπείληφα 60, l, 31,
ὑπομονὴ ἐλπίδος. p, 153, l, 4,

Φ litera aspirata, p, 12. l, 37, ejus sonus qalis, p, 8, l, 12, eâ carent Latini. l, 13,
φαιλόνη. p, 54, l, 6,
φαυλὸν qam varia, & adversa denotet, p, 24, l, 11,
φιλία & φιλότης an eadem, p, 139, l, 7, 11-19,
φιλότης, & φιλοτιμεῖσθαι, poetis qid, p, 116, l, 30, p, 117, l, 14, 15,
φιλοσοφία a qo primitus sic dicta. p, 152, l, 14,
φλὸξ pro *igne*, p, 241, l, 26,
φοίνιξ unde. p, 39, l, 28, qam varia significet. p, 23, l, 27,
φραγέλλων, & φραγέλλιον. p, 34, l, 7,
φυλάσσειν Hebraisantibus qid. p, 173, l, 15-30, an idem priscis Græcis, p, 174, l, 2-23, διαφυλάσσειν qid, p, 178, l, 33, 36, ἐν θυμῷ φυλάσσειν, qid, p, 174, l, 6, 13.
φυτὸν de prole, p, 115, l, 22,
φωνὴ, *rumor*, p, 144, l, 9, 23, 26, 29 præconium, p. 148, l, 19, an pro *re*, sive *negotio* sumatur, l, 32-38, rarius loco דבר adhibetur, l, 37,
φῶς pro *igne*, p, 241. l, 16-27,

X litera qalis, p, 12, l, 37, respondet Hebr. ח p, 18, l. 29, Latini nunc abjiciunt, l, 31, nunc per *H* simples exprimunt, l, 32, nunc literis aliis lenioribus permutant, l, 3, p, 19, l, 1-16,
χαλεποὶ qi, p, 257, l, 25,
χάμ p, 18. l, 29,
χαμαὶ πεσεῖσθαι. p, 259. l, 31,
χαρὰν χαρῆναι. p, 258, l, 11, 13,
χάρις, χαρὰν δοῦναι, χαρίζεσθαι p. 117, l, 19, 20, p, 118, l, 16,

χάεσπας πεφῦξαι. l. 31. χαείης. l. 3.
χτωναίειον p. 19. l 39.
χοστάζειν p. 252. l. 11-21.

Ψ in vocum initiis qalis. p. 10. l. 7.
ψυχάειον. p, 20. l. 1.
ψυχὴ pro *homine* ipso. p. 102. l. 26. 30- p. 103. l. 11. Hebræis creberrimum. p. 105. l. 11-28. p. 106. l. 2-26. de servis usurpatum. p. 102. l. 16. 19. p. 105. l. 11-20. de animante qovis. p. 106. l. 9. Græcis qatenus. l, 11, 24. pro *vitâ*. p, 105. l. 28. περὶ ψυχῆς qid. p. 109. l, 10- p. 111. l. 21.

ὠδίνειν. p. 49. l. 24.
ὦπαινα. p. 54. l. 22.

Index

Index Vocum Latinarum.

A, ab, *efficientem deſignantia.* p. 229. l. 18, 19.
ab, abs. p. 9. l. 36.
abſcedo. ib. l. 37.
abſtemius. ibid.
abſtineo. ibid.
accipere. ibid.
acer, acernus, *unde.* p. 18. l. 10.
acer, aceris, acus, *unde.* ib. l. 10, 36.
acer, acris, *unde.* ib. l 9.
adoptio, *aliud à ſucceſſione.* p. 66. l. 15. *de ſtirpibus uſurpatur.* p. 170. l. 34. p. 171. l. 9-11.
ædes *qid.* p. 208. l. 23. p. 209. l. 3. 30. *unde dicta.* l. 26.
Æſculapius *unde.* p. 11. l. 25.
ager *unde.* p. 18. l. 10.
ala, axilla, *unde.* p. 11. l. 26. p. 18. l. 38.
alacris *unde.* p. 18. l. 9.
ambo *unde.* p. 10. l. 33.
ango, angor, *unde,* p. 14. l. 26. p. 19. l. 3.
anceps, *unde.* p. 254. l. 11, 12.
angvilla *unde.* p. 19. l. 5.
angvis *unde.* ibid.
anima *pro* homine. p, 205. l. 33. *qatenus Latinis uſurpata.* p. 106. l. 14, 24, *pro* cadavere. p. 106. l. 28.
animula. p. 20. l. 3.
aqa *unde.* p. 18. l. 36.
aranea *unde.* p. 11. l. 25. p. 18. l. 31.
areo *unde.* p. 10. l. 23.
aro, *et* arvum, *unde.* p. 4. l. 38.
artus, articulus, *unde.* p. 14. l. 33.
arvipendium *qid.* p. 4. l. 13.
aſellus. p. 20. l. 3.
attingere. *Vide* tangere.
attrectare. p. 129. l. 17.
avdire *pro* intelligere, p. 148. l. 7, 8. obedire. p. 143. l. 12, 23.
avditio. p. 143. l. 30.
avena *unde.* p. 4. l. 6.
averſa. p. 9. l. 34.
avfero. p. 9. l. 35.
avfugio. ibid.
avgeo *unde.* p. 11. l. 27.
avitum *de brutis.* p. 167. l. 38.

B *innixa ſyllaba.* p. 9. l. 33.
beati, *pro* defuncti. 191. l. 3.
beatulus, *eâdem notione.* l. 6.
beatitatis, *&* beatitudinis *vocabula, nec Ciceronis ævo, nec Senecæ etiam familiaria.* p. 99. l. 28.
Beelzebub, *et* Beelzebul. p. 48. l. 3, 7.
Belus ſtercoreus. p. 48. l. 38.
bos *unde.* p. 7. l. 15,
brevis *unde.* p. 19. l. 6.
bucco *unde.* p. 17. l. 31.
bullio *unde.* p. 19. l. 1.

buxus *unde.* p. 15. *l.* 1.

C *litera ſonus ubique idem.* p. 14. *l.* 1.
caligo *unde.* p. 18, *l.* 37.
caput *unde.* p. 15. *l.* 2. *pro* perſonâ. p. 227. *l.* 26, 27.
caro, caro & ſangvis, *qid.* p. 55. *l.* 5, 23.
Cartago *an* Carthago *dici debeat*, p. 14. *l.* 14. *unde nomen habeat.* *l.* 17. p. 19. *l.* 15.
cavus *unde.* p. 19. *l.* 1.
cicuta *qid.* p. 4 *l.* 8.
cilium *unde.* p. 19. *l.* 26.
clibanus *unde.* p. 19. *l.* 28.
Cocles *unde.* p. 11. *l.* 26.
cælo, *et* cælum, *unde*, p. 7. *l.* 13.
cæna *unde.* ibid.
cænum *unde*, ibid. p. 80. *l.* 2.
cognoſcere *de coitu.* p. 120. *l.* 27. *tam de muliere, quam de viro, l.* 34.
concumbere. p. 124 *l.* 19.
conficio *quam adverſa deſignet.* p. 25. *l.* 14.
confuto *unde.* p. 19. *l.* 8. *à coquinâ tractum.* p. 152. *l.* 20.
contingere. *vide* tangere.
contortuplicata, *vox Plautinâ* p. 47. *l.* 5.
coquere *Latinis quam latè pateat.* p. 26. *l.* 35.
crapula *unde.* p. 7. *l.* 10. p. 14. *l.* 30.
Cubo *unde.* p. 3. l. 22.
culex *unde.* p. 19. l. 20.
culullus *unde.* ib. *l.* 36.
cuniculus *unde*, p. 19. *l.* 3, 6.
cuniculus *animal, unde dictus.* p. 44. *l.* 5.
cuppa *unde.* p. 15. *l.* 2.
cuticula. p. 19. *l.* 36.
cutis *unde.* p. 11. *l.* 28.

D *innixæ ſyllabæ.* p. 9. *l.* 33.
debeo *unde.* p. 12. *l.* 28.
decus *unde.* p. 5. *l.* 3.
deleo. *Vide* Leo.
deliciæ, *Vox qalis.* p 44. *l* 2.
depſere panem *an propriè dicatur.* p. 26. *l.* 30.
deſiderare, *pro* carere, egere. p. 198. *l.* 10.
detriumphare. p. 50, *l.* 10.
Deus *unde.* p. 33. *l.* 2, 9, 10.
deverſio. p. 73. *l.* 23.
dictiuncula. p. 20. *l.* 3.
dies, *pro* tempore, ætate. p. 213. *l.* 35. p. 215. *l.* 30. p. 214. *l.* 29. p. 216. *l.* 34. p. 222. *l.* 20.
dijunctio *qid. Vide* disjungi.
diribeo *unde.* p. 12. *l.* 28.
dirimo *unde.* p. 12. *l.* 29.
disjungi *qid.* p. 74 *l.* 21.
doceo *unde.* p. 5. *l.* 6.
docilis *unde.* p. 19. *l.* 23.
domus *qid*; *num* tectum propriè. p. 208. *l.* 23, 24, p, 209, *l*, 25,
domi eſſe *qâ ratione dicatur.* p. 209. *l.* 9, 20. p, 210. *l.* 11, 15, *quam latè pateat. l.* 25, 36.
dormire, *de morte*, p. 254. *l.* 3, dormire cum aliquâ, *et* unâ dormire, *de negotio virilium mulierem*, p. 114. *l.* 21, 29.

duco,

duco, *quam diversa denotet*, p, 23, l, 25,
dulcis *unde*, p, 4. l, 36,
dum *pro* tum, p, 129, l, 36, p, 136, l, 3,

ecclesia, p, 107, l, 23,
elevo, *quam adversa significet*, p, 25, l, 9,
ensis *unde*, p, 19, l, 13,
Epona *unde*, p, 4, l, 38,
equlus, equleus, p, 19, l, 33,
equs *unde*, p, 4, l, 38,
ercisco *unde*, p, 16, l, 12,
ervum *unde*, p, 15, l, 4,
esurire & sitire, *pro* carere, egere, p, 198, l, 22,
ex *causæ efficientis index*, p, 229, l, 16, p, 230, l, 13, 23,
excandescentia, p, 257, l, 19, 27, 32,

F Latini *sonus qui*, p, 7, l, 26, *alius a* Φ *Græco*, p, 7, l, 1,
facies *mundi*, cæli, p, 251, l, 18, 21,
facundus, *et* facundia, *extra poesin*, *Ciceronis ævo insolentia*, p, 99, l, 14,
fagus *unde*, p, 3, l, 23,
fallo *unde* p, 10, l, 33,
fascino *unde*, p, 7, l, 11, p, 253, l, 18,
fatisco *unde*, p, 12, l, 31,
fel *unde*, p, 19 l, 9, 10,
fello *unde*, p, 15, l, 6,
fidicula, p, 19, l, 36,
fido, findo, *unde*, p, 10, l, 35,
filius unius anni, p, 158, l, 21, inconstantiæ, p 168, l, 19,
filius hominis, & homo, *qi distinguantur*, p, 164, l, 24,
filiorum, & filiarum *nomina de brutis*, p, 167. l, 34, filiæ *nomen de fructu*, p, 170, l, 33, p, 171, l, 3,
filij septentrionum, *venti*, p, 168, l. 14,
finis *unde*, p, 4, l, 9, p, 19, l, 7, p, 7, l, 14, p, 10, l, 36,
flagellum *unde*, p, 19, l, 32,
flamma *unde*, p, 11, l, 31,
flos, Flora, *unde*, p, 19, l, 9, 10,
fluo *unde*, p, 15, l, 6,
fælices, *pro* mortui, p, 191, l, 2,
forceps *unde*, p, 254, l, 13,
forma, *unde*, & formosus, p, 5, l, 3, 4,
formus *unde*, p, 5, l, 5, p, 17, l. 3,
fremo *unde*, p, 15, l, 6,
frumentum *pro pane*, p, 26, l, 36,
fudo, fundo, *unde*, p, 10, l, 36, futo.
fugio *unde*, p, 4, l, 38,
fuisse, *pro* defunctum esse, p. 189, l, 17, 27, 29, *vel* esse desiisse, p, 191, l, 7, 38, p, 192, l, 1, 20,
fulcrum *unde*, p, 15, l, 25,
fullo *unde*, p, 19, l, 29,
fulmen *unde*, p, 15, l, 6,
funda *unde*, p, 4, l, 9,
fundum *unde*, p, 15, l, 7,
funis *unde*, p. 4, l, 9, p, 7, l, 14, p, 16, l, 37, p, 19, l, 7,
fuscus *unde*, p, 7, l, 11,

futilis *unde*, p, 19, l, 8, 9,

galbanum *unde*, p, 14, l, 26 p, 19, l, 4,
gignere, & parere, *pro* educare, p, 65, l, 9, 18, p, 66, l, 20, *pro* adoptare, l, 21, 28, gignere aliqem *aliud*, *qam* natum esse alicui, p, 65, l, 11, genetrix *a* matre *qî distingvatur*, p, 65, l, 6,
gilvus *unde*, p, 19, l, 28,
Graccus, *an* Gracchus, p, 17, l, 13,
gratia *unde*, p, 19, l, 4,
gratitudinis, & ingratitudinis, *nomina Senecæ ævo non obtinuerant*, p, 99, l. 20,
gurgulio *unde*, p 19, l 27,
gustare, p, 249, l, 31, 35,

H *Latini veteres vocibus firmandis inserebant qandoqe*, p, 18, l, 23, *ridebantur tamen Græcorum hâc in parte æmuli*, l, 26,
halo *unde*, p, 19, l, 22,
hiems, *unde*, p, 18, l, 33,
hinnulus, & hinnuleus, *unde*, p, 19, l, 33,
hio, hisco, *unde*, p, 18, l, 31,
hir *unde*, p, 18, l, 32,
hirundo *unde*, ibid.
hodie, *et* cras, *laxè sumi*, p, 213, l, 34 p, 214, l, 3,
honesta facies, p, 140, l, 13,
horna seges, *qid*, p, 168, l, 4,
hortus *unde*, p, 17, l, 12, 13,
humi *unde*, p, 7, l, 12, p, 9, l, 30,
humus *unde*, p, 9, l, 39,
humor, *unde*, ibid.

in, *unde*, p, 5, l, 2,
in peccato, & cum peccato *qî distent*, p, 232, l, 28 38, p, 233, l, 1, 2,
incedere, p, 75, l, 15,
inchoo, p, 15, l, 32, olim incoho, l, 33, p, 18, l, 19, *unde*, ibid.
incoctum *qam varie sumatur*, p, 25, l, 19,
incurvicervicum, p, 6, l, 22,
ineptus *vox qalis*, p, 44, l, 20,
infantes *de brutis*, p, 171, l, 17, 18,
infractus *qam adversa denotet*, p, 25, l, 16,
inqino *unde*, p, 7, l, 14, p, 80, l, 2,
intacta virgo, p, 129, l, 24, 28, 36,
interdico, *qam adversa* significet, p, 25, l, 3,
intrare ad aliqam, p, 124. l, 4, 13,
intus *unde*, p, 14, l, 25,
inveniri, *pro* extare, esse, p, 30, l, 19,
J *Latinum* est Y *Anglorum*, p, 9, l, 7,
Jovem lapidem jurare, p, 186, l, 4,
juncus *unde*, p, 10, l, 37, p, 19, l, 12,
jungo, *et* jugum, *unde*, p, 9, l, 6,
justificare *apud lingvæ Latinæ autores probatos non reperitur*, p, 87, l, 29, ut Hebræo הצדיק *respondeat*, *esset* justare, l, 31,

justificare & justum constituere *diversa.* p.63. l.35.
juvo *unde.* p.14. l.29.

L *litera qalis.* p.19. l.17. *a Latinis in mutuatitiis* freqenter subſtituta. l. 16. *in diminutivis freqentiſſima.* p.19. l.30.
labo, labor, *unde* p.10.l.33.
lacruma *unde.* p. 19. l.21.
lævus *unde.* p.7.l.12.
lancea *unde.* p.18.l.37.
lateo *unde.* p.14. l.32.
latum *unde.* p.10. l.32.
lavacrum *unde.* p. 15. l.26.
lavo *unde.* p 7. l. 15.
lectus *unde.* p.10,l.27.
lena *unde.* p.10, l.34. p.18.l 31.
lenio, *et* lentus, *unde.* p. 5. l.1. p. 7. l.11.
lens lendis, *unde.* p.19. l.23.
leo, & deleo, *unde.* p.7.l.11.
leunculus, *ut* lenunculus. p. 26. l. 11.
levir *unde.* p.19.l.20.
levis *unde.* p.7. l.12.
lilium *unde.* p. 19. l.26.
lingo *unde.* p 4. l.38.
linqo, & liqo, *unde.* p.4.l.37.
lis *unde.* p.19. l.29.
locus *unde.* p. 18. l. 37.
longus, longurio, *unde.* p.19. l.3.
lucrum *unde.* p. 15. l. 26.
lupus *unde.* p 10. l.29.
lurco, *an* lurcho. p. 17.l.30. *unde dictus*, l.31.
lympha lymphaticus, *unde.* p. 19. l.25. p. 161. l.31.

M *litera ſonus qalis*, p. 9, l,31,
majus, *unde*, p,9, l,5,
mala, *unde*, p,11, l, 26,
malim, *unde.* p,12,l,34,
malva, *unde.* p,19, l,6,
mamilla, *unde.* p,19 l,33,
mandatum *pro* conceſſione, p 67, l, 35,
mango *qid.* p,103,l,20,
mater *pro* matrice p, 64, l,38, p, 65, l, 14,
matris, *nomen de brutis*, p, 167, l, 33, *de ſtirpibus* p,170, l,33,37, p, 171, l, 1, 8,
meditor *unde.* p, 3, l,24.
mejo *unde.* p, 19, l, 11,
melior *unde.* p, 19, l,25,
memini p,60, l, 35, *unde.* p, 10, l, 26,
memor *unde.* p, 10, l,30,
mens *unde*, p,19, l, 24,
metior *unde.* p, 10, l, 28,
mina *unde.* p,10, l, 25,
miſellus *unde.* p,19, l, 35.
mæchus *unde*, p,7, l, 13,
moneo *unde.* p, 10, l, 25,
mortalis, *unde*, p, 19, l, 24,
mors *unde* ibid.
mortem guſtare, videre *pro* perpeti. p, 101, l, 7, 12,
mucco *unde.* p, 17, l,31,
muceo *unde*, p, 18, l, 37,
mucro *unde*, p,14, l, 29,
mulier *nunc ſexus, nunc ſtatus nomen*, p, 132, l, 11, p,133, l, 20, 38, p,134, l,1, P,135, l,11, 20. *Virum experta.* p, 131, l, 25, p, 132, l, 6,

multum *unde*, p, 14, l, 29,
mundus *pro* mundanus, p, 57, l, 3,
Musa *unde*, p, 5, l, 24,
mustus, mustum *unde*, p, 17, l, 13, p, 19, l, 14,

N *literæ sonus qualis*, p, 9, l, 31,
nanciscí *qid & unde*, p, 161, l, 31,
nepotes *de brutis*, p, 167, l, 36, *de stirpibus*, p, 170, l, 34, p, 171, l, 4,
nigellus, p, 19, l, 35,
noctua *unde dicta*, p, 44, l 2,
non esse *pro* mortuum esse, p, 193, l, 25, 29,
nos *unde*, p, 4, l, 9,
notitiam fæminæ habere, p, 120, l, 28,
novi, noveram. p, 60, l, 38,
nullus, nulla, sum, *qid velit*. p, 193, l, 30, 35, *an plus aliqid quam* periisse, l, 36, p, 194, l, 1, 6, *magis familiare Latinis quam* non sum *aut* non est, l, 8, 11,

obstetricari *qid*, p, 49, l, 24,
occo *unde*, p, 11, l, 27.
occulatæ manus, p, 246, l, 34, 36,
odi, p, 60, l, 36,
odium *unde*, p, 18, l, 31,
odor *unde*, p, 19, l, 22,
ofella *unde*, p, 19, l, 33,
olea, oleum, *unde*, p, 17, l, 2,
oleo *unde*, p, 19, l, 22,
opto *unde*, p, 14, l, 33,
opus *unde*, p, 146, l, 33,
oram solvere *qid*. p, 78, l, 28,
orca *unde*, p, 16, l, 11, p, 18, l, 38,
Orcus, *an* Orchus, p, 15, l, 35, 38, p, 16, l, 2, Horcus *priscis dictus*, l, 37, *& ut qidam*, Urgus, l, 3, *unde dictus*, l, 8, 38, p, 17, l, 6, 16, 29,
ovis *unde*, p, 19, l, 1,
ovum *unde* ibid.

Pallium *unde*, p, 19, l 28,
palus *unde*. p, 26, l, 14,
panis *pro* frumento p, 26, l, 31, 35, *pro* libo, p, 28, l, 9,
papæ *unde*, p, 10, l, 27, p, 15, l, 1,
parasanga *qid*. p, 21, l, 23, *unde dictus*, l, 31,
parere, *Vide* gignere.
pasco *unde*. p, 15, l, 1,
passer *unde*. p, 10, l, 29,
pateo *unde*. p, 3. l, 22,
patior *unde*. p, 14, l, 32,
patria *unde*. p. 4, l 9,
patris *nomen de brutis*. p, 167, l, 34.
pedo *unde*. p, 10, l, 26,
pello *unde*. p, 15, l, 2,
penna *unde*. p, 10, l, 31,
perna *unde*. p, 10, l, 34,
peto *unde*. p, 14, l, 32,
Picumnus *qis*. p, 48, l, 33,
pilum *unde*. p, 26, l, 13,
pilumnus *qis*. p. 48. l. 21, 31, 33.
pinsere panem *an Latinum*. p. 26. l. 38. p. 27. l. 30.

piso

piſo & pinſo *unde.* p, 10, l, 31,
piſtillum *unde.* p, 26, l, 13,
piſtus benè panis, *an ritè dicatur.* p, 26, l, 16,
Pithumnus *qis, & unde.* p, 48, l, 31, 33, 35,
pæna *unde.* p, 7, l, 13,
pollux *unde.* p, 19, l, 21,
præbeo *unde.* p, 12, l, 29,
præputium *unde,* p, 11, l, 28, 29,
probare *unde,* p, 87, l, 31,
puella, p, 19, l, 34, *etiam virum experta dicitur.* p, 134, l, 18, p, 135, l, 11, puellus, p, 19, l, 34,
puer *ibid. & ætatis. & ſtatus nomen.* p, 151, l, 15, puera, p, 19, l, 34,
pulcellus. p, 19, l, 35,
pulcrum, *an* pulchrum *dicendum, pingendum,* p, 15, l, 27, 35, p, 18, l, 14, *olim* pulcrum *a* poliendo, l, 23, *analogiæ ratio.* l, 25, *an a Græco* πολυχρις. p, 18. l, 1, *citra aſpirationem efferendum,* l, 29, 34,
pulegium & pulejum *unde.* p, 15, l, 2, p, 19, l, 4, 12.
pulex *unde.* p, 10, l, 31,
pulicellus p, 19, l, 35,
pullus *unde.* p, 17, l, 27, 37. *tam de alite quam de equo uſurpatur.* l. 28. *de ſtirpibus.* l. 29. *inde* pullulus, & pullulare. l, 29, 30, 35. *Vide,* Vitulum.
pulmo *unde.* p. 19. l. 27.
puniceus *unde,* p. 7. l. 15,
puta *unde.* p. 11. l. 28.
puteus *unde.* p, 15, l, 1,
putum *unde,* p, 11, l, 28,

qalus, qaſſillus, p, 27, l, 13, 14,
qino, inqino, *unde.* p, 7, l, 14,
qeo *unde.* p. 19, l. 5,

rado *unde.* p, 10, l, 24,
ramus *unde.* p, 11, l, 30,
raſilis *unde.* p, 19, l, 23,
reboo, p, 15, l, 31,
refuto *unde.* p, 19, l, 8,
remus *unde.* p, 11, l, 30,
res *unde.* p, 146, l, 32,
rima *unde.* p, 11, l, 31, p, 18, l, 31.
rodo *unde.* p, 11, l, 30,
rurſum re, πλεοναζμῶς. p, 157, l, 3,

ſacrum *quàm adverſa denotet,* p, 24, l. 6, p, 25, l, 27.
ſapientia *pro* peritia priſcis, p, 152 l, 12, 34,
ſcabellum *unde.* p, 19, l, 32,
ſcalpellum *unde.* ibid.
ſcido, ſcindo, *unde.* p, 10, l, 36, p, 18, l, 38,
ſcintilla *unde.* p, 19, l, 30,
ſella *unde.* p, 3, l, 25,
ſemita, via. p, 206, l, 23, 26.
ſepio, & ſeptum *unde.* p, 5, l, 55.
ſepulcrum *unde.* p, 15, l, 25,
ſerum *unde.* p, 17, l, 3,
ſervare & obſervare *quomodo ſumantur.* p, 177, l, 26, p, 178, l, 1, 6,
ſfunda, ſfungus ſfunis p, 11, l, 36,

siccus *unde.* p, 18, l, 38,
silio *unde.* p, 19, *l*, 20,
simulacrum *unde.* p, 15, *l*, 26,
sitiens *metaphorice* cupidus, avidus, p, 195, l, 24, p, 196, l, 24, sitire, inopiâ laborare. p, 198, *l*, 22, 25,
solstialis herba *qid.* p, 169, *l*, 31, 38.
solvere *in re nauticâ qid.* p, 78, *l*, 20.
somnum videre. p, 243, *l*, 17.
sonus *unde.* p. 5, *l.* 5,
sporta *unde*, p, 14, *l*, 25,
stella *unde*, p, 19, l, 29,
stercutius, stercutus, sterculius, sterqilinus *qis, & unde dictus*, p, 48, *l*, 21, 30.
stipo *unde*, p, 15, l, 3,
stlembus stlites, stlocus, p, 11, *l*, 36, 37,
strangulo *unde.* p, 14, *l*, 30,
stritavus, p, 11, *l* 37,
sub *unde*, p, 3, *l*, 22,
super *unde.* p, 3, *l*, 23,
sura *unde*, p, 10, l, 34,
supercilium *unde.* p, 19, *l*, 26,
sylva *unde*, p, 3, *l*, 23.

T *litera sonus idem ubique.* p, 14, *l*, 1,
tago, tango, *unde*, p, 14, *l*, 33,
tagaces, *qi, & unde dicti.* p, 129, *l*, 18,
talpa *unde.* p, 11, *l*, 27,
talus taxillus *unde.* p. 11, l, 25,
tangere, attingere, contingere, *de consvetudine viri cum muliere*, p, 129, *l*, 3, 28, *de furto*, *l*, 16,
tectum *unde.* p, 208, l, 36, *pro* domo *synecdochicè*, *l*, 31,
tego *unde*, p, 3, *l*, 23,
tendo, & tenuis *unde.* p. 3. l, 24,
tenebræ *unde.* p, 4, *l*, 37,
terram fieri, *pro* defungi. p, 72, *l*, 16, p, 73, *l* 36,
tolo, tolero *unde.* p, 10, *l*, 32,
tomex *unde.* p, 14, *l*, 34,
traho *unde.* p, 12, *l*, 33,
triumphare *active usurpatum*, p. 50. l. 11.
triumpus, *an* triumphus, p, 14, *l*, 28, *an* triumfus. p, 15, *l*, 7,
triumpho, & triumphus *unde deducta. l*, 16, *qo ritu efformata. l*, 18,
torpeo *unde.* p, 15, *l*, 3,
torreo *unde* p, 17, *l*, 3,
trichila *unde.* p, 19, l, 27.
tu *unde.* p, 3, *l*, 21,
tulo, tuli, *unde.* p, 10, *l*, 32, p, 14, *l*, 29,
tumeo *unde.* p, 14, *l*, 34,
tunicula. p, 20, *l*, 3,
tussis *unde.* p, 10, *l*, 32,

U *Vocalis sonus qis.* p. 9. *l.* 16.
udus *unde.* p. 9. *l.* 27.
ulcus *unde.* p. 16. *l.* 12.
ullus *unde.* p. 19. *l.* 37.
Ulysses *unde.* p. 19. *l.* 21.
umbiculus *unde.* p. 10. *l.* 33.
umbra, *unde.* p. 5. *l.* 3.
uncus *unde.* p. 14. *l.* 29.
unde? &, unde enim? p. 119. l. 9, 10.

ungvis,

ungvis, ungula, *unde.* p. 19. *l.* 6.
unus *unde.* p,9. *l.* 27.
unus, *pro* ſolus. p.31.l. 14.
urceus *unde.* p.9.l.28, p.18.l.38. p,16. l, 11.
urina ; *et* urina ova, *unde.* p. 7. l. 16.
urſus *unde.* p. 14. l. 29.
uterus *unde.* p. 11.l. 29.
V, *conſonæ ſonus qis & qalis.* p.7. l. 17, 28. p. 9.l. 17. *alius qàm vulgò hodiè datur.* p. 7. l. 27. *variantes de eâ cenſuræ.* l. 19.
vacciniùm *unde.* p.11.l.31.
vado *unde.* p. 15. l. 5.
væ *unde.* p. 7. l.16.
valeo *unde.* ibid.
vates *unde.* p.10. l. 29.
veho *unde.* p.12.l.32.p.18.l.34.
velum *unde.* p. 26. l. 14.
venalitius *qid.* p. 103. l. 19.
verbulum. p.20. l.3.
veſcor *unde.* p.15. l.5.
veſpa *unde.* p. 10. l. 29.
veſpertilio *unde dictus.* p.44.l.2.
veſter *unde.* p. 10.l.28.
vexillum *unde.* p. 26. l. 14.
vi, *in* cvi *reſpondet Græco.* υ. p.9. l.22.
videre. *Vide* viſus.
villum *unde.* p. 19. l.36.
vinum *unde.* p 7. l.14.
viola *unde.* p.19.l.27.p.244.l.28.
violo *unde.* p.15.l.4 p.19 l.22.
vir *qi mulieris notitiam habuit,* p, 131, l, 26, p, 132, l, 1, 2, 5,
virgo *unde,* p, 135, l, 6, *non ſemper integritatis nomen,* p, 134, l, 26, 38, p, 153, l, 1, 8, *poetis ſaltem,* l, 9,
vis *unde,* p, 15, l, 4, p, 244, l, 28,
viſire, & viſium *unde,* p, 10, l, 29,
viſcus *unde,* p. 244, l, 29,
viſus, & videre, *unde,* p, 244, l, 22, 28,
vita *unde,* p, 15, l, 4,
vitex *unde,* p, 244 l, 28,
vitulamen *qid & unde,* p, 172, l, 5,
vitulus *unde.* p, 244, l, 28,
vitulum hirundinis, *avt* ſtirpis *avres Latinæ reſpuunt,* p, 171, l, 25, 36, pullum *ferunt,* l, 28,
vivo *unde,* p, 15, l, 4,
vixit, *pro* mortuus eſt, p, 189, l, 17, 28, p, 190, l, 2-15, p, 192, l, 20,
vociferare, p, 144, l, 15,
volo, *unde,* p, 7, l, 15, p, 15 l, 5, volo, velim, *qid,* p, 240, l, 17, 24, p, 241, l, 3,
volvo *unde,* p, 17, l, 3,
vomo *unde,* p, 17, l, 2,
vos *unde,* p, 10, l, 28,
voveo *unde,* p, 15, l, 5,
vulpes *unde,* p, 11, l, 27,

Index vocum Anglicanarum.

ADvice et **advise**, qo modo differant. p. 9. l. 1.

to bake. p. 26. l. 34. p. 28. l 3.
to boyl, et **to broyl**. p. 28. l. 3. 7.
bread et **loaf**, qomodo distingvantur. p. 28. l. 13, 14.

to cleave, qam adversa designet. p. 25. l. 30.
to coddel. p. 26. l. 34.

Dam Vide **Sire**.
decease, de morte. p. 77. l. 29.
device & **devise**, qomodo differant. p. 9. l. 2.
to dispatch, de nece p. 75. l. 9.

faith vulgò qid. p. 88. l. 18. in sacris qid. l. 16.

home nostris qid. p. 210. l. 25.

to let, qam adversa significet. p. 25. l. 29.
loaf, & **loaves**. p. 28. l. 14. 15.

oversight, qam diversa designet. p. 25. l. 31.

past nostrum Latini vix exprimunt. p. 27. l. 11.
poach. p. 26. l. 34.
price & **prize**, qî differant. p. 8. l. 38.

to roast. p. 21. l. 3, 7.

S Angli sæpenumerò per **C** pingunt. p. 9. l. 3.
to teath. p. 26. l. 33.
Sire *genitor*, & **Dam**, *genitrix*, de brutis. p. 167. l. 25.

voiced. p. 144. l. 11.

Z Angli passim per **S** pingunt. p. 9. l. 2.

Errata

Errata qædam, per operarum incuriam admissa ita poterunt emendari.

Pag. 3. lin. 10. leg. rem. p. 4. l. 12 *dimetietur* l. 33 *originem.* p. 5. l. 25. habita p. 6. l. 7. qæstio p. 7. l. 19. Hac p. 8. l. 27. μέλιδσεν p. 9. l. 8. horridamqe l. 13. *factâ labiorum* l. 16. U scil. l. 19. disceptant l. 23. *pitvita vi* l. 25 indi- l. 35. præposi- l. 38. conflictus p. 10. l. 28. σφετεgὸν l. 30. *visium* p 11. l. 8. μύγδλω l. 31. βgώζω p. 12. l. 15. τζαγσάτως p 13. l. 2. aoristis l. 5. qædam p. 14. l 38. π purum p. 15. l. 13 factum p. 16. l. 12. *ulcus* p. 17. l. 24. Ὄγκον p. 18. l. 8. *Pulcer* p. 19. l. 21. *Vlisses* p. 20. l. 22. qin l 30. rint p. 21. l. 23. φαῦλος p. 22. l. 6. הוא p 23. l. 32. *stultum* p. 24. l. 5. invideo p. 26. l. 4. חרוץ p 23. l. 13. riter. l. 18. id foret l. 24 limbo p. 30. l. 30. *figulus unus* l. 34. *Vnus.* p. 32. l. 18. *no* l 21. qæ p. 33. l. 35. chlamydem p. 34. l. 35 ויחזק p. 36. l. 8 *idem* l 9. *is* l: 25 אנא p 38. l. 6. זרח p. 42. l. 21. ἐπιγνωσ. l. 28. mendi p. 45. נאוה p. 46 l. 38. *compactam* p. 51. l. 14. *insanire* l 18 πέρθησον p 53. l. 32. ἀμελυ. p. 54 l. 8. *flagellare* l. 38. notiones p 55 l 5 Vocem p. 57. l. 10. ἐσαύξωται p. 58. l. 16. qibiscum p. 59 l. 6. *Curiâ* p. 60. l. 20. prima in acie p 61. l. 6. ἐπιπθέναι l. 25. consvevit p. 62. l. 4. Eodem l. 19. -tatur is p. 63 l 22. *tentorii funis* p. 65. l. 2 *Nutrix* p. 66. l. 11. pariter p. 67. l. 24 κυείς p. 73. l. 10. præstan. p 74. l. 14. lora. p. 76. l. 19. Φύντ' l. 25. *ab* p. 78. l. 34 ὑψες p. 83. l 13. aliqan. p. 86. l 38. qi. p 92. l. 15 τωπὸν p. 96. l. 12 peritæ p 98. l. l. 31. imitari p. 103. l. 24. κατασκευῆς p. 105 l. 17. Babylonicæ l. 38. carissimæ p. 106. l. 29 χήματα p. 107. l. 2. somn. l 6. viris l 27. sepulcro p. 108. l. 9. nunc. p. 109. l. 8. τυῦτος l. 12. festinare l. 25 βασιλέως l. 28. *salute* p. 110. l. 9. Comicus l. 38 ἀμύεθαι p. 111. l. 32. *adactlurus* l. 37. hîc p. 112. l. 5. accu- l. 10 σάρκα l. 15. Gamalielis p. 113. l. 3. הורוץ l. 14 Halicarnassensis l 25. δι αλεξις l. 26. ἐμπλότειρα ibid. πελάξειν p 114. l. 11 claraqe l 14 Attic. l. 23. culturam l. 35 addecem p. 115. l. 4. τετέσι l. 5. γενεῖς l. 6 ἀεότω l. 7. γυναικὶ l 17. ἴσων l. 19 *arans* l. 21 pullulavit l. 31. Pagninus l. 36 *animal.* p 116 l 26. Evripidis l. 37. - μῦς p 117. l. 1. עורה l. 16. φιλότητος l. 18. - τάτων) l. 23. ἐμβλέπετα ib. σφόδρα p. 118 l. 3 χαείεις p. 119. l. 13. εἰσγάζοντο l. 14 μέθυος l. 18. *beant.* l. 25. modo p. 120. l. 28. *Beki* p. 121 l. 12. -ήμων p. 122. l. 24 ἐξαιρῦς p. 123. l. 37. *vivitur.* p. 124 l 30 · μώμος p. 125. l. 12. δακτυλοδεικ- p 127. l. 32. ἤφατο p. 128. l. 3 ὄχ l. 37. Aπόλοιο p. 129. l. 8. -lescentem l. 23 *gratis* p. 131. l. 13. ψυχή p. 132. l. 19 νίμω l. 29 γυνὴ p. 133, l. 12. *constituit* l 16. *concepisse* p. 134 l. 1. *mulierem* l. 4 qem l. 9. φησὶ l. 10. παρθένος l. 24. κόραι p. 135. l. 24 *metuas* l 28 תזה p. 136. l. 7, vocatur l. 9. χρυσηίδα l. 23 παρθένε l. 25, sumi p. 137. l. 5. illum p 139. l. 25. καχίαι l. 35 c, 13, v 28. p 440 l 23. medicinæ p 141. l 18. טובות p. 142. l. 4. φωνὴ, *fama*, p 144. l. 21. -gatius l 25. כו p. 145. l. 25. Socratis p. 150, l. 11 בהכמת p. 151 l. 25. αεοπῆα p. 152. l. 16. *sapientiæ* p. 154. l. 23. *Orientales* p. 158 l 17 בן שנה p. 161. l. 5. v. 1, 2 l. 26. Cap. 10 p. 162 l. 13. Savlem l, 19 שנים p, 163, l, 10, שמן l, 21, v, 12, p, 164, l, 5 *iræ* p, 166, l, 25, c 2. p, 168, l, 13, recenset p, 169, l, 18 *filiis* ib, *horæ* p, 171, l, 2, malo p, 173, l, 9, 15, l, 24 שמד p, 174, l, 26, ויצר l, 28, נטרת p, 175, l, 12, et 178, l, 30, נצר p, 177, l, 5. μέσον p, 179, l, 18, 14, 11, p, 180, l, 36, בבוא ib. c, 38, ib. בחלותו p, 184, l, 2, Jobi l, 14, ויוצא l, 19, וב ib. *residuum* l, 24, ודבקו l, 29, ἠθέτ. l, 30 ἠθέτη- l, 32 ἠθέτησεν p, 181, l, 1, v, 38, l, 13, ἀυτῦ l, 20, v, 11, l, 33, κυείω p, 187. l. 24, ζηδαι p, 190, l, 3, *Pseud.* l, 28, hîc p, 192, l, 34, *Hippolyto* p, 194, l 16, v, 24, l, 17, & 18, v, 7, Jer, c 31, v, 15, Thren. c, 5, v. 7, p 196 l, 5, qod p, 197, l, 10, *Sympos.* l, 31, ποιῦσι l, 32, *esuriunt* p, 199, l, 7.

l, 7, -tandæ p, 202, l, 2, ſpecimen p, 204, l, 17, uſitatum p, 206, l, 35, ſortita p, 207, l, 12, *ab* p, 208, l, 27, -gatur p, 211, l, 8, v, 6, p, 215, l, 11, *Protagorâ* p, 216, l, 21, ἐπειγεται p, 218, l, 23, αὐτῦ l, 27, αὐτὸς αὐτῦ p, 219, l, 19, v, 24, p, 220, l, 16, ΠΝ l, 21, v, 21, p, 221, l, 2, v 36, p, 222, l, 11, αὐτὸς ib. ἐν τῷ l, 29, et c, 7, v, 41, p, 223, l, 31, validis. p, 225, l, 3, εὖ p, 10, περάπειν l, 27, ποιητικῆς ἕξεως p, 226, l, 7, *idiotiſmo* p, 237, l, 28, Verum l, 29, miſſo p, 239, l, 32, *ſanctitatum* p, 241, l, 14, μόσχῳ, p, 242, l, 1, ſimpulo l, 21, propriè l, 28, ſincipitis p, 245, l, 10, c, 20, p, 246, l, 32, faciunt huc p, 247, l, 10 Judic. ς, p, 251: l, 5, legentibus l, 6, hîc l, 21, qum p, 252, l, 3, &, 5, δίχοτ. l, 7, -liſta l, 20, ὑῶν p, 253, l, 8, oculus p, 254, l, 16, adnotarat l, 23, τὰ p, 257, l, 21, candeſc. l, 25. -πῶν l, 28, cȃ l, 30, ſint p, 259, l, 16, ut ſit, l, 32, Evthiphr. p, 261, l, 19, Homerico l, 27, præ. p, 272, l, 18, Hebræis l, 26, Ptolom. p, 263, l, 7, feſtiſſimos l, 8, infenſiſſ. p, 264, l, 7, characteres l, 19, uſurpatam l, 21, Helleniſt. l, 25, Cavtiſſimè l, 30, -εμπώσεις ib. *qæ*.

Voces Hebraicas per Typothetæ imperitiam tranſpoſitas; cujuſmodo p, 124, l. 17. p. 153. l. 27. p. 173. l. 26. p. 181. l. 22, 23. In Græcis accentus ſpirituſqe paſſim inſuper habitos: In Latinis *U* vocalem *V* conſonæ vice; qo modo, p. 9. l. 10. p. 11. l. 2. 38. p, 13. l. 13. et alibi nonnunqam; *I* vocalem itidem J conſonæ loco; uti p. 255. l. 33. et J conſonam *I* vocalis loco pariter, ſubſtitutam; uti p. 263. l. 33, 38. Utrobiqe diſtinctiones, ſive defectas, ſive depravatas, avt reſtituet ipſe, avt condonabit Lector candidus.

In Indice primo, p, 276. l. 37. 38: & p. 277. l. 38. per deſcriptoris oſcitantiam, ſub Marci ac Lucæ laterculo collocata ſunt, qæ ad Matthæum pertinent.

In Vocum Latinarum Indcie, poſt *Futo* ſubjungendum, *Vide* Confuto.

FINIS.

S277.